

A szécsényi seregszék
jegyzőkönyve
(1656-1661)

**A SZÉCSÉNYI SEREGSZÉK
JEGYZŐKÖNYVE
(1656–1661)**

Salgótarján, 2010

ADATOK, FORRÁSOK ÉS TANULMÁNYOK
A NÓGRÁD MEGYEI LEVÉLTÁRBÓL
59.

Sorozatszerkesztő:
TYEKVICKA ÁRPÁD

Sajtó alá rendezte, az adattárat összeállította:
SZABÓ ANDRÁS PÉTER

A bevezető tanulmányt írta:
PÁLFFY GÉZA

Tördelte: HERNÁDINÉ BAKOS MARIANNA
A térképet készítette: NAGY BÉLA

A kötet megjelenését támogatta:

nka

Nemzeti Kulturális Alap

Nemzeti Kulturális Alapprogram

Levéltári Szakmai Kollégiuma

Nógrád Megyei Levéltárért Alapítvány ???

ISSN 0238-1990
ISBN 978-963-7243-75-2

Kiadja: a Nógrád Megyei Levéltár
Felelős kiadó: a levéltár igazgatója
Készült a Runner Média Kft. balassagyarmati nyomdájában

Előszó

Mikor Nógrád vármegye 18. század eleji iratanyagának egy kisebb töredéke 2005-ben előkerült a Román Állami Levéltár Kovászna megyei (sepsiszentgyörgyi) fiókjából, a hír nem kis meglepetést keltett.¹ A felfedezés a jelentős földrajzi távolság és a forrás számos vonatkozásban ismeretlen sorsa miatt különös, ám egyáltalán nem egyedi: az utóbbi két évtizedben egyre világosabbá vált a magyarországi történettudomány számára, hogy a nagy erdélyi közgyűjtemények nemcsak Erdély, hanem az egész régi Magyarország történetének pótolhatatlan kincsestárai. A román levéltárügy 2006–2007-ben lezajlott liberalizációja pedig a legtöbb helyen jelentősen megkönnyítette az iratokhoz való hozzáférést. Az alábbi kiadvány azonban nem ennek köszönheti a létét, hanem éppen az ellenkezőjének. Az erdélyi történelem fiatal kutatójaként a „nehéz években”, 2003 őszén utaztam először Kolozsvárra, azaz a dédelgetett céllal, hogy a Haller család erdélyi ágának töredékes iratanyagából gyűjtsek forrásokat történész szakdolgozatomhoz. Ez akkor még nem sikerült. Mivel a bürokratikus akadályok miatt az Állami Levéltár helyi fiókjában őrzött anyaghoz, érdeklődésem elsődleges tárgyához nem fértem hozzá, ezért témavezetőm, dr. Horn Ildikó tanácsait követve a Román Tudományos Akadémia kolozsvári fiókjának Farkas utcai könyvtárába, egészen pontosan a könyvtár kéziratárába vettem be magam, és ennek az egyébként sajnálatos kitérőnek köszönhetően találtam meg 2003. október 26-án a szécsényi seregszék 1656 és 1661 között vezetett jegyzőkönyvét. A felfedezést először volt tanárommal, a téma szakértőjével, dr. Pálffy Gézával osztottam meg, aki elektronikus levélben azonnal megerősítette, hogy a forrás ismeretlen és komoly történeti értékkel bír.

Régóta terveztem a forrás kiadását, ám a terv megvalósítása erdélyi témájú kutatásaim miatt erősen kitolódott. A Nógrád Megyei Levéltárnak és a Nemzeti Kulturális Alapnak köszönhetően most, hét évvel később a jegyzőkönyv végre nyomtatásban is napvilágot láthat. A következő személyeknek külön is szeretnék köszönetet mondani: Tyekvicska Árpádnak, a Nógrád Megyei Levéltár igazgatójának, aki a kiadás tervét habozás nélkül felkarolta és rendületlenül támogatta, és Juhász Katalinnak, a Nógrád Megyei Levéltár osztályvezetőjének, akinek oroszlánrésze volt a kötet előkészítésével járó adminisztratív teendőkben. Továbbá a kiadvány lektorának, dr. Pálmány

¹ A iratokat még ugyanabban az évben közölte is Szirácsik Éva Rákóczi-kori iratokat tartalmazó regesztakiadványában. A Sepsiszentgyörgyön őrzött anyag sorsáról: SZIRÁCSIK 2005. 24–27.

Bélának, aki a nógrádi helytörténet és a korszak jó ismerőjeként számos értékes tanáccsal és javítással járult hozzá a vállalkozáshoz, illetve Késmárky Istvánnak, aki saját családjára vonatkozó anyaggyűjtését önzetlenül a rendelkezésemre bocsátotta. Köszönettel tartozom ezen felül a kötet térképét készítő Nagy Bélának, valamint a tördelést végző Hernádiné Bakos Marianának szép munkájukért, és végül de nem utolsósorban dr. Pálffy Gézának, aki a kora újkori hadtörténetben igazán jártas történészként elvállalta a bevezető tanulmány megírását, és számos nehéz tudományos kérdés megoldásában segítségemre volt, az annotált személynévmutatót pedig értékes bécsi levéltári adatokkal egészítette ki. Szeretném továbbá hálámat kifejezni a Kolozsvári Akadémiai Könyvtár, a Magyar Országos Levéltár, a Nógrád Megyei Levéltár és a Pest Megyei Levéltár dolgozóinak, hiszen munkámhoz minden szükséges segítséget megadtak, és kolozsvári barátaimnak, akik nélkül nehezen boldogulhattam volna a kezdetben ismeretlen erdélyi terepen. Név szerint is nagy köszönettel tartozom Tóth Tamás levéltárosnak, aki balassagyarmati kutatásomat példásan előkészítette, a Salgótarjánban készségesen és nagy türelemmel segédkező Galcsik Zsolt levéltárosnak, valamint a Ráday Levéltár igazgatónőjének: Nagy Editnek, nem feledkezve el Biró Annamáriáról sem, aki Kolozsvárott rögzítette számomra a kéziratot tartalmazó kolligátum beosztását és fizikai paramétereit.

A kézitról és őrzési helyéről

A seregszéki jegyzőkönyvet a Román Tudományos Akadémia kolozsvári fiókjának könyvtára (Biblioteca Filialei din Cluj-Napoca a Academiei Române) őrzi, amely 1950-ben jött létre több erdélyi és partiumi egyházi könyvtár anyagának erőszakos államosításával.² Ide szállították át az Erdélyi Nemzeti Múzeum kéziratanyagának egy részét is. Forrásunk ebben az utóbbi gyűjteményi egységben maradt fenn.

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum gyűjteményei hosszú és kacsaringós utat jártak be az államosítás előtt. Gróf Kemény József (1795–1855), a neves forrásgyűjtő történész és másodfokú unokatestvére, gróf Kemény Sámuel (1802–1861) 1841-ben határozták el, hogy felajánlják tekintélyes könyv- és iratgyűjteményüket egy Kolozsvárott létesítendő Erdélyi Nemzeti Múzeum számára. Elhatározásukat 1842-ben levélben közölték a kolozsvári orszá-

² A beolvasztott, és máig a könyvtárban őrzött egyházi anyagok a következők: a balázsfalvi görög katolikus érsekség teljes könyvtára, a nagyváradi görög katolikus püspökség kéziratai, a kolozsvári unitárius, római katolikus, illetve református kollégiumok teljes könyvtárai, a kolozsvári ferences kolostor bibliotékája, illetve a szatmári római-katolikus püspökség könyvtára.

gyűlésen összegyűlt erdélyi rendekkel.³ Az intézmény megalakulása azonban még váratott magára. Kemény József 1855-ös halála után az ügy támogatói lépéskényszerbe kerültek, mivel a gróf a tervezett múzeum alapításáig a pesti Magyar Nemzeti Múzeumot nevezte meg az adomány átmeneti kezelőjeként, és sokan – alighanem joggal – attól tartottak, hogy az értékes anyag végképp a fővárosba kerül. Mikó Imre kezdeményezésére végül 1859-ben jött létre az Erdélyi Nemzeti Múzeum, és az azt működtető Erdélyi Múzeum Egyesület, amelynek nemcsak a Kemény grófok gyűjteményeit sikerült birtokba vennie, hanem további felajánlásokkal is gazdagodott.⁴ Egy új korszak kezdetét jelentette a Kolozsvári Egyetem 1872-es létrejötte. Az Erdélyi Múzeum Egyesület ugyanis már az alapítás évében szerződést kötött az egyetemmel, amelynek értelmében az egyesület tudományos gyűjteményeit és könyvtárát határozott időre és tulajdonjogát fenntartva, évi ötezer forint bér fejében használatra átengedte. Az egyetem dinamikusan gyarapodó, főleg a kurrens szakirodalomra koncentráló könyvtára és az egyesület könyvtára ettől kezdve szimbiózisban éltek. A két intézmény egy helyen működött, közös személyzettel, ám állományukat sokáig teljesen külön kezelték, sőt külön raktárakban tárolták.⁵ (Idővel ez a merev gyakorlat megszűnt, ám az egyes könyvek hovatarozását továbbra is nyilvántartották.) A levéltári jellegű anyagot 1903-tól kezdve a kéziratártól elkülönített gyűjteményi egységként kezelték, Múzeumi Levéltár néven.⁶ 1908–1909-ben természetesen az Erdélyi Múzeum Egyesület könyvtárát is beköltöztették a Kolozsvári Egyetemi Könyvtár ma is használt új Mikó utcai épületébe. A huszadik század viharait átvészelve a könyvtár – és benne a kéziratár – 1950-ben érkezett újabb fordulóponthoz, amikor a román kommunista állam minden más társadalmi szervezethez hasonlóan az Erdélyi Múzeum Egyesület működését is beszüntette.⁷ A könyvtár nyomtatott anyagának tulajdonjogát a könyveket már addig is kezelő Egyetemi Könyvtár (Ma: Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”) kapta meg, a kéziratokat pedig kétfelé osztották. Nagyobb részük szintén az Egyetemi Könyvtárban maradt, ám – ahogy azt már említettük – egy kisebb részüket, köztük az alapítók: Kemény József és Kemény Sámuel kézirateit, illetve Mike Sándor nagy gyűjteményét az újonnan alakított Akadémiai Könyvtár kapta meg. A kéziratok megosztásának háttérében valószínűleg az állt, hogy a Múzeumi

³ VERESS 1933. 3–5. A Kemény grófok felajánlásának történeti háttéréről és előzményeiről: KISS 2009. 183–186.

⁴ SIPOS 2009. 11–16.

⁵ SIPOS 2009. 17–24.

⁶ KISS 2009. 194–198.

⁷ Az Egyesület könyvtárának zaklatott huszadik századi történetéről és államosításáról: SIPOS 2009. 45–54.

Levéltár gondozását, amely már 1948-ban, a fiatal Jakó Zsigmond kezdeményezésére kiköltözött az Egyetemi Könyvtár épületéből, az Akadémiai Könyvtár szerezte meg.⁸ Az említett három személyi gyűjtemény pedig nagy számban tartalmazott kötetekbe kötött eredeti okleveleket, azaz levéltári jellegű anyagot is, amelyeket némileg következetlenül – a kéziratár részeként kezeltek. (1975-ben, amikor az Akadémiai Levéltár néven emlegett egykori Múzeumi Levéltárat az Állami Levéltár kolozsvári fiókja felső utasításra átvette a könyvtártól, a bekötött eredeti oklevelek ugyanebből az okból maradtak ott.)⁹

A jogi helyzet nagyfokú tisztázatlansága ellenére az Erdélyi Múzeum Egyesület könyvtárának államosított anyagát ma is az Akadémiai Könyvtár és az Egyetemi Könyvtár kezeli, a levéltár anyagát pedig az Állami Levéltár utódintézménye (Arhivele Naționale Directia Județeană Cluj).

A hosszú de szükséges kitérő után vessünk egy pillantást a seregszéki jegyzőkönyvre. Forrásunk a már említett Kemény Sámuel kéziratgyűjteményében (Ms. K. S.) maradt fenn, amely jelenleg három nagyobb sorozatra oszlik, ezek a következők: Hazai gyűjtemény (Ms. K. S. 1), Grammatophilatium Transylvanicum (Ms. K. S. 2.), illetve Cartophilatium Transylvanicum (Ms. K. S. 3.). Mindhárom sorozatot egységes külső megjelenésű kötetek alkotják. Ezek kolligátumok, főleg 18–19. századi iratmásolatokból állnak, de bőven tartalmaznak eredeti kéziratokat és helyenként eredeti szálas iratokat is. A jegyzőkönyvet a Grammatophilatium Transylvanicum tizennegyedik kötetében találjuk meg (Ms. K. S. 2/14.), amelynek nagy részét (f. 1–213.) 17. század végi, 18. századi erdélyi vonatkozású királyi oklevelek és leiratok feltehetően 19. század eleji másolatai foglalják el.¹⁰ A kötet végére, a kolligátum egykorú indexe (f. 268r–272v.) elé lett bekötve az ötvennégy lapnyi terjedelmű (f. 214r–267v.) seregszéki jegyzőkönyv. Ez a kötet egészéhez hasonlóan folio formátumú, ám valamivel kisebb, 22 centiméter széles és 34 centiméter magas. A jegyzőkönyv külső jellegzetességei alapján egyértelműen eredeti. 1656-ben kezdte el vezetni a szécsényi seregszéknek, tehát a szécsényi végvár magyar katonai bíróságának seregbírája, Kajdi János. A kézirat vége valószínűleg csonka, ezzel magyarázható az is, hogy míg jelenlegi formájában 1661. február 15-én kelt utolsó bejegyzése, a címlapon található 18.

⁸ A költözés valószínűleg Jakó Zsigmond saját ötlete volt, így akarta – végül sikertelenül – elkerülni a levéltár elkobzását. Kiss 2009. 221.

⁹ Kiss 2009. 216.

¹⁰ Ugyanez a kéziratsorozat egy másik nógrádi vonatkozással bíró tételt is megőrzött. A negyedik kötetben (Ms. K. S. 2/4. f. 149–172.) találjuk a pápai, veszprémi, lévai, füleki és tihanyi vár evangélikus katonáinak felekezeti sérelmeikkel kapcsolatos kérvényeit, jórészt egykorú másolatokat, „*Supplices ad tronum milites stipendiarii evangelicae religionis in praesidiis Pápa, Veszprém, Léva, Fülek, Tihany*” alcím alatt.

századnak tűnő felirat hosszabb 1656–1662 évkört ad meg. Kajdi jelenlegi adataink alapján 1654-től egészen 1663-ig, a vár második török foglalásáig töltötte be a szécsényi seregbírói tiszteket. Nem tudjuk, hogy működésének első néhány-, illetve utolsó évében is vezetett-e hasonló jegyzőkönyvet.

A forrás tartalmi jellemzését az olvasó Pálffy Géza bevezető tanulmányában találja meg, itt csak arra szorítkozunk, hogy néhány formai jellegzetességére felhívjuk a figyelmet. A jegyzőkönyv kilencvennyolc különálló, de számozatlan bejegyzést tartalmaz. A bejegyzések általában a seregszék ülései, de akad köztük néhány egyszerű, a seregbíró előtt megtett felvallás is, amelyekhez nem volt szükség a seregszék tagjainak jelenlétére. Az ülések a jegyzőkönyvben általában időrendben követik egymást, ám van két, a szigorú időrendet megbontó kivétel, ezek a 17. (1656. szept. 30.), az 55. (1659. jan. 9.) számú ülés. A fenti szabálytalanságok, a kézirat tiszta írásképe, illetve a benne található jó néhány jellegzetes szövegromlás arra engednek következtetni, hogy a jegyzőkönyvbe máshonnan másolták be a szövegeket, feltehetően a seregszék által kiállított ítéletlevelekből és egyéb kiadványok eredetijéből vagy fogalmazványából, a másolás során pedig nem sikerült mindig megtartani az időrendet. Néhol előfordul, hogy csak az ítéletet vezették be, a perfelvételt nem. A permellékletek, így például a tanúvallatások, csak elvétele kerültek be a kötetbe.

A kézirat szép, rendezett képet mutat, a szöveget a megfelelő helyeken, az egyes ülések kezdeténél, illetve a perfelvételeknél és az ítéleteknél általában megfelelően tagolták középre rendezett alcímekkel. (Ezt a beosztást mi is megőriztük.) Az írás sűrűsége azonban erősen változó. Két kéz írása különböztethető meg egyértelműen, az első kéz az ötvenhatodik seregszéki ülés (1659. jan. 19.) első perének végéig írta a jegyzőkönyvet, a második pedig annak második perétől a kötet végéig. (Jelzésértékű, hogy ha nem is tűnik el, de gyengül a szöveg addigi jellegzetes „í”-zése is. A „törvín”, „lí-vén”, „tívén” szóalakokkal pedig nem találkozunk többet.) A jegyzőkönyv első felén belül is vannak kisebb, talán az íróeszköz cseréjéből származó betűvariációk, ráadásul a „törvín” alak a 28. seregszéki ülés (1657. jún. 9.) előtt nem fordul elő, ám az írásképek alapvető egysége egészen az említett ötvenhatodik ülés közepéig egyetlen kézre enged következtetni. Hosszabb kontrollszöveg híján sajnos nem tudjuk megállapítani, hogy a két írás közül melyik Kajdi Jánosé.

Egy fontos kérdést még nyitva hagytunk a jegyzőkönyv kéziratával kapcsolatban, nevezetesen hogy miként kerülhetett a 19. századi erdélyi főnemes, gróf Kemény Sámuel gyűjteményébe. A pontos válasz sajnos nekünk sincs birtokukban. Biztos fogódzót jelent a kézirat címlapján található kései, 1768. március 25-én kelt, a szöveghez egyáltalán nem kapcsolódó jegyzet egy Szimuly Urszuly nevű kovács munkáiról. A mesterember román neve egyértelműen arra utal, hogy a kézirat már Erdélyben, vagy más román la-

kossággal is bíró területen (Partium, Szatmár etc.) volt. A jegyzőkönyv talán már ekkor is a Kemény család tulajdonát képezte. Egy elfogadható magyarázat kiindulópontja lehet Lónyay Anna (†1693) személye, aki előbb Wesselényi István közép-szolnoki főispánnak, majd 1659-től Kemény János (†1662) erdélyi fejedelemnek (1661–1662) volt felesége, és 1667-ig Szécsényben is rendelkezett egy részjószággal.¹¹ Lónyay Anna – Wesselényi István özvegyeként – szerepel a nógrádi nemesség 1658. évi összeírásában, a szécsényi járás legtekintélyesebb birtokosai között, hasonlóan unokatestvére fiához, Lónyay Gáborhoz.¹² Lehetséges, hogy 1663 után Lónyay Anna familiárisa lett Kajdi János seregbíró, és rajta keresztül került a jegyzőkönyv mostohafiához, a Kemény család főágát továbbvivő Kemény Simonhoz, majd a családon belül hagyományozódott. Természetesen az is elképzelhető, hogy a protokollum Fülek 1682-es Thököly-féle ostroma idején kallódott el, amikor II. Koháry István füleki kapitány is fogságba esett. (Koháry a jegyzőkönyv vezetésének idejében működő szécsényi kapitány, I. Koháry István fia volt, így könnyen megörökölhette a kéziratot.)¹³ A kurucoktól pedig szövevényes úton kerülhetett 1768-ig Erdélybe vagy más román népességgel is bíró területre. Ahogy említettük, megnyugtató választ nem tudunk adni. Mi az első változatot valószínűbbnek tartjuk, mivel közvetlen kapcsolatot teremt a Kemény családhoz, és a kéziratgyűjteményt rendező Kemény Sámuelhez.

A kiadás módjáról

Minden forráskiadványnál igen fontos, hogy a forrás közlője alaposan megindokolja a kiadás szükségességét és a választott módszert. Az első követelménnyel igen könnyű a dolgunk, hiszen a szécsényi seregszéki jegyzőkönyv a magyar végvárrendszer klasszikus korszakából fennmaradt két katonai bíraskodási jegyzőkönyvünk egyike, ráadásul a korábbi, és valószínűleg a jövőben is legfeljebb tucatnyi hasonló forrás felbukkanására számíthatunk. (Erről bővebben ld. Pálffy Géza tanulmányát.) Természetesen az is kérdés-

¹¹ Kemény János fejedelem özvegye: Lónyay Anna rokonainak: Haller Györgynek illetve gróf Csáky Ferenc feleségének: Lónyay Margitnak terhét is magára véve 1667. okt. 13-án a murányi várban tett bevallásában eddig osztatlanul bírt szécsényi jóságukat Heves–Külső-Szolnok egyesült vármegye alispánjának: Hamvay Ferencnek engedte át, aki ezért cserébe három, az özvegy ellen különböző ügyekben indított pert letett, elengedve a számára már megítélt kártérítés illetve szavatossági összeg nagy részét. A birtokátruházás jogcímét a szerződés nem jelöli meg – nagy valószínűséggel csak zálogosításról van szó – ám mégis ez az irat jelöli ki Lónyay Anna szécsényi birtoklásának végét. MOL P 518. 20. cs. Szécsény No. 13. f. 107–109.

¹² MOL P 481. 3. cs. Fasc. IV. No. 48. f. 8–15.

¹³ Ez a második felvetés a bevezető tanulmány szerzőjétől, Pálffy Gézától származik.

ként merülhet fel, hogy miért láttuk szükségesnek a teljes szövegű közlést, hiszen a hasonló jellegű vármegyei közgyűlési és törvénykezési jegyzőkönyvek kiadása során a magyar történettudomány a tartalmi kivonatok mellett tette le voksát. Az *in extenso* közlést azonban véleményünk szerint messzemenően indokolja a seregszéki jegyzőkönyv ritkasága és magyar nyelve, hiszen míg a magyarországi vármegyei jegyzőkönyveket a korszakban jórészt latinul vezették, addig a mi forrásunkban csak a peres felek leírása, tiltakozásaik, illetve az ítéletek formális része szerepel olykor latinul.

Az átírás tekintetében az volt az alapvető célunk, hogy a latin kifejezésekkel bőven élő, és néhol lapidáris tömörségű jogi szöveget – az egyáltalán lehetséges mértékig – olvashatóvá tegyük a történelem iránt érdeklődő közönség számára. Ennek megfelelően modern átírást alkalmaztunk, a központosítást, a kis- és nagybetűk használatát a mai gyakorlatnak megfelelően alakítottuk át. Megőriztük azonban a szöveg jellegzetes tájnyelvi hangzóit, „í”-ző nyelvjárását, és a régies szóalakokat. A magánhangzók hangértékének megtartásával a hely- és személyneveket is modern formában írtuk át, ám az eredeti alakokat minden részletinformációt (egybeírás-különírás stb.) megőrizve rögzítettük a mutatóban. A végeredmény a magyar szövegek átírását tekintve Benda Kálmán 1974-ben publikált szabályzata¹⁴ és Bak Borbála 2000-ben közölt – már-már a régi magyar nyelv fordítását javasló – irányadása¹⁵ között helyezkedik el, természetesen alapozva mindkét történész értékes szempontjaira. A latin szövegek átírásában döntően Oborni Teréz javaslataira támaszkodtunk: a központosítást értelemszerűen módosítottuk, az u-v és az i-j betűpárokat pedig a magyarországi kiejtés szerint írtuk át.¹⁶ (A forrás gyakorlata egyik esetben sem volt egyértelmű, így ez nem okozott különösebb dilemmát.) A hónapneveket és a tiszteleti címzéseket azonban

¹⁴ BENDA 1974. Benda tanulmánya egyébként mindmáig a legrészletesebb magyar nyelvű forráskiadási szabályzat. (A sors furcsa fintora, hogy az a kötet, amelynek apropóján készült, mind a mai napig nem jelent meg.)

¹⁵ BAK 2000. Bak Borbála formális szabályzatként nem megfogalmazott, de példával illusztrált javaslatcsoportja Oborni Teréz alább említett referátumához hasonlóan az 1999-ben tartott Levéltári Napon hangzott el, amelynek témáját éppen a történeti források kiadásának módszertana képezte. A konferencia értékes előadásai a Fons 2000. évi első számában jelentek meg. Ugyanebben az évben a szegedi bölcsészkar történész diákköre külön kötetbe gyűjtötte a korábban megjelent magyar forráskiadási szabályzatokat. (Forráskiadási szabályzatok. JATE-Press. Szeged. 2000. – Studium Füzetek 5.) 2000 óta nem sok előrelépés történt a területen. A Fons különszámának tanulmányai azonban rendszeres hivatkozási alapot jelentenek. Ha a magyar történész társadalom nem is követi egyértelműen útmutatásait, ám legalább van mitől eltérnie a forráskiadásra vállalkozóknak.

¹⁶ OBORNI 2000. 73–75.

következetesen kisbetűvel írtuk, hogy az értelmezést nehezítve ne törjék meg feleslegesen a szöveg képét, kivételt csak az uralkodó jelzőivel tettünk. Mind a magyar, mind a latin szövegrészekben szögletes zárójelbe tett felkiáltójellel hívtuk fel a figyelmet a hibás, rontott alakokra, a javításokat pedig filológiai lábjegyzetben tüntettük fel. Két esetben javítottunk csak a főszövegben. Egyrészt a *sedes* szót, amelyet a jegyzőkönyv vezetői rendszeresen, és értelemzavaró módon *saedes*-nek írtak, másrészt pedig a „*queror*” (= panaszkodom) latin ige hibásan „*ae*”-vel írt származékait (pl. *querimonia* helyett *quaerimonia* áll az eredetiben), ugyanabból az okból. Szögletes zárójelben kaptak helyet saját kiegészítéseink is, amelyekkel a véletlenül elhagyott szavakat pótoltuk. (Mivel a szövegben csonkulások, ázások, olvashatatlan alakok nincsenek, és a kártevők is megelégedtek a margóval, ezért ez nem lehet félrevezető.) A rövidítéseket külön jelzés nélkül oldottuk fel, szintén az olvashatóságot szem előtt tartva. Kivételt jelentenek a forint és a dénár rövidítései (*f* = *florenus*, *d* = *denarius*), illetve a peres felek csaknem főnevesült egybetűs rövidítései, az *A.* (*actor*/*astrix* = *felperes*) és az *I.* (*in causam attractus*/*attracta* = *alperes*.), amelyeknek feloldása feleslegesen terhelte volna a szöveget. A néhány szavasnál hosszabb latin szövegrészek fordítását dőlt zárójelben a forrásszöveg után írtuk, a latin szavakat és kifejezéseket pedig (a régies magyar alakokkal együtt) a kötet végén található szómagyarázatban fordítottuk le. Szintén dőlt zárójelben kaptak helyet a seregszéki ülések sorszámai, az utánuk következő dátumot pedig mindig vastagítottuk. (Az eredetiben a kiemelést általában a nagyobb betűmérettel oldották meg.) Ugyancsak dőlt zárójelbe tettük az ügyek római számos sorszámaint is. A szöveghez a szükséges helyeken tárgyi jegyzeteket fűztünk, olykor hosszabb kiadatlan forrásokat is idézve.

A jegyzőkönyvben való tájékozódást a seregszéki ülések táblázata mellett annotált személynévmutató, helynévmutató és tárgymutató is segíti. Bár tisztában vagyunk a hazai és erdélyi középkorászok által kedvelt egyesített mutatók előnyeivel, mégis a külön mutatók mellett döntöttünk, hogy a személyek, földrajzi nevek és fogalmak gyors áttekintését lehetővé tegyük. Az utóbbit a tárgymutató tematikus beosztásával is igyekeztünk elősegíteni. (A mutatózás rendszerének kialakítása során nagyban támaszkodtunk Benda Kálmán javaslataira és a vármegyei regesztakötetek gyakorlatára.) A jogtörténészek kedvéért a jegyzőkönyvben idézett jogforrásokat külön táblázatba gyűjtöttük össze. A települések lokalizálásának elősegítésére és a szécsényi vár befolyási körzetének illusztrálására térkép is készült a forrásban szereplő összes településnévvel. A tárgyi jegyzetek, illetve a személynévmutató elkészítéséhez a szakirodalom összegyűjtése mellett komoly levéltári háttérkutatót is folytattunk. A szűkre szabott idő alatt elsősorban a vár néhány tisztjének családi levéltárát néztük át, különösen Koháry István szécsényi kapitányét. A munka azonban a Koháry-archívum hatalmas terjedelme mi-

att csak részben sikerülhetett. (Bár a Magyar Országos Levéltár mikrofilmjeit használtuk, ami a munkát gyorsította, így is csak a levelezés legfontosabb részére jutott időnk.) Emellett megvizsgáltuk néhány olyan család levéltárát, amelynek tagjai civilként vagy katonaként részt vettek a seregszék munkájában, így például a Madách, a Ráday és a Forgách levéltárát. Végül felületesen átnéztük Nógrád vármegye szinte teljes megmaradt régi iratanyagát is, illetve a Nógrád Megyei Levéltár néhány 17. századi iratokat is tartalmazó gyűjteményes fondját, és néhány csomónyt a Pest Megyei Levéltárból. Mindez ugyan nagyon messze áll a lehetséges teljességtől, ám reméljük, hogy forráskiadványunk így is biztos alapot szolgáltat majd a további, immár nagyobb összefoglalásokra irányuló történeti kutatásnak.

Szabó András Péter

A szécsényi seregszék eddig ismeretlen jegyzőkönyve (1656–1661)

Különleges betekintés a szécsényi végvárváros mindennapjaiba az 1650–1660-as évek fordulóján

Jakus Lajosra és
Szakály Ferencre emlékezve

A végvári katonaság hadi bíraskodásának kutatásáról

Az 1990-es évek legelején a Magyar Országos Levéltár egyik vegyes kamarai irat-együttesében (*Miscellanea*) – a törökellenes határvédelmi rendszer történetét kutatva¹ – különleges iratra bukkantunk: a felső-magyarországi hadiszék helyreállításáról 1609. március közepén rendelkező dokumentumra.² Ez a korábban ismeretlen forrás adta azután az ötletet a 16–17. században a Magyar Királyság védelmében meghatározó szerepet játszó végvári katonaság (egykorú kifejezéssel a „vitézlő rend/nép”) hadi bíraskodásának szisztematikus feltárására. Rövid utánajárást követően után ugyanis kiderült, hogy noha a törökellenes végházakban szolgáló „vitézlő rend” kutatása addig már közel másfél évszázada folyt, a témával a 20. század végéig behatóbban csupán hárman foglalkoztak, mégpedig egy-egy rövidebb tanulmány keretében.³

Egyrészt 1926-ban a kora újkori magyar történelem egyik leglelkesebb, bár napjainkra már elavult szemléletű bűvára, Takáts Sándor (1860–1932), aki e témakört is érdekes adatokat egymás mellé „csemegéző”, esszé jellegű tanulmányban mutatta be.⁴ Másrészt az 1970-es évek közepén a Batthyányak irányította, 17. századi nyugat-dunántúli határvédelem és magánföldesúri katonaság kiváló ismerője, Varga J. János, aki főként a körmendi prezidiális mezőváros különleges „seregszékére” koncentrálni foglalta össze kutatási eredményeit.⁵ Végül ismereteinket egy évtizeddel később a Győr-

¹ Ennek eredményeire vö. főként PÁLFFY 1996.; PÁLFFY 1999.

² MOL E 211. Tétel 43. No. 12. Kiadása: PÁLFFY 1995. 189.: No. 5.

³ A nagyobb végvártörténeti összefoglalók közül egyedül Szegő Pál monográfiája szentelt néhány oldalt a kérdéskörnek. SZEGŐ 1911. 175., 191., 201., 349–355.

⁴ TAKÁTS 1926.

⁵ VARGA J. 1977. Szinte szó szerint ugyanez monográfiája egyik fejezeteként: VARGA J. 1980. 146–174., illetve rövidebb változata újabbban: VARGA J. 1992.

ben szolgáló magyar és német őrség, illetve a polgári lakosság, azaz különböző társadalmi csoportok és etnikumok egy közös, erősített helyen történő együttélése kapcsán a Rába-parti erődváros életét szisztematikus feltérképező Gecsényi Lajos gazdagította.⁶

A témára figyelmünket felkeltő, 1609. évi különleges irat megtalálása után közel fél évtizeddel, 1995-ben különböző külföldi (főként bécsi, pozsonyi és kassai) és hazai (elsősorban budapesti, győri és veszprémi) hadi, kamarai, családi, városi és hiteleshelyi levéltárakban folytatott kutatásainkat – elsősorban Szakály Ferenc (1942–1999) szakmai irányításával – nagy örömkre sikerült önálló monográfiában összegeznünk.⁷ Ezt egy rövidebb okmánytár (181–198. o.) mellett – Benda Kálmán (1913–1994) és Nagy László nyomdokain haladva⁸ egy leendő végvári archontológiai lexikon egyik vastkosabb fejezeteként – a 16–17. századi Magyar Királyság területén egykor szolgált hadi bíraskodási személyzet alapvetésnek szánt adattárával egészítettük ki (199–259. o.). Ezek sorában a Nógrád megyei Szécsény vára kapcsán viszont – a Forgách család levéltárából – még csupán egyetlen adat szerepelt (Kis Miklós seregjegyző 1651-ből, 232. o.), akit ráadásul a nemrég elhunyt, nagyra becsült nógrádi helytörténész, Jakus Lajos (1915–2004) is ismert.⁹

Kötetünkben számba vettük az addig előkerült magyar hadi-, sereg- és tábori széki bírósági ítéleteket és perjegyzőkönyveket is (260–263. o.), melyek terjedelme az egy oldalnyi rövid határozattól az ötven foliónyi vastkos jegyzőkönyvig terjedt. Bár ezek száma sajnos csak néhány tucatra rúgott, szélesebb körű levéltári kutatással mind a végvári katonaság hadi bíraskodásának szervezetét, mind a „vitélző törvényszékek” működését és ítélkezési gyakorlatát sikerült alaposabban körüljárunk. A 16. század második felére – a törökellenes végvárrendszer kialakulásával¹⁰ – ugyanis az uralkodó fizette „vitélző rend” a magyarországi társadalom új, önálló, ún. köztes rétegévé vált: a kiváltságoltak (elsősorban a nemesek) és a kiváltságokkal nem rendelkezők (a jobbágyok) között foglalt helyet, mégpedig fokozatosan megszerzett előjogainak köszönhetően az előbbiekhöz állva közelebb.¹¹ E privilégiumok (a földesúri joghatóság alá nem tartozás, az adómentesség, a kocsmá- és malomtartás, a 17. században a szabad vallásgyakorlat stb.) közé tartozott a 16. század utolsó harmadától az önálló katonai igazságszolgáltatás

⁶ GECSÉNYI 1984. főként 677–680.

⁷ PÁLFFY 1995. A téma legfőbb tanulságait azóta a nemzetközi szakmai közönségnek is összegeztük: PÁLFFY 2007.

⁸ BENDA 1972. és NAGY L. 1978. 233–252.

⁹ JAKUS 1985a. 127.

¹⁰ Vö. SZEGŐ 1911.; SZÁNTÓ 1980.; PÁLFFY 1996.; PÁLFFY 1999.

¹¹ További irodalommal NAGY L. 1978.; BENCZÉDI 1983.; PÁLFFY 2003c.; a nógrádi várak társadalmára külön PÁLMÁNY 1986a.

is, amelyet a mintegy 20 000 főt számláló – nagyobb részben magyar – végvári katonaság a magyar királysági rendek és nemesek ellenállása dacára is megszerzett.¹²

A végvári hadi bíraskodás legfőbb fórumát a végházak kapitányainak ún. seregszékei (*sedes bellica*) jelentették, amelyek esküdtszékként hoztak a vétkes katonák ügyeiben ítéleteket. A német zsoldosoktól eltérően a lovasok és gyalogosok felett egyaránt ítélkező kapitányi „vitézlő törvényszékek” hivatali teendőit egyes kiemelt végvárakban és erődítményekben (Győr, Érsekújvár, Komárom, Léva, Fülek, Kassa stb.) külön tisztségviselők, a seregbírák (*judex bellicus*, *judex exercitus*), más kisebb-nagyobb véghelyeken (pl. Kékkő, Veszprém stb.) pedig hites seregjegyzők/seregnótáriusok (*juratus notarius sedis bellicae/judiciariae militaris*) látták el. Az európai katonai igazságszolgáltatás kora újkori rendszerében ugyanakkor különlegességnek számított, hogy a végvári katonaság bíraskodása igazodott a határvédelmi rendszer szervezetéhez, azaz a kisebb várakból kialakuló végvidéki főkapitányságok rendszeréhez. A végvidékek (a Drávától északra a 17. században a Kanizsával szembeni, a győri, a bányavidéki és a felső-magyarországi generalátus) várainak seregszékeiről ugyanis az ítélettel elégedetlen félnek lehetősége nyílt arra, hogy ügyét másodfokon a végvidéki főkapitány (generális) ún. hadiszékére fellebbezze.

Alapvető források felbukkanása az elmúlt másfél évtizedben

A 16–17. századi magyar és idegen végvári katonaság hadi bíraskodásának kutatását jelentősen megnehezítette, hogy rá vonatkozóan önálló levéltári fond – ellentétben az országos, vármegyei vagy városi bíróságokkal – a 16–17. századi Magyar Királyság egyetlen végháza esetében sem maradt fenn, még kisebb-nagyobb részben sem. Így természetesen már 1995-ben megjelent kötetünk közzétételekor is tisztában voltunk azzal, hogy elsősorban a hadi bírósági ítéletlevelek és a korszakban oly gyakori, különféle hadiszabályzatok terén bőséggel várhatók még új „lelemények”, főként kevésbé ismert vagy a hadibíraskodás szempontjából elsőre relevánsnak nem tűnő levéltári irat-együttesekből. Kármay Ödön joggal nevezte ugyanis az előbbieket már a 20. század elején is „a hadtörténelem ritkaságainak”.¹³ Hasonlóan vélekedett két évtizeddel később Bittó Béla is, amikor azt hangsúlyozta, hogy „ily ítéletlevél ritkaság számba megy.”¹⁴

¹² Minderre PÁLFFY 1995.; PÁLFFY 1998a.

¹³ KÁRMAY 1915. 534.

¹⁴ BITTÓ 1934. 273.

Kutatói optimizmusunkra több dolog is okot adott. Egyrészt szomorúan kellett megállapítanunk, hogy a magyarországi német haditörvényszékek (az ún. soltész-székek) és magyar hadibíróságok (az említett főkapitányi hadi és végvári seregszékek) írásbeli feladatainak túlnyomó részét ellátó bírósági vagy seregjegyzők, illetve had- vagy seregbírák egykori jegyzőkönyvei közül monográfiánk 1995. évi megjelenéséig sajnos egyetlen egy sem került elő. Másrészt a 16–17. századi (tábori és várbeli) hadiszabályzatok számát munkánkban ugyan magunk is többel gyarapítottuk¹⁵ – közöttük a legkorábbi általános magyar és horvát, lovas és gyalogos hadiszabályzat felfedezésével és történetének feltárásával¹⁶ –, biztosak voltunk abban, hogy ilyenek felbukkanása különböző levél- és kéziratgyűjteményekből még várható, akár jelentősebb számban is. Azaz örömünkre szolgált volna, ha a 20–21. század fordulóján valakik legalább egy-egy lépéssel vagy szisztematikusan folytatják a *Hadtörténelmi Közlemények* 1891-től 1897-ig tartó úttörő gyűjtését (*Magyar hadiszabályzatok gyűjteménye*, mintegy félszáz szabályzat közzététele), azaz egy kora újkori hadiszabályzat-gyűjtemény elkészítését.

Várakozásunk azóta több tekintetben beigazolódott. Az elmúlt bő egy évtizedben mind az Erdélyi Fejedelemségből, mind a Magyar Királyságból számos újabb, eddig ismeretlen hadirendtartás került elő – elegendő Bethlen Gábor 1620-as évekbeli magyar nyelvű tábori hadiszabályzatára vagy az egerszegi végvár 1682. évi, ugyancsak magyarul papírra vetett rendtartására gondolnunk.¹⁷ Ám tetemesen gyarapodott a hadi bírósági ítéletlevelek száma is. Mikként erről 1995-ben megjelent könyvünk néhány évvel későbbi (1998. évi) doktori disszertáció-változatában már beszámolhattunk,¹⁸ a bécsi Hadilevéltárban (*Kriegsarchiv*) folytatott rendszeres feltárómunkáink során több német gyalogos és lovassági hadbírósági tárgyalás jegyzőkönyvét fedeztük fel. S noha ezek adatait már több helyen hasznosítottuk, közzétételük akár még nemzetközi szempontból is figyelmet érdemelne, hiszen ilyen dokumentumokat jelentősebb számban német nyelvterületen sem adtak ki. Ám végvidéki hadiszéki és végvári seregszéki ítéletekből is találtunk azóta néhányat, elsősorban napjainkban már külföldön őrzött, egykori magyar arisztokrata-levéltárakban.¹⁹

¹⁵ PÁLFFY 1995. főként 79–81.

¹⁶ Erről utóbb külön tanulmányban is szóltunk: PÁLFFY 2003b.; szövege a német kutatás számára is megjelent PÁLFFY 2007. 68–72.: No. I–II.

¹⁷ HAUSNER 2001.; PÁLFFY 2003a. Az utóbbinak a nagyobb közönség számára is elérhető, friss kiadása: VÉGH 2010. 100–102.: No. 17.

¹⁸ PÁLFFY 1998a. 17.: 27. jegyzet, stb.

¹⁹ Az erdődi Pálffy család napjainkban részben Pozsonyban őrzött archívumában például az 1630-as évekből két érsekújvári hadiszéki ítéletlevélre bukkantunk. SNA ÚPA Arm. VIII. Lad. 4. Fasc. 6. No. 138. (1632. dec. 2.) és uo. Arm. VII. Lad. 9. Fasc. 1. No. 2. (1635. szept. 23.)

Mindezekén túl doktori értekezésünkben már arról is hírt adhattunk, hogy a budapesti Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában – egy 1967. évi szerencsés vásárlás eredményeként – fennmaradt a lévai végvár seregszékének 1676 szeptemberétől 1701 júniusáig vezetett, 254 fóliónyi terjedelmű, azaz több mint 500 oldalas jegyzőkönyve.²⁰ Bár ennek adatait dolgozatunkban ugyancsak több helyen hasznosítottuk, teljes terjedelmében történő kiadása azóta is vár egy vállalkozó szellemű kutatóra. (E különleges forrást ráadásul 1678 elejéről egy ez ideig ugyancsak ismeretlen, magyar nyelvű, kilenc artikulusból álló várbéli rendtartás nyitja.²¹) Mivel pedig más forrásutalásokból tudjuk, hogy hasonló protokollumokat Győrben – és majdnem biztosan Füleken – is rendszeresen vezettek,²² egyszer talán valamelyik győri (vagy füleki) seregbíró, esetleg győri fő- vagy vicegenerális hagyatékából felbukkanhat még egy-egy hasonló sereg- vagy hadiszéki jegyzőkönyv.

Ehelyütt érdemes felhívni a figyelmet arra is, amiről ez ideig még a szakmai közönség sem tudhatott: néhány évvel ezelőtt, 2006 elején egy budapesti magángyűjteményben felbukkant az eddig ismert legkorábbi magyar nyelvű hadbírószéki ítéletlevél.²³ Nevezetesen az első, már állandó jelleggel szolgáló magyar hadbíró (1566–1578), a felső-Magyarországon tevékenykedő Wékey Ferenc „császárnak ű felségének hadi bírása és kapitánya”²⁴ 1566. március 26-án, Lazarus von Schwendi felső-magyarországi főkapitány (1565–1568) ungvári táborában kelt ítéletlevele, akitől ez ideig ugyanezen esztendőből már két másik, ám csupán későbbi oklevél volt ismert.²⁵ A későbbi, rendes felső-magyarországi hadbírák elődjének tekinthető Wékey az ítéletet esküdt bírótársaival együtt egy bilkei (Bereg megye) nemesi udvarház kirablása ügyében hozta a királyi hadsereg egyik ismertebb lovaskapitányával, Móré Gáspárral szemben.²⁶

²⁰ OSzK Kt. Fol. Hung. 3199.

²¹ Uo. f. 2. A várrendtartás közlését készülő végvári oklevéltárunkban („Az jó hírért, névért s az szép tisztességért” Oklevéltár a végvári katonaság történetéhez [16–17. század]) tervezzük.

²² Ld. például 1622-ből Győrből: „oda az procotulomban [sic!] iratá azt velem...; az procotulomban olvasván...; Fölvéve Kauassi [ti. Kávássy Pál győri lovaskatona] az sereg procotulomját, olvasni kezdé...; az seregszéki nótáriusnál az protocolum...” GyEL GyKHL Okmánytár II. rész No. 24734.

²³ Magángyűjtemény, Budapest; a kétoldalnyi, magyar nyelvű, pecsétes, eredeti irat xerox-másolata megtalálható birtokunkban. Kiadását 2010-ben egy kisebb önálló közleményben tervezzük.

²⁴ A Zemplén megyei birtokos, alországbíróként is szolgált Wékeyre újabban ld. GYULAY 2006. 62–68.

²⁵ DÖBRENTÉI 1840. 196–197. (1566. jún. 24.) és THALY 1898. 37–38.: No. 1. (1566. aug. 25.)

²⁶ Móréről az 1550-es évekből több adatot hoz: ISTVÁNFFY 2003. passim.

Végül az elmúlt esztendőkből részben saját kutatásainknak, részben történész és levéltáros kollégáink szívességeinek köszönhetően sok tucattal szaporodott a végvárak hadi bíraskodási személyzetének száma. E téren külön figyelmet érdemel, hogy egykori pécsi tanítványunk, Végh Ferenc a keszthelyi végvárvárosról írott doktori értekezésében mintaszerűen feltárta a Balaton-parti prezidiális mező- avagy végvárváros igazságszolgáltatását és az ottani magisztrátus működését, amelyet a katonaság nagyszámú jelenléte miatt – Körmenyhez és más dunántúli prezidiális mezővárosokhoz hasonlóan – ugyancsak *seregszék*nek tituláltak.²⁷ Ugyanő frissen megjelent monográfiájában pedig feltérképezte az egerszegi végvárvárosbeli – hadi és polgári – igazságszolgáltatást is.²⁸ Szakály Ferenc 16–17. századi esettanulmányait és Benda Gyula (1943–2005) 18. századi keszthelyi sikeres mélyfúrásait folytatva,²⁹ Végh mikrotörténeti jellegű dunántúli alapkutatásai még a korabeli Magyarország had-, társadalom- és várostörténetét is fontos megállapításokkal gyarapították.

„Végvári mikrotörténet”: a szécsényi seregszék jegyzőkönyve

A magyar végvárkutatás egyik unikális forrása

2003 októberében a téma alapforrásainak száma egy újabb – túlzás nélkül állítható – szenzációs dokumentummal gazdagodott, amelyet egykori budapesti tanítványunk, Szabó András Péter forráskiadásának és sajtó alá rendezésének köszönhetően jelen kötetben tarthat kezében az olvasó. Nevezetesen a szécsényi végvár seregszékének 1656. április 8-ától 1661. február 6-ig fennmaradt, nagyjából magyar, kisebb részben latin nyelvű jegyzőkönyvével – miként latin címe nevezi: *Protocolon iuridicum sedis bellicae praesidii istius Szecseniensis Suae Maiestatis Sacratissimae*. A kötet – mint a fentiek ismeretében ez már szinte „várható” volt – ismét egy különleges, a téma kutatása szempontjából alig szóba jöhető helyen, a Román Tudományos Akadémia kolozsvári könyvtárában bukkant fel, miként erről és ide kerülésének feltételezett körülményeiről a forrás kiadója az Előszóban részletesen beszámol. Az Erdélyben talált, de a Magyar Királyság, Nógrád megye és Szécsény végvára története szempontjából oly fontos felfedezését – a kora újkori magyar had- és jog-, valamint a társadalom- és a Nógrád megyei helytörténetírás szerencséjére – Szabó András Péter széles körű levéltári háttérkutatót folytatva rendezte sajtó alá.

²⁷ VÉGH 2007. 137–141.

²⁸ VÉGH 2010. 57–65. és 79–95.: No. 1–15.

²⁹ Ezekre nagy számuk miatt most külön nem hivatkozhatunk. Ld. rájuk Végh Ferenc könyvének bibliográfiáját. VÉGH 2007. 303–304. és 319–320.

Mindezeknek köszönhetően munkája mintaszerűre sikerült. A kora újkori vármegyei közigazgatás és jogszolgáltatás, valamint nemesi társadalom megismerését az elmúlt negyedszázadban alapvető adatokkal gazdagító 16–17. századi vármegyei jegyzőkönyvek regesztaköteteivel³⁰ ellentétben ugyanis ő nem szokványos forráskiadványt készített. Amellett, hogy a teljes terjedelmében közölt magyar–latin nyelvű dokumentumot filológiai és paleográfiai, illetve a szükséges helyeken szakmai magyarázó jegyzetekkel látta el, minden hosszabb latin szövegrész fordítását is elvégezte. Így e kulcsfontosságú dokumentum a korszak latinul nem tudó kutatói számára is rendelkezésre áll. A magyar nyelvű szövegrészekben felbukkanó további latin szavak megértéséhez pedig részletes szómagyarázatot készített.

Végül, ami a konkrét forráskiadás mellett Szabó András Péter „háttérmunkája” talán legfőbb és leghasznosabb hozadékanak tekinthető: a forrás könnyebb értelmezése és minél szélesebb körű használata érdekében – a szokásos helynév- és a gondosan elkészített tárgymutató mellett – kismonográfiányi terjedelmű, annotált személynévmutatót állított össze. Ennek anyagát – főként Belitzky János, Jakus Lajos, Szakály Ferenc és Pálmány Béla újabb Nógrád és Pest megyékre, illetve Szécsényre vonatkozó eredményei³¹ mellett – mindenekelőtt különféle családi, vármegyei és központi kormányhatósági levéltárakban folytatott alap kutatásokra építette. Így a 17. század közepi szécsényi végvár és egyúttal a gyakran ott működő Nógrád vármegye kapcsán olyan – részletes és az említett végvári archontológiai lexikon kereteit több helyütt jelentősen túllépő – adatbázist állított össze, amelyhez hasonló ez ideig a 16–17. századi teljes magyar–horvát határvédelmi rendszer egyetlen egy végváráról sem áll rendelkezésre!³²

Joggal merül fel természetesen a kérdés, szükség volt-e a szöveg teljes terjedelemben történő közzétételére és ilyen alapos háttérmunkára. A téma kutatójaként erre több szempontból is egyértelmű igennel válaszolhatunk. Egyrészt: a szécsényi seregszék Erdélyből előkerült és most megjelent jegyzőkönyve az *eddig ismert legkorábbi és elsőként megjelenő végvári seregszéki protokollum* – amely így egyszerre tartható a magyar had-, jog- és társadalomtörténeti kutatások szempontjából unikális jelentőségűnek, miként hasonlóan tekinthetnénk az eddigi legkorábbi vármegyei jegyzőkönyv, a 16. szá-

³⁰ A döntően a mai Magyarország határának keretei között folytatott nagyszabású regesztázás eredményeinek új, DVD-formátumú közzététele: VARGA–KENYERES–TÓTH 2009.

³¹ Ld. főként BELITZKY 1971.; BELITZKY 1972.; BELITZKY 1980.; JAKUS 1985a.; JAKUS 1985b.; JAKUS 1987a.; JAKUS 1987b.; JAKUS 1995.; SZAKÁLY 1995.; SZAKÁLY 1997.; SZAKÁLY 2001.; PÁLMÁNY 1982a.; PÁLMÁNY 1982b.; PÁLMÁNY 1983a.; PÁLMÁNY 1983b.; PÁLMÁNY 1986a.; PÁLMÁNY 1986b.

³² Vö. veszprémi kísérletünkkel: PÁLFFY 1998b.

zad eleji (1500-tól vezetett) Zólyom vármegyei protokollum sajnos mind a mai napig elmaradt kiadását.³³

Másrészt: a fent említett lévai kötetnél a szécsényi ugyan szerényebb terjedelmű és kisebb (ám korábbi) időszakot fog át, több mint félszáz fólióján 98 seregszéki ülésen 150-nél is több (köztük egyes esetekben két vagy három alkalommal is tárgyalta) ügy ítéletét-rendezését tartalmazza. Mindezekről a jegyzőkönyv bejegyzéseinek üléseit (dátum, helyszín, összehívó személy és bírótársak) és a tárgyalta pereket (alperes, felperes és a per tárgya) számba vevő táblázat külön is tanúskodik. Kárrfy Ödön és Bittó Béla fenti szavainak ismeretében így e forráskiadványt egyfajta *végvári „ritkaság-gyűjteménynek”* is nevezhetnénk, hiszen önmagában is mintegy háromszor annyi hadi bírósági ítéletet tartalmaz, mint amennyiről ez ideig tudtunk. (Az utóbbiak között volt az eddigi ismert egyetlen, elsőként Jakus Lajos által felhasznált³⁴ szécsényi seregszéki ítéletlevél 1651-ből, amelyet e kötet a forrás Függelékében³⁵ – mintegy kiegészítésként – ugyancsak teljes terjedelmében közöl.) S jóllehet a most megjelenő seregszéki perek és ügyek „csupán” egyetlen egy végvár 17. század közepi életének fél évtizedére vonatkoznak, azaz országos általánosításra csak korlátozottan alkalmasak, *különleges mikrotörténeti mélyfúrás* gyanánt mégis számos vonatkozásban gazdagítják azokat az ismereteket, amelyeket a makrotörténet országos „színpadán” a témáról írott monográfiánkban másfél évtizede összegeztünk – miként erre az alábbiakban még több alkalommal konkrétan utalni fogunk. Előzetesen annyit mégis rögtön elárulhatunk: forrásunk nemcsak egy *végvári haditörvényszék*, hanem egyúttal egy speciális „*végvári hiteleshely*” működésének bemutatásával különleges betekintést nyújt egy 17. század közepi jelentősebb véghely mindennapjaiba.

Végül a forrás teljes terjedelemben történő kiadását indokolta annak speciális jellege is. A vármegyei vagy városi jegyzőkönyvek egy részéhez hasonlóan a peres és egyéb ügyeket utólag és kivonatosan, azaz nem teljes terjedelemben rögzítették a protokollumban. Az önállóan fennmaradt, említett hadbírósági ítéletlevelek nagy részével ellentétben tehát a szécsényi tárgyalások során felhasznált különféle permellékleteket (főként különböző írásbeli beadványokat, válaszokat, tanúkihallgatásokat és egyéb vizsgálatokat) nem másolták be a jegyzőkönyvbe. Ezekre csupán röviden utaltak, úgymint „*az maga mentségét in scriptis beadván*” (5/Vl.³⁶), „*az maga quereláját in scriptis be-*

³³ FÖGLEIN 1936. 151–152.

³⁴ Vö. JAKUS 1985a. 121–123.

³⁵ A Függelékre a továbbiakban F betűvel utalunk.

³⁶ Az alábbiakban az egyes ülésekre és az ott tárgyalta ügyekre az ülés arab és az ügy római számának zárójelben megadott közlésével utalunk.

adván” (9/X.), „*actióját in scriptis producálta*” (14/XVII.), „*in scriptis producálván feleletit*” (54/LXXXIV.) vagy például latinul a „*cuperetque attestaciones penes manibus iudicis habitas ruminari*” (15/XIX.) tagmondattal. Ez alól kivétel egy-egy tanúkihallgatás vagy annak kérdései (*deutrum*), valamint részletesebb beadvány kapcsán csupán néhány esetben akad (83/CXXVI., 88/CXXXIV., 91/CXXXVII., 93/CXL.), ám ezeknél sem hosszabb terjedelemben.

Az utólagos, kivonatos és emiatt olykor hiányos, sőt a bemásolás fáradtságából adódóan néha grammatikailag is hibás bejegyzések következtében viszont a perekben szereplő különféle személyek (végváraik, nemesek, [mező]városi polgárok, jobbágyok stb.) azonosítása és a nem ritkán igen bonyolult ügyek megértése csakis olyan gondos háttérkutatással válik-vált lehetővé, mint amilyet a forrás kiadója levéltári feltárómunkája során elvégzett. Mivel pedig a jegyzőkönyv vezetőjének iratládája a permellékletekkel és egyéb kiegészítő iratokkal, azaz a „végvári seregszék levéltára” sajnos nem maradt fenn, ezt a munkát a magisztrátus (a végvidéki generális és a szécsényi [fő]kapitány), valamint az egykori bírótársak (végvári tisztek és vármegyei nemesek) családi levéltáraiból, továbbá az Udvari Haditanács és Nógrád vármegye archívumából kellett, illetve lehetett pótolni.³⁷

A korszak: a hosszú háborús „békeidőszak” utolsó esztendei

A forrás kiemelt jelentőségét – unikális volta és nagyjából magyar nyelven mellett – az is növeli, hogy a magyar végvárrendszer történetének egyik legkülönlegesebb időszakából származik. Bár a magyar történetírás az oszmánokkal kötött 1606. novemberi zsitvatoroki béke utáni félévszázadot többnyire hosszú „békeidőszakként” tartja számon, valójában kevés olyan korszaka volt a Magyar Királyság történetének, amikor területén oly gyakran pusztított háború, mint ezekben az évtizedekben.

A mindennapos háborút elsősorban a törökökkel továbbra is folytatott, váltakozó intenzitású, határ menti összeütközések és csatározások, azaz a portyák jelentették, noha ezt mind az újra meg újra megerősített Habsburg-oszmán békeszerződések (1615: Bécs, 1618: Komárom, 1625: Gyarmat, 1627 és 1642: Szőny), mind az Udvari Haditanács és a végvidéki generálisok nyílt parancslevelei, valamint a különféle hadiszabályzatok többnyire tiltották. Egy konkrét példát említhetünk a forrásunk keletkezése előtti időszakból is: a budai pasa ismételt panaszainak hatására 1655 őszén a Haditanács a szécsényi őrség felettesének, az alább még sokszor említett Forgách Ádám bányavidéki generálisnak (1644–1663), valamint Adolph Ehrenreich Graf von Puchheim

³⁷ Itt szeretném megköszönni Szabó András Péternek, hogy tanulmányomat saját levéltári adatainak önzetlen átengedésével számos helyen gazdagította.

komáromi főkapitánynak (1651–1664) és Zrínyi Miklós horvát-szlavón bán-nak (1648–1664) ismételten megtiltotta a törökök elleni portyázást.³⁸

A budai és egri pasáknak valóban volt okuk panaszra, miként a keresztény fél főtisztjeinek is. A rendszeres tilalmak ellenére az 1650-es évek második felében a Habsburg Monarchia és az Oszmán Birodalom magyarországi frontvidékének az Ipoly folyótól délre fekvő területén egyáltalán nem honolt tartós béke.³⁹ Sőt a fennmaradt török és magyar panaszlevelek,⁴⁰ valamint más forrásadatok alapján a seregszéki jegyzőkönyv keletkezésének évtizedében alig volt olyan esztendő, amelyben egyik vagy másik fél ne vezetett volna az ellenség országrészébe egy-egy olyan nagyobb akciót, amely azután ne kapott volna országos visszhangot vagy ne váltott volna ki kisebb-nagyobb diplomáciai bonyodalmat. Hogy csak néhány olyan szécsényi példát említsünk, amellyel a bécsi udvar hadvezetése is foglalkozott. Az 1651. decemberi, Szécsény alá vezetett török portyát⁴¹ a következő esztendő tavaszán még nagyobb követte: május folyamán az oszmánok felégették a szécsényi végvárváros külvárosát (miként ezt 1647 előtt kétszer is megtették),⁴² így a Haditanács – Koháry István (fő)kapitány javaslatának megfelelően – 1000 forintot kért a Magyar Kamarától a helyreállítási munkálatokra.⁴³ A szomorú esetnek azonban volt egy „szépséghibája”: az 1652. májusi török portya ugyanis a szécsényi végváriak márciusi sikeres akciójának (60 török halott és 50 fogoly) a megtorlása volt. A márciusi támadást viszont a keresztény katonák 1651 végén fogságba esett katonatársaik Konstantinápolyba hurcolásán, valamint feleségeik és gyerekeik eladásán felháborodva indították.⁴⁴

³⁸ Forgáchnak, Puchheimnek és Zrínyinek: „*Per haltung guetter disciplin auf denen gräniczen und einstellung der straißereyen gegen den Türckhen, darüber sich der vesir zu Ofen beklagt.*” ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 312. f. 214. (1655. szept. 11.)

³⁹ A 17. század első felében hasonló dunántúli helyzetre – elsősorban a török kártételekre összeponosítva – újabban összegző jelleggel ld. ILLIK 2010.

⁴⁰ Az előbbiekre néhány példa: IZSÉPY 1962.

⁴¹ ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 303. 1652. f. 18. (Forgách Ádám 1652. jan. 1-én, 3-án és 4-én kelt jelentései a Haditanácshoz.)

⁴² MOL P 287. Ser. II. Fasc. HH. f. 285. (1651)

⁴³ „*Stephanus Kohari pro verschaffung 1^m f. bey Hungarischen Cammer zu reparierung der verbrendten vorstatt zu Szechin. B.: Ad inclytam Cameram Aulicam mit fr. recommendation zuegeben, ob sie auf beischaffung dises verlags unbeschwerdt gedencken wolte, weil Ihrer Kayserlichen Mayestät an widererhebung und erhaltung dises von den Türckhen abgebrannten gräniczhauß vilgelegen ist, und grosser schadt darbey geschehen.*” ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 303. 1652. f. 147–148. (1652. máj.) és „*Kohari per 1000 f. ad reparandum suburbium Szecheniense.*” uo. f. 156.

⁴⁴ Koháry portyáról írott jelentésének kivonata: MOL P 287. Ser. II. Fasc. HH. f. 295. 1652. márc. 14., Szécsény, ill. „*Kohari relation auß Setschin wegen aines straißs wider die Türckhen.*” ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 303. f. 104. (1652. márc.)

A határ menti nagyobb csetepaték a következő esztendőkből is folytatódtak. Ezekben a szécsényiek ritkán vettek egyedül részt, általában a gyarmati és a füleki végváriakkal egyesülve indultak csatára, ám előfordult olyan eset is, amikor a felső-magyarországi Ónod várának őrsége is szerepet vállalt az egri és a budai vilájet területére indított akciókban. A magyar támadások közül az alábbiak emelkedtek ki: 1654 júniusában a szécsényiek más végváriakkal együtt korábban még hódolatlan rác falvakba vezettek a törökök felháborodását kiváltó nagy portyát, majd 1656 nyarán a gyarmatiakkal együtt Eger mellett két agát kaszaboltak le. 1659 tavaszán azonban – noha ismét több véghelyből (Szécsény, Gyarmat, Drégelypalánk és Fülek) mintegy 500 fővel vonultak ki – a túlerőben lévő (3000 főnyi) ellenségtől olyan komoly vereséget szenvedtek, hogy rögtön szükségessé vált a várak őrségének pótlása. Ám az 1661. április végi portyában sem jártak teljes sikerrel, ebben ugyanis több jeles tiszt is elesett, feltehetően Olasz Pál szécsényi lovashadnagy is.⁴⁵ Végül 1662 őszén ismét hat rác falu vált a füleki és a szécsényi őrség közös pusztításának „áldozatává”.⁴⁶

A szécsényiek akcióira válaszul azonban szinte sohasem késtek a török ellencsapások vagy saját kezdeményezésből indított „vállalkozások” sem, melyeket többnyire az egyesült hatvani és egri oszmán csapatok hajtottak végre. 1656 augusztusában például az említett keresztény akcióra azonnal visszavágtak. Ebben a portyában viszont a hatvani szandzsákbég – talán az 1654–1655-ben említett Haszan⁴⁷ – Szécsény alatt igen pórul járt, hiszen 38 katonájával az Ipoly-parti végvár őrségének fogságába esett.⁴⁸ Az előkelő fogoly miatt az eset híre hamarosan Isztambulba is eljutott, ám a Habsburg-követnek, Simon Reningernek nem volt nehéz számba vennie azokat a török akciókat, amelyekkel az oszmánok sokasodó panaszait ellensúlyozhatta.⁴⁹

Az állandó csatározásokkal kapcsolatban seregszéki jegyzőkönyvünk is szolgál egy érzékletes példával (37/LVII.). 1658 februárjának elején két szécsényi katonát (Bárkányi Bálintot és Kis Mátyást) azért ítélték fejevételre, mert feljebbvalóik tudomása nélkül indultak portyára. Ez esetben külön figyelmet érdemel, hogy büntetésük hivatkozási alapjául „*főgenerális urunk őnagysága kiadott edictumában inserált második puctuma*” szolgált, amelyet szó

⁴⁵ MOCSÁRY 1820–1826. III. köt. 193. és JAKUS 1985a. 127., vö. még a Személynévmutatóban leírtakkal. A veszteségek dacára ugyanakkor a szécsényiek zsákmánya jelentős volt. MOL X 1047. No. 430. (1661. máj. 4.) – 40574. d.

⁴⁶ Az említés sorrendjében: ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 309. f. 89. (1654. jún.), uo. Reg. Bd. 315. f. 37. (1656. aug.), uo. Exp. Bd. 320/1. f. 181–182. és uo. Reg. Bd. 320/2. f. 100. (1659. máj.), uo. Reg. Bd. 326. f. 176. (1662. okt.)

⁴⁷ HEGYI 1995. 175.

⁴⁸ ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 313. f. 471., f. 517. és f. 737.

⁴⁹ Uo. Reg. Bd. 314. f. 408. (1656. nov. 7.)

szerint be is idéztek: „Ennekutána valaki az vitézlő rendek közül akár csatára, és akár egyéb dolgaira nézve kapitánya engedelme avagy híre nélkül elmegyén, feje üttessék el érette minden személyválogatás nélkül.” Ezzel kapcsolatban rögtön Forgách Ádám bányavidéki generális 1648 júniusában – éppen a szécsényi várban – kiadott, több mint negyven pontból álló, nevezetes végvidéki rendtartására gondolhatnánk,⁵⁰ csak hogy annak második pontja másról (az ünnepek megtartásáról) szólt, ilyen szövegezésű passzus pedig nem szerepelt az artikulusok között. Forrásunk tehát azt valószínűsíti, hogy Forgách az 1648 utáni évtizedben vagy módosította a végvidék hadirendtartását, vagy – ami még valószínűbbnek látszik – külön ediktumot bocsátott ki a szécsényi végvár számára. Ezt talán a hatvani szandzsákbég 1656 nyári fogságba esését követő, idézett diplomáciai bonyodalmak hatására tehetné. E feltételezést erősíti egyrészt a lévai vár számára 1678-ban készült, már említett külön várrendtartás, valamint az is, hogy a seregszéki jegyzőkönyv egy 1659. augusztusi perében (66/CII.), egy szitkozódási ügy kapcsán ugyancsak egy olyan hadiszabályzatra történt utalás, amely nem lehetett azonos a végvidék 1648. évi rendtartásával. A szécsényi végvárnak tehát ugyancsak saját ediktuma (is) kellett, hogy legyen. (Nem zárható ki persze az sem, hogy ezt – a lévai példához hasonlóan – egy korábbi seregszéki ülésen dolgozták ki, még valamikor az 1650-es évek első felében.)

A két szécsényi katona feje mégsem hullott porba. Az ítélet ugyanis – miként erre már a korábbi kutatások is utaltak⁵¹ – fenntartotta a végvidéki főkapitány kegyelmezési jogát: „fönntartván mindazonáltal is ebben generális urunk őnagysága autoritását, melyet őnagysága azon punctumban reservál is magának, ha őnagysága gratiát akar nekik adni” (37/LVII.). Ezzel Forgách generális bizonyosan élt is, hiszen több mint egy esztendővel később Bárkányi Bálint egy anyagi jellegű perben már felperesként szerepelt (60/XCII.). Ám 1651-ben más – a törököket kifosztó – szécsényi katonák is elkerülték a halálos ítéletet, hiszen csupán „bizonyos ideig való fogságos temlecezésre” ítélték őket (F). Miként akkor a seregszék indokolta: „nem látván az török pártról is, hogy az excursióért [értsd: portyáért] senkit is nemhogy halállal, de kisebb büntetéssel is megbüntettek volna.” (F)

Bár 1656-ra a Magyar Királyságban a polgárháborús állapotok már közel egy évtizede, az 1645. évi linzi békekötés óta véget értek, a hatásukra bekövetkező állapotokról forrásunk is tanúskodik. A 17. században ezeket elsősorban az erdélyi fejedelmeknek, Bethlen Gábornak (1613–1629) és I. Rákóczi Györgynek (1630–1648) a királyság területére indított rendszeres hadjáratai (1619, 1623–1624, 1626, 1644, 1645, nem egy esetben török–tatár segéd-

⁵⁰ Kiadása: ILLÉSY 1892b.

⁵¹ Vö. PÁLFFY 1995. 87. stb.

csapatokkal), majd az őket viaszorító császár-királyi zsoldos hadak szintén tetemes pusztítással járó ellenakciói idézték elő. S noha ezeket az expedíciókat a magyar rendek sikeresen használták fel saját pozícióik erősítésére Habsburg-uralkodóikkal szemben, a hadjáratok a királyság területének jelentős részén polgárháborús mindennapokat teremtettek. Hogy ezúttal is Szécsény végvárára példait emeljük ki: 1620 nyarán Bethlen Gábor fejedelem csapatai sem kímélték meg a várost, több házat felgyújtottak. 1644-ben pedig a Rákóczi György fejedelem hadait viaszorító császár-királyi katonák tettek Szécsény végvárában pusztítást.⁵²

Mindez azért jelentett országos szinten is egyre súlyosabb tragédiát, mert a polgárháborús viszonyok 1619-től még azelőtt köszöntöttek be, hogy a királyság társadalma kiheverte volna történelme addigi legnagyobb hadakozása, a tizenöt éves háború (1591–1606) óriási pusztításait, majd ezek az állapotok az 1620–1640-es években szinte állandósultak. Joggal kesergett nevezetes műve, a *Vitéz hadnagy* ajánlásában a század legkiválóbb magyar katonája és hadtudósa, Zrínyi Miklós éppen a seregszéki jegyzőkönyv keletkezése előtt néhány esztendővel, az 1650-es évek legelején: a Mindenható „a magyar romlásnak *seculumjába* [századába] helyezett engemet”.⁵³

Az 1620–1640-es években megromlott közállapotokat jól jelezte, hogy a váltságdíjért folytatott határ menti török–magyar rabkereskedelem a 17. század közepére szinte üzletszerű emberrabló vállalkozássá vált. Mindeközben a váltságdíjuk összegyűjtésére kibocsátott rabok vagy a magukat ezeknek kiadó csavargók gyakran már szabályos rablóbandákba verődtek, és sarcoltak vagy „kopasztottak meg” egy-egy gazdagabb hódoltsági vagy királysági települést.⁵⁴ Ám a katonák által elkövetett különféle hatalmaskodások, latorságok és gyilkosságok tetemes száma is azt jelzi, a több évtizedes (polgár)háborús állapotoknak a magyar–török határvidéken maradandó nyoma volt. Önmagában talán még forrásunk elkészülte és rendszeres vezetése is azt a több helyen papírra vetett véleményünket erősíti,⁵⁵ hogy az 1650–1670-es évek időszaka a gyakran fizetetlen végvári katonaság hadbíráskodásának talán legaktívabb korszaka volt.

A helyzetet az 1650–1660-as évek fordulója még tovább rontotta. Az 1658-tól az Erdélyi Fejedelemségben dúló bel- és polgárháború ugyanis a Magyar Királyságra is egyre nagyobb hatással volt. Ezt jól mutatja önmagában az is, hogy Szécsény és Fülek végvárának alább még gyakran emleget-

⁵² JAKUS 1985a. 116.

⁵³ ZRÍNYI 2003. 257.

⁵⁴ Vö. PÁLFFY 1997a. 17–20. stb., ill. legújabban VINCZE 2008. 163–173. és PÁLFFY 2009. 50–51.

⁵⁵ Vö. legújabban PÁLFFY 2009. 50.

tett közös főkapitánya, id. Koháry István 1657-től egyre többször kapott megbízást lovas katonák felfogadásra, pedig az általa irányított két véghely nem is a fejedelemséggel határos felső-magyarországi főkapitányságban, hanem a bányavidékben feküdt.⁵⁶ A mozgósítás-sorozat végül akkor ért csúcsára, amikor a Habsburg-hadvezetés nyíltan is beavatkozott az erdélyi eseményekbe. Bár a császári-királyi csapatokat a híres Raimondo Montecucoli tábornagy vezette, erdélyi bevonulásuk 1661 őszén teljes kudarccal járt. Ekkor Koháry főkapitánynak 500 magyar lovast kellett felfogadnia és velük ezredesi rangban (*colonellus*) a hadjáratban részt vennie.⁵⁷ A császári-királyi haderő Erdélybe, majd onnan a királyságba történő visszavonulása, sőt felső-magyarországi teletetése – elsősorban élelmezésének megoldatlansága miatt – a fejedelemség mellett 1661 nyarától a királyság északi-északkeleti területeire is újabb komoly pusztulást hozott.

A már-már tragikussá váló közállapotokat jól érzékelteti, hogy 1662 késő nyarán a Haditanácsnak immár sokadszorra kellett felszólítania Koháry Istvánt arra, hogy füleki és szécsényi katonái hagyjanak fel az állandó hódoltsági portyákkal.⁵⁸ Mindeközben a Magyarországon – többek között Szécsényben is – állomásozó német zsoldosok dúlásai és kihágásai ellen szinte záporoztak Bécsbe a panaszok.⁵⁹ Mindezekről viszont seregszéki jegyzőkönyvünk csupán az Ipoly-parti véghely 1663 őszi elestéig tartalmazhatott információkat. (Forrásunk kéziratának vége azonban napjainkban csonka, ám azt feltehetően még 1662-ben, sőt a végvár elestének esztendejében is vezették.⁶⁰) Szécsény ugyanis az újabb nagy török háború (1663–1664) első esztendejében Érsekújvár elestét (1663. szept. 25.), majd a közeli Nógrád vára elvesztését (nov. 5.) követően teljesen kiszolgáltatott helyzetbe került. Bár a török hadjárat idején a palánki és a gyarmati őrséget szeptemberben még megpróbálták Nógrádba átvezényelni,⁶¹ az utóbbi eleste megpecsételte Szé-

⁵⁶ 1657. július 18-án Koháry például 1000 magyar lovas felfogadására kapott parancsot, hasonlóan Pálffy Miklóshoz, aki a 2000 lovas fő-, Koháry pedig alkaptánya lett. ÖStA KA Best. No. 1575. és ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 317. f. 272., f. 273.: „vicecapitaneus über die hungarische leichte reuterey”

⁵⁷ 1661. augusztus 30-án Koháry toborzólevelet kap I. Lipóttól 500 magyar lovas felfogadására. (MOL X 7824. No. 7154–7155. – C 1124. d. és ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 323. f. 424., f. 454., f. 456. és uo. Reg. Bd. 324. f. 214–215.) 1661. szeptember 27-én egy mezei lovasregiment ezredesének (*certorum militum equestris ordinis campestrium colonellus*) nevezik. MOL X 1047. No. 270. – 40574. d.

⁵⁸ ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 326. f. 176. (1662. aug. 26.)

⁵⁹ Uo. f. 176–177.

⁶⁰ Erre lásd Szabó András Péter Előszavát.

⁶¹ ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 327. f. 194. (1663. szept. 13.)

csény sorsát. Így (fő)kapitánya,⁶² id. Koháry István jóváhagyásával katonasága előbb felgyújtotta, majd november 9-én üresen hagyta a véghelyet, és nagyjából Fülekre távozott.⁶³

A megmaradt szécsényi őrség Fülekre menekítését geopolitikai, stratégiai és egyéb tényezők egyaránt segítették. Egyrészt Szécsény az Ipoly menti végvárak (Nógrád, Palánk, Gyarmat stb.) közül legészakabbra, Fülekhöz viszont a legközelebb feküdt. Másrészt e várak közül utolsóként került török kézre, így őrsége már csak északra vagy északkeletre fekvő (királyi és magánföldesúri) erősségekbe menekülhetett, melyek sorában – miként ezt Wesselényi Ferenc nádor (1655–1667) egyik 1663. decemberi tervezete jelzi⁶⁴ – Zólyom, Végles és Divény szerepelt. Végül a Fülekre menekülésben döntő szerepet játszott az is, hogy e vár főkapitányi tisztét 1657 februárjától – szécsényi (fő)kapitányi posztjának megőrzése mellett – szintén id. Koháry István töltötte be,⁶⁵ így a szécsényi őrség Fülekre rendelése teljesen logikus lépés volt. S noha egy 1665. március eleji kimutatás szerint a szécsényi lovas-ságból 25 főt Korponára, 100-at pedig Sztregovára terveztek, végül mind a huszárok, mind a gyalogosok és a tüzérek többsége biztosan Füleken nyert menedékre.⁶⁶ Ezt a füleki lovasság 1664 táján készült mustrajegyzéke is megerősíti, amely számos egykori szécsényi katonát sorolt fel.⁶⁷ Azt azonban sajnos jelenleg nem tudjuk, hogy a vár török kézbe kerülését követően seregszéki jegyzőkönyvünk is Fülekre került-e, vagy azt 1670. évi haláláig

⁶² A szécsényi végvár vezetőjének tisztséglevelezéséről a következő alfejezetben szólunk.

⁶³ PÁLMÁNY 1986a. 30.

⁶⁴ MOL E 199. 7. cs. IV/1. No. 34/a., vö. az Udvari Haditanács egykorú iktatókönyvének bejegyzésével (dec. 29.): „*Waß der palatinus über die gehaltene conferenz mit dem graffen von Rothall, Nadasti und Souches auß Tepliz unter 18ten diß und der Graf Nadasti über erstgemelte conferenz für ein relation eingeschikt haben... 7mo Lista der örther, welche an stadt der vom feindt occupirten zu besetzen, auch nicht zubesetzen, alß Freystättl diesßeiths der Waag, St. Benedict und H. Creutz nicht.*” ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 317. f. 308–310.

⁶⁵ ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 317. f. 60., f. 61., f. 72., f. 73., ÖStA KA Best. No. 1500. és ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. 200. Konv. 1657 Juli f. 42–49. Ld. még neve alatt a Személynévmutatóban.

⁶⁶ „*Ferners haben Ihre Kayserliche und Königliche Mayestät allergnädigst resolvirt die vösetungen auf denen Pergstetterischen gränitzen mit den Hungarischen khriegsvolckh besetzen und dieselbe von den abkhommenen gränitzen dahin transferiren zulassen, wie hernach folgt.*” ÖStA AVA FHKA HKA HFUrote Nr. 219. 1665 März f. 166–172., ill. kiegészítő iratai: f. 173–215. és uo. 1665. Juni f. 8–11., vö. még ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 330. f. 59–60. (1665. márc. 9.) és ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. 220. 1665 Aug. f. 103–105., f. 120–125. és uo. rote Nr. 245. 1673 Sept. f. 51–56.

⁶⁷ MOL X 1047. No. 829. – 40575. d. Adatait a Személynévmutatóban számos helyen hasznosítottuk.

Kajdi János seregbíró tartotta magánál, aki a következő esztendőkből Nógrád vármegye szolgabírájaként folytatta pályafutását.⁶⁸

A helyszín: a bányavidéki főkapitányság egyik meghatározó végvára

Az első alkalommal 1552 júliusában török kézre került Szécsény vára 1593 legvégén történt visszavételétől – Pálffy Miklós érsekújvári végvidéki és dunáninneni kerületi főkapitány (1589–1600) nevezetes téli hadjáratától – egészen 1663. évi elestéig az ún. bányavidéki főkapitányság meghatározó erőssége volt. Bár a szakirodalom a határvidék-övezetet gyakran bányavárosi főkapitányságnak nevezi, mindenképpen helyesebb azt bányavidéki főkapitányságnak avagy generalátusnak titulálnunk. Egyrészt egy rövid ideig (1554–1564) létezett külön a bányavárosok főkapitánya tisztség (lat. *supremus capitaneus civitatum montanarum*, ném. *Oberst der Bergstädte*) is, melyet többek között a költő Balassi Bálint édesapja, János (1555–1562), majd – az ő éppen Szécsény visszavételére indított akciójának 1562. áprilisi kudarca után⁶⁹ – az egri hős, Dobó István (1562–1564) töltött be.⁷⁰ Másrészt e várak ugyan valóban főként a Garam folyó mentén fekvő ún. alsó-magyarországi bányavárosokat (*niederungarische Bergstädte*), illetve a mögöttük húzódó hátsó országot védelmezték (erre utal német nevük: *Bergstädterische Grenze*), többségük tőlük délre és délkeletre jelentősebb távolságra feküdt. Ez különösen igaz volt az 1593–1594 fordulóján visszafoglalt, Nógrád megyében az Ipoly mentén található végvárakra, közöttük magára Szécsényre is.⁷¹ Így joggal nevezték őket korszakunkban latinul *confinia antemontanának*, régi magyarsággal pedig „bányavárosok előtt való végházak”-nak.⁷²

Ez alól jelentősebb kivételt a Zsitva-parti Verebély vára mellett pusztán a Nyitra-parti Érsekújvár jelentett, amely 1589-től – Nyitrát, Surányt, majd Lévat követve – egészen 1663. évi elestéig a végvidéki főkapitányság központja volt. Ezzel magyarázható, hogy a bányavidéki generalátus vezetőjét, azaz az ún. bányavidéki főkapitányt/generálist (lat. *supremus capitaneus/generalis confinium antemontanorum*, ném. *Bergstädterischer Grenzoberst/Grenzgeneral*) a 17. században – állandó székhelyéről – hosszabban gyakran már „újvári praesidiumnak főgeneralis kapitánya”-nak (F), röviden pedig csupán „(érsek)újvári főgenerális”-nak nevezték, miként ezt forrásunk is több helyütt teszi (pl. 15–16., 42., 54.). Hosszabb változatban olykor a két elnevezést összevonták, így 1660-ban például a bányavidéki generálist „Érsökújvárnak és hozzá tartozó

⁶⁸ Életrajzi adatait ld. a Személynévmutatóban.

⁶⁹ Részletesen ld. MATUNÁK 1899.

⁷⁰ PÁLFFY 1997b. 270.

⁷¹ Lásd a forráshoz készült térképét a bányavidéki véghelyek feltüntetésével.

⁷² PÁLFFY 1996. 191–192. A magyar elnevezésre egy szép példa 1610-ből: MOL E 196. Fasc. 36. No. 14.

végvárnak főgenerális kapitányá"-nak titulálták.⁷³ Fontos ugyanakkor hangsúlyoznunk, hogy a bányavidéki (utóbb érsekújvári) generális 1564-től egyúttal a Pozsonytól Gömör megyéig húzódó ún. „dunáninneri” országrész (*partes Cisdanubianae*) tíz vármegyéjének (Pozsony, Nyitra, Trencsén, Bars, Turóc, Árva, Liptó, Hont, Nógrád és Zólyom) kerületi főkapitányi tisztét (lat. *supremus capitaneus partium regni Hungariae Cisdanubianarum*, ném. *Kreisoberst/Kreisgeneral in Zisdanubium*) is betöltötte,⁷⁴ azaz ezen országrész (másként kerület) rendi hadügyeit is intézte, valamint nemesi felkelését is vezette. Erre a tisztségnévre a szécsényi seregszék 1651. évi ítéletlevelének latin szövege is utalt (*partium Hungariae Cisdanubianarum [...] praesidiiue Ulyvariensis supremus generalis capitaneus*: F). Magyarul ennek az 1661 augusztusában felbukkanó „Érsökúivárnak és Dunántúl lévő Magyarország részinek főgenerálisa” elnevezés felelt meg.⁷⁵

A seregszéki jegyzőkönyv keletkezése idején, 1644-től közel két évtizeden át a végvidéki generális tisztét mindvégig gimesi (ghymes) Forgách Ádám (1609–1681) töltötte be, akinek már nagyapja, Simon is hosszabb ideig (1569–1582) irányította e határvidék védelmét;⁷⁶ bár abban az időben Szécsény még oszmán végvár és szandzsákközpont volt.⁷⁷ Bár Forgách 1656 februárjában, 1657 októberében és 1659 márciusában is megkísérelte vagy legalábbis fontolgatta lemondását posztjáról,⁷⁸ végül egészen Érsekújvár 1663. szeptemberi feladásáig ténylegesen ellátta azt.

Forgách Ádám személye forrásunk kapcsán még további két szempontból megkülönböztetett figyelmet érdemel. Egyrészt ő korábban közel két évtizedig (1622–1643) viselte a szécsényi (fő)kapitány címet,⁷⁹ bár ténylege-

⁷³ MOL P 287. Ser. II. Fasc. HH (42. cs.) f. 345–346. (1660. ápr. 16.)

⁷⁴ PÁLFFY 1996. 197–198.

⁷⁵ MOL P 287. Ser. II. Fasc. HH (42. cs.) f. 393–394. (1661. aug. 6., Esztergom) A Dunántúl alatt – a központi tájselemlélet elvének megfelelően – itt természetesen a levél keltezésének helyéről, Esztergomból nézve valóban a Dunán túlnak tűnő, azaz attól északra fekvő, Pozsonytól Gömör megyéig terjedő országrész értendő.

⁷⁶ PÁLFFY 1997b. 271.

⁷⁷ Újabban HEGYI 2007. 778–800. és VINCZE 2007.

⁷⁸ 1656. febr. „*deß herrn Graven Forgach resignation dessen grenitz obristen stell*” ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 313. f. 105.; 1657. okt. 7.: „*Valakitül ad partem úgy értem, hogy Forgách uram resignálni akarja az újvárit Pálfinak, és maga kassai akar lenni.*” TUSOR 1994. 202–203.: No. 236.; 1659. márc. 1.: „*Forgách Ádám uram egyáltalában nem akarja tovább viselni az generálisságot.*” uo. 216–217.: No. 255.

⁷⁹ 1622. júl. 16. Utasítás Forgách részére a tisztségről. MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 102. f. 62–68. (eredeti) és ÖStA KA Best. Prot. Bd. 1. 1622. p. 4. (utalás); 1643: felsőmagyarországi főkapitányi kinevezéséig tölti be posztját. (PÁLFFY 1997b. 273.) 1640. február 9-ei lemondását („*resigniert die hauptmanschaft zu Szehen*”) nem fogadták el Bécsben. ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 282. f. 269.

sen csupán grazi egyetemi tanulmányai (1626–1630) után, 1630-at követően töltötte be azt.⁸⁰ Ennek ellenére országos karrierje előrehaladásával (különösen 1641. évi királyi pohárnokmesterré történt kinevezése után⁸¹) egyre kevesebbet tartózkodott állomáshelyén.⁸² Ehelyütt szükséges rögtön és hangsúlyozottan kiemelni, hogy a szécsényi végvár vezetőit a korabeli források részben főkapitánynak (*supremus capitaneus*) – a seregszék például következetesen így (ld. pl. 3–4., 11–15., 27. stb.) –, részben kapitánynak (*capitaneus*) nevezték, miként ez az ország más területein, például a nemrég részletebben megismert Keszthely végvára esetében is történt.⁸³ Magunk részben emiatt, részben Szécsény alább érintett jelentősége okán, részben pedig azért, hogy tisztsége ne lehessen összekeverhető a végvidéki (bányavidéki) főkapitány/generális említett posztjával, – miként eddig is tettük – az alábbiakban mindig a szécsényi (fő)kapitány alakot használjuk. A bányavidéki végeken egyébként nagyobb következetességgel csupán a füleki és részben a lévai végvárak irányítóit titulálták még főkapitányoknak (lat. *supremus capitaneus*, ném. *Oberhauptmann*), a többi véghelyét viszont csak kapitánynak (lat. *capitaneus*, ném. *Hauptmann*), így tanulmányunkban magunk is ezt a gyakorlatot követjük.

Másrészt ehelyütt érdemes megjegyezni azt is, hogy a szécsényi (fő)kapitányi tisztséget már Forgách Ádám édesapja, a későbbi nádor (1618–1621), Zsigmond is betöltötte, nevezetesen 1601-től egészen addig, amíg 1609-ben el nem nyerte a felső-magyarországi (kassai) főkapitány posztját.⁸⁴ Őt követve 1610-től úgyszintén rokonuk, Forgách Miklós viselte azt, feltehetően Ádám említett névleges kinevezéséig (1622).⁸⁵ Mindez azzal a forrásunk szempontjából ugyancsak meghatározó tényezővel állt kapcsolatban, hogy a kihalt Losonczy család szécsényi mezővárosát és ottani várát (az uradalom nagyobb részével egyetemben) az 1590-es évek közepén ideiglenesen, majd 1601-től végleg Losonczy Anna férje, Forgách Zsigmond (1565–1621),

⁸⁰ Pályájára részletesen ld. még a Személynévmutató forrásadatait.

⁸¹ FALLENBÜCHL 1988. 91.

⁸² Joggal panaszkodott Esterházy Pál bányavidéki vicegenerális 1642 tavaszán, hogy „Szécsénben nem lakván Forgách uram, oda bizony ember kellene, akitől tudnának félni, és maga is megérdemelné a főkapitányságot...” JEDLICKA 1911. 324.: No. 665.

⁸³ Ennek terminológiai problémáját bemutatta: VÉGH 2007. 112–116. és VÉGH 2010. 39–40., 159.: No. 5/b.

⁸⁴ 1601. ápr. 20. Engedelmességre intő levél a szécsényi német katonasághoz Forgách kinevezése kapcsán ÖStA KA Best. No. 685., ill. Forgách utasítására letett esküje (*juramentum instructionis*), ápr. 20.: MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 50.; 1609: PÁLFFY 1997b. 273.

⁸⁵ 1610. szept. 1. Engedelmességre intő levél a szécsényi katonasághoz Forgách kinevezése kapcsán. ÖStA KA Best. No. 944. és BARTFAI SZABÓ 1910. 482.

az említett későbbi főkapitány és nádor szerezte meg.⁸⁶ Ettől kezdve Szécsény és uradalma nagy részének birtokosai több évszázadon keresztül a gimési Forgách család tagjai voltak. Tőlük csupán zálogba nyerte el azt két részletben (1647, 1650) a Koháry család, mégpedig Forgách Ádám bányavidéki generálistól a forrásunkban oly sokszor felbukkanó id. Koháry István,⁸⁷ miután 1647. szeptember végén III. Ferdinánd király (1637–1657) – éppen Forgách javaslatára⁸⁸ – őt nevezte ki szécsényi (fő)kapitánynak.⁸⁹

Az országos politikai és hadügyek terén igen befolyásos Forgách család szécsényi birtoklásának komoly jelentősége volt. Noha a (fő)kapitány családtagok gyakran voltak távol birtokuktól és állomáshelyüktől, a 17. század első felében mindvégig sikerült az Udvari Haditanácsban elérniük, hogy Szécsény végvára tekintélyes létszámú őrséget kapjon. Az 1610-es évektől az 1650-es évek elejéig ugyanis a véghely magyar katonaságának hivatalos keretlétszámai a következők voltak:⁹⁰ 200 lovas, azaz huszár többnyire négy lovashadnagy (lat. *certorum militum equestrium dux/duktor*) (köztük általában a vár mindenkori alkapitányával), illetve 200 gyalogos négy gyalogvajda (lat. *certorum militum pedestrium dux/duktor/voivoda*) vezetésével. Őket egy hadszertárnok (ném. *Zeugwart*) irányításával – akinek felesége 1656-ban „Cajbertné” alakban felperesként bukkant fel forrásunkban egy szitkozódási ügyben (10/XI.)⁹¹ – 7–10 tüzér (ném. *Büchsenmeister*) egészítette ki, akik a kor gyakorlatának megfelelően, Szécsény esetében is bizonyosan német származásúak voltak. Végül az egyéb fizetett, ún. rendkívüli személyzetbe (ném. *Extraordinari-Personen*) általában még a strázsamester (lat. *excubiarum/vigilia-*

⁸⁶ BÁRTFAI SZABÓ 1910. 432–441.; BELITZKY 1980. 297–298. és 339–340.

⁸⁷ MOL P 1883. 1. cs. f. 35–36. és f. 46–47. Kiadása: PÁLMÁNY 1986b.

⁸⁸ Forgách szeptember 13-án javasolta Koháryt a tisztségre. MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 174. f. 19–20.

⁸⁹ Ennek körülményeire: ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 296. f. 294. és uo. Reg. Bd. 297. f. 247., f. 261. (A tisztségre Forgách Ferenc neve is felmerült, de végül Koháry nyerte el azt.)

⁹⁰ A teljesség igénye nélkül: 1610: MOL E 196. Fasc. 11. No. 9. (kiadása pontatlan címleírással, tucatnyi hibás névalakkal és a tüzérek létszámának közlése nélkül: KOMÁROMY 1893. 684–689.); 1623: ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. 124. Konv. 1623 März f. 99–102. (pusztán a keretlétszámokat közölte belőle, a tényleges mustarlétszámokat azonban elhagyta: TAKÁTS 1908. 283–284.); 1625: ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. 130. Konv. 1626 Juli f. 54–59. és TAKÁTS 1908. 284–286.; 1626: ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. 130. Konv. 1626 Juli f. 63–66.; 1630: MOL N 40. Iratok Lad. D. No. 3. f. 16–19. (1629-re datált és néhány kisebb hibát tartalmazó kiadása: SALAMON 1875. 321–324.)

⁹¹ Talán Georg Horn hadszertárnok feleségéről lehet szó, 1655. május 15-én ugyanis ő töltötte be a tisztséget („*zeugwarth zu Setschin Georg Horn*”). ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 311. f. 144.

rum magister, ném. *Wachtmeister*) és a várnagy (forrásunkban régi magyarsággal kizárólag „porkoláb” alakban: 33., 61., 64., 66., 80., 82., 88., lat. *castellanus*, ném. *Burggraf*), illetve néhány egyéb személy (összesen max. 10 fő) tartozott. A porkolábokról jegyzőkönyvünk is bőséggel hoz információkat, hiszen gyakran foglaltak helyet a seregszék esküdtjeinek sorában, sőt 1660 márciusában a már említett seregjegyző (1651), Kis Miklós strázsamester – egy sajnos csupán töredékesen ismert ügyben – maga volt a felperes (80/CXXII.).

Az 1652. évi – jelenleg még sajnos kevésbé ismert, ám az ország több főkapitányságát érintő⁹² – határvidéki reformok során Forgách Ádám bányavidéki főkapitánynak azt is sikerült elérnie, hogy a birtokai védelmében meghatározó szerepet játszó szécsényi végház őrségét 100 lovassal növeljék.⁹³ Így az 1650-es évek elejétől – miként ezt az 1655. évi pozsonyi országgyűlés is megerősítette⁹⁴ – már több mint 500 magyar katona szolgált az Ipoly partján. S mivel éppen a seregszéki jegyzőkönyv vezetésének első hónapjaiban, 1656 júliusában zajlott le a bányavidéki végek mustrája és fizetése, így a szerencsés forrásadottságnak köszönhetően azt is tudjuk, hogy ez az őrség csaknem 100 százalékban fel is vette az ekkor neki szállított 10 havi éves fizetést (6 hónapot posztóban, 4 hónapot pedig készpénzben) – miként erről az 1. táblázat tájékoztat.⁹⁵ Forrásunk keletkezése idején tehát közel fél-ezer főre tehetjük a Szécsényben állandó jelleggel szolgáló, uralkodói fizetést élvező, azaz – miként forrásunk (is) egy helyen nevezte (56/LXXXVIII.) – „*iratos*” magyar végvári katonák számát.

⁹² Vö. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 305. f. 145., f. 147–148. stb.

⁹³ 1652: ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. 237. Konv. 1672 März f. 653–659.; 1654: uo. rote Nr. 194. Konv. 1654 Sept. f. 52–53., vö. még erre újabban CZIGÁNY 2004. 101–102.

⁹⁴ CJH 1608–1657. 584–585.: 1655: 3. tc. 11.§., ill. egy példánya Forgách generális levéltárában: MOL P 287. Ser. II. Fasc. HH. (43. cs.) f. 368–369. (1655)

⁹⁵ „*Extract, wie starckh sich daß ordinari Teutsch- und Hungarische kriegsvolckh zu roß und fueß bey der aniecz 1656 jährig abgeführten Perggstetterischen gräniczbeczallung befündten sollen, auch was darauf beczalt worden, und der abgang gewesen ist.*” ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. 203. 1658 Okt. f. 52–53. Majdnem pontos kiadása: TAKÁTS 1908. 294–295. Vö. erre vonatkozóan az Udvari Haditanács egykorú iktatókönyveinek bejegyzését, amely szerint a 6 hónapnyi posztóban és 4 hónapnyi készpénzben történő fizetésre 1656 júliusában került sor: ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 313. f. 289., f. 409., f. 412–413. és uo. Reg. Bd. 314. f. 189–190., f. 197.

1. táblázat: <i>A bányavidéki végvárak előírt és tényleges őrseglétszámai 1656 júliusában</i> (a tüzérek és egyéb személyzet nélkül)								
végvár	előírt német gyalog	előírt magyar lovas	előírt magyar gyalog	előírt összesen	tényl. német gyalog	tényl. magyar lovas	tényl. magyar gyalog	tényl. összesen
Komárom	300	100	300	700	274	100	297	671
Érsekújvár	600	750	150	1500 ⁹⁶	496	738	150	1384
Szőgyén	–	100	150	250	–	99	141	240
Verebély	–	150	100	250	–	150	100	250
Léva	100	200	100	400	100	193	100	393
Drégelypalánk	–	150	100	250	–	148	100	248
Nógrád	–	100	200	300	–	81	134	215
Gyarmat	–	150	150	300	–	147	150	297
Szécsény	–	300	200	500	–	297	198	495
Hollókő	–	–	20	20	–	–	20	20
Buják	–	25	50	75	–	25	50	75
Fülek	200	300	150	650	175	300	148	623
Ajánácskő	–	–	21	21	–	–	20	20
Somoskő	–	–	21	21	–	–	21	21
Szádvár	–	25	28	53	–	25	28	53
Pozsony	52	–	–	52	52	–	–	52
összesen	1252	2350	1740	5342	1097	2303	1657	5057

Rövidítés: tényl. = ténylegesen

A táblázat adatai érzékletesen tanúskodnak arról, hogy a szécsényi végvár a bányavidéki főkapitányságon belül előkelő helyet foglalt el. A generálatus ún. fővárai, azaz kiemelt erődítményei közé – amelyek a határvédelem védelem pillérei voltak – ekkor Bécs egyik elővára és a dunai flotta központja, a 17. században nem ritkán e végvidékhez számolt Komárom, a főkapitányi rezidencia és határvidéki igazgatási központ (Érsekújvár), valamint a több mint 600 főnyi, közöttük jelentős (200 fős) német végvári gyalogos őrseggel bíró Fülek tartoztak. E kulcsvárakat követték a védőzóna nagyobb erősségei, 250–500 katonával. Ezek sorában Szécsény – mind előírt, mind tényleges őrseglétszámát tekintve – még az egykori főkapitányi központot, a német gyalogosok által védett Lévát is megelőzve az első helyen állt. Más-ként fogalmazva: ebben az időben – a különleges pozíciójú Komáromot nem számítva – Szécsény a végvidék harmadik legnagyobb létszámú erőssége

⁹⁶ Ebbe az őrseglétszámba bizonyosan beleértendő a „dunáninnyi” kerületi főkapitány tisztét betöltő Forgách Ádám generális 150 magyar lovasból és 100 gyalogusból álló főkapitányi kontingense is.

lett. (A fentiekben elmondottak mellett tehát ez is indokolja, hogy vezetőjét a kisebb várak kapitányaitól megkülönböztetve [fő]kapitánynak tituláljuk.)

Szécsény kiemelt helyét – amellet, hogy időszakunkban a végvidéki generális saját birtoka volt – elsősorban meghatározó geopolitika fekvésének köszönhetette. A véghely ugyanis – lásd kötetünk térképét – stratégiai igen fontos helyen feküdt: egyrészt Nógrád és Fülek várai között csaknem félúton, másrészt az Ipoly egyik fontos átkelőjénél, harmadrészt egyszerre szemben a török Egerrel, Hatvannal és Váccal. Ráadásul jelentős területű, megerősített mezővárosában nagyobb létszámú őrség állomásoztatására is lehetőség volt. Végül: bár a végvidéken belül a természeti és a stratégiai adottságoknak megfelelően minden egyes várnak megvolt a saját szerepe, Szécsénynek a generalátuson belül még a tekintetben is különleges pozíciója volt, hogy Hollókő és Buják várait (sőt olykor még Somoskőt is⁹⁷) – annak dacára, hogy az 1. táblázatban saját őrséggel szerepeltek – többnyire Szécsény fiókvárainak tekintették. Így az ezekben szolgáló csekély létszámú (20–75 fős), többnyire hadnagyok – vagy Buják esetében az 1650-es években egy alkapitány⁹⁸ – vezette őrségek a szécsényi (fő)kapitánytól függtek. Ezt egy szemléletes példával még forrásunk is megerősíti (26/XLII.). 1657 május legvégén a hollókői hadnagy és az ottani végváriak nézeteltéréseit a szécsényi seregszék rendezte, nevezetesen három határozat formájában. Ám Szécsény jelentőségét számottevően növelte az is, hogy forrásunk keletkezésének időszakáig részben itt tartotta székhelyét Nógrád vármegye – miként ezt Szakály Ferenc kutatásai feltárták.⁹⁹

Végül az 1. táblázat létszámadatai azt is jelzik, hogy az 1650-es évek második felében – rendes végvári katonai állományban – német gyalogosok (*deutsche Fußknechte*) nem szolgáltak Szécsényben. Ekkor már csupán Komáromban, Érsekújvárott, Léván és Füleken szolgáltak német végvári gyalogosok, miként ezt az 1656 nyári zsoldfizetésről készült jelentések is megerősítik.¹⁰⁰ Olykor persze ezekben az esztendőkből is előfordult, hogy Fülekről Szádvárra vagy Érsekújvárról Nógrádra néhány tucat német gyalogost hosszabb-rövidebb időszakra kirendeltek.¹⁰¹ Mindezek dacára nagy hiba lenne azt feltételezni (bár ezt a seregszéki jegyzőkönyv alapján elsőre akár

⁹⁷ Erre egy szép példa 1607-ből: „*Confinia partium regni Cisdanubianarum a Comaromio usque Olnod computando.*” MOL E 196. Fasc. 34. No. 11. Thurzó György és Forgách Zsigmond királyi biztosok jelentése és javaslata a bányavidéki és felső-magyarországi végvárakról. 1607. január 5., Kassa; ill. 1601-ből: ÖStA KA Best. No. 685.

⁹⁸ 1655-től 1663-ig románfalvi Farkas György volt a bujái alkapitány. (A forrásadatokat ld. részletesen a Személynévmutatóban.)

⁹⁹ SZAKÁLY 1997. főként 317–338. stb., vö. még PÁLMÁNY 1982a., ill. újabban TÓTH 2001.

¹⁰⁰ ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 313. f. 412–423. stb. (1656. júl.)

¹⁰¹ Szádvár, 1656, 20 gyalog: uo.; Nógrád, 1658 után, 50 gyalog: ÖNB Cod. 8025. f. 14–23.

ki is jelenthetnénk), hogy Szécsényben ez időben nem szolgáltak német katonák. Csak őket nem a rendes végvári katonaságnak – az 1. táblázatban szereplő – keretállományában kell keresnünk, miként ez bő fél évszázaddal korábban, a véghely 1593 végi visszavételét követően történt, amikor a háborús körülményekre tekintettel 1595-ben előbb 100, két esztendővel később pedig már 200 német végvári gyalogos állomásozott az Ipoly partján.¹⁰²

Az 1650-es években már nem a végvári keretállományban, hanem a Habsburg-állandó haderő különféle ezredeiből érkeztek hosszabb-rövidebb időre német gyalogok Szécsénybe. 1651 februárjában tisztjeik („német vitézeknek officéri”) még a seregszék ülésen is helyet foglaltak (F). S noha forrásunkban erre hasonló példákat nem találunk, ennek oka elsősorban abban keresendő, hogy viszonylag kis létszámban szolgáltak az Ipoly partján. 1651 őszén előbb a Starhemberg-ezredből érkezett 20 gyalog Szécsénybe (17-17 pedig Palánkra és Gyarmatra), akiket 1653 májusa után Badeni ezredbeliek, végül 1656 júniusától a Puchheim-ezred katonái váltottak fel, mely regimentből ekkor két kompániát osztottak szét a bányavidéki végvárakba és az alsó-magyarországi bányavárosokba.¹⁰³ S miközben a magyar rendek ez időben szinte folyamatosan tiltakoztak az országban állomásozó német katonaság ellen – természetesen elsősorban kihágásaik és pusztításaik miatt¹⁰⁴ –, Szécsény birtokosa és a végvidék főkapitánya, Forgách generális előbb 1656 őszén tartott várszemléje alkalmával, azután az említett 1659 tavaszi, kudarcba fulladt keresztény portya, majd a törökök 1660. évi Várad elleni hadjáratát követően, végül a nagy török háború idején, 1663 júliusában szorgalmazta a végvár németekkel történő megerősítését.¹⁰⁵ Míg 1659-ben dragonyosokat és muskétásokat kért, 1660 végén 100 muskétást sürgetett Szécsénybe.

Bár nem tudjuk, e zsoldosok megérkeztek-e az Ipoly partjára, az 1650-es évek elejétől a végvár elestéig – úgy tűnik – mindvégig szolgált néhány tucat, rendes ezredbeli német zsoldos Szécsényben, általában egy hadnagy (*Leutnant*) vezetésével.¹⁰⁶ Ezt igazolja például, hogy 1652 júniusában kihágásaik rendezését írta elő a Haditanács a Starhemberg-regiment alezredesé-

¹⁰² 1595: ÖStA KA AFA 1607/12/7.; 1597: ÖNB Cod. 10775. f. 33–53.

¹⁰³ Az említés sorrendjében: 1651. okt.: ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 303. 1651. f. 467.; 1653. máj.: uo. Exp. Bd. 307. 1653. f. 134.; 1656. jún.: uo. Exp. Bd. 313. f. 346., nov.: uo. f. 627–628., ill. uo. Reg. Bd. 314. f. 122.; 1658. okt. uo. Exp. Bd. 318. f. 380.

¹⁰⁴ Vö. pl. CZIGÁNY 2004. 99–106. és NÉMETH 2004. 1. köt. 323–326.

¹⁰⁵ 1656. okt.: ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 313. f. 568.; 1659. máj: uo. Exp. Bd. 320/1. f. 181–182., uo. Reg. Bd. 320/2. f. 100.; 1660. okt.: uo. Exp. Bd. 321. f. 386–387.; 1663. júl.: uo. Reg. Bd. 327. f. 139.

¹⁰⁶ Ld. pl. 1655. júl.: ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 311. f. 258., f. 245. és uo. Reg. Bd. 312. f. 123., f. 134., f. 144., f. 200.

nek.¹⁰⁷ Feltehetően kis számukkal magyarázható, hogy a seregszéki jegyző-könyvben nem bukkantak fel, a magyar végváriakkal való viszályaikat pedig vagy az aktuális ezred – talán többnyire Érsekújvároztól működő – hadibírósága (soltész-széke), vagy magyar és német katonák közös ügyei esetén olyan ún. vegyes haditörvényszékek intézték, amelyek ezeket a győri erődvárosban vagy Kassán is rendezték.¹⁰⁸ 1662 novemberében ugyanakkor a magyar végváriak – Wesselényi Ferenc nádor által Bécsbe közvetített – panaszára tiltották meg a szécsényi németeknek a rendkívül jövedelmező és ugyancsak a végváriak privilégiumai közé sorolható italmérést.¹⁰⁹ Végül külön érdekességnek tartható, hogy 1655 decemberében a szécsényi ferencesek kértek a német katonák számára egy prédikátort, amit a Haditanács néhány huszár zsoldjából vélt megvalósíthatónak.¹¹⁰

A Szécsényben szolgáló németek jelenlétére átvitt forrásunk is több helyen utalt, amely a véghely korabeli topográfiájának feltérképezése szempontjából különös értékkel bír. Mivel őket – mint ez más végvárok esetében is szokás volt – a mezővárosban található, középkori eredetű várkastélyban/várban (lat. *castellum*, *castrum*, a véghely fennmaradt 17. századi alaprajzán „Schlos” – lásd a mellékelt ábrát¹¹¹) szállásolták el, a szécsényi végvár város e belső részét forrásunk „szécsényi német vár” (1., 16.), „belső szécsényi német vár” (12.), „belső, német vár” (13.) alakokban emlegette. Ugyanez a megerősített és árokkal is körülvett terület (nagyjából a mai Forgách-kastély) értendő a „szécsényi belső vár” (28., 83.), a „szécsényi belső praesidium” (2., 5., 6., 84.) vagy a „belső szécsényi praesidium” (92., 94.) kifejezések alatt is, ahol számos lakóház mellett többek között Koháry István (fő)kapitány „palotája”, a seregszéki ülések egyik színhelye is állt (3., 9., 23., 25., 28–29., 36., 53., 96.).

Ezzel szemben a „szécsényi külső praesidium” (2., 8., 20., 84., 92.) vagy az egyetlen alkalommal felbukkanó „külső szécsényi praesidium” (8.) kifejezések alatt maga Szécsény megerősített mezővárosa, pontosabban végvárvárosa értendő. Ezt előbb csak palánkkal, majd az 1640-es évek elejétől részben kőfallal vették körül, 1646 nyarán pedig egy kőbástyával is megerősítették, amelyet – a feltehetően beszercebányai – Abraham Arzt kőműves és kőfa-

¹⁰⁷ ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 305. f. 77. (1652. jún. 9.)

¹⁰⁸ GECSÉNYI 1984. főként 677–680. stb. és NÉMETH 2004. 1. köt. 314–317.

¹⁰⁹ ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 326. f. 194.

¹¹⁰ „Daz convent der Franciſcaner zu Setschin bitt umb verordnung unterhalt für den alda sich befindenten Teutschen prediger. B.: der Röm. Kay. May. kriegsrath und mustermaistern herrn Jacob von Rauchenberg umb fürderlichen bericht und guettachten, und ob dargegen nicht lieber ain paar hußarn weniger zuehalten wehren.” ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 311. f. 521. (1655. dec. 24.)

¹¹¹ KISARI BALLA 2000. 464–465.: No. 205–206. Szécsény korabeli topográfiájára ld. MAJCHER 1990.

ragó emelt.¹¹² Emellett forrásunk rendszeresen tudósít a kapukról (fő- és kiskapu), olykor toronyról (valószínűleg a kaputoronyról), sőt 1660. január 25-én még annak a kőpalánknak, azaz a mezőváros kőfalának a seregszék előtt született építési szerződéséről is, amelyet a besztercebányai Kőműves Jeremiás kőművesmester tartozott nyolcadmagával elkészíteni (74/CXIII.). (Erről ismereteink szerint ez ideig nem tudott a kutatás.) Mindezekén túl a jegyzőkönyv fontos adalékokkal szolgál a végvárváros házainak és házbirtokosainak történetéhez is.¹¹³

Végül Szécsény harmadik részét a más forrásokból ismert és a 17. század közepi oldalnézeti ábrázoláson is jól látható „*hostát*”, azaz külváros (lat. *suburbium [praesidii Szecseniensis]*, ném. *Vorstadt*¹¹⁴) alkotta, amelyre azonban egyetlen alkalommal sem utalt forrásunk. Ennek feltehetően az a már említett tény volt az oka, hogy a törökök 1652 májusában a külvárost szinte teljesen felégették, így az a jegyzőkönyv írásának idején gyéren lakott lehetett.

Szécsény 17. század közepi topográfiája, nevezetesen hármasság tagolódása (belső/német vár, külső praesidium vagyis prezidiális mezőváros/végvárváros, külváros/polgárváros) kísértetiesen emlékeztet a nemrég részletesen feltárt és „eklatáns példának” nevezhető Keszthelyéhez.¹¹⁵ A hasonló településszerkezet dacára azonban lényeges különbségek is felfedezhetők, melyekhez elsősorban a most közzétett seregszéki jegyzőkönyv nyújt meghatározó fogódzókat. Ez alapján úgy tűnik, hogy a félezer fős szécsényi végvári katonaság (tehát a keszthelyi királyi fizetésű őrség két és félszerese) jelentős mértékben uralta, másként fogalmazva „militarizálta” a mezővárost, sőt talán még annak egykori önkormányzatát (a hadnagynak nevezett bíró és tizenkét esküdt alkotta testületet) is. Azaz a bányavidéki végvár esetében – ellentétben az eddig ismert dunántúli példákkal (Keszthely mellett elsősorban Egerszeggel) – nem (vagy nemcsak) az egykori mezőváros magisztrátusának irányítását vette át a királyi katonaság, hanem mind létszámát, mind befolyását kihasználva és önálló katonai igazságszolgáltatási privilégiumával élve saját „vitélő törvényszékét” helyezte a végvárvárosban előtérbe. Nevezetesen oly módon, hogy közben több dolgot megőrzött a mezőváros önkormányzatának sokrétű feladatköréből is.

A seregszék személyzetének alábbi bemutatása mellett e véleményünket erősíti, hogy a mezőváros egykori tanácsának és bíróságának működéséről a

¹¹² DREL C/64. 2c. 81. d. 6. t. No. 28.; JAKUS 1985a. 133–134.; JAKUS 1987b. 31–32.; MAJCHER 1990.

¹¹³ Ld. részletesen a Tárgymutatóban az V. Ingatlanok, helymegjelölések alfejezetben a ház (domus) kifejezés alatt.

¹¹⁴ Vö. még 1628-ból „*in suburbio seu pago*”: MOL P 287. Ser. I. Fasc. C. No. 5.; 1635: „*az fent írt Hostatban avagy városban*” uo. No. 132. f. 133–134.

¹¹⁵ VÉGH 2007. főként 117–127.

17. század közepéről eddig nem kerültek elő adatok, még a téma leglelkesebb kutatójának, Jakus Lajosnak, illetve forrásunk közreadójának széles körű gyűjtéséből sem. Ami egyedül megmaradt, az a vásárbírák (*judex fori/judex forensis*) tiszte volt, hiszen rájuk a gazdasági kapcsolatok miatt lényeges országos soka-dalmak és heti vásárok lebonyolításához égető szükség volt. Őket viszont – miként ezt forrásunk több helyütt vitathatatlanul bizonyítja (4., 25., 45., 61.) – saját seregszéki ülésein a királyi katonaság maga választotta. Mégpedig – nem tévedés – az egyik vásárbírárt a lovasság, a másikat a gyalogság delegálta, a megválasztottak pedig általában maguk is végvári katonák voltak.

A „vitézlő törvényszék” személyzete

A szécsényi seregszéket forrásunk többféleképpen nevezte. Míg a leggyakoribb változat a rövid latin nyelvű *sedes bellica* (azaz „hadiszék”¹¹⁶) volt, hosszabb elnevezései (*sedes judiciaria/sedes bellica praesidii Szecseniensis*, pl. 6/VII. vagy 9/X.) frappánsabban utaltak arra, hogy a szécsényi véghely (*praesidium*) és őrsége, azaz mint a korban nevezték a szécsényi „sereg” katonai törvényszékéről, azaz – a történeti irodalomban a 20. század elejétől meghonosodott és elfogadott elnevezésnek megfelelően¹¹⁷ – a szécsényi seregszékről volt szó. Egy alkalommal ugyanakkor a magyar „szécsényi vitézlő szék” elnevezés (94/CXLVII.) is előfordul. Ez jól mutatja és egyúttal megerősíti azon korábbi tapasztalatunkat, hogy a 17. században magyar nyelven az intézményt többnyire *vitézlő (törvény)szék*nek titulálták. Ezt igazolja továbbá az is, hogy tagjait összegző elnevezéssel röviden „nemes és vitézlő törvénybírák”, hosszabban pedig „szécsényi praesidiumban lakozó/lakos nemes és vitézlő törvénybeli/törvénytevő bírák” alakokban emlegették.¹¹⁸

A védelmi rendszer más végváraihoz hasonlóan a szécsényi seregszék a véghely őrségét irányító mindenkori szécsényi (fő)kapitány katonai ítélőszéke volt. Így a forrásban latinul többnyire *magistratus*ként, magyarul pedig egy-egy ízben „magisztrátus uram”-ként (19/XXVI.) vagy „főmagistratus uram”-ként (92/CXLI.) említett személy maga a (fő)kapitány, id. Koháry István volt. Mivel azonban Koháry – mint említettük – 1657 februárjától egyúttal füleki főkapitány is lett, ezt követően meglehetősen ritkán tartózkodott Szécsényben; noha 1656 tavaszán és nyarán – amint ezt forrásunk bizonyítja – még hosszabb időket töltött az Ipoly partján. (1661-ben viszont már Fülekből is annyira sokat volt távol, hogy Forgách Ádám generálisnak a Haditanácscsal

¹¹⁶ 1659 augusztusában egy alkalommal magyarul is felbukkan forrásunkban e kifejezés: „ezen hadiszékre convocált bírák” (66/CII.)

¹¹⁷ Vö. PÁLFFY 1995. 11–17. stb.

¹¹⁸ Ld. erre részletesen a seregszék üléseinek listáját.

kellett felszólíttatnia, térjen mielőbb vissza állomáshelyére.¹¹⁹) Seregszéki jegyzőkönyvünk szerint Koháry csupán 1657 késő tavaszán (ápr.-jún., ld. 23., 25., 28–29.), majd 1658 januárjában és decemberében (36., 53.), végül 1660 áprilisában és 1661 januárjában (83., 96.) tartózkodott biztosan hosszabb ideig Szécsényben.¹²⁰ Ezen esetekben a seregszék üléseit többnyire saját belső várbeli házában, miként a protokollum nevezi: „palotá”-jában tartották.

A közel száz seregszéki ülés többségén a főkapitányt vagy a vár mindenkori rendes, a bécsi Udvari Haditanács által kinevezett alkapitányai (1642–1659: kisfaludi Liptay István, majd 1659–1663: Ormándi Péter), vagy ún. helyettes kapitányok (lat. *substitutus capitaneus*) képviselték. Őket a gyakran távollévő Koháry (fő)kapitány rendelte a véghely irányítására és a (fő)kapitányi feladatok ellátására saját maga – sőt nem ritkán egyúttal a szintén hiányzó alkapitány közös – helyettesítésére. 1656 és 1659 között, számos alkalommal Géczi Gábor és Olasz Pál, 1660-ban pedig Rédei Mátyás és Bélteki Pál szerepeltek helyettes kapitányként, akik az említett vicekapitányokhoz hasonlóan mindannyian a végház legelőkelőbb tisztjei, nevezetesen lovas-hadnagyai voltak.¹²¹ Őket forrásunk magyar nyelven is gyakorta „*substitutus kapitány*”-nak nevezte. Szécsényi alkalmazásuk nem számított különlegességnek, hiszen az ország minden végvidékén és végvárában bevett gyakorlat volt a távollévő generálisok, vicegenerálisok vagy kapitányok hosszabb-rövidebb ideiglenes helyettesítése.¹²² Így a vitézlő törvényszéken ők a magistratus képviselőjeként (ld. pl. „*tanquam vicecapitaneus et magistratus istius praesidii Szecseniensis*”: 32/LII.) és helyettesítőjeként – mint forrásunk olykor nevezte: „*vicemagistratus (uram)*”-ként (16/XXII., 17/XXIV., 92/CXLI.) – jártak el, azokat felettesük vagy saját maguk nevében ők hívták össze. Ezen esetekben maga a seregszék is vagy e várbeli tisztek, vagy Kajdi János seregbíró házában ülésezett. A leggyakoribb esetnek az utóbbi számított.

A szécsényi vitézlő törvényszék egyetlen fizetett tisztségviselője és egyúttal – két kéz által vezetett – forrásunk egyik „szerzője” Kajdi János seregbíró (*iudex bellicus*) volt. Személye és tisztsége kulcsfontosságú forrásunk keletkezése szempontjából is. Eddig ugyanis mind az országos, mind a helytörténeti kutatásokból úgy tudtuk, hogy számos kisebb-nagyobb magyarországi végvárhoz hasonlóan a 17. században Szécsényben csak seregjegyzők szolgáltak (mint

¹¹⁹ ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 323. f. 394., f. 415. (1661. szept.)

¹²⁰ Rövidebb ideig 1659 októberében és 1660 februárjában is itt volt, hiszen innen keltezte egy ismeretlen személyhez 1659. október 29-i, illetve Libercsey Mihályhoz 1660. február 19-i levelét. MOL X 1049. No. 1099–1100. – C 769. d.

¹²¹ A rájuk vonatkozó forrásadatokat részletesen ld. nevük alatt a Személynévmutatóban.

¹²² A végvidékek példáján: PÁLFFY 1997b.; az egerszegi vicegenerális (főkapitány-helyettes) kapcsán újabban VÉGH 2010. 39–40., ill. Veszprém vagy Keszthely végvárak (fő)kapitányai kapcsán: PÁLFFY 1998. és VÉGH 2007. 114–116.

például az 1638 és 1651 között adatolható Kis Miklós¹²³), seregbírákat a bányavidéki végeken pedig csupán a főkapitányi központban (Érsekújvárott), valamint a közel félezer fős őrséggel bíró Füleken és Léván alkalmaztak.¹²⁴ Forrásunkban azonban – két kivételtől (1., 92.) eltekintve – mindvégig, ráadásul több tucatnyi alkalommal „(szécsényi) seregbíró”-nak nevezi Kajdit, ami nem lehet egyszerű tévedés. Ám nem is volt az. 1655 júliusától Kajdi János valóban szécsényi seregbíró volt, akinek kinevezését ekkor a bécsi Udvari Haditanácsban hagyták jóvá,¹²⁵ miként ez ekkortájt már a magyarországi végek más seregbírái esetében is történt.¹²⁶ Így a bányavidéki főkapitányságban ő lett a negyedik – állandó alkalmazásban álló és rendes fizetést kapó – seregbíró.

Kajdi kinevezését több körülmény tette szükségessé, illetve lehetővé. Egyrészt, mint említettük, 1652 után a szécsényi őrség létszáma 20 százalékkal (100 huszárral) gyarapodott, így az itteni királyi fizetésű végváriak száma (mintegy félezer fő) már jóval meghaladta a lévaiakét, illetve kezdte megközelíteni a fülekiekét, akiknek váraiban ez időben már több évtizede szolgáltak az említett seregbírák. Másrészt a királyi fizetésű katonaság gyarapodásával annak különféle peres ügyei is egyre szaporodtak, különösen az 1650-es évek bemutatott romló közállapotai idején. Harmadrészt 1654 nyarán Szécsényben Kajdi másként Deák (Literatus) János személyében – nevének megfelelően – már írásbeli és jogi szaktudással is rendelkező, ráadásul a posztra magát alkalmasnak tartó személy is adódott. Ekkor ugyanis Kajdi arról tájékozódott a füleki seregbírótól, Jankovith Jánostól, hogy mekkora fizetése van, illetve egyes feladatai kapcsán pontosan milyen egyéb jövedelmek járnak neki, mint seregbírónak. Az utóbbi az ügyben még érsekújvári társa (győri Nagy János [1653–1663]) véleményét is kikérte.¹²⁷ Így ki-

¹²³ Pályájára részletesen ld. még a Személynévmutató forrásadatait.

¹²⁴ PÁLFFY 1995. 228–230. és PÁLFFY 1998a. 257–259.

¹²⁵ ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 311. f. 236.

¹²⁶ PÁLFFY 1995. 134–135.

¹²⁷ „Kajdi János uram 26. Julii nekem írott levelében includált cédulabeli parancsolatjára hogy eddig nagyságodnak választ nem adtam, oka ez, hogy akkoriban itthon nem voltam, az mikor házamhoz hozták az nagyságod parancsolatját, és az levélhozó katonák el is mentenek volt, és mind az idő alatt is oly bizonyos emberem nem találtatott, az ki által értethettem volna nagyságodat, melyről kérem is nagyságodat alázatosan, hogy megbocsásson ebbéli vétkemről. Az itt való seregbírói állapotról nagyságodat úgy informálhatom, hogy itt akárkik légyenek az perlekedők, mindenek kapitány uramnál tesznek panaszt, és őkegyelme ad terminust is nékiek, és az terminus alatt ha az mely fél akar inquisitiót peragáltatni, az én általam megyen végben egy vásárbíró vagy más hites ember lévén mellettem, és egy-egy tanútól 8 pénzt szoktunk venni, melynek fele az mellettem lévő hűtös emberé, és az fele magamé. Ha pedig valamely törvént az egész processussal valaki kiveszen, és ha csak az deliberatiót is az sereg pöcséti alatt, attúl egy forint jár. Az mikor fizetnek seregbíróságomra extraordinari, egy hora 16 forint jó pénzt fizetnek, mely tiszten

derült, hogy mind a füleki seregbíró, mind az érsekújvári hadbíró lovasfőlegényként, azaz néhány lovaszt tartó katonaként is szolgált, azaz főkapitányaik ekként biztosítottak számukra jelentősebb jövedelmet.

Mindezek után a kérdés csupán az volt, Koháry István füleki és szécsényi főkapitánynak sikerül-e Bécsben elérnie, hogy füleki vára mellett Szécsényben is rendes, fizetett seregbírátként alkalmazzanak. 1655 nyarán ezt végül – úgy tűnik – nem ő, hanem Forgách Ádám bányavidéki generális harcolta ki Bécsben, aki (ne feledjük) Szécsény birtokosa és egykori (fő)kapitánya is volt.¹²⁸ Így ő mind földesúrként, mind a végvidék főkapitányaként egyaránt alapvetően érdekelt volt abban, hogy a saját birtokait és várát is védelmező szécsényi katonaság soraiban minél nagyobb rend honoljon, az Ipoly-parti „vitézlő sereg” peres ügyeit pedig rendszeres jelleggel tárgyalhassák meg. Koháry (fő)kapitány kérelmét ezért Forgách generális kitartóan támogatta egy Szécsénybe kinevezendő seregbíró – miként a Haditanács iktatókönyve (a magyar seregbíró szót a korabeli német szakterminussal németre fordítva) fogalmazott: „regimentsschultheis zu Sechin”, illetve „nacher Setschin begehrtter schultheiß”¹²⁹ – ügyében. Körülbelül egy hónapnyi tárgyalás során végül sikerült megegyezni Bécsben Jakob Rauch von Rauchenberg főmustramesterrel (Oberstmustermeister) a szécsényi seregbíró fizetésének és állásá-

itt való pínzt 19 forintot 120 pínzt. És az mennyi hóra az katonáknak fizetnek pínzül, annyi hóra nekem is, és posztóul hat hóra, lovára peniglen még eddig az itt való seregbíráknak nem fizettek. Hanem az mostani fizetéskor az commissarius látoán már egynéhány ízben való fáradozásomat két lóra való fizetésre írtattak be, és én – minthogy elébb holt egy jó katonánk meg az Gombkötő uram hadábúl, csak az őkegyelme hadnagysága alá írtattam magamat, míg Isten őnagyságát főkapitány urunkat behozza. Az két lóra meg kell vártálatni, melyrűl az újvári seregbíró uramnak írtam volt csak ez elműlt napokon. Melyre ilyen választ írt őkegyelme nekem mindjárt ab initio az őkegyelme levelében: »Az kegyelmed levelét vettem, és kívánságát lovára való fizetése vígett az szolgálat mivoltárúl vettem. Arrúl énnekem is meg kell circálatnom, ha mikor az szükség kívánja, és más nem találkozik. De minthogy énnekem feles foglalatosságim és dolgaim vadnak, az aránt tekintet vagyon rám. Ha mikor hír és egyéb szükség vagyon, magam böcsületire nézve fölülök magam is, és szolgálmat – ha magam nem mehetek – elküldöm, de az mint íram, nem szintén oly stricte, mint mások, akiknek egyébaránt annyi foglalatosságok nincsen, mint nekem.« Egyébrűl is ír őkegyelme kegyelmednek, jövendőben kell gondját viselnem, mert eddig még csak abban volt az seregbírósnak mivolta, az mint feljebb megírtam nagyságodnak. Az vártálás dolgábúl úgy hiszem nagyságos uram, hogy itt is tekintet lészen reám, mint Újvárbán Nagy János uramra, és **ha Kajdi uram lészen szécsényi seregbíró** [kiemelés P. G.], tudom az aránt nagyságodtúl is lészen tekintet őkegyelmére.” A levél érdemi részét rendkívüli érdekessége miatt teljes terjedelmében közöltük. Jankovith János id. Koháry Istvánnak, 1654. aug. 3., Fülek: MOL X 1047. No. 769. – 40575. d.

¹²⁸ ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 312. f. 116. (1655. jún. 17.), vö. még uo. Exp. Bd. 311. f. 186., f. 297.

¹²⁹ Uo. Reg. Bd. 312. f. 102. és uo. Exp. Bd. 311. f. 297. (1655. júl.)

nak feltételeiről.¹³⁰ Noha ennek részleteit sajnos nem ismerjük, Kajdit majdnem bizonyosan – mint Füleken is történt – néhány elhunyt vagy fogságba esett huszár helyére lovasfőlegényként fogadhatták fel. Ezzel megnyílt a lehetőség seregbírói kinevezéséhez is, ami 1655 júliusában válhatott valóra.

A szécsényi „vitézlő törvényszék” életében ezzel új korszak kezdődött. A (fő)kapitány és helyettesei, azaz a katonai magisztrátus munkáját ugyanis a hadi bíraskodás terén ettől kezdve már külön, fizetett tisztségviselő, a seregbíró segítette. Ez nyilvánvalóan elősegítette a korábban – más kisebb-nagyobb véghelyekhez hasonlóan itt is – csupán ad hoc módon működő seregszék állandó jellegű katonai ítélőszékké válását. Másként fogalmazva: úgy véljük, 1656 áprilisától a szécsényi seregszék jegyzőkönyvének rendszeres vezetését, így egyúttal forrásunk keletkezését, mindenekelőtt Kajdi János seregbíró 1655. évi – ez ideig ismeretlen – seregbírói kinevezése tette lehetővé. Ettől kezdve tehát az Ipoly-parti végvár azon jelentősebb magyarországi véghelyek (Győr, Érsekújvár, Kassa, Fülek, Léva stb.) közé lépett, amelyekben a végvári katonaság önálló igazságszolgáltatásának működése a vármegyei törvényszékek (a *sedriák*) egyre olajozottabban működő, rendszeres jogszolgáltatásához kezdett hasonlítani.

Mindezt a most megjelent jegyzőkönyv jól bizonyítja. Bár sajnos nem tudjuk, hogy végül minden egyes ülés peranyagának kivonatát bemásolták-e forrásunkba, ám már csupán a protokollum alapján is kijelenthető, hogy a szécsényi seregszék havi rendszerességgel mindenképpen összeült, ám szinte minden esztendőben előfordultak olyan hónapok, amikor csaknem hetente tartottak „vitézlő törvényszékeket”. Ilyen adatokkal ez ideig – hasonló forrás hiányában – egyetlen egy magyarországi sereg- vagy hadiszékről nem rendelkezünk! Ez – legalábbis Szécsény esetében – egyértelműen a katonai igazságszolgáltatás megerősödését, sőt bizonyos mértékű szakszerűsödését jelzi. S noha ebből országos következtetést hiba lenne levonni, a szécsényi példa mégis megerősíti korábbi véleményünket arról, hogy a 17. század közepére az önálló hadi bíraskodás a végvári katonaság egyik legfőbb, féltve őrzött privilégiumává vált, amelyet már a vármegyei nemesség sem kérdőjelezhetett meg. Sőt, az egymást különlegesen átfedő két társadalmi csoport (a végváriak és a nemesek) ismert, súlyos konfliktusainak dacára¹³¹ talán még az is kijelenthető, hogy a végvári katonaság hadi bíraskodásának megerősítése – legalábbis kifejezetten katonai jellegű ügyekben és saját közösségükön belüli nézeteltéréseikben – éppen azokon a véghelyeken volt a nemességnek is érdeke, ahol maga is nagy számban lakott. Így Fülek vára

¹³⁰ ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 312. f. 102., f. 115., f. 135. és uo. Exp. Bd. 311. f. 236. (1655. jún.–júl.)

¹³¹ BENCZÉDI 1961. 170. és PÁLFFY 1995. 118–124.

mellett – ahol a 17. század közepén Pest-Pilis-Solt és Heves-Külső-Szolnok egyesült vármegyék is székeltek – éppen a szécsényi végvárvárosban, amely Nógrád vármegye nemességének egyik legfontosabb menedékhelye volt.

Am hasonlóan egyedülálló forrásunk a tekintetben is, hogy egy viszonylag rövid időszakból részletes képet nyújt egy várbeli seregszék létszámáról és összetételéről.¹³² A közel száz ülés alapján megállapíthatjuk, hogy a szécsényi „vitézlő törvényszék” – a korabeli országos gyakorlatnak megfelelően – esküdtszékként ülésezett, tagjainak létszáma viszont korántsem volt állandó. (A végvidéki hadiszékekkel ellentétben a szécsényi seregszéknek a seregbírón kívül egyéb fizetett alkalmazottai [esküdtek vagy jegyző] nem voltak.) A résztvevők száma általában nem volt csekély, többnyire 12 és 24 fő között mozgott, és belső, illetve külső tagokra oszlott. Az előbbieket közélsősorban a végvár lovas és gyalogos tisztjei, azaz már említett lovashadnagyai és gyalogvajdái, valamint olykor még tapasztaltabb lovasfőlegényei tartoztak. Mellettük majdnem mindig meghívást kapott a vár porkolábjája (Szabó István) és strázsamestere (a korábban seregjegyzőként szolgált, említett Kis Miklós), valamint a végvárváros – mint láthattuk a katonák által rendszeresen maguk közül választott – vásárbírái, miként ez a felső-magyarországi végházakban (pl. Szendrőn vagy Putnokon) is gyakran történt.¹³³

A külső tagok, azaz a meghívott esküdtek esetében – és ilyen gyakorlatról ez ideig csupán szórványadataink voltak – a seregszék összetételét viszont már a tárgyaló ügy jellege is megszabta. A végváriak egymás közötti magánjellegű és kisebb büntetőpereit általában az őrség „tisztikarából” alakuló seregszék intézte el. A nagyobb hatalmaskodások és nem kifejezetten helyi ügyek esetében gyakran hívták meg Nógrád vármegye tisztségviselőit, például rendes és helyettes alispánjait (Bene Jánost, ill. Budai Bornemisza Bolgár Pált), szolgabíráit, esküdteit és jegyzőit (Madách Jánost és Bezzegh Györgyöt), valamint Koháry István (fő)kapitány szécsényi tiszttartóját (Dienes Györgyöt) és előkelő familiárisait (pl. az ügyvédként is gyakran felbukkanó Némethy Pált). Néhány komolyabb esetben azonban még Oroszlányi István füleki seregbíró (1658–1677) is átjött Szécsénybe a seregszék munkájának segítésére. Más esetekben olykor Pest-Pilis-Solt vármegye egyes, többnyire részben ugyancsak Szécsényben lakó vagy Nógrád megyében birtokos tisztségviselői (pl. Földváry János alispán) vagy éppen Forgách Ádám generális ismert gácsi kapitánya (Libersey Mihály) is helyet kaptak a „vitézlő törvényszéken”. Szécsény mezővárosának vagy külvárosának tisztségviselői közül viszont senkit nem említ jegyzőkönyvünk, ami ugyancsak azt iga-

¹³² Az alábbiakra ld. részletesen a seregszék üléseinek listáját és a Személynévmutató adatait.

¹³³ PÁLFFY 1995. 133.

zolja, hogy az egykori mezőváros magisztrátusa legjobb esetben is csak korlátozottan működhetett. Végül a szécsényi őrség kisebb-nagyobb részét, akár fel-, akár alperesként érintő ügyekben (pl. 16., 42., 54., 62., F) a szécsényi seregszéken is gyakran jelentek meg a szomszédos véghelyek kapitányai és alkapitányai, valamint az említett füleki seregbíró, miként ez a győri, az érsekújvári vagy éppen a kassai hadiszéken is történt. Ezeket a tárgyalásokat viszont jellegükből adódóan már nem a végvár (fő)kapitánya, hanem Forgách Ádám bányavidéki generális hívta össze. Mindezek azonban már az ítélkezés gyakorlatával álltak összefüggésben.

Az ítélkezés gyakorlata és szokásai

A szécsényi seregszék – a többi hadi és seregszékhez hasonlóan – tehát esküdtbírósként hozta ítéleteit. Ennek tényleges módjáról forrásunk több helyütt olyan információkkal szolgál, amilyenekkel más „vitélő törvényszékek” kapcsán ez ideig nem rendelkezünk. Az ítéletek igen jelentős részét egyhangú szavazattal (magyarosan „*egyenlő voxsal*” pl. 5/VI., 13/XV., „*egyenlő voxból*” 2/II., „*egyező értelemmel*” 55/LXXXVII., latinul „*communi consensu*” 82/CXXV., 86/CXXXI., „*communi suffragio*” 53/LXXVII., 56/LXXXIX., 73/CXII., „*communibus votis*” 89/CXXXV., „*communibus suffragiis*” 47/LXXI. vagy „*communibus votis et suffragiis*” 42/LXIII., 52/LXXVIII., 62/C., 83/CXXVI. stb.), másik részét pedig a többségi szavazatnak megfelelően („*az potior vox szerint*” pl. 13/XVI., „*az superior vox szerint*” 28/XLIV., 46/LXVIII., 52/LXXXII.) hozták. Egy esetben azonban azt is megtudjuk, hogy a népes esküdtszékből csupán egy személy szavazott másként, mint a többség tette („*egy személy híján communibus votis et suffragiis*” 66/CII.).

Eddigi ismereteink szerint a végvári seregszékek a várkapitányok joghatósága alatt szolgáló és az őrség mustrajegyzékébe beírt, már említett „iratos” katonák felett ítélkeztek; feltéve persze, hogy nem éltek vissza jogköriükkel, amire ugyancsak jócskán adódtak példák.¹³⁴ Forrásunk e tekintetben is komoly újdonságokkal szolgál. A 17. század közepi Szécsényben tárgyalt ügyek egy jelentős részét (mintegy ötödét) ugyanis a végvári katonák feleségei és özvegyei maguk indították – nem ritkán éppen egymás ellen –, főként szidalmazások és rágalmozások kapcsán, illetve különféle anyagi ügyekben, ritkábban büntetőperekben. Ezek feldolgozása akár önálló tanulmányt is érdemelhetne, hiszen a végvári katonák feleségeinek mindennapjairól ez ideig kevés hasonlóan adatgazdag forrást ismerünk.¹³⁵

¹³⁴ Vö. PÁLFFY 1995. 137.

¹³⁵ Egy-egy különleges missilis mellett ezek köré sorolhatjuk a délnyugat-dunántúli kiskomáromi végvár – sajnos mind a mai napig kiadatlan – református anyakönyvét. DREL, Kiskomáromi anyakönyv.

Ehelyütt mintapéldaként érdemes egy beszédes példát idéznünk. Szadai Erzsébet (Deák István lovaskatona felesége) 1656-ban egyik alkalommal felperesként (egy kétszer is tárgyalta perben: 5/V. és 9/V.), egy másik alkalommal pedig alperesként (7/VIII.) jelent meg a „vitélő törvényszéken”, mindegyik esetben szitkozódási ügyben. Míg azonban felperesként Szántó Ferenc huszár ellen indította a pert, másodszorra egy másik katonafelséggel (Nagy Ilonával) szemben kellett magát védelmeznie. Erzsébet asszony később sem hagyta abba a katonafeleségekkel való gyakori pörlekedést. 1660. október végén ismét „néminemő hallatlan és utálatos szitkai végett” állt a seregszék előtt, és ez alkalommal nem is kerülte el – a Werbőczy István *Hármaskönyve* értelmében kirott¹³⁶ – nyelvváltságot, azaz a komolyabb pénzbüntetést (92/CXL.). Ezen ügyek kapcsán különösen sajnálhatjuk, hogy a tanúkihallgatásokat és egyéb permellékleteket nem másolták be jegyzőkönyvünkbe (ilyeneket szerencsés esetben így csupán a vár tisztjei és az érintett katonák, illetve vármegyei nemesek családi levéltáraiból tárhatunk fel), hiszen akkor még mélyebb betekintést nyerhetnénk a végvári katonák feleségeinek mindennapjaiba, sőt szokásainak.

Hasonlóan szinte megdöbbenőnek tűnik, hogy 1656 és 1661 között átlagban minden negyedik szécsényi seregszéki ülés foglalkozott a határ menti rabkereskedelemnek és a török vagy rác rabok tartásának valamelyik – az elmúlt közel két évtizedben sokat kutatót, gyakran igencsak bonyolult – kérdéskörével.¹³⁷ A fel- és alperesek között így egyaránt találunk bilincsen kibocsátott ún. vasas vagy éppen társaikért kezességet vállalt, vagy ún. posta-rabokat (illetve rokonaikat),¹³⁸ akik többségében természetesen a szécsényi végvár őrségéből kerültek főként az egri, a hatvani, a szolnoki vagy ritkábban a váci törökök fogságába. Érdekes ugyanakkor, hogy budai példákkal szinte egyáltalán nem találkozunk. Ez ugyancsak jól jelzi, hogy a szécsényiek ellenfeleinek elsősorban az egri vilájet oszmán katonái számítottak.

Bár a határ menti rabkereskedelem 17. század közepi fénykorára az említett újabb kutatások is felhívták a figyelmet, egy friss vizsgálat éppen az egri vilájet területén és királysági határvidékén kolduló keresztény rabok 1640-es évek elejétől megszorodó és egészen az 1680-as évekig nehezen kordában tartható túlkapásairól és rablásairól festett érzékletes képet.¹³⁹ Ehhez érdekes adalékokkal szolgál seregszéki jegyzőkönyvünk is: elsősorban nagy számú kezességi ügygel, valamint rabok szokásai, vasas és posta-rabok problémái, il-

¹³⁶ BAK–BANYÓ–RADY 2006. 342–343.: II. rész 72. cím.

¹³⁷ Vö. VARGA J. 1991.; PÁLFFY 1997a.; TÓTH 2001.; DÓRI 2006.; ÚJVÁRY 2006.; DÁVID–FODOR 2007.; LADÁNYI–BENEDIKT 2008.; TARKÓ 2008.; VINCZE 2008., ill. kifejezetten hadi bíraskodási ügyek kapcsán PÁLFFY 1995. 142–144.

¹³⁸ E fogalmakra ld. részletesen az előző jegyzetben idézett irodalmat.

¹³⁹ VINCZE 2008. főként 163–173., vö. még PÁLFFY 2009. 50–51.

letve váltságdíjak (sarcok) kapcsán keletkezett különféle peres esetekkel, amelyek általában véve is színes példákkal egészítik ki a rabtartásról szerzett eddigi ismereteinket.¹⁴⁰ Ám még a két szécsényi tömlöctartó ellen 1661. január közepén Koháry (fő)kapitány által hivatalból indított per (96/CL.) is e kérdéskör fontosságát mutatja, továbbá az a különleges tény is, hogy a protokollumba egyetlen egy tisztségviselő esküszövegét másolták be, nevezetesen Liszkai Miklós tömlöctartóét 1656. szeptember végéről (17/XXIV.).

Noha füleki, győri, lévai és veszprémi példák alapján a rabokkal kapcsolatos szentenciákat másfél évtizede még „*a végvári harcok hadijogtörténeti »kuriózumainak«*” neveztük,¹⁴¹ forrásunk szerint a 17. század közepén ezek – legalábbis Szécsényben – a gyakori ügyek közé számítottak. Egy alig két esztendővel a seregszéki jegyzőkönyv előtt keletkezett kimutatás (ld. a 2. táblázatot¹⁴²) jól világít rá ennek hátterére, ám int azonnal óvatosságra is. Ez a bányavidéki végházakból török fogságba került végvári katonák számáról nyújt áttekintést. Eszerint a főkapitányság várai közül 1654 nyarán mindegyik Szécsény és Fülek, valamint kisebb mértékben Nógrád és Gyarmat őrsege emelkedett ki rabságba esett katonáinak számával. Szécsény esetében ez a szám – nem tévedés – az őrség mintegy 20 százalékát, az összes rabnak pedig közel harmadát (105 főt) tette ki, akiknek többsége (teljesen érthetően) a portyázásokban élen járó lovaskatona volt. De hasonlóról tanúskodik az az összeírás is, amely a törökök által a végvidék várőrségeinek emberéletben, elfogott rabban és elvitt marhában okozott károkat vette számba az 1642. évi szőnyi békekötéstől 1651-ig terjedő időszakból.¹⁴³ Ebben Szécsényt (150 rab és 40 halott) ugyanis csupán Fülek (205, 47), Gyarmat (192, 56) és Palánk (164, 47) előzték meg. Mindezek és a Személynévmutató adatbázisa alapján talán nem túlzás kijelenteni, hogy a 17. század közepén a szécsényi végvári katonaságnak akár majd minden harmadik tagja megjárhatta hosszabb-rövidebb időn át az oszmánok rabságát.

¹⁴⁰ Ld. részletesen a Tárgymutatóban a XIII. Végvári élettel és rabtartással kapcsolatos fogalmak alfejezetben, elsősorban a rab kifejezés alatt.

¹⁴¹ PÁLFFY 1995. 142.

¹⁴² „*B. Specification der gefangenen husarn undt heyduckhen auff denen Pergstöterischen granczen.*” Hans Adam Hartmuet bányavidéki főszeregeák (*Oberstfeldschreiber*) Udvari Haditanácshoz írott jelentésének melléklete, dátum nélkül, de 1654 június-augusztusában: ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. 194. 1654 Sept. f. 53., ill. Hartmuet jelentése: f. 57–58., vö. még ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 307. 1654. f. 259.

¹⁴³ „*Consignatio damnorum a Turcis per caedes incaptivationes et pecorum abactiones confiniariis militibus sub generalatu Uyvariensi ab ultima tractatione anni 1642. ad praesens [ti. 1651] illatorum.*” MOL P 287. Ser. II. Fasc. HH. f. 284–285. (1651), vö. hasonló dunántúli adatok a 17. század első feléből: ILLIK 2010. passim.

2. táblázat: <i>Török rabságban lévő végvári katonák a bányavidéki végházakból 1654 nyarán</i>				
végvár	rabságban lévő magyar lovas	rabságban lévő magyar gyalogos	rabságban lévő német gyalogos	rabságban lévő végvári katonák összesen
Érsekújvár	21	1	–	22
Szőgyén	6	15	–	21
Verebély	1	1	–	2
Léva	10	0	–	10
Palánk	11	9	–	20
Nógrád	14	32	–	46
Gyarmat	25	5	–	30
Szécsény	89	16	–	105
Buják	8	15	2	25
Fülek	63	12	–	75
Ajnácskő	–	3	–	3
Somoskő	–	2	–	2
összesen	248	111	2	361

Nagy hiba lenne ugyanakkor azt hinni, hogy a rabságba esettek pótlása – legalábbis az Ipoly partján – komoly nehézségeket okozott. A szécsényi végvárvárosban helyükre – úgy tűnik – mindig gyorsan találtak zsoldba szegődőket, akár a végváriak családtagjai, akár az itt élő nemesek közül, akik főként Nógrád, Pest-Pilis-Solt és Heves-Külső Szolnok megyék birtokos, menekült nemesi közösségéből vertek itt jelentős számban és hosszabb időre gyökeret. Ezt igazolja, hogy az említett 105 főnyi szécsényi katona-rab ellenére az 1654. júniusi zsoldfizetésen az 520 főnyi előírt őrséglétszámból 518 katona (99 %-os feltöltöttség), az augusztusi végvárszemlén pedig 492 fő (94 %) jelent meg.¹⁴⁴ Ám – mint láttuk – 1656 nyarán a végváriaknak ugyancsak mintegy 99 százaléka vett részt az újabb zsoldfizetésen.

Mindezen adatok ismeretében tehát megállapítható, hogy a török határhoz közelebb fekvő, egykorú kifejezéssel élve „a törökök torkában” élő, illetve a hódoltsági portyázásban élen járó Ipoly-parti végházak „vitézlő törvényszékei” – valamint majdnem bizonyosan a fülekin is – a rabügyek a leggyakoribb peres kérdések közé számítottak. A hódoltsági területek adóztatásában szerepesebb szerepet vállaló vagy a bányavidéki főkapitányság védettebb részein

¹⁴⁴ „A. Extract über die Pergstöterischen gräniczen, wie starckh sich dieselben bey jüngst abgeführter [1]654 jährigen beczahlung im monath Juny unndt witerumben bey visidierung der graniczen im monat Augusto befundten haben, item wie solche an der ordinary manschafft effective behalten werten sollen, undt was derczeit der abgang gewesen ist.” ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. 194. 1654 Sept. f. 52.

fekvő véghelyek esetében viszont nyilvánvalóan más ügyek (büntető és magánjellegű perek) határozták meg a seregszékek tárgyalásait. Ezek az új adatok egyúttal indirekt módon kiválóan megerősítik Szakály Ferenc arra vonatkozó utalásait,¹⁴⁵ miszerint a 17. század első felében – legalábbis a bányavidéki generalátus vonatkozásában – az 1596-ban elesett Eger katonai (stratégiai) és hódoltsági (főként adóztatási) pozícióját Fülek mellett elsősorban Szécsény vette át. Ezt azért fontos kiemelnünk, mert a Nógrád megyei véghely ezen – országos szempontból is – számottevő szerepéről gyakran még a régióra vonatkozó feldolgozások is hallgatnak, nem beszélve a korszak nagy összefoglalóiról.

A szécsényi végvár város török hódoltsággal kialakult meghatározó és sokrétű kapcsolatrendszeréről – a rabadatok mellett – forrásunk többféle módon is tanúskodik. Egyrészt a jegyzőkönyvben felbukkanó hódoltsági helységneveket térképre helyezve – lásd kötetünk említett térképét –, az eredmény szinte önmagáért beszél. A többnyire a szécsényi katonaság portyázó és adóztató tevékenysége során okozott kártételek (pl. 3/III., 20/XXX., 24/XXXVI., 27/XLIV., 67/CIII., 76/CXX. stb.) kapcsán említett falvak és mezővárosok a Duna bal (Dab, Tass, Dunavecse, Solt, Dunapataj, Bogyiszló, Érsekcsanád), illetve a Tisza jobb partján (Tömörkény, Ópusztaszer, Tápé) ugyanis szinte megrajzolják a szécsényi lovasság hódoltságba vezetett akcióinak útvonalait. Másrészt a végvár városban élő, jelentős részben a hódoltságból menekült nemességnek köszönhetően a katonai határvonal dacára Szécsénynek – a seregszéki jegyzőkönyv szerint¹⁴⁶ – még a 17. század közepének zűrzavaros időszakában is szoros gazdasági és hétköznapi kapcsolatai maradtak Heves megye északi régiójának kisebb-nagyobb településeivel, különösen Gyöngyös, Pásztó és Gyöngyöspata mezővárosokkal. Ezt néhány beszédes példával jól szemléltethetjük: Szabó Péter szécsényi gyaloghadnagy sógora (Héder Borbély Mihály) például gyöngyösi polgár volt (31/LI.), Csollak Pál lovaskatona sógora pedig 1659-ben nem volt más, mint a patai plébános (Szécsényi Király Mihály).¹⁴⁷ Forrásunk alapján az is megállapítható, hogy sok katona származott a Zagyva két partvidékéről. Ám ugyancsak az erős gyöngyösi kapcsolatokat jelzi, hogy a szécsényi szíjártók, lakatosok és fegyverművesek a gyöngyösi céh tagjai voltak.¹⁴⁸ Mindezek szintén azt mutatják, hogy Szécsény sok mindent átvett az egri végvár egykori feladatköreiből, miközben a királyság és a hódoltság határvidékén a 17. század közepén egy ideig helyi katonai, igazgatási és gazdasági centrum is volt.

¹⁴⁵ SZAKÁLY 1981a. 176. és SZAKÁLY 1997., pl. 189., 194–196., 342–343.

¹⁴⁶ Ld. részletesen a Helynévmutató alapján.

¹⁴⁷ MOLNÁR 2005. 56–65.

¹⁴⁸ LÉNÁRT 1984. 259.

A végvári kapitányoknak adott uralkodói utasítások szerint a jelentősebb büntetőügyek (úgy mint gyilkosság, rablás, lopás, latørság, paráználkodás stb.) esetében a várkapitányok seregszékeiken csupán a végvidéki generális előzetes tudomásával lehetett volna ítéletet hozni.¹⁴⁹ Ezt az előírást azonban – a végvárak többségéhez hasonlóan¹⁵⁰ – elsősorban praktikus okokból Szécsényben sem tartották be. A súlyosabb büntetéseket elkövető végvári katonák így itt is mindenekelőtt a „vitélő törvényszék” ítélete alapján nyerték el büntetésüket (kivételt csupán az *in flagranti*, azaz tetten érési esetek jelenthettek, amikor olykor végváriak is a vármegyei törvényszékek elé kerülhettek).¹⁵¹ A szécsényi seregszéken tárgyalt esetek közül kiváló például szolgál annak az „iratos” katonának („itt való őfelsége szolgálja”) a pere, aki egy gyöngyöspatai asszonnyal szövetkezve annak férjét megölte, és e cselekedetét saját maga is elismerte. Ezért az esküdszék egyhangú szavazattal ítélte mindkettőjüket halálra: „elsőbben lófarkon meghordoztatván tüzes fogókkal megfogdos-tassanak mások példájára, annakutána az legényt négygyé vágják, az asszonynak pedig kezeit elvágván, elevenen temessék el.” (53/LXXVIII.)

Bár az ilyen, valóban példát statuáló büntetések ritkaságszámba mentek, ám még a különféle büntetésfajtákkal (akasztás, karóbahúzás, kerékbetörés, lefejezés) kimondott halálos ítéletek sem közelítették meg a tárgyalt eszterdők összes ügyének tizedét.¹⁵² Ráadásul ezen esetekben az elítéltek többségében nem végvári katonák voltak. Az ország más (polgári és katonai) bíróságaihoz hasonlóan ugyanis a szécsényi seregszék is hozhatott halálos ítéletet nyilvános gonosztevők („nyilvánvaló tolvajok”, ti. mint ökörtolvajok: 13/XV., „publici malefactores”: 25/XXXVII., 39/LX., ill. lótolvajok: 28/XLIV.) felett (köztük akár katonákkal), mint például ez 1676-ban a kassai hadiszéken is történt.¹⁵³ Ugyanez volt igaz a törökökkel való konspirálás, azaz a neveze-

¹⁴⁹ „In causis autem criminalibus, ut pote furto, homicidiis, adulteriis, id genus maleficiis depræhensos, tam milites, quam subditos arcis, iure mediante convictos, **praescio tamen semper supremo capitaneo vel eius locumtenente** [kiemelés P. G.], quo ad milites insigniores secundum demerita eorum puniet, salva auctoritate et potestate Suae Maiestatis et per consequens domini generalis condemnato gratiam faciendi remanente.” MOL E 136. Tétel 7. f. 538–539. (1573, Krasznahorka), ill. „In causis autem criminalibus, utpote furto, homicidiis, adulteriis et id genus aliis maleficiis, nec sententiam ferat, nec exequatur pro se ipso ac **inscio supremo capitaneo Jauriensi** [kiemelés P. G.]. Sed qui in eiusmodi facinoribus deprehensi, sive milites, sive subditi fuerint, de eo supremum Jauriensem monebit et eo praescio secundum demerita eorum puniet salva auctoritate et potestate Suae Maiestatis et nostra condemnato gratiam faciendi remanente.” ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. 53. 1588 März f. 94. (Várpalota, 1588)

¹⁵⁰ PÁLFFY 1995. 137–138.

¹⁵¹ Vö. BENCZÉDI 1961. 170. és PÁLFFY 1995. 118–124.

¹⁵² Ld. részletesen a Tárgymutató XI. Büntetési nemek alfejezetét.

¹⁵³ PÁLFFY 1995. 138.

tes törökösség (*turcismus*)¹⁵⁴ kapcsán a környező régió falvainak lakóit érintő ügyekre is. 1656 májusában például a tarnaörsi bírót ítélték a seregszéken „törökös, áruló, lopós és egyéb latorsági” miatt karóbahúzásra (5/VI.).

Az utóbbi esetek azonban nem mindig jártak elmarasztaló ítélettel. Így például Kardos Mihályt, Koháry István (fő)kapitány acsai jobbágját 1657 tavaszán felmentette az esküdtszék a törökösség vádja alól, jöllehet ellene maga a magisztrátus indította a pert (23/XXXV.). Ez a példa is azt – a forrás egésze alapján kialakult – benyomásunkat erősíti, hogy a kevés halálos ítélet dacára a seregszék általában nem volt elfogult sem a (fő)kapitány, sem a végváriak irányában. A bírák legfőbb feladatuknak ugyanis – úgy tűnik – azt tartották, hogy a hadi bíráskodás segítségével egyrészt megőrizték a népes szécsényi katonaközösség belső rendjét, másrészt hozzájáruljanak a sokszínű társadalmi összetételű (végvári katonák, szabad legények, vármegyei nemesek, mezővárosi szegények stb.) végvárváros nyugalmának megőrzéséhez. Ez az említett mindennapos háborús viszonyok és rossz közállapotok közepette teljesen érthető volt.

Rögtön hozzáteendő ugyanakkor, hogy a seregszéki jegyzőkönyv tanúsága szerint a parasztság rovására kihágásokat elkövető végváriak feletti tárgyalások nagyon ritkán, csupán a nyilvános gonosztevők gyanánt végrehajtott fosztogatás esetén zárultak halálos ítélettel. Ez azon korábbi véleményünket támasztja alá,¹⁵⁵ miszerint e bűncselekményeket nem ítélték meg társadalmi veszélyességüknek megfelelő súllyal. A magyar rendek ugyan megtehették, hogy országgyűlési határozatokkal (pl. az 1659. évi 16–17. törvénycikkkel) lépjenek fel a végváriak rablásai ellen, kimondván, hogy ilyen esetekben őket elsősorban nem katonáknak, hanem általában véve gonosztevőknek kell tekinteni, és így őket a vármegyei ítélőszékeken is felelősségre lehet vonni.¹⁵⁶ A végvári katonaság fegyveres fellépése azonban hamar meggyőzhette a vármegyei nemesség képviselőit, jobb ha nem húznak ujjat azokkal, akik visszaéléseik dacára hódoltsági érdekeik képviselőit és ottani birtokaik adóztatásában meghatározó szerepet játszanak.¹⁵⁷ Így Nógrád vármegye nemessége is gyakorta szemet hunyt a szécsényi katonák által okozott károk felett. Másként fogalmazva: kénytelen-kelletlen megelégedett azzal, hogy a seregszéken csak a legkirívóbb esetekben indult vizsgálat az olykor valóban

¹⁵⁴ A régió vonatkozásában e kérdéskörre ld. SZAKÁLY 1981b. és SUGÁR 1986., ill. frissen az 1670-es évek kapcsán: MIHALIK 2009. Hasonló seregszéki pereket ismerünk a bányavidéki végvárakból is: Korpona, 1673: MOL P 125. No. 11373. és Fülek, 1678: SZEDERKÉNYI 1891. 243–244.

¹⁵⁵ PÁLFFY 1995. 108–114., 179–180.

¹⁵⁶ CJH 1675–1740. 148–151.

¹⁵⁷ Miként ez Szakály Ferenc részletesen feltárta. SZAKÁLY 1981a. és SZAKÁLY 1997. passim.

rablók módjára még földesuruk (Forgách Ádám¹⁵⁸) vagy a végvárvárosban élő előkelő nemesek, egyúttal a seregszék gyakori külső tagjai (pl. Nógrád vármegye helyettes alispánja, Budai Bornemisza Bolgár Pál: 9/XVI. vagy Pest-Pilis-Solt vármegye alispánja, Földváry János: 16/XX.), sőt akár az ország világi (pl. Wesselényi Ferenc nádor: 3/III., 39/LX.) vagy egyházi előkelői birtokait fosztogató katonákkal szemben.¹⁵⁹

A végváriak esetében – az országos gyakorlatnak megfelelően – halálos ítélet esetén ráadásul még lehetőség nyílt a végvidéki generálistól való kegyelemkérésre is, miként erre a két fejtételre ítélt, portyázó katona kapcsán (37/LVII.) már utaltunk. Néhány peres ügy (pl. 74/CXIV., 86/CXXXII.) alapján azonban úgy tűnik, hogy kegyelemgyakorlásra tolvajlások miatt halálra ítélt végváriak esetében magának a szécsényi (fő)kapitánynak is lehetősége volt.¹⁶⁰ Hasonlóan különlegesnek tartható, hogy az országosan – így a bányavidéki főkapitányság területén is¹⁶¹ – adatolható fellebbezési lehetőséggel (nevezetesen az érsekújvári hadiszékre) az öt esztendő alatt a közel 150 ügyből csupán egyetlen esetben volt példa Szécsényben (98/CXL.).

E per szerencsénkre egyúttal magyarázattal is szolgál a jelenségre. 1661. február közepén ugyanis Szénási Ilonának (Csordás Mihály katona özvegyének) Füstös István huszár ellen gyilkossági ügyben indított perét immár harmadszorra (92., 93., 98.) tárgyalta a seregszék, és egyhangú szavazattal meg is hozta az önvédelemben elkövetett emberölési ügyben a felmentő ítéletet. Mivel azonban ezzel az özvegy nem elégedett meg, a pert ügyvédje révén az érsekújvári hadiszékre („*ad sedem bellicam Ujvariensem*”) fellebbezte.¹⁶² E példa tehát jól jelzi, hogy a század közepére, legalábbis Szécsényben, az a gyakorlat alakult ki, hogy a seregszékről csak abban az esetben került

¹⁵⁸ Forgách jobbágysai kapcsán egy példa 1658 júliusából: ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 319. f. 161–162.

¹⁵⁹ 1654 novemberében Koháry István (fő)kapitánynak Szelepcsényi György nyitrai püspök (1648–1658) és kancellár (1644–1666) egyik mezővárosának kirablása ügyében kellett vizsgálatot tartania, amelyet ezúttal is az egyesült szécsényi, füleki és gyarmati katonaság hajtott végre („*Szelepcheny Hungarischer Canczler beclagt sich wider der Szechiner, Filleckher, Gyarmather und anderer gräniczler in seinem marckht Vrmel und 2 edlhöffer grosse verübte insolenzien.*”) ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 307. 1654. f. 341., f. 375. („*guett Wimil*”) és uo. Reg. Bd. 310. f. 191. („*marckht Vrmel*”)

¹⁶⁰ Ld. pl. direkt kimondva az utóbb említett perben 1660. május 22-én: „*mindazonáltal vicekapitány urunk ökegyelmének ez iránt való magistratusi autoritása hogy ha gratiát ad neki, halálért más penitentiát ad neki.*” (86/CXXXII.)

¹⁶¹ Vö. PÁLFFY 1995. 123–124.

¹⁶² Noha a hadiszék konkrét döntését nem ismerjük, az bizonyosan jóváhagyta a seregszék ítéletét, hiszen Füstös egy lóval szolgáló, távollévő katonaként szerepel a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében. MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.

tovább – az általában komolyabb büntettek közé sorolható – úgy a generalátus hadiszékére, amennyiben valamelyik fél a harmadik tárgyalás során hozott ítéletet sem fogadta el. Ezzel a praktikus gyakorlattal egyrészt tehermentesítették az érsekújvári hadiszéket (amelynek a közel 1500 fős ottani őrség ügyei amúgy is sok feladatot adtak), másrészt a szécsényi végvár katonáit is jelentős utazási és egyéb költségtől kímélték meg.

Jóllehet a forrásunkban szereplő perek többségében a seregszék azonnal ítéletet hozott, mint a fenti példa is jelzi, olykor előfordultak több alkalommal tárgyalta ügyek. Ezek a legkülönbébb jellegűek lehettek. Akadtak közöttük büntetőperek (paráznaság, gyilkosság, törökösség kapcsán: 52–53/LXXVIII., ill. egy hatalmaskodás ügyében: 75. és 78/CXVII.), kisebb vétségek (pl. szidalmazás) kapcsán kirobbant esetek (64–66/CII.), ám rabtartással összefüggésben lévők (pl. egy kezesség kapcsán: 56. és 58/XC.), végül anyagi jellegűek (57. és 60/XCI.) is. Ezzel kapcsolatban kiemelten szükséges hangsúlyoznunk, hogy eddigi ismereteinkkel ellentétben a végvári katonák meglepően sok anyagi ügyét tárgyalta Szécsényben. Ezek száma – főként különféle adósságok, követelések és örökségek, valamint rabok sarcai stb. kapcsán – az összes ügy mintegy harmadát tette ki. Jelentős részükben viszont a bíróság eredményesen járt el, hiszen gyakran zárultak megegyezéssel (*concordia*) vagy kézbeadással (*stipulatio*), illetve különféle összegű pénzbüntetéssel.

Az ítélkezési szokások kapcsán végül mindenképpen szükséges szólnunk azokról a jogforrásokról, amelyekre a seregszéken hivatkoztak.¹⁶³ Noha e téren jelentős meglepetés nem ért bennünket, a 16–17. századi katonai igazságszolgáltatás vizsgálatakor mégis első ízben kínált jegyzőkönyvünk lehetőséget nagyobb számú esetre támaszkodó elemzésre. Azt már az eddigi töredékadatok is jelezték, hogy a hadiszabályzatokra való hivatkozás a seregszékeken viszonylag ritkán, elsősorban kifejezetten katonai kihágások esetén fordult elő (legyen szó akár országos, akár végvidéki vagy várbeli rendtartásokról).¹⁶⁴ Nem volt ez másként a 17. század közepén Szécsényben sem, hiszen csupán három alkalommal utaltak a „kiadott edictumok” pontjaira, azaz a fentiekben már említett, feltételezett szécsényi várrendtartásra. A Werbőczy Hármaskönyvére (*Tripartitum*) és az országos törvénycikkekre – főként kisebb-nagyobb büntetőügyekben, illetve peres eljárások kapcsán – történő mind konkrét, mind általános hivatkozás viszont az eddig ismert ítéletek alapján is várható volt. Ezek kombinálása, azaz egyszerre több jogforrásra való utalás ugyanakkor az Ipoly partján viszonylag ritkán történt.

Igazi újdonságot – elsősorban a felperesek írásos vagy szóbeli keresetében, illetve a bíróság részéről – a seregszék szokásjogára való hivatkozások jelen-

¹⁶³ Az alábbiakra ld. A seregszéki jegyzőkönyvben szereplő jogforrások című táblázatot.

¹⁶⁴ PÁLFFY 1998a. 144–145.

tettek. A mintegy 150 ülésnek ugyanis mintegy ötödén utaltak latinosan az „(antiqua/vetustissima) consuetudo sedis bellicae”-re, illetve magyar nyelven „az böcsületes vígháznak szép szokása”-ra (5/V.) avagy „böcsületes helynek régi jó szokása”-ra (84/CXXVIII.), főként a peres eljárás különféle elemeivel kapcsolatban. Emellett néhány esetben – a vármegyék e században egyre nagyobb jelentőséget kapó szabályrendeleteihez hasonlóan¹⁶⁵ – a seregszék statutumaira (statuta sedis bellicae) való hivatkozás is szerepelt, elsősorban a „vitézlő törvényszéken” való megjelenés elmulasztásának négy forintos büntetése kapcsán. Talán ezen statutumok sorát gyarapították az 1656 és 1661 közötti esztendőkből azok az általános jellegű seregszéki határozatok, amelyek ugyan nem (vagy nem csak) a vitézlő törvényszék működését, hanem a szécsényi végvár és őrségének életét egy-egy fontosabb területen szabályozták. Ilyenek tekinthető például a kocsmákban való borkimérés limitációja (17/XXIII.), a szemét- és ganajhordás büntetésének szabályozása (25/XL.), valamint egy rabtartási-rabkezelési kérdésben hozott rendelkezés (71/CIX.). Ám ezen szabályrendeletekhez áll közel a hollókői hadnagy és az ottani végváriak különféle nézeteltéréseit rendező, már említett három határozat, amelyek főként a borkimérést és a katonák várból való eltávozásának rendjét szabályozták (26/XLII.). Részben hasonlóan tarthatjuk a Szécsénytől délre fekvő Herencsény falu lakóinak panaszai nyomán hozott határozatokat is, különösen a sarcuk összegyűjtésére kibocsátott török és keresztény (bilincses) rabok székéren történő ingyenes szállítása kapcsán hozott – forrásunkban sajnos csupán említett – írásbeli limitációt (29/XLVIII.).¹⁶⁶

Ennek a kérdésnek a végleges megválaszolása mindenképpen újabb, országos összehasonlításban végzett kutatásokat igényel. Más esetekben ugyanis a seregszék nem szabályokat vagy határozatokat hozott, hanem – miként 1682-ben a füleki seregszék egy rabügyben tette¹⁶⁷ – jogi szakvéleményt (miként a korban nevezték: „törvényes igazítás”-t) adott a hozzá forduló személyeknek, akik adataink szerint ráadásul nemcsak végvári katonák lehettek. 1659 januárjában a szécsényi „vitézlő törvényszék” egy domoszlói parasztembernek egy egri törökkel való rabkezelési vitás ügyében fejtette ki egyhangú véleményét (55/LXXXVII.). Másfél esztendővel később pedig a „nemes és vitézlő törvénybírák” csak azért gyűltek egy alkalommal össze, hogy az egyik végvári katonának a két tömlőctartóval kirobant vitájában „adjanak opiniót” (89/CXXXV.). Szakvéleményük („deliberativa opinio”) azután szerepet játszott abban, hogy a két tömlőctartó ellen Koháry (fő)kapitány jelenlétében, 1661 januárjában vizsgálat indulhatott, amelynek eredményeként el is veszítették tisztüket (96/CL.,

¹⁶⁵ Vö. NÉKÁM-SCHNEIDER 1981.; BÉLI 1987. és TURBULY 2000.

¹⁶⁶ Vö. PÁLFFY 1997a. 39.

¹⁶⁷ MOL P 125. No. 11378., említése: PÁLFFY 1995. 144.

98/CLIII.). Végül érdemes felhívunk a figyelmet arra is, hogy a már említett rendszeres vásárbíró-választások mellett a seregszék egy ízben (1659 decemberében), Koháry (fő)kapitány parancsára, a lovashadnaggyá kinevezett Rédei Mátyás beiktatási eskütételének is hivatalos fóruma volt (73/CXI.).

Röviden összegezve tehát kijelenthető, hogy – miként ezt már a rabtartás kapcsán kialakult oszmán–magyar végvári szokásjog („az régi végbeli vitézlő szokás”) területén is tapasztaltuk¹⁶⁸ – a szokásjog (*consuetudo*) nem csupán a rendi–nemesi társadalom életében játszott a 16–17. századi Magyar Királyságban igen meghatározó szerepet.¹⁶⁹ Így volt ez a „vitézlő rend” életében is, legyen szó akár a határ menti rabkereskedelemtől, akár – miként forrásunk vitathatatlanul bizonyítja – a szécsényi seregszéken folyó hadi bíraskodásról.

„Végvári hiteleshely” Szécsényben

Noha remélhetőleg már eddigi elemzésünk is érzékeltette, hogy a protokollum a szécsényi végvár város 17. század közepi mindennapi életébe széles spektrumban nyújt betekintést, a seregszék egyik különleges „feladatkörének” megismerése ennek lehetőségét még tovább fokozza. Az Ipoly-parti „vitézlő törvényszék” ugyanis – a német katonák említett soltész-székeihez és több magyarországi várkapitányi székhöz hasonlóan¹⁷⁰ – nem csupán a hadi bíraskodás színtere, hanem egyúttal speciális „végvári hiteleshely” is volt. Hogy valóban nem túlzás erről beszélnünk, azt forrásunk egy konkrét helyen maga is „kimondja”: 1660. október végén egy rágalalmazási perben úgy nyilatkoztak, hogy „seregbíró uram [mint] hites notarius az helynek” (92/CXLI.). A fentiekben elmondottakon kívül ez is jól jelzi, hogy a 17. század közepén a magyarországi alsóbb fokú bírósági fórumok (vármegyei és városi törvényszék, úriszék, egyes bíróságok stb.) fokozatos specializálódása közepette a végvári katonaság hadi bíraskodása is jelentősebb szakszerűsödésen ment keresztül.

A „végvári hiteleshely” funkcióját támasztják alá a jegyzőkönyvben jelentősebb számban előforduló, nem bíraskodási jellegű bejegyzések. A szécsényi végváriak vagy éppen velük kapcsolatban álló különféle személyek (katonák mellett nemesek és jobbágyok egyaránt) ugyanis a seregbíró előtt gyakran nyújtottak be tiltakozást (*protestatio*), tettek bevallást (*fassio*), éltek követeléssel (*praetensio*), jutottak megegyezésre (*concordia, compositio*), valamint kértek tőle engedélyt vagy ügyükben mielőbbi intézkedést. Ezek mindenekelőtt „civil” hétköznapi életük legkülönbözőbb területeit és magánügyeiket érintették – úgymint ingatlanokat (házak, kertek, rétek, irtványok)

¹⁶⁸ PÁLFFY 1997a., újabban vö. TÓTH 2001.; DÓRI 2006.; LADÁNYI-BENEDIKT 2008.

¹⁶⁹ Erre újabban vö. SZIJÁRTÓ 2005. 40–43. és BAK–BANYÓ–RADY 2006. xiii–xviii. (Péter László bevezetője)

¹⁷⁰ Vö. PÁLFFY 1995. 154–158.

és ingóságaikat, adósságaikat, hagyatékaikat és örökségüket vagy éppen az őket ért károkat. E példák valóban egyfajta „végvári hiteleshelyi” tevékenységről tanúskodnak, hiszen ilyen ügyekben hasonló módon a szécsényi katonák ez időben csupán a garamszentbenedeki konvent és a nyitrai szécskáptalan, vagy a még távolabbi jászói konvent és az ekkor Kassán működő egri káptalan, esetleg a szepesi társaskáptalan vagy a leleszi konvent hiteleshelyein járhattak el.¹⁷¹ Mindezekkel kapcsolatban ugyanakkor érdemes felhívni a figyelmet a seregszék előtti igen sokrétű ügyvédi képviselőre is, amelynek többségét néhány ügyvéd, mindenekelőtt a régió ismertebb nemesei közül kikerülő Krucsay György (helyettes szécsényi harmincadellenőr) és a már említett Koháry-familiáris Némethy Pál (egyúttal Nógrád vármegye esküdt ülnöke és Heves-Külső-Szolnok egyesült vármegye szolgabírája, utóbb helyettes, majd rendes alispánja) látta el.¹⁷²

A seregszék e különleges tevékenységének érzékeltetésére érdemes néhány példát konkrétan is említenünk. 1657. szeptember elején Szabó Péter gyaloghadnagy gyöngyösi házában lévő méhese elpusztítása és az ottani építkezés miatt tiltakozott a seregbíró előtt (31/LI.). Rédei Máttyás helyettes kapitány 1660 tavaszán Kajdi János seregbíró és a két vásárbíró előtt nyilatkozott – kártérítési igényére vonatkozó tiltakozással – Borbély Tamásnak (ez időben Nógrád vármegye esküdtjének) adott engedélyéről az utóbbi szécsényi házában építésére vonatkozóan (81/CXXIV.). 1659 nyarán viszont a távoli (Duna-parti) Érsekcsanád egyik jobbágya tett eskü alatt bevallást („*hiti után valló vallástétel*”-t) azon károkról, amelyeket neki a szécsényi katonák mintegy félszáz forint értékben okoztak (63/CI.). Fél esztendővel később, 1660 februárjában Oroszlányi István, a seregszék gyakori külső tagja és egyúttal füleki seregbíró (1658–1677) szécsényi kertjét ajándékozta el örökjogon – szécsényi társa, Kajdi János előtt – Trombitás Máttyás lovaskatonának (79/CXXI.). 1657. november 5-i ülésén viszont a seregszék kizárólag örökségek felosztásával foglalkozott (35/LIV–LV.), ami végvári végrendeleteknek megfelelően a későbbi esztendőkből is gyakran előfordult (pl. 41/LXII. vagy 75/CXIX.). Végül, miként erről ez ideig győri példákkal rendelkezünk,¹⁷³ a seregszék és bírása olykor még házak és ingóságok felbecslésével (59/XCI.), pénzösszegek (pl. házak ára stb.) megőrzésével (54/LXXXV.), adósságügyek rendezésével (47/LXXIII.) és különféle (perdöntő, tisztító stb.) eskük letételének „igazolásával” is foglalkozott (48/LXXI. vagy 77/CXV.).

¹⁷¹ Újabban vö. MOLNÁR 2006. 17–18. stb.

¹⁷² Tevékenységük jól nyomon követhető a Személynévmutató hivatkozásai és adatai alapján.

¹⁷³ GECSÉNYI 1984. 677–680. és PÁLFFY 1995. 155–156.

Kajdi János szécsényi seregbíró és egyúttal hites seregjegyző jelentős hadi bíraskodási és írásbeli tevékenységének köszönhetően tehát – az olykor szűkszavú jegyzőkönyvi bejegyzések ellenére – Szécsény végvárváros királyi őrségének mind katonai, mind civil mindennapjai „szinte életre kelnek” előttünk. Bár a vármegyei nemességgel felmerülő, olykor még a Haditanács által is tárgyal¹⁷⁴ és más forrásokból jól ismert gyakori ellentétek¹⁷⁵ forrásunk kevés adattal szolgál, a véghely katonatársadalmának életébe oly részletes betekintést kínál, amelyhez hasonlóra csupán a (fő)kapitányok és a végvári katonák – meglehetősen ad hoc-szerűen fennmaradt – magánlevelezései kínálnak lehetőséget. Ám a protokollumban – a seregszékek résztvevői számára evidens voltuknak köszönhetően – nagyobb részt tisztségük megnevezése nélkül említett, nagy számú vármegyei tisztségviselő és nemes révén indirekt módon még Nógrád, Pest-Pilis-Solt és Heves-Külső-Szolnok vármegyék nemesi társadalma számos szereplőjének régióbeli ügyes-bajos dolgairól is gyakran szerezhethünk információkat. Végül, de korántsem utolsósorban a szécsényi végvár említett katonai és adóztató tevékenységének köszönhetően forrásunkból az Ipoly vidéke hódoltsági kapcsolatrendszere gazdagodik eddig nem ismert esetekkel.

Míg az előbbi adatok Belitzky János, Jakus Lajos és Pálmány Béla elsősorban társadalom- és helytörténeti kutatásait, az utóbbiak Szakály Ferenc alapvető közigazgatás- és hódoltság-történeti eredményeit egészítik ki. A seregszéki jegyzőkönyv kiadása és a hozzá készült gazdag személynévmutató így összességében hozzájárulhat mind a „vitélő rend” életének alaposabb megismeréséhez, mind a szécsényi végvár és katonatársadalma 17. század közepi, országos szinten is számottevő szerepének megértéséhez. Amennyiben pedig – reményeink szerint – egyszer elkészül az említett, vaskosabb és időben is nagyobb korszakot átfogó (1676–1701) lévai protokollum kiadása, a szécsényi seregszék segítségével elvégezhető „mikrotörténeti” mélyfúrás egy újabb, a végvári társadalom végnapjainak folyamatába betekintő vizsgálattal gazdagodhat. E tanulmány – régi kedves témánkhoz jelen „szécsényi kirándulással” visszatérve¹⁷⁶ – ehhez a munkához kívánt ösztönzésül szolgálni.

¹⁷⁴ Vö. pl. ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 313. f. 455. (1656. aug.) és uo. Reg. Bd. 314. f. 267., f. 268.: A Haditanács Forgách Ádám generálisnak „wegen der Nouigrader wider die Szechiner gräniczter contra articulos regni und der spanschafft verbott geiebtten insolenzien wegen verderbten wißmader, destwegen die thätter und rädelführer zur hand zubringen, zustraffen und hierüber zuberichten.” (1656. júl. 8.)

¹⁷⁵ PÁLMÁNY 1986a. 23–31.

¹⁷⁶ Bécsi levéltári kutatásainkat ezúttal a Magyar és az Osztrák Tudományos Akadémia közötti kutatási csereprogram tette lehetővé.

FORRÁSKÖZLÉS

Protocolon juridicum sedis¹ bellicae praesidii istius Szecseniensis Suae Maiestatis Sacratissimae, pro tempore Joannis Kajdi jurati videlicet notarii praedicti praesidii anno 1656. die 8. aprilis inchoatum.

/Ő legszentségesebb felsége szécsényi végháza seregszékének törvénykezési jegyzőkönyve, amelyet Kajdi Jánosnak, az említett vár esküdt jegyzőjének idejében az 1656. esztendőben április 8. napján kezdtek vezetni./

(1656–1662)²

/1./

Tekintetes és nagyságos Koháry István uram őnagysága, úgy mint ezen szécsényi őfelsége praesidiumának főkapitánya és magistratusa, convocált nem-es és vitézlő törvénybírákat az szécsényi német várban³ néminemő törvényeknek revisiójára. **Anno 1656. die 8. aprilis.**

Levata causa

/I./ Egregius Stephanus Vadkerti uti A. contra et adversus honestam foeminam Helenam Balogh strenui quondam Pauli Ferenczi relictam viduam, tanquam I. ratione et praetextu quorundam bonorum in actione declaratorum, in sola sua persona exhibet querulosam actionem, et cupit, ut eorundem bonorum medietas ad ipsum rehaberetur. Az I. is in sola sua persona ad postulata domini actoris in scriptis replicando dicit. */Felvételzett vitézlő Vadkerti Istvánnak mint felperesnek a tiszteletreméltó hölgygel, Balogh Ilonával, a*

¹ Az eredetiben végig a hibás „saedis” alak szerepel, értelemzavaró jellege miatt mindenhol javítottuk.

² Későbbi írással. A jegyzőkönyv jelenlegi formájában csak 1661-ig tartalmaz bejegyzéseket. Utána egy idegen bejegyzés, más írással, a lap alján fejjel lefelé.

„Szimuly Urszuly dolgozott a die 25. Martii 1768 [1768. március 25.-től]

[P]atkolt Tsizmat m. v d. 12.

Derotszeget tsinált d. 12.

– – valami forasztas d. 10.

Patkolas reparalasaert d. 20”

A bejegyzés nyilvánvalóan a kötet Erdélybe kerülése után keletkezett. Egy neve alapján román származású kovács néhány elvégzett munkáját sorolja fel, azok dénáriban megadott munkadíjával.

³ „A szécsényi német vár” egyenértékű a „szécsényi belső praesidium” (= belső vár) kifejezéssel, és a középkori castellum (a mai Forgách-kastély) fallal kerített területének felel meg. (A helyrajzot bővebben: ld. PÁLMÁNY 1989a. 65–66. MAJCHER 1990.) Valószínűleg azért hívta a jegyzőkönyv vezetője német várnak, mert itt szállásolták el a vár mindekori német helyőrségét (ld. erre Pálffy Géza bevezető tanulmányát). A vár már Szécsény végházzá való átalakulása előtt sem pusztán főúri rezidenciaként szolgált. Az 1542. évi hadiadó összeírásból kiderül, hogy a „kastélyban” négy jobbágyparta is volt. (PÁLMÁNY 1982a. 16. és PÁLMÁNY 1989b. 36.)

néhai Ferenczi Pál özvegyével mint alperessel szemben bizonyos a keresetben kifejtett javak kapcsán és miatt indított pere. Ő maga személyesen bemutatja panaszos keresetét, és azt kívánja, hogy azon javak felét juttassák vissza neki. Az alperes a felperes írott követeléseire válaszul személyesen (a következőket) mondja: /„Mint-hogy Vadkerti István az míg ennéhány esztendőök alatt én velem lakott, egyszer is másszor is költöttem én annyit öreá, hogy az ő kívánságát majd följlül is haladja, azért absolutiót kívánok az actornak követelésitől.”

Az parsok admoneáltván az praesens bírák uraiméktől, coram tribunali amicabilem conveniáltanak, és az I. az jó békességnek megmaradására nézve húsz ezüst tallérokat addálván az A.-nak, kézbeadással és egymás követése által úgy békéltenek meg, hogy ennekutána valamely fél ezen controversiát moveálná, és háborúságra és újabb veszekedésre okot adna, toties quoties in florenis centum az meg nem álló fél ellen convincáltassék.

/2./

Anno 1656. die 15. aprilis. Mi, szécsényi praesidiumban lakozó nemes, vitézlő törvénytevő bírák, gyülekeztünk össze vitézlő Kajdi János seregbíró uram házához néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

[Levata causa]

/II./ Vítetett elő szécsényi külső praesidiumban lakozó Szabó András és Mészáros András egy részről, más részről pedig szécsényi belső praesidiumban lakozó Kis János dolgok házaiknak egymás között való tukmálása vígett.⁴ Az kik personaliter adstálván azt kívánják, hogy az alkuvás úgy volt közöttük, hogy valamelyik az vígezést megmásolná, tizenkét forinton elmaradjon; Mészáros András se nem compareált, se az házat kézhez nem akarja adni, ideo az tizenkét forintot tegye le.

Deliberatum est

Mivel az bizonyságokból világosan extál, hogy Mészáros András az vígezést meg nem akarván állani, házat nem akarja kézhez adni, ahhoz képest mi bírák egyenlő voxból azt adinveniáltuk, hogy vásárbíró uram admoneálja, mához egy hétre az vígezés szerint vagy az házat adja kézhez, vagy ha azt nem akarja cselekedni, az tizenkét forintot tegye le.

/3./

Anno 1656. die 22. aprilis. Mi, szécsényi nemes vitézlő, törvénybeli bírák és kívül valók: nemes vitézlő Bene János: Nógrád vármegyének viceispánja,

⁴ A szécsényi külső praesidium az előbb csak palánkkal, majd az 1640-es évektől részben kőfallal is körülvett Szécsény mezővárost jelentette. (JAKUS 1985a. 133–134.)

Madách János, Libercsey Mihály, Kutassy György, Bene András és Pápay János, convocáltattunk tekintetes és nagyságos Koháry István szécsényi főkapitány és magistratus uram önagysága palotájában néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Levata causa

/III./ Excellentissimi principis domini, domini comitis Francisci Wesselényi de Hadad, perpetui in Murány, regni Hungariae palatini et judicis Cumanorum veluti domini actoris contra et adversus strenuos Gregorium Csana, Blasium Horvát, Martinum Sarlai, Stephanum Kis, Demetrium Oláh, Stephanum similiter Oláh, Georgium Fekete, Stephanum Szabó, Joannem Pesti, Georgium Rácz, Andream similiter Rácz, Joannem Karaszi, Joannem Balogh, Joannem Kis, et Andream Nagy, sic vocatos Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis istius praesidii Szecseniensis inhabitatores milites praesidiarios veluti I., ratione et praetextu patratae cujusdam violentiae et exinde substituti damni in proponenda actione, praetitulati domini comitis actoris lucidius denotati mota. /*Felvétetett az igen kíváló fejedelem úrnak, hadadi Wesselényi Ferenc grófnak, Murány örökös urának, Magyarország nádorának és a kunok bírójának mint felperesnek a vitézlő Csana Gergellyel, Horvát Balázssal, Sarlai Mártonnal, Kis Istvánval, Oláh Demeterrel, Oláh Istvánval, Fekete Györggyel, Szabó Istvánval, Pesti Jánossal, Rácz Györggyel, Rácz Andrással, Karaszi Jánossal, Balogh Jánossal, Kis Jánossal és Nagy Andrással, őfelsége szécsényi végházának lakosaival, végvári katonáival szembeni, bizonyos elkövetett hatalmaskodás, és az ebből az említett felperes úr keresetében majd világosabban leírt kár – miatt indított pere./*

Pro praelibato domino, domino comite actore virtute litterarum procuratoriarum ejusdem domini comitis actoris nobilis Stephanus Gyöngyösi, legitimus procurator, reservando sibi facultatem procuratoriam in omnibus causae praesentis accessoriis tam de praesenti, quam etiam in futuro, agendi, proponendi, disputandi. Praemissa generalis juris protestatione primum et ante omnia juxta laudabilem consuetudinem in hac sede bellica usque ad praesens observari solitam medio unius judicis fori istius praesidii cupit praenominatos I. ad comparendum et recipiendum judicium proclamari. /*Az említett úrnak, a felperes gróf úrnak képviseletében, ugyanazon felperes gróf saját ügyvédvalló levelének erejével (megjelenik) Gyöngyösi István mint törvényes ügyvéd, fenntartván magának mindennemű ügyvédi lehetőséget a jelen per minden tartozékában, mind a jelenre, mind a jövőre vonatkozóan, cselekedni, előadni és vitázni. Általános jogfenntartó nyilatkozat után először és mindenek előtt, a jelen se regszéken eddig bevett és dícséretes szokás szerint, azt kívánja, hogy egy vásárbíró által kiáltassanak ki az alperesek megjelenésre és ítéletvételre./*

I. comparent personaliter

Quibus proclamatis et comparentibus idem procurator praetitulati domini, domini comitis A. qui supra, praemissa protestatione proposuit actionem domini domini comitis A. contra praememoratos I. erectam modo subsequenti. /Az alperesek személyesen megjelennek (a seregszék előtt). Miután kikiáltották őket, és megjelentek, a felperes úrnak, azaz a fenti gróf úrnak említett ügyvédje, előrebocsátott tiltakozás után a következő módon adta elő a felperes gróf úrnak az említett alperesekkel szemben benyújtott keresetét./

Miképpen ez jelen való 1656. esztendőben Szent Gergely pápa nap⁵ tájban, midőn az praetitulált dominus A.-nak Csongrád vármegyében lévő Kecskemét városában lakos Kalocsa András és Pál János nevű jobbágyinak Cselők András nevű mánaspásztorok megnevezett urainak mánéses lovait ez megemlített Csongrád vármegyében levő Tömörkény nevű pusztán, úgymint bizonyos summa pénzeken, az dominus A. jobbágyinak mánéses lovaiknak legeltetésekre megbírlott földökön őrizte volna,⁶ ugyanakkor és azon helyen, nem tudatik honnét indítatván és micsoda gondolattal viseltetvén, az felül specificált I.-k megnevezett Cselők András nevű mánaspásztort megfogván magok között egy egész napestig megtartóztatták, fogvatartották, úgy hogy magával szabad nem lehetett praeter omnem juris viam. Az mely megtartóztatásból és fogásból oly dolog következett, hogy az feljebb specificált és praetitulált dominus A.-nak jobbágyinak mánéses lovai mint pásztor és gondviselő nélkül legelő nyáj, megírt Csongrád vármegyében levő Pusztaszer⁷ nevű földnek – mely Tömörkény nevű földdel határos – sza-

⁵ Szent Gergely pápa napja: március 12.

⁶ A kecskeméti 17. századi külterjes, bérelt pusztákon folytatott állattartását nemrég Iványosi-Szabó Tibor kismonográfia-méretű tanulmányban dolgozta fel. (A ménesekről: IVÁNYOSI-SZABÓ 2007. 59–75.) A tanulmányból az is kiderül, hogy a Kalocsa-család tagjai a legvagyonosabb és legtöbb állattal rendelkező kecskeméti gazdák közé tartoztak. (uo. 10. 18. és 52.) Kalocsa Jánosnak – aki nagy valószínűséggel Kalocsa András fia volt – ménese az 1660-as évek elején egészen hasonló hatalmaskodás áldozata lett a gazda által bérelt „pusztaszeri földön”. Kalocsa János száz lova mellett a jelen forrásunkban szereplő Pál János 19 lovát is elhajtották – minden bizonnyal portyázó végváriak. (Adatainkból világos, hogy a kevésbé gazdag Pál János rendszerint a Kalocsa család ménésébe adta be lovait.) Kecskemét város 1664. január 9-én döntött Kalocsa János és Pál János ezzel kapcsolatos költségeinek felosztásáról. (uo. 61. és a forrás: IVÁNYOSI-SZABÓ 1996. 96. A Kalocsa János által bérelt pusztákhoz fontos adatokkal az egész bérleti rendszerre: IVÁNYOSI-SZABÓ 1991. 19–21. Az alföldi mezővárosok pusztabérléséről, Jászberény kapcsán: KOCSIS 2005. 117–123.)

⁷ Az egykor Szer névre hallgató népes település Hornyik János kutatásai szerint valamikor az 1630-as évek elején néptelenedett el, és ettől kezdve hívták Pusztaszernek. (HORNYIK 1865. 53–54.) Birtokosaitól rendszerint kecskeméti nagyalállattartó

ladásképpen oda ért menni azon Pusztaszer nevő földnek határában. Azonban az fölül specificált I.-k az praetitulált dominus A.-nak jobbágyinak sokszor megírt míneses lovaikat magok eleiben vévén megindították, és az Kőrös várasí határban – mely is megírt Csongrád vármegyében vagyón – hajtván, mind pásztorostól elvitték, és különben azon míneses lovakat el nem bocsátották, hanem az praetitulált dominus A.-nak jobbágyival négyszáz és negyven tallérokat ígértetnek magoknak. Az mint hogy azon summának egy részét, úgymint kétszáz tallérokat fel is vették defacto, az kétszáz és negyven tallérokról pedig Oláh István nevő Kőrös városában lakos nemes személyt az dominus A. jobbágyi kezessé vetvén harmadnapok múlván azt is megfizették kénytelenség alatt; az praetitulált dominus A.-nak méltóságos úri nemesi szabadságának nagy praejudiciumára, megnevezett jobbágyinak pedig megemlített nagy károkra, és esztendeig való költségekre és fáradságokra. Kívánja annakokáért az praetitulált dominus A., hogy az I.-k mint országunk constitutiói ellen hatalmasságot patráló személyek juxta anni 1613. articulum 23. super quibusvis violentiis et actibus potentiariis editum /a mindenféle hatalmaskodásokról kiadott 1613. évi 23. törvénycikk értelmében/⁸ külön-külön személy szerint az hatalmaskodásnak büntetésének terhin, és az dominus A.-nak jobbágytól kivett és feljebb specificált summa pénznek és minden költségeknak restitutióján convincáltassanak. Melyről az dominus magistratus és convocatus becsületes bírák által, törvényt és reális executiót kíván az dominus A. administráltatni, praemissa protestatione reservata.

Az I.-k personaliter adstálván az dominus A. proponált actiójára így replicálnak, hogy ők az mínespásztort se meg nem fogták, se bizonyos helyben nem tartóztatták, mely miatt az mínes elmehetett volna az megírt pusztára, hanem szabadon volt, és oda mehetett, valahova akarta, az mint hogy el is ment, és oda is hált az mínespásztor. Hanem csak ítel kedvéért voltak az szálláson, és szabadon is vigyázhattak a míneses lovakra, és ezen mentséget, ha az törvény admittálja, készek magok hitekkal is megbizonyítani.

gazdák vették bérbe/zálogba. 1677. okt. 6-án egy részét például éppen az említett Kalocsa János és Deák Pál, harminc éves időtartamra, egy Tömörkény pusztában bírt részjósággal együtt. (uo. 207–209.)

⁸ Az 1613. évi 23. tc. Címe: Az erőszakosságokról és a jószágelfoglalásokról a korábbi országgyűléseken kelt törvénycikkelyeknek világosabb megmagyarázás. (Articuli praeteritarum diaetarum de violentiis et occupationibus bonorum editi lucidius declarantur.) (CJH 1608–1657. 106–111.) A cikkely korábbi törvénycikkek bő magyarázata, a vármegyei peres eljárásra, a hatalmaskodási keresetek beadásának korlátaira vonatkozik, a katonai igazságszolgáltatásra még érintőlegesen sem tér ki. A felperes mégis idézi, valószínűleg azért, mert ez a 17. századnak a hatalmaskodásokról kiadott egyik legjelentősebb törvénycikke. (ld. még a 43. ülést)

Az feljebb praetitulált dominus A. procurator a solemniter protestálván az I.-knek meritoria feleletekről, azt per omnia kívánja, hogy reiciáltassék, holott az dominus A. actióját comprobálni akarja, és így nem kívántatik az I.-knek magok hitivel menteni magokat. Kívánja azért az bizonyosságokat examinálni, et ut supra iudicium.

Az I.-k adstálván, az magok hitek mellett készek más bizonyságokat is producálni.

Deliberatum est

Incumbálván az leült bírák uraknak, őnagyságának és őkegyelmeknek, hogy az parsokat az jó egyességre admoneálják, és az sok emberséges ember intercessiójára az dominus A. is accedált arra, hogyha valami convictio következhetett volna is törvény szerint, azt őnagysága condonálta oly okkal, hogy az jobbágytól elvett négyszáz és negyven tallérokat az I.-k personaliter sub quindena refundálni fogják.

/4./

Anno 1656. die 24. aprilis.

/IV./ Mi, szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénybeli bírák, nemzetes vitézlő Liptay István szécsényi vicekapitány uram őkegyelme házához convocáltatván főkapitány tekintetes és nagyságos Koháry István urunk őnagysága commissiójából választottunk vásárbírákat, tudniillik vitézlő Oláh Dömötör és Sipos Mihály Urakat, kiket ugyanakkor megesküdettvén, adja Isten, reájok bízandó hivataljokban híven eljárhasanak.

/5./

Anno 1656. die 6. maji. Mi, szécsényi praesidiumban lakozó nemes, vitézlő törvénybeli bírák, convocáltattunk nemzetes vitézlő Liptay István szécsényi vicekapitány uramnak őkegyelme házához néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Levata prima causa

/V./ Az vitézlő Deák Istvánnak, őfelsége szécsényi belső praesidiumában lakozó, mely vagyon Nógrád vármegyében, lovas renden levő szolgájának házastársának Szadai Örsébet asszonynak úgymint felpörösnek felvett igye és pöri ugyanazon szécsényi belső praesidiumban lakozó őfelsége szolgája Szántó Ferenc uti I. ellen, néminemő hallatlan és utálatos szitkai végett

Pro actore Georgius Krucsay, cum nostris, solemniter protestatione dicit. /A felperes képviseletében Krucsay György az általunk kiállított ügyvédvalló levéllel, ünnepélyes tiltakozással (a következőket) adja elő./ Megtartván magának mindennemő prókatori exceptiókat, mindeneknek előtte kívánja az A. en-

nek az böcsületes vígháznak szép szokása szerint egyik vásárbíró által ter prae foribus proclamáltatni az I.-t ad comparendum.

Quo proclamato, et nec per se, nec per procuratorem suum comparente, idem procurator, qui supra, cupit praetitulatum in causam attractum convinci et aggravari. /Miután őt kikiáltották, és sem személyesen, sem ügyvédje útján nem jelent meg, a fenti ügyvéd kéri az alperes elmarasztalását és elítélését./

Deliberatum est

In causam attracto juxta usum et consuetudinem vetustissimam sedis istius judicariae proclamato et non comparendo, juxta statuta praenotatae sedis bellicae convincitur in florenos 4. /Miután az alperest azon törvényszék régi szokása és gyakorlata szerint kikiáltották és nem jelent meg, az említett seregszék szabályzata alapján négy forint (büntetésre) ítéltetik./

Secunda causa levata

/VI./ Vitétt elő az örsi bíró, Keskeny Pál dolga, vádoltatván törökössége,⁹ árulkodása és egyéb több latorsági vígett. Tekintetes és nagyságos Koháry

⁹ Tarnaörs az időszakban a Haller-család és mellette talán Mojzik János birtoka. (SOÓS 1975. 471.) A korszakban elterjedt „törökösség” kifejezést szűkebb értelemben a törököknek való kémkedésre, információszolgáltatásra értették, főleg a Magyar Királyság lakóinak vonatkozásában, a 17. században azonban a fogalom jelentésköre – a magyar jogszolgáltatás erősödésével párhuzamosan – erősen kibővült és átalakult. Ekkor már a Hódoltságban élő személyekre is kiterjedt: minden olyan eset „törökösségnek” számított amikor a királysági rendek szerint illetékes magyar hatóság helyett az oszmán szerveket keresték meg. Ez a felfogás leírva először az 1659. évi 13. törvénycikkben jelent meg, de a gyakorlatban már korábban is kimutatható. (SZEDERKÉNYI 1891. 242–244. SZAKÁLY 1981b. 14–15. SUGÁR 1986. 99–101. SZAKÁLY 1997. 43–50.) Mivel az oszmán alattvalók számára általában lehetetlen lett volna a törökökkel való érintkezést az elvárt minimális szintre szorítani, ezért a rendelkezést „gumiparagrafusként” szinte bárki ellen alkalmazni lehetett. Keskeny Pál tarnaörsi bíró azonban valószínűleg a „törökösség” szűkebb definícióját is kimerítette tevékenységével, és információkat szolgáltatott az oszmán tiszteknek. A seregszéki jegyzőkönyvből kitűnik, hogy törökösségi ügyek egy részében nem csak az illetékes vármegyének volt lehetősége eljárni, hanem a közeli várak seregszékének is, annak ellenére, hogy a vádlott (a büntetőügy alperese) a legtöbb esetben civil volt, és így nem tartozott volna a katonai igazságszolgáltatás fennhatósága alá. (A gyakorlat korai szakirodalmi említése: BOROVSKY 1909. 521–522.) A Heves–Külső-Szolnok vármegye jegyzőkönyveiben említett törökösségi ügyeket felsorolja: (SUGÁR 1986. 102–108.) Az itt szereplő perek többségében enyhe, vagy egyenesen felmentő ítélet született, a vármegye láthatóan elnézően vagy inkább óvatosan járt el a törökösségi perekben. A szécsényi katonaságnak a törökösségi ügyekben tanúsított jóval szigorúbb eljárásáról jó képet ad egy Botka László által közölt járszági forrás. (1660. ápr.

István uram ő nagysága mint főkapitánya és magistratusa ezen őfelsége szécsényi praesidiumának kívánja, hogy ezen Keskeny Pál mint nyilvánvaló törökös, lopó és árulkodó megöletessék.

I. az maga mentségét in scriptis beadván, mindazokat, valamelyeket elle ne mondanak, simpliciter tagadja, és kívánja, hogy az dominus magistratus ebbéli impetitiójától absolváltassák.

Az dominus magistratus az fassiókat kívánja elolvastatni.

Deliberatum est

Minthogy az bizonyosságokból manifestissime extál, hogy ezen örsi bíró, Keskeny Pál nyilvánlagosan törökös, áruló, lopós, és egyéb latorsági is kivilágosodnak, annakokáért mi bírák egyenlő voxxal azt adinveniáltuk, hogy ezen Keskeny Pál abbéli sok gonosz cselekedetiért elsőbben megkínóztassék és annakutána karóban vonattassék.

/6./

Anno 1656. die 7. maji.

/VII./ Néhai Sági Jancsi relictája, Trupolyai Kata asszony uti A. és ezen szécsényi belső praesidiumban, Nógrád vármegyében lakozó vitézlő Bárkányi Bálint között ratione quorundam verborum illicitorum ab ipso I. contra A. dictorum /bizonyos az alperes által a felperesre mondott megengedhetetlen szavak miatt/ az minemő controversia moveáltatott volt, per amicabilem requiráltatván az parsok coram me iudice sedis bellicae ipsius praesidii Szecseniensis et reliquorum iudicum¹⁰ [!] /előttem, a szécsényi seregszék bírója és a többi bíró előtt/, kéz beadással és egymás követéssel megbékéltenek, úgy, hogy valamit az A. addig költött, az I. deponálja, és ezután az I. ha ezen cselekedetit megújítaná valamilyen módon, eo ipso valamin most elmaradott volna, akkor ez is fönn legyen.

/7./

Anno 1656. die 26. maji.

/VIII./ Vitézlő Deák István felesége, Szadai Örsébet uti I. és vitézlő Nagy Albert házastársa, nemes Nagy Ilonka asszony uti A. között, ratione quorundam verborum illicitorum ab ipso I. contra A. dictorum /bizonyos az alperes által a felperesre mondott megengedhetetlen szavak miatt/ az minemő controversia moveáltatott volt, és noha már az dolog processusban is volt, mindazáltal az parsok admoneáltatván, coram me iudice sedis bellicae et re-

29. BOTKA 1988. 273–274. Az ügy nem került a seregszékre, mert a gyanúsítottat két szécsényi katona még a seregszékre vitel előtt megölte.)

¹⁰ Helyesen: „Reliquis iudicibus”

liquis utpote: Joanne Gesztelyi, Paulo Némethy, Joanne Horvát, altero Joanne Nagy et Stephano Oroszlányi dominis nobilibus aedibus in propriis ipsius dominae A. per amicabilem /előttem a seregszék bírāja, és a többiek: Gesztelyi János, Némethy Pál, Horvát János, Nagy János és Oroszlányi István nemes urak előtt, a felperes asszony saját házában békés megegyezés útján/ kéz beadással és egymás követéssel meg békéllettenek. Úgy, hogy ha valamely fél ennekutána azon causát in aliqua sui parte violálná és megújítaná, ex tunc pro eo az olyan fél statim et defacto – comperta tandem rei veritate – az meg álló fél ellen in emenda linguae convincáltassék. Deponálván költségét is az I. az A.-nak, valamelyet költött, juxta usum et consuetudinem vetustissimam istius sedis bellicae Szecseniensis /azon szécsényi seregszék igen régi szokásának és gyakorlatának megfelelően./

/8./

Anno 1656. die 28. maji. Mi, szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénybeli bírák, nemzetes és vitézlő Liptay István szécsényi vicekapitány és magistratus uram őkegyelme commissiójából ugyan az őkegyelme házához convocáltattunk néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Levata prima causa

/IX./ Az vitézlő Szűcs Simon külső szécsényi praesidiumban Nógrád vármegyében lakozó gyalog renden lévő őfelsége szolgájának hitös társának, Varga Jutka asszonynak úgy mint A.-nak fölvelt igye és pöri az vitézlő Szijjártó Pál felesége Molnár Ilonka asszonynak, ugyanezen őfelsége szécsényi külső praesidiumában lakozónak úgy mint I.-nek ellene néminemő hallatlan szitkai dolga vígett.

Pro A. legitimus procurator Georgius Krucsay cum nostris közönséges tudománytétellel, megtartván magának minden procuratori exceptiókat és autoritásokat is, mindeneknek előtte kívánja az A., hogy az I. ennek az böcsületes vígháznak egyik hites seregbírája¹¹ által ter prae foribus proclamaltassék.

Idem procurator A., qui supra, dicit /A felperesnek ugyanazon ügyvédje, aki az imént, (a következőket) adja elő/. Quo proclamato et comparente /aki kikiáltatván és megjelenvén/ ím producálja kegyelmetek eleiben böcsületes bírák uraim az A. az ő panaszát és keresetét, hogy azon quereláinak continentíáját megértvén és meg is olvastatván, annak tartása szerint az az személy, úgy mint az I., valahány féle forma szitkokkal szidalmazta és gyalázta az A.-t, meg is bizonyítsa tisztességbeli jámbor személyekkel.

Nomine et in persona dominae I. procurator Joannes Bodoki /az alperes asszony nevében és képviselőjében Bodoki János/ minekelőtte ad meritum men-

¹¹ Nyilvánvalóan elírás „vásárbírája” helyett.

ne az domina A.-nak querelájára való felelet az I.-nek, kívánja az nevit bizonyosan megbizonyítani, hogy Molnár Ilona asszony legyen a neve, mivel soha a memoria hominum azzal az nevezettel nem élt. Egyébaránt kegyelmetektől nemes törvénytívő bírák uraim kívánja az I., hogy condescendáltassék ezen kereseti az A-nak, cum solemnī protestationi liceat ultra loqui /azzal az ünnepélyes tiltakozással, hogy szabad legyen ezen felül is érvelnie./

Idem procurator A. inhaeret prioribus suis allegatis et dictatis, et petit deliberationem dominorum iudicium. /A felperes ügyvédje ragaszkodik korábbi perbeli állításaihoz, a bíró urak ítéletét kéri./

Deliberatum est

Mivel az domina I. procuratora simpliciter tagadja, hogy az I.-nek neve nem Molnár Ilona volna, annakokáért az A. bizonyítsa meg ezt, hogy az I.-nek neve ugyan Molnár Ilona, és hogy azon nevezettel élt is a memoria hominum, alioquin condescendál.

/9./

Anno 1656. die 17. junii. Mi, szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénybeli bírák, convocáltattunk tekintetes és nagyságos Koháry István uram őnagysága palotájában néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Levata causa

/X./ Az tisztelendő pásztói plébános, úgymint Szőlőssi István tanquam A., vitézlő Harangozó Albert, őfelsége szécsényi praesidiarius szolgálja uti I. ellen néminemő diffamatio vígett, maga quereláját in scriptis beadván, elsőben elolvastatni és annakutána annak tartása szerint convincáltatni kívánja az A. az I.-t.¹²

¹² A személynévmutatóban idézett adatok alapján nagy valószínűséggel állítható, hogy a rágalmazás vagy szidalmazás nem Szécsényben, hanem Pásztón történt. A minden bizonnyal pásztói származású, a terepet tehát jól ismerő Harangozó Albert társaival visszatérő, ám nem szívesen fogadott vendég volt a gazdag mezővárosban. Különösen gyakran rabolták ki a szécsényi katonák a pásztói malmokat. Érdekes a mezőváros egyik, 1654. július 28-án kelt, Koháry István szécsényi (fő)kapitánynak szóló levelét hosszabban is idézni: „Kínszerítetténk várasul és vármegyéül nagyságodat alázatos esedező levelünk által megtalálunk, mivel napoként eluntuk szenvedni az szécsényi katonáknak malmainkon való hatalmaskodásokat és dúlásokat. Úgy annyira kegyelmes urunk, kevés hetek vagynak, hogy az malmokra nem mennének szidalommal és rút éktelen fenyegetezésekkel, felfervén az szegín örlő búzáját, és malomgazdáét el nem vinnék. Sokakat szenvedtük, kegyelmes urunk, de eluntuk ilyen drága időben az sok károkat szenvedtük,

Az I. ezen törvényre való készületlen voltával és bizonyosságban való megfogyatkozásával mentegeti magát.

Deliberatum est

Praesens causa partibus consentientibus ad proxime celebrandam sedem iudiciariam praesidii istius Szecseniensis, die videlicet 28. praesentis junii differtur. /A jelen pert a két fél egyetértésével a szécsényi végház következő törvényszékére, azaz június 28-ra halasztották el./

Levata causa secunda

/XI./ Vitézett elő nemzetes vitézlő Budai Pál uram őkegyelme dolga nemes vitézlő Rédei Mátyás, őfelsége szécsényi praesidiarius szolgálja ellen, némi-

vedni, kintelenek lettünk siralmas szívvel nagyságodot megtalálnunk és búsítanunk, mert ez héten is háromszor verték fel éccakának idején malmainkot. Elsőben Berkes György több társaival együtt, az ki csak egy malomból is 11 mérték búzát vitte el, annakutána Szabó István szolgálja és Harangozó Alberté, több társaival, úgy mint öten lévén, mindenik malmokot éccakának idején felvívén siralmasan az őrlők búzáit zsákostúl elvonták, holott jószága mellett esedezett, halállal és vagdalással fenyegették. Azonban kegyelmes urunk, az káros emberek hadnagyunkhoz befutván városunkban, kimentünk vármegyéül keresni, mivel vagyon kegyelmes urunk közel 60 esztendeje, hogy vármegyékre akkori hatalmas urak osztottak bennünköt, kerestük éccakának idején az malomoknak kóborlóit és pusztítóit. Nem találtuk magokat, kegyelmes urunk, hanem Szőlősen öt zsák búzát tettek volt le, az többivel elmentenek. Azokat bevívén városunkban, az káros embereknek megadtuk. Harmadszor, kegyelmes urunk, Szeles Tamás több társaival együtt, azok is az pusztá Hasznos váráig felverték. Ilyen nyomorúságokban forgunk, nagyságos urunk, ez Pásztó völgyén, nappal városunkon eszik-iszik, éccakának idején jószágainkot dúlják-pusztítják. Kegyelmes urunk, nagyságod nekünk megbocsásson, minekünk egy végvárbelitől is nincsen bántásunk és háborításunk, hanem szüntelen az szécsényi urainktól. Magunk hazai fiai, az kik Szécsényben laknak, Kasza György és Füstös István, Szécsény felé vagyon szőlő-hegyecskenk, gyümölcsünket mind eltékozzolják, fáit tördelik, lovastúl mindenütt szabadon tapodtatják, még azzal fenyegetnek bennünköt, hogy ha hasznát akarjuk venni szőlőinknek, hátunkra vegyük, és városunk mellé pusztá templomunkhoz letegyük. Bizonyosan írhatjuk nagyságodnak, egy hét alatt háromszor-négyszer rajtunk élnek, tulajdon csak rajtunk élnek, az mi magunk hazánk fiai. Nagyságodhoz mint kegyelmes urunkhoz folyamodunk, fenyítse és büntesse meg malmainknak pusztítóit, mert látja Istenünk, szintén elfogyattak bennünköt, az őrlőket elidegeníték, úgyannyira nagyságos urunk, hogy szintén az Dunára viszik őrleni, ha két hét telik benne is.” (MOL X 7824. No. 12735. – C 1277. d.) A 17. századi pásztói malmokról, és a plébánia malombirtoklásáról: (VARGA 2002. 81–83. 87–88. és 101–102. VARGA 2007. 159–162.)

nemő rác jobbágynak elhozása és raból való tartása vígett,¹³ és kívánja is őkegyelme, hogy azon rác jobbágya pénz nélkül kezébe adassék.

Deliberatum.

Megadatik Budai Pál uram őkegyelme rác jobbágya, úgy mindazonáltal, hogy őkegyelme azon summa pénzt, az melyen az kótyavetyén vették, úgy mint f. 50 elsőbben deponálja.

[Reassumpta causa]

/V./ Vitézlő Deák István felesége, Szadai Örsébet maga actióját, melyet erigáltatott volt vitézlő Szántó Ferenc ellen bizonyos dologért, cum onere solito f. videlicet uno bírák uraim előtt is deponálja és újobban akarja keresni loco et tempore suis. Megkínáltatván pedig szokás szerint az harmadrésével, föl nem vette.

/10./

Anno 1656. die 28. junii. Mi, szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvénybeli bírák, convocáltattunk nemzetes vitézlő Liptay István szécsényi vicekapitány és magistratus uram őkegyelme házához néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára

Reassumpta causa

/X./ Vitetett elő újobban az tisztelendő pásztói plebanus őkegyelme dolga, és az mint annakelőtte, most is ugyanazont kívánja, hogy az I. meg nem bizonyíthatván ellene való gyalázatos szavait, az querelában citált articulusnak tartása szerint convincáltassék.

¹³ Budai Bornemisza Bolgár Pálnak Bács megyében volt számos, de igen rendszeresen adózó rác falva, ezeket egy 1656-ban tett hiteleshelyi bevallásában fel is sorolta: Prekonits, Radonits, Tótháza, Nagy Györgyin, Malteövits, Nadaly, Hulicza, Oblicza, Billa Blata, Szylvas, Botra, Pokolkő, Obornicza, Vámtelők, Doroskó, Pesér, Csemeny, Nagycsicsó, Vastorok és Terusith. [Egykorú helyesírással, Jakus Lajos átírásában – azonosításukra most nem vállalkoztunk.] (JAKUS 1985b. 25.) Jakus azt is feltételezte, hogy a nógrádi várak őrségei Bornemisza személyét tiszteletben tartva az ő birtokait nem háborgatták, mint ez jegyzőkönyvünkéből kiderül, tévesen. A szécsényi lovasok közreműködése nélkül valószínűleg nem is tudta volna a rácokat adózásra bírni, tehát a rendszer mindig magában hordozta a hatalmaskodások lehetőségét. A katonák pedig a bánásmódot illetően általában nem tettek különbséget hódolt és hódolatlan rácok között. (Bővebben: SZAKÁLY 1981a. 180–185.) A bácskai rác telepek hódoltatásáról: (HEGEDŰS 1981. 147–168.)

Deliberatum est.

Mivel az dominus A. actiójának continentiáját in omnibus punctis et clausulis sufficienter doceálta és ártatlanságát is comprobálta, annakokáért az I. az dominus A. ellen az citált articulushoz vigora szerint in emenda linguae – facientis f. 40 – convincáltatik, melynek két része bírák uraimé, at többi az actorea parsé.

Praetitulatus dominus A. contentus deliberatione dominorum iudicum agit gratiam, petitque superinde litteras testimoniales sub sigillo eorundem dominorum iudicum sibi extradari, juxtaque consuetudinem istius fori per dominum magistratum executioni satisfieri. /A fentnevezett felperes úr a bíró urak ítéletével elégedetten köszönetet mond, és kéri, hogy arról állítsanak ki számára a bíró urak pecsétje alatt egy bizonyságlevelet, és azt is, hogy ezen törvényszék szokása szerint a főtiszt úr gondoskodjon az ítélet végrehajtásáról./

Levata causa

/XI./ Ezen szécsényi cajtbertné asszonyom úgy mint A. actiója vitézlő Rác Pál uti I. ellen, néminemő szidalmi vígett beadván elolvastatott.

Nomine et in persona strenui Pauli Rác legitimus procurator Joannes Bodoki cum nostris, solemni protestatione praehabita dicit: Ne videatur spontanea voluntate in litem se immittere, sed reservando sibi facultatem in omnibus, quaequae necessaria spectare videbuntur, allegandi, disputandi, tuendi loco et tempore suis, liceat ultra loqui. /Vitézlő Rác Pál nevében és személyében ügyvédje, Bodoki János, a seregszék által kiállított ügyvédvalló levéllel ünnepélyes tiltakozás után (a következőket) adja elő. Ne tűnjön úgy, hogy önszántából bocsátkozik perbe, hanem fenntartja magának a lehetőséget mindenre, ami majd szükségesnek mutatkozik, perbeli érvelésre, vitázásra, álláspontja védelmezésére a megfelelő helyen és időben, és szabad legyen neki ezen túl is beszélni./ Minekelőtte az I. az domina A. panaszolkodásához meritorie felelne, tagadja cum solemni protestatione, hogy azokat az rút, gyalázatos szitkokat, az mellyel az A. vádolja, nem mondotta, sőt akkor szemeivel sem látta az I. az. A.-t, azért kívánja azt, hogy azokon az vádló személyeken kívül tisztességes személyekkel megbizonyítsa, melyet ha meg nem bizonyíthat, convincáltassék poena indebitae vexationis.

Procurator praetactae A., nobilis Paulus Némethy, cum nostris cum reservata facultate procuratoria sua et generali protestatione solemniter protestando super meritoria responsione procuratoris I., cupitque, ut supra, eundem I. convinci juxta titulum praecitatum,¹⁴ et petit, ut supra, attestationes ruminari primarie. Et ubi indebitam peteret, id minime posse, quia in-

¹⁴ Az itt szereplő visszautalás értelmetlen, mert a felperes írásos keresetében szereplő jogforrást a jegyzőkönyvbe bemásolt szöveg nem tartalmazza.

debita non currit in tali causa. /Az említett felperes ügyvédje, nemes Némethy Pál, a seregszék által kiállított ügyvédvalló levéllel, fenntartván magának ügyvédi lehetőségeit, általános jogfenntartó nyilatkozattal ünnepélyesen tiltakozik az alperes ügyvédjének érdemi felelete felől, és ahogy korábban, azt kívánja, hogy az idézett törvénycikk értelmében ítéljék el az alperest, és miként az imént, kéri, hogy először a tanúvallomásokat vitassák meg. És hogy illetéktelen lenne keresete, ez a legkevésbé sem lehetséges, mivel illetéktelen keresetről ilyen ügyben nem lehet szó./

Deliberatum est.

Mivel az bizonyságokból nyilván s világosan extál az domina A. kereseti, annakokáért az I. az domina ellen az citált articulusnak vigora szerint convincitur in emenda linguae – faciens [!] f. 40 – /negyven forint nyelvváltságra/, melynek két része az praesens bíraké, az többi az A.-é.

Procurator dominae A. agit gratias pro sana deliberatione dominorum iudicum, cupitque per dominum magistratum executioni satisfieri juxta consuetudinem istius sedis bellicae. /A felperes asszony ügyvédje köszönetet mond a bíró urak józan ítéletéért, és azt kívánja, hogy ezen seregszék szokásának megfelelően a főtsízt úr gondoskodjon a végrehajtásról./

/11./

Anno 1656. die prima julii. Mi, szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvénybeli bírák, tekintetes és nagyságos Koháry István szécsényi főkapitány és magistratus uram őnagysága commissiójából convocáltattunk seregbíró uram házához néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Levata causa.

/XII./ Gyöngyös városában lakozó Majtényi Szűcs Lukács maga praetensioit in scriptis producálván kívánja elolvastatni.

Nomine et in persona nobilis György Kozári nobilis Paulus Némethy cum nostris legitimus ejusdem procurator, cum reservata facultate procuratoria sua in omnibus causae praesentis accessoriis cum generali protestatione dicit, ne videatur per modum querelae productae actioni inhaerere. Ad informationem domini vicecomitis Pest, Pilis et Solt unitorum comitatum proponit tali modo. /Nemes Kozári György nevében és személyében törvényes ügyvédje, nemes Némethy Pál, megtartván magának ügyvédi lehetőségeit a jelen per minden tartozékában, általános jogfenntartó nyilatkozattal kijelenti: ne tűnjön úgy, hogy a panasz formájában benyújtott keresethez ragaszkodik. Pest-Pilis-Solt vármegye alispánjának tájékoztatására a következőképpen adja elő (a történeteket.)/ Minthogy az úr őnagysága mint földesúr in ea parte úgy bocsátá el Kozári uramat, hogy itten semminemő procuratoria allegatio ne incurráljon, hanem praecise az igazodjék el, hogy ha teljességgel plenipotentiarissá tette volt-e azon marhavásárlásban Szűcs Lukács uramat. Mivel az mikor Kozári uram

az kétszáz tallért egyrészeről Rédei Mátyás uram kérésére és csaknem kezességére adta Patán lakozó Sipos Jánosnak, amellet az kétszáz tallér mellett más kétszáz tallért oly conditióval adott Szűcs Lukács uram kezében, hogy abát vígyen rajta, és interim az más kétszáz tallerra is, kit Sipos Jánosnak adott, reá vigyázzon. De hogy olyan plenipotentíát adott volna őkegyelmének, hogy hitelben is vásároljon marhát, nem jut eszébe, doceálja oly személyekkel, kik nem interessatusok az dologhoz. Az mi peniglen az obligatoriát illeti, arról is legyen documentumja, hogy Kozári uram censusából lett. De dato sed non censendo, bár ugyan volt volna is valamely részből oly szó az elküldéskor az megírt parsok között, hogy az kétszáz talléron fölül több marhát is vegyen, de akkor, az mikor megtért megírt Szűcs Lukács uram az vásárlott marhákkal együtt, minthogy semmi világos dolgot nem jelentett az hitelben vett jószág felől, sem pedig magáru adott obligatoriáról, így hozzá sem szólhatott, és így nem tetszik ki onnét, hogy volenti nulla injuria esset, az mint az allegatióban inserálja. Világosabban pediglen innét tetszik ki, hogy hitelben való vásárlásra plenipotentíát nem adott Kozári uram Szűcs Lukács uramnak, hogy amikor az kétszáz tallerra való vigyázást bízta volna őkegyelme, maga is recognoscálhatja Szűcs Lukács uram, hogy azt mondotta, hogy ha valami jó vivő marha találtatik, inkább elhagyja az abát, és vígyen jó marhát rajta, de hitelben ne vásároljon. Az mi pediglen az kétszáz tallért és sanyarúságára való convinciót illeti, bár ugyan kereskedőtársul applicáltatnék is ezen vásárlásban, nem incurrálna, mert ennek mind szerencséje és mind szerencsétlensége együtt jár. Ha pediglen ezen dolognak egyszer és mind vígének köll szakadni, elsőben is Rédei Mátyás uram, mint interessatus ezen dologhoz, az kétszáz tallért refundálja Kozári uramnak, az mint az kereskedésnek formája tartja. Ha pediglen úgy lészen, hogy Kozári uram is társ lészen, mind az nyereséghez és mind az veszteséghez connumeráltassék annakutána. Az tizenkét forint költséget Kozári uram jó akarajából nem úgy adta, hogy az hitelben vett marha mellett való útiköltségére tulajdonítottassék, hanem az kétszáz talléron vett marha mellett való elköltésre, kitetszik az maga írásából is, melyet in specie producált, hogy csak azon kétszáz tallerra adott plenipotentíát. Ergo petit ut supra comprobari plenipotentiam. / Tehát kéri, hogy kerüljön bizonyításra a meghatalmazás ténye. /

Deliberatum est.

Mivel az bizonyságokból nyilvánságosan és világosan extál, hogy Kozári Szűcs Lukácsot plenipotentíariussá tette, és arra is szabadságot adott, hogy az néki adott summa pénzen fölül is hitelben is hozhat marhát, in ea parte

Szűcs Lukácsnak mindennemő fizetését az mi törvényünk szerint¹⁵ Kozári tartozik Szűcs Lukácsnak refundálni, emellett költségiért, fáradságáért és sanyarúságáért is, valamire Szűcs Lukács hiti szerint mer mondani, azt is deponálja Kozári. Mi pediglen Szűcs Lukács méltó praetensióját illeti az iránt, hogy Kozári uram indebita vexatiója miatt még tisztitól is meg akarják fosztani, per hoc loco et tempore suis Szűcs Lukács keresesse Kozárit törvénnyel, és valamit az törvény inponál Kozárinak, tegyen satisfactiót Szűcs Lukácsnak. Rédei Mátyás ellen való Kozári uram praetensióját in ea parte, hogy egyszer is másszor is az megírt summa pénzekén vett marha árában az maga részéről percipiált, mi illeti, arról magok őkegyelmek tegyenek limitatiót, és egymás között igazítsák el dolgokat.

A. idem qui supra contentus sana deliberatione dominorum judicum, agit gratias, petitque superinde litteras testimoniales sub sigillo eorum dominorum judicum sibi extradari. /A felperes a bíró urak józan ítéletével elégedetten köszönetet mond, és kéri, hogy a bíró urak pecsétje alatt állítsanak ki számára az ítéletről bizonyáglevelet./

/12./

Anno 1656. die 19. augusti. Mi, szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénybeli bírák, és kívül valók: nemes vitézlő Thassy Mihály, Bágyoni Mátyás és füleki strázsamester, tekintetes és nagyságos Koháry István szécsényi főkapitány és magistratus uram őnagysága commisiójából convocáltattunk az belső szécsényi német várban, néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Levata causa

/XIII./ Nomine et in persona spectabilis et magnifici domini Stephani Koháry Sacratissimae Caesareae Regiaeque Maiestatis praesidii Szecheniensis supremi capitanei tanquam magistratus A. contra et adversus Joannem Répás, judicem oppidi Gyöngyös et reliquorum interessatorum¹⁶ [!] I. ratione et praetextu certi cujusdam negotii, in paulo post actione proponenda fusius denotati, mota et suscitata. /Felvétellett tekintetes és nagyságos Koháry István úrnak, ő legszentségesebb felsége szécsényi végváza főkapitányának, úgy mint hivatalból felperesnek Répás János, Gyöngyös mezőváros bírása és a többi érintett mint alperesek ellen bizonyos – a kevéssel ezután előadandó keresetben bővebben leírt – ügy miatt indított pere./

¹⁵ A törvény szó – ahogyan az a kötet végén található szójegyzékünkben is szerepel – itt egyszerűen ítéletet jelent, és nem jogforrásra történik utalás.

¹⁶ Helyesen „*reliques interessates*” lenne.

Pro A. nobilis Paulus Némethy cum nostris legitimus ejusdem procurator, cum generali protestatione, reservando sibi facultatem procuratoriam in omnibus causae praesentis accessoriis, et jam semel propositiones eorundem I. nobis declaratas et assignatas proponit per modum actionis, signanter tali modo. / *A felperes képviseletében törvényes ügyvédje nemes Némethy Pál, a seregszék által kiállított ügyvédvalló levéllel, általános jogfenntartó nyilatkozattal, megtartva magának ügyvédi szabadságát a jelen per minden tartozékában, az alperesek egyszer már kinyilvánított és átadott nyilatkozatát terjeszti be kereset gyanánt, ilyen formán.* / Primo. Nem tudatik micsoda indulattúl viseltetvén az megírt I. interessatus társaival együtt – ez ki ennekelőtte soha szokásban nem volt – többet kedvezvén az pogánynak mint az keresztyénségnek, az kapitányok hírek nélkül oly szokatlan dolgokat parancsolt legyen az várasinak, hogyha csak két lovast lát is valaki, avagy csak annyinak nyomát is, tartozzék azonnal jószága és feje vesztése alatt az bírónak megjelenteni, úgy az bíró az pogánynak. És az mi nagyobb, bár szintén parasztruhában látni is közülök valamely szolgáló embert, ugyanazon büntetés alatt tartozzék megmondani. Secundo. Az nyomjárást is nem az régi szokás szerint szokták vágben vitetni, hanem azonkívül is oly helyeken jártotják az nyomot, hol annakelőtte soha nem jártanak. Sőt, habár vitézlő rendet ne lásson is, hanem csak tűzők rakásáról való füstöt lássanak is, az olyat is megizenik az pogányságnak, az kivel nem tartoznának, mivel az pogány sem erőlteti arra őket, de ha szintén erőltetné is, nem tartoznak magukra assumálni, mivel ennekelőtte sem cselekedték az ilyeket. Tertio. Lívén ilyen is, hogy az jelenvaló esztendőben Szent György nap tájban,¹⁷ mikor az füleki és szécsényi sereg együtt Hatvan felé mentek volna, az gyöngyösié határookra noha közel sem ért az vitézlő rend, mindazáltal megértvén az gyöngyösi bíró egy gyöngyöstarjáni embertől, ottan mindjárt megizenték Hatvanban, mely dolgokból nem csak kár következhetett volna, de sőt méltán árultatásnak mondathatik. Mely illetlen és keresztyénségtelen cselekedetekért kívánja az dominus A., hogy az bíró interessatus társaival convincáltassék juxta titulum 16. partis primae.¹⁸ Super quo procurator praetensi domini A. petit reale iudicium. / *Erről az említett felperes úr ügyvédje tényleges ítéletet kér.* /

Judex oppidi Gyöngyös et reliqui interessati ad puncta singillatim replicant tali modo. / *Gyöngyös mezőváros bírása és a többi érintett pontról-pontra haladva így felelnek.* / Ad primum. Megvallják azt, hogy az vágázást megpa-

¹⁷ Szent György nap: április 24.

¹⁸ Tripartitum I. rész 16. cím. *Hogy a hűtlenség vétké és a főbenjáró ítélet között kétféle különbség van.* (WERBÖCZY 1990. 88–90.) Werbőczy itt egyébként sokkal inkább a hűtlenségnek (felségárulás) a nemesek esetén érvényes vagyoni jogi következményeivel foglalkozik, mint magának az áruló tettnek minősítésével és osztályozásával.

rancsolták az alattok valóknak, de hogy ők oly kevés számú vitézeknek vagy lakását vagy nyomát tízen alól az szokás kívül az töröknek bemondának, azt simpliciter tagadják. Hasonlóképpen azt is, hogyha valakit parasztruhában látnának, be nem mondják. Ad secundum. Tagadják azt is simpliciter, hogy az olyan tüzeknek füstinek látását be nem mondják, se pedig szokás kívül való helyeken nem járják az nyomot. Ad tertium. Megvallják azt magok is, hogy az megírt idő tájban Hatvan felé menő katonák nyomát megizenték Hatvanban, de azért cselekedték, mivel az tarjáni bíró az szokás szerint izente meg nekik, és ők is tartoztak életek vesztese alatt megizenni.

Procurator praetensi domini A. protestatur super meritoria responsione praetactorum I., inhaeretque praemissis suis omnibus. /Az említett felperes úr ügyvédje tiltakozik az alperesek érdemi válasza miatt, és ragaszkodik minden korábbi állításához./ Az két rendbeli punctumban minthogy tagadást téznek az I.-k, az dominus A. procurator a kívánja, hogy aziránt huszad-huszad magokkal singillatim, mind az bíró és mind az tanácsbeliek mentsék magokat, alioquin petit ut supra reale iudicium /máskülönben – ahogy az imént is – végleges ítéletet kér/.

Procurator praetensi domini A. deponit causam praesentem cum solito onere juxta consuetudinem istius fori f. 1. /Az említett felperes úr ügyvédje leteszi a jelen pert, az e törvényszék szokása szerinti szokott egyforintos díjjal./

Secunda causa levata.

/XIV./ Tekintetes és nagyságos Koháry István szécsényi főkapitány és magistratus uram őnagysága procuratora által proponáltatván az sipekiek ellen való praetensióját, kívánja őnagysága, mint magistratus, hogy mint afféle szófogadatlan, az hírt igazán be nem hozó törökös emberek, juxta demerita puniantur.

Az sipekiek magok személyekben elől állván, azzal mentik magokat, hogy mivel az faluban hírmondó lovat nem kaphattak, kintelen gyalog ember által köllött az hírt megizenni.

Deliberatum est.

Mivel az sipeki parasztemberek magok is megvallják abbéli vétkeket, hogy az hírt szintén ide be lovon nem küldték, azért az mi törvényünk azt találta, hogy most elsőbben mindenik gazda három pálcával veretessék meg az kapuban, azután pedig ha hírmondó lovok nem leszen, és valamely közülök efféle vitékben comperiáltatik, minden irgalmasság nélkül karó lészen az helye. Procurator domini magistratus cupit executioni satisfacere. /A főtiszt úr ügyvédje azt kívánja, hogy gondoskodjanak a végrehajtásról./

/13./

Anno 1656. die secunda septembris. Mi, szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénybeli bírák, tekintetes és nagyságos Koháry István uram commissiójából convocáltattunk az belső, német várban néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Levata causa

/XV./ Tekintetes és nagyságos Koháry István uram őnagysága mint ezen helynek főkapitánya és magistratusa azt proponáltatja, mivel Villám János és Here Mihály szolgálja: Ferenc nyilvánvaló lopásban comperiáltattanak, és négy ökröket kezeknél is kaptanak, azért kívánja őnagysága, hogy abbéli cselekedetekért mint nyilvánvaló tolvajok országunk törvénye szerint felakasztassanak.

Deliberatum est.

Megvallván mind az kettő, hogy azon négy ökröket ők lopták legyen el, és más egyéb latorsága is mind a kettőnek manifestissime extál, azért mi, bírák egyenlő voxxal azt adinveniáltuk, hogy mint lopók országunk törvénye és mind az Istennek parancsolatja szerint felakasztassanak.

Secunda causa levata.

/XVI./ Vitetett elő ezen szécsényi praesidiumban lakozó vasas rab, Nemes Mihály dolga, valami török rabjának az vár munkájáról való elszalajtása vgett, és kívánja azt, hogy vagy a rabja állíttassék elő, avagy az árát, valamin az kótyavetyén vették, fizessék meg, vagy Liszkai, vagy az, kire az törvény veti.

Deliberatum est.

Hogy az mikor Liszkai búzája hordatására elment, kiredzett az kapusoktól, és az míg oda járt, az török rabokra való vigyázást reájok bízta, az bizonyságokból manifestissime extál. És minthogy egyébaránt is az vármunkájára kivívó török rabokra való vigyázás az akkori kapus hajdúkat illeti, azért az mi törvényünk az potior vox szerint azt találta, hogy Nemes Mihály elszaladt török rabjának az árát, valamin az kótyavetyén vették, plenarie az akkori kapusok fizessék meg, excepto iis, kik az kis kapun és az toronyban akkor voltanak.¹⁹ Item: azon elszökött rabon nemes és vitézlő Soós Ambrus uram néminemő elszökött török rabja sarcából is az minemő tíz tallér kezesség

¹⁹ A kis kapu a karlsruhei gyűjteményben fennmaradt rajz, a Mocsáry Antal által közölt alaprajz és az írásos források tanúsága szerint a déli oldalon volt, Rimóc felé. (MOCSÁRY 1820–1826. I. köt. 217. „Rimócra járó kapu” NML IV. 11/1. Fasc. I. No. 2. „kis kapu” HORNYIK 1865. 187.) Gyakran emlegetik „forgó kapu”-ként is, valószínűleg nyitásának módjára utalva. (JAKUS 1985a. 134.) A szövegünkben említett torony pedig minden bizonnyal a kis kapu melletti kaputorony.

volt, noha bírák uraimék kérésére őkegyelme az öt tallérát elengedte, mind-
azáltal az öt tallérát fölvetvén magok között, ugyanők, az kapusok tartoz-
nak megfizetni az rab árával együtt sub bis quindená.

/14./

Anno 1656. die 19. septembris. Mi, szécsényi praesidiumban lakozó nemes
és vitézlő törvénytevő bírák, tekintetes és nagyságos Koháry István szécsé-
nyi főkapitány és magistratus uram commisiójából gyülekeztünk vitézlő és
nemzetes Liptay István szécsényi vicekapitány uram őkegyelme házához
néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Levata causa.

/XVII./ Vitézlő Balogh Márton, őfelsége szécsényi lovas renden lévő praesi-
diarius szolgálja, maga személyében adstálván, actióját in scriptis producál-
ta, és minthogy Szalai Pál az fiát almalopónak vádolván az kapuban meg is
verette, kívánja őkegyelme, hogy mind az hatalmasságért, és mind azért,
hogy az fiát almalopónak lenni meg nem bizonyíthatván, convincáltassék
ország törvénye szerint.

Az I. replicáját in scriptis producálván tagadja, hogy ő az A. fiát se meg
nem verette, se pedig almalopónak nem mondotta, azért kívánja, hogy inde-
bitán maradjon el az A.

Deliberatum est.

Minthogy az I. az A. fiát kapitány urammal őkegyelmével úgymint magistratus-
sal mód nélkül vádolván az kapuban megverette, azért fizessen f. 6. Az holott
pediglen almalopónak mondotta, és in instanti meg nem bizonyíthatta, pro eo,
országunk törvénye szerint convincáltatik az I. in emenda linguae facienti 20 f.

Secunda levata causa.

/XVIII./ Nemes és vitézlő Gesztelyi János uram maga személyében előáll-
ván azt proponálja. Az vígházakban való régi jó bevett rendtartás szerint,
midőn valamely emberséges ember rabját sarcának megszerzésére elbocsát-
ja, bizonyos napot szokott neki adni, hogy arra vagy maga kigyűjjön, vagy
sarcát, ha szabadulhat, kiküldje, avagy ha meg találna is halni, testét aznap-
ra kihozzák. Én is az elmúlt napokban egy Jankói Cziffra Péter nevű rác ra-
bomat²⁰ kezességén bizonyos napokra kibocsáttam vala maga sarcának

²⁰ A Jankói helynévi vezetéknev ebben az esetben nagy valószínűséggel arra utal,
hogy Cziffrát a Bodrog megyei Jankó/Jankószállás (a mai Jánoshalma) település-
ről hurcolták el, ahol a szécsényi vitézek máskor is megfordultak. Jankón állt egy
kisebb török palánk is. 1664. április 21-én például a következőket írja Unger Már-
ton füleki alkapitány Koháry Istvánnak: „Olasz Pál is Czeccével [vsz. Czece

megszerzésére, azonban – nem tudatik mi okon – az mint postája hirdeti, az budai hídon az Dunába ugrott és odaholt. Kívánom annakokáért, hogy az megírt rác rabomnak vagy testét hozzák ki az kezesek az szokás szerint, avagy magát állassák elől, és ha elől nem állíthatják, valami volt az sarca, fizessék meg az kezesek; vagy hogy bizonyítsák meg azt az kezes rabok törvénybírák uraim előtt elegendendő bizonyságokkal, hogy ugyanazon Jankói Cziffra Péter rác rabom holt az Dunában, és az napja előtt és nem utána. És ha megbizonyíthatják ilyenformán, legyen az én károm.

Az kezes rabok azt kívánják, hogy elegendendő napot adjanak bírák uraim nekik, és megbizonyítsák, hogy azon rác, és az napja előtt ugrott és holt bele az Dunában. Ha pedig meg nem bizonyíthatják, tehát azt kívánják, hogy Gesztelyi János maga személyében esküdjék meg azon, hogy utolszor az tíz napot nem adta meg nekik, és ők kintelenek lesznek fizetni.

Deliberatum est

Jöllehet Gesztelyi János uram elsőbben azt kívánta, hogy az napjára az őkegyelme beeresztett rác rabját magát vagy az testét hozták volna ki az kezesek, de minthogy sem a testit, sem magát, sem ki nem hozták, sem ki nem küldték az napjára, azért az sarca megfizetésével tartoznak. De minthogy őkegyelme az mellől *en*²¹ [!] ment, hanem azt kívánja, hogy csak bizonyítsák meg azt az kezesek, hogy ugyanazon őkegyelme Jankói Cziffra Péter nevő rác rabja ugrott és holt az Dunában az budai hídnál, és az napja előtt, tehát ám vallja maga őkegyelme az kárt, ők maradjanak békivel.

Ahhoz képest „quia volenti nulla esset injuria” mi bírák az kezes raboknak engedünk bis quindenát. Ha azért az idő alatt coram tribunali elegendendő bizonyságokkal azt megbizonyíthatják, hogy ugyanazon őkegyelme fölül megírt Jankói Cziffra Péter nevű rác rabja ugrott és holt az Dunában, és hogy az napja előtt, tehát az rabok Gesztelyi János uram keresetitől simpliciter absolváltatnak.

Alioquin, valamiben akkor Gesztelyi János uram az megírt rác rabját kezességiken elbocsátá, tartoznak azt az kezes rabok őkegyelmének megfizetni.

Györggyel] és Császár Jánosékkal oda alá maradtak, négy rácot küldtek fel és húsz rác lovat. Jankó alatt nyerték, és jankói rácok ezek is, kiket felküldtek.” (MOL X 1047. No. 802. – 40575. d.) Úgy tűnik, hogy néhány esetben a hódoltságból elhurcolt rácok maguk is katonának álltak. Ezzel állhat összefüggésben a „Rác” vezetéknevek egy része is, de beszédesebb adattal is rendelkezünk: 1676. november 25-én Jankói Rác Illés a füleki várból ír levelet „Mustaly”, azaz nyilván Musztafa zombori bégnek, hogy hódolt jobbágysai nem adták meg a magyar részre az adót. (MOL X 7824. No. 6493. – C 1086. d.)

²¹ A szócsonka olvasata biztos, de a szövegrésznek így nincs értelme. Minden bizonynyal másolási hibával állunk szemben.

/15./

Anno 1656. die 23. septembris. Mi, szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvénytevő bírák, convocáltattunk tekintetes és vitézlő Liptay István szécsényi vicekapitány uram őkegyelme commissiójából ugyan az őkegyelme házához néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Levata causa.

/XIX./ Strenui Pauli Szalai uti. A. contra et adversus Elisabetham consortem strenui Martini Balogh uti I. ratione et praetextu certae cuiusdam diffamationis in actione paulo post exhibenda fusius denotatae mota. /*Felvéetett vitézlő Szalai Pálnak mint felperesnek Erzsébettel, vitézlő Balogh Márton házastársával mint alperessel szemben bizonyos – a kevéssel alább bemutatandó keresetben részletesebben leírt – rágalmazás miatt indított pere.*/

Pro A. nobilis Paulus Némethy cum nostris, reservando sibi facultatem procuratoriam in omnibus causae praesentis accessoriis, cupitque ipsum I. proclamari juxta consuetudinem fori istius. /*A felperes képviselőjében nemes Némethy Pál, a seregszék által kiállított ügyvédvalló levéllel, megtartva magának ügyvédi szabadságát a jelen per minden tartozékaiban, azt kívánja, hogy az alperest ezen törvényszék szokása szerint kiáltás ki.*/

Quo proclamato et comparente exhibet contra ipsum I. erectam actionem, cuperetque attestaciones penes manibus judicis habitas ruminari, et juxta ejusdem continentiam eundem I. convinci et aggravari. /*Miután az alperest kikáltották és megjelent, a felperes bemutatja az alperes ellen benyújtott keresetét, és azt kívánná, hogy a bíró kezénél lévő tanúvallomásokat vitassák meg, és azok tartalmának megfelelően marasztalják és ítélik el az alperest.*/

Az I. urával együtt elől állván tagadja azt simpliciter, hogy ő az A.-t nem gyalázta, hanem az mit mondott felőle, azt maga sem tagadhatja, ha pedig tagadná is, kész megbizonyítani.

Procurator A. qui supra praemissa protestatione protestatur super meritoria responsione, et ubi negaret in parte, in parte vero affirmaret, falsam diffamationem eam comprobabit, et dicit ulterius. /*A felperes fenti ügyvédje előrebocsátott tiltakozással tiltakozik (az alperes) érdemi felelete felől, és ha az tagadja is részben (a rágalmazást), részben azonban megerősíti. Be fogja bizonyítani a híresztelés hamis voltát; és folytatja beszédét:*/

Az I. hogy azt írja, hogy az A. maga teszi actiojában vítkessé magát, az ellen protestálván így declarálja: Hogyha volt is ő életében ezelőtt ifjóságában, szabad legény korában valami vétke, azért az akkori magistratustól megbüntettetett. Azután pedig az őfelsége szolgálatjára adván magát, semmi oly vétekben nem liledzett, az mint az I. diffamálta. Azért már az A.-nak az előbbent vítkül nem tulajdoníthatni, és sem indebita, sem poena talionis innét nem incurrálhat az I. kívánsága szerint. Sőt minthogy rész szerint feleletiben is megvallja az diffamatiót, kívánja ut supra convincáltatni az I.-t.

Admoneáltatván bírák uraiméktól az pörösök az jó békességre, engedte-
nek az admonitiónak, és coram tribunali egymás követéssel és kézbeadással
megbékéltenek. Ilyen formán, hogy a modo imposterum ha szintén valami-
kor szabad legény korában volt is felőle valami gonosz hír, minthogy az
őneki az A.-nak, akkori újvári generális uramtól²² őnagyságától condonálta-
tott és gratiában vitétt, senkitől többé szemére ne vettessék, kit ha valaki
az végezésünk ellen cuntummatia²³ [!] ductus megcselekednék, törvény fog
hozzája térni, melyről testimonialist kívánván az A. pro juris sui futuram ad
cautelam. Dabuntur ipsi testimoniales. /Bizonyságlevelet kér a felperes, jogai-
nak jövőbeni biztosítékául. Kiállítják majd neki a bizonyyságlevelet./

/16./

Anno 1656. die septima octobris. Mi, az szécsényi praesidiumban lakozó
nemes és vitézlő törvénybeli bírák, és kívül valók: tekintetes nagyságos For-
gách György és Eszterházy Zsigmond, nemzetes és vitézlő Nadányi Miklós,
Ormándi Péter, Farkas György, Kuti János és Libercesy Mihály, convocáltat-
tunk tekintetes nagyságos gróf gimesi Forgách Ádám uram érsekújvári fő-
generálisunk commissiójából ugyan az őnagysága jelenlétében ezen szécsé-
nyi német várban, bizonyos dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Primum et ante omnia ezt végeztük

/XX./ Nemzetes vitézlő Földváry János uram tanquam A. intra bis quinde-
nam coram tribunali sufficientibus testimoniis /úgy mint felperes a bíróság
előtt két héten belül, elegendő tanúvallomással/ bizonyítsa meg azt, hogy az a
búza, melyet az magyar vitézek ennekélőtte töröké gyanánt elhajtottak, bi-
zonyosan dézsmabúza volt, és csak per modum conductionis²⁴ hozatott vol-
na az Sárközről, és hogy az parasztemberek kette volt rajta, melyre nézve
nem is volt módjuk benne, hogy elhajthassák. Melyet így megbizonyítván
őkegyelme, refundáltatik plenarie az őkegyelme kára azok által, valakik
azon búzának hajtásában interessatusok.

²² Valószínűleg Pálffy István (1626–1644) vagy Forgách Ádám bányavidéki (érsekúj-
vári) generálisról (1644–1663) lehet szó.

²³ Helyesen „contumacia” lenne

²⁴ A két parasztot Földváry pénzért vagy terményért megfogadta, hogy szállítsák fel a
Sárközből – valószínűleg a saját ottani birtokairól – a dézsmabúzákat. A „per modum
conductionis” jogi kifejezés azt egyértelműsíti, hogy a szekeresek a terményt nem a
törököknek vitték adó gyanánt, hanem Földváry megbízásából szállítottak. A szó-
vegből arra lehet következtetni, hogy ha a két paraszt nem lett volna a szekéren, a
szécsényi katonáknak joga lett volna a terményt „töröké gyanánt” elkobozni.

De pago Romhányfalva

/XXI./ Noha ennekelőtte nógrádi, palánki és gyarmati tisztviselő uraimék azt megkívánták, hogy mindenkor Romhányfalváról az török hírt mind az három helyre egyaránt megvigyék, de ezt nyavalyások nem supportálhatván, könnyebbségekre ezt vígeztük, hogy ennekutána ha sereges törököt látnak, annak hírét Palánk felé csak más falura vigyék, Nógrádban pedig és Gyarmatban magok lóháton adjanak hírt. Ha mikor pedig az pogányság immár visszamegyen, sem Palánkban, sem Gyarmatban, csak Nógrádban adjanak hírt.

De utriusque ordinis militum praesidiariorum in confiniis Hungaricis existentium statibus

/A magyar végházak mindkét renden lévő végvári katonáinak státuszáról./

/XXII./ Az magyar vígházakban lakozó lovas, gyalog renden lévő őfelsége praesidiarius szolgálai felől tettünk ilyen rendelést, hogy valaki a modo imposterum valamely végházban egyszer az őfelsége zászlója alá²⁵ esküszik, ugyanazon helyben is tartozik vígig megmaradni és lakását continuálni. Ha pedig casu quo más vígházban előmenetelire való hivatalja lenne, és oda kívánna menni, azt cum consensu supremi aut vicemagistratus cselekedje. Alioquin, ha hír nélkül elmegy, requiráltatván azon helynek tisztviselője, ex debito officii tartozik és előbbeni helyre visszabocsátani.²⁶

²⁵ A szó utólagos beszúrás.

²⁶ A határozatot Forgách Ádám egy korábbi, 1650. június 21-én Szécsényben kelt főkapitányi nyílt parancsa teszi érthetővé. „Minemő rettenetes Isten ellen való ínséget és hatalmaskodásokat kezdett ismég az vitézlő rend cselekedni az szegénységben, ha sokat nem írunk is róla, nyilván vagyon kegyelmeteknél. És kitetszik abból is, hogy ottan-ottan hol kegyelmeteket, hol minket, hol palatinus urunkat őnagyságát, és hol pedig magát is, az mi kegyelmes urunkat őfelségét mind az megbántódott szegénység és mind az főrendők nem szűnnek meg sok sűrű panaszokkal effélékről és azok ellen való animadversióról búsítani és requirálni. Mely panaszokkal és égbenkiáltó szegénység ínségével rakvák nekünk is mindkét füleink, az ki attól is vagyon gyakorta, hogy egy kapitánság alatt való legény hajdú vagy katona, az midőn nem tudom micsoda istentelenségöket, nyúzást-fosztást, szegény emberek fölverését cseleköszik, annak büntetésétől való félelmében nem mervén kapitánya eleiben kerülni, más végházban megyen. És ha megtalálja is az olyan gonosztevő legény kapitánya az más praesidiumbeli kapitánt fölöle, az malfactort nemhogy kiadná az kapitánya requisitójára, de inkább lappangtatja, pártját fogja, az kivel conniveálni láttatván az olyan gonosz cselekedetekre, szarvat ad az többinek is az szegénység oppressiójára, az kiért mind Isten és mind az mi kegyelmes urunk őfelsége megbünteti az olyanokat. Minekokáért fileki, szé-

/17./

Anno 1656. die ultima septembris.

/XXIII./ Az szécsényi sereg korcsmaín való bor és ser educillatiójáról tettünk ilyen limitatiót.

1. Hogy ha az mustnak akóját²⁷ megvehetni egy talléron, annak iccáját árulják akkor d. 4.
Ha két forinton veszik akóját, iccáját árulják akkor d. 5.
Ha fölül veszik két forintnak, akkor iccáját árulják d. 6.
2. Az óbor educillatiója az míg continuáltatik, hasonlóképpen folyjon. Iccéje, mint fölül az must állapotja, declarálva vagyon.
3. Ha az sernek akóját veszik d. 90, árulják iccáját d. 2.

Forma juramenti pro domino Nicolai Liskai, tunc temporis
carceriarii praesidii Szecseniensis

/Esküformula Liskai Miklós, a szécsényi végház jelenlegi tömlöctartója számára/

/XXIV./ Én, Liskai Miklós, esküszöm az egy élő Istenre, ki az Atya, Fiú, Szentlélek, teljes Szentháromság, egy bizony örök Isten, hogy az szécsényi tömlöctartóságnak tisztiben igazán és híven eljárók, és tehetségem szerint az

csényi, bujádi, gyarmati, nógrádi, palánki, lévai, verebélyi fő- és vicekapitány uramék ez patens levelünk által akaránk requirálnunk és intenünk is kegyelmeteket, és tisztünk szerint parancsoljuk is kegyelmeteknek, hogy az mikor afféle gonosztévő megcselekedvén az gonosztságot egy kapitánság alól más kapitán alá megyen, az olyan malefactort kegyelmetek ne protegálja, hanem az kapitánya requisitiójára adja ki az érdemlett büntetésre. Mind avval együtt, ha mi bitanglott jók nála találtnak. Egyébaránt tudva legyen kegyelmeteknél, hogy az olyan malefactort lappangtatót és meg nem büntetőt deferáljuk őfelségének, és avagy odaföl az őfelsége méltóságos színe eleiben az Hadakozó Tanácsban avagy Újvárbán citáltatjuk törvénre, és arestáltatván az őfelsége kegyelmes resolutiójáig, az kin mi esik, magának tulajdonítsa. Ezen levelünkre pedig mindenütt reája vetvén az exhibitát, küldje végekről végekre, hogy ismég visszajövé ezen patensünk, tudjuk, hol volt, és hol volt, kiben kegyelmetek egyebet se cselekedjék.” (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 192.) Forgách célja a rendelkezéssel tehát az volt, hogy az iratos katonák ne tudjanak a portyázások során okozott hatalmaskodások felelőssége alól egyszerű helyváltoztatással, végvárból végvárba költözve kibújni.

²⁷ Az akó régi magyar híg űrmérték. Sajnos nem tudjuk, hogy itt pontosan melyik változatáról van szó, talán az 1574-ben említett nógrádi akóról, ennek azonban nem ismerjük metrikus mennyiségét. Az akó általában 50 és 60 liter közötti mennyiséget jelent. A jelen árszabás alapján a forrásban említett akó mintegy 40–50 iccét tett ki. A legtöbb korabeli icce 0,7 liter és 1 liter közötti tartományban helyezkedett el. Nógrád vármegyében 1722-ben helyi szabályrendelettel bevezettek egy szokatlanul nagy, két pozsonyi iccét, mintegy 1,67 litert kitevő iccefajtát, azonban ennek korábbi használatáról nincs tudomásunk. (BOGDÁN 1991. 132–155. és 187–216.)

előmben adott instructiómhoz tartom magamat; hátratívén atyafiságot, barátságot, szomszédságot, adományt, gyűlölséget és minden tekinteteket. És ha valami praktikát avagy az vígháznak valami kárára való dolgot vagy titkon vagy nyilván értenék, azt életem vesztese alatt tartozom fő- avagy vicemagistratus uraméknak őnagyságának és őkegyelmeknek megjelentennem etc.

/18./

Anno 1656 die 18. novembris. Mi, az szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénybeli bírák, convocáltattunk nemzetes és vitézlő Géczi Gábor substitutus kapitány és magistratus uram őkegyelme házához, jelen lívén nemes és vitézlő Libercsey Ferenc és Bene András uraimék is őkegyelmek, leülvén néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Levata prima causa

/XXV./ Nomine et in persona nobilis Gregorii Balás veluti A. egregius Stephanus Sárközi cum nostris legitimus procurator levári facit causam eandem, contra et adversus agilem Joannem Sziráki tanquam I. ratione et praetextu interemptionis nobilis quondam Benedicti Balás, filii dicti A. motam et suscitatum, cupiendo, quatenus dictus Joannes Sziráki ad comparendum more solito proclametur ex post factam sibi incumbentiam.²⁸ [!] / *Felvétetett az első per. Nemes Balás Gergely mint felperes nevében és személyében vitézlő Sárközi István törvényes ügyvéd a seregszék által kiállított ügyvédvalló levéllel, felvéteti ugyanazon – a felperes fiának, nemes Balás Benedeknek meggyilkolása miatt indított – pert serény Sziráki Jánossal mint alperessel szemben, azt kívánva, hogy az említett Sziráki János a megjelenésre a szokott módon kikiáltassék, azután ő megteszi, ami kötelessége.*

Quo proclamato et non comparente idem quidem procurator qui supra exhibet contra dictum Joannem Sziráki erectam actionem cupiendo, ut contra ejusdem²⁹ [!] finalis pronuntietur deliberatio. Quia vero legitime certificatus extitisset, pariaque actionis contra se erectae prae manibus suis haberet, nihilominus tamen contumacia ductus affacie juris se se substraxisset, ideo cupit eundem de lege regni proscribi. / *Az alperes kikiáltatván, és meg nem jelenvén a fenti ügyvéd bemutatja a Sziráki János ellen benyújtott keresetet, és azt kívánja, hogy ugyanazon személy ellen végleges ítéletet hirdessenek. Mivel az alperest törvényes módon értesítették, és az ellene benyújtott keresetlevél másolata is a kezénél van, ám makacsságtól vezérelve mégis elvonta magát a bíróság előtti megjelenés elől, ezért az ügyvéd azt kívánja, hogy az alperest az ország törvénye értelmében levelesítsék.*

Quia vero Benedictus Vörös, Joannes pariter Vörös et Stephanus Puskás jussores fidei in moderno termino Joannem Sziráki non statuirent, ideo cupit,

²⁸ Grammatikailag bizonytalan megfogalmazás.

²⁹ Helyesen „eundem” lenne.

quatenus dominus magistratus juxta literas eorundem Gregorio Balás datas mulctam f. 100 desmari, eidemque tradi curet. /Mivel pedig Vörös Benedek, Vörös János és Puskás István kezesek a jelen törvényszakon Sziráki Jánost nem állították elő, ezért a felperes azt kívánja, hogy Balás Gergelynek adott kezeslevelük értelmében a főtiszt úr vegye meg rajtuk, és adja át neki a száz forint büntetést./

Az kezesek simpliciter tagadják, hogy ők az Sziráki Jánosért kezesek nem volnának.

Procurator A. submittit recognitioni dominorum Joannis Darvas et alterius Joannis Kajdi, an deposuerint fidejussionem, praesertim coram domino Joanne Kajdi, coram quo deponenda fuisset fidejussio, et alioquin si deposuissent, literas fidejussorias ad manus suas recipere debuissent, ideo exceptio fidejussorum tanquam importuna reicienda est. De caetero petit ut supra. /A felperes ügyvédje Darvas János és Kajdi János urak vizsgálata alá bocsátja, hogy vajon letették-e (a kezesek) a kezességet, nevezetesen Kajdi János előtt, aki előtt azt le kellett volna tenni, és egyébként is, ha letették volna, akkor a kezeslevelet vissza kellett volna venniük, ezért a kezesek kifogása – úgy mint alkalmatlan kifogás – elvetendő./

Deliberatum

Mivel az dominus A. az maga assertióját elegendőképpen doceálta, és bírák uraim recognitiójából is világosan extál, hogy Vörös Benedek, Vörös János és Puskás Istók az kezességet le nem tették, ideo az megírt személyek mint kezesek az magokról adott obligatoriának continentíája szerint mulctam f. 100 sub quindena tartoznak deponálni. Emellett, minthogy Sziráki János in termino praefixo se maga személyében, se pedig legitimus prókátora által nem compareált, ob hoc országunk törvénye szerint („Qui tacet videtur consentire, et alias contumaces omnia jura damnant”) proscribáltatik.

/19./

Anno 1657. die 13. januarii. Mi, szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitélző törvénybeli bírák, convocáltattunk szécsényi seregbíró, Kajdi János uram házához néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára az vitélző Olasz Pál substitutus kapitány uram házához. [!]³⁰

[Levata causa]

/XXVI./ Őkegyelme Olasz Pál uram mint az helynek magistratusa mindenneknek előtte kívánja, hogy az Kovács András nevű pribék mint hitit és Istenét megtagadó karóban vonassék.

³⁰ Feltehetően a bemásolásból adódó elírás a szokásos „*commissiójából*”, azaz „parancsára” kifejezés helyett.

Az megemlített pribék magisztrátus uram kívánságára így replicál, hogy ő nem szántsándékával lett törökké, hanem alámenyén valamely atyafiához, reátalált az hatvani török, és úgy bevívén erővel tették törökké. Azután is igyekezett ki, és izent is, hogy kigyün, csak ne bántsák, azért nem érdekes karóra.

Ezen maga mentségét az pribéknek mi bírák megruminálván, minthogy criminalis casus, maga mentségére adtunk neki quindenát. Ezen dolognak pedig megerősítésére bizonyságul köll hívja Visznekről az maga atyafiát, Tót Mihályt, Hortról az bírót és annak az háznak gazdáját, melynél elfogták, Bátönyból azokat, az kik ősszel Oszmai³¹ [!] bégnek tapasztani való földet hordottanak Hatvanban, az hajdút, az ki fogta, Óvárból Gagyor Mártont, az ki látta ötet, mikor az törökök az vár alatt voltak.

/XXVII./ Máté János spontanea sua voluntate arra offerálja magát mielőttünk törvénybírák előtt, hogy sub quindena az nyolc tallért perpatvar nélkül deponálni fogja Parrag Jánosnak, alioquin Parrag János suis modis kérétheti Máté Jánost.

/XXVIII./ Nemes vitézlő Borbély János uram maga személyében adstálván kívánja, hogy Tót Péter mint kezes ad liquidum citáltassék pro quindena. Citáltatott eodem die et anno.

/XXIX./ Ezen szécsényi praesidiumban lakozó köröszteny rab, Csordás Mihály felesége elől állván Dobozai Jánoson 18 tallér adósságot követ, melyet az urának sógora, Makai Varga Mihály ajándékozott szabadulására, és kívánja, hogy azon 18 tallér adósságról mindjárt contentálja Dobozai.

Dobozai simpliciter tagadja azon adósságot, mivelhogy ő már az maga részeit deponálta, hanem az társain keresse.

Deliberatum

Az bizonyságokból minthogy kitetszik, hogy Dobozai hozta el Makai Varga Mihály 32 talléros lovát, és minthogy az árában immár meg is fizetett talleiros 16, azért az 18 tallér restantiát is, az mi ítéletünk szerint, nem az sok pénző, hanem az adósnak köllvén fizetni, tartozik Dobozai sub quindena deponálni Csordás Mihálynak, szabad lívén ennek utána Dobozinak is az maga társait keresni törvény szerint.

/20./

Anno 1657. die 27. januarii. Mi, az szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénytívő bírák közönségesen, nemzetes és vitézlő Liptay István

³¹ Feltehetően szövegromlás, helyesen: Oszmán.

szécsényi vicekapitány és magistratus uram őkegyelme commissiójából convocáltattunk seregbíró uram házához néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

[Levata causa]

/XXX./ Nemzetes és vitézlő Gutai István uram, curator bonorum generosi domini Gabrielis Halmi /*nemzetes Halmi Gábor birtokainak gondviselője*/, personaliter adstálván, verbis proponálja az maga dolgát, és kívánja őkegyelme, hogy Tassi Palkó nevű őfelsége szécsényi praesidiarius szolgája ennek-előtte Halasról³² néminemő praetensióval az minemő 20 talléros lovat elhozott volt, vagy szőrin állassa elől, avagy az árát tegye le.

Tassi Palkó méltó kívánságára az mentségére ezen terminust differáltuk ad primitus celebrandum sedem judiciarium, diem videlicet 10. assecuturi mensis februarii /*a következő törvényszékre, tudniillik a jövő hónap, február 10. napjára*/.³³

/XXXI./ Ezen szécsényi praesidiumban lakozó vitézlő Szabó András uramnak és feleségének úgy mint actoroknak ugyanezen szécsényi külső praesidiumban lakozó vitézlő Török István úgy mint I. ellen, ratione quorundam verborum illicitorum et diffamatoriorum ab ipso I. contra A. proclamatorum /*bizonyos az alperes által a felperes ellen kimondott megengedhetetlen és rágalmazó szavak miatt*/ az minemő pörök moveáltatott volt, és noha immár processusban is volt, mindazáltal in termino coram tribunali bírák uraimék admonitiójoknak az parsok engedvén, az jó békességre accedáltak, és egymást megkövették. Ilyen okkal: hogy az actorok eddiglen való expensáit az I. refundálja plenarie, és ha ennekutána valamely fél ezen dolgot in aliqua sui parte moveálná és megnyitáná, toties quoties az meg nem álló fél convincáltassék, saltem vigore praesentium, in f. 40 az megálló fél ellen.

/XXXII./ Az vitézlő Detki Benedek uram úgymint ezen szécsényi őfelsége egyik gyaloghadnagya úgymint I. dolga is az néhai Kerekegyházi Lukács relictája Paksi Anna asszony és leányával, vitézlő Újvari Jánosnéval, pariformiter, ut supra deliberatum est, per amicabilem coram tribunali vigben ment sub restitutione expensarum et convictione ibidem denotata, anno et die supra specificatis. /*Hasonlóképpen mint az a fenti esetben elhatározottat, a*

³² Valószínűleg a másolás közben keletkezett elírás. A későbbi perfelvételből kiderül, hogy a lovat Tassról hozták el. Utóbbi helynév mellett dönt az, hogy adataink szerint Halmi Gábor már 1639-ben is Tass egyik birtokosa volt (ld. a személynév-mutatót), kiskunhalasi birtoklásáról pedig nem tudunk.

³³ Az ügyet végül február 13-án tárgyalták.

bíróság előtti békés megegyezés által végben ment, a költségek visszatérítésével és az ugyanott leírt büntetéssel./

/21./

Anno 1657. die 3. mensis februarii. Mi, szécsényi praesidiumban lakozó törvénybeli bírák, substitutus kapitány uram őkegyelme commissiójából gyülekeztünk össze szécsényi seregbíró, vitézlő Kajdi János uram őkegyelme házához néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

/XXXIII./ Bírák uraim őkegyelmek egyenlőképpen javallják, hogy az Sepa János része – f. 18. – mely eddig arestumban volt, directe ötöt illeti.

Levata causa

/XXX./ Nemes és vitézlő Gutai István uram reassumálván ennekelőtti causáját, uti in praemissis kívánta őkegyelme, most is azt mondja, hogy Tassi Palkó az minemő özvegyasszony lovát, 20 tallérosat hatalmasul elhozott, azt szőrin restituálja, avagy az árát in paratis deponálja.

Tassi Palkó maga személyében adstálván azt mondja Gutai uram kívánságára, hogy ő elhozá ugyan az lovat Tassról, de alkuvás szerint, mivel ott laktában az házokat megígette volt, és hogy más móddal abbéli cselekedetiért nem fizethetett, úgy adta néki azt az lovat alkuvás szerint, az mint nála lévő obligatoria levele bizonyítja. Azért kíván absolutiót.

Deliberatum est

Minthogy Gutai uramnak őkegyelmének az asszonytól semmi plenipotentialis levele nincsen, mely mellett azon lovat avagy annak árát méltán kereshette volna, se penig urától procuratoriája, cum quibus szólhatna őkegyelme, ahhoz való képest ezen causa condescendáltatott.

/22./

Anno 1657. die 26. martii. Szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénybeli bírák convocáltattunk nemes és vitézlő Liptay István vicekapitány urunk őkegyelme házához bizonyos dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

[Levata causa]

/XXXIV./ Nemzetes vitézlő Borbély János uram őkegyelme in persona adstálván kívánja őkegyelme, hogy Tót Marci nevő rab, az mely tizennyolc talér kezességet magára vállolt, in instanti csak deponálja.

Tót Marci maga személyében azt feleli, hogy Borbély János uram őkegyelme megbocsásson, de ő azon pénzbeli kezességet magára soha nem vállolta, azért nem tartozik fizetni.

Deliberatum est

Az dominus A. azt kívánván, hogy az I. másodmagával, tudniillik az ipával, ha meg mernék azon esküdni, hogy azon tizenennyolc tallért magára nem vállalta, tehát ment ember lészen az I. Azonban módja lívén Borbély János uramnak az dologban, keresheti azután törvénnyel azt, valaki az őkegyelme rabjáért való kezességet fel nem válloltatta Tót Marci török rabjával.

/23./

Anno 1657. die 14. aprilis. Szécsényi törvénytevő bírák convocáltattunk tekintetes és nagyságos Koháry István urunk őnagysága várbeli palotájában etc.

[Levata causa]

/XXXV./ Elsőbben is őnagysága verbis proponáltatván maga jobbágya, Acsán lakozó Kardos Mihály nevő ellen való feleletit. Azt kívánja őnagysága, hogy az minemő vitékkel, úgymint áruló névvel és törökösséggel vádoltatott, ha reábizonyosodik, érdeme szerint büntetődjék.

Kardos Mihály maga személyében azt feleli, hogy az kik őtet vádolják, minthogy egyszersmind bizonyságok is és vádolók is, azért amoveáltassanak az törvénytől. Tagadja pedig simpliciter azokat, melyeket ellene mondonak. Egyébiránt submittálja is magát, ha reábizonyosodik, úgy járjon, mint afféle ember.

Deliberatum est

Jöllehet mi convocatus leült törvénytevő bírák az bizonyságokat, melyek ez megírt Kardos Mihály ellen judicialiter szedettenek és elől hozattanak, eléggé megvizsgáltuk és rumináltuk, de minthogy azokból az vétek, mellyel vádoltatott, reá nem bizonyosodott, annakokáért ab impetitione domini magistratus et terrestres pro praesenti absolváltatik. */a kapitány egyben földesúr vádjá alól ezúttal felmentik./* Admoneáltatván coram tribunali bírák uraimék őkegyelmek által, hogy ennekutána az törökök társaságától magát elfogja, és mind pedig afféle illetlen dolgoknak cselekedetétől, melyekből valami suspitiót vehetne magára.

Secunda causa levata

/V./ Az vitézlő Szántó Ferenc mostani I. legitimus procurator, nemes vitézlő Némethy Pál cum nostris et cum reservata facultate procuratoria sua */a seregszék által kiállított ügyvédvalló levéllel, fenntartván ügyvédi szabadságát/* azt mondja, ne láttassék simpliciter consentiálni az mostani A. feleletinek. Volna ugyan oly exceptiója, hogy tovább is haladhatna ezen dolog, proponálván mindazonáltal azt, meritorie felel, és kívánja, hogy comprobálja az A. actióját plenarie, hogy akkor azon helyen és olyan forma szókkal szidal-

mazta volna, az mint actiójában inserálja, alioquin cupit absolutionem /*máskülönben kéri az (alperes) felmentését*/.

Deliberatum est

Az actorea pars mi előttünk bírák előtt megbizonyítván in omnibus punctis az maga actiójában inserált panaszát és acquisitióját, ideo juxta titulum in actione praecitatum I. convincitur /*ezért a keresetben idézett jogcím alapján az alperest elítélik*/.

Procurator praetensi I. deponit convictionem cum onere solito quinque florenos facienti, cupitque partem actoream cum tertia exinde sibi cedente admoneri /*Az említett alperes ügyvédje kifizeti a szokásos ötforintos büntetést, és azt kívánja, hogy a felperest kínálják meg az abból neki járó harmadrésszel*/.

/24./

Anno 1657. die 28. aprilis. Szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénytevő bírák convocáltattunk nemes vitézlő Liptay István vicekapitány urunk őkegyelme házához etc.

Levata causa

/XXXVI./ Virág Tamás nevő köröszten vasas rab kívánja, hogy mivel az mely törököt feje szabadulására vött volt, valamely jóakaró uram postaságban béküldötte, és oda alá meghalván holtan hozták vissza, azért fizesse meg az sarcát, aki híre nélkül elbocsátá volt.

Bírák uraimék őkegyelmek azt tanálták, minthogy Virág Tamás maga sem tudja bizonyosan, mint történt halála az ő rabjának, azért Solton és Vecsén oda alá inquiráltasson, és az vallásokat pöcsét alatt hozassa föl, ha ugyan döggel holt-e meg, avagy agyonverték, és ha az bizonyságokat producálja, annakutána törvénye lészen.

/25./

Anno 1657. die 12 maji. Szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénytevő bírák convocáltattunk tekintetes és nagyságos Koháry István urunk őnagysága várbeli palotájában. etc.

Deliberatum est

/XXXVII./ Moderni publici malefactores juxta deliberatum dominorum iudicum in totali acquisitione domini supremi magistratus aggravare³⁴ [!] dijudicantur. /*A jelen közönséges latrokat a bíró urak ítélete szerint a főtiszt úr teljes keresetében elmarasztalják.*/

³⁴ Helyesen „aggravari” lenne.

Deliberatum est

/XXXVIII./ Újvári Jancsira noha most semmi oly bizonyos panaszok nem jöttek, melyhez való képest derekasabb sententiát érdemelhetett volna, mindazonáltal, hogy régtől fogvást kívül csavarog az vígházon, arra nézve pácáltassék meg az kapuban.

/XXXIX./ Nemes és vitézlő Wattay Pál uram bírák uraimék őkegyelmek interpositiójára sponte offerálta arra magát, hogy ez minapi tűz miatt esett károknak illendő recompensatiójára partibus laesis pénzbeli segítséggel lészen.

/XL./ Az utcákra való szeméthordást, az majorok eleiben való sok ganéhor-dást, és az rítékben való lovak hálását dob alatt köll megkiáltatni sub poena f. 12 annuatim.

/XLI./ Az sereg egyező választatásából lettek vásárbírákká vitézlő Korponai Varga György az lovasok részéről, gyalog renden való pedig Olasz Szabó István.

/26./

Anno 1657. die 30. maji. Szécsényi praesidiumban lakozó nemzetes vitézlő törvénytevő bírák convocáltattunk nemes és vitézlő Liptay István vicekapitány uram őkegyelme házához nemes és vitézlő Baghy András hollókői hadnagy és ugyan az hollókői őfelsége szolgálai között való néminemő controversiáknak eligazítására.³⁵ /XLII./

Ad primum

Mi az icce dolgát illeti, arról így disponáltunk, hogy Baghy András uram őkegyelme is ha somlóval árultassa Hollókőben is az bort, valamint itt Szécsényben, másféle nem admittáltatik.

Ad secundum

Az Nándori István nevő hajdúnak fő magistratus uram őnagysága és mind pedig hadnagyok híre és engedelme nélkül Hollókőből való kibocsátásáért, valakik annak okai, juxta demerita büntetődjenek secundum deliberatum

³⁵ A hollókői vár időszakunkban Bujákhhoz hasonlóan Szécsény mellékvára volt. Szabálytalan alaprajzú belsőtoronyos erősséggént épült ki a 13. század végétől a 16. század elejéig. Hegyivár jellege és védműveinek elavultsága miatt stratégiai jelentősége Mohács után erősen megcsappant. Mind magyar, mind pedig török birtoklásának idején csak 20–30 fős őrséggel rendelkezett, amelynek fő feladata mintegy őrházként a Hatvan felől Pásztón át Szécsénybe vezető út felügyelete volt. (KOZÁK 1972. SZOMSZÉD 2000. 40–45. ld. még Pálffy Géza kötetünkhöz írott bevezető tanulmányát. Hollókő vár és falu történetéhez újabban: KOZÁK 2007.)

supremi magistratus /a főtszt úr döntésével egyezően/. Ennekutána pedig valakik hírrel bémennék az várban az őfelsége szolgálatjára, azok magistratus és előttük járójok annuentiája és engedelme nélkül azon vígházból ne exmitáltassanak. Secus vero si quis tale quid tentare ausus fuerit, in poena talionis aggravabitur. /Máskülönbén pedig, ha valaki ilyesmit merészel majd megkísérelni, a vétékkel azonos súlyú büntetést kap./

Ad tertium

Az korcsma dolgában valaminemő usus Bujákban,³⁶ több afféle vígházakban, és itt is Szécsényben observáltatik, hasonló ususnak megtartására obligátatnak az hollókői vitézek is, úgy hogy Szent Mihály naptól fogvást, újesztendő naptól fogvást³⁷ [!] legyen szabados kocsmájok az seregnek, in reliquo vero tempore hadnagy Baghy András uram szabad dispositiója adnuáltatik. Hozzáadván azt is, hogy az mikor Baghy uramnak ideje lészen az borok árultatására, és valamely ott lakos őfelsége szolgájának bora lívén el akarja adni másnak, azon áron hadnagy uram is maga ususára obtineálhatja, valamint más elvennie; úgy mindazáltal, ha contentálhatja³⁸ plenarie az borosgazdát. Azonban maga emberével is tartozik hadnagy uram az borait árultatni, nem lívén kötelesek arra az ott való lakosok.

³⁶ Buják Szécsény mellékvára volt. (Az épületről és történetéről: PATAY 1959. Történeti részében számos hibával.) A vár 1663. évi feladásának körülményeiről 1664. február 1-én Zsolnán végzett nádori tanúvallatás vallomásaiból kiderül, hogy a kis véghely és fegyverzete az időszakban igen rossz műszaki állapotban volt, falai omladoztak, nem rendelkezett elegendő hadiszerrel, és tartós védelmét lehetetlenné tett a várkút vizének megromlása. A kis erősségből feladásakor összesen harminc „fegyverfogható” ember vonult ki, ebből tizenhatan iratos magyar hajdúk (gyalogosok) voltak, négyen pedig németek, feltehetően muskétás gyalogok, a maradék tíz embert a néhány tisztt (az alkapitány, egy gyaloghadnagy és a strázsamester) és a várnép többi része adta. (MOL E 199. 6. cs. III/4. No. 2. Kiadása: ILLÉSY 1893a. 246–249.) A vár leromlott állapotát a bujáki vitézek 1650 körüli panasza is megerősítik. (MOL P 287. Ser. II. Fasc. HH. f. 273.) Buják szerintük ebben a helyzetben és ekkora őrséggel a 10–15 főből álló török portyázó lovascsapatok megállítására sem volt alkalmas.

³⁷ Másolási hiba, helyesen nyilvánvalóan „újesztendő napig.” Bevett szokás volt az, hogy Szent Mihály napjától (szept. 29.) újesztendő napjáig (jan. 1.) szabad bor-és italkimérést engedtek a végvári vitézeknek, pl. 1659-ben a gyarmati várban is ez volt a gyakorlat. (BELITZKY 1977. 42.)

³⁸ A szó közepéből a „tál” szótag véletlenül kimaradt, de az olvasat ennek ellenére egyértelmű.

/27./

Anno 1657. die 2. junii. Szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvénytevő bírák convocáltattunk seregbíró, vitézlő Kajdi János uram házához főkapitány uram őnagysága commissiójából, ez alább megírt dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Protestatio

/XLIII./ Az nemzetes és vitézlő Alsókékedi Balázs, nemzetes vitézlő Károlyi László és Dienes György uraimék az több pöstényi possessorokkal együtt prohibeáltatják vitézlő itt Szécsény praesidiumban lakos őfölsége szolgálait, nevezet szerint Csizmadia Ádámot, Szűcs Jánost és az több halászokat az nagypöstényi halászóvizeknek Ipolyháton való halászásától, meghányásától és utensiójától. Alioquin protestálnak az fölül praespecificált nagypöstényi földesurak, hogy ha nem supersedeálnak, hanem intra jus dominorum terrestrium és nobilitatis eorum praerogativam ugyan mégis hatalmasul élik, ha ott találják, megfogják, és főispán uram őnagysága várában³⁹ viszik, és törvény szerint mint afféle hatalmaskodókat meg is büntetik,⁴⁰ kiről solenniter iterum atque iterum protestálnak, super quo testimoniálist is kírnek.

Levata causa

Deliberatum est

/XLIV./ Minthogy Dobozi és Martonosi azzal menti magát, hogy az mely lovakat Tápéról elhoztak,⁴¹ más ember vádlására cselekedték, és minthogy török patkó is volt rajtok, úgy hozták el mint törökét, mely mentségekre engedünk nekik bis quindenát, hogy az idő alatt azon mentségeket doceálják. Ha nem doceálhatják, tehát in termino bis quindenae iudiciumot vesznek.

³⁹ Forgách Ádám főispán gácsi (Nógrád m) várát érti ezalatt.

⁴⁰ A nagypöstényi földesurak tehát tiltakozásukban azzal fenyegetik meg a végváriakat, hogy a seregszék joghatóságát semmibe véve a vármegyei törvényszéken, civil bíróság előtt keresik igazukat az engedélytelenül halászó katonákkal szemben. A vármegyei és katonai igazságszolgáltatás hasonló konfliktusairól, különösen az „in flagranti” esetek kapcsán: (BENCZÉDI 1961. 170. és PÁLFFY 1995, 118–124.)

⁴¹ Szegeden és szomszédságában fekvő Tápén igen gyakran jelentek meg hívatlan vendégként a szécsényi katonák. (JAKUS 1985a. 117–118.) Aligha véletlen egybeesés, hogy az egyik említett katona vezetékeve Martonosi. A Szegedtől délre fekvő Martonos igen közel van Tápéhoz. A portyázó valószínűleg innen származott (vagy esetleg éppen Tápén kapta a helynévi vezetékevet), és jól ismerhette a vidéket.

Deliberatum

/XLV./ Csáki Istók meg nem bizonyíthatván azt, hogy az csizmadia lopónak mondotta volna az feleségét,⁴² ideo convincitur in poena indebitae actionis f. 40. Hasonlóképpen azért, hogy az magistratus híre nélkül in publico foro tempore nundinarum saltem propria vi et autoritate /a vásár idején, a piacon csak úgy önkényesen/ az I. elől egy pár csizmát fölvelt, és arra fordította, valahova maga akarta, etiam pro eo magistratus uram ellen is elmaradt in poena violentiae juxta mentem articuli super eo editi /a hatalmaskodás büntetésén, az erről kiadott törvénycikk értelmében/.

Deliberatum

/XLVI./ Valamint már az törvénybírák Csáki Istók és az szomszédja között az villongó földet eligazították, quia iudicibus datur fides /mivel a bíráknak hitelt adnak/ ezután is abban maradjon. Alioquin valamely fél impediálni fogja, toties quoties convincitur in poena violentiae contra iudices fori et dominum fundi /annyiszor ítélik majd a hatalmaskodás büntetésére a törvényszék bíráival és a telektulajdonossal szemben, ahányszor (a földterületet) lezárja/.

/28./

Anno 1657. die 9. junii. Mi, szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvintevő bírák, kívülvalók pedig: nevezet szerint nemes vitézlő Madách János, Libercsey Mihály, Spáczai János és Bezzegh György uraimék, convocáltattunk tekintetes és nagyságos Koháry István urunk önnagysága belső várban lévő palotájában, bizonyos dolgoknak törvény szerint való eligazítására.

Levata causa

/XLIV./ Az mint az előbbeni terminuson fő magistratus uram önnagysága verbis proponáltatta adquisitióját Doboziék ellen, most is azon reportáltatván, kívánja önnagysága, minthogy azon tápéi lovak kezeknél találtattak, országunk törvénye szerint mint olyan lopók felakasztassanak.

Az kiknek magok mentségek most is ugyanaz, valamint az első terminuson.

⁴² A szécsényi csizmadiák és vargák 1617. május 25-én nyertek Szécsény akkori földesurától, Forgách Zsigmond országbírótól közös, magyar nyelvű céhlevelet (céhszabályzatot), egyidőben a szabó-, posztónyíró- és szűcsmesterekkel, akik egy másik céhet hoztak létre. 1701-ben a gácsváraljai vargák és csizmadiák ifj. Forgách Ádám-tól ugyanezt a 39 pontba foglalt céhkiváltságot kapják meg, ami azt mutatja, hogy a szécsényi céh 1617 után tartósan működött. A forrás kommentált kiadása: (PÁLMÁNY 1982b) A céhlevél tartalmának elemzése: (PÁLMÁNY 1983a 8–9.)

Deliberatum est

Ez jelenlevő publicus malefactoroknak magok mentségeket mi jelenlevő convocatus bírák minden módon megvizsgálván és ruminálván, minthogy azokat teljességgel helyteleneknek és erőtleneknek látjuk, az őnagyságok cselekedetek pedig manifestissime extál abból, hogy az lopott lovak kezeknél találtattak, ahhoz képest az superior vox szerint halálra ítéltettek.

Secunda causa levata

/XLVII./ Kovács György maga személyében előállván azt kívánja, mint-hogy Mészáros Ferenc reátamadott és fejét betörte, kívánja, hogy megbüntessék érette.

Mészáros Ferenc az A. kívánságára így replicál: „megütöttem – úgy-mond – de minthogy ők engem elsőbben is vertek, én is úgy kintelen voltam verni magam mentségében.”

Coram iudicibus conveniántanak

/29./

Anno 1657. die 18. junii. Szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvintevő bírák convocáltattunk fő magistratus urunk őnagysága palotájában etc.

Levata causa

/XLVIII./ Az herencsényiek begyővén panaszolkodnak elsőbben is, hogy bírót állítsanak nekik. 2. Hogy az ott való nemeseket fogják el rólok, ne hatalmaskodjanak rajtok, hanem inkább egyet értsenek velek az szokás szerint.⁴³ 3. Hogy az török rabok hordozásában tegyenek bírák uraim bizonyos limitatiót könnyebbségekre.⁴⁴

⁴³ Herencsény 16–17. századi történetéhez. (ZÓLYOMI 1998. 18–31.) A herencsényiek panaszában említett helyi nemesek valószínűleg a Kanyó és a Keresztúri család tagjai. Kanyó Demeter (*1590 előtt) és Kanyó András 1642-ben kaptak földesuruktól: Garay Farkastól és feleségétől: Voxith Horvát Magdolnától a jobbágyi szolgáltatások alól felszabadító oklevelet (*litterae manumissionales*), és valamivel később (a királytól) feltehetően nemeslevelet is. (uo. 257–259.) 1651. jún. 16-án Kanyó Demeter már nemesként szerepel egy tanúvallatási jelentésben. (BOROSY 1998. No. 75.) 1653. okt. 14-én szintén nemesként tesz tanúvallomást egy ügyben. (BOROSY 1998. No. 96. Kanyó Demeterhez néhány apró adat: 1653. okt. 14. és 1656. júl. 4. két tanúvallomása. BOROSY 1998. No. 96. 130. 1656. máj. 15. ügyvédvallás. TÓTH 2001. No. 1457.) A Keresztúriak szintén a 17. század közepén emelkedtek ki a jobbágysorból. Keresztúri Tamás (*1603 körül) és felesége. a valószínűleg Géc ismert kisnemesi familiájából származó [!] Géczi Katalin, illetve gyermekeik: Ke-

Ad primum

Az falubírája dolgát az mi illeti, az resignáltatik az földesurak dispositiójára.

resztúri Pál és János 1652 körül kapnak címeres nemeslevelet, amelyet 1653. febr. 12-én hirdetnek ki Nógrád vármegye alsósztrégovai közgyűlésén. (TÓTH 2001. No. 1122. NAGYIVÁN 5. köt. 224. ZÓLYOMI 1998. 260–263.) A Kanyó családnak öt tagja is szerepel Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában, a szécsényi járás egytelkes (*curialista*) nemesei között: Pál, Lukács, Demeter és András és néhány sor idegen név után Mihály – Pál 24, Lukács, Demeter és András 15, Mihály pedig 12 dénáros összeggel. (MOL P 481. 3. cs. IV. Fasc. No. 48. f. 8–15.) Kanyó Pálról és Lukácsról azonban tudjuk, hogy nem Herencsényben, hanem jóval messzebb: a Zagyva-völgyi Jobbágyi faluban éltek. (1657. jan. 9. BOROSY 1998. No. 134. 1670–1673-ban ugyanitt Kanyó György és Kanyó Mihály nevű nemeseket említene. SZAKÁLY 1997. 273. 306.) Ugyanebben az összeírásban, ugyancsak a szécsényi járás egytelkes nemesei között megtaláljuk Keresztúri Tamást is, 15 dénáros összeggel. (MOL P 481. 3. cs. IV. Fasc. No. 48. f. 8–15.)

- ⁴⁴ A sarcuk összegyűjtése céljából útra kelő török és keresztény (lábbilincses) rabok szekéren történő ingyenes szállítása később olyan nagy terhet jelentett Nógrád vármegye lakossága számára, hogy azt az 1670-es években statutumban korlátozták a kapitányi koldulólevéllel rendelkező rabokra. „Statutum 14. De vectura captivorum. Quia captivi tam Christiani, quam Turcici in ascensu et descensu cum ventione sui non parvam miserae plebi creare solent molestiam, quae vectura ut imposterum tollatur, constitutionumque regni superinde sancitarum effectivus in hoc comitatu quoque observetur usus, sub poena violentiae statuitur, neve in posterum misera plebs tales captivos hincinde vehere (exceptis illis, prae quorum manibus litterae capitaneorum confinariorum habito personarum earum respectu extradatae reperientur) sub poena f. 12. serio demandatur et committitur.” (KOLOSVÁRI-ÓVÁRI 1896. 429–430. NML IV.1.e. 1. cs. No. 2. p. 49.) Fordítása: „14. szabályrendelet. A rabok szállításáról. Mivel a rabok, mind a keresztények, mind a törökök a fel- és alámenetelben saját szállításukkal nem kevés gondot szoktak okozni a szegény népnek, amely hordozás hogy a jövőben eltöröltessék, és hogy az ország erről hozott rendelkezéseit ebben a vármegyében is hatékonyan betartsák, a hatalmaskodás terhe alatt elhatározzatik, komolyan elrendeltetik és megparancsoltatik, hogy a jövőben a szegény nép 12 forint büntetés terhe alatt az ilyen rabokat ide-oda ne hordozza. (Kivéve azokat a rabokat, akiknek kezénél a várkapitányoknak a rab személyére tekintettel kiadott okirata van.)” Heves-Külső-Szolnok egyesült vármegye már 1654-ben, majd 1655. júl. 27-én, végül 1661. ápr. 6-án hasonló, a rabok fuvarozását korlátozó határozatokat hozott, már a második rendelkezéssel eljutva a gyakorlat teljes betiltásáig. (SZEDERKÉNYI 1891. 231–234. 467.) A kérdés hasonlóan szigorú országos szabályozása az 1655. évi 22. törvény-cikk. (Címe: *A parasztokat ne terheljék a foglyok szállításával, és ezeket se tartsák a várakon és végvidékeken kívül.* CJH 1608–1657. 594–595.) A nógrádi statutum is mutatja azonban, hogy a szokást teljesen még a törvény sem tudta eltörölni.

Ad secundum

Az ott lakos nemesek az közönséges dolgokban tartoznak egyetérteni az faluval, mind az nyomjárásban, hírhordozásban, és mind az hírmondó lovak tartásában.

Ad tertium

Az török rabok hordozásában in scriptis adatott nekik bizonyos limitatio, accomodálják ahhoz magokat.

/30./

Anno 1657. die 30. junii. Szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénytevő bírák convocáltattunk nemes és vitézlő Liptay István vicekapitány uram őkegyelme házához néminemő dolgoknak törvín szerint való revisiójára.

Levata causa

/XLIX./ Az domina A. tudniillik Kerékgyártó Dorkó asszony maga actióját in scriptis producálván, annak continentiaja szerint kívánja, hogy az I. rút szidalmáért convíncáltassék.

Az I. Pap Márton replicálván az A. actiójára azt mondja, hogy abban bizony semmit nem tud, mivel igen részeg volt.

Deliberatum est

Az domina A.-nak kereseti az bizonyságokból verificáltatván juxta in actione praecitatum articulum, I. convincitur in emenda linguae /a keresetben idézett cikkelynek megfelelően nyelvváltságra ítéltetik/

Secunda causa levata

/L./ Nemes Nagy Ilonka asszony maga actióját beadván, annak tartása szerint kívánja, hogy Tót Ország⁴⁵ convíncáltassék.

Tót Ország uti I. replicálván az A. actiójára azt mondja, hogy abban az vármegyében, melyben írja az A., ha valami insolentiát cselekedett, bár úgy járjon, mint olyan ember, ideo cupit condescendi.

Deliberatum

Az actiónak nem helyesen való írása vígett ezen causa condescendáltatik.

⁴⁵ Nem elírás, hiszen Tót/Ország Istvánról van szó; ld. még a 33. ülést.

/31./

1657. die 1. septembris.

[Protestatio]

/LI./ Nemes és vitézlő Szabó Péter, itt való szécsényi őfelsége gyaloghad-nagya hozzám gyúván sollemniter protestál azon, mivel Gyöngyös városában lakozó Héder Borbély Mihály, az őkegyelme sógora, feleségivel Borbély Kata asszonnyal együtt – nem tudatik mi okon – ugyan Gyöngyösön lévő saját maga pénzén vett házánál való méhhelyét⁴⁶ híre és akarátja ellen elhárnyatván, ex fundamento építeni akarja, melynek őkegyelme hadnagy uram, se az őkegyelme felesége nem consentiálván, iterum atque iterum prohibeáltatja specificált sógorát és feleségét, hogy semmit azon megírt funduson ne építsen minden költsége vesztese alatt, prohibeáltatja pedig ugyan Gyöngyösön lakozó Csizmadia Pál váras hadnagya által törvínnapig.

/32./

Anno 1657. die 17. septembris. Mi, szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénytevő bírák, convocáltattunk nemes és vitézlő Liptay István vicekapitány uram őkegyelme házához etc.

[Levata causa]

[LII.] Nemzetes vitézlő Liptay István uram őkegyelme tanquam viceca-pitaneus et magistratus istius praesidii Szecseniensis kegyelmetek előtt bírák uraim azt proponáltatja, hogy az minemő dolog interveniált az elmúlt esztendőben az őkegyelme házánál, világosan constálhat kegyelmeteknél, egy néminemő Csiszkáné, őkegyelme szolgálója és Borbély Istók ifjú legény között, az ki Istennek törvénye ellen megházásítván azon Csiszkánét,⁴⁷ gyermeke is lett tüle. Minthogy pedig azon Csiszkáné érdeme szerint az ő cselekedetiért az kegyelmetek törvénye szerint halállal fizetett, kívánja kapitány uram is őkegyelme, hogy Borbély Istók mentse magát elegendendő bizonságokkal, avagy ha nem mentheti, haljon meg ő is. De quibus iudicium etc. / *Amelyek felől ítéletet (kér).* /

Az Borbély Istók in scriptis producálván maga feleletit, egyáltalában tagadja kapitány uram valamit őreá fog, kívánja is egyszersmind, hogy absolváltassék.

⁴⁶ A méhhely az udvaron a gyümölcsöskertbe épített féltetős méhes, amely nyáron gyakran a méhész alvóhelyéül is szolgál. Az ilyen méhesek építését már a korai hazai méhészkönyvek is ajánlják. (PALÁDI-KOVÁCS 2001. 74.)

⁴⁷ A régies „*megházásítván*” kifejezés nem házasságra utal, hanem arra, hogy szexuális kapcsolatuk volt.

Deliberatum est

Mi convocatus törvínbeli bírák megértvén az pörösök feleleteket és az bizonságokat is mindenképpen megruminálván, jóllehet az első tanúnak hit szerint való fassiója tendálna valamit az Borbély inas⁴⁸ ellen való suspitiójára, mindazáltal mielőttünk bírák előtt manifestissime constál, hogy amikor Csiszkánéra az sententia kimondatott, ugyanakkor coram tribunali suspectára tette nyelvivel azon tanút is, ki miatt azon vallás nem admittáltatik.

Az több bizonságokból is pedig minthogy nyilvánvaló paráznsága ezen inasnak meg nem bizonyosodik, sem pediglen olyan suspitióra való dolog nem találtatik, melyre az purgát adjudicálhatnánk, azért az mi törvényünk az inast simpliciter absolválja kapitány uram impetitiójától.

/33./

Anno 1657. die 18. octobris. Szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvíntevő bírák convocáltattunk nemes és vitézlő Géczi Gabor substitutus kapitány uram őkegyelme házához néminemő dolgoknak törvín szerint való revisiójára.

/LIII./ Ezen gulyások causája propter rationes rationabiles differtur ad diem 3. affuturi mensis novembris /ésszerű okok miatt elhalasztatik a következő hónap, november 3. napjára/.⁴⁹

/L./ Néhai vitézlő Nagy Albert relictája nemes Nagy Ilonka asszony uti A., és vitézlő Ország István uti I. között néminemő bölcstelen szavai vígett az I.-nek az minemő per támadott volt, jóllehet ez az dolog immár processusban is volt, mindazáltal ante litis decisionem nemes vitézlő Szabó Mihály, porkoláb Szabó István, hadnagy Csalári György, Szabó Jancsi és Fekete Jakab előtt az domina A. maga házánál megtaláltatván, az I. részéről sok reménkedésünk és szép szókkal való admonitiónk után nagy nehezen acce-dált az jó békességre az domina A. Ebből mondatván vissza az I.-vel annakelőtte az A.-ra kiáltott mocskos szavait ilyen okon, hogy ennekutána ha vagy szemtől szemben vagy háta megé azon szavait megnyétaná az I. avagy másokkal megnyétatná, extunc toties quoties – comperta tamen rei veritate – in f. 40 convincáltassék. Super quo testimoniales. /Akkor, ahányszor ezt megteszi, annyiszor ítéltessék negyven forint büntetésre, megtudakozván azonban előtte, hogy a dolog igaz-e. Erről bizonságlevelet (állítanak ki a feleknek)./

⁴⁸ Lehetséges az is, hogy összetett szóként (= borbélyinas) kell értelmezzük az eredetiben szereplő „borbeli Inas” kifejezést. Fontos azt leszögezni, hogy a „borbély” szót a bejegyzésben ott is kicsivel írták, ahol egyértelműen vezetéknevi értelemben használták. (pl. „borbeli Istok”)

⁴⁹ A részletekre ld. a következő seregszéki ülést

/34./

Anno 1657. die 3. novembris. Szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvintevő bírák convocáltattunk nemes és vitézlő törvintevő bírák⁵⁰ [!], Géczi Gábor uram őkegyelme házához etc.

Levata causa

/LIIL./ Farkas János és Pap Istók szolnoki magyar kezes rabok, az mint az első terminuson, most is magok személyekben elől állván, azt kívánják, hogy az mely birinyi⁵¹ juhászok, Barsi Istók és Kovács Gyurka, Oláh Mihók nevű hitihagyott rabról levágták az vasat az mezőben, ugyanazon gulyások adják meg, valami volt annak az sarca, avagy állassák elől magát Oláh Mihókot.⁵²

Az gulyások is magok személyekben előlállván így replicáltak az kezes rabok kívánságokra, hogy jóllehet hozzájuk ment Oláh Mihók, és kérte őket, hogy levágják az lábárúl az vasat, de immár akkor az fél lábárúl le volt verve az vasa, és úgy segítettek osztán ők is az másik lábárúl is levágni, mivel erős hittel esküdt nekik, hogy ötten Isten szabadította pénz nélkül, és fél, hogy el ne írják valamint.

⁵⁰ A passzus véletlen ismétlése.

⁵¹ A Szécsényhez legközelebb fekvő „Berény” a Nógrád megyei Karancsberény falu. Valószínű azonban, hogy nem erről a településről van szó, hanem a hódoltsági Jászberény mezővárosról. A „Birín/Biriny” névalak nem nyújt támpontot, mivel a korszakban mindkét helységet gyakran nevezték így. Egyértelműen Jászberény mellett szól azonban, hogy a perben szolnoki vasas rabok szökéséről van szó, és lábvasban aligha jutottak volna a Nógrád megyei Karancsberényig. Benyomásunkat erősíti a szökésben segédkező gulyások/juhászok említése is. (A nógrádi település Jászberénnyel ellentétben nem volt a marhatenyésztés fellelvára.) Látszólag Jászberény ellen szól az, hogy a két gulyás személyesen jelenik meg a seregszék előtt, ám a Hódoltságban szinte akadálytalanul mozgó szécsényi vitézeknek megvolt arra minden szükséges eszköze, hogy a vádlottakat megjelenésre bírja. Akár az is elképzelhető, hogy a katonák hurcolták őket a szécsényi seregszék elé. (Elismerjük azonban, hogy mi sem tudunk az azonosítás kérdésére minden kétséget kizáró választ adni.)

⁵² Oláh Mihályt a szolnoki törökök saját sarcának összegyűjtésére, koldulásra bocsátották ki, vasba verve, hogy esetleges szökését megnehezítsék. Oláhért kiküldése előtt a szokásoknak megfelelően szolnoki magyar rabtársai vállaltak kezességet. Mivel a kolduló rab a jászberényi juhászok segítségével mégis megszökött, ezért a szolnoki törökök – ugyancsak szokványos módon – a kezesek kezére kezdték követelni a szökött rab teljes sarcát. (Szokás volt ilyenkor a kezes rabok kínzással való ösztönzése is.) A szolnoki rabok tehát azért perelték be a szökésben segédkező juhászokat, hogy vagy a szökött rabra, vagy a sarcára valahogyan szert tegyenek. Egy hasonló és hasonló következményekkel járó szolnoki rabszabadítás 1663-ból: (MOL P 1992. 1. cs. 5. t. 1663/f. 1-2. és vö. PÁLFFY 1997a. passim)

Deliberatum est

Minthogy ez följobb declarált birinyi gulyások coram tribunali magok oretenus megvallják, hogy Oláh Mihók, mikor az mezőben hozzájuk ment, könyörgött nekik, hogy az ő lábáról az vasat vágják le, melyhez képest úgy segéték levágni, azért az mi törvényünk azt találta, hogy azon két gulyás tartozik megfizetni Oláh Mihók sarcát, az talleros 144, ha magát elől nem állíthatják. Ha pedig le nem akarják tenni azon summát, az kezes rabok magokhoz nyúlhatnak.

/35./

Anno 1657. die 5. novembris. Szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvintevő bírák convocáltattunk seregbíró vitézlő Kajdi János uram házához, néminemő dolgoknak törvín szerint való revisiójára.

Deliberatum

/LIV./ Az mint mi bírák az előttünk proponált relatiókból Juhász Tamás két felesége és házas leánya között való dolgokat megérthettük, ahhoz képest ököztök tettünk ilyen dispositiót, hogy mindezek, és mind az kiknek ezen dologhoz valami interesséjek volna, seregbíró uram előtt megesküdjenek; és hit szerint való vallások után szegény Juhász Tamásnak valami javacskaí találatnának, osztassanak négyfelé. Egy rész az házas leányának adassék azokból, egy rész az utóbbi feleséginek gyermekecskéjével, és két rész ismét az középső feleséginek, annak is gyermekecskéjével együtt.⁵³

Deliberatum est

/LV./ Szegény Atkári Benedek megmaradott özvegye árvájával együtt, és az édesanyja dolgát illeti, abban tettünk ilyen limitatiót, hogy az minemő posztót adott az felesége fiának Atkári annalélte életében, ha az asszony megbizonyíthatja, hogy annak az posztónak megadta volt az árát, tehát oda marad. Azonban az mely szoknyának való posztó Budai uramnál f. 3 zálogban volt, minthogy az anyja beváltotta, és az két szekér szénát is minthogy az maga marhájával megítette, ahhoz képest szegény Atkári felesége adjon f. 1 az szegény ura anyjának, és az szoknyának való posztó maradjon Atkári feleségének. Emellett az ura ködmenét is visszaadja az anyja szegény Atkári feleségének.

⁵³ A szöveg alapján Juhász Tamásnak egymás után három felesége volt. Az első 1657-re már halott volt, ám maradt után egy házas leány. A második és a harmadik feleség azonban életben volt, és mindkettejüknek volt egy-egy kisgyermek. Ez a helyzet csak úgy állhatott elő, ha Juhász Tamás a második feleségétől elvált.

/36./

Anno 1658. die 26. januarii. Mi, az szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvintevő bírák, convocáltattunk tekintetes és nagyságos Koháry István urunk őnagysága commissiójából ugyan az őnagysága palotájában, az alább megírandó dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

/LVI./ In persona in actione specificati A. nobilis Paulus Némethy cum nostris, legitimus ejusdem procurator, praemissa protestatione et cum reservata facultate sua procuratoria dicit, ubi in actione denotatus I., nempe Michael Kis de Mako, meritorie responderet, super eo protestatur. Et ubi non negaret patratam violentiam in actione denotatam, dicit. /A keresetben megjelölt felperes nevében (megjelent) törvényes ügyvédje, nemes Némethy Pál, a sereg-szék által kiállított ügyvédvalló levéllel, előrebocsátott tiltakozás után és fenntartván ügyvédi szabadságát elmondja, hogy mivel a keresetben megnevezett alperes, Makai Kis Mihály érdemben válaszol, efelől tiltakozik. És mivel (az alperes) nem tagadja a keresetben megjelölt hatalmaskodás elkövetését, a (következőket) mondja./ Akármiképpen és akármilyen szín alatt lett légyen is az patrált violentia, nem úgy kellett volna annak lenni, mert senki magamagának bíró nem lehet. Így az I.-nek sem köllött volna magának eleget tenni, hanem via juris suo modo, loco et tempore /jogi úton, a megfelelő módon, helyen és időben/ procedált volna az A. ellen, ha mi praetensio volt ellene. És noha ezen patrált violentiához semminemő documentum már nem kívántatnék, mindazonáltal, non dum necesse, verum pro meliori esse /nem azért, mert szükséges lenne, hanem mert így jobb/, producálja ezen testimoniálisát sub dato 1. septembris anno 1654 in arce Várad emanatas /1654. szept. 1-én a váradi várban kelt e bizony-ságlevelét/. Mely testimonialisból extálni fog lucidissime, hogy az minemő adósságát mondja lenni – Bagamérban lakozó Csizmadia Boldizsárét – az megírt actornál, és hogy azért tartották volna meg az I. pénzt, absolváltattott. De ha mi lett volna is, az mint följebb is declaráltatik – dato, non tamen admissio – jure köllött volna procedálni az I.-nek az A. ellen, ideo procurator A. qui supra cupit eundem I. in tota acquisitione actoris convinci et aggravari /ezért a felperes fenti ügyvédje azt kívánja, hogy az alperest marasztalják el és ítéljék el a felperes teljes keresetében./

/37./

Anno 1658. die 2. februarii. Mi, az szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvintevő bírák, convocáltattunk nemes vitézlő Géczi Gábor uram őkegyelme házához, az tekintetes és nagyságos Koháry István urunk őnagysága commissiójából, ez alább megírt dolgoknak törvín szerint való revisiójára.

[Levata causa]

/LVII./ Tekintetes és nagyságos Koháry István uram őnagysága, úgy mint fő magistrátusa ezen vígháznak, kegyelmetek előtt bírák uraim azt proponáltatja rövid szóval: mivel Bárkányi Bálint és Kis Mátyó az kiadott edictumok ellen, előttökjárói hírek és engedelmei ellen alámentenek csatára, azért kívánja őnagysága, mint olyan contumax személyek az edictumnak contumaciája szerint büntetődjenek mások példájára.

Ez specificált személyek főkapitány urunk őnagysága kereseti ellen így mentik magokat, hogy mikor ők kimentenek, már akkor elegendő voltanak oda ki, és hogy ők hadnagyok, se amazoknak előttökjárói nem voltak, azért eziránt semmi viték nem lehet.

Deliberatum est

Mi, praedenominált bírák, följebb specificált főkapitány és magistratus urunk őnagysága propositióját megértvén és mind pedig arra való replicatiójokat az I.-nek eléggé ruminálván és vizsgálván judicialiter azt adinvenáltuk, minthogy főgenerális urunk őnagysága kiadott edictumában inserált második punctumban lévő, imez pausula ellen: „Ennekutána valaki az vitézlő rendek közül akár csatára, és akár egyéb dolgaira nézve kapitánya engedelme avagy híre nélkül elmegy, feje üttessék el érette minden személyválogatás nélkül”⁵⁴ vitéttenek ezen följül megemléltett személyek, az manifestissime constál, és magok sem tagadják, azért vigore ejus puncti convináltassanak, fönn tartván mindazonáltal is ebben generalis urunk őnagysága autoritását, melyet őnagysága azon punctumban reservál is magának, ha őnagysága gratiát akar nekik adni.

/38./

Anno 1658. die 9. februarii. Mi, szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvintevő bírák, convocáltattunk Olasz Pál uram őkegyelme házához, ugyan az őkegyelme commissiójából, bizonyos dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

⁵⁴ Az idézet – ahogy azt Pálffy Géza is megállapítja bevezető tanulmányában – nem Forgách Ádám bányavidéki főkapitány 1648. június 21-én Szécsényben kelt, az egész végvidékre érvényes katonai ediktumából származik. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 177. Kiadása: ILLÉSY 1892b) Ha minden igaz, 1658 táján Forgách Ádám egy újabb végvidéki edictumot adott ki, ennek nyomán bocsátott ki Pest-Pilis-Solt vármegye 1658. júl. 4-én új utasítást a paraszthadnagyoknak. (BOROSY 2001. 24–29.)

Levata causa

/LVIII./ Az nemes vitézlő Foktövi István uram prókátora, az nemes vitézlő Egri István cum nostris dicit: „Nyilván vagyon kegyelmed előtt, seregbíró uram, hogy ezen megnevezett A. ez elmúlt napokban kiretett törvényt és napot is az vitézlő Csollak Pál uram úgymint I.-re, kinek törvínnapját kegyelmed terminálta az mai napra ugyanezen szécsényi praesidiumban, mely vagyon Nógrád vármegyében, diem videlicet 9. februarii anni praesentis 1658 /tudniillik a jelen 1658 év februárjának kilencedik napjára/ ugyanezen őfelsége szécsényi praesidiumában lakos hites vásárbírája Korponai Varga György által.” Mindeneknek előtte elsőbben is országunk törvénye szerint kívánja az A. az I.-t prae foribus proclamáltatni.

Quo proclamato et comparente idem procurator, qui supra, dicit. /Az alperes kikiáltatván és megjelenvén a felperes fenti ügyvédje (a következőket) mondja./ „Kegyelmetektől bírák uraim az A. az I. ellen az articulusnak continentiája szerint kívánja, hogy az I. az A. ellen cselekedetinek elegendő okát adja, és kívánja, hogy törvényt is adminisztráljon ellene.”

Az dominus I. personaliter adstálván bírák uraim előtt azt mondja, hogy ő procuratorában, és mind pedig bizonyságában is megfoggyatkozott, azért in hoc termino meg nem felelhet, azért kívánja, hogy differálódjék.⁵⁵

Ím érti az A. az I. feleletit, melyben kegyelmetektől bírák uraim part kír ezen dologban, holott par úgy adathatnék, ha az actiónak mása az I.-nek kezénél nem volna, annakokáért az I. csak feleljen meg meritorie.

Deliberatum est

Az dominus I.-nek méltó kívánságára és instantiájára mi praenominált bírák, juxta antiquam sedis istius bellicae consuetudinem /ezen seregszék igen régi szokása szerint/ differáltuk ezen causát ad primitus celebrandum sedem judicariam Szecsenienssem /a következő szécsényi törvényszéki ülésre./

[Levata secunda causa]

/LIX./ Szűr Bálint ládájában az árokszálási legény az mely száz tallért hagyott eltenni, minthogy abból elveszett 30 tallér, azért kívánja az szegény legény, hogy előlállítsa Szűr Bálint.

⁵⁵ Az alperes által kért perhalasztás egyike a szokásos formai kifogásoknak, mégpedig abból a fajtából, amellyel csak az ügy elhúzását lehetett elérni (*exceptiones prorogatoriae*), de leszállását nem. A felperes fél ezzel szemben azt akarta elérni a bíróságnál, hogy az alperest azonnal kötelezzék perbebocsátkozásra, a vádakra adott érdemi válaszra.

Deliberatum est

Mi bírák judicialter azt adinveniáltuk, hogy az árokszállási legény coram tribunali esküdjék meg azon, hogy mikor beadta a pínzt Szűr Bálint ládájában, akkor épen meg volt az száz tallér, és mikor onnét kivette, ugyan 30 tallér híja volt, és nem is maga vette ki belőle. Ha így megesküszik az legény, tartozik contentálni az legényt Szűr Bálint sub quindena.

/39./

Anno 1658. die 11. februarii. Mi, szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvintevő bírák, közönségesen convocáltattunk tekintetes és nagyságos Koháry István urunk őnagysága commisiójából Olasz Pál uram őkegyelme házához, bizonyos dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Levata causa

/LX./ Quondam [!] Stephani⁵⁶ Fejér et Martini Jakus in possessione Árokszállás commorantibus subditis⁵⁷ [!] excellentissimi principis regni Hungariae palatini Francisci Wesselényi etc. tanquam A. contra et adversus Albertum Gulyás aliter Kemencei et Georgium Nagy aliter Pille, publicos malefactores I. ratione et praetextu causa homicidii in paulo post producenda actione vel vero supplicatione [specificati] mota et suscitata. Pro iisdem A. nobilis Paulus Némethy legitimus procurator cum nostris, et cum generali protestatione reservando facultatem procuratoriam in omnibus causae praesentis accessoriis allegari, proponere et disputare. Producit praeallegatam supplicationem per praefatos I. missam ex possessione Árokszállás sub dato 31. januarii in anno praesenti 1658. emanatas, ex quibus extabit malefactoratus praetactorum I. manifestissime, cupitque juxta articulos 53. anni 1622., 60. anni 1638 et titulum 15. partis primae⁵⁸ convinci et aggravari. /*Felvétetett*

⁵⁶ A keresztnév véletlenül kétszer leírva.

⁵⁷ Helyesen „commorantium subditorum” lenne. A Fejér István néhai voltát jelző „quondam” szócska pedig elírás: „providorum” helyett. (A fordítás során ezt a javított változatot vettük figyelembe.) A mondatban található rontások egyértelműen mutatják, hogy ezt a szövegrészt is máshonnan másolták be, valószínűleg a perről kiállított ítéletlevélből.

⁵⁸ Tripartitum I. rész 15. cím. *Hogy a rablók, tolvajok és gyilkosok javai nem esnek királyi adományozás alá.* „Az imént felsorolt esetekből tehát következik, hogy a tolvajoknak, rablóknak, útonállóknak és más efféle haramiáknak, valamint a gyilkosoknak és azoknak, akik (az előbbi említett eseteken kívül) nemeseket egyébként megsebesítenek vagy megvernek, s akik nemesek házára erőszakosan rátörnek, továbbá akik mások birtokait, jószágait s határait földülják vagy elfoglalják – mindezeknek javaik és jószágai nem háramlanak a királyi kincstárba és nem es-

Fejér Istvánnak és Jakus Mártonnak, a kegyelmes fejedelem úr, Magyarország nádorára: Wesselényi Ferenc árokszállási jobbágynak mint felpereseknek Gulyás másként Kemencei Albert és Nagy másként Pille György közönséges latrokkal mint alperesekkel szemben bizonyos – az alább bemutatásra kerülő keresetben avagy kérvényben leírt – emberölés miatt indított pere. A felperesek képviseletében (megjelenik) törvényes ügyvédjük, nemes Némethy Pál, a seregszék által kiállított ügyvédvalló levéllel, általános jogfenntartó nyilatkozattal megtartván magának ügyvédi szabadságát a jelen per minden tartozékában, előadni, javasolni és vitatkozni. Bemutatja a mondott felperesek által küldött, már említett kérvényt, amely 1658. jan. 31-én kelt Árokszálláson, és amelyből egyértelműen kiviláglik az alperesek latorsága. Azt kívánja, hogy az alpereseket az 1622. évi 53., illetve az 1638. évi 60. törvénycikke, valamint a (Hármaskönyv) első részének 25. címe alapján marasztalják és ítéljék el.⁵⁹

Az actióban specificált Kemencei Albert azzal menti magát, hogy valamiket allegálnak ellene, mindazokban ő neki semmi viték nincsen, és hogy ő se ládát nem tört, se embert nem ölt és nem is vagdalt, és sőt inkább őtet mint ártatlant mód nélkül verték és hozták is föl az parasztemberek.

Az másik, úgy mint Pille Gyurka hasonlóképpen tagadja mindazokat, valamelyeket reá írnak az árokszállásiak, excepto hoc: oretenus fateálja azt, hogy armányosoknak szidta őket, mondván: „miért öltétek meg az hajdúkat?”

Procurator praetactorum A. praemissa protestatione dicit. /Az említett felperesek ügyvédje előrebocsátott tiltakozás után (a következőket) mondja./ Rész szerint az patrált malefactoriságot nem tagadván nem kívántatnék bizonság ez dologban, mindazonáltal az producált autenticum bizonságokat kívánja rumináltatni, és az följobb inserált articulusoknak continentiaja szerint convincáltatni az I.-ket.

nek a királyi felség adományozása alá, hanem az ilyenek csak fejvesztéssel, ugyanis a tolvajok bitóval, a rablók karóbahúzással vagy keréketöréssel, a többiek pedig pallossal, tudniillik vétkök mértéke szerint lakolnak és fenyítettnek...” (WERBŐCZY 1990. 86–87.)

⁵⁹ Az 1622. évi 53. tc. Címe: *A véghegyek kapitányai a földesurak jobbágyságait az ingyen munkákon kívül más munkákra ne kényszerítsék, az őrséghez tartozók pedig a bántalmazásoktól és háborgatásoktól tartózkodjanak. Az ellenkezőleg cselekvőkre büntetést szabnak. (Ne capitanei confiniorum colonos dominorum ultra gratuitos labores ad alias operas cogant, praesidiarii autem ab injuriis et molestiis abstineant. Poena in contrafacientes statuta.)* A törvénycikk a gonosztevő katonák megbüntetését elmulasztó végvári kapitányokat a gonosztevők pártfogóinak büntetésével fenyegeti. (CJH 1608–1657. 220–221.) Az 1638. évi 60. tc. Címe: *A közönséges gonosztevők iránt nyomozás, letartóztatás és eljárás előírása. (Inquisitionis in publicos malefactores modus et processus praescribitur.)* – Ez utóbbi törvénycikk egyébként a vármegyei büntetőeljárásra vonatkozik. (uo. 402–403.)

Deliberatum est

Az fölül erigált actiójában specificált I.-k tanquam publicus malefactorok ellen judicialiter et autentice szedett attestatiókat mí bírák eléggé megvizsgálván, és minden módon ruminálván azt adinveniáltuk, minthogy háztörés, sarcoltatás, emberek vagdalása Isten ellen káromkodó szitkodás és sok más egyéb gonoszságok is az I.-nek manifestissime constál, annakokáért az actióban inserált articulusoknak continentíája szerint tanquam publici malefactores kerékre ítéltetnek.

/40./

Anno 1658. die 23. februarii. Mi, szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvintevő bírák, convocáltattunk nemes vitézlő Liptay István vicekapitány uram őkegyelme commissiójából ugyan az őkegyelme házához, bizonyos dolgoknak törvín szerint való revisiójára.

Levata causa

/LVIII./ Az nemes és vitézlő Foktövi István uram prókátora, vitézlő Bese György cum nostris dicit: „Emlékezhetik kegyelmetek, seregbíró uram, hogy ez elmúlt napokban praefigált vala ide az szécsényi praesidiumban az declarált A. instantiájára vitézlő Csollak Pál uram úgymint I. ellen, ugyan itt való hites vásárbíró Korponai Varga György által, diem 9. affuturi mensis februarii. Akkor pedig bírák uraim part adván az specificált I.-nek, differálta újobban adván terminust diem praesentis 23. februarii /*jelen hó, február 23. napját*/.” Mindeneknek előtte azért kívánja az A. az I.-t prae foribus proclamáltatni. Quo proclamato et comparente idem procurator qui supra /*Az alperes kikiáltatván és megjelenvén (felperes) fenti ügyvédje*/ kívánja, hogy az I. az querelában specificált articulusnak tenora szerint convincáltassék.

Az I. in sola persona előlállván, az A. actiójára ezt feleli, minthogy az A. úgy allegál ellene mint nemes ember, kívánja, hogy in instanti bizonyítsa meg, hogy nemes ember, alioquin in ea parte cupit eandem causam condescendi /*máskülönben e részlet miatt azt kívánja, hogy a per leszálljon*/.

Deliberatum est

Mivel az A. meg nem bizonyította az maga assertióját az I. kívánsága szerint, ideo praesens causa condescendit /*ezért a jelen per leszáll*/.

Secunda causa

/LXI./ Turóczi János relictája Borbála asszony uti A. Kocsis György felesége uti I. ellen in scriptis beadott actiójában azt kívánja, hogy bizonyítsa meg reá kiáltott szavait, alioquin kívánja, hogy indebitán maradjon el.

Az I. personaliter adstálván azt mondja, hogy ő kész megbizonyítani azokat az szókot, melyeket az A.-ra kiáltott.

Deliberatum

Minthogy az I. az A.-ra ok nélkül kiáltott mocskos szavait coram tribunali elegendendőképpen meg nem bizonyíthatta, pro eo juxta titulum in actione citatum I. convincitur in emenda linguae f. 20. faciente /ezért a keresetben idézett cím alapján az alperest 20 forintos nyelvváltságra ítélik/.

/41./

Anno 1658. die 9. martii. Mi, az szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvíntevő bírák, convocáltattunk az nemes és vitézlő Liptay István urunk őkegyelme commissójából ugyan az őkegyelme házához, néminemő dolgoknak törvín szerint való revisiójára.

Levata causa

/LXII./ Néhai Bussai Tót Antal relictája előállván kívánja, hogy az minemő testamentomot tett szegény ura öközte és leánya között, törvény szerint revideáltassék.

Tót Antal leánya is adstálván kívánja, hogy az testamentum levélnek continentíája szerint az háznak fele övé legyen.

Ezen dolog az specificált személyek között per amicabilem revisionem úgy ment végben, hogy ha az asszony fizet az leányának f. 9., úgy az ház kezínél marad.

/42./

Anno 1658. die 16. martii. Újvari főgenerális gróf Forgách Ádám urunk őnagysága commissiójából, tekintetes és nagyságos Koháry István füleki és szécsényi főkapitány urunk őnagysága által mi bírák, úgy mint nemzetes vitézlő Nadányi Miklós nógrádi főkapitány uram őkegyelme, Iványi Fekete László füleki vicekapitány uram őkegyelme, Liptay István őfölsége szécsényi vicekapitánya, Vécsey Sándor, Bene János, Madách János, Bátori László, Kürtössy István uraimék őkegyelmek, Baratkai István, Egri István, Borbély István és Lévai János, kívül való bírák; hasonlóképpen mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvínbírák, közönségesen convocáltattunk Szécsény várában, Nógrád vármegyében ez alább megírt dolognak törvín szerint való revisiójára.

Levata causa

/LXIII./ Az váci tömlöcben nyomorgó körösztén kezes rabok által kibocsátott rabok, Nagy Jancsi és Újvári Karácson Dávid per modum actionis szóval azt proponálják, hogy mivel annakelőtte jó reménségeknek színe

alatt magok kezességén kibocsátottanak volt 24 rabot, és azonban jószándékokat vígben nem vehették, hanem bennmaradtanak az kezességben. Azt kívánják, mindnyájan az 24 rab hitek tartása szerint helyekre bemenjenek, és az szegény kezeseket felszabadítsák az kezesség alól.

Az kezességen ide ki lévő 24 rab ellenek való feleleteket megértvín az kezes raboknak, az ellen így replicálnak: Elsőbben is az kibocsátott rab Nagy Jancsi ellen excipiálnak, hogy hamis hitő, azért semmi szavát annak be ne vegyék. Az több dolgokban in scriptis qualificálják az kezesség dolgát, hogy tudniillik valamely rabok egyszer az lyukon kigyűttenek, és annakutánna kit az mezőről és kit tovább való útjokból fegyverrel visszavittének, és nyargaló nélkül az előbbeni uroknak vissza nem adtanak, azokról mindjárt leszállott az kezesség. Az kik pedig ennihányon benn maradtanak az kezességben, azokat fizetéseken fölszabadítani. Kívánják annakokáért, hogy simpliciter absolváltassanak.

Deliberatum est

Az váci szegény raboknak dolgában fáradozni akarván, legelőször is az megszabadult és visszavitetett raboknak állapotjában communibus votis et suffragiis az deliberáltatott, hogy ők az kezesség alól, mely rajtok volt, föl nem szabadultak, ilyen ratióból: hogy az olyan elszabadult és ismég visszavitetett rabok kezessége fölszabadulását se törvénnyel, se pediglen szokással meg nem bizonyíthatni. Secundo, hogy azon elszabadult rabok egy vígházban sem mehettének, sőt csak két éjjeli hálást sem tehettenek kívül. Tercio: Újokban bevitetvén el nem harácsolttanak, hanem ki-ki az urának megadatott, sőt magok urai által is vitettek vissza. Az mi pediglen az tömlöcnek megásása előtt kezességen kijött rabokat illeti, azok hogy újokban bemenjenek, deliberáltatott. Oka lívén annak az ő egymás közt való megköteleztetések, mivel egyik az másika után kijöven postájával együtt, előtte kiment raboknak sarcát és rajtok lévő minden kezességet magokra vállolták. Egy⁶⁰ [!] így bár ugyan itt kinn lehetne is megmaradása némelyiknek, beküldvín az maga sarcát, mindazonáltal másnak sarca és rajta való kezességiért mégis fizetni köllene néki. Az mely rabok pedig kijövin az tömlöcből Isten segítségével által meg is szabadultanak, az rajtok lévő kezesség is fölszabadult, és így valamennyin kijöttek az ott benn maradt rabok kezességeken, az mi törvényünk szerint tartoznak simpliciter bemenni. Hol pedig találkoznak köztök olyak, kik 15 nap alatt magok sarcárúl és rajtok lévő kezességről török urokat megelíghetnék, azoknak szabad légyen kinn maradni, és többé az török sanyarúságában bemenni ne tartozzanak.

⁶⁰ Talán másolási hiba „és” helyett.

Anno 1658. die 6. aprilis. Mi, szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvintevő bírák, convocáltattunk tekintetes és nagyságos Koháry István uram őnagysága commissiójából kisleludi Liptay István uram őkegyelme házához, néminemő dolgoknak törvín szerint való revisiójára.

Levata causa

/LXIV./ providi Joannis Bobor in possessione Terjén et comitatu Hontensi commorantis A. contra et adversus strenuos Stephanum Borin aliter Bogor, aliter Turóczi, Franciscum Szabó et Leonardum Tót veluti I. ratione et praetextu certae patratae violentiae in paulo post proponenda actione fusius denotatae mota ac suscitata. /*Felvétetett a Terjénben, Hont vármegyében lakó Bobor János jobbágyinak mint felperesnek a vitézlő Borin másként Bogor, másként Turóczi Istvánval, Szabó Ferencce és Tót Lénárdval mint alperesekkel szemben bizonyos – az alább előadandó keresetben bővebben leírt – hatalmaskodás miatt indított pere.*/

Pro A. nobilis Paulus Némethy cum nostris, et cum generali protestatione reservando facultatem procuratoriam in omnibus causae praesentis accessoriis allegare, excipere, proponere et disputare. Idem procurator, qui supra, praemissa protestatione dicit. /*A felperes képviselőjében (megjelenik) nemes Némethy Pál, a seregszék által kiállított ügyvédvalló levéllel, és általános jogfenntartó nyilatkozattal megtartja magának ügyvédi szabadságát a jelen per minden tartozékában, érvelni, kifogást tenni, előadni és vitatkozni. S fenti ügyvéd előrebocsátott tiltakozás után (a következőket) mondja.*/ Minekelőtte az actiót proponálná, reservál facultást abban is, hogy az minemő violentiákat patráltak az I.-k avagy mások is, ezen patrált violentiák előtte vagy utána, az ő méltatlan praetensiójokért suo modo, loco et tempore liceat suscitare causam /*lehessen a megfelelő módon, helyen és időben feléleszteni a pert*/. Proponit itaque jam actionem tali modo: in anno 1633 circa festum sancti Bartolomei⁶¹ [!] /*Ezután tehát már előadja a keresetet, a következőképpen: 1633-ban, Szent Bertalan ünnepe táján*/ Nyitra vármegyében Hornyá nevű falu határában az A. az országútján midőn menvén, az specificált I.-k – nem tudatik micsoda lölkiismerettől viseltetvén – minden ok nélkül az A.-t hatalmasul megfogták, megkötözték, és vele lévő két lovait és egy csikóját tüle elvivén vitték Solymos nevű faluban, Bars vármegyében. És ott megszállván az akkori bíró kertiben az szilvafák alatt, lívén több katonák is az I.-kkel, magokon kívül is egyet azok közül ott hagytanak, és az többi mind bementenek az bíró házához. Az idő alatt mondotta azon őrző katona az A.-nek: „Jámbor, most volna az elszaladásban módod, ha kedved volna hozzá!” Félvén az A. az előbbeni méltatlan nagy sanyarúságtól, hallván már akkor is oly fenyegetőzéseket az I.-knek,

⁶¹ Helyesen „Bartholomaei” lenne. Szent Bertalan (Bartholomaeus) napja: augusztus 24.

hogy az tetőkkel étetik meg, azon helyről, az hol volt, ment ki egy lövésnyire⁶² az mezőben az őrző katonától és lovaitól. A tájon aratásban búza lívén, ült be abban, ha keresték volna, meg is találhatták volna, de ugyan csak az följobb denominált lovak köllettenek nekik, kiket sem akkor, sem az idő alatt meg nem térítettek, és mostan is oda tartják az A. praejudiciumára és elszenvedhetetlen kárára, vi et potentia mediante. Minekokáért kívánja az A., hogy juxta articulos 3–4. anni 1608., 29. 1609., 23. 1613., 16. 1635. et 43. 1638. in poena violentiae convincáltassanak sigillatim, cum refusione damni /az 1608. évi 3–4., az 1609. évi 29., az 1613. évi 23., az 1635. évi 16. és az 1638. évi 43. törvénycikkek értelmében fejenként ítéljék el őket, a kár megtérítésére/⁶³ az

⁶² A „lövésnyire” kifejezés egyfajta, már a korszakban sem konkrét távolságmegjelölés. Nagy valószínűséggel puskalövést kell értenünk alatta, amelyet Bogdán István – nem kis bizonytalansággal – mintegy 600 méterre becsült. (BOGDÁN 1990. 225.)

⁶³ A felperes keresetében szinte az összes olyan törvénycikket felsorolta, amelyet addig a 17. században a hatalmaskodásokkal kapcsolatban megalkottak. A legfontosabb idézett jogforrás az időrendben utolsó: az 1638. évi 43. tc., valószínűleg ennek alapján kerültek említésre a korábbi, és a konkrét üggyhez kevésbé kapcsolódó cikkek. 1608. évi. 3–4. tc. (II. Mátyás 1608. évi koronázás utáni decretuma). Címe: 3. tc. Az 1592. év óta elkövetett erőszakosságok és foglalások közül melyek maradhatnak meg és melyek nem? (*Violentiarum et occupationum, quae ab anno 1592 patratae sunt, quaenam manere, et quae non debeant?*) 4. tc. Akármiféle erőszakosság esetében a panaszos fél kérésére előrebocsátott törvényes értesítés mellett a vármegyéken miképpen kell eljárni? (*Qualiter ratione quarumlibet violentiarum praehabita legitima certificatione ad partis querulantis instantiam in comitatibus procedatur?*) (CJH 1608–1657. 26–29.) Az 1609. évi 29. tc. Címe: A múlt országgyűlés végzéseinek az erőszakosságokra és a jószágfoglalásokra nézve kelt 3. és 4. cikkelyeknek érvényben hagyása, helyes értelmezése, és az azokban való eljárás módja. (*Quomodo tertius et quartus constitutionum praeteritae dietae de violentiis et occupationibus bonorum editi articuli in suo esse et vigore manere, ac sincere intelligi, et quomodo in illis procedi debeat?*) (CJH 1608–1657. 60–61.) Az 1613. évi 23. tc. Címe: Az erőszakosságokról és a jószágfoglalásokról a korábbi országgyűléseken kelt törvénycikkelyeknek világosabb megmagyarázása. (*Articuli praeteritarum dietarum de violentiis et occupationibus bonorum editi lucidius declarantur.*) (uo. 106–111.) Az 1635. évi 16. tc. Címe: Az erőszakoskodókról kiadott cikkelyek helybenhagyásáról, azoknak kiterjesztéséről és a törvény elé állítottak esküjének megítéléséről. (*Articuli de violentiis editi ratificantur: in quantum se extendant, et de impositione juramenti statui commissorum.*) (uo. 318–319.) Az 1638. évi. 43. tc. Címe: A falukban megszálló és a szegény népet bántalmazó katonákkal és az urak szolgálóival szemben miképpen kell eljárni? (*Qualiter contra milites, vel etiam dominorum servos in pagis condescendes et miserae plebi injurias inferentes procedendum?*) „A katonáknak és némely mágnás urak szolgálóinak faluról-falura való szállására nézve, miután az nemcsak hogy meg nem szűnt, hanem a soproni országgyűlés óta még szaporodott, a karok és rendek az 1635. évi 10. törvénycikkelyre hivatkoznak. 1. § Határozottan kijelentve és e törvénycikkelyhez hozzáadva azt, hogy a szegény népnek az ilyen nyomorgatóit, és pedig a katonákat a kapitányok, a nem nemes szolgálókat

gyalázat terhin kívül is, mely gyalázatot föl nem vett volna 58 forintokért. Cum finali et reali executione. /*(Mégpedig) végleges és valódi ítélettel.*/

Az I-k ebben part kívánnak. Ideo dantur ipsis paria actionis. /*Ezért megkapják a keresetlevél másolatát.*/

/44./

Anno 1658. die 10. aprilis. Mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvintevő bírák, convocáltattunk seregbíró uram házához bizonyos dolgoknak törvín szerint való revisiójára.

/LXV./ Makai Gyurkának az anyjával, Makai Mihálynéval eleitől fogvást bizonyos dolgok vígett az minemő adósságbeli praetensiója volt, admoneáltatván bírák uraiméktől placidis mediis így accordáltak, hogy Makai Mihályné az fiának, Gyurkának fizessen talleros 15, és annak utána maradjon békivel. Erre az asszony is obligálta magát az jó békességre nézve.

/LIV./ Juhász Tamás két felesége és házas leányi megesküdvín hitek után valamienemű készpénzt, portékát és marhát előmondottanak, extendáltak ad talleros 56 florenos 1 denarios 20. Abból egy-egyfelé valami jutott, mindenik fél contentáltatván mindennemő köztök való controversia complanáltatott.

/45./

Anno 1658. die 20. aprilis.

/LXVI./ Vitézlő Diméndi István válosztatott vásárbíróságra. Amellé pedig újokban megmarasztatott Olasz Szabó István.

/46./

Anno 1658. die 25. maji. Mi, az szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvintevő bírák, convocáltattunk seregbíró uram házához az úr őnagysága commissiójából néminemő dolgoknak törvín szerint való revisiójára.

[Protestatio]

/LXVII./ Nemzetes vitézlő Pető István uram őkegyelme coram tribunali solenniter protestál super eo, valaki az szécsényi uraimék őkegyelmek közül az ő ke-

pedig földesuraik, a hatalmaskodásokról kelt rövid eljárásról szóló cikkelyek alapján az igazság kiszolgáltatása végett törvény elibe állítsák, és ama cikkelyek erejénél fogva igazságot szolgáltatni tartozzanak. 2. §. Ha pedig ezek a közönséges igazság kiszolgáltatását elmulasztanák, akkor bármelyik megkárosított nemes az ilyen kapitányokkal mint tettesekkel és az alattok való katonákkal valamint a földesurakkal és a tettek bárhol megtalálható elkövetőivel szemben jövőre a rövid eljárásról szóló cikkelyek értelmében járjon el.” (uo. 394–395.)

gyelme határában ortványríteket bír és azoknak solita adaját annuatim debito tempore nem praestálja, azon esztendőben nem líszen szabad kaszálni az földet. Ha pedig három esztendő alatt azt continuálja valaki, épen elesik az ríttől minden contentatio nélkül, melyről őkegyelme iterum iterumque protestál.⁶⁴

Levata causa

/LXVIII./ Kökényesi Istók előállván azt kívánja, hogy Híhalmán az mely két ökröt ára szerint eladott bizonyos áron ott való paraszt embernek, úgy mint Szita Miklósnak, és annakutána mind az három ökör elveszett, kívánja hogy Szita Miklós, ha gondját nem viselte az marhának, csak adja meg az árát.

Szita Miklós azt mondja, jóllehet megárulta az ökröket, de akkori gondviselését magára nem assumálta. Azért kívánja, hogy ha Kökényesi meg nem bizonyíthatja maga acquisitióját, absolváltassék.

Deliberatum est

Kökényesi az maga assertióját sufficientissime megbizonyítván, ahhoz képest mi bírák az superior vox szerint judicialiter azt adinveniáltuk, hogy Szita Miklós valamin megárulta az két ökröt, azon summát in termino quindenae tartozzék deponálni.

Levata causa

/LXIX./ Borsodi Bálintné maga személyében előállván azt proponálja, hogy Horvát Balázs házánál az maga hordajából az mely 17 tallér elveszett, kívánja hogy Horvát Balázs adjon számot róla, és fizesse meg azon elveszett 17 tallérokat.

Horvát Balázs maga személyében adstálván közönséges tudománytítellel ebben part kíván.

Pars actorea producit in scriptis ulteriorem suam actionem, et juxta ejusdem continentiam cupit eundem I. convinci et aggravari. /A felperes fél írásban mutatja be további keresetét, és annak tartalma alapján kéri az alperes elmarasztalását és elítélését./

⁶⁴ Pető István a földekben erősen szűkölködő szécsényi katonaság számára erdős vagy cserjés területeket engedett át, évi földbér fejében, hogy azokon irtással kaszálókat létesítsenek. A hasonló esetek alapján valószínűsíthető, hogy a katonáknak néhány évig nem is kellett fizetniük az irtvány (ortvány) után, vagy csak csökkentett összeget. A seregszéki jegyzőkönyvben feltűnő konfliktus talán éppen abból eredt, hogy ez a néhány éves kedvezmény lejárt. A magyar végvári katonaságnak a megélhetéshez elengedhetetlen mezőgazdasági tevékenységéről: (PÁLMÁNY 1985. 157.)

Deliberatum est

Mi, fölül megírt bírák, ezen személyek között való állapotot minden módon megvizsgálván és ruminálván communibus votis et suffragiis azt deliberáltuk: mindeneknek előtte az I. kívánsága szerint az A.-nak ura kigyúvén az török rabságából, együtt az A.-val coram iudice bellico esküdjék meg azon, hogy bizonyosan az I.-nél levő maga ládájából vezett el az ő pénze, és az ki elveszett, mennyi volt summa szerint. Így az A.-k megesküdvén, minthogy az I.-hez igen nagy az suspitio, sub termino quindenae az I. leánya hetedmagával, külső tisztességbeli személyekkel tartozik magát purgálni, hogy az A. pinzinek elveszésében sem híre sem tanácsa nincsen, és maga sem cselekedte. Így ha ezt cselekeszi, absolválja magát, alioquin mind az elveszett summát tartozik deponálni, és mind maga az leány kicsapassék az vígházból.⁶⁵

[Protestatio]

/LXX./ Nemzetes vitézlő Géczi Gábor substitutus kapitány uram őkegyelme az convocatus leült bírák uraimék őkegyelmek előtt solenniter protestál azon, hogy őkegyelme Detki Benedek gyaloghadnagy uramnak és ő kegyelmével levő hajdúknak nem adott szabadságot arra, hogy fölvigyék magokat, és Rimócra, főgenerális urunk őnagysága fundusára Pörcze Dömötör házára hatalmasul reámenjen, és onnét az öccsét és holmi javait elhozzák. Sőt, az mikor kiredzének volna is, tiltotta őkegyelme, hogy semmit az őkegyelme akaratjából ne cselekedjenek, mert ha kérdésben mégyen az dolog, őkegyelme immunis akar lenni ezen dologtól. Super quo iterum atque iterum protestál őkegyelme ad futuram juris sui cautelam.

/47./

Anno 1658. die 8. junii. Mi, az szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvintevő bírák, convocáltattunk nemes vitézlő Liptay István uram őkegyelme commissiójából seregbíró uram őkegyelme házához neminemő dolgoknak törvín szerint való revisiójára.

Levata [causa]

/LXXI./ Acsán lakozó Sipos István uti A. maga személyében előlállván, Horvát Györgyön hat disznónak az árát kívánja, melyet hatalmasul fölött Szentantalon, minden fáradságával és kötelességivel együtt.

⁶⁵ A leány még nyilvánvalóan hajadon volt, apja házánál élt és atyai hatalom alatt állt, ezért perelték be az apát az elveszett pénz miatt, és nem magát a feltételezett elkövetőt.

Horvát György rab maga személyében előállván tagadja mindennemő acquisitióját az A.-nak.

Deliberatum est

Mi convocatus törvintevő bírák megértvín ezen dolgot communibus suffragiis azt deliberáltuk, minthogy az sertéseket együtt is, másutt is mint adták el, világosan előttünk nem constál, azért azon sertéseket eladó acsai Sipos István in termino quindenae esküdjék meg azon maga személyében, mint adták el azon sertéseket, és ha nyertek-e avagy vesztek-e rajta? Ha nyertek, tartozik kiadni az harmadrészt Horvát Györgynek, ha pedig vesztek, valamennyire extendáltatik az vesztesek, annak harmadát tartozik Horvát György deponálni, restituálván azt is, valamit felvett Szentantalon Horvát György.

/LXXII./ Nagy Mihály, az Csordás, és az húga közt való praetensiókat letíven az köztök való atyafiúságnak megmaradásáért Csordás Mihály az húgának melllette való fáradságáért in termino quindenae tartozik adni f. 10.

/LXXIII./ 1. Szalóki azt kívánja, hogy szegény Zákány annakelőtte az mine-mő öt tallért fölött szakáli embertől, in instanti annak 4 tallérát adja meg, az felesége egyiket elengedte volt neki.

2. Adott volt neki annakelőtte egy tehenet talleris 9, abban vagyon még hátra talleri 7, azt is kívánja Szalóki megadatni.

3. Mikor Zákányt az maga kezességén kihozta az török rabságából, vettek őrajta Zákány vígett talleros 20 az törökök, azt is kívánja, hogy Zákány relictája refundálja.

Deliberatum est

Ad primum, mi az öt tallér dolgát illeti, Szalóki esküdjék meg azon, hogy el nem engedte és ajándékon sem adta Zákánynak, az szakáli ember is mondja hittél róla, hogy megadta Zákánynak, megesküdvín mindkét részről. Annakutána fizessen Zákányné talleros 4.

Ad secundum: Szalóki hivassa föl azon embert, kivel bizonyítani akar az tehén dolgárúl.

Ad tertium: simpliciter absolváltatott Zákányné Szalóki az iránt való keresetitől.

/48./

Anno 1658. die 19. junii.

/LXXI./ Acsai Sipos Mihályt az törvín kívánsága szerint megesküdtettem. Hiti után azt vallotta, hogy azon sertéseken vesztek közönségesen talleros 14, hogy pedig Horvát György el nem hagyta adni az sertéseket, mikor ők akarták, amiatt is hiti szerint vallja, hogy vesztek talleros 13.

/49./

Anno 1658. die 31. augusti. Mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvintevő bírák, közönségesen convocáltattunk tekintetes és nagyságos Koháry István urunk önnagysága commissiójából nemzeti vitézlő Liptay István vicekapitány urunk ökegyelme házához, néminemő dolgoknak törvín szerint való revisiójára.

Levata causa

/LXXIV./ Nemes vitézlő Némedi János vasas rab maga személyében adstálván verbis proponálja, Gyöngyös várasában lakos Tót Pál az minemő Garas Palkó nevő rab atyafiáért kezes volt, és elszökött, kívánja Némedi János, hogy Tót Pál állassa elől személye szerint Garas Palkót, vagy annak sarcát tegye le. Ha nem, tehát maga adassék az kezes rabok kezekben. Item: mint-hogy maga is Némedi János őmiatta esett rabbá, azért kívánja azt is, hogy magát is váltassa ki az török rabságából.⁶⁶

Tót Pál maga személyében előállván Némedi János ellene allegált mindkét részről való praetensióit simpliciter tagadja.

Deliberatum est

Mi convocatus bírák, az specificált adstans személyeknek egymáshoz való allegatiójokat eléggé megvizsgálván és ruminálván közönséges értelemből azt adinveniáltuk, minthogy Némedi János elegendőképpen megbizonyította, hogy Tót Pál ugyan kezes volt az öccsért Garas Palkóért, és ugyan az maga kezességén is vitte alá Ajnácsra, és az vasat is maga üttette lábára Tót Pál, az mint oretenus is mielőttünk bírák előtt megvallotta, azért in termino bis quindenae Tót Pál tartozzék előállítani Garas Palkót, avagy valami az

⁶⁶ Garas Pál ügyéhez fennmaradt Koháry István szécsényi és füleki kapitánynak egy 1658. júl. 3-án kelt nyílt parancsa: „Most oda alá csavargó Garas Palkó, Barbély Istók és Kalocsay alias Kristóf nevű kezességen kijött rabokért itt való szécsényi emberséges emberek kezesek lévén, háborgattatnak miattok, hogy eddig is kézben kellett volna adni őket. Minthogy pedig magok azon raboknak keresésére nem mehettek, fogadták meg ez levelem mutató itt való katonákat, hogy valahol találják, mindjárt megfogassák. Melynek okáért városi és falusi bírák, látván ez pecsétetes leveletem, valamint becsületeteket, fejeteket szeretitek, valahol ezen feljül megírt rabokat találjátok, mind Kunság és mind Jászság, mindjárt megfogjátok, kézbe adjátok, sőt ha magok az katonák velek fel nem jünnének is, valamely falubeli avagy városbeli embereknek kezekben adják, fegyveres kézzel jó őrizet alatt idehozni Szécsénybe erős büntetés alatt el ne mulasszátok. Ebben semmi úttal egyebet ne cselekedjete. Datum in praesidio Szécsényiensi, die 3. julii anno 1658.” (Kiadása: SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 247.)

sarca Garas Palkónak, azt fizesse meg, alioquin elmúlván az terminus maga adatik Tót Pál az kezes rabok kezekben.

Az mi az maga rabságáért való praetensióját illeti pedig az A.-nak, az most in suspenso marad ob certas rationes.

/50./

Anno 1658. die 16. septembris. Mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvintevő bírák, convocáltattunk nemes vitézlő Liptay István uram őkegyelme commissiójából seregbíró uram őkegyelme házához néminemő dolgoknak törvín szerint való revisiójára.

Levata causa

/LXXV./ Horvát Miklós egri rab maga személyében előállván azt mondja, mivel Csóriban lakos Pap Mihály az bátyját, Pap Pált hamis hitő rabot maga kényére tartotta, és talám az vasat is maga vágta le az lábárúl, azért kívánja, országunk törvénye szerint mentse magát Pap Mihály, alioquin magát kívánják kézben adatni.

Pap Mihály is adstálván Horvát Miklós rab mindennemő praetensióját simpliciter tagadja, és hogy az bátyját szemeivel sem látta, azért kívánja, hogy absolváltassék.

Deliberatum est

Mi bírák, az mostani causansoknak dolgokat és mind pedig az bizonságokat eléggé megvizsgálván és ruminálván, azt deliberáltuk, minthogy az A. kívánsága az tanúk vallásából elégségesképpen meg nem bizonyosodik, sőt inkább az I.-t világosan mentik és büntelennek mondják, azért az A. mostani keresetitől az I. simpliciter absolváltatik.

/51./

Anno 1658. die 24. octobris. Mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvintevő bírák, convocáltattunk seregbíró uram őkegyelme házához néminemő dolgoknak törvín szerint való revisiójára.

/LXXVI./ Fülekben lakozó Sidi András házastársa, Szakály Panna asszony az nénjivel, itt Szécsényben lakos Szakály Erzsébet asszonnyal valami háza vígett bírák uraimék előtt amicabiliter conveniáltak.

Levata causa

/LXXVII./ Nemes vitézlő Budai Pál uram őkegyelme maga személyében adstálván az pataji emberek dolgában verbis proponálja,⁶⁷ hogy mivel Török Istókék hatalmasul elhajtották marháikat és magát is az embert törökösnek mondották, azért kívánja őkegyelme, hogy elsőbben is bizonyítsa meg azt, hogy törökös az pataji ember, és járjon úgy mint olyan, alioquin in poena talionis convincáltassék Török Istók. Amellett az hatalomnak terhén, és minden kárának, fáradságának és költségének restitutióján is elmaradjon.

Török Istókék megismervén gonosz cselekedeteket, megalkudtanak mind Budai urammal és mind pedig az pataji káros emberekkel.

/52./

Anno 1658. die 16. novembris. Mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvintevő bírák, közönségesen convocáltattunk seregbíró uram házához tekintetes és nagyságos Koháry István uranknak őnagyságának commissiójából, néminemő dolgoknak törvín szerint való revisiójára.

Levata causa

/LXXVIII./ Praedenominált urunk őnagysága úgymint dominus terrestris curatora, nemes vitézlő Soós Ambrus uram őkegyelme, előállván, szóval azt proponálja: mivel Patán lakozó Török Péter felesége Kis Anna asszony ennéhány rendbéli vítkekkel, úgy mint nyilvánvaló paráznosággal, gyilkossággal és törökké való lítelíre való vágyódással vádoltatott, azért kívánja az őnagysága curatora, ha ezek az asszonyra az bizonságokból kitetsznek, országunk törvénye szerint büntetődjék, melyről törvint és realis executiót is kíván administráltatni.

Az asszony képében Kaszap Mihály uram előállván az dominus A. actiójára producálta in scriptis feleletit, melyet kíván elolvastatni.

⁶⁷ A Solt megyei Dunapataj mezőváros melléknévi alakja a korabeli helyesírás következetlensége miatt teljesen megkülönböztethetetlen a Heves megyei (Gyöngyös)pata mezővárosétól. Budai Bornemisza Bolgár Pál azonban csak elvétele működött Heves megyében, és néhány fennmaradt adat alapján úgy tűnik, hogy elismert ügyvédként rendszeresen képviselte a (duna)patajiakat különböző ügyekben. (pl. PML IV.1-f. 1. d. 2. t. f. 1.) 1661. január 21-én kelt végrendeletében is megemlíti, hogy a patajiak bizonyos kiváltságlevelei (privilegiumai) nála voltak, nyilvánvalóan egy peres ügyben használta fel ezeket bizonyításra. – Akár eredetiek is lehettek, bár valószínűbb, hogy hiteles másolatok. Jakus Lajos egyébként a végrendelet említését helyesen a Solt megyei (Duna)pataj mezővárosra vonatkoztatta. (JAKUS 1985b. 25. és 29.)

Deliberatum est

Mi, fölül specificált bírák, az causans személyeknek egymáshoz való allegatiójokat meghallgatván, és mind pedig külön az I. ellen judicialiter szedett attestatiókat eléggé pensitálván és ruminálván, communibus votis et suffragiis ezt adinveniáltuk, hogy noha az I. menti ugyan azzal magát, hogy ha valamint némely tanúk vallásából az ő paráznasága kitetszenék is, nem volt az titkon, hanem az ura tudtára volt, melyre talám ugyan el is köllött volna haladni az mostani törvínnek, de minthogy egyébaránt is gyilkossága, törökké való lételre való szándéka, vágyódása és sok rendbeli paráznasága az tanúk vallásából manifestissime constál, azért az mi törvényink szerint az I. méltatlan fővételre ítéltetett.

Deliberatum est

/LXXIX./ Néhai öregbik Jambrik leánya, Dorkó asszony és Jambrik Mátyás árvája, Zsuzska dolgokat mi illeti az megmaradott ház vígett, az mint mielőttünk, bírák előtt mind két részről proponáltatott, ahhoz képest öközöttök tettünk ilyen limitatiót: minthogy Jambrik Mátyásnak árvája, Zsuzska még él, és mind pedig az öregbik Jambrik leánya, Dorkó, és ennekelőtte még semmi divisio nem lött azon ház felől, azért az mi ítéletünk szerint elsőbben is valamit azon házra költött az árvának anyja mostani urával együtt, vagy hittal mondjanak róla, avagy megbizonyítván, valamire mernek mondani, az az ház árából tudódjék ki. Annakutána azon háznak fele legyen az árváé, és fele Dorkóé.

/LXXX./ Vörös János az több atyafiakkal együtt mindennemő törvínyes remediumokat félretívén bírák uraimék előtt amicabiliter úgy conveniáltanak, hogy Vörös János fizessen az több atyafiaknak karácsonra tíz ezüst tallérokat.

/LXXXI./ Nemes vitézlő Gesztelyi János és vitézlő Csorba György uraimék őkegyelmek per amicabilem úgy conveniáltanak, hogy az elvont portékát Csorbáék restituálják mind épen, és ennekutánna se titkon se pedig nyilván ne vítsenek Gesztelyi uram gutai jobbágyinak.

Deliberatum est

/LXXII./ Néhai Víglesi Jancsinak halála után valami készpénz, ló és egyéb portéka megmaradott, az relictája Zsuzska sub quindena maga személyében mondjon hittal róla, és az szerint adjon elől mindeneiket, valamikor pedig ez idő alatt uráért fizetett és fizetni köll, liquidálja, és ezek kitelvín, az közönséges jókból valami megmarad, az egyaránt szálljon kétfelé az superior vox szerint.

/53./

Anno 1658. die 7. decembris. Mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvintevő bírák, convocáltattunk főkapitány urunk őnagysága commissiójából ugyan az őnagysága palotájában, ez alább megírt dolognak törvín szerint való revisiójára.

Levata causa

/LXXVIII./ Főkapitány urunk őnagysága, úgy mint supremus magistratus, kegyelmetek előtt bírák uraim azt proponáltatja: mivel ez jelen való patai asszonyember ez előttünk álló itt való őfelsége szolgájával conspirálódván minden ok nélkül az asszony urát titkon megölték, azért úgymint magistratus kívánja őnagysága úgymint publicus malefactorok országunk törvéne szerint büntetődjenek, cselekedeteknek érdeme szerint.

A gonosztívó személyek magok oretenus megvallják gonosz cselekedeteket, hogy ő dolgok.

Deliberatum est

Minthogy ez gonosztívó latrok mind magok megvallják gonosz cselekedeteket, és mind pedig az bizonságokból világosan megtetszik, pro eo communi suffragio praesentes publici malefactores convincuntur in totali acquisitione domini supremi magistratus sub sequenti modo et ordine observato. /Ezért egyhangú szavazással a jelen közönséges latrokat a főtiszt úr teljes keresetében elítélték, a következő módon és rend szerint./ Hogy tudniillik, mindkettő elsőbben lófarkon meghordoztatván tüzes fogókkal megfogdostassanak mások példájára, annakutána az legényt négygyé vágják, az asszonynak pedig kezeit elvágván, elevenen temessék el.

Levata causa

Deliberatum est

/LXXXIII./ Minthogy mind az personaliter citált tanúknak fassiójokból, és mind pedig az megholt személynek atyjának szóval való expositiójokból világosan extál, hogy az juhász legény nem akaratjával és nem is azt találta megütni, az kire haragudt, sőt soha nem is ismerte annakelőtte, azért az mi törvényünk szerint az juhász halált nem érdemel, hanem az legénynek díját, f. 40 tartozik megfizetni.

/54./

Anno 1659. die 10. januarii. Újvári főgenerális gróf Forgách Ádám urunk őnagysága parancsolatjából tekintetes és nagyságos Koháry István urunk őnagysága, őfelsége füleki és szécsényi praesidiumnak főkapitánya, noha maga personaliter jelen nem lehetett, mindazonáltal szécsényi praesidiumban Nógrád vármegyében mi alább specificált és az őnagysága által convo-

cált bírák, requiráltatván őnagyságától, kívánta őnagysága, hogy csak revideáltassék. Azért mi, Iványi Fekete László: füleki praesidiumnak vicekapitánya, Liptay István: szécsényi praesidiumnak vicekapitánya, Pyber Ferenc: gyarmati praesidiumnak vicekapitánya, Farkas György: Buják várának vicekapitánya, Kuti János: palánki praesidiumnak vicekapitánya, Földváry János: Pest Pilis Solt vármegyének viceispánja, Budai Pál: Nógrád vármegyének [!] substitutus viceispánja, Dienes György, Wattay Pál, Ráday András, Német [!] Pál, Albert deák, Jánossy Mihály, Baghy András, Rédei Mátyás, Jakabházi Gáspár: azon vármegyének juratus assessor, ⁶⁸ Szabó István, Kis Miklós, Csalári György, Jakabházi János, Olasz Szócs István: ezen praesidiumnak hites bírái, Molnár Mihály: füleki őfelsége lovas hadnagya, Cseh Mihály és Szűcs György: palánki praesidiumnak hites bírái, ültünk le az egri tömlöcben nyomorgó kezes rabok instantiájára, Elek István nevő rab uti I. ellen való törvényeknek revisiójára.

Levata causa

/LXXXIV./ Az egri tömlöcben nyomorgó körösztén kezes rabok, úgymint az vitézlő Kocsó Albert és Serkei Máté által compareálván per modum actionis azt proponálják, hogy Palánkban lakozó Elek Istvánt ők az egri tömlöcből 25 személyek kezességén bocsáták ki suo modo. Az 26.-dik ott alatt fekvén betegen, úgymint Serkei Máté, őtet azután vetették kezessé. Kívánják azért kézben adatni Eleket.

Elek István I. in scriptis producálván feleletit, elolvastatott. Az A.-k azt kívánják, hogy az I. maga felelet szerint való replicatióját hat személlyel bizonyítsa meg, hogy szitokkal hajtotta alá az másik ura az tömlöctől az házához, és hogy ott őriztettek is. Serkei Máté maga kezességire nézve azt mondja, hogy ugyan maga kérte Elek István az háznál, mondván: „Légy kezes érettem kenyeres, hiszem több kezesem is vannak.”

Ezen Serkei Máté feleletit Elek István per omnia tagadja.

Deliberatum est

Megruminálván az parsoknak mind feleleteket és mindkét részről producált biznasságát is, minthogy Elek István az maga objectumában qualificatát tézzen,

⁶⁸ Sajnos a forrás nem határozza meg pontosan, hogy a felsorolt személyek a két vármegye közül pontosan melyiknek ülnökei. Ideiglenes nógrádi archontológiánk segítségével így megkíséreltük elkülöníteni, hogy ki mely vármegye tisztviselője volt. A mutatóban, ha feltételesen is, de ennek az azonosításnak eredményeit tüntettük fel. (Akadhatott a felsoroltak között olyan is, aki mindkét vármegyében szolgált esküdt ülnökként, ám erre nem sikerült egyértelmű adatot találni.) A korszak irataiban egyébként meglehetősen gyakori a különböző vármegyék esküdtjeinek ilyen összevont felsorolása.

hogy ő őrizet alatt volt volna az kezesség után, és actorrá tívén magát, incumbált, hogy az maga assertióját doceálja sufficienter, azonban nem doceálhatván, sőt in contrarium az kezes rabok öt helyes bizonságokkal bizonyították azt, hogy az kezesség után őrizet alatt nem volt, ez okon az mi törvényünk szerint tartozzék Elek István bemenni helyire, és az kezeseket fölszabadítani.

Levata causa

/LXXXV./ Kajdi János seregbíró uram őkegyelme kezéhez az minemő 49 tallérokot adott Albert deák uram őkegyelme, Szabó András házának az árát, bírák uraimék őkegyelmek deliberatiója szerint így osztatott el az adósak között.

Az kinek micsoda igazsága vagyon, producálván, az szerint fizetessék meg az adósság. Minthogy pedig Budai Pál és Szabó Mihály uraimék őkegyelmek obligatoriájokat producáltak, arra nézve adatott Budai uramnak tallerorum 30, Szabó Mihálynak tallerorum 9, és az maradékja – tudniillik talleri 9 – adatott Wattay Pál uramnak, két tallérát pedig Soós Ambrus uram assumálta. Az több adósak kéressék jövőendőben Szabó Andrást.

/55./

Anno 1659. die 9. januarii. Mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvintevő bírák, convocáltattunk nemes vitézlő Liptay István uram őkegyelme házához ugyan az őkegyelme commissiójából, néminemő dolgoknak törvín szerint való revisiójára.

Levata causa

/LXXXVI./ Szabó Mihály uram őkegyelme maga személyében előállván azt proponálja, hogy Bíró Gyurka nevő magyar rabért az mint annak előtte bizonyos summa sarcáért kezesek lettek Kállai György és Nagy András, minthogy az kezességnek terminusa már elmúlt, és Bíró Gyurka is az vízben holt, azért kívánja őkegyelme, hogy mint kezesek contentálják őkegyelmét.

Az specificált kezesek Szabó Mihály uram kívánságára azt felelik: Ha Bíró Gyurka valamikor maga dolgaiban elvészett volna, vagy török levágta volna, avagy döggel holt volna meg, méltán kívánhatná őkegyelme az kezességet, de minthogy Szabó Mihály uram dolgán holt az vízben, azért nem tartoznak fizetni semmit is.

Minthogy ezen causához más emberséges embernek is vagyon interesséje, az ki minthogy most itthon nincsen, annak megjöveteléig bírák uraimék differálták ezen dolgot.

Levata causa

/LXXXVII./ Domoszlón lakos Zeke Mihály nevő paraszt embernek egri törökkel lívén galibás állopotja, kívánja nyavalyás, hogy törvínnel igazíttassék el.

Deliberatum est

Mi convocatus törvínbírák, ezen domoszlói embernek maga galibás állapotjáról való expositióját meghallgatván és ruminálván közönséges és egyező értelemmel azt deliberáltuk; megbizonyosodván előttünk, hogy Zeke Mihály Eger várában lakozó Nezir Csorbasia Kása Istók nevő rabjáért se kezes nem volt, se azon rabnak anyjáért, akkor sem volt jelen, mikor Kása Istókot bevitték Egerre az bátyja kezességére, és azon kívül is ugyan semmi közit nem ártatta közéjük, melyhez képest nem tartozik semmit is fizetni Nezer Csorbasiának. Holott az mikor bevitték azon Kása Istókot contentus volt vele Csorbasia, és annakutána mint rabját oltalmazta volna, melyet nem cselekedvén, és Isten megszabadította, vallja maga kárát.

/56./

Anno 1659. die 19. januarii. Mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvíntevő bírák, convocáltattunk seregbíró uram házához bizonyos dolgoknak törvín szerint való revisiójára.

Levata causa

/LXXXVIII./ Tót Mihók, őfelsége iratos szolgája előállván azt mondja, Ecsegen lakos Kurta Máté adós neki 25 tallérával, azért kívánja, hogy contentáltatnék.

Kurta Máté azt mondja, Gódor pöcsétes levelet adott neki, hogy azzal menjen el Tót Mihókhoz és vegye meg rajta az 25 tallért, mellyel őneki adós, és váltsák ki azon pénzen az fiát Fülekből, ő azért az szerint ha cselekedett, nem adós vele Tót Mihóknak.

Deliberatum est

Kurta Máté két helyes személyekkel megbizonyította coram tribunali, és maga is deponálta az juramentumot, hogy bizonyosan Gódor adta neki az pöcsétes levelet, melynek erejével megvette Tót Mihókon az adósságot. Azért absolváltatik Kurta Máté eziránt. Tót Mihók keresse Gódort az rajta tett hatalmaskodásért.

Secunda causa

/LXXXIX./ Nemzetes és vitézlő Soós Ambrus uram maga személyében előállván azt proponálja, minthogy Hajdú Andrisért adta hitlevelét⁶⁹ in et

⁶⁹ Ahogy azt az alább szereplő „obligatoria” szó egyértelműsíti a „hitlevél” szó itt nem megbízólevél (*litterae credentiales*) értelemben szerepel, hanem egyfajta feltételes kötelezvényt jelent. Ennek kiállítója vállalja a benne szereplő összeg – esetünkben – száz tallér kifizetését, abban az esetben, ha a váltságdíj összekoldulására a fogság-

pro talleris 100 sok könyörgésekre mind szüleinek, és mind emberséges emberek intercessiójára, jó kezességen, azért kívánja őkegyelme, hogy az kezesek szabadítsák az őkegyelme hitlevelit, alioquin kívánja őkegyelme, az obligatoriának continentiaja szerint az kezesek tegyenek eleget őkegyelmének.

[Tertia causa levata]
Deliberatum est

/XC./ Mi, praedecarált törvénybírák, az specificált postarabnak verbális propositióját, és mind penig az kezes asszonyembernek maga kezességéről tett qualificata responsióját eléggé megvizsgálván és ruminálván, communi suffragio azt concludáltuk, mivel ezen posta magyar rab coram tribunali propria oris sui fassione /a törvényszék előtt, saját szájával/ azt mondotta, hogy Tóbiást innét az szécsényi praesidiumból vasban vívén Tiszovnyik nevű faluban, Nógrád vármegyében lévőben az felesége kezességén. Onnét hogy el akarta tovább is vinni, maga dolgainak meglátására, azon tiszovnyikiak azon Tóbiás rab lábáról vágatták le az vasat, mind az posta akaratja ellen – az mint maga az postarabtól informáltattunk –, és mind penig az kezes asszonyember híre nélkül. Pro eo numero omnium videre, az kezes asszonyember azon urára való kezesség alól simpliciter absolváltatik, az posta penig tovább kereskedjék és keresse sarcát azokon, valakik levágták Tóbiásnak az vasat akaratja ellen.

Illa agit gratias super deliberationem hanc dominorum judicium. /Az asszony köszönetet mond a bíró urak ezen ítéletéért./

/57./

Anno 1659. die 15. martii. Mi, az szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitélő törvénybírák, convocáltattunk seregbíró uram házához bizonyos dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

[Levata causa]

/XCI./ Martonosi Kis Mihály maga személyében előállván azt proponálja, valami szegedi pénzt tartatott volt meg Faragó Györgynél, úgymint talleros numero 63. Az úr parancsolatjából azért kívánja őkegyelme, hogy Faragó állítsa elől azon letartatott pénzt.

ból kibocsátott rab nem térne vissza gazdájához időben a sarccal. Az esetet bonyolítja, hogy Hajdú András szülei több más ember kezessége mellett könyörögték ki Soós Ambrustól a hitelevelet, azaz esetünkben a biztosítéknak is volt egy biztosítéka. A bejegyzésből úgy tűnik, hogy Hajdú nem tért vissza időben török gazdájához, aki a hitlevelet kibocsátó Soóson elkezdte követelni a száz tallért, Soós pedig a kezességvállalás értelmében azt kívánta, hogy a kezesek vagy a töröknek (ezt jelenti a hitlevél „szabadítása”), vagy neki magának fizessék ki a pénzt.

Faragó azt mondja, hogy több pénz nála nem volt, hanem az maga adósága, melyet ő tartozott fizetni, az többi mind oda vagyon.

Deliberatum est

Minthogy Faragó György bírák uraim parancsolatja után kiadta keziből az arestált pénzt, és más az, hogy az szegedi emberektől is felvette az fáradságának bérít, azért bírák uraim törvénye szerint tartozik Faragó György két tizenöt nap alatt kisserzeni az megarestált 63 tallért.

Deliberatum est

/XCII./ Szentmártoni János bizonyítsa meg, hogy azon lovat nyerte el az török tőle, és ha megbizonyíthatja, felivel tartozik, alioquin ha vagy eladta, avagy elcserélte, avagy gondviseletlensége miatt veszett el tőle, épen fizesse meg az árát az lónak.

/58./

Anno 1659. die 22. martii. Mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitélző törvénytevő bírák, convocáltattunk seregbíró uram házához némine-mő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

/XCIII./ Balogh Jakab halála után maradván feleségére Mariskára annyi erő jósága, az mi törvényünk azt találta, hogy tartozik megfizetni az ötödfél tallért Makai Kis Mihálynak.

/XC./ Az egri rabok dolgában Tót Tóbiás hamis hitű rab állapotja felől így végeztünk törvény szerint: jóllehet magok az kezes rabok fogadtak itt való két hajdút, Tóbiás után ígértek nekik f. 8, ha megfogván kézhez hozzák, mindazonáltal mivel mielőttünk úgy constál, hogy Tóbiás elszaladása az postarab gondviseletlensége miatt esett, azért posta uram fizesse meg azon f. 8, ha az több kezes rabok elállanak mellőle, ha penig együtt fizetik, magok jó tetszésében áll az.

/59./

Anno 1659. die 7. aprilis

/XCI./ Voltak bírák Faragó György házának elböcsülésére, úgymint Géczi Gábor uram, Vincze Máté, Csalári György, Detki Benedek, Jánossy György, Jánossy Mihály, Szécsényi László, Wattay Pál uram és Csikány Balázs uraimék. Az házat böcsüllették őkegyelmek 47 tallérban, az szoknyát és kendőt [?] 16 tallérra, az lepedőt két tallérra, Kovács Jakabnál 15 tallért és egy gyermek lovat, és az fizetését, az mi lészen.

/60./

Anno 1659. die 26. aprilis. Mi, az szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvéntevő bírák, nemes és vitézlő Géczi Gábor substitutus kapitány uram őkegyelme commissiójából convocáltattunk seregbíró uram őkegyelme házához, néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Levata causa

/XCI./ Faragó György adóssága miatt már elbocsúlt háza és egyéb portékáját az szegedi embereknek adósságáért – az terminust absentálják – Martonosi Kis Mihálynak. Bírák uraimék deliberáltak, hogy csak keziben adjam, az minthogy keziben is adtam, fel nem gyűvén az szegediek, annakutána keressék Kis Mihályt novummal az szegediek, és mindenkor tartozik ő törvént állani az szegedieknek.

/XCII./ Bírák uraimék azt találtuk, minthogy Kürti Lőrincné az maga réti nek örökös bírásában volt, és kiváltotta Bárkányitúl, megfizette az pénzt, annakutána szabad lett vele, kinek adta mint sajátját, több pénzt kérvén és vévén azon örökös réti re.⁷⁰

/XCIII./ Toldi Jakab dolgában bírák uraimék azt találták, minthogy akarattja ellen vitték el Nyikon Pál lovát, és az szegedi nyereségben rajta odavoltanak, azért valamit azon lovon nyertek, fele része legyen Toldi Jakabé,⁷¹ ha penig az idő alatt azon lovat elbódították és megbizonyítja, hogy annakellette semmi afféle nyavalyája nem volt, szabad legyen vele, ha nyúl is az maga lovához avagy nem, ha sérelmiért nem akarja contentálni Nyikon.

/XCIV./ Anno et die ut supra mielőttünk Benke Mátyás relictája Kovács Judit urárúl rámaradott causája, vallotta valami pénz dolgában Vörös Jánosnak keziben, hogy valamint maga, szintén úgy kereshesse, valamint hozza és kívánja az bizonyos igazság, melynek testimonialist is hozván, kíván adatni hasonlóképpen Vörös Mihálytúl super f. 66.

/61./

/1659. májusának elején – Nincs megadva/ Mi, Budai Pál, Darvas János, Jánossy Mihály, Géczi Gábor, Albert deák, Gesztelyi János, Borbély János, Szócs István, Jakabházi János, porkoláb, strázsamester, Csalári György, két vásárbíró, seregbíró uram házánál.

⁷⁰ A rétet Kürti Lőrincné valamikor elzálogosította Bárkányi Bálint szécsényi katonának, ám zálogból való kiváltása után ismét visszanyerte felette teljes rendelkezési jogát. A per lényege tehát a tulajdonjog biztosításában rejlett.

⁷¹ Nyikon Pál lovát egy portyára vitték el engedély nélkül a meg nem nevezett szécsényi katonák, erre a sikeres akcióra utal a „szegedi nyereség” kifejezés.

Levata causa

/XCV./ Kecskeméti Víg Mátyás maga személyében előlállván kívánja, hogy Makai Kis Mihálynak társával együtt adott volt valami bizonyos számú marhát, és annakutána maradott Kis Mihály adósa 32 ezüsttallérral, azért adja meg.

Makai Kis Mihály azt mondja, hogy az minemő marhát adtanak Víg Mátyásnak, adták párját talleris 27, azért ha számot vetnek, nem marad adósa.

Deliberatum est

Kecskeméti Víg Mátyás az convocatus bírák uraimék őkegyelmek előtt azt kívánta, hogy Kis Mihály valamint annakelőtte Kecskeméten megesküdt, most is coram tribunali deponálja az hitet, hogy igazán 27 tallerban adták párját az ökröknek. Megesküdt azért előttünk Kis Mihály Víg Mátyás kívánsága szerint, azért úgy is Kis Mihály maradt adósa Víg Mátyásnak talleris 43, melyet tartozik Kis Mihály deponálni sub bis quindena.

/XCVI./ Bírák uraimék őkegyelmek consensusából két vásárbírák uraiméknak adóssága – úgymint f. 6 – rabnétól acceptáltattak.

/XCVII./ Bírák uraimék őkegyelmek egyező consensusából tétettek vásárbíróságra Halászi Lőrinc és Zombori Benedek.

/XCVIII./ Szabó Bálintné tizenötöd nap alatt állítson oly kezes, az kivel Balogh Istók contentus lészen, ha penig kezes nem állíthat, tegye le az pénzt, talleros 29.

/XCIX./ Kállai uram hivassa fel az embereket, kik tudják az török lónak dolgát, és akkor törvénye lészen.

/62./

Anno 1659. die 20. maji. Főgenerális gróf Forgách Ádám urunk őnagysága commissiójából tekintetes és nagyságos Koháry István, füleki és szécsényi praesidiuminak főkapitánya instantiájára mi, szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvénybírák, úgymint Budai Pál, Gesztelyi János, Géczy Gábor, Ráday András, Darvas János, Némethy Pál, Porkoláb György, Szabó István, Szécsényi László, Oroszlányi István, Csalári György, Jakabházi János, Olasz Szőcs István, Kis Miklós, Kalmár János, két vásárbírák, convocáltattunk seregbíró Kajdi János uram házához ez alább megírt dolgoknak törvény szerint való revisiójára. (Mislei Pál, Szabó Mihály)⁷²

⁷² A seregszék ülnökeinek listáját később ezzel a két névvel kiegészítették. Az eredetiben is zárójelben szerepelnek, a bekezdés végén.

/C./ Felül megírt főkapitány és magistratus uram őnagysága solenniter protestálván in scriptis proponálja itt való szécsényi katonai uramék őkegyelmek ellen erigált actióját, és kívánja őnagysága úgymint fő magistratus elolvastatni és proclamálván az I.-ket, törvént is kíván őnagysága.

Az actióban specificált I.-k magok személyében adstálván főkapitány urunk őnagysága kívánságára azt replicálják, noha ők elsőbben még útjokban Laplug agát bizonyos sarcon bebocsáták, és némelyeket ismég az rabokban az mezőben is, együtt is-másutt is szegény keresztén raboknak eladtanak, azt ők nem úgy cselekedték mint contumax személyek, hanem vettek példát előttök valóktúl, mint annakelőtte Olasz Pál az egrieket sarcon bocsátotta el. „Kis Mihály, az füleki egynéhány rabot sokáig kinn hordozván, együtt is és másutt is eladták, és másokat is egynéhányat nevezhetnének olyakat. Kiknek minthogy mindkettőnek szabad volt, tehát nekünk is. De ha ők most azt cselekedték is, mindazonáltal az elbocsátott rabok kigyúván, ugyan behozták őket az vígházban, és valamint akarták, és valamelyeket akarták és kívánták, mind generalis urunk őnagysága és mind főkapitány urunk őnagysága azont cselekedték velünk, és azt az főrabot vették el tőlünk. És azután is őnagyságok akaratja ellen semmit sem cselekedtünk, hanem mindenekben accomodáltuk magunkat az őnagyságok parancsolatjához, azért nem reményljük, hogy annyira vétettünk volna őnagyságoknak ellene, hogy az fővételt érdemlenénk, hanem légyen az őnagyságok jó akaratja, valamint cselekesznek velünk.”

Deliberatum est

Mi, praedeclarált convocatus törvénybírák, főkapitány és magistratus, tekintetes és nagyságos Koháry István urunk őnagysága actióját, melyet erigált azon actiójában specificált itt való szécsényi katonai uraimék ellen, megolvastván, és mind pedig az in causam attractae personáknak verbis proponált replicatiójokat eléggé megvizsgálván és ruminálván, communibus votis et suffragiis azt concludáltuk, mivel in articulo 45. anni 1545 in actione ejusdem supremi magistratus praecitato⁷³ /a főtiszt úr keresetében idé-

⁷³ Az 1545. évi. 45. törvénycikk. Címe: *A kapitány ellen támadó hatalmaskodók szolgálói* (*Violentorum, qui contra capitaneum insurgunt, servitores*). „Ha valemely erőszakoskodó a kapitányok ellen az igazság végrehajtása vagy a segélyek kezelése és mások gonoszságainak tartozó kötelességük szerint való elhárítása és megbüntetése alkalmával bármely ügyben fel merne támadni és nekik vakmerűen ellenszegülni: 1. §. Az ilyen hatalmaskodók szolgálói, ha nemesek, kötelesek ebben az esetben saját javaik elvesztésének és elkobzásának büntetése alatt az ilyen uraiktól elmenni és őket otthagyni, és a kapitányok segítségére lenni. 2. §. Ha pedig nem nemesek: akkor bárhol megkaphatók, összes javaikat el kell tőlük venni, és az ország kapitányai személyükben is akképpen büntessék, a mint büntettükhöz képest

zett 1545. évi 45. törvénycikkben/ azon dologról directe semmi mentio nincsen, melyet őnagysága kíván az I.-k ellen, sem az kiadatott edictumoknak punctáiban az actióban declarált causának tilalmárúl parancsolat nem invenniáltatik, sem pedig az egyéb dolgokban is hogy temerarie az I.-k fő magistratus urunk praejudiciuma és authoritása ellen valamit cselekedtenek volna, nem comperiáltatik annyiban, hogy noha másoktól vévén példát, ellenben némelyet az rabok közül útjokban bebocsáták, de az is kigyúvén, ugyan behozták. Ahhoz képest az I.-k ab impetitione et totali acquisitione domini supremi capitanei et magistratus simpliciter absolváltattak. /A főtszt úr egész keresete és vádjá alól teljesen felmentették őket./ In quantum vero ezen dolog totalis successusa nem csak ezen végházat, hanem in universum valamennyi végházai vannak őnagyságának in partibus Hungariae,⁷⁴ mind azok[at] is egyenlőképpen concernálja, mi bírák nem akartunk belépni ezen causában, hanem az kit primario⁷⁵ [!] et consequenter decernál, arra halasztottuk.

/LXXXVI./ Nemes és vitézlő Szabó Mihály urammal, Kalmár János urammal az minemő törvényes dolgaik voltanak Nagy András és Kállai György uraimékkal valami adóssága végett egy rabnak, és történt halála végett, coram tribunali bírák uraimék admonitiójokra megalkudtak ilyen formán, hogy Szabó Mihály uram az ő részéről minden praetensióját elengedte, Kalmár János uram is az maga részéről hatodfél tallért elengedvén, hagyta talle-ros 18, melyet Kállaiék sub bis quindena tartoznak deponálni.

/63./

Anno 1659. die 14. julii.

/CI./ Csanádon lakozó Simon Mihálynak, kalocsai érsek uram őnagysága jobbágyának hiti után valló vallástétele mindennemő maga káráról.

Csizmát, sarut egy ládájával, melyet két legény nehezen tett fel az szekerre, melyek is megértek volna f. 50, egy szűrcsuhát fél esztendeig viseltet, egy viselt szederjes dolmánt, szőrpányva lepedőt, de mindezeket ha megadják neki és megalkusznak vele, megengedi in f. 40.

megérdemlik.” (CJH 1526–1608. 140–141.) Mint az a szövegből kiderül, a törvény-cikk valóban igen kevésbé illik a konkrét esetre.

⁷⁴ Tudniillik egészen pontosan „in partibus Hungariae Cisdanubianis” azaz a Magyarország dunán inneni részeiben, amely alatt a bányavidéki főkapitányság értendő. A kifejezés Forgách Ádám bányavidéki generális dunán inneni kerületi főkapitányi tisztségével is összefüggésben áll. (Ld. Pálffy Géza kötetünkhöz írott bevezető tanulmányát.)

⁷⁵ Helyesen „primarie” lenne.

/64./

Anno 1659. die 24. julii. Mi, az szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénytevő bírák: Budai Pál, Dienes György, Darvas János, Ráday András, Gesztelyi János, Borbély János, Borbély Tamás, Jánossy Mihály, Wattay Pál, Csalári György, Olasz Szócs István, Kis Miklós, Mislei Pál, Porkoláb Szabó István, két vásárbíró, Kajdi János, tekintetes és nagyságos Koháry István uram őnagysága commissiójából convocáltattunk nemzetes és vitézlő Géczi Gábor uram vicekapitány uram házához ez alább megírandó dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Levata causa

/CII./ Nemzetes és vitézlő Darvas János uram őkegyelme maga személyében előállván, az minemő acquisitiója vagyon Detki Benedek hadnagy uram őkegyelme ellen, in scriptis producálja, és kívánja coram tribunali elolvasatni. Annak tenora s continentiája szerint per dominum magistratum törvént és finalis executiót is adminisztráltatni kíván őkegyelme. Az I. personaliter astálván az dominus A.-nak in scriptis beadott actiója elolvasatott.

Deliberatum est

Mi praedeclarált bírák tudván mind az ország törvényét, és mind pedig az in causam attracta parsnak helyes maga mentségét hallván, arra nézve communi suffragio ezen dolgot deferáltuk ad partis comparentis instantiájára []⁷⁶ adván őkegyelmek, úgy, hogy akkorra tartozzék őkegyelme megfelelni.

/65./

Anno 1659. die 7. augusti. Mi, szécsényi praesidiumban lakos feljebb megírt bírák, újokban convocáltattunk nemzetes és vitézlő Liptay István vicekapitány uram őkegyelme commissiójából ugyan az őkegyelme házához, az feljebb specificált dolognak törvény szerint való eligazítására.

Reassumpta causa

/CII./ Nemzetes és vitézlő Darvas János uram őkegyelme újokban maga személyében adstálván proclamálja⁷⁷ [!], maga actióját kívánja elolvasatni, proclamáltatván az dominus I.-t ez helynek szokása szerint.

Az I. uram prae foribus proclamáltatván in secundo termino sem prókátora által, sem maga személyében nem compareált, et pro eo juxta leges et

⁷⁶ Üresen hagyott rész a szövegben. A megelőző félmondat furcsa szerkezete abból ered, hogy az „*instantiájára*” (= kérésére) szót eredetileg latin ragozással akarta írni a jegyzőkönyv vezetője, tehát „*ad partis comparentis instantiam*” formában, mely közben változtatott, így azonban a mondat értelmetlenné vált.

⁷⁷ Szövegromlás. Helyesen „*proponálja*” lenne.

statuta sedis istius bellicae antiquas convincitur in f. 4 /ezért ezen seregszék és törvényszék régi törvényei és statutumai értelmében négy forintba ítéltetik./ Úgy mindazonáltal, hogy in tertio jam termino proxime subsecuto /a következő, harmadik időpontban/ az in causam attracta pars ha nem compareál is, törvénye léssen. Ha penig compareál, nem állhatván semminemű remediumokkal és exceptiókkal, tartozik megfelelni meritorie.

/66./

Anno 1659. die 21. augusti. Mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes, vitézlő törvénybírák: Budai Pál, Wattay Pál, Géczi Gábor, Porkoláb Szabó István, Mislei Pál, Pető István, Dienes György, Vincze Máté, Némethy Pál, Gesztelyi János, Kis Miklós, Csikány Balázs, Csalári György, convocáltatunk főkapitány urunk ömagysága commissiójából seregbíró uram házához, az alább proponálandó dolognak törvény szerint való revideálására.

Levata causa

/CII./ Vétetett elő újabban nemes és vitézlő Darvas János uram ökegyelme dolga Detki Benedek ellen, és beadván harmadszor is ökegyelme maga actióját, kívánja annak tenora és continentiaja szerint in omnibus az dominus I.-t convincáltatni, annakutána per dominum magistratum finalis executiót is kíván ökegyelme administrálni praemissa solenni protestatione /előrebocsátván ünnepélyes tiltakozását/

I. prae foribus juxta antiquam istius sedis consuetudinem proclamatus non comparet, nec per se, nec per legitimum suum procuratorem. /Az ama seregszék régi szokása szerint a kapu előtt kikiáltott alperes nem jelenik meg sem személyesen, sem törvényes ügyvédje útján./

Az dominus A. actiója coram tribunali elolvastatott, és kívánja ökegyelme újabban az inquisitiókat perlustráltatni.

Az inquisitiókat bírák uraimék előtt elolvastuk ez helynek szokása szerint.

Deliberatum est

Mi, felül specificált és ezen hadiszékre convocált bírák, az dominus A.-nak mind verbalis propositióját, és mind penig in scriptis producált actióját eléggé megvizsgálván és ruminálván, egy személy híján communibus votis et suffragiis azt concludáltuk: mivel az dominus I. sola contumacia ductus, nec in secundo, nec in tertio eoque moderno termino /alperes úr, csupán makacsságától vezéreltetvén sem a második, sem a harmadik kitűzött törvénynapon/ sem maga, sem prókátora által nem compareált; pro eo adstantibus decretis et juribus regni, „qui tacit, videtur consentire”, et quia „contra tales contumaces omnia jura clamant”, in totali acquisitione domini A. ipsum I. convinci et aggravari dijudicarunt. /ezért, az ország törvénye és joga is ezt támogatván, (mert) „aki hallgat, olybá tűnik, mintha egyetértene”, és mivel „az ilyen makacsokat

minden jog kárhozhatja", az alperest a felperes teljes keresetében elmarasztalják és elítélik./ Hoc tamen non praetermisso /Az alábit sem mellőzve/. Mivel az actióban specificált Isten ellen káromló szitkokért való büntetés, mely inseráltatott az kiadott edictumokban 7.⁷⁸ punctumaiban, egyenesen fő magistratus urunkat őnagyságát concernálja, azt regáltuk őnagyságára, úgy hogy őnagysága mint magistratus prosignálja és vegye az szerint executióban, mivel annakelőtte való büntetése megengedett, úgy hogy ennekutánna nem cselekeszi.

Dominus A. audita verissima deliberatione dominorum iudicum agit gratias et cupit satisfacere per dominum magistratum deliberationi sub termino quindenae, testimonialist is várván. /A felperes úr a bíró urak igen igazságos ítéletét hallván köszönetet mond, és kéri, hogy a főtiszt úr két héten belül hajtsa végre az ítéletet, (erről) bizonyúságlevelet is vár./

/67./

Anno 1659. die 28. augusti. Mi, szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénybírák: Géczi Gábor, Darvas János, Albert deák, Jánossy György, Jánossy Mihály, Szabó Péter, Jakabházi János, Mislei Pál, Budai Pál, Borbély Tamás, Némethy Pál, Pető István, Oroszlányi István convocáltattunk seregbíró uram házához, nemzetes vitézlő Géczi Gábor substitutus kapitány uram őkegyelme commissiójából, ez alább megírandó dolognak törvény szerint való revisiójára.

Levata causa

/CIII./ Juhász János szolnoki rab maga személyében adstálván verbis proponálja, mivel ennekelőtte valamely Molnár Lukács nevű magyar rabot bocsáták ki kezességeken, az ki bennhagyván az szegény kezeseket, sem az Istent, sem az maga keresztén hitit meg nem gondolván hamis hitű lett, és elszökvén Bogyoszlóra ment Molnár István házához. Holott az kezes rabok közül ugyan reátalálván ezen Molnár Lukácsra, parancsolta ugyan Bogyoszlón lakos Pintér Mihálynak, hogy ha mégis ott volna Molnár Lukács, mindjárt feltámasztván mind az egész falut, fogassa meg mint olyan hamis hitű rabot, és adják kézben. Pintér Mihály hírt adván ezen hamis hitű rabnak, meg nem fogatta, hanem inkább eligazította, és elbocsáták, és máig is oda vagyon. Kívánják annakokáért az szegény kezes rabok, hogy Pintér Mihály vagy magát állítsa elől Molnár Lukácsot, avagy épen tegye le valami volt az sarca, minden fáradságával együtt.

Bogyoszlón lakozó Pintér Mihály és Kis János az egész falu fejiben előállván így felelnek az rabok kívánságokra: Nem tagadják, hogy Molnár Lukács volt falojokban, az mikor kinszerítette az kezes rab, hogy megfogják, de senki

⁷⁸ Utána áthúzza: „6”.

hírt nem adván neki, résen volt az füle Molnár Lukácsnak, és az mint szokott volt, mindjárt csónakra ült, utána voltanak ugyan mind falustól, de meg nem foghatták, elszaladott. Az másikat megfogták és kézben is adták, de minthogy Bogyiszló nem kerített hely, és vas is nem volt lábán, elszaladott. Mit tehettek volna? Ők nem vétkesek, és nem tartják adósaknak magokat, hanem támasztják magokat mindenképpen az judicialiter szedett bizonyságokra.

/68./

Anno 1659. die 12. septembris. Mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes, vitézlő törvénybírák, közönségesen convocáltattunk seregbíró uram házához, substitutus kapitány, nemzetes és vitézlő Géczi Gábor uram őkegyelme commissiójából ez alább megírandó dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Prima levata causa

/CIV./ Nobilis Joannis Kovács veluti A. contra et adversus strenuum Georgium Csalári, istius praesidii Szecseniensis Suae Maiestatis certorum militum ductorem, veluti I, ratione et praetextu cuiusdam violentiae in actione paulo post producenda fusius denotatae, mota et suscitata. Pro A. nobilis Paulus Némethy cum nostris, et cum generali protestatione reservando sibi facultatem procuratoriam in omnibus causae praesentis accessoriis, cupit praefatum I. primum et ante omnia ad comparendum legitime [proclamari].⁷⁹ /*Felvétetett nemes Kovács Jánosnak mint felperesnek a vitézlő Csalári Györggyel, a szécsényi végház hadnagyával mint alperessel szemben bizonyos – a kevéssel alább bemutatandó keresetben bővebben leírt – hatalmaskodás kapcsán és okán indított pere. A felperes képviseletében (megjelenik) nemes Némethy Pál, a seregszék által kiállított ügyvédvalló levéllel, és általános jogfenntartó nyilatkozattal megtartván magának ügyvédi szabadságát a jelen per minden tartozékában azt kívánja, hogy az I-t először és mindennek előtt kiáltsák ki a megjelenésre.*

Quo proclamato et personaliter comparente idem procurator A. producit actionem contra praefatum I. judicialiter erectam, juxta cuius contenta cupit iudicium administrari. /*Az alperes kikiáltatván és megjelenvén a felperes ügyvédje bemutatja az alperes ellen törvényesen benyújtott keresetét. Az ebben foglaltak alapján kéri az ítélet meghozatalát.*

Procurator A. protestatur super meritoria responsione procuratoris I., et ubi non negaret, immo affirmaret patratam violentiam in actione denotatam, inhaerendo itaque praemissis suis in omnibus, et dicit ad replicam ejusdem I. /*A felperes ügyvédje tiltakozik az alperes érdemi válasza felől, amelyben nemhogy tagadná, sőt megerősíti a keresetben leírt hatalmaskodás elkövetését. Ragaszkodván tehát minden részletben fenti állításaihoz, az alperes válaszára (a kö-*

⁷⁹ A sor végéről valószínűleg véletlenül maradt le a „proclamari” (=kikiáltatni) igenév.

vetkezőket) mondja./ „Noha nem kívántattunk azon replikátára megfelelni mostan, mivel nem ezen dologhoz való.” Mindazáltal is ez iránt így szól – dato, non tamen admissio. Ámbár ugyan valamely ellene való szót talált volna is szólani mint ittas ember, in ea parte maga magának bíró nem lehetett volna, jövődőben ha mit suscítál ez iránt az I. ellen, kész suo modo megfelelni, alioquin kívánja, hogy most reiciáltassék. Ideo petit ut supra iudicium contra ejusdem I. [!] juxta juris actionis.⁸⁰ [!] /Ezért, ahogy az imént, ítéletet kér ugyanazon alperes ellen törvényes keresetének megfelelően./

Az feljebb specificált parsok, bírák uraimék őkegyelmek szokás szerint való admonitiójokra coram tribunali accordáltak és egymással megbékéltenek, és ha valaki ennekutána ezen dolgot moveálná, statim et de facto convincáltatik in f. 20.

/69./

Anno 1659. die 12. septembris.

/CV./ Kis Mátyóné és Borbély István felesége, az minemő controversia volt közöttök, bírák uraimék őkegyelmek admonitiójokra megbékélvén, letették az controversiákat ily formán, hogy valamely fél annakutána moveálni fogná, toties quoties statim convincáltassék in f. 12.

/70./

Anno 1659. die 27. septembris. Mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénybírák, convocáltattunk seregbíró uram házához substitutus kapitány uram commissiójából ez alább megírandó bizonyos dolgoknak törvény szerint való revideálására.

Levata causa prima

/CVI./ Vétetett elő elsőbben is Krátkyné dolga Makai Gyurka ellen, valami gyalázatos szidalmi végett, és kívánja országunk törvénye szerint elsőbben is az I.-t proclamáltatni és annakutána az beadott actiónak continentíája szerint convincáltatni, és executiót is kíván törvény után administráltatni.

I. comparet personaliter

Az I. maga cselekedeitit rész szerint nem tagadja, és rész szerint pedig tagadja. Az mikor elsőbben szitkozódott, senkit nem nevezett, ha az A. magára vette, ő tudja.

Ezen parsok coram tribunali conveniáltak, úgy mindazonáltal, hogy ha ennekutána valamely fél az békességet felbontaná és pört indítana, toties quoties az violáló fél in f. 12 statim et de facto convincáltassék.

⁸⁰ A helyes alakok „contra eundem I.” illetve „juxta juris actionem” lennének.

Secunda levata causa

/CVII./ Vétetett elő Szabó Péter gyaloghadnagy uram őkegyelme dolga, és beadván actióját in scriptis, kívánja annak continentíája szerint az I.-t convincáltatni.

Az I. ura maga személyében előállván az A.-nak actiójára azt feleli, hogy őneki sem híre, sem tanácsa ebben nincsen, hanem az első feleségének az minemő kendője elveszett, akkor az A.-nak felesége ott volt, és esküdjék meg, hogy nem ő dolga maradjon.

Deliberatum est

Mi praedeclarált bírák az A.-nak beadott actióját meghallgatván és mind penig az judicialiter szedett bizonyságokat megvizsgálván, minthogy maga assertióját az A. sufficienter doceálta, ahhoz képest az actióban specificált articulusnak continentíája szerint az I. convincáltatik in emenda linguae f. 20, melynek fele az bíráké, s fele pedig az sérült félé, in termino quindenae tartozik deponálni az I.

/CVIII./ Kovács Pál és Gajdné között az minemő controversia moveáltott volt, admoneáltatván bírák uraiméktől, conveniáltanak coram tribunali, úgy mindazonáltal, hogy valamely fél ennekutána ezen békességet felbontja, toties quoties az violáló fél convincáltassék in f. 12.

/71./

Anno 1659. die 6. octobris.

/CIX./ Közöségesen mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő bírák, convocáltatván Géczi Gábor akkori substitutus kapitány uram házához egyenlő akaratból azt deliberáltuk, minthogy az török rabok bebocsátásában eddig igen nagy dissensio observáltatott, azért már ennekutána valaki az maga rabját el akarja bocsátani, más módon el ne bocsáthassa, hanem valamely török rabok kezesek akarnak lenni, azért kit-kit tartozzék az maga urától megkérni, és ha ez megengedi jó jóval, hol penig nem, ne lehessen kezes maga jó akaratja szerint egy rab is másikért. Az rabok bebocsátása penig renddel járjon az rabos gazdák között, mindaddig, valamíg azon rab szabadulásában lészen, akkor osztán egymás után szabad akárkinek is elbocsátani hamar, hogy valamint azon rab szabadulása valamiben meg ne gátolódjék.

/72./

Anno 1659. die 25. octobris.

[Protestatio]

/CX./ Hogy az halasiak pro praesenti termino nem compareálhattak, Budai Pál uram őkegyelme azok képekben adstálván solenniter protestált super

hoc, hogy jövendőben bizonyos ratióját adván az halasiak mostani nem compareálásoknak, acceptáltassék igaz ratiójok és újobban előlvetessék dolgok.⁸¹

/73./

Anno 1659. die 6. decembris. Mi, szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénytevő bírák, főkapitány uram őnagysága commissiójából convocáltattunk szécsényi seregbíró uram házához bizonyos dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

/CXI./ Ugyan főkapitány urunk őnagysága parancsolatjából az nemes uraimék őkegyelmek jelenlétekben, és mind peng az vitézlő rend előtt nemes vitézlő Rédei Mátyás uramot promoteáltuk és esküdtettük meg az szécsényi lovashadnagyságra, mely tisztiben Isten szerencséltesse őkegyelmét.

/CXII./ Vétetett elő Ságón lakozó Kornis János dolga valami adóssága végett, mely adósságért minthogy Szécsényben lakos Rédei Mátyás, Szalai Pál, Kosuth Pál lettek kezesek, azért kívánja Kornis János, az obligatoriának continentíája szerint fizessenek meg az kezesek azon adósságért.

Rédei Mátyás cum interessatis nem tagadja, hogy nem voltak kezesek, de minthogy Kornis János az eladott marha közül visszalopta az jobbikat, és rosszabbat adtak helyiben, azért nem kívánnak fizetni, az minthogy az méssäros is mind ekkoráig is azért nem akart fizetni.

⁸¹ Néhány fennmaradt adat alapján úgy tűnik, hogy Budai Bornemisza Bolgár Pál mint elismert ügyvéd rendszeresen képviselte a (kiskun)halasiakat különböző törvényszékek előtt. 1661. január 21-én kelt végrendeletében is megemlíti, hogy a halasiak bizonyos kiváltságleveleit (privilegiumai) – másolatban-e vagy eredetiben, nem derül ki – magánál tartotta. (JAKUS 1985b. 25. és 29.) Működését az magyarázza, hogy ő intézte Paksi Jánosnak (g), Kiskunhalas földesurának megbízásából ottani jószágá ügyeit (*administrator bonorum*). (Adatunk: 1654. ápr. 9. DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 117. Idézi: SZAKÁLY 2000. 358.) Kiskunhalas mezőváros a tizenöt éves háború alatt, 1596-ban a tatárdúlás áldozata lett. Újratelepülése csak az 1620-as évek második felében indult meg, éppen ezért a település lényegesen szerényebb érdekérvényesítő képességgel bírt, mint a Duna-Tisza köze többi hagyományos mezővárosa. (NAGY-SZEDER 1926. 86–97. SZAKÁLY 2000. 327–329.) Budai Bornemisza Bolgár Pál tiltakozása valószínűleg azzal állt összefüggésben, hogy Pest-Pilis-Solt vármegye több nemesi családja (pl. a Szécsényben lakó Jánossy familia) igen éles harcokat folytatott Kiskunhalassal a mezőváros körüli puszták birtoklásáért illetve használatáért. A nemesi jogigények pedig gyakran a halasiak elleni hatalmaskodásokban tetőztek, amelyekben oroszlánrésztt vállaltak a végvári katonák. – Így válhatott illetékkessé az ügyben a seregsszék. (SZAKÁLY 2000. 342–348.)

Deliberatum est

Ságon lakozó Kornis János noha coram tribunali spontanea voluntate offerálta magát, hogy mindjárt megesküszik rajta, hogy valamikor ötöle megárulták az 30 marhát, nem volt szőrin kimutatva az 32.-dik, mindazáltal consentiálván amott, hogy csak az 33 ½ tallér refundáltassék neki, ám maradjon oda az egyért az 8 tallér. Pro eo mi convocatus bírák communi suffragio azt találtuk, constálván liquidissime az obligatoria levélből, hogy Rédei Mátyás uram cum suis interessatis kezes Kornis János adósságára, azért csak tartozik megfizetni az restantiát, úgy mint talleros 33 ½ Kornis Jánosnak sub quindena. Keressék őkegyelmek az magokét, az hova igazítja őkegyelmeket nagynyitrai bíró uram levele.

/74./

Anno 1660. die 25. januarii. Mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénytevő bírák: Budai Pál, Géczi Gábor, Gesztelyi János, Ráday András, Némethy Pál, Borbély János, Vincze Máté, Kis Miklós, Csalári György, Jánossy Mihály, Szócs István, Mislei Pál, Jánossy György, két vásárbírák, tekintetes és nagyságos Koháry István uram őnagysága commissiójából convocáltattunk vicekapitány Ormándi Péter uram őkegyelme házához, ez alább megírandó dolognak törvény szerint való revisiójára.

/CXIII./ Besztercén lakozó Kőműves Jeremiás mesterrel az itt való kőpalánk építésére conventáltunk ilyen formán, hogy nyolcadmagával – az mikor az idő kívánja – tartozik compareálni, kinek fizetése minden egy öltől⁸² készpénz lészen f. 1 d. 25, azon kívül egy szalonna és búza kila numero 20.⁸³

⁸² Az öl hosszmérték a korszakban általában 1,6 és 1,8 méter közötti hosszúságot/magasságot jelent. A 17. században gyakran használt budai öl ennél valamivel nagyobb, 1,9 méternek felel meg. Nem tudjuk, hogy a jelen forrás pontosan melyik válfajára hivatkozik a mértékegységnek, de nagyságrendi különbség egyik változatnál sincsen. (BOGDÁN 1990. 172–186.)

⁸³ A kila török eredetű száraz űrmérték (egyben súlymérték); 1 kila ebben az esetben feltehetően egy nagy pozsonyi mérőnek, azaz 62,08 liternek (46,56 kilogramm búzának) felel meg. (BOGDÁN 1990. 294–299.) Szécsény mezőváros kőfalának építéséről számos forrás a rendelkezésünkre áll. Tudjuk, hogy a nógrádi várak 1596. évi szemléje idején a települést még csak palánkfal veszi körül, kőfallal csak az *arx* néven említett belső vár/kastély rendelkezik, de az is romos. (A forrás Szécsényre vonatkozó része: MOL E 156. UC 14:28. 28–33. Egy későbbi másolati példánya: *uo*. UC 110:64. (a). Szakirodalmi feldolgozása: PÁLMÁNY 1989a. 65. 79–80.) Az erősség ismert kora újkori és újkori ábrázolásait felsorolja a műemléki topográfia: (GENTHON 1954. 370–372. 395–396. Egy újabb lista: GALCSIK-TÓTH 2004. 93–100.) A legjobb egykorú ábrázolás a legutóbb Kisari Balla György által közölt, de korábban

/CXIV./ Szabó Jancsi maga személyében előállván maga mentségére azt feleli főkapitány uram önnagysága kívánságára, hogy jóllehet ő is ott volt, mikor Dózsai Jancsiék megfosztották azon szegény legényeket, de az ő akaratja ellen, sem híre sem akaratja nem volt reá, sőt, mikor kapitány uram kívánta, az portékát is ő adta azonnal elő, ő semmi közit nem ártotta ahhoz.

Deliberatum est

Mi, feljebb specificált convocatus bírák, főkapitány urunk önnagysága verbis declarált kívánságát és mind peng az specificált Szabó Jancsi publicus malefactornak maga mentségét, tett feleletit mindenképpen megvizsgálván és ruminálván, minthogy ezen malefactor maga gonosz cselekedetit oretenus megvallja, és az injuriált coram tribunali fejére esküdt, super hoc juxta contenta articuli 15 /ezért (a Hármaskönyv első részének) 15. címében foglaltaknak megfelelő (ítéletet hoznak)./

is ismert, 17. század közepi (végleges formáját tekintve 1666-ban elkészített) Gerhard Graaf-féle alaprajz és látkép. (KISARI BALLA 2000. No. 205–206.) Igen használható a Mocsáry Antal által közölt 19. század eleji felmérési rajz is. (MOCÁRY 1820–1826. I. köt. 217.) 1641. július 1-én fogadja fel Nógrád vármegye alispánja, id. Ráday András Balthasar Albrichtet (*Boldisar Albricht*) és társait – összesen három, vsz. besztercebányai kőművest – a „szécsényi kőkerítés” építésére, önként 60 dénárt fizetve nekik „és minden 25 ölkörakástól” 5 kila búzát. 1641. szeptember 1-ig összesen 64 forint 50 dénár pénzben és búzában történő kifizetését jegyzi fel rövid számadásában. (DREL C/64. 2b. 57. d. 1. t. No. 1.) Az építkezéseket Esterházy Pál bányavidéki főkapitány-helyettes is említi 1643. május 24-én Esterházy Miklós nádornak írt levelében: „Nógrád Szécsényt kezdte kővel keríteni, arra emberül készültek s költenek.” (MERÉNYI 1907. 583.) Sajnos csak levéltári jegyzékből ismerjük azt az elveszett szerződést, amelyet id. Ráday András, Nógrád vármegye alispánja kötött 1646. június 4-én (a valószínűleg szintén besztercebányai) Abraham Arzt kőművessel és kőfaragóval Szécsény kőbástyájának építéséről. (DREL C/64. 2c. 81. d. 6. t. No. 28.) Az 1640–1650-es években folyamatosan zajlott Szécsény erődítéseinek felújítása és építése, részben napszámosokkal, részben azonban a Nógrád megyei jobbágyok ingyenmunkájával (*labor gratuitus*). (JAKUS 1987b. 31–32.) Jelenlegi adataink alapján úgy tűnik, hogy a szécsényi városfal teljesen még a vár második török uralma alatt (1663–1683) sem épül át kőbe, a ferences kolostor és a kis kapu közötti szakasza, tehát a déli oldal egy része megmaradt palánknak. (A szécsényi erődítések történetéről: JAKUS 1985a. 134. PÁLMÁNY 1989a. 59–68. és MAJCHER 1990.) A bányavidéki várak építkezéseiben egyébként rendszeresen nagy szerepet vállaltak a besztercebányai kőművesek, egy kései példa füleki és korponai munkálatokhoz: 1677. aug. 2. Besztercebánya. Johann Schulz (II.) Kohár Istvánnak. (MOL X 7824. No. 6429. – C 1086. d.)

/CXV./ Levata causa ad instantiam providi Benedicti Molnár veluti A. in possessione Pöstyén in comitatu Nogradiensi commorantis contra et adversus strenuos utpote Paulum et Antonium Bozsik veluti I. in praesidio Sze-cseniensi comitatuque Nogradiensi Sacratissimae Caesareae Maiestatis equ-estris ordinis milites stipendiarios, ratione et praetextu cuiusdam furti, pau-lo post in exhibenda actione prae manibus judiciariis habitae suscitatae,⁸⁴ [!] mota. Pro eodem A. legitimus procurator nobilis Georgius Krucsay cum nostris, reservando sibi omnem facultatem procuratoriam in omnibus, quid-quid sibi proficua, necessaria esse videntur allegandi, defendendi, tuendi et probandi, ad priora regredi et progredi. Cum generali protestatione, eun-dem I. juxta laudabilem consuetudinem hujus fori bellici prae foribus more solito proclamari [cupit], quibus proclamatis et comparentibus producit in actione A. qui supra, querimoniam suam cupiendo perlegi, quibus perlectis A. eisdem juxta articulum in querimoniis protestatur convinci et aggravari cum finali executione. /*Felvétetett a Pöstyén birtokon Nógrád vármegyében lakó Molnár Benedeknek mint felperesnek kérésére a vitézlő Bozsik Pállal és Antallal, őfelsége iratos szécsényi lovaskatonáival mint alperesekkel szemben bizonyos, a bí-rák kezénél lévő keresetlevélben (bővebben leírt), lopás kapcsán és okán indított pere. A felperes képviselőjében (megjelenik) törvényes ügyvédje, nemes Krucsay György, a seregszék által kiállított ügyvédvalló levéllel, fenntartván magának ügyvédi sza-badságát mindenben, ami neki csak hasznosnak és szükségesnek tűnik, az érvelésre, védekezésre, védelmezésre, bizonyításra, a korábbiakhoz való visszatérésre, és a bizo-nyításban való előrehaladásra. Általános jogfenntartó nyilatkozat után azt kívánja, hogy ezen seregszék dicséretes szokása szerint az alperest kiáltsák ki. Az alperes ki-kiáltatván és megjelenvén, a fenti felperes bemutatja panaszát, és kéri annak átolva-sását. Ennek elolvasása után a felperes a panaszban foglalt törvénycikk alapján til-takozás mellett kéri, hogy (az alperest) marasztalják- és ítéljék el végleges ítélettel./*

Az querela elolvastatott, melyre az I. így felel, nem tagadja, hogy ő az két lovat nem vette volna saját pénzén Csollak szolgájától és maga fiától, de olyan praetextus alatt, hogy azok rác lovak voltak, hittelt mondták, de Molnár Benedek lova ellopásában sem híre, sem tanácsa nincsen, hitivel menti magát.

Bozsik Pál juxta mentem exhibitae querelae cum filio in actione specificato /a bemutatott panasz értelmében, együtt a keresetben megnevezett fiával/ bírák urai-mék értelmek szerint tartozik singillatim tertio magát purgálni tizenötöd nap alatt, alioquin juxta contenta articuli in actione denotati convincáltatik /ellen-kező esetben a keresetben megjelölt törvénycikkek tartalma alapján elítélik/.

⁸⁴ Helyesen „habita” és „suscitata” lenne.

Bozsik Pál és Bozsik Jancsi relictájának adtam quindenát, úgyhogy az idő alatt minden dolgaikat emberséges emberek által vegyék limitatióban, addig pedig mindkét fél legyen patientiával.

/75./

Anno 1660. die 25. januarii.

/CXVI./ Csima Gergely és Závodi István között valami controversia volt, valami mocskos szó végett, mindkettő reserválván magának in ea parte []⁸⁵ minden ranchort deponáltak bírák uraimék előtt manu stipulata, úgy hogy annakutána ha valamelyik ezek közül ezen dolgot moveálná, in emenda convincáltassék.

/CXVII./ Vétetett elő Palankban lakos Kun István dolga Csordás Mihállyal valami ló elvonása végett, és kívánja is Kun István, minthogy hatalmasul vette el Csordás az lovat tüle, csak adja elől annak az árát.

Bírák uraimék őkegyelmek communi consensu ezen dologban Kun Istvánnak adtanak quindenát, úgymint két hetet, Csordás Mihály ellen, akkor törvények lészen.

/CXVIII./ Vétetett elő itt való Szabó Péter hadnagy uram őkegyelme házastársa, Borbély Zsuzsanna asszony és Gyöngyösön lakozó Borbély Mihály házastársa, Borbély Kata asszonyék között való dolog, melynek törvény szerint való eligazítása így vagyon.

Szabó Péter hadnagy uram maga személyében előállván az felesége jelenlétiben, kívánja őkegyelme, hogy az mely ház volt és vagyon Gyöngyösön az méhhellyel együtt, tilalmazza az sógorát, ne építtesse, és minthogy akaratjuk ellen megépítette, arrúl törvényt kíván, és minthogy hírek nélkül fizetett Borbély Mihály az zsidónak valami portékában f. 32, azt is kívánja restituáltatni, és az méhhelyben is megfizetni, az miútától fogvást bírja Borbély Mihály.

Gyöngyösi Borbély Mihály az felesége képiben astálván azt feleli, hogy az minemő f. 32 megfizetett, az napa kérésére cselekedte, az maga keresményéből, azért adta neki az méhhelyit az asszony mint sajátját neki.

Deliberatum est

Mi, felül praespecificált convocatus törvénybírák, az előttünk lévő parsoknak feleletiket mindenképpen megvizsgálván és ruminálván, az mint az előttünk proponált dolognak végire mehettünk, beadván kezeket az parsok coram tribunali, ahhoz képest communi suffragio azt concludáltuk, mivel az in causam attracta pars maga is azt kívánta, hogy csak az A. maga szemé-

⁸⁵ Üresen hagyott egyszónyi rész.

lyében in instanti esküdjék, és mondjon hittel arról, hogy az mely f. 150 az zsidónak kellett fizetni, azon f. 150 az A. saját maga fáradságával keresett javaiból fizette meg, ám maradjon és legyen sajátja azon örökség cum omnibus pertinentiis. Ahhoz képest megesküvén az A., nála maradt azon gyöngyösi ház cum omnibus bonis. Az mely f. 32 fizetett az I., minthogy mindazok az jók, az kiért fizetett, épen kezeknél maradt, és mind peng az miúta bírja Borbély Mihály azon méhhellyit, semmi bért nem adott tőle, ahhoz képest azon f. 32 semmiben múlt, tilalom ellen is az mit rajta épített, azért is az A. nem tartozik fizetni.

Deliberatum est

/CXIX./ Megbizonyosodván néhai Nyikon Pál valami testamentum szerint hagyott valamelyik atyafiának, az kinek-kinek maradjon közülök, az többi mind: ház, két ló, készpénz az árvával együtt legyen az asszonyé épen; az mellett az mely lovat pénz nélkül elhozott Pál, maradjon ugyan Gergelynél, adjon számot róla. Az asszonyt azután ne háborgathassa érette senki. Ezenkívül ha mi praetensiója vagyon Nyikonéknak, suo tempore eligazíthassák. Az broncza tőrő peng []⁸⁶ az mentében része vagyon Gergelynek, elégítse ki az asszonyt, és legyen övé, ha peng azon törvényt valamely fél felbontaná, és az özvegyet az árvával együtt háborgatná, toties quoties in f. 12 convincáltassék.

/76./

Anno 1660. die 31. januarii. Convocáltatván vicekapitány Ormándi Péter uram házához, mi: Budai Pál, Jánossy Mihály, Bélteki Pál, Borbély János, Albert deák, Csalári György, Jakabházi János, Szócs István, két vásárbíró, Vincze Máté, Jancsó Márton, Némethy Pál, Wattay Pal, ez alább megírt dolgokban tettünk ilyen törvény szerint való revisiót.

Levata causa

/CXX./ Vétetett elő Szabó Péter hadnagy uram dolga Dobon [!] lakozó Fáy László uram jobbágyi ellen⁸⁷ bizonyos controversia végett, kiknek mai na-

⁸⁶ Üresen hagyott rész.

⁸⁷ A seregszéki jegyzőkönyvben egyértelműen a „Dob” helynévalak szerepel. Mivel azonban az egyetlen „Dob” utótagú magyarországi település, a Szabolcs megyei Tiszadob a korszakban nem volt a Fáyak birtokában, a Pest megyei Dab azonban öt házhely kivételével teljesen (ld. a személynévmutatót), ezért joggal vonatkoztathatjuk az adatot az utóbbi falura. Véleményünk szerint egyszerű másolási hibáról van szó. Tudjuk, hogy a szécsényi vitézek máskor is megfordultak a faluban, például 1657. július 25-én Jó István dabi bírő és a dabi tanács írnak levelet Koháry István szécsényi (fő)kapitánynak, életszerű stílusban ecsetelve Borbély Pál szécsényi katonára Dabon elkövetett hatalmaskodásait. (MOL X 1047. No. 779. – 40575. d.)

pon lévén competens terminusa, noha actor Szabó Péter uram, maga is kívánja őkegyelme, hogy nem lehetvén készen bizonyos okokra nézve, differáltassék, és más terminus adassék őkegyelmeknek.

Deliberatum est

Mi, praespecificált bírák, az parsok között való veszekedő dolgot eléggé megvizsgálván és ruminálván communi suffragio azt concludáltuk: az actorea pars noha készületlennek mondja magát, és ezen dologban egyéb terminust kíván, mindazáltal lévén őkegyelmének elegendő ideje és mind penig competens terminusa, ahhoz képest tudván országunk törvényét, hogy „actor semper debet esse paratus” /a felperesnek mindig készen kell állnia/, pro eo ab omni moderna petitione domini A. /ezért a felperes egész mostani keresetétől/ az I.-k simpliciter absolváltassanak. Tovább ha mi acquisitiója fog lenni az A.-nak, keresse suis modis.

/77./

Anno 1660. die 3. februarii.

/CXV./ Hartyánban lakos Tót Mártonnal, mostani ott való hites polgárral és ugyanott lakos Tót Miklóssal együtt esküdt meg Bozsik Pál, és eleget tött az törvénynek.

Anno et die ut supra Hartyánban lakos Mocsó Alberttel és mostani Bélteki uram szolgájával, Fekete Petivel megesküdt Bozsik Antal, és eleget tett az törvénynek.

/78./

Anno 1660. die 28. februarii. Mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénybírák közönségesen convocáltattunk seregbíró uram házához substitutus kapitány Bélteki Pál uram commissiójából, bizonyos dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

/CXVII./ Reassumpta causa strenui Stephani Kun. Idem procurator, qui in priori levata, cum iisdem ut supra, praemissa generali protestatione et solita juris proclamatione reassumi facit causam, juxta causis⁸⁸ [!] contenta cupit reale judicium administrari contra praefatum in actione denotatum I. strenuum Michaellem Csordas, principaliorem I. et contra etiam complices ejusdem Michaellem Foktői et Stephanum Füstös simile judicium. /Újra felvett vitézlő Kun István pere. Ugyanazon ügyvéd, aki az előző perfelvételnél, és ugyanazzal az ügyvédvalló levéllel, előrebocsátván általános tiltakozását és szokásos jogfenntartó nyilatkozatát újra felvéteti a pert, és a keresetben foglaltaknak megfelelően tényleges ítéletet kér a keresetben megnevezett alperessel, vitézlő Csordás Mi-

⁸⁸ Formailag helyesen „causae”, tartalmilag pedig inkább „actionis” lenne.

hállyal mint elsőrendű alperessel szemben, és bűntársaival: Foktői Mihállyal és Füsstös Istvánnal szemben is ugyanilyen ítéletet./

Idem procurator praefati Stephani Kun dicit, quo proclamato et nec per se, nec per legitimum suum procuratorem comparente, tanquam contra contumacem et non comparentem convinci et aggravari in tota acquisitione actoris. / Kun István ugyanazon ügyvédje (azt mondja), hogy miután az alperest kikiáltották, és nem jelent meg sem személyesen, sem ügyvédje által, mint makacskodót és a megjelenést elmulasztót marasztalják és ítélik el a felperes teljes keresetében./

Deliberatum est

Juxta allegata domini actoris procuratoris et contra⁸⁹ [!] articuli in actione domini A. denotati convincitur I. in tota acquisitione ipisus A. tanquam contumacem.⁹⁰ [!] / A felperes ügyvédje által előadottak és a felperes keresetében megjelölt törvénycikkek alapján az alperest mint makacskodót elítélik a felperes teljes keresetében./

Procurator A., qui supra, agit gratias in deliberationem et petit executioni suo modo satisfieri in termino quindenae. / A felperes fenti ügyvédje köszönetet mond az ítéletért, és kéri, hogy két héten belül gondoskodjanak az ítélet végrehajtásáról./

I. petit par, et dantur paria. / Az alperes másolatot kér, és kiállítják számára./

/79./

Anno 1660. die 1. februarii.

/CXXI./ Nemes vitézlő Oroszlányi István uram maga akaratjából adta maga saját kertjét, mely vagyon Woxith Horvát János és Cseres Menyhártné kertei között, ajándékon örökben nemes és vitézlő Trombitás Mátyás uramnak és maradékinak, úgy hogy mint sajátját bírhasa, valamíg Isten engedi.

/80./

Anno 1660. die 13. martii. *Mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénybírák: Dienes György, Némethy Pál, Albert deák, porkoláb, Olasz Szócs István, Kajdi János, Jakabházi János, Percze Péter, Jancsó Márton, Rédei Mátyás, Szécsényi László, Darvas János, vásárbírák.*

Levata causa

/CXXII./ Strázsamester uram maga személyében adstálván kívánja őkegyelme az előbbeni beadatott actió szerint az I.-t proclamáltatni, [és] juxta contenta actionis convincáltatni, most lévén őkegyelmének competens terminusa másszor is.

⁸⁹ Elírás „contenta” helyett.

⁹⁰ Helyesen „centumax” lenne.

Deliberatum est

Minthogy az I. maga kívánta ez más terminust, declarálván az első terminust, hogy bizonyosságban való megfoghatkozása miatt meg nem felelhetett, és most is penig sem maga személyében, sem prókátora által nem compareált, az ország törvénye szerint, „quia contra contumaces omnia jura clamant, et qui tacet, consentire videtur”, pro eo convincitur I. in tota acquisitione domini actoris. /mivel a makacsokat minden jog kárhoztatja, és aki hallgat, olybá tűnik, mintha egyetértene, ezért az alperest a felperes úr teljes keresetében elítélik./

Agit gratias super deliberatione dominorum judicum et petit executioni satisfieri per dominum magistratum. /Köszönetet mond a bíró urak ítéletéért, és kéri, hogy a főkapitány úr gondoskodjon annak végrehajtásáról./

/CXXIII./ Vétetett elő Verebélyi Jakabné dolga, és kívánja, hogy rabsága után valami háza maradott itt Szécsényben, és egyéb jószága, az restituáltassék.

Kis Mihály az asszony kívánságára azt feleli: ő az ő háza földét pénzen vette, és meg is adta épen az árát Farkas Örsíknak, senki nem contradicált akkor.

Mi, felül specificált bírák, meghallgatván az parsoknak szóval való expositiójokat, minthogy coram tribunali megbizonyosodott maga saját házának lenni az A.-nak, az is, hogy híre nélkül adták el maga rabságban lévén, pro eo valaki kezénél találtatott, de jure az tartozik megelégtíteni az A-t. Ő keresse maga pénzt annál, az kitől vette, sub quindena.

/81./

Anno 1660. die 22. martii.

/CXXIV./ Nemes és vitézlő Rédei Mátyás, mostani substitutus kapitány uram őkegyelme, Borbély Tamás urunk őkegyelmének cum ea protestatione engedte csinálni az maga háza mellett az épületet, hogy ha valamikor vagy égés miatt, avagy penig akármi úton valami kára interveniálna azon épületből, minden az miatt levendő kárit megvehesse Borbély Tamáson. Lett penig ezen protestatio Kajdi János, Csalári György és Zombori Benedek vásárbírák uramék [előtt].

/82./

Anno 1660. die 31. martii. Mi, az szécsényi praesdiumban lakozó nemes és vitézlő törvénytevő bírák: Budai Pál, Darvas János, Gesztelyi János, Némethy Pál, porkoláb, Kajdi János, Dienes György, Borbély János, Nováki Mátyás, vásárbíró, convocáltattunk vicekapitány Ormándi Péter uram őkegyelme házához, néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Levata causa

/CXXV./ Nemes vitézlő Vas Gergely in sua persona maga adstálván az húga, Vas János árvája képben, azt kívánja őkegyelme, minthogy az bátyjának, szégyen Vas Jánosnak véletlenül esett halála, és az felesége penig idő előtt férjhez ment,⁹¹ azért ítéljék meg bírák uraim, ha valami illeti-e az árvát és illeti-e valami az asszonyt, most revideáltassék, és oszoljon el törvény szerint, és hogy az árva is kit választ magának legitimus tutorul. És azt is kívánja Vas Gergely uram, hogy Olasz Kata asszony deponálja in instanti az juramentumot, és mondja meg igaz hiti szerint mindazokat, valamelyek urától megmaradtak.

Olasz Kata asszony kívánja, hogy nála maradjon az árva. Azt is mondja, hogy az hitnek depositiója most halasztassék. Abban penig kíván törvény szerint való satisfactiót, az mik urától megmaradtanak.

Vas János árvája, Vas Ágnes kívánja magának tutorul Olasz Pál bátyját, minthogy penig az árvának is legitima aetasa vagyon,⁹² méltán vallhatott magának tutort országunk törvénye szerint.

Bírák uraim communi consensu azt találtuk, minthogy ezen dologban Olasz Pál uram atyafiai, míg őkegyelme meg nem gyün, in suspenso hagyott ez az dolog.

/83./

Anno 1660. die 4. aprilis. Mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénytevő bírák, convocáltattunk az belső várban tekintetes és nagyságos Koháry István urunk őnagysága commissiójából, bizonyos dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Levata causa De eo utrum

/CXXVI./ Mi formán esett az két szöcs legény között az akkori veszekedés, melyik adott okot reá, és ki miatt esett halála Ungvári Tamás szöcs legénynek? Ezekben mit tudnak, az tanúk vallják meg! Beregszászi János miatt-e, avagy mi okon?⁹³

⁹¹ Az „idő előtt” minden bizonnyal arra vonatkozik, hogy még a szokásos gyászév lejárta előtt férjhez ment az özvegy. Ez alapot adott az elhunyt testvérének, Vas Gergelynek arra, hogy megkérdőjelezze sógornője öröklési jogát és gyámi funkcióját.

⁹² A törvényes kor (*legitima aetas*) a magyar tradicionális jogban az az életkor – a férfiaknál 14, a nőknél 12 év –, amelynek elérésével a fizikai személy részleges jogképességet szerez. Birtokokat azonban csak a teljes kor (24 illetve 16 év) – elérésével idegeníthet el, és egyéb tekintetben is korlátozottak jogai.

⁹³ A szécsényi szabók, posztónyírók és szűcsök 1617. május 25-én nyertek Szécsény akkori földesurától, Forgách Zsigmond országbírótól közös, magyar nyelvű céh-

Ez bizonyságok voltak, kik mind egyenlőképpen fateálták szántszándékkal való gyilkosságát Beregszászi Jánosnak és az veszekedésre való okadását is.

Beregszászi János főkapitány urunk őnagysága kívánságára így replicál: hogy az mely ollóval általütötte Ungvári Tamást, ő vitte az asztalra, s mikor az földre nyomta volna őtet Ungvári Tamás és felbocsátotta volna, azután akadott az olló kezében neki, és úgy találta általütni vele.

Deliberatum est

Mi, praedecarált convocatus bírák, főkapitány és magistratus urunk őnagysága feleletire való valóságos replicáját Beregszászi Jánosnak meghallgatván, és mind penig az bizonyságokat eléggé megvizsgálván, communibus votis et suffragiis azt adinveniáltuk, mivel mind az bizonyságokból, és mind maga nyelve vallásából kitetszik maga gyilkossága ezen Beregszászi Jánosnak, ideo Istennek parancsolatja és országunk törvénye szerint is méltónak ítéltük halálra, hogy feje vétessék.

/84./

Anno 1660. die 19. aprilis. Mi, szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénytevő bírák: Dienes György, Jánossy György, Jánossy Mihály, Csalári György, Szócs István, Mislei Pál, Borbély Tamás, strázsamester, Vincze Máté, Budai Pál, Ráday András, convocáltattunk Ormándi Péter vicekapitány urunk őkegyelme házához, ez alább megírt törvényes dolgoknak revisiójára.

Levata causa

/CXXVII./ Vétetett elő Szabó Mátyás dolga Oroszi Györggyel úgymint I.-vel valami oltvány fájának kertéből való ellopása végett. Beadván maga actióját írásban, kívánja annak continentíája szerint az I.-t convincáltatni. Az A. actiója elolvastatott.

Oroszi György maga személyében előállván, verbis proponálja, magának sem az öccsének abban híre nincsen, hogy az A. oltványát ellopták, hanem az fia cselekedte, az ő híre és akaratja ellen.

Deliberatum est

Valakik az oltvánnak elvitelében interessatusok, azokat tegyék kalodában mások példájára, az mi penig az A. kárát illeti, valamit hitivel el mer venni,

levelet (céhszabályzatot), egyidőben a csizmadiákkal és a vargákkal, akik egy másik céhet hoztak létre. (A két forrás kommentált kiadása: PÁLMÁNY 1982b. A céhlevél tartalmának elemzése: PÁLMÁNY 1983a 8–9.)

Oroszi uram által refundáltassék sub quindena, szabad légyen az fia mellé társot keresni, kit talál.

Secunda levata causa

/CXXVIII./ Az vitézlő, őfelsége szécsényi praesidiumában Nógrád várme-
gyében lakozó Kovács András és Molnár Jánosnak, ugyan őfelsége szécsé-
nyi belső praesidiumában uti A.-k felvett igyek és perök az szécsényi külső
praesidiumban lakozó Szántó Ferenc őfelsége szolgája ellen. Pro A. legiti-
mus procurator cum nostris Georgius Krucsay /a felperes képviseletében törvé-
nyes ügyvédje, Krucsay György, a seregszék által kiállított ügyvédvalló levéllel/ kö-
zönséges tudománytétellel, megtartván magának mind országunk törvénye
szerint minden prókatori exceptiókat, mindeneknek előtte kívánja az A.
proclamáltatni, hogy az I. ezen böcsületes helynek régi jó szokása szerint
egyik vásárbíró által ter prae foribus proclamáltassék ad comparendum /a
kapu előtt háromszor kiáltassék ki a megjelenésre/.

Quo proclamato et non comparente nec per se, nec per procuratorem qui
supra, nam „qui tacet, consentire videtur et contra contumaces omnia jura
clamant” /miután az alperest kikiáltották, és nem jelent meg sem személyesen, sem
fenti ügyvédje által, ugyanis aki hallgat, olybá tűnik, mintha egyetértene, és a ma-
kacsokat minden jog kárhozhatja/, ideo kívánják az A.-k convincáltatni az I.-t
juxta citatas querimonias, quas producit in scriptis /az említett panaszok alap-
ján, amelyeket írásban nyújt be./

Deliberatum est

Juxta antiquam et vetustem⁹⁴ [!] istius sedis bellicae consuetudinem I. simp-
liciter vincitur propter non comparitionem contra A. in f. 8. /Azon sereg-
szék igen régi szokásának megfelelően az alperest egyértelműen elítélik a felperessel
szemben, nyolc forintra./

Tertia levata causa

/CXXIX./ Az vitézlő Kovács András és Molnár János, őfelsége lovas rendin
lévő szolgálai, őfelsége szécsényi belső praesidiumában lakozók, úgymint A.-
knak felvett igyek és perök alpörös, úgymint az vitézlő Here Mihály uti I.
ellen, pro A. legitimus procurator Georgius Krucsay, servata in omnibus si-
bi facultate procuratoria, quae proficua et necessaria videntur tuendi, alle-
gandi, disputandi ac ad priora a posterioribus regrediendi et progrediendi
/a felperes képviseletében törvényes ügyvédje, Krucsay György, fenntartván magá-
nak ügyvédi szabadságát (mimdarra), ami hasznosnak és szükségesnek látszik, ál-
láspontját védelmezni, előadni, vitázni, az érvelésben az utóbbiakról a korábbiakra

⁹⁴ Helyesen „vetustissimam” lenne.

visszatérni és továbblépni/, mindenknek előtte kívánja az A.-k procuratora, hogy az I. proclamáltassék az hely szokása szerint.

Deliberatum est

Quia nec ipse comparuit, nec per se, nec per suum legitimum procuratorem, in similibus simile iudicium, convincitur in f. 8. /*Mivel sem személyesen nem jelent meg, sem törvényes ügyvédje által, így (az előbbivel) azonos esetben azonos az ítélet is, az alperest 8 forintra ítélik.*/

/85./

Anno 1660. die 30. aprilis. Mi: Budai Pál, Wattay Pál, Albert deák, strázsmester, Borbély János, Szécsényi László, Rédei Mátyás, Jánossy Mihály, Jakabházi János, Dienes György, Csikány Balázs, Kajdi János, convocáltattunk seregbíró uram őkegyelme házához urunk őnagysága commissiójából, Géczi Gábor uram őkegyelme instantiájára, valami Adonyi Géci halála végett való dolognak törvény szerint való revisiójára.

[Levata causa]

/CXXX./ Géczi Gábor uram őkegyelme maga személyében adstálván verbis proponálja, hogy ez elmúlt télen, Kiskürtösön az lovainak látogatására menvén, Adonyi Gécivel összeháborodván Soósné asszonyom hajdúja, Ruzsák Mihály, azonban csak pattant az puska, és meglőtte Ruzsák Mihály Adonyi Gécit, mely lövésben mai napon meg is holt, azért kívánja őkegyelme, hogy halálért halállal fizessen és meghaljon érette.

Ruzsák Mihály maga személyében előállván megvallja, hogy ő lőtte meg Adonyi Gergelyt, de qualificálja az dolgot, hogy tudniillik eleget intette, hogy menjen el Gergely, mert meglövi, de amaz nem fogadta, azért úgy esett rajta az lövés.

Deliberatum est

Mi praedeclarált bírák, mind az előttünk való személyeknek egymáshoz való feleleteket megvizsgálván, s mind pedig az judicialiter szedett és in persona astált bizonyságokat mindenképpen megruminálván, azt adinveniáltuk, hogy mivel az bizonyságokból is világosan kitetszik, és mind maga is Ruzsik nyelvével megvallja az maga gyilkosságát, pro eo az istenes törvény szerint halálért halállal fizessen, érette haljon meg.

/86./

Anno 1660. 22. maji. Mi, szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénybírák, convocáltattunk vicekapitány uram őkegyelme házához némine-mő dolognak törvény szerint való revisiójára.

Levata causa

/CXXXI./ Vétetett elő úJVári katona Fülöp Mihály dolga valami lónak elvitele végett, és kívánja, hogy Tassi István adja meg az lovát és fegyverit, melyeket elvont Tassi tőle ősszel.

Deliberatum est

Mi, praedeclarált convocált bírák, Fülöp Mihálynak itt való katona, Tassi István ellen való verbis proponált acquisitióját meghallgatván, és mind pengig Tassi István instantiájára judicialiter szedett inquisitióját eléggé megvizsgálván, igazságos törvény szerint communi suffragio adinveniáltuk, jóllehet az bizonyos, hogy Tassi vitte el Fülöp Mihálytól az lovát, de azt méltán cselekedte, mivel csak harmadnappal azelőtt hozták volt el Tassi István lovát hatalmasul, és hogy Tassi István számára is tartották azon lovát. Mi pengig az több lovának elvonását illeti, minthogy az bizonyosságokból világosan kitetszik, hogy Kucsik Döme hada cselekedte, Tassi fel sem költ helyiből, sőt az is constál, hogy egyszer Tassi vissza is adatta lovaikat, de azután ismét ugyan az Kucsik hada elvitte, és még kardot is vontak Tassira, hogy visszaadatta lovaikat, pro eo Tassit ab impetitione A. az mi törvényünk absolválja.

Secunda levata causa

/CXXXII./ Gesztelyi János uram őkegyelme maga személyében előállván szóval azt feleli Csata Deme tolvaj ellen, hogy mivel az őkegyelme jobbágyát megfosztotta, szűrit elvonta, és azonban megfenyegeti azzal az őkegyelme jobbágyát, hogy házban fogja égetni, ha megszabadul, azért kívánja őkegyelme, úgymint afféle tolvaj büntetődjék törvény szerint.

Hasonlóképen nemes vitézlő Némethy Pál uram őkegyelme is, úgy mint gondviselője tekintetes és nagyságos Koháry István urunk őnagyságának, azt feleli ezen legény ellen, hogy megfosztotta az őnagysága jobbágyát, dolmányát elvonta tőle, azért kívánja őkegyelme, hogy juxta titulum 15. partis 1. /a (Hármaskönyv) első részének 15. címe alapján/ convincáltassék.

Deliberatum est

Minthogy az dominus A.-knak mindennemő acquisitiójok az I-nek maga szóval való megvallásából, és mind pengig az elvont portékának is kezinél való találásból is megbizonyosodik, ez okáért juxta contenta praecitati articuli 15. partis 1. convincáltassék, mindazonáltal vicekapitány urunk őkegyelmének ez iránt való magistratusi authoritása, hogy ha gratiát ad neki, halálért más penitentiát ad neki.

A. agunt gratias pro deliberatione dominorum judicum et cupiunt executioni satisfieri. /A felperesek köszönetet mondanak a bíró urak ítéletéért, és kérik az ítélet végrehajtását./

/87./

Anno 1660. die 4. junii. Mi, az szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvénytevő bírák, convocáltattunk seregbíró uram házához, némíne-mő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Levata causa

/CXXXIII./ Vétetett elő Horton lakozó Jankó Márton dolga Gajda Gyurka kezessége végett, minthogy Hatvanból kihozta maga kezességén, azért kívánja, hogy vagy magát adják kézben, avagy az sarcát tegye le Gajda Gyurka.

Gajda Gyurka azt mondja, hogy hozza ki Hatvanból az másfélszáz tallért és kéntelen leszen bemenni az rabságra, ha találja az törvény.

Deliberatum est

Constál mielőttünk, leült bírák előtt, hogy Gajda György erős hittel megesküdt Horton lakozó Jankó Márton kezésének, hogy benne nem hagyja semmi úttal, sőt az napjára reámegyen, s eleget téssen hittel tett fogadásának. Melyet minthogy meg nem állott, és perjurussá is tette magát, és őérette be is vitték Hatvanban Jankó Mártont, pro eo judicialiter azt találtuk, hogy Gajda György csak bemenjen Hatvanban előbbeni rabságára, és mentse ki onét az kezését.

/88./

Anno 1660. die 13. junii. Mi, szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénybírák: Budai Pál, Darvas János, Jánossy Mihály, Rédei Mátyás, Csálári György, Jakabházi János, Vincze Máté, Nováki Mátyás, Dienes György, porkoláb, Szabó Mihály, két vásárbíró, Rédei Mátyás substitutus kapitány uram őkegyelme commissiójából convocáltattunk seregbíró uram házához, némíne-mő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Levata causa

/CXXXIV./ Néhai Vas János árvája, Vas Ágnes képiben adstálván nemes vitézlő Olasz Pál uram, kívánja és proponálja verbis: mivel Vas János relictája, Olasz Katus ura halála után csakhamar férjhez ment, meg nem böcsüllötte jó urát, más az, az gyilkossal is megbékélt, sőt azt is mondotta, hogy még jobb akarója legyen ezután, mint azelőtt, melyből mindaz következnek, hogy talám maga fogadta reá az gyilkost; azért kívánja az A., hogy I.-nek semmi jussa ne legyen urától megmaradott jókban, hanem valamije maradt, cedáljon az árvának. Addito, hogy még az ura nevét is tagadja, és harragszik érette, ha valaki Vasnénak hívja.

Az I. noha az első punctumot nem tagadja, mindazonáltal az két utolsókat simpliciter tagadja, kívánja, reiciáltassék abbéli kívánsága az A.-nek, ha meg nem bizonyíthatja.

1. testis. Balog Istók nevő őfelsége szolgálja juratus et examinatus fassus est /*megeskettetvén és megvizsgáltatván (ezt) vallja*/. Hiti szerint azt vallja, az másik dologban semmit sem tud. Hallotta azt Vas Jánosné szájából, mikor azt mondotta: „Senki engem Vas Jánosnénak ne mondjon, mert haragszom én arra, valaki engem annak nevez, mert én Szántó Gergelyné vagyok.”

2. testis. Apczi Istók őfelsége szolgálja juratus fatetur ad secundum nihil, ad tertium similiter fatetur, sicut primus testis /*megeskettetvén a második pontra semmi sem vall, a harmadikra pedig ugyanazt, mint az első tanú.*/

Deliberatum est

Mi, praedecarált bírák, az parsoknak propositiójokat együtt az praecitált at-testansoknak fassiójokkal eléggé meghallgatván és ruminálván, communi suffragio adinveniáltuk, az dominus A. mindennémő attestatióját in omnibus punctis et clausulis in instanti coram tribunali sufficientibus documentis /*minden pontjában és záradékában a bíróság előtt azonnal, megfelelő bizonyítékokkal*/ tartozik comprobálni, melyekben deficiálván az I. sub quindená depónálja az juramentumot, és valami halála idejétől fogvást az együtt acquirált jókból urának, Vas Jánosnak megmaradott, hiti szerint mindeneket tartozik elémondani és -adni. Azon jókból, ha mi adósságok vannak, elsőbben is azokat fizessék ki, azután valami megmarad, osztassék aequaliter az asszony és az árva között, eximálván mindazonáltal azt, ha olyan jók találhatnának, melyek őstől maradtak, azokban jus fratrum consanguineorum fennmarad. Ha pedig olyan adósságok is volnának kinn valahol és valakinél, melyeket be kellenék ezután szedni, az olyan adósságokat egyező akaratból egyenlő költséggel s fáradsággal tartoznak az parsok keresni, bevévén pedig az olyan jókat is, osszák aequaliter kétfelé. Tartozik pedig az I. sub juramento az olyan adósságokat is elémondani. Az házban pedig mint-hogy együtt nem lakhatnak országunk törvénye szerint, az árva marad benn az házban, kifizetvén az fele részit az asszonynak.

/89./

Anno 1660. die 19. junii. Mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitélő törvénybírák: Dienes György, Budai Pál, Wattay Pál, Borbély Tamas, Gesztelyi János, Mislei Pál, Horvát János, Némethy Pál, Rédei Mátyás, Csálári György, Jakabházi János, Kis Miklós, két vásárbíró, convocáltattunk se-regbíró uram házához substitutus vicekapitány uram commissiójából, némi-némő törvényes dolgoknak revisiójára.

/CXXXV./ Primo quidem itt való szécsényi két tömlöctartó: Szőcs István, Liszkai Miklós és Szabó Mihály uraimék között moveált controversiák complanatiójára, eligazítására, holott substitutus kapitány Rédei Mátyás uram mint magistratus eleiben adja bírák uraiméknak, hogy ha ezen dolog-

hoz hozzá nyúlhatnak, avagy nem, szóljanak hozzá bírák uraimék őkegyelmek; ha nem, adjanak opiniót bírák uraimék az tömlöctartóknak.

Deliberativa opinio

Mi, bírák communibus votis adinveniáltuk, mivel főkapitány és magistratus urunk őnagysága tetszéséből és jóvallásából, accedálván ahhoz bírák uraimék őkegyelmek, consensussal is állíttattanak tisztekben tömlöctartó uraimék, ahhoz képest ha történt is most valami controversia őkegyelmek és Szabó Mihály uraimék között, mindazonáltal in suspensio marad azon dolog megjöveteléig fő magistratus urunknak őnagyságának. Tartoznak felvenni az kulcsokat matura temporis, és valamint eddig, úgy ezután is tisztekben eljárni, várván ezen dolognak finalis decisióját főkapitány urunk őnagysága törvény szerint való revisiójára.

/90./

Anno 1660. die 9. augusti. Mi, az szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvénybírák: Budai Pál, Dienes György, Horvát János, Némethy Pál, Borbély János, Rédei Mátyás, Albert deák, Jakabházi János, Csalári György, Jánossy György, Szócs István, Vincze Máté, convocáltattunk seregbíró uram házához, néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

[Levata causa]

/CXXXVI./ Nemes vitézlő Kőszögi István uram, úgymint A. verbis proponálván elmondja, minthogy Fafákék, úgymint I.-k az házának felemelését felvállalták,⁹⁵ s valami ahhoz kívántatott, mindent megadtak nekik; mivel elrontották, s az mellett az felesége ott megholt azon háznak lerontása miatt, kívánja őkegyelme, minthogy az magok gondviseletlensége miatt történt ezen casus, hogy halálért halállal fizessenek, és azon kárt is refundálják.

Fafákék úgymint I.-k magok személyekben astálván verbis replicálják az A. feleletire, és azt is mondják, mindenkor mikor történet szerint leomlott az ház, mind annakelőtte eléggé kiáltotta, ne menjenek oda az asszonyemberek, de nem fogadták, és ha véletlen rajta esett, mit tehet róla, akarton nem cselekedték, és valami kívántatott az ő mesterségekhez is, mind megcsele-

⁹⁵ Mivel forrásunk a baleset leírásánál alább a ház kürtőjét emlegeti, ezért fűtött épületre, lakóházra kell gondolnunk. A kürtő egy olyan egyszerű, a kémények megjelenése előtt általános füstelvezető rendszer, amelyen keresztül a kemence füstje a padlástérbe jut. (PALÁDI-KOVÁCS 2001. 170.) A ház felemelése csak akkor jöhetett szóba, ha Kőszegi István épülete egy – az újkori népi építészetből is ismert – (zsilipelt deszkafalu vagy sövényfalú) gerendavázas talpas építmény volt. (uo. 113–114.) Ezt a talpas házat akarta a tulajdonos, minden bizonnyal az udvaron belül, valahová áthelyezni.

kedték, de az fáknak elrothadása miatt az mi megtörtént, magok akarátja ellen esett. Nem tehetnek róla, minthogy magok is nyavalyások azon periculumban forgottanak, és csak Isten oltalmazta, hogy maga is ott nem veszett, mások hozván ki azután az ház kürtőjén nehezen.

Anno et die ut supra Kőszögi István uram az szokás szerint admoneáltott bírák uraimék által, manu stipulata accordált arra, hogy az tíz tallért megadja az ácsoknak, és minden hétre egy-egy kila búzát. Tartoznak az ácsok is végben vinni épen az munkát, valamint kívánja Kőszögi István uram elegendő fát és mindent adván az munkához.

/91./

1660. die 18. septembris. Mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvénybírák, közönségesen convocáltattunk nemes vitézlő Ormándi Péter vicekapitány uram őkegyelme commissiójából seregbíró uram házához, néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Levata causa

/CXXXVII./ Vétetett elő nemes és vitézlő Budai Pál uram őkegyelme dolga, valami hitlevél végett, melyet Kardos Andrisért beadott Szolnokban az töröknek, és in scriptis adja be actióját, melyben kívánja, hogy Kállai György, mint hatalmaskodó in poena talionis és az hatalmaskodásnak terhin convinctassék.⁹⁶

⁹⁶ Fennmaradt egy levél, amelyet az ügy kapcsán 1660. október 19-én Szécsényben írt az idős Budai Bornemisza Bolgár Pál Koháry István szécsényi és füleki főkapitánynak. Ebből kiderül, hogy az ügy a nádorig is eljutott. (Értelmezési nehézségei miatt alább az egész szövegtörzset közöljük: „Kállai Györggyel való állapotomat, most miben légyen, nagyságod, immár azt minden részeiben jól értem. Micsoda formán exponált ő sinistre palatinus urunk őnagysága előtt supplicatiójában énfelőlem, az mint ír énnekem őnagysága azokról, az ezután tetszik meg, ha úgy vagy-on-é, volt-é avagy nem. Mikor osztán igaz törvény lészen benne, ha Kállai György megbizonyítja-é mindazokat, vagy nem, az mint exponált palatinus urunk őnagysága előtt, hogy engemet Ács Andris épen és planerie contentált arról az 100 tallérról, az kiért az én hitlevelem ez idein az pogányok kezénél hevert. És azt is, hogy az mikor Ács Andrisnak nagy sok könyörgésekre azt az rossz török gyermek rabját nagy kintelenségemből bévettem házamban olyan conditióval, hogy ha használhat az én hitlevelemnek kiszabadításában, jóval jó, és ha nem, az az rab ezután is övé legyen és lészen is. Én csak úgy vettem akkor is kezemhez, mert énnekem az rossz ebre másképpen semmi szükségem nem volt, mert én nem is kereskedem török rabokkal, azt jól tudják mindenek itt ez helyben, és hogy én meg is elégedtem volna véle, kezemhez kellett ugyanakkor kintelenségemből vennem. Ha az én levelemnek kihozásában használhatott volna valamit, kire való bizonságokra nem használnak és nem is admittáltatnak az apró

kezesek közül csak egy is, ha valamelyik helytelenül mondanának is valamit olyat, mert azok is mind pörösím énnékem. Nékem palatinus urunk őnagysága kegyelmed parancsolatjában azt parancsolja legfőképpen, hogy én az én hitlevelemet kiváltsam az töröktől, mert ha azt nem cselekeszem, egyébaránt kintelen léssen más modalissal patrocínálni őnagysága az sérült félnek. Az melyből világosan és nyilván megtetszik az őnagysága kegyelmes írásából, hogy Kállai Györgynek őnagysága palatinus urunk nem adott arra szabadságot, hogy se egyik, se másik jószágomat dúlja, fossza, rabolja, űzze, kergesse, rabul fogva hol egyiket és hol másikat hordjon, temlecezze és kínozza őket, és magamat is rút utálatos undok szidalmakkal szidalmazni és rútítani. Nincs oly utálatos, undok szidalmaz, az kivel immár azúlta sok helyeken, hol együtt és hol másutt, az kivel nem szidalmaz és nem is szidalmazott volna azúlta, hogy mit cselekeszik az ennek és ennek az fia jobbjával. Melyeket én, nagyságos uram, ezeket az sok rajtam tett undokságokat, gyalázatokat és violentiákat semmiképpen el nem szenvedhetek országunknak igaz törvényi szerint, mert ha én nem obtemperáltam volna, ha hirtelen nem lehetett is mód benne, ezeket őnékie nem kellett volna cselekedni, hogy ő maga magától mind kezével, szájával igazat tegyen hatalommal is, és mindezen kívül több hasznot is keressen és kereshessen magának. Mert ha úgy akarta, mindezeket nem kellett volna cselekedni, holott bizony megadta az kölcsönt. Én az őnagysága kegyelmes parancsolatja szerint nagy kárainnal is megindultam, elébb ennél hogy nem lehetett, egyik oka ez, hogy én is régen requiráltam nagyságodat az apró kezesek állapotjok felől, kiről nagyságod kegyelmesen parancsolt is seregbíró uramnak, de hogy az az dolog is eddig végben nem ment, annak sem én vagyok az oka. Én nem vádolok senkit is. Innen Ács Andris elszökött, azt nagyságod maga is tudhatja, Gyarmatban nagyságod ellen is vétet cselekedvén, kiért instáltam is nagyságodnál érte az kegyelemért, és azután soha nem jüve. És hogy az rabja énvelem sem tehetett semmi jót az én hitlevelem kihozásából, és én sem adhattam még néki vissza nálam hagyott haszontalan rabját, másodszor is béúztam, hogy semmit ne hozzon, csak egy tőt is egyebet az én hitlevelemnél, és az napjára megjűvén üresen, azon étszaka meghala. Kiről én nem tehettem, ha ez az igazság, hogy sokaknak hamis esküvések és fogadások miatt azféle raboknak és azoknak barátinak miatta károkat valljon akárki is és én is. Nincs mit tennem, azt is el kellett szenvednem. Gyarmaton megházasodék, és nem koldulván, hanem csatára járván megsebesedék, és ugyanabban meg is hala. és tempestive ez híremmel esvén, mindjárt requiráltam az akkori gyarmati vicekapitányt, Pyber Ferencet az igaztételről, kiről haszontalan válaszevele is vagyon nálam. Azután főkapitán Balassi Imre uramat őnagyságát is felesége által való nála maradott javairól és igaztételről, de ugyan ott sem lett semmi igaztétel és contentatióm. És ennek az dolognak mind ezért is kellett ennyire haladni. Engemet ne nevessem senki, és ne is csúfoljon, mert nem csak engemet csaltanak meg hamis hittel, hanem nagy embereket és még királyokat is, erre elég példákat mutathatnék, ha írásomat akarnám szaporítani. Én sem írtam volna így, ha az sok hamis hit, esküvés, és az kezemhez hozott apró kezeseknek mivolta is meg nem csalt volna, én sem jártam volna így, de az kinek szüksége léssen reám, ezután próbálja meg, ha én

Az I. procuratora kívánja, hogy palatinus urunk őnagysága ő maga levele, melyet Kállai György instantiájára írt Budai uramnak, in specie producáltassék, és el is olvastassék.

Elolvastatott palatinus urunk őnagysága levele coram tribunali.

Budai Pál uram kívánja, hogy arrúl tegyenek fassiót, ha bizonyosan és nyilvánságosan az őkegyelme 100 talléros hitleveliért vitték be Kökényesi Istókot Szolnokban, és ugyan azért tartják mostan oda be?

Pesti Gyurka, szendrei Oláh Géci, itt való szécsényi Pap Istók, itt való vassas rabok, hitek után vallják, hogy igazán és nyilvánságosan Budai uram

soha kezes leszek ezféle emberekért akárkinek is. Nékem palatinus uram őnagysága többet nem parancsol kegyelmes parancsolatjában, hanem hogy az én hitlevelemet kiváltsam az pogányoktól az őnagysága parancsolatja szerint. Én ma egy török rabot bocsátottam, az ki fejére vállalta, hogy mához tizenötöd napra az én hitlevelemet kezemhez hozza. Ha az kezemhez jön, én az aránt eleget teszek az őnagysága kegyelmes parancsolatjának, és az többiről is ha igaz törvényem léssen itt ez helyben az apró kezesek dolgából is, és arról is ha engemet épen contentált volt-é Ács Andris, arról az száz tallérról vagy nem, és arról is, ha én azt mondtam volna, hogy nincs oly ember Magyarországon, az ki énnekem parancsolna. Minden emberséges ember megbocsásson, de soha nem volna senki is oly bolond ember, az ki azt elhihetné – mert hála Istennek még nem vagyok oly sült bolond ember – hogy igazán olyanokat mondhatnék. Kikről jüvendőben mindezekért országunknak igaz törvényi szerint, mikor ideje léssen, törvényét is kívánom ezekért az méltatlan panaszokért nagyságodtól. És magamat is jó igazsággal ki is akarom menteni mindezekből, nagyságodnak nem hogy magának legkisebbik szolgájának, avagy salvo honore szólván csak ebének is cselekedettel véteni nem akarnék, de csak gondolattal sem igyekezem azon, azért mindezek így lévén, alázatosan kérem nagyságodat, mindezeket remedeálja nagyságod országunknak igaz törvényi szerint. Mert palatinus urunk őnagysága sem praecludálta azzal sem az én igazságomat, sem az nagyságod igaz magistratusságát itt ez helyben, hogy annak igaz módja szerint ki ne szolgáltathatná országunk törvényi szerint az közönséges igazságot, mert Isten segítségéből úgy remínlém minden kétség nélkül, hogy az én hitlevelem mához tizenötöd napra kezemhez jön, és ha az meglészen, mindjárt azzal eleget teszek én palatinus urunk őnagysága parancsolatjának. És azután, ha valami dolga avagy számvetése léssen énvelem Kállai Györgynek, törvényes országban és helyben is lakom, és nem is bújdosom, hanem zálogos nemesember vagyok én, és engemet mindenkor megtalál országunknak igaz törvényi szerint. Nagyságodat alázatosan kérem, remedeálja ezen dolgaimat nagyságod, mind egyik és mind másik rendbéli dolgaimban is országunknak arról írott törvényi szerint, hogy mások is meghallván ezt az dolgot, mondassanak jó dicséretet, hogysen inkább gonosz ítéletet ne tegyenek fölé, melyet én is teljes életemben alázatos vékony tehetségemmel és szolgálatommal minden hozzám tartozókkal meg igyekezem nagyságodnak mint kegyelmes uramnak szolgálni és hálálni.” (MOL X 7824. No. 12537. – C 1275. d.)

száz talléros hitleveliért vitték be Szolnokban Kökényesi Istókot, és azért is tartják e mai napig.

Vitézlő Kállai György, szécsényi praesidiumban lakozó őfelsége szolgája personaliter adstálván iterum iterumque protestál tali cum tenore: „Nyilván vagyom már kegyelmetek előtt, bírák uraim, nemzetes vitézlő Budai Pál uram őkegyelme hitleveliért – ki már meg is bizonyosodott coram tribunali – tartatik az öcsém, Kökényesi Istók, mely koldult, rabságban, vitetett be csupán az őkegyelme hitleveliért Szolnok várában. Kívánom, hogy megírt Budai uram őkegyelme conveniáljon velem ezen dologban, sicut in praesenti causa /ahogy a jelen ügyben/, úgy hogy megnevezett öcsém azon fogságból és kínból legitime elkiszabadíttassék őkegyelme által in brevi et competenti termino, alioquin, ut supra, iterum atque iterum protestálok tovább. Keresztényi indulatom és atyafiságom szerint is tartozom kiszabadítanom megnevezett öcsémet, kintelen leszek Budai uram ellen úgy procedálnom, hogy az öcsém kiszabaduljon. Ne láttassék azért in ea parte, hogy violenter cselekszem, hanem kintelenségből, tovább exsuperabundanti kívánom, hogy még Budai Pál uram őkegyelme kegyelmetek által, bírák uraim, admoneáltassék, hogy őkegyelme keresztényi indulatja szerint is még jövőendőben ezen dologra per amicabilem componáltassék, alioquin ut supra. Supra quo petit testimoniales. /Amelyről bizonyáglevelet kér./

Wattay Pál uram és Budai Sára asszony őkegyelme iterum atque iterum protestálnak, hogy Kállai György semminemő praetextus alatt az őkegyelmek jobbágyára ne menjen, mert ha cselekszik valamit olyat, az kit el nem szenvedhetnek, törvénnyel keresik érte.⁹⁷

Megírt Kállai György inhaereálván előbbeni protestatiójának, Wattay uram protestatiója ellen ezt mondja, nem bántja az őkegyelmek jószágát, se Földváryné asszonyét, hanem Budai Pál uramét, ha arra lett az dolog.

⁹⁷ Wattay Pál és Budai Sára (Budai Bornemisza Bolgár Pál egyik veje, illetve másik leánya) azért tiltakoznak előzetesen, hogy egy esetleges anyagi kártérítés esetén Kállai György ne nyúljon az ő vagyontárgyaikhoz, csak Budai Páléhoz.

Secunda levata causa

/CXXXVIII./ Vétetett elő Pinczi Mihály dolga Szuhán⁹⁸ lakozó Pinczi Máté és András ellen valami adósság végett, és kívánja, hogy azon adósságról contentáltassék

Megnevezett Pinczi Máté és András I.-k personaliter compareálván cum protestatione: „noha nem ezen formán kellenék ennek decidálni,⁹⁹ [!] mindazonáltal járulván az földesuraink őkegyelmek akaratjokból is az megírt A. kívánságára, minekelőtte tovább mennénk az dologban, rövideden így felelünk. Midőn az A. falunkban lakott, akkori földesura, nemzetes és vitézlő Patay János uram őkegyelme []¹⁰⁰ concordiára menvén emberséges emberek előtt, megegyezvén megalkudtunk és békéltettünk, és az miben megalkudtunk, plenarie az A. miáltalunk contentáltatott, az mint seregbíró uramnál lévő bizonyságokból, és megnevezett Patay János uram őkegyelme kapitány urunk őkegyelmének írt recognitionalis leveliből manifestissime elucídáltatik.” Ideo juxta articulum, Vladislai regis decreti 1. articulum 68.¹⁰¹ /Ezért II. Ulászló király első dekrétumának 68. cikkelye alapján/ kívánja, hogy absolváltassanak simpliciter.

Deliberatum est

Minthogy az I.-k az magok assertióját sufficientibus documentis coram tribunali megbizonyították, pro eo ab impetitione A. simpliciter absolváltattanak.

I. agunt gratias, et petunt testimoniales. /Az alperesek köszönetet mondanak, és bizonyságlevelet kérnek./

/92./

Anno 1660. die 30. octobris. Mi, az szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénybírák: Bélteki Pál, Némethy Pál, Wattay Pál, Albert deák,

⁹⁸ A történelmi Magyarországon három Szuha nevű falu is volt, egy Heves megye mátrai járásában, egy Gömör megyében, egy pedig Kishontban. (Vel'ká Suchá, SK). Véleményünk szerint a forrásban a sorrendben harmadik településéről van szó, amely légvonalban mintegy 10–15 kilométerre fekszik a peres felek névadó falujától és valószínű származási helyétől: a Nógrád megyei füleki járásában fekvő Pinc (Pinciná, SK) községtől.

⁹⁹ Helyesen „decidáltatni” lenne, mert a magyar mondat szerkezet passzív igenevet kíván.

¹⁰⁰ Fél sor üresen hagyva.

¹⁰¹ Ez nem más, mint az 1492. évi 68. törvénycikk. Címe: *Hogy minden perben szabadon lehet egyezkedni (Concordandi libera facultas in omnibus causis)*. „Továbbá elrendeltük, hogy a peres vagy vitatkozó felek bármely fontos ügyben szabadon egyezkedhessenek és a bíró őket se ettől el ne tilthassa, se pedig a megbékítésért vagy kiegyezésért tőlük semmit ki ne csikarhasson.” (CJH 1000–1526. 524–525.)

Jánossy Mihály, négy gyaloghadnagy, Borbély Tamás, Olasz Pál, Kis Miklós, Gesztelyi János, Rédei Mátyás, strázsamester, Budai Pál, Vincze Máté, convocáltattunk vicekapitány uram őkegyelme commissiójából seregbíró uram házához, néminemő törvényes dolgoknak revisiójára.

Levata causa

/CXXXIX./ Az vitézlő, őfelsége belső szécsényi praesidiumában lakozó és fizetésen való szolgája, Bodonyi Máténak házastársának, Percze Örsébet asszonynak, úgymint A.-nak felvött ígye és pöre alpörös, úgymint ugyan ezen szécsényi külső praesidiumban lakozó vitézlő Deák István, őfelsége lovas katonájának házastársa, Szadai Örsébet asszony [ellen], néminemő hallatlan és utálatos szitkai végett. Pro A. legitimus procurator cum nostris, közönséges tudománytétellel, megtartván magának országunk törvénye szerint minden prókatori exceptiókat, mindeneknek előtte kívánja az A., hogy ez helynek egyik vásárbírája által proclamáltassék ad comparendum. Quo proclamato et comparente idem procurator dicit /Az alperes kikiáltatván és megjelenvén ugyanaz az ügyvéd (a következőket) mondja/: „Producálja is kegyelmetek elejben, böcsületes bírák uraim az A. az ő panaszát és keresetét is.” Kívánja azt is, hogy azon querelának continentiáját megértvén, annak tartása szerint az I. mindenféle-forma szitkaiért in emenda linguae convincáltassék juxta Tripartiti partis secundae titulum 72.¹⁰² /a Hármaskönyv második részének 72. címe alapján/, ha minden mondását megbizonyíthatja, melyből igazságos törvényt és finalis executiót kíván az A. adminisztráltatni cum protestatione. Az A. beadott actiója elolvastatott és az I. is beadván írás szerint való replicáját, elolvastván, az bizonyságokat in scriptis beadván, elolvastatott.

Az I.-nek maga beadott feleletiben tett kívánsága szerint is minthogy az A. querimoniája az beadott bizonyságokból megbizonyosodik, ideo convincitur I. in tota acquisitione dominae A /ezért az alperest a felperes asszony egész keresetében elítéli./.

¹⁰² Tripartitum II. rész 72. cím. *A nyelvváltságról és büntetéséről.* „A nyelvváltság pedig száz aranyforintot tevő huszonöt girával róvatik le. 1. § És ezt a büntetést a királyi felségnél vagy a többi országos nagybírónál benyújtott igazságtalan és hamis panaszért, és gyakran valamely jó hírű s tisztas állapotú ember ellen intézett mocskos és becstelenítő szavakért szabják ki a bírák. 2. § Azonban a fő kereset, melynek okából a pör indítatott vala, az efféle igazságtalan panasz és előadás miatt nem vész el örökre, miként a patvar következtében (mint az imént említők) örökre elveszettek tekintetik. 3. § Hanem miután a pör leszállítatott, és az említett büntetés két részben a bíró, egyharmad részben pedig a panaszos vagy megsértett ember részére letétetett és kifizetett: a fölperes, ha akarja, törvényes és kellő módon újonnan indíthatja meg az ügyet.” (WERBŐCZY 1990. 433–434.)

I. [!]¹⁰³ agit gratias super deliberatione dominorum iudicum et petit executioni satisfieri per dominum magistratum. /A felperes köszönetet mond a bíró urak ítéletéről, és kéri, hogy a főtszt úr gondoskodjon a végrehajtásról./

Secunda levata causa

/CXL./ honestae foeminae Helenae Szénasi consortis strenui condam Michaelis Csordás veluti A. contra et adversus publicum malefactorem Stephanum Füstös I., ratione et praetextu causae homicidalis per eundem I. patrae. Pro A. egregius Paulus Némethy cum nostris legitimus ejusdem procurator, cum generali protestatione, cupit primum et ante omnia per eundem magistratum ipsum I. in aresto detentum /iri/. Statim quo statuto idem procurator A. reservando sibi facultatem procuratoriam in omnibus causae praesentis accessoriis et praemissa protestatione proponit actionem suam contra eundem malefactorem I. tali cum tenore: /Felvétetett a második per, a tiszteletre méltó Szénási Ilonának, a néhai vitézlő Csordás Mihály házastársának mint felperesnek Füstös István közönséges latorral mint alperessel szemben, egy, az alperes által elkövetett emberölés miatti pere. A felperes képviseletében (megjelenik) vitézlő Némethy Pál, a seregszék által kiállított ügyvédvalló levéllel, és általános jogfenntartó nyilatkozat után először és mindenek előtt azt kívánja, hogy a főtszt az alperest vegye őrizetbe. Az alperes előállítását után a felperes ügyvédje, fenntartván magának ügyvédi szabadságát a jelen per minden tartozékában, előre bocsátott tiltakozása után előadja az alperes lator elleni következő keresetét:”

In anno praesenti 1660. circa festum sancti Francisci /A jelen 1660. évben, Szent Ferenc ünnepe táján/¹⁰⁴ nem tudatik az I. micsoda lelkiismerettől viseltetvén, Taron Heves vármegyében, midőn az A.-nak megholt ura az I.-vel és több katonákkal mulatásban lettenek volna, volt valami adósság végett való controversia közöttök, ott az ital közben. Nem szintén olyan haraggal voltak, mint annakutána, az midőn lóra ültenek, és az utca közepin az falu vége felé újonnan egymás között előhozták azon adósság dolgát, egymást szidálommal illették, s az szidalom is az Istentől indíttatott, mely szidalom közben tovább mitől indíttatván az I. megírt A.-nak férjét úgy lőtte minden irgalmaság kívül, hogy halált kellett szenvedni miatta. Kívánja annakokáért az A., hogy az I. tanquam publicus malefactor és gyilkos juxta titulum 15. partis primae / (a Hármaskönyv) első részének 15. címe alapján/ convincáltassék.

I. cum protestatione compareált, és értvín continentiaját az A.-nak kívánóságának, mindenekben kíván part az I., mind bizonyságiban, s mind egyéb productumokban.

¹⁰³ Egyszerű elírás „A[ctrix]” (felperes) helyett, ennek megfelelően is fordítjuk.

¹⁰⁴ Szent Ferenc ünnepe: október 4.

Procurator A. protestatur super eo, ubi peteret paria, nam secum habuit actionem et publicis¹⁰⁵ malefactor, qui¹⁰⁶ in fragranti¹⁰⁷ capitur, [ei] paria non dantur, ideo cupit eundem admoneri ad meritorium responsionem. / *A felperes ügyvédje tiltakozik az ellen, hogy az alperes másolatot kér, hiszen a közönséges latornál is ott van a kereset, és akit a tett elkövetése közben fognak el, annak nem jár másolat, ezért azt kívánja, hogy az alperest intsék az érdemi feleletre./*

Deliberatum est

Juxta statuta regni et sedis quoque istius jam ab antiquo acceptatam consuetudinem dantur omnium productorum paria ad votum procuratoris I. / *Az ország törvénye és azon törvényszék régóta elfogadott szokása alapján az alperes ügyvédjének kérésére kiadják minden bemutatott irat másolatát./*

Levata causa

/CXLI./ Stephani Holecz uti A. contra et adversus strenuum Joannem Szabó uti I. ratione et praetextu diffamationis. Pro A. egregius Paulus Némethy cum nostris, legitimus ejusdem procurator, cum protestatione cupit eundem I. legitime proclamari. Quo proclamato et comparente idem procurator A. reservando sibi facultatem procuratoriam in omnibus causae praesentis accessoriis, praemissa protestatione producit actionem contra eundem I. erectam, juxta cuius contenta cupit eundem I. convinci et aggravari. / *Felvétetett Holecz Istvánnak mint felperesnek vitézlő Szabó Jánossal mint alperessel szemben, bizonyos rágalmazás kapcsán indított pere. A felperes képviseletében megjelenik vitézlő Némethy Pál, a seregszék által kiállított ügyvédvalló levéllel, és tiltakozás mellett kívánja az alperes törvényes kikiáltását. Az alperes kikiáltatoán és megjelenvén, a felperes ügyvédje, fenntartván magának ügyvédi szabadságát a jelen per minden tartozékában, előrebocsátott tiltakozása után bemutatja az alperes ellen benyújtott keresetét, amelynek tartalma alapján kívánja az alperes elmarasztalását és elítélését./*

Nomine et in persona praefati I. legitimus procurator cum nostris, solenni eaque generali protestatione prohibita dicit, reservando sibi facultatem in omnibus, quaeque sibi proficua et necessaria videntur: tueri, allegandi, excipiendo et in contrarium quoque probatae¹⁰⁸ [!], et dicit ulterius. / *Az említett alperes nevében és személyében (megjelenik) törvényes ügyvédje a seregszék által kiállított ügyvédvalló levéllel, fenntartván magának ügyvédi szabadságát minden dologban, amely neki hasznosnak és szükségesnek tűnik, álláspontját védelmezni, érvelni, kifogást emelni, és a dolgok ellenkezőjét bizonyítani, és mondja tovább:/ Hogy ennek az causának méltán és igazán le kelletik szállani cum indebita, mert in omnibus*

¹⁰⁵ „publicis” -ből javítva

¹⁰⁶ Előtte áthúzva: „ubi”.

¹⁰⁷ Helyesen „in fragranti” lenne.

¹⁰⁸ A „probatae” szó valószínűleg szövegromlás a „probare” főnévi igenév helyett.

casibus tria requiruntur: locus, tempus et persona. / Minden perben három dolog (megnevezése) kívántatik, a helyé, az időponté és a személyé. / Az praetendens A. és az praetensus A.-k neveznek ugyan valami esztendőszámot actiójokban, de országunk írott törvénye szerint, ut patet Tripartiti partis secundae titulo 26.¹⁰⁹ / ahogy az a Hármaskönyv második részének 26. címében szerepel /, semmi bizonyos napot, még csak circa illud vel illud napot sem neveznek, kinek országunk törvénye szerint szükségképpen meg kellene lenni, és azért az fogyatkozás szerint méltán le kelletik szállani ezen causának.

Procurator A. praemissa protestatione dicit replicando: / A felperes ügyvédje előrebocsátott tiltakozás után válaszul (a következőket) mondja: / Minthogy azon praesidiumbeli fő- és vicemagistratus uram bírák uraim consensusából azt találták, hogy seregbíró uram mint hites notarius az helynek expedálja az querelákat, ideo ha vétek volna is benne, az kit nem reménlek, ezíránt most is corrigálhatni, siquidem juxta titulum 12. partis secundae¹¹⁰ [et] articulum 24. anno 1566, errores per judices commissos¹¹¹ [!] corrigi posse,¹¹²

¹⁰⁹ Tripartitum II. rész 26. cím. Három dolgot kell a törvénybehívásban kifejezetten megjelölni. „Továbbá minden törvénybehívásban és keresetlevélben, főképpen a hatalmaskodás miatt indított pörökben három dolgot szükséges határozottan megjelölni. 1. §. Először a személyt, aki által és aki ellen a panasz vagy kereset bejelentetik. 2. §. Másodszor az időt, vagyis azt a napot, amikor valaki a másiknak kárt vagy sérelmet okozott vagy tett. 3. §. És harmadszor a helységet és vármegyét, ahol tudniillik és amelyben efféle kár vagy sérelem okoztatott és elkövetettett...” (WERBŐCZY 1990. 354–355.)

¹¹⁰ Tripartitum II. rész 12. cím. Hányféleképpen lesz erőtlenné a kiváltság? A felperes fél a cikkely 4. paragrafusára hivatkozik, amely teljesen eltérő tárgya ellenére analógiaként valóban felhozható volt: „4. §. Meg kell azonban itt jegyezni, hogyha a mondott egy évi határidő lefolyása alatt az iktatás foganatosítása megtörtént ugyan, de akár az arról kiadott jelentőlevélben, akár a végrehajtás folyamatában a királyi embernek vagy a hiteleshely, azaz a káptalan vagy konvent küldöttjének hibájából vagy hanyagságából valamely tévedés követtetett volna el, akkor ez esetben maga az adomány foganatos marad, és a végrehajtást a körülményekhez képest lehet és kell megigazítani.” (WERBŐCZY 1990. 301.)

¹¹¹ Helyesen „cammissi” lenne.

¹¹² 1566. évi 24. törvénycikke. Címe: Bármiféle levelekben a hibákat, akárki követte is el azokat, egyszer kiigazítani lehet (Errores in literis quibuslibet per quoscunque commissi, semel corrigi possunt). „Minthogy pedig gyakran megtörténik, hogy az ítélmesterek a perbehívó avagy az ítéelőlevelekben valami hibát követnek el, amely miatt a peres felek peres ügyük leszállításával nem csekély fogyatkozást szenvednek, amit az országlakók igazságtalannak találnak. 1.§ Megállapították hogy a jövőben, ha nyilván bizonyossá teszik, hogy az ilyen hibát, akár a perbehívó akár pedig az ítéletlevelekben figyelmetlenségből az ítélmesterek követték el, azt az ország bírái a maga rendén bírói tárgyalás útján kiigazítsák. 2. § Amely végzésre

ideo procurator A. cupit reici postulationem I., pergat ulterius /mivel (a Hármaskönyv) második részének 12. címe és az 1566. évi 24. törvénycikk alapján a bírák által elkövetett hibákat javítani lehet, ezért a felperes ügyvédje azt kívánja, hogy utasítsák el az alperes követelését, és folytassa (az alperes) tovább./

Procurator I. inhaereál előbbeni feleletéhez et cupit satisfieri priori allegationi /és kívánja, hogy foganatosítsák, amit az imént kért./

Juxta contenta tituli per procuratorem domini I. citati praesens causa condescendit. /Az alperes ügyvédje által idézett cím alapján a jelen per leszáll./

Tertia levata causa

/CXLII./ Nemes vitézlő Rédei Mátyás uram lovas hadnagy uram dolga leváltatott vitézlő Rácz György nevű öfelsége szolgája uti I. ellen, néminemő hallatlan és illetlen szitkai, káromlási végett, beadván in scriptis actióját, kívánja elolvastatni, in primis quidem proclamáltatni.

I. quia nec per se, nec per procuratorem suum non¹¹³ [!] comparuit, ideo juxta statuta istius sedis convincitur in f. 4. /Mivel az alperes sem személyesen, sem ügyvédje által nem jelent meg, ezért azon törvényszék statutumai alapján négy forintra ítélik./

/93./

Anno 1660. die 25. novembris. Mi, az szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvénytevő bírák: Budai Pál, Darvas János, Béltéki Pál, Gesztelyi János, Borbély János, Némethy Pál, Borbély Tamás, Horvát János, Ráday András, Rédei Mátyás, Jancsó Marton, Jánossy Mihály, Szécsényi László, Detki Benedek, Percze Péter, két vásárbíró, nemes vitézlő Béltéki Pál hadnagy uram commissiójából convocáltattunk seregbíró uram házához, bizonyos dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Reassumpta causa

/CXL./ honestae foeminae Helenae Szénási tamquam A., uti in priori levata declaratum, contra et adversus denotatum publicum malefactorem Stephanum Füstös I. ratione et praetextu – ibidem in actione fusius denotato. Pro eodem A. idem qui supra, cum iisdem ut supra, et cum generali protestatione reassumi facit causam, eundem cupiendo, quatenus etiam de¹¹⁴ [!] in praesenti termino per dominum magistratum statueretur idem I., et juxta mentem actionis convincatur. /Újra felvételre került a tiszteletreméltó Szénási Ilo-

nézve az országlakók azt határozzák, hogy azt a káptalanoknál és a vármegyei törvényszékeken is meg kell tartani." (CJH 1526–1608. 546–547.)

¹¹³ A magyarra jellemző kettős tagadás tűnik fel itt, nyelvtanilag helytelenül.

¹¹⁴ Eredetileg „de praesenti”-t írtak volna, azután más mondatszerkezet mellett döntöttek, ám a „de” szócska véletlenül bennmaradt.

nának mint felperesnek, ahogy az előző perfelvételben is fel lett tüntetve, az ott írott közönséges latorral Füstös Istvánnal mint alperessel szembeni pere – ugyanott, a keresetben bővebben kifejtett okból. A felperes képviselőjében megjelent ugyanaz, mint az előző alkalommal, ugyanazon ügyvédvalló levéllel, mint fent, és általános jogfenntartó nyilatkozat után ismét felvéteti a pert, és kívánja, hogy az alperest a jelen alkalommal is állítsák elő és a keresetben foglaltak alapján ítéljék el./

Pro praetenso I. legitimus procurator Georgius Krucsay cum nostris, sollenni eaque generali protestatione dicit: /Az alperes képviselőjében (megjelenik) törvényes ügyvédje, Krucsay György, és általános jogfenntartó nyilatkozat után (a következőket) mondja:/ „Ím érte az praetensus I. az praetensa A.-nak actiójából, hogy Taron Heves vármegyében valamely emberséges jámbornak házában mulatásban voltak volna az szécsényi katona uraim, és a többi között Csordás Mihály és Füstös István is közöttük lévén, azt ital és mulatás közben semmi controversia és háborgás nem volt. Az két személyek előtt azt maga fateálja az praetensa A. Hanem annakutána lóra ülven az több katonák, és ez az két személy is, valami adósság dolgán elkezdvén egymás között az veszekedést, szidalmazták egymást, melyet szidalmat is, az mint az praetensa A. allegálja, hogy az I.-től indított legelsőbben is, mely szidalom közben, mitől indítván az A., úgy lőtte volna meg az I. az A.-t. Így proponálja actiójában az praetensa A. az praetensus I. ellen actióját. De saluum sit őkegyelmének az praetensa A.-nak, sokkal is különben vagyon az dolog, az mint annakutána az bizonyságokból nyilván megtetszik. Úgy vagyon, az mint az praetensa A. actiójában proponálja, hogy Taron Heves vármegyében volt az praetensus I. Ott sem vétett semmit is, senkinek is semmi gonoszt nem szóllott. Azután lovára ülven az I., gazdájával az mi beszéde volt, szóllott vele, és köszönte is gazdájának gazdálkodását, azonban az praetensa A.-nak férje hallgatván az I.-nek beszédét, az praetensa A.-nak férje mindjárt Isten ellen való undok szidalmakra indult. Annakutána kardot vonván az praetensa A.-nak férje az I.-hez, hozzája vagdalván, történt ugyan, hogy némely ott lévő katonák közül Kasza György, hogy már védelmezte volna őket egymástól, de viszont az is többet segített Csordás Mihálynak, mint Füstös Istvánnak. Mert ha ő akarta volna, mindezekről könnyen tehetett volna, több társat is előszólítván ettől az veszedelemtől mind az két félt megoltalmazhatták volna, de nem lévén jó védelmezőjük, egynéhányszor összekaptak. Csordás Mihály Füstös Istvánt az lóról is levonván, utána leszállott az lóról, és az földön is hasára ült Füstös Istvánnak Csordás Mihály, és mind kezével térdével nyomdozta, tapodta, szakállát kiszaggatta, rontotta, verte, gyötrötte, s mikoron az földről felszabadult Csordás Mihály alúl Füstös István, semmiképpen nem mehetett békével miatta, hanem mind fegyverrel és minden tehetségével mégis rajta volt Csordás Mihály Füstös Istvánon, de nem csak ő maga Csordás Mihály, hanem még Kasza György is, sógora lévén Csordás Mihálynak, minden segítséggel volt ne-

ki. Ő is, Kasza György kardot vonván Füstös Istvánhoz, ő is hozzá vagdalt kardjával, és immár ezen felül is mind eleget kérte Füstös István Csordás Mihályt, hogy ne menjen reá, hagyjon békít neki, de ugyan rajta ment, és mind ez kettőtől is, Csordás Mihálytól és Kasza Györgytől életét féltvén maga oltalmában cselekedte, az mit cselekedett, ut patet Tripartiti partis secundae titulum¹¹⁵ [!] 21. /ahogy az szerepel a Hármaskönyv második részének 21. címében/.¹¹⁶ Mivelhogy az háborúságra és veszekedésre is Csordás Mihály adott okot, mert az I. örömet békével maradott volna mindenektől, azért böcsületes törvénybírák uraim, az I.-nek az ő igazsága és országunk törvénye szerint is mindeneket kíván az I. az praetensus A.-nak mindennémő kereseti és kívánsága ellen. Kegyelmetek vegye elé az bizonyságokat, és azokat jól megexaminálván, azokból kitetszik világosan minden igazság.”

Procurator A. qui supra protestatur super meritoria responsione procuratoris I., et dicit ad replicam dominae A.: /A felperes fenti ügyvédje tiltakozik az alperes ügyvédjének érdemi felelete felől, és (a következőket) mondja a felperes asszony válaszára./ Az hol az actiót manifeşte declarálja, arra nem szükség declarative felelni, mert ezaránt az I. procuratorának allegatiója és az actio megtanítja kegyelmekeket. Secundo: Az hol penig in parte affirmálja, in parte vero qualificative negálja az actiót, aziránt is protestál, és eziránt való szavaira így felel rövideden: Ámbár az A. megholt urától esett volna az szidalom és kardvonás, „dato tamen non admissio” mindazáltal is következhetett olyan illetlen fe-

¹¹⁵ Helyesen „partis tertiae titulo” vagy „partis tertiae in titulo” lenne. A másoló nem csak a főnév ragozását rontotta el, de a Hármaskönyv harmadik része helyett is véletlenül második részt írt.

¹¹⁶ Tripartitum. III. rész 21. cím. A valakitől önmaga védelmében elkövetett emberölésről. „Mivelhogy e részben említést tettünk az emberölésről, és mivel azt tapasztaljuk, hogy az emberölés többször elkerüli megérdemlett büntetését, mert sokan állítják, hogy azt védelmük közben követték el, azért szükséges röviden megjegyezni egyet-mást a személy védelmének és megtámadásának módjáról. 1. §. Holott tudni kell, hogy az ilyen állításnak: mivel valaki önvédelme közben követte el és vitte végbe az emberölést, nem lehet egyszerűen helyet adni, hanem bizonyítania kell, hogy őt másvalaki fegyveres kézzel ellenségesen megtámadta, és emiatt élete veszedelemben forgott. Mert aki egymásra kivont karddal támad, arról mindjárt föl lehet tenni, hogy vagy meg akarja ölni, vagy halálos sebet szándékozik rajta ejteni. 2. §. Bizonyos pedig, hogy e nemeseknek nem csak megölésök, hanem csupán megverésök és megsebesítésök miatt is főbenjáró ítélet hozatik és határoztatik. Akár megölni, akár megsebesíteni akarja tehát a támadó: a megtámadott egyiket sem tartozik elszenvetni és túrni. 3. §. És innen van, hogy ha valaki okszerű és jogos önvédelmében megöli ellenfelét, aki őreá ellenséges szándékkal és meztelen karddal támadt: az ilyen megölt és elemésztett embernek vére ontásáért járó díja törvény szerint veszendőbe megy, és soha nem lesz megnyerhető.” (WERBÓCZY 1990. 507–509.)

nyezetőző s háborúságra adott szó az I.-től, hogy mindkettőnek meg kellett lenni. Ezeket manifestissime be fogja hozni, seregbíró uramnál lévő autenticum bizonyosága és országunk arrúl írt titulusi, ut patet Tripartiti partis tertiae tituli 21., 22., et 23.¹¹⁷ /ahogy az a Hármaskönyv harmadik részének 21., 22. és 23. részében szerepel/ hol penig ezt derigálja, hogy ha volt volna oly vető személy, ki szíve szerint vetette¹¹⁸ volna őket, ez nem történt volna, arra ez az felelet: Ki lehetett nagyobb és igazabb vető, mint az ki Csordás Mihálynak kezéből kivonta kardját. Ezt penig ipsa experientia docet, hogy több oltalommal volt az vető Füstös Istvánhoz, mint Csordás Mihályhoz, experiálhatja kegyelmeitek, bírák uraim, ha az vetés juxta vim tituli 24. partis tertiae¹¹⁹ /a harmadik rész 24. címének erejével/ lett-e, avagy juxta allegata procuratoris I. / vagy úgy, ahogy (azt) az alperes ügyvédje állította./ Mivel reménli az A. prókátora, hogy az bizonyságok is elucidálják rész szerint ezeket. Tertio elucidáltatni fog azon autenticum bizonyságokból, hogy nem maga oltalmában juxta praecitatos titulos, hanem bosszúból cselekedte az I., mivel az mikor gyilkosító fegyveréhez nyúlt, s hozzá lőtt, már akkor Csordás Mihálynak semminemő fegyver kezében nem volt. És minekelőtte ennek meritumára mentek volna is, juxta leges patrias az I. – ha akarta volna – procuratorának allegatiója szerint előle elmehetett volna, ha annyira való ranchorát vette esziben, az mint allegálja,

¹¹⁷ Tripartitum III. rész. 21. cím. *A valakitől önmaga védelmében elkövetett emberölésről.* 22. cím. *Hányféleképpen és hogyan értsük a védelmet?* 23. cím. *Vajon fenyegetőzés miatt szabad-e valakit bántani?* (WERBŐCZY 1990. 510–512.) A 21. címet az előző jegyzetben már idéztük, a másik két cím a jogos önvédelem eseteit taglalja és részletezi. Önvédelemről csak a sérelem helyszínén és megtörténtekor lehet szó, és akkor is a „a vétlen önvédelem mérsékletével” kell fellépni. Verbális agresszióra pedig csak akkor szabad fizikai erőszakkal, támadással válaszolni, ha a konfliktus kezdeményezője halállal fenyegeti a védekező felet, és közismert róla, hogy „hatalmaskodó és verekedő természetű ember”, azaz olyan, aki fenyegetéseit be is szokta váltani. Utóbbi kitétel mai fogalmaink szerint meglehetősen tág kereteket biztosít az önvédelemre, és éppen ezt próbálta a felperes keresetében felhasználni, azt állítva, hogy Füstös István halálos fenyegetőzése miatt kellett Csordásnak kardot rántania.

¹¹⁸ Kasza Györgyről van szó, aki a felperes fél szerint a konfliktus lecsendesítésén fáradozott, beavatkozott a verekedésbe, és kivette Csordás Mihály kezéből a már kihúzott kardot.

¹¹⁹ Tripartitum III. rész 24. cím. *Vajon egyik ember segítheti-e a másikat?* „Kérdezni lehet még: vajon segítheti-e egyik ember a másikat? 1. §. Azt mondjuk, hogy igen. Mert ha vagyonom és örökségem oltalmára összehívhatom barátaimat és atyámfiait, még sokkal inkább tehetem azt testem és személyem védelme végett. 2. §.. Minélfogva mindenki, még az idegen ember is, midőn segítségül hívják, mindenkor megsegítheti azt, akit életveszedelemben lát forogni. 3. §. Azonban a rablót és más nyilvános gonosztevőt nem kell és nem is szabad másnak kezéből a gonosztevő kiabálására kiszabadítani.” (WERBŐCZY 1990. 512–513.)

kiváltképpen akkor, az mikor az vető Kasza György az kardját keziből kivette, és magát az I.-re nem bocsátotta. Hogy pedig azon Kasza György vető ellen in parte actorrá tette magát, és consentiensnek írja lenni, in ea parte az mostani A.-nak ahhoz semmi köze, az más causa lészen. Ehhez már egyéb nem kívántatik, hanem juxta titulum etiam 32. partis tertiae et in actione denotatum titulum¹²⁰ /*(a Hármaskönyv) harmadik részének 32. címe és a keresetben megjelölt cím alapján*/, hogy kegyelmetek, bírák uraim, reale judiciumot mondjon, kire Isten segítse kegyelmeteket.

Procurator I. inhaereál mindenekben elébbeni feleletéhez et petit deliberationem dominorum judicum /*és kéri a bíró urak ítéletét*/.

Procurator actoris protestatur super allegatis procuratoris I., inhaeretque suis firmissime et petit judicium ut supra /*A felperes ügyvédje tiltakozik az alperes ügyvédjének állításai felől, és szilárdan ragaszkodik a maga által elmondottakhoz, és ítéletet kér, ahogy az imént.*/

Deliberatum est

Praesens causa ob certas causas rationabiles differenda cernitur dominis iudicibus ad futuram sedis istius judicariae collationem. /*Jelen pert bizonyos ésszerű okok miatt a bíró urak a következő törvényszékre halasztották.*/

/94./

Anno 1660. die 26. novembris. Mi, szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvénybírák, közönségesen convocáltattunk seregbíró uram házához nemes vitézlő Bélteki Pál substitutus kapitány uram őkegyelme commissiójából, bizonyos dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

¹²⁰ Tripartitum III. rész 32. cím. *Miképpen kelljen a vármegyei ispánoknak és a kiváltságos nemeseknek a nyilvános gonosztevőket büntetniök?* A cikkely lényege az, hogy a pallosjoggal nem rendelkező nemeseknek, falvaknak és mezővárosoknak három napon belül át kell adniuk az elfogott gonosztevőket (*malefactores*) ítélethozatal és büntetés végett az illetékes vármegyének Werbőczy azonban kivételeket is felsorol: „2. §. De a gyilkosokat, gyújtogatókat és az erőszakos fajtalanságon kapottakat, ha a büntett helyszínén, vagyis azon mezőváros vagy falu területén vagy határában, ahol az efféle gonoszság elkövetetett, elfogták és letartóztatták, a mezővárosok, faluk és kiváltsággal [pallosjoggal] nem bíró nemesek is vétkek mértékéhez képest, megtartván a törvény rendes menetét, megfenyíthetik és büntethetik...” (WERBŐCZY 1990. 532–533.) A jogforrásra természetesen csak analógiás alapon hivatkozhattak egy seregszéki perben, hiszen Werbőczy idején sem a vitézlő rend, mint kiváltságos jogi réteg, sem ennek megfelelő külön katonai igazságszolgáltatás nem létezett még, így a Hármaskönyv természetesen nem is tehetett említést a seregszékek jogosítványairól.

Levata causa

/CXLIII./ Az vitézlő, őfelsége belső szécsényi praesidiumában lakó Nógrád vármegyében lakozó Kabai Péter uti I. ellen pro domino A. legitimus procurator Georgius Krucsay cum nostris /a felperes úr képviseletében törvényes ügyvédje, Krucsay György, a seregszék által kiállított ügyvédvalló levéllel/, közönséges tudománytétellel, megtartván magának országunk törvénye szerint minden prókatori exceptiókat, mindeneknek előtte kívánja az dominus A., hogy az I. ennek az helynek jó szokása szerint ter prae foribus proclamáltassék. Quo proclamato et non comparente idem procurator, qui supra, dicit /Miután az alperest kikiáltották, és nem jelent meg, az iménti ügyvéd (a következőket) mondja:/: „mivelhogy sem maga személyében, sem legitimus prókátora által nem compareál,¹²¹ „nam qui tacet, consentire videtur et contra contumaces omnia jura clamant.” /Hiszen aki hallgat, olybá tűnik mintha egyetértene, és a makacsokat minden jog kárhóztatja./

I. proclamatus, quia nec per se, neque per procuratorem suum comparuit, pro eo juxta leges regni et etiam sedis istius consuetudinem et in hoc etiam termino secundo convinci et aggravari dijudicatur in f. 4. /Miután az alperest kikiáltották, és sem személyesen, sem ügyvédje által nem jelent meg, ezért az ország törvénye és azon törvényszék szokása alapján ebben a második kitűzött időpontban is 4 forintra ítélték és marasztalták el./

[Secunda causa levata]

/CXLIV./ Nemes vitézlő Dienes György uram, Szécsény praesidiumban Nógrád vármegyében lakozó procurator, in omnibus causis et clausulis inhaereál elébbeni levatájának, cum solita proclamatione praemissa petit reale judicium /a szokásos előrebocsátott tiltakozás után valóságos ítéletet kér./ Quo proclamato et comparente idem procurator dicit: /Az alperes kikiáltatván és megjelenvén ugyanazon ügyvéd (a következőket) mondja./ „Producálván kegyelmetek eleiben az dominus A. azon keserves panaszát, és kívánja el is olvastatni és annak tenora szerint is convincálatni.”

Tassi Pál maga személyében adstálván simpliciter menti magát az dominus A. kívánságára, hogy nem ütötte egyszer is az ő jobbágját és nem is szidalmazta.

Deliberatum est

Minthogy az dominus A. in praesenti termino nullas producit literas inquisitorias, pro eo juxta titulum 32. partis secundae¹²² in termino quindenae I.

¹²¹ Kimarad a szokásos következtetés, hogy a megjelenés elmulasztása miatt a felperes fél az alperes automatikus elmarasztalását kéri.

¹²² Tripartitum II rész 32. cím. *Hogyan ítéltessék meg a pörlekedő feleknek a közös tanvaltatás után, vagy előbbi is, az eskütétel?* A hosszú cikkely lényege, hogy közös, mind-

tenetur tertiomet jurare /a jelen időpontban semmilyen tanúvallatási jelentést nem mutatott be, ezért (a Hármaskönyv) második részének 32. címe alapján az alperes köteles tizenöt napon belül harmadmagával esküt tenni/, melyet ha cselekszik, simpliciter absolváltatik ab impetitione domini A., alioquin convincitur in acquisitione domini A. I /teljességgel felmentik a felperes úr keresete alól, máskülönben az alperest elítélik a felperes úr keresetében./.

A. agit gratias deliberatione dominorum iudicum et petit deliberationi¹²³ [!] satisfaceri per dominum magistratum. /A felperes köszönetet mond a bíró urak ítéletéért, és kéri, hogy a főtiszt gondoskodjon annak végrehajtásáról./

Tertia levata causa

/CXLV./ Ad instantiam domini A. contra et adversus I., videlicet Georgium Szabó aliter Orratlan, cum solita proclamatione praemissa cupit actionem suam produci et perlegi, juxta quoque istius contenta ipsum I. convinci. /Felvételgett a harmadik per a felperes úr kérésére az alperessel, tudniillik Szabó másként Orratlan Györggyel szemben. (A felperes fél) a szokott előrebocsátott tiltakozás után azt kívánja, hogy mutassák be keresetét, és olvassák fel, és annak tartalma alapján az alperest ítélik el./

I. proclamatus non comparuit. /A kikiáltott alperes nem jelent meg./

Levata causa

/CXLVI./ strenui Alberti Harangozó veluti A. contra et adversus strenuum Stephanum Kis, ratione et praetextu in actione paulo post producenda, fuis-
sent [!]¹²⁴ denotata, mota et suscitata. Pro A. egregius Paulus Némethy legitimus ejusdem procurator cum nostris, et cum generali protestatione et reservata facultate sua procuratoria cupit eundem I. ad comparendum legitime proclamari. Quo proclamato et nec per se, nec per suum legitimum pro-

két fél által tanúkat felvonultató tanúvallatás (*communis inquisitio*) után minden esetben perdöntő eskünek kell következnie. Ezt az esküt pedig a bíróság annak ítéli meg, akinek az igazát megítélése szerint a tanúvallomások inkább igazolták. Az alapelvet finomító és magyarázó számos kitétel között szerepel az is, hogy ha a felperes elmulasztja a tanúvallatási jelentés bemutatását, akkor automatikusan az alperes fél kapja meg a perdöntő esküt. „10. §. Egyéb kisebb ügyekben, ahol a felperes semmiféle vallatólevelet nem adott elő, az alperes mindenkor nemes harmadmagával, adóssági vagy kölcsönkereset esetében pedig, midőn a felperes semmi elfogadható bizonyítékot nem tud felmutatni, az alperes vagy a perbe hívott fél egyedül a saját személyében fog esküt tenni.” (WERBÓCZY 1990. 364–368.)

¹²³ Helyesen „*deliberationi*” lenne.

¹²⁴ Helyesen „*fuisset*” lenne.

curatorem non¹²⁵ [!] comparente, idem procurator A. qui supra producit actionem, et siquidem non compareret, cupit eundem juxta foris [!] istius convocatum¹²⁶ [!] convinci et aggravari. /*Felvétetett a vitézlő Harangozó Albertnek mint felperesnek a vitézlő Kis Istvánnal mint alperessel szemben bizonyos – a kevéssel alább bemutatandó keresetben szereplő – okból indított és elkezdett pere. A felperes képviseletében (megjelenik) törvényes ügyvédje, Némethy Pál, a seregszék által kiállított ügyvédvalló levéllel, és általános jogfenntartó nyilatkozat után, fenntartván magának ügyvédi szabadságát azt kívánja, hogy az alperest a megjelenésre törvényesen kiáltsák ki. Miután az alperest kikiáltották, és sem személyesen, sem törvényes ügyvédje útján nem jelent meg, a felperes fenti ügyvédje bemutatja keresetét, és mivel (az alperes) nem jelent meg, azt kívánja, hogy azon törvényszék szokásának megfelelően ítéljék el és marasztalják el./*

I. proclamatus in primo termino et non comparente, convincitur in f. 4 juxta sedis istius consuetudinem. /*Miután az alperest kikiáltották az első kitűzött időpontban, és nem jelent meg, azon törvényszék szokása szerint 4 forintra ítélik./*

A. cupit executioni satisfieri per dominum magistratum. /*A felperes fél azt kívánja, hogy a főtsízt gondoskodjon a végrehajtásról./*

[Protestatio]

/CXLVII./ Nemes vitézlő Budai Bornemisza Bolgár Pál protestál solenniter az szécsényi vitézlő széken.

/95./

Anno 1660. die 30. decembris. Mi, az szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénybírák közönségesen, convocáltattunk seregbíró uram házához Rédei Mátyás substitutus kapitány uram őkegyelme commissiójából, bizonyos dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

/CXLVIII./ Anno et die ut supra, mindnyájunk kérésünkre nemes és vitézlő Szabó Mihály uram és vitézlő Szabó András beadták kezeket az itt való szécsényi tömlöctartóságra, úgy mindazonáltal, ha főkapitány urunk önnagyságának tetszeni fog.

/CXLIX./ Megvizsgálván az vasas rabok dolgát, mindnyájan azt találtuk, hogy Mislei Pál uram Rácz Gyurka 20 talléros hitlevelit küldje ki, és azonnal menjen be az rab, és szabaduljanak fel az szegény kezesek.

¹²⁵ A magyar nyelvre jellemző kettős tagadás jelenik itt meg helytelenül a latin szerkezetben, a „non” tehát felesleges.

¹²⁶ Helyesen „fori” és nem „foris”, „consuetudinem” és nem „convocatum” lenne.

Anno 1661. die 12. januarii. Mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvénytevő bírák közönségesen, hasonlóképpen Gyarmatból két emberséges emberek, Fülekből Oroszlányi István, Gutai István uraimék, convocáltattunk főkapitány urunk őnagysága commissiójából ide, az szécsényi őnagysága palotájában, tömlőctartó uraimék és egyéb dolgoknak törvény szerint való eligazítására. Budai Pál, Gesztelyi János, Dienes György, Ráday András, Jánossy György és Mihály, fileki Mocsáry Ferenc, Albert deák, Csalári György, Némethy Pál, Szabó Mihály. Wattay Pál, Borbély János, Rédei Mátyás, Szécsényi László, Darvas János, strázsamester, Olasz Pál, Ónodból Szeszori¹²⁷ János uram.

/CL./ 1. Ajándékot vettek instructiójok ellen.¹²⁸ Ebben Szűcs István simpliciter tagadást téssen, Liskai pedig nem tagadja, hogy vett – de főkapitány uram őnagysága akaratjából – egy selyempaplant, s egyebet nem, miúta instructiójok vagyon.

2. Birincsek nélkül hálnak az rabok. Erre azt felelik, tudták ugyan és meg is mondták az rabos gazdáknak, de nem adtak birincseket, és nem tehetek róla mind ezideig is.

3. Rabokat vertek titkon. Tagadják mindketten simpliciter.

4. Beszéllettek titkon kívül az kapun. Szűcs István tagadja, Liskai qualifiálja, hogy maga rabjával ment ki, és úgy szólott Soós Ambrus uram rabjával.

¹²⁷ A név eleje javított, az olvasat bizonytalan.

¹²⁸ A következő pontok a Liskai Miklós és Olasz Szűcs István szécsényi tömlőctartók elleni vádakát sorolják fel, akiket a vizsgálat nyomán fel is mentettek tisztségükből. A tömlőctartók feladata a szécsényi várban lévő „török” és keresztény rabok felügyelete, őrzése volt. Mivel a rabtartás a végváriak megélhetésének egyik alapját jelentette, és a rabok ingóságként komoly anyagi értékkel bírtak, ezért a végvári katonaság nagyon érzékenyen reagált minden tömlőctartói mulasztásra. A seregszéki jegyzőkönyvből az olvasható ki, hogy Liskaiék működése alatt számos török rab megszökött. Pető István 1660. március 8-án végrendeletében említi egy Késmárky Alberttel közös, ötszáz talléros sarcú török rabját, akit Olasz/Pozsgai Szűcs István önkényesen elengedett. Örököseire ezért csak az Olasz Szűccsel szemben támasztott követelését hagyhatta rá. (MOL P 481. 1. cs. Fasc. I. No. 35.) Szécsényi katonák 1663-ban Gyöngyösön ezekre a rabszökésekre hivatkozva szabadítottak ki egy Szolnokról koldulásra kiküldött vasas rabot, Fodor Pál volt szécsényi katonát és kísérőjét („postáját”) Juhász Mihályt – állításuk szerint Koháry István (fő)kapitány megbízásából. Az akció eredményeként a szolnoki törökök a saját tömlőcükben lévő szécsényi katonákat kezdték kínozni, akik Koháryhoz folyamodtak megoldását, a megszöktetett rabok sarcának beküldéséért. (MOL P 1992. 1. cs. 5. t. 1663/f. 1–2.)

5. Magistratus híre nélkül bocsátottak rabot be. Ezt is tagadják mindketten. Eskriát is Bélteki uram akaratjából bocsátották be.

6. Soós Ambrus uramék elveszésekor¹²⁹ Liskai uram bocsátott török rabot be. Ehhez semmi köze nincsen Szöcs István uramnak. Liskai uram erre így replicál: Géczi uram akaratjából bocsátotta be, nem tartván semmi ellent benne, de azt is nem akkor bocsátotta be, mikor kiment az sereg, hanem az mikor ő azt elbocsátotta, annak utána talám három nappal ment ki az itt való sereg.

Deliberatum est

Mi, fölöl specificált törvénybírák, praespecificált főkapitány és magistratus urunk önagysága verbis proponált allegatióját és mind pengig tömlöctartó uraimék őkegyelmek az ellen való magok mentségét eléggé meg vizsgálván és

¹²⁹ Az utalás arra vonatkozik, hogy 1659-ben Soós Ambrus és néhány más szécsényi katona – feltehetően egy balul sikerült portya során – a hatvani törökök fogságába estek. 1660-ban („*ma pínteken*”) a hatvani tömlöcből Koháry István füleki és szécsényi főkapitánynak írt levelet. „Nyomorúságos rabságomból való megszabadulásomnak utána ajánlom nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatos szolgálatomat. Isten minden kívánta sok jókkal áldja meg nagyságodat. Nagyságodat mint kegyelmes uramat kénszerítetem ez alázatos levelem által megtalálom. Tudom, kegyelmes uram, jut nagyságodnak jól esziben, hogy Kanizsai Zsigmond uram őkegyelme az nagyságod kérésére ideadta vala az rabját 200 talléron és négy papiros *szivmán*. Minthogy azért kegyelmes uram azúltá soha oda ki sem voltam, őkegyelmének egy pínzt sem adhattam azon megáruult rabért. Ím azért őkegyelme bebocsátván sarcért, ugyanazon török rabja által nekem mit írt őkegyelme, in specie /eredetiben/ kiküldtem nagyságodnak az őkegyelme levelét. Minekokáért kérem mint kegyelmes uramot nagyságodat alázatosan, Istenért és jó szerencséjéért nagyságod, ha több kegyelmességet nem is (noha életem fotáig nagyságodban és nagyságod jóakarátjában és kegyelmességében bízom), bár csak abban találjon módon nagyságod, hogy adja ide őkegyelme, s vigyék Szécsényben azt is. Hiszen csak kimehetnék kegyelmes uram, mindaddig látnék-futnék, hogy minden adósimnak kedvet keresnék, és megelégténém őkegyelmeket. Az minemű kegyelmes jóakarátját nagyságod ajánlotta vala az 100 aranyig Füleken létemben, bár azt fordítaná nagyságod oda őkegyelmének. Lölköm, holtig való édes kegyelmes uram, ne hagyjon nagyságod, holtomig való szolgálatomért és az sok árváimért szánjon meg nagyságod.” (MOL P 1992. 1. cs. 5. t. 1660/f. 1–2.) 1660. augusztus 27-én Iványi Fekete László füleki alkapitány már Soós kibocsátásáról értesíti Koháry Istvánt: „Nyavalyás Soós Ambrus uramot az maga dolgában kiverték az Hatvani törökök, megyen őkegyelme nagyságod után, hogy ha mi jó módot találhatna feje szabadulásában az nagyságod segítsége és jóakarátja által, mivel reménsége sincsen több helyre sehol is nagyságodon kívül. Kérem én is nagyságodat mint uramot, szokott úri jóakarátját ne vonná meg nagyságod őkegyelmétől is ily nagy szükségében. Hálaadó szolgálja léssen nagyságodnak, ha Isten megszabadítja.” (MOL X 1047. No. 427. – 40574. d.)

ruminálván, és az bizonyságokat is elolvassván, communibus votis et suffragiis azt adinveniáltuk, minthogy főkapitány urunk őnagysága assertiója megbizonyosodott in omnibus punctis, az bizonyságokból is manifestissime constát tömlőctartó uraimék hitek ellen való egynéhány rendbeli cselekedetek, és magok is coram tribunali megvallották, ob hoc primum et ante omnia praemissa officiorum suorum privatione juxta praecitatum articulum, videlicet tituli 30 partis secundae Tripartiti,¹³⁰ propter transgressionem manifestum fidei in f. 200 sigillatim. /Ezért először és mindenek előtt az idézett cikkely, tudniillik a Hármaskönyv második részének 30. címe alapján hivatalvesztéssel, és esküjük nyilvánvaló megszegése miatt fejenként kétszáz forint (büntetéssel lakoljanak./ Az suspitioért pedig, hogy tömlőctartó uraimék titkon suttoztak az török rabokkal, hogy ők semminemő gonosz végre, sem az végház veszedelmére, sem az magok privatumának, hasznának keresésére, és semmi egyéb gonosz végre nem cselekedtek, sub quindena decimo se se sigillatim tartoznak magokat purgálni, és minthogy magok szabad jó akaratjokból comperiáltattak szabadságban s birincsek nélkül tartani az rabokat az tömlőcben, és ha így nem purgálhatják, in vivo homagio convincáltassanak f. 200 seorsim. Ezekben pedig főkapitány uram őnagysága tartozik executiót tenni sub quindena.

/CLI./ Kállai és Kökényesi Mihályék Karaszit és Nyikont állassák elől ez jövő szombathoz egy hétre.

/CLII./ Judicialiter adinveniáltatott, hogy az minemő praetensiója vagyon Soós Ambrus uramnak Olasz Pál ellen valami rab sarca végett, számlálják meg az ott való kezeseket, és az mely száz talléron megvették az rabot, minthogy az török is contentus azon száz talléros rabbal, valami esik egy személyre azon száz tallérból, azt tartozik deponálni Olasz Pál uram.

¹³⁰ Tripartitum II. rész 30. cím. *A hitszegők, úgynevezett ludasok büntetéséről.* A cím első négy paragrafusa azt az esetet tárgyalja, ha a hitszegés a szent korona [azaz az ország] ellen, és a korona örökösödési jogának kárára történt, teljes jószágvesztéssel, az aktív jogképesség elvesztésével és a társadalomból való teljes kirekesztéssel sújtva azt. „5. §. Ezt azonban csak a szent korona és a fejedelem jogára nézve kell érteni. Mert a felperes ellen csak díjában és fejének kétszáz forintot tevő váltságában szokták az hamis esküvőt és hitszegőt elmarasztalni. 6. §. Holott tudni kell, hogy a hitszegés elkövetése kétféleképpen értendő. Először is annak mondják a megengedett eskü áthágását, midőn tudniillik valaki hit alatt ígéri, hogy a másíknak ad valamit vagy tesz ezt és azt, s azután ez ígéretét nem teljesíti. Ily esetben az előbb említett becsstelenség és javainak elvesztése nem következik be mindenkor. Mert betegeskedés, az utak veszedelmei és háborús idők gyakorta kimentik az ígérőt. Mindazáltal ígéretét teljesíteni és beváltani köteles lesz...” (WERBŐCZY 1990. 363–363.) Ezt a paragrafust némi rugalmassággal valóban alkalmazni lehetett a hivatali eskü megsértésére is.

/97./

Anno 1661. die 29. januarii. Mi, az szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvénybírák, nemzeti vitézlő Ormándi Péter vicekapitány uram ökegyelme commissiójából convocáltattunk ugyan az ő kegyelme házához, néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

[Reassumpta causa]

/CXXXIV./ Néhai Vas János árvája, Vas Ágnes képiben legitimus tutora, nemes vitézlő Olasz Pál uram kívánsága ez, hogy valaminemő ház, rabbeli rész és Vas Istóknál való bizonyos számú pénz, melyet maga feje szabadulására kölcsön vett fel Vas István, mindenek szálljanak vissza az megírt árvára Vas Ágnesre, de caetero, ha mi több lészen, osztassanak kétfelé.

Vitézlő Szántó Gergely házastársa, Olasz Kata, maga replicáját in scriptis producálja, melyben rész szerint meritorie felel, rész szerint pedig ebben part kíván.

Adtam terminust újabban Vas Kata instantiájára, quindenát.

/98./

Anno 1661. die 15. februarii. Mi, szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvénybírák: Bélteki Pál, Csalári György, Detki Benedek, Némethy Pál, Jakabházi János, Ráday András, Kis Miklós, strázsamester, Csikány Balázs, Jánossy György, Dienes György, Olasz Szócs István, Borbély Tamás, Wattay Pál, Gesztelyi János, Borbély János, convocáltattunk vicekapitány uram házához, néminemő dolgoknak törvény szerint való revisiójára.

Deliberatum est

/CXL./ Mi, praedeclarált törvénybírák, az parsoknak propositiójokat és allegatiókat, s mind pengig az két fél instanti szedett autenticum bizonyságokat eléggé megvizsgálván és ruminálván, communibus votis et suffragiis azt concludáltuk, minthogy már ezen causát ezenkívül is két ízben is eléggé ventilláltuk, és most az utóbbi terminuson is, az szerint az bizonyságokból manifestissime constál, hogy az I. juxta praecitatum titulum 21 Tripartiti partis tertiae /*az alperes a Hármaskönyv harmadik részének idézett 21. címe alapján*/ nyilvánóságosan maga oltalmában lőtte meg az A.-t, s majd ugyan többet is cselekedett az declarált articulus kívánságánál, azért az mi törvényünk, az A.-nak minden kívánságátúl és requisitiójától absolutusnak pronuntiáltatik az I.

Procurator actoris protestatur super deliberatione dominorum judicum et apellat ad sedem bellicam Ujvariensem. /*A felperes ügyvédje tiltakozik a bíró urak ítélete felől, és a pert fellebbezi az érsekújvári hadiszékre.*/

Deliberatum est

/CLIII./ Liszkai Miklós és Szőcs István ő tömlőctartó uraimék minthogy igazságos törvény szerint mind tisztectől, s mind azon tisztetek utan proveniált proventusoktól priváltattanak, azért juxta antiquum usum istius loci azon török raboktól való tömlőcváltság nem illeti azon tömlőctartókat, melyek az ő idejekben bementenek és meg is szabadultak. Az új tömlőctartó uraiméknak is penig, minthogy semmi fáradságokkal és szolgálattal nem jár, őkegyelmeket sem illetheti hac in parte, hanem bírák uramékat concernálja, melyeket communi consensu fordítottak őkegyelmek az főkútnak kőből való restauratiójára.

/CLIV./ Ket buha. Két gyermek, Borbély György borosjenei török, Borbély György hatvani Haszan, Dienes György uram rabja váci Amhet pasa.

Függelék

1651. febr. 25. A szécsényi seregszék ítéletlevele Szőcs Ambrusnak és társainak ügyében /MOL P 287. Fasc. HH. f. 280–283./¹³¹

/F./ Anno 1651. die 25. februarii. Az tekintetes és nagyságos gimesi gróf Forgách Ádám urunk őnagysága, Dunáninnen lévő végházaknak és újvári praesidiumnak főgenerális kapitányának commissiójából az tekintetes és nagyságos Koháry István urunk őnagysága, szécsényi praesidiumnak főkapitánya és magistratusa convocálván bennünket, tudnia illik szécsényi nemes és egyéb vitézi állapotban lévő esküdt törvénytévő bírakat, szomszéd végházakból való tisztviselőket, hites bírakat és itt az körül való szomszédos némely becsületes nemes személyeket, Nógrád vármegyének esküdt bírait. Melyeknek nevek eképpen következnek rend szerint: nemzetes vitézlő Iványi Fekete László uramot, őfelsége füleki vicekapitányát, nemzetes vitézlő Párducz Lukács uramot, őfelsége gyarmati vicekapitányát, nemzetes vitézlő Romhányi Simon uramot, őfelsége drégelypalánki vicekapitányát. Nemzetes vitézlő Kovács János uramot, őfelsége füleki lovashadnagyát, nemzetes vitézlő Spáczai János uramot, őfelsége nógrádi lovashadnagyát, nemes vitézlő Csór György uramot, őfelsége bujádi strázsamesterét, az vitézlő Szalai Márton gyarmati gyaloghadnagy uramot, palánki Laczkó Benedek uramot, ott való hadi hites bí-

¹³¹ A forrást tartalmilag részletesen ismerteti: (JAKUS 1985a. 121–123.) Az ítéletlevél furcsa szerkezetéből, a benne található hosszú, a végvári panaszlistákra emlékeztető védőbeszédből ítélve valószínűleg igaza volt abban Jakus Lajosnak, hogy a pert Koháry és Forgách porhintésnek szánták a békén szigorúan örökődő Udvari Haditanács felé.

rót. Item külső szomszédos nemes uraiméket, nemzetes vitézlő Woxith Horvát István uramot, Nógrád vármegyének viceispánját, Ráday András uramot, Pest, Pilis és Solt vármegyéknek viceispánját, nemes vitézlő Jánossy András uramot, Nógrád vármegyének hites szolgabíráját, nemes vitézlő nándori Bene András uramot, nemes vitézlő Albert deák uramot, nemes vitézlő Bottyáni Jánost, Gesztelyi Jánost, ezen Nógrád vármegyének juratus assessorit. Nemes vitézlő Földváry János uramot, Heves és Külső-Szolnok vármegyéknek egyik esküdt szolgabíráját, nemes vitézlő Jánossy György uramot, Pest, Pilis, Solt vármegyéknek egyik esküdt szolgabíráját, nemzetes vitézlő Beniczki Tamás uramot, Zólyom vármegyének juratus assessorát. Item itt való szécsényi lovas és gyalog renden levő hadnagy és hadiszéki esküdt uraiméket: vitézlő Drégelyi Balázs uramot, szécsényi egyik lovashadnagyot, Csalári Györgyöt, Detki Benedeket, Szabó Pétert, Koós Tamást, őfelsége itt való gyaloghadnagyit, Vincze Mátét, Kis Miklóst, itt való szécsényi hadi juratus assessorit és strázsamestert. Item az mostani itt Szécsényben lévő és residens német vitézeknek officérit másodmagokkal, némely vitézi állapotban lévő és történt dolgoknak törvény szerint való discussiójára és eligazítására, melyek időbb alább az ónagysága levatájából ki fognak tetszeni ez következőképpen.

Levata causa

/I./ Ex commissione seu mandato illustrissimi comitis ac domini, domini Adami Forgách perpetui de Gimes et Galgóc etc. partiumque Hungariae Cisdanubiarum,¹³² [!] Antemontanorum confinium praesidiiue Uyvariensis supremi generalis capitanei etc. /*Felvétetett a per az igen kitűnő gróf úrnak, Forgách Ádámnak, Gimes és Galgóc örökös grófjának stb. dunáninnyi és bányavidéki, illetve érsekújvári főkapitánynak rendeletére és parancsára.*/

Ad instantiam spectabilis ac magnifici domini, domini Stephani Koháry Sacrae Caesariae Regiaeque Maiestatis praesidii Szecseniensis supremi capitanei uti A. contra et adversus strenuos ejusdem praesidii Szecseniensis commorantes utpote Ambrosium Szócs, Georgium Bíró juniorem, Joannem Nagy, Emericum Vadász,¹³³ Stephanum Bujáki, Gregorium Szabó et caeteros complices eorundem uti in causam attractos ratione et praetextu cujusdam patrati delicti paulo post in actione allegati, specificati. Legitimus procurator idem praetacti domini magistratus Georgius Dienes cum nostris, mandatque idem A. seu dominus magistratus idem eosdem praetactos I. peremptorie juri astari. /*A tekintetes és nagyságos úrnak, Koháry István úrnak, ő szent felsége szécsényi végháza főkapitányának mint felperesnek kérésére a szécsényi végházban lakó vitézlő Szócs Ambrussal, ifj. Bíró Györggyel, Nagy Jánossal, Vadász Imrével, Bujáki Istvánval, Sza-*

¹³² Helyesen: „Cisdanubianarum” lenne.

¹³³ A szó első két betűje javított.

bó Gergellyel és többi tettestársaikkal úgymint alperesekkel szemben, bizonyos az alább következő keresetben leírt büntett kapcsán és miatt. A főtiszt úr ügyvédjeként (megjelenik) Dienes György, a seregszék által kiállított ügyvédvalló levéllel. A felperes avagy főtiszt úr megparancsolja, hogy az alperesek kötelező jelleggel álljanak a törvény elé./

Qualiter in anno praesenti 1651 circa festum Epiphaniae domini¹³⁴ jam evolutum transactum /Hogy a jelen 1651. évben, az elmúlt Vízkereszt ünnepe körül/ nem tudhatjuk honnan és micsoda vakmerőségből indítatván az felül specificált I-k, nem gondolván császár és koronás király urunk őfelsége, és őfelsége után felül megnevezett generalis urunk őnagysága sokszori manifesta prohibitióival és az felül denominált dominus magistratusnak is tilalmával, sem az két hatalmas császárok között való indultummal, azt merészlették attentálni, hogy in comitatu Pestiensi /Pest megyében/ Kartal névű praediumnál két törököt cum omnibus penes se habentibus¹³⁵ [!] substantiis elfogtanak, és elfogván el is harácsoltnak in praejudicium¹³⁶ Sacrae Caesariae Regiaeque Maiestatis et diploma¹³⁷ [!] ejusdem valde¹³⁸ manifestum /ő szent felségének és oklevelének igen nyilvánvaló sérelmére/. Kívánja annakokáért az dominus praetactus magistratus kigyelmetektől, convocált törvénytevő bírák uraim, hogy kigyelmetek ez felül specificált I-k ellen országunknak törvénye szerint igazságos törvént pronuntialjon.¹³⁹ Cum ea tamen protestatione, ut praesentem causam, si necessum foret, liceat in omnibus tueri, defendere, ommissaque repetere. /Azonban azzal a tiltakozással, hogyha szükséges lesz majd, lehessen a jelen pert minden részletben védelmezni, oltalmazni, és az elvesztetteket visszakérni./

Pro praetensis I. legitimus procurator Georgius Krucsay cum nostris sollemni eaque generali praemissa protestatione dicunt¹⁴⁰ [!], ne videantur sponte et libere in praesentem causam, locum, forum, terminum et judicem, actorem et quaevis alia accessoria simpliciter consensisse, reservata sibi facultate in omnibus, quaeque sibi in praesenti causa proficua et necessaria spectare viderentur tuendi, allegandi, excipiendi, proponendi, disputandi et si juri ita videbitur, in contrarium quoque probandi et a posterioribus ad priora regredi et progredi. /Az említett alperesek képviseletében (megjelenik) törvényes ügyvédjük, Krucsay György, a seregszék által kiállított ügyvédvalló levéllel. Az alperesek azon ünnepélyes jogfenntartó nyilatkozattal kijelentik: ne tűnjön úgy, hogy ők önként és szabadon beleegyeznek a perbe, a helybe, a törvényszékbe, az idő-

¹³⁴ Epiphania Domini – Vízkereszt = január 6.

¹³⁵ Helyesen „habitis” lenne.

¹³⁶ A szó „praesidium”-ból javítva.

¹³⁷ Helyesen: „diplomae” lenne.

¹³⁸ Az utóbbi két szó a sor fölé besúrva.

¹³⁹ A szó közepe javított.

¹⁴⁰ Az alábbiakban a latin szöveg gyakran indokolatlanul használ többesszámú állítmányt. Erre külön nem hívjuk fel a figyelmet.

pontba, a bíraba, a felperes személyébe, és a per minden egyéb tartozékába. Ügyvédjük fenntartja magának ügyvédi szabadságát minden dologban, amely a jelen perben majd hasznosnak és szükségesnek tűnik, álláspontját védelmezni, érvelni, kifogást tenni, előadni, vitázni, és ha jogosnak ítéltetik, a vád ellenkezőjét bizonyítani, a bizonyításban az utóbbiaktól az előbbiekhöz visszatérni és előrehaladni./

Idem procurator I. qui supra dicunt. /Az alperes fenti ügyvédje (a következőket) mondja:/ „Ím értjük főkapitány urunknak önnagyságának ellenünk való feleletit, hogy tudniillik mi az szent békesség ellen és az mi kegyelmes urunknak királyunknak önnagyságának az törökkel való békességnek végezése ellen vétettünk volna minapi két töröknek elhozásával, kire így felelünk.

Könyörögvén aláztatosan mind önnagyságának, az mi koronás királyunknak és mind generalis és főkapitány urainknak is önnagyságoknak, hogy ellenünk szegény igyefogyott szolgálai ellen való nehezteléseket vegyék el rólunk, mutatván kegyes gratiákat inkább hozzánk, mivel mi ezen dolgot attól oltalmazzon az Úr Isten, hogy ex contumacia önnagyságának parancsolatja ellen tusakodván hatalmas méltósága és megszerzett békessége ellen cselekedni igyekeztünk volna, hanem kintelenítettünk az nagy és elszenvedhetetlen szegénységünk és fizetlenségünk miatt ez félét tentálnunk.

Másodszor kinszerítettünk ez okból is, hogy önnagysága – úgy vagyon – az törökkel megszerzette ugyan az szent békességet, de itt mikörülettünk és mirajtunk annak semmi láttatja nincsen, mert látjuk szemeinkkel naponként és óránként tapasztaljuk is, hogy keresztyén atyánkfiait mind titkon és mind nyilván az török szomszédok valahol kaphatják, vitten-viszik az rabságra, és kit levágnak benne. Elannyira vagyon az dolog, hogy egy szóval semmi jele az elvégzett szent békességnek az török pártról nem láttatik, mert bár ne csatára, csak más szükségekre és holmi koldulásokra kimenvén is az vitézlő rend, vitten-viszik, ha rájuk akadnak. Ezt pediglen hogy ők az békességhez nem tartják magokat, semmiképpen nem tagadhatják, mert tőlök megszábadult keresztyén rabok méltán megbizonyítják, hogy ez elmúlt napokban is inkább minden csatájoknak nyereségekből az bégeknek önnagyságának is az vezérnek hol titkon és hol nyilván is rész adatik. Így lévén azért az dolog, az¹⁴¹ juris regula is azt tartja,¹⁴² „quod uni licet, licet etiam alteri” /ami az egyiknek szabad, szabad a másiknak is/, ez is ingerlett bennünket cselekedetünkre.

Harmadszor indított erre keresztyénységünk is, hogy ím csak ez elmúlt napokban elvitt és rabbá esett atyánkfiainak is szabadításokért próbálnánk valamit, mert Korpona városa alól két ízben kilenc vagy tíz cselédet vívének el, az kik most is ez mai napig oda vannak. Kikért noha Hont vármegyének viceispánja, Szelényi János uram eleget írogatott oda bé az bégeknek, de

¹⁴¹ Az utóbbi két szó a sor fölé besúrva.

¹⁴² Utóbbi két szó a margóra besúrva.

ugyan nem tének semmi satisfactiót, hanem most is rabok szegények, kiket nem mondhatják, hogy csatára mentek volna, asszony- és gyermekszámban lévén szegények. Másodszor az palánkiakban Vadkertről négyet vittének el, kik közül egyiknek az karóban tették az fejét, és az hármát szemlátomást elharácsolák, mely cselekedetek manifestissime constál generalis uraink őnagyságok előtt is, nem mondhatják pediglen, hogy valami csavargók által lett volna, mert maga az váci bég személye szerint majd háromszázadmagával itt az végházaink körül való falukon keresett hajdút és katonát akkor, de többre ezeknél nem talált mégis Isten kegyelméből és gondviseléséből. Harmadszor bizonyoság lehet az egész gyarmati sereg, hogy ezelőtt talán csak három héttel ugyan az gyarmati kertek közül bizonyos számú marhát hajtottanak el, kik között az gyarmati főkapitány marhájában is volt. Item ím csak ezelőtt 5 vagy 6 nappal is ugyan az gyarmatiakban Suránytól egyet vittének el bé Vácra, az ki Surány nevű faluban, az minemű közel Gyarmathoz, nem ment vala ugyan csatára, hanem kenyér- és abrakkeresésre. Negyedszer szécsényi egy szegény pintérlegény, béna ember kimenvén másodmagával, hogy maga mesterségére való abroncsfákat vágjon, azt Hollókő alól elvivék, és oda ez mai napig is. Ötödször az fülekiekből diversis vicibus ezen szent békesség alatt vittének el nem sokba húszig valót, melyet hittek szerint bizonyít az egész füleki sereg. Sőt, csak tegnapelőtt is nyolc füleki hajdúra akadtak az hatvani vitézek itt egy faluban, az ki csak egy mélyföld Szécsényhez, noha az Jóisten gondviseléséből nem bírtanak vélek, keveses lévén az csatázó török, mely reájok akadott volt. Ezeket és egyéb ezen kívül való sok excursiójokat is körülöttünk Isten tudná előszámlálni, kit egyszer is másszor is cselekedtek, miólta az követek megváltoztak, hajdúinkat és katonáinkat keresvén. Mivel azért őfelsége is, az mi kegyelmes urunk azt parancsolja legkiváltképpen minden parancsolatiban, hogy okot ne adjunk az szent békesség felbomlására, megtetszik csak ezekből is, ki légyen oka az két hatalmas császárok között elvégezett békességnek felbontásának. Hatodszor tudván mi azt, hogy ím nem régen is Újvárból egy török rabot visszaadtanak, item Fülekből egy vagy két rabot, és lovat is egynéhányat. Item Szécsényből is váci marhát majd húszig az töröknek visszaküldöttek kapitány uraimék, az kik helyében ők sem rabot sem marhát az mi részünkre valókat nem adtanak vissza, és csak egyet is nem bocsátottanak ki. Ehhez képest is cselekedtük volt, hogy közöttök kinek atyánk, bátyánk lévén rabságban, szabadításokért keresztyén rab atyánkfiainak szerencsét próbálnánk. Ítéljen meg azért az élő Úristen és az közönséges igazság, hogy hogy szenvedhessük el csak eképpen magunk vérének nyomorúságos rabságokat és sok nyavalyáinkot. Azért ez bizonyos és igaz okokra nézve kérjük nagyságtokat és kigyelmeteket, törvényben ülő nemes és vitéz uraink, hogy minket ez kapitány urunk őnagysága ellenünk való feleletitől mentsen és szabadítson meg. Sőt kérjük alázatosan fejenkint nagyságtokat és kigyelme-

teket azon mi is, légyen mellettünk nagyságtok és kigyelmetek törekedésével és írásával is önagyságok előtt is, sőt még őfelségénél is az mi kegyelmes urunknál és igaz koronás királyunknál, mert ez hogy hogy lehessen, hogy mi kezeinket öszvekúcsolva csak nyakunkat tartsuk, az pogány ellenség-gel¹⁴³ koncoltassuk kedvek szerint, és rontassuk magunkat.”

Idem procurator domini magistratus qui supra inhaerendo prioribus suis allegatis petit iudicium cum finali deliberatione.¹⁴⁴ / *A főtiszt úr fenti ügyvédje ragaszkodva előbbi perbeli állításaihoz ítéletet kér végleges határozattal.*

Deliberatum¹⁴⁵

Mindezekből valóságosan kitetszik, hogy innen az keresztyén pártról az két hatalmas császárok között való szent békességnek felbontására semmi ok nem adatott, mert semmi nyilvánvaló csaták és excursiók nem admittáltattanak, sőt az mikor némely csavargók által valamely kár esett is végbeli kapitány uraimék által, mind rabok és mind marhák visszaadattanak in satisfactionem, és az féle hír nélkül kívül lézengő vitézlő rend is érdeme szerint magistratus uraimék által megbüntetődött. Az török pártról való csíntalanságok penig, melyek nem csak apródonként titkon lettenek, de egynéhányszor derekas állapattal aperto marte zászlóstúl az bégeknek is jelenlétével, sok károkat tettenek mind az vitézlő rendben és mind aprócselésekben, és marháknak elvitelében is. Melyek közül mind ez ideig is az magistratusoknak sok írogatásokra is semmit meg nem adtanak és térítetnek. Az kiből kitetszik, hogy ők voltak felbontói és háborgatói az szent békességnek. Ezekre nézve az mi törvényünk egyenlő voxxal azt adinveniálta, hogy az I.-k ezen cselekedetekért halált nem érdemlenek (nem látván az török pártról is, hogy az excursióért senkit is nemhogy halállal, de kisebb büntetéssel is megbüntettek volna). Hanem mivel az I.-knél az tilalom nyilván lévén azon tilalom ellen ugyan vétetnek,¹⁴⁶ minekokáért hogy impune ne maradjanak, mások példájára bizonyos ideig való fogságos temlekezésre sentenciázta őket az mi törvényünk.

Procurator domini magistratus, qui supra, agit gratias super deliberationem dominorum iudicium, petitque superinde literas testimoniales cum toto serie et toto processu sibi extradari sub sigillo autentico dominorum iudicium praefatorum. / *A főtiszt úr fenti ügyvédje köszönetet mond a bíró urak ítéletéről, és kéri, hogy arról állítsanak ki számára az említett bíró urak hiteles pecsétje alatt a teljes permenetet tartalmazó bizonyságlevelet.*

¹⁴³ A szó „ellenségnek”-ből javítva.

¹⁴⁴ A szó „finaliter”-ből javítva.

¹⁴⁵ A szó utólag, a margóra beszúrva.

¹⁴⁶ A szó közepes javított.

Unde nos ad postulationem ejusdem praesentes literas nostras adjudicatorias de more et consuetudine sedis istius nostrae judicariae sub sigillo domini jurati notarii autentico extradandas duximus communi ita dictante¹⁴⁷ justitia. Datum in praescripto praesidio Szecseniensi die et anno ut supra. /Ezért mi a főtiszt úr nyomatékos kérésére kiállítottuk jelen ítéletlevelünket, a mi törvényszékünk szokása szerint az esküdt jegyző hiteles pecsétje alatt, a közönséges igazság is ezt kívánván kelt a feliírott Szécsényi várban, a fenti napon és évben./

Lecta et extradata per me Nicolaum Kis, sedis judicariae militum praesidii Szecseniensis juratum notarium manu propria” /Átolvasta és kiállította Kis Miklós a szécsényi végház katonái törvényszékének esküdt jegyzője, sajátkezűleg./

/papírfelzetes gyűrűspecsét, halvány címerrajzokkal – Az irat két félbehajtott ív papiroson, amelyeket egy zöld fonállal fűzötté fűztek össze/¹⁴⁸

¹⁴⁷ As szó közepe javított.

¹⁴⁸ A f. 283 recto teljesen üres, a f. 283 versón egy kései levéltári jelzet: „Fasciculus HH. 1651. 25.-a Februarii”.

Forrás- és irodalomjegyzék

Levéltári források

Arhivele Naționale Direcția Județeană Covasna, Sfântu Gheorghe (ANDJC)

A Román Állami Levéltár Kovászna Megyei Igazgatósága,
Sepsiszentgyörgy

Fond 27. Colecția „Dr. Nagy Eugen” – Notar public/ Dr. Nagy Jenő
csíkszentmártoni közjegyző gyűjteménye

A Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Levéltára, Budapest (DERL)

C szekció: Családi, személyi, egyesületi iratok

C/64 Ráday család levéltára

C/71 Sigray család levéltára

A Dunántúli Református Egyházkerület Levéltára, Pápa (DREL)

Egyházmegyei Levéltár, Győr (GyEL)

GyKHL Győri Káptalan Hiteleshelyi Levéltára

Magyar Országos Levéltár, Budapest (MOL)

A szekció: Magyar Kancelláriai Levéltár

A 14 Insinuata Consilii Bellici

A 57 Libri regii [<http://www.arcanum.hu>]

E szekció: Magyar kincstári levéltárak (Ezen belül a Magyar Kamara Archívuma)

E 142 Acta publica

E 156 Urbaria et conscriptiones [<http://www.arcanum.hu>]

E 196 Thurzó család levéltára

E 199 Wesselényi család levéltára

E 211 Lymbus

N szekció: Regnicoláris levéltár

N 40 Archivum regni, Ladula D.: Acta reincorporationis

P szekció: Családi levéltárak

P 125	Esterházy család hercegi ágának levéltára – Pál nádor iratai
P 287	Forgách család gácsi ágának levéltára – Jelzetes iratok
P 449	Lipthay család levéltára
P 481	Madách család levéltára
P 518	Orczy család levéltára – Possessionaria
P 638	Szily család levéltára
P 1744	Wattay család levéltára
P 1883	Forgách család gácsi ágának levéltára – Forgách Ádám
P 1981	Dienes és rokon családok
P 1992	Koháry család

X szekció: Mikrofilmtár

X 1047	Koháry-Coburg család levéltára – I. osztály. Oklevelek, levelezés és különböző iratok. [Eredetije: Štátny Archív v Banskej Bystrici (Besztercebányai Állami Levéltár) Kohary-Coburgovské archívy. Rodový archív Koháry-Coburgov. <i>Časť I. Listiny, korešpondencia a rôzne písomnosti</i>]
X 1049	Koháry-Coburg család levéltára – IV. osztály. Levelezés [Eredetije: ld. az imént. <i>Časť IV. Korešpondencia XVII–XVIII. st.</i>]
X 7824	Koháry-Coburg család levéltára – V. osztály. Levelezés [Eredetije: ld. az imént. <i>Časť V. Korešpondencia b. r.</i>]

Nógrád Megyei Levéltár, Balassagyarmat, Salgótarján (NML)

IV. Megyei törvényhatóságok (Salgótarján)

- IV. 1. Nógrád vármegye közgyűlésének iratai
 - a. Köz- és kisgyűlési jegyzőkönyvek (Protocolla congregationum generalium et particularium)
 - b. Közgyűlési iratok (Acta generalium congregationum)
 - e. Vármegyei szabályrendeletek (Statuta)
 - i. Árvaügyi iratok (Acta orphanalia)
 - o. A peren kívüli eljárások során keletkezett iratok gyűjteménye
 - bb) Bírói vizsgálatok (Inquisitiones)
 - dd) Bírói intések és eltiltások (Admonitiones)
 - ff) Határjárások (Metales/ Acta metalia)
 - p. Tiltakozások (Protestationes)
- IV. 11. Nógrád vármegye törvényszékének iratai
 - l. Befejezett perek (Processus terminati)

VIII. Intézetek, intézmények

VIII. 701. A Nógrád Vármegyei Múzeum Társulat és jogutódjai iratai (*Balassagyarmat*)

XIII. Családok

XIII. 1. A Bory-Madách család (Alsósztrégova, Csesztve) iratai (*Salgótarján*)

XIV. Személyek

XIV. 3. Nagy Iván akadémikus-történész iratai (*Balassagyarmat*)

Országos Széchényi Könyvtár, Budapest – Kézirattár (OSzKK)

Fol. Hung. Folia Hungarica

Fol. Lat. Folia Latina

Österreichische Nationalbibliothek, Wien – Handschriftensammlung (ÖNB)

Osztrák Nemzeti Könyvtár, Bécs – Kézirattár

Österreichisches Staatsarchiv, Wien (ÖStA)

Osztrák Állami Levéltár, Bécs

Allgemeines Verwaltungsarchiv (AVA)

Finanz- und Hofkammerarchiv (FHKA)

Hofkammerarchiv (HKA)

Alte Hofkammer, Hoffinanz

HFU Hoffinanz Ungarn

Sonderbestände, Sammlungen und Selekte

Fam.-Akten Familienakten

Haus-, Hof- und Staatsarchiv (HHStA)

Familienarchive

FA Erdődy Familienarchiv Erdődy (Depositum)

Hofarchive, Privat- und Familienfonde

OkäA	Oberstkämmereramt
OmeA SR	Obersthofmeisteramt, Sonderreihe

Kriegsarchiv (KA)
Feldakten

AFA	Alte Feldakten
-----	----------------

Zentralstellen (Hofkriegsrat)
Wiener Hofkriegsrat

HKR Prot.	Protokolle des Wiener Hofkriegsrates
Exp.	Expediit
Reg.	Registratur

Sonderreihe des Wiener Hofkriegsrates

Best.	Bestellungen
Best. Prot.	Bestellungen, Register und Protokoll

Pest Megyei Levéltár, Budapest (PML)

IV. Megyei törvényhatóságok

IV. 1.	Pest-Pilis-Solt Vármegye Nemesi Közgyűlésének iratai
	c. Királyi és helytartótanácsi rendeletek
	2. Intimata inutilia
	f. Beérkezett levelek (Litterae missiles)

Slovenský národný archív, Bratislava (SNA)

Szlovák Nemzeti Levéltár, Pozsony

ÚPA	Ústredný Pálffyovský archív/Pálffy család központi levéltára
-----	--

Kiadott források és szakirodalom

A szakirodalmi listában szereplő tételek tekintélyes része elérhető az interneten is. (Ezeket a bibliográfiai leírás után szögletes zárójelben adtuk meg.) Néhány nagyobb hazai online adatbázist azonban az ismétlések elkerülése végett itt kívánunk feltüntetni. A Magyar Országos Levéltár kiadványainak egy része (pl. Bogdán István könyvei), illetve a megyei levéltárak publikációinak túlnyomó többsége (köztük az olyan évkönyvek: mint az *Archívum*, a *Bács-Kiskun megye múltjából* és a *Zounuk*) megtalálható a Magyar Levéltári Portálon. (<http://www.archivportal.hu>) Ugyanitt megnézhetjük a már megjelent vármegyei regesztakötetekhez tartozó eredeti forrásokat is. (A személynévmutató készítése közben bőven éltünk is ezzel a lehetőséggel.) A megyei múzeumok kiadványait pedig (pl. az *Agria*, a *Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve* és a *Studia Comitatus* sorozatokat) szinte hiánytalanul, jól kereshetően megtaláljuk az Arcanum honlapján (<http://www.arcanum.hu>) Szintén ez a honlap ad otthont a Magyar Országos Levéltár digitális könyvtárának, benne a közös levéltári adatbázisban nem szereplő kiadványokkal is, például a *Levéltári Közlemények* számaival. A Pécsi Tudományegyetem digitális könyvtárában (<http://kt.lib.pte.hu>) pedig sok más értékes kiadvány mellett fellelhetőek a Történelmi Tár és a Magyar Gazdaságtörténeti Szemle kötetei, igaz nem kereshető formátumban. Érdeemes azt is megemlíteni, hogy a *Századok* folyóirat 2007-ig terjedő évfolyamait a Magyar Történelmi Társulat tagjai ingyenesen böngészhetik a Századok honlapján (<http://nfo.arcanum.hu/szazadok>). Végül szeretnénk megjegyezni, hogy az irodalomjegyzékben szereplő könyvek közül számos egyéb régi és új kiadvány is megjelent már digitális formátumban: CD-n vagy DVD-n. Ezeket nem kívántuk feltüntetni, de az érdeklődő könnyen utánanézhet az Arcanum már említett honlapján.

ACSÁDY 1884 = Acsády Ignác: *Gróf Wesselényi Ferenc nádor halála*. Századok 18. (1884) 483–492.

ÁLDÁSY 1905 = Áldásy Antal: *Pozsony vármegye jegyzőkönyvei az 1650–1657. és 1665–1671. évekből*. Történelmi Tár 1905. 62–87. 233–256.

ANDRITSCH 1965 = Andritsch, Johann: *Studenten und Lehrer aus Ungarn und Siebenbürgen an der Univesität Graz (1586–1782). Ein personengeschichtlicher Beitrag zur Geschichte der Karl-Franzens-Universität in der Jesuitenperiode*. Graz. 1965. (Forschungen zur geschichtlichen Landeskunde der Steiermark Bd. 23.)

- ANONIM 1858 = [közreadó nélkül:] *Hivatalos nyomozások a török adó s hódítások körül Borsodban, a 17. század első felében.* Magyar Történelmi Tár 6. (1858) 101–167.
- ANONIM 1894 = [A. A. monogrammal:] *Magyar főrangok temetkezési szertartása a XVII-ik században.* Történelmi Tár 1894. 738–794.
- ANONIM 1899 = [közreadó nélkül:] *Egyezés a rimaszombathi nemesség és polgárság között 1692-ben.* Magyar Gazdaságtörténeti Szemle 6. (1899) 76–79.
- BADICS 1928 = Badics Ferenc: *Megoldott problémák Gyöngyösi életrajzában.* Irodalomtörténeti Közlemények 38. (1928) 1–21. [Az interneten is: <http://epa.oszk.hu>]
- BADICS 1939 = Badics Ferenc: *Gyöngyösi István élete és költészete.* Gyöngyösi István Társaság. Budapest. 1939.
- BAK 2000 = Bak Borbála: *A XVI–XVIII. századi magyar nyelvű források kiadásának kérdései.* Fons 7. (2000) 91–138.
- BAKÁCS 1971 = Bakács István: *Hont vármegye Mohács előtt.* Akadémiai Kiadó. Budapest. 1971. [Az interneten is: <http://mol.arcanum.hu/digilib>]
- BALÁS 2005 = Balás Kristóf: *A sipeki Balás család 1546–1830.* A Nógrádsipeki Polgármesteri Hivatal. Nógrádsipek. 1992. [Javított kiadása pdf. formátumban csak az interneten: <http://sipekibalas.ha-infoservices.com/Balas-01.pdf>]
- BÁNKÚTI 2000 = Bánkúti Imre: *A Kiskunság a török hódoltság utolsó évtizedeiben (Dokumentumok 1667–1683).* Bács-Kiskun Megye Múltjából 16. (2000) 153–170.
- BÁRTFAI SZABÓ 1910 = Bártfai Szabó László: *A Hunt–Pazman nemzetségbeli Forgách család története.* Esztergom. 1910.
- BARTHOLOMAEIDES 1806–1808 = Bartholomaeides, Ladislaus: *Inchyti Superioris Ungariae comitatus Gömöriensis notitia historico-geographico statistica.* Leutschoviae. 1806–1808. [Az interneten is: <http://books.google.hu>]
- BEKE 1881–1882 = Beke Antal: *Pázmány, Lippay és Eszterházy levelezése I. Rákóczy Györggyel.* Történelmi Tár 1881. 641–674. 1882. 134–148.
- BÉKEFI 1898 = Békefi Remig: *A pásztói apátság története I. köt.* Budapest. 1898. (A zirczi, pilisi, pásztói és szent-gotthárdi ciszterci apátságok története 3.)
- BÉLI 1987 = Béli Gábor: *Vármegyei statutumalkotás a XVI–XVIII. században.* In: *Dolgozatok az állam- és jogtudományok köréből* 18. Szerk. Ádám Antal. Pécs. 1987. 69–84.

- BÉLI 2000 = Béli Gábor: *Magyar jogtörténet. A tradicionális jog*. Dialóg Campus Kiadó. Budapest–Pécs. 2000.
- BELITZKY 1972 = Belitzky János: *Nógrád megye története*. I. köt. (896–1849). Nógrád Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága. Salgótarján. 1972.
- BELITZKY 1977 = Belitzky János: *A török hatalom árnyékában*. In: *Balassagyarmat története (896–1962)*. Szerk. Balogh Sándor. Balassagyarmat Város Tanácsa. Balassagyarmat. 1977. 27–49.
- BELITZKY 1980 = Belitzky János: *Losonczy Anna somoskői, szécsényi, gácsi uradalmának 1596. évi összeírása*. Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve 26. (1980) 297–354.
- BENCZÉDI 1961 = Benczédi László: *Bányavidéki várőrségek folyamodványai Esterházy Pálhoz 1668–1681*. Történelmi Szemle 4. (1961) 2. sz. 155–179.
- BENCZÉDI 1983 = Benczédi László: *Végváriak életviszonyai a XVII. században*. In: *Magyarországi végvárak a XVI–XVII. században*. Eger. 1983. (Studia Agriensia 3.) 101–111.
- BENDA 1972 = Benda Kálmán: *A királyi Magyarország tiszti címtára 1607–1608*. Levéltári Közlemények 43. (1972) 2. sz. 265–325.
- BENDA 1974 = Benda Kálmán: *A Magyar Országgyűlési Emlékek sorozat 1607–1790 közti részének szerkesztési és forráskiadási szabályzata*. Századok 108. (1974) 4. sz. 436–475.
- BENDA–KOLTAI 2004 = Benda Borbála – Koltai András: *Batthyány Ádám földesúri familiája*. Elektronikus adatbázis: <http://archivum.piar.hu/batthyany/index.htm>
- BENEDEK 1986 = Benedek Gyula: *A Jakabházy-Tassy per egy tiszapüspöki birtokrészért a XVI. század második felében*. Zounuk 1. (1986) 231–256.
- BENEDEK 1987 = Benedek Gyula: *Okmányok Külső-Szolnok vármegye XVII. századi történetéhez*. Zounuk 2. (1987) 253–284.
- BENEDEK 2001 = Benedek Gyula: *Jász-Nagykun-Szolnok megye iratai 1601–1700*. Zounuk 16. (2001) 195–280.
- BENKÓ 1903 = Benkó Imre: *Az inárcsi Farkas család története*. Nagykőrös 1903.
- BENKÓ 1908 = Benkó Imre: *Nemes családok Nagykőrösön 1848 előtt*. Nagykőrös. 1908.
- BITTÓ 1934 = Bittó Béla: *XVII. századi magyar nyelvű hadbíróági ítélet*. Hadtörténelmi Közlemények 35. (1934) 273–280.
- B. BOBROVSZKY 1980 = B. Bobrovszky Ida: *A XVII. századi mezővárosok iparművészete (Kecskemét, Nagykőrös, Debrecen)*. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1980.

- BOGDÁN 1990 = Bogdán István: *Magyarországi hossz- és földmértékek 1601–1874*. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1990.
- BOGDÁN 1991 = Bogdán István: *Magyarországi űr-, térfogat, súly- és darabmértékek 1874-ig*. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1991.
- BOLGÁR 1894 = Bolgár Emil: *Az Ináncsi Ebeczky-család nemzedékrendéhez*. Turul 11. (1894) 42–43.
- BOROSY 1983 = Borosy András: *Pest–Pilis–Solt vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái 1638–1711*. I. köt. (1638–1644, 1656–1665.) Pest Megyei Levéltár. Budapest. 1983. (Pest megyei levéltári füzetek 6.)
- BOROSY 1984 = Borosy András: *Pest–Pilis–Solt vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái 1638–1711*. II. köt. (1666–1680.) Pest Megyei Levéltár. Budapest. 1984. (Pest megyei levéltári füzetek 7.)
- BOROSY 1985 = Borosy András: *Pest–Pilis–Solt vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái 1638–1711*. III. köt. (1680–1697.) Pest Megyei Levéltár. Budapest. 1985. (Pest megyei levéltári füzetek 10.)
- BOROSY 1998 = Borosy András: *Pest–Pilis–Solt vármegye közgyűlési iratainak regesztái – Igazságszolgáltatási iratok*. I. köt. (1589–1660). Pest Megyei Levéltár. Budapest. 1998. (Pest megyei levéltári füzetek 27.)
- BOROSY 1999 = Borosy András – Kisfaludy Katalin – Szabó Attila: *Pest–Pilis–Solt vármegye közgyűlési iratainak regesztái – Igazságszolgáltatási iratok*. II. köt. (1661–1720). Pest Megyei Levéltár. Budapest. 1999. (Pest megyei levéltári füzetek 29.)
- BOROSY 2001 = Borosy András: *Pest–Pilis–Solt vármegye közgyűlési iratainak regesztái – Közigazgatási és politikai iratok*. I. köt. (1618–1670). Pest Megyei Levéltár. Budapest. 2001. (Pest megyei levéltári füzetek 33.)
- BOROSY 2002 = Borosy András – Szabó Attila: *Pest–Pilis–Solt vármegye közgyűlési iratainak regesztái – Közigazgatási és politikai iratok*. II. köt. (1671–1716). Pest Megyei Levéltár. Budapest. 2002. (Pest megyei levéltári füzetek 34.)
- BOROVSKY 1896–1897 = Borovszky Samu: *Csanád vármegye története 1715-ig*. 1–2. köt. Magyar Tudományos Akadémia. Budapest. 1896–1897.
- BOROVSKY 1906 = *Hont vármegye*. Szerk. Borovszky Samu. Országos Monográfia Társulat. Budapest. 1906. (Magyarország vármegyéi és városai 10.)
- BOROVSKY 1908 = Borovszky Samu: *Szendrő vára*. Értekezések a történeti tudományok köréből 22. (1908) 2. sz. 1–40.

- BOROVSKY 1909 = *Heves vármegye*. Szerk. Borovszky Samu. Országos Monográfia Társulat. Budapest. 1909. (Magyarország vármegyéi és városai 9.)
- BOROVSKY 1910 = *Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye*. I-II. köt. Szerk. Borovszky Samu. Országos Monográfia Társulat. Budapest. 1910. (Magyarország vármegyéi és városai 14.) [Reprint: Dóvin Művészeti Kft. Budapest. 1990.]
- BOROVSKY 1911 = *Nógrád vármegye*. Szerk. Borovszky Samu. Országos Monográfia Társulat. Budapest. 1911. (Magyarország vármegyéi és városai 13.) [Reprint: Dóvin Művészeti Kft. Budapest. 1988.]
- BOTKA 1867 = Botka Tivadar: *Kisfaludi Lipthay Imre Bars és Hont megyék alispánjának és országos törökügyi követnek emlékezete*. Pest. 1867.
- BOTKA 1988 = Botka János: *Latin és magyar nyelvű források a Jászság XVI-XVII. századi történetéhez*. Szolnok megyei levéltári füzetek 11. (1988) 179-358.
- BÖSZÖRMÉNYI 1990 = Böszörményi István: *A losonci református templom története*. Losonc. 1990.
- CABELLO-SIMON 1994 = Cabello, Juan – Simon Zoltán: *A Kékediek és kastélyuk*. In: Gerő László nyolcvanötödik születésnapjára. Tanulmányok. Budapest. 1994. (Művészettörténet-műemlékvédelem 6.) 197-225.
- CJH 1000-1526 = *Magyar törvénytár/ Corpus Juris Hungarici. 1000-1526. évi törvényczikkek*. Szerk. Márkus Dezső. Franklin Társulat. Budapest. 1899. [Ennek és a következő köteteknek puszta törvényszövegei – magyar fordításban – az interneten is: <http://www.1000ev.hu>]
- CJH 1526-1608 = *Magyar törvénytár/ Corpus Juris Hungarici. 1526-1608. évi törvényczikkek*. Szerk. Márkus Dezső. Franklin Társulat. Budapest. 1899.
- CJH 1608-1657 = *Magyar törvénytár/ Corpus Juris Hungarici. 1608-1657. évi törvényczikkek*. Szerk. Márkus Dezső. Franklin Társulat. Budapest. 1900.
- CZIGÁNY 2004 = Czigány István: *Reform vagy kudarc? Kísérletek a magyarországi katonaság beillesztésére a Habsburg Birodalom haderejébe 1600-1700*. Balassi Kiadó. Budapest. 2004.
- CSOMA 1890 = Csoma József: *A „Gutthay” család címere*. Turul 8. (1890) 1. sz. 46-47.
- CSOMA 1897 = Csoma József: *Abaúj-Torna vármegye nemes családjai*. Kassa. 1897. (Abaúj-Torna egyesült vármegyék monographiája 1.)

- CSOMA 1903 = Csoma József: *A losonczi Gyürky család családi naplója*. Történelmi Tár 1903. 446–455.
- DÁVID–FODOR 2007 = Dávid Géza – Fodor Pál: *Ransom Slavery along the Ottoman–Hungarian Frontier in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*. In: *Ransom Slavery along the Ottoman Borders (Early Fifteenth – Early Eighteenth Centuries)*. Ed.: GÉZA DÁVID–PÁL FODOR. Brill. Leiden–Boston–Köln. 2007. (The Ottoman Empire and its Heritage, Politics, Society and Economy, Ed.: Suraiya Faroqi–Halil Inalcik, Vol. 37.)
- DEÁK 1878 = Deák Farkas: *A Wesselényi család őseiről*. Értekezések a történelmi tudományok köréből 7. (1878) 8. sz. 1–50.
- DEZSÉRI-BACHÓ 1941 = Dezséri Bachó László: *Gyöngyös város a török hódoltság idejében*. Gyöngyös megyei város. Gyöngyös. 1941.
- DOERR 1901 = Doerr, August: *Auszug aus den Matrikeln der k. k. Hof- und Burgpfarre in Wien*. Smilkau. 1901.
- DÓRI 2006 = Dóri Szilvia: *A török-magyar rabtartás szokásai a XVII. század végén egy török bég levelei alapján*. In: *Tanulmányok évszázadok történetéből*. Szerk. J. Újváry Zsuzsanna. Pázmány Péter Katolikus Egyetem. Piliscsaba. 2006. (Pázmány Történelmi Műhely, Történelmi Tanulmányok 2.)
- DÖBRENTAI 1840 = *Régi magyar nyelvemlékek*. Szerk. Döbrentei Gábor. 2. köt. Buda. 1840.
- DÜMMERTH 1982 = Dümmerth Dezső: *A magyar köznemesi társadalom élettörténetéből: a Tetétleni-Földvár család sorsa és birtoklása az Árpád-kortól a XIX. század közepéig*. Levéltári Közlemények 53. (1982) 2. sz. 207–260.
- ECKHARDT 1955 = *Rimay János összes művei*. Szerk. Eckhardt Sándor. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1955.
- ESZTERHÁZY 1901 = Eszterházy János: *Az Eszterházy család és országainak leírása*. Herceg Esterházy Miklós kiadása. Budapest. 1901.
- FALLENBÜCHL 1988 = Fallenbüchl Zoltán: *Magyarország főméltóságai*. Maceenas Kiadó. Budapest. 1988.
- FALLENBÜCHL 2002 = Fallenbüchl Zoltán: *Állami (királyi és császári) tisztségviselők a 17. századi Magyarországon*. Országos Széchényi Könyvtár – Osiris Kiadó. Budapest. 2002.
- FEKETE 1861 = Fekete Lajos: *A jászkúnok története*. Debrecen. 1861.
- FEKETE 1932–1933 = Fekete Lajos: *Gyöngyös város levéltárának török levelei*. Levéltári Közlemények 10. (1932) 287–318. és 11. (1933) 93–140.

- FINDURA 1894 = Findura Imre: *Rima-szombat szabadalmas város története*. Hoffmann és Molnár. Budapest. 1894.
- FORGON 1997 = Forgon Mihály: *Gömör-Kishont vármegye nemes családdai*. Méry Ratio. Somorja. 1997. [Alapkiadása 1906–1909-ben Kolozsvárott, két kötetben.]
- FÖGLEIN 1936 = Föglein Antal: *A vármegyei notarius*. Levéltári Közlemények 14. (1936) 149–171.
- GALCSIK-TÓTH 2004 = Galcsik Zsolt – Tóth Krisztina: *Szécsény felekezeteinek egyházlátogatási jegyzőkönyvei (1332–1950)*. Szécsény Város Önkormányzata. Szécsény. 2004.
- GALGÓCZY 1896 = Galgóczy Károly: *Nagy-Kőrös város monographiája*. „Patria” Irodalmi Vállalat. Budapest. 1896.
- GECSÉNYI 1984 = Gecsényi Lajos: *Katonák és polgárok a győri végvárban a XVI–XVII. században*. Hadtörténelmi Közlemények 31. (1984) 664–686.
- GECSÉNYI 1991 = Gecsényi Lajos: *A 16–17. századi magyarországi városfejlődés kérdéséhez. (Az erődváros megjelenése.)* In: Unger Mátyás emlékkönyv. Szerk. E. Kovács Péter és mások. MTA Történettudományi Intézete. Budapest. 1991. 145–158.
- GENTHON 1954 = *Nógrád megye műemlékei*. Szerk. Genthon István. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1954. (Magyarország műemléki topográfiaja 3.)
- GREGORICH 1935 = Gregorich Mária: *A bori és borfői Bory család és levéltára. Családtörténeti és levéltári tanulmány*. Szeged. 1935. (Kolozsvári-szege-di értekezések a magyar művelődéstörténelem köréből 27.)
- GUSZAROVA 2005 = Guszarova, Tatjana: *A 17. századi magyar országgyűlések résztvevői*. Levéltári Közlemények 76. (2005) 2. sz. 93–148.
- GYÁRFÁS 1885 = Gyárfás István: *A jász-kúnok története*. 4. köt. (1542–1686). Budapest. 1885. Reprint: „A Jászságért” Alapítvány. Budapest. 1992. [Az interneten is: <http://www.vfmk.hu/vfek>]
- GYÖNGYÖSI 1914 = *Gyöngyösi István összes költeményei* 1. köt. Szerk. Badics Ferenc. Magyar Tudományos Akadémia. Budapest. 1914. (Régi Magyar Költők Tára 17. század)
- GYULAY 2006 = Gyulay Éva: *Nagytárkány birtokosai és adózói a 16–17. században*. In: Nagytárkány I. Tanulmányok a község településtörténetéhez és néprajzához. Szerk. Viga Gyula. Fórum Kisebbségkutató Intézet. Somorja-Komárom. 2006. (Lokális és regionális monográfiák 5.) 55–128. [Az interneten is: www.foruminst.sk/publ/lokreg/5/lokreg5_55-128.pdf]

- HAICZL 1932 = Haiczl Kálmán: *Érsekújvár múltjából. Érsekújvár 1932.*
- HAICZL 1933 = Haiczl Kálmán: *Léva története a XVII. században.* Léva. 1933.
- HAUSEL 2000a = Hausel Sándor: *Nógrádvár.* Nógrád Megyei Levéltár. Nógrád. 2000. (Nagy Iván könyvek 7.)
- HAUSEL 2000b = Hausel Sándor: *Pásztó mezőváros 18. századi társadalomszerkezetének és lakosságának kialakulása. Névtár 1688–1770.* Pásztó. 2000. (Tanulmányok Pásztó történetéből 5/2.)
- HAUSNER 2001 = Hausner Gábor: *Bethlen Gábor erdélyi fejedelem hadi edictuma.* Hadtörténelmi Közlemények 114. (2001) 469–485.
- HECKENAST 2005 = Heckenast Gusztáv: *Ki kicsoda a Rákóczi-szabadságharcban.* Szerk. Mészáros Kálmán. História – MTA Történettudományi Intézete. Budapest. 2005. (História Könyvtár – Kronológiák, adattárak 8.)
- HEGEDŰS 1981 = Hegedűs Antal: *A bácskai jobbágyok a török hódoltság végén (1660–1680).* Létünk 11. (1981) 147–169.
- HEGYI 1995 = Hegyi Klára: *Török berendezkedés Magyarországon.* MTA Történettudományi Intézete. Budapest. 1995. (História Könyvtár. Monográfiák 7.)
- HEGYI 2001 = Hegyi Klára: *Az oszmán hatalom berendezkedése és működése.* In: Pest megye monográfiája I. köt. Szerk. Zsoldos Attila. Pest Megye Monográfia Közalapítvány. Budapest. 2001. 255–328.
- HEGYI 2007 = Hegyi Klára: *A török hódoltság várai és várkatonasága.* I–III. köt. MTA Történettudományi Intézete. Budapest. 2007.
- HORN 1996 = Horn Ildikó: *Nemesi árva.* In: Gyermek a kora újkori Magyarországon. Szerk. Péter Katalin. MTA Történettudományi Intézete. Budapest. 1996. (Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok 19.) 51–90.
- HORNYIK 1860–1866 = Hornyik János. *Kecskemét város története oklevéltárral.* I–IV. köt. Kecskemét, 1860–1866. [Az interneten is: <http://books.google.hu>]
- HORNYIK 1865 = Hornyik János: *Pusztaszer, a honalapító magyar nemzet első törvényhozási közgyűlése színhelyének története.* Kecskemét. 1865. [Az interneten is: <http://books.google.hu>]
- HORNYIK 1927 = Hornyik János: *Kecskemét város gazdasági fejlődésének története.* Hungária Nyomda és Lapkiadó Rt. Kecskemét. 1927.
- HORVÁTH 1981 = Horváth Lajos: *A Galga-mente történetének írott forrásai a török hódítás korából 1526–1686.* Petőfi Múzeum. Aszód. 1981. (Múzeumi Füzetek 20.)

- HORVÁTH 1995 = Horváth Lajos: *Pest-Pilis-Solt vármegye kialakulása és működése 1659-ig*. Pest Megyei Levéltár. Budapest. 1995. (Pest megyei levéltári füzetek 24.)
- HORVÁTH 2001 = Horváth László: *Gyöngyöspata története a jobbágyság megszüntetéséig*. Mátrai Tanulmányok 2001. 91–127.
- HORVÁTH 2004 = Horváth Lajos: *Pest-Pilis-Solt vármegye alispánjai*. Turul 77. (2004) 20–31.
- ILLÉSY 1885 = Illésy János: *Gróf Koháry István élete és munkái. Irodalomtörténeti tanulmány*. Karcag. 1885.
- ILLÉSY 1892a = Illésy János: *Tanúkihallgatások Nógrádvár meghódolása felől, 1663-ban*. Hadtörténelmi Közlemények 5. (1892) 95–112
- ILLÉSY 1892b = Illésy János: *Gróf Forgách Ádám bányavárosi főkapitány rendtartása*. Hadtörténelmi Közlemények 5. (1892) 569–576.
- ILLÉSY 1893a = Illésy János: *Tanúkihallgatások Léva és Buják várak 1665. évi feladása iránt*. Hadtörténelmi Közlemények 6. (1893) 241–249.
- ILLÉSY 1893b = Illésy János: *Újabb adatok Nógrád várának 1663-as feladásához*. Hadtörténelmi Közlemények 6. (1893) 417–418.
- ILLÉSY 1893c = Illésy János: *A Léva melletti csata és Koháry István halála 1664. júl. 19-én*. Hadtörténelmi Közlemények 6. (1893) 541–543.
- ILLÉSY 1897 = *Jászberény r. t. város levéltárában lévő kiváltságlevelek és oklevelek gyűjteménye*. Szerk. Illésy János. Jászberény. [1897].
- ILLIK 2010 = Illik Péter: *Török dúlás a Dunántúlon. Török kártételek a nyugat-dunántúli hódoltsági peremvidéken a 17. század első felében*. WZ Könyvek (Szépmíves Bt.) Budapest. [2010].
- ISTVÁNFFY 2003 = *Istvánffy Miklós magyarok dolgairól írt históriája Tállyai Pál XVII. századi fordításában*. 2. köt. Szerk. Benits Péter. Balassi Kiadó. Budapest. 2003. (Történelmi források 2.)
- IVÁNYI 1927 = Iványi Béla: *A gróf Széchényi-család leszármazása*. Turul 42. (1927) 76–83.
- IVÁNYI 1984 = Iványi Emma: *Egy XVII. századi várkapitány (Libersey Mihály, 1612–1670)*. In: Mályusz Elemér emlékkönyv. Szerk. H. Balázs Éva és mások. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1984. 173–187.
- IVÁNYOSI-SZABÓ 1991 = *Kecskeméti szabályrendeletek (1659–1849)*. Szerk. Iványosi-Szabó Tibor. Bács-Kiskun Megyei Levéltár. Kecskemét 1991.
- IVÁNYOSI-SZABÓ 1996 = *A kecskeméti magisztrátus jegyzőkönyveinek töredékei I. (1591–1711.)* Szerk. Iványosi Szabó Tibor. Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára. Kecskemét. 1996. (Forrásközlemények 1.)

- IVÁNYOSI-SZABÓ 2002 = *Kecskeméti testamentumok I. (1655–1767)* Szerk. Iványosi-Szabó Tibor. Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára. Kecskemét. 2002. (Forrásközlemények 4.)
- IVÁNYOSI-SZABÓ 2007 = Iványosi-Szabó Tibor: *Állattartásunk a homokhátság közepén a XVII. században*. Bács-Kiskun Megye Múltjából 22. (2007) 7–128.
- IVÁNYOSI-SZABÓ 2008 = Iványosi-Szabó Tibor: *Írott emlékek Kecskemét XVII. századi nyilvántartásaiból (1633–1700)*. 1–2. köt. Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára. Kecskemét. 2008. (Forrásközlemények 12.)
- IZSÉPY 1962 = Izsépy Edit: *Végvári levelek. (Egri és váradi pasák s szolnoki bégek levelezése magyar végvári kapitányokkal és hódoltsági helységekkel.) 1660–1682. Az Egyetemi Könyvtár ritkaságtárának anyagából*. Egyetemi Könyvtár. Budapest. 1962. (A budapesti Egyetemi Könyvtár kiadványai 17.)
- JAKUS 1985a = Jakus Lajos: *Fejezetek Szécsény XVI–XVII. századi történetéből*. In: Tanulmányok Szécsény múltjából 7. (1985) 101–165.
- JAKUS 1985b = Jakus Lajos: *Szécsény prókátora, Buday Bornemissza Bolgár Pál*. Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve 11. (1985) 11–34.
- JAKUS 1987a = Jakus Lajos: *Életképek és mozaikok a XVII–XVIII. századi Vácra*. In: *Életmód kutatások Pest megyéből*. Szentendre. 1987. (Studia Comitatus 18.) 7–77.
- JAKUS 1987b = Jakus Lajos. *A Szécsény városfalát építő Liptay István vicekapitány*. Szécsényi Honismereti Híradó 1987. 30–40.
- JAKUS 1989 = Jakus Lajos: *Vác török-kori történetének írott forrásai (1543–1686)*. Váci könyvek 4. (1989) 29–105.
- JAKUS 1995 = Jakus Lajos: *A töröktől megszabadított Vác 1596–1622*. In: *Gazdaság- és társadalomtörténeti tanulmányok*. Szerk. Soós Sándor. Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága. Szentendre. 1995. (Studia Comitatus 25.) 1–75.
- JANKOVICS 2007 = Jankovics József: *Wesselényi Ferenc nádor és a festő Spillenberg János. Egy főrangú temetés művészeti vonatkozásai és utóélete*. Ars Hungarica 35. (2007) 2. sz. 239–254.
- JEDLICKA 1879 = Jedlicska Pál: *Adatok Szomolány vára s uradalmának történetéhez*. Történelmi Társulat 1879. 262–284.
- JEDLICKA 1910 = *Eredeti részletek a gróf Pálffy-család okmánytárához 1401–1653 s gróf Pálffyak életrajzi vázlatai*. Szerk. Jedlicska Pál. Budapest. 1910.

- JEDLICKSKA 1911 = Jedlicska Pál: *Gróf Széchy Anna Máriának Murány vára gondozásáról nándori Bene János kapitány részére adott utasításai*. Hadtörténelmi Közlemények 12. (1911) 479–482.
- KÁRFFY 1915 = Kárffy Ödön: *Hadbirósági ítélet 1708-ból*. Hadtörténelmi Közlemények 16. (1915) 534–536.
- KÁZMÉR 1993 = Kázmér Miklós: *Régi magyar családnevek szótára XIV–XVII. század*. Magyar Nyelvtudományi Társaság. Budapest. 1993.
- KEMPELEN 1911–1932 = Kempelen Béla: *Magyar nemes családok*. I–XI. köt. Grill Kiadó. Budapest. 1911–1932.
- KÉSMÁRKY 2000 = Soltiné Késmárky Dóra – Késmárky Mátyás – Késmárky István: *A Nógrád megyei Késmárky család krónikája*. Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve 24. (2000) 171–178.
- KISARI BALLA 2000 = Kisari Balla, György: *Karlsruhei térképek a török háborúk korából / Kriegskarten und Pläne aus der Türkenzeit in den Karlsruher Sammlungen*. Szerzői kiadás. Budapest. 2000.
- KISS 2009 = Kiss András: *Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárának kialakulása és története*. In: *Az Erdélyi Múzeum Egyesület gyűjteményei*. Szerk. Sipos Gábor. Erdélyi Múzeum Egyesület. Kolozsvár. 2009. 11–68.
- KLIMÓ 1891 = Klimó Pál: *A gyöngyösi evangelicus református, 1876. évtől helvét és ágostai ev. egyesült protestáns egyház történetének vázrajza*. Gyöngyös. 1891.
- KOCSIS 2005 = Kocsis Gyula: *A Jászság társadalma, népessége, gazdálkodása a XVI–XVII. században*. Akadémiai Kiadó. Budapest. 2005.
- KOLOSVÁRI-ÓVÁRI 1896 = *A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye* IV/1. köt. (A dunáninnyi törvényhatóságok jogszabályai). Szerk. Kolosvári Sándor – Óvári Kelemen. MTA. Budapest. 1896.
- KOMÁROMY 1885 = Komáromy András: *A szabad vitézek kóborlásai történetéhez a XVII-dik században*. Történelmi Tár 1885. 792–797.
- KOMÁROMY 1893 = Komáromy András: *A bányavidéki véghelyek 1610-ben*. Hadtörténelmi Közlemények 6. (1893) 680–690.
- KOMÁROMY 1896 = Komáromy András: *A szécsényi árulás*. Hadtörténelmi Közlemények 9. (1896) 187–208.
- KOMÁROMY 1909 = Komáromy András: *Levéltári kutatások*. Történelmi Tár 1909. 88–117.
- KOMÁROMY 1911 = Komáromy András: *Koháry Péter érsekújvári kapitány levelei Thurzó György nádorhoz 1611–1616*. Hadtörténelmi Közlemények 12. (1911) 77–109.

- KORPONAY 1878 = Korponay János: *Abauj vármegye monographiája*. 2. köt. Kassa. 1878.
- KOVÁCS 1984 = Kovács Béla: *Gyöngyös város becsületes tanácsa elhatározta... 1659–1848. Válogatás két évszázad városi határozataiból*. Heves Megyei Levéltár. Eger. 1984.
- KOZÁK 1972 = Kozák Éva: *A hollókői vár ásatása*. Archeologiai Értesítő 99. (1972) 167–188.
- KOZÁK 2007 = Mezősiné Kozák Éva: *Hollókő*. Száz Magyar Falu Könyvesháza Kht. Budapest. 2007. (Száz magyar falu könyvesháza sorozat) [Az interneten is: http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/100_falu/index.htm]
- P. KÖNIG 1932 = P. König Kelemen: *Hatszázéves ferences élet Szécsényben*. Vác. 1932.
- P. KÖNIG 1942 = P. König Kelemen: *Fülek vára*. Ferences Rendház Fülek. Fülek. 1942.
- KŐSZEGHI 1899 = Kőszeghi Sándor: *Nemes családok Pestvármegyében*. Budapest. 1899.
- LADÁNYI-BENEDIKT 2008 = Ladányi-Benedikt Ildikó: *Rabok és kezesek a körmenendi várban a XVII. század közepén*. In: Mindennapi élet a török árnyékában. Kora újkori társadalom- és életmódtörténet. Szerk.: J. Újváry Zsuzsanna. Pázmány Péter Katolikus Egyetem. Piliscsaba. 2008. (Khronosz: A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kara Történelemtudományi Doktori Iskolájának sorozata 1.) 81–87.
- LATKÓCZY 1901 = Latkóczy Mihály: *Madách Imre őseiről*. Budapest. 1901. [Különlenyomat a budapesti VII. ker. áll. főgymn. 1900/1901. évi Értesítőjéből]
- LÉNÁRT 1984 = Lénárt Andor: *Gyöngyösi céhek a XVII. században*. In: Tanulmányok Gyöngyösről. Szerk. Havassy Péter – Kecskés Péter. Gyöngyös. 1984. 257–286.
- LUDIKOVÁ 2002 = Ludiková, Zuzana: *A nagyszombati székesegyház késő reneszánsz és barokk síremlékei (16–17. század)*. Művészettörténeti Értesítő 51. (2002) 1–2. sz. 85–106.
- MAJCHER 1990 = Majcher Tamás: *Szécsény középkori erődtései*. Szécsényi Honismereti Híradó 1990. 96–99.
- MAJLÁT 1943 = Majlát Jolán: *Egy alföldi cívis-város kialakulása. Nagykőrös gazdaság- és társadalmatörténete a megtelepedéstől a XVIII. század elejéig*.

- Sylvester Rt. Budapest. 1943. (Tanulmányok a magyar mezőgazdaság történetéhez 15.)
- MAJLÁTH 1883 = Majláth Béla: *A felső vármegyei rendek kassai gyűlésének actái.* Történelmi Tár 1883. 359–374. 543–570.
- MAKKAI 1954 = Makkai László: *Nógrád megye története 1849-ig* In. Nógrád megye műemlékei. Szerk. Dercsényi Dezső. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1954. (Magyarország műemléki topográfiája 3.) 35–83
- MAKKAI 1958 = Makkai László: *Pest megye története 1848-ig.* In: Pest megye műemlékei 1. köt. Szerk. Dercsényi Dezső. Bp. 1958. (Magyarország Műemléki Topográfiája 5.) 59–169.
- MAKSAY 1959 = *Urbáriumok XVI–XVII. század.* Szerk. Maksay Ferenc. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1959. [Az interneten is: <http://mol.arcanum.hu/digilib>]
- MAMÜL = *Magyar Művelődéstörténeti Lexikon.* I–VIII. köt. Szerk. Kőszeghy Péter. Balassi Kiadó. Budapest. 2003–2008.
- MATUNÁK 1899 = Matunák Mihály: *Török-magyar harczok az északnyugati Magyarországon.* Katolikus Szemle 13. (1899) 48–67. 288–312. 411–428. és 596–630.
- MATUNÁK 1901a = Matunák Mihály: *Érsekújvár a török uralom alatt 1663–1685.* Nyitra. 1901. (Különlenyomat a „Nyitramegyei Szemléből”)
- MATUNÁK 1901b = Matunák Mihály: *Korpona várkapitányai.* Korpona. 1901.
- MATUNÁK 1901c = Matunák Mihály: *Hontvármegye alispánjai.* Honti Lapok 7. (1901) 12. sz. 2.
- MATUNÁK 1902 = Matunák Mihály: *Adatok Korpona történetéhez.* Korpona. 1902. (Különlenyomat a Korponai Felső Népiskola 1901/2. tanévi értesítőjéből.)
- MATUNÁK 1928 = Michal Matunák (Matunák Mihály): *Z dejín slobodného a hlavného banského mesta Kremnice.* Slobodné a hlavné banské mesto Kremnica. Kremnica (Körmöcbánya). 1928.
- MERÉNYI 1892 = Merényi Lajos: *Hadi törvénykezésünk emlékeiből.* Hadtörténelmi Közlemények 5. (1892) 493–503.
- MERÉNYI 1893 = Merényi Lajos: *Wesselényi Ferencz levelei füleki kapitánysága idejéből.* Hadtörténelmi Közlemények 6. (1893) 161–195.
- MERÉNYI 1897a = Merényi Lajos: *Bars, Hont és Nógrád 1630-iki sérelmei a török végbeliectől.* Hadtörténelmi Közlemények 10. (1897) 448–451.
- MERÉNYI 1897b = Merényi Lajos: *A füleki várórség panasza 1669-ben.* Hadtörténelmi Közlemények 10. (1897) 635–639.

- MERÉNYI 1903 = Merényi Lajos: *Koháry István levelei Esterházy Pál nádorhoz*. Történelmi Tár 1903. 67–82. 232–252.
- MERÉNYI 1905 = Merényi Lajos: *1637. esztendőbeli jövedelme palatinus urunk ő nagyságának a jászok, kiskunok és bujáki jószágbeliektől*. Magyar Gazdaságtörténeti Szemle 12. (1905) 292–293.
- MERÉNYI 1907 = Merényi Lajos: *Eszterházy Pál újoári kapitány levelei a nádorhoz 1641–1644*. Történelmi Tár 1907. 568–613.
- MIHALIK 2009 = Mihalik Béla Vilmos: *Mehmed egri janicsár aga kassai követsége. A török és a törökösség az 1670-es évtized ellenreformációjában*. Keletkutatás (2009 tavasz) 129–138.
- MISKOLCZY-SIMON 1914 = Miskolczy-Simon János: *A Széchényi-Szabó család*. Turul 33. (1914) 62–70.
- MOCSÁRY 1820–1826 = Mocsáry Antal: *Nemes Nógrád vármegyének Históriai, Geographiai, és Statistikai esmértetése*. I–IV. köt. Pest. 1820–1826. [Reprint: Kubinyi Ferenc Múzeum. Szécsény. 1982.]
- MOCSÁRY 1901 = Mocsáry István: *A nagyiváni Fekete család*. Turul 20. (1901) 122–134.
- MOCSÁRY 1902 = Mocsáry István: *A Gyöngyösi Nagy család*. Turul 21. (1902) 177–183.
- MOLNÁR 2004 = Molnár Antal: *Tanulmányok az alföldi katolicizmus történetéhez*. METEM. Budapest. 2004. (METEM könyvek 45.)
- MOLNÁR 2005 = Molnár Antal: *Mezőváros és katolicizmus. Katolikus egyház az egri püspökség hódoltsági területein a 17. században*. METEM. Budapest. 2005. (METEM könyvek 49.)
- MOLNÁR 2006 = Molnár Antal: *A bátai apátság és népei a török korban*. METEM. Budapest. 2006. (METEM könyvek 56.)
- MÓRICZ 1979 = Móricz Béla: *A Nadányiak*. In. Szeghalom. Történelmi, néprajzi és földrajzi tanulmányok. Szerk. Miklya Jenő – Szabó Ferenc. Szeghalom Nagyközség Tanácsa. 1979. 101–128.
- NAGY 1858 = Nagy Iván: *Lubellei és Kisfaludi Lipthay család nemzedékrendje és oklevelei*. Pest. 1858.
- NAGY 1861 = Nagy Iván: *Királyi, nádori s némely más nevezetes levelek Nógrádhoz 1663–1666*. Magyar Történelmi Tár 10. (1861) 110–201.
- NAGY 1874 = Nagy Iván: *Bezzegh György és veje*. Századok 8. (1874) 369–379.
- NAGY 1877 = Nagy Iván: *Történeti apró emlékek*. Magyar Történelmi Tár 22. (1877) 261–282.
- NAGY 1894 = Nagy Iván: *Balassa Gyarmat*. Balassagyarmat. 1894.

- NAGY 1898 = Nagy Iván: *Egy jó középrendű nemes úr birtokállaga a XVII. században*. Történelmi Tár 1898. 463–480.
- NAGY 1907 = Nagy Iván: *Nógrád vármegye története az 1544-ik évig*. Balassagyarmat. 1907.
- NAGY 1978 = Nagy László: *A végvári dicsőség nyomában*. Zrínyi Katonai Kiadó. Budapest, 1978.
- NAGY-SZEDER 1926 = Nagy Szeder István: *Kiskun-Halas város története oklevél-tárral* 1. köt. (A redemptio előtti kor). Kiskunhalas. 1926.
- NAGYIVÁN = Nagy Iván: *Magyarország családai czímerekkel és nemzedékrendi táblákkal*. I–XII. köt. Pest. 1857–1868. [Az interneten is: <http://books.google.hu>]
- NÉKÁM-SCHNEIDER 1981 = Nékám Edit – Schneider Miklós: *„Úgy határozott a tekintetes vármegye...” Nógrád megyei statutumok a XVII–XIX. századból*. Nógrád Megyei Levéltár. Salgótarján. 1981. (Adatok és források a Nógrád Megyei Levéltárból 11.)
- NÉMETH 1991 = Németh Gábor: *Gyöngyösi testamentumok és fassiólevelek 1642–1710*. Heves Megyei Levéltár. Eger. 1991. (A Heves Megyei Levéltár forráskiadványai 2.)
- NÉMETH 2004 = H. Németh István: *Várospolitikai és gazdaságpolitika a 16–17. századi Magyarországon*. (A felső-magyarországi városszövetség). 1–2. köt. Gondolat – Magyar Országos Levéltár. Budapest. 2004.
- NOVÁK 1994 = Novák László: *Nagykőrös története és néprajza a 19. század közepéig*. 1. köt. Arany János Múzeum. Nagykőrös. 1994. („Hej, Nagykőrös, híres város...” I/1. / Nagykőrös város monográfiája 1.)
- OBORNI 2000 = Oborni Teréz: *A kora újkori latin nyelvű forrásszövegek kiadásáról*. Fons 7. (2000) 67–76.
- ODESCALCHI 1897 = Odescalchi Artúr: *Emlékek a majthényi, kesselleőkeői és berencsi Majthényi bárók és urak családi levéltárából 1451–1728*. Történelmi Tár 1897. 1–338.
- OKOLICSÁNYI 2009 = Okolicsányi József: *A Nógrádi Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyházmegye monográfiája*. Szerk. Galcsik Zsolt. METEM. Budapest. 2009. (METEM Könyvek 67.)
- OPPEL 1908 = Oppel Jenő: *Czepléd a török alatt*. Czepléd. 1908. [Különlenyomat a Czeplédi. M. Kir. Állami Főgimnázium 1907–1908. évi értesítőjéből]
- OROSZ 1906 = Orosz Ernő: *Heves és a volt Külső-Szolnok egyesült vármegyék nemes családjai*. Eger. 1906. [Az interneten is: <http://www.vfmk.hu/vfek>]

- PALÁDI-KOVÁCS 1997 = *Magyar néprajz* 4. köt. (*Életmód*). Szerk. Paládi-Kovács Attila. Akadémiai Kiadó, Budapest. 1997. [Az interneten is: <http://mek.niif.hu>]
- PALÁDI-KOVÁCS 2001 = *Magyar néprajz* 2. köt. (*Gazdálkodás*). Szerk. Paládi-Kovács Attila. Akadémiai Kiadó, Budapest. 2001. [Az interneten is: <http://mek.niif.hu>]
- PALÁSTHY 1891 = Palásthy Pál: *A Palásthyak*. II. köt. Budapest. 1891.
- PÁLFFY 1995 = Pálffy Géza: *Katonai igazságszolgáltatás a királyi Magyarországon a XVI–XVII. században*. Győr–Moson–Sopron megye Győri Levéltára. Győr. 1995. [Az interneten is: http://www.habsburg.org.hu/noflash.php?l=hu&p=t_pg]
- PÁLFFY 1996 = Pálffy Géza: *A török elleni védelmi rendszer szervezetének története a kezdetektől a 18. század elejéig*. Történelmi Szemle 38. (1996) 163–217.
- PÁLFFY 1997a = Pálffy Géza: *A rabkereskedelem és rabtartás gyakorlata és szokásai a XVI–XVII. századi török-magyar határ mentén (Az oszmán-magyar végvári szokásjog történetéhez)*. Fons 4. (1997) 1. sz. 5–78.
- PÁLFFY 1997b = Pálffy Géza: *Kerületi és végvidéki főkapitányok és főkapitány-helyettesek Magyarországon a 16–17. században*. Történelmi Szemle 39. (1997) 257–288. [Az interneten is: <http://epa.oszk.hu>]
- PÁLFFY 1998a = Pálffy Géza: *Katonai igazságszolgáltatás Magyarországon a XVI–XVII. században*. PhD-disszertáció. Eötvös Loránd Tudományegyetem. Középkori és Koraiújkor Magyar Történelmi Tanács. Budapest. 1998.
- PÁLFFY 1998b = Pálffy Géza: *A veszprémi végvár fő- és vicekapitányainak életrajzi adattára (16–17. század)*. In: *Veszprém a török korban*. Szerk. Tóth G. Péter. Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság – Laczkó Dezső Múzeum. Veszprém. 1998. (Veszprémi Múzeumi Konferenciák 9.) 91–188.
- PÁLFFY 1999 = Pálffy Géza: *A császárváros védelmében. A győri főkapitányság története 1526–1598*. Győr–Moson–Sopron Megye Győri Levéltára. Győr. 1999. (A győri főkapitányság története a 16–17. században 1.) [Az interneten is: http://www.habsburg.org.hu/noflash.php?l=hu&p=t_pg]
- PÁLFFY 2003a = Pálffy Géza: *Az egerszegi végvár 1682. évi rendtartása*. In: *Tanulmányok Makai Ágnes hatvanadik születésnapjára*. Budapest. 2003. [Készült egyetlen példányban.]
- PÁLFFY 2003b = Pálffy Géza: *Az első horvát hadiszabályzatok (1578) magyarországi gyökerei*. In: *Népek együttélése Dél-Pannóniában*. Tanul-

- mányok Szita László 70. születésnapjára. Szerk. Lengvári István-Vonyó József. Pro Pannonia Kiadó. Pécs. 2003. (Pécsi Tudománytár sorozat) 295–304.
- PÁLFFY 2003c = Pálffy Géza: *Türkenabwehr, Grenzsoldatentum und die Militarisierung der Gesellschaft in Ungarn in der Frühen Neuzeit*. In: *Historisches Jahrbuch* 123. (2003) 111–148.
- PÁLFFY 2007 = Pálffy Géza: *Militärische Rechtspflege im Königreich Ungarn im 16. und 17. Jahrhundert*. In: *Historisches Jahrbuch* 127. (2007) 33–73.
- PÁLFFY 2009 = Pálffy Géza: *Romlás és megújulás 1606–1703*. Kossuth Kiadó. Budapest. 2009. (Magyarország története 10.)
- PÁLMÁNY 1978 = Pálmány Béla: *Szécsény úrbéri viszonyai az újraterelítéstől a jobbágyfelszabadításig (1690–1848)*. Tanulmányok Szécsény múltjából 1. (1978) 49–80.
- PÁLMÁNY 1982a = Pálmány Béla: *Köznemesek a szécsényi Forgách uradalomban 1542–1848*. In: *Tanulmányok Szécsény múltjából* 5. (1982) 5–93.
- PÁLMÁNY 1982b = Pálmány Béla: *Két szécsényi céh kiváltságlevele 1617-ből*. I–II. rész. Szécsényi Honismereti Híradó 1982. 1. sz. 52–64. 2. sz. 57–65.
- PÁLMÁNY 1983a = Pálmány Béla: *A szécsényi céhek története 1617–1857*. In: *Tanulmányok Szécsény múltjából*. 6. (1983) 5–30.
- PÁLMÁNY 1983b = Pálmány Béla: *Háromszáz esztendeje, 1683. november 10-én szabadult fel Szécsény a török uralom alól*. Szécsényi Honismereti Híradó 1983. 3. sz. 53–71.
- PÁLMÁNY 1983c = Pálmány Béla: *Levelek Szécsény második török hódoltsága korából*. Szécsényi Honismereti Híradó 1983. 2. sz. 83–99.
- PÁLMÁNY 1984 = Pálmány Béla: *Szécsényi és bujáki török parancsnokok levelei Koháry István füleki főkapitányhoz (1667–1680)*. Szécsényi Honismereti Híradó 1984. 2. sz. 56–76.
- PÁLMÁNY 1985 = Pálmány Béla: *Magyar és török végvárai Nógrád vármegyében (1663–1685)*. In: *Magyar és török végvárai (1663–1684)*. Szerk. Bodó Sándor – Szabó Jolán. Dobó István Vármúzeum. Eger. 1985. (Studia Agriensia 5.) 153–163.
- PÁLMÁNY 1986a = Pálmány Béla: *Végvárai Nógrád vármegyében a török kiűzése és az újraterelítés korszakában (1663–1703)*. Salgótarján. 1986. (Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve XII.)
- PÁLMÁNY 1986b = Pálmány Béla: *Forgách Ádám és Koháry István zálogszerződésai a szécsényi uradalom tárgyában (1647–1650)*. Szécsényi Honismereti Híradó 1986. 1–2. sz. 58–73.

- PÁLMÁNY 1987 = Pálmány Béla: *Szécsényi mezővárosi önkormányzatának szabályrendelete 1699-ből*. Szécsényi Honismereti Híradó 1987. 41–46.
- PÁLMÁNY 1989a = Pálmány Béla: *Adatok a szécsényi Forgách kastély történetéhez 1335–1765*. Nógrádi Történeti Évkönyv 1989. 59–84.
- PÁLMÁNY 1989b = Pálmány Béla: *Szécsény legrégebbi lakosság névsora, az 1551. évi bordézsmajegyzék*. Szécsényi Honismereti Híradó 1989. 35–40.
- PÁLMÁNY 1996 = Pálmány Béla: *A végvár-mezővárostól a városig. Balassagyarmat polgári fejlődése az újkorban 1552–1870*. Nagy Iván Történeti Kör – Évkönyv 3. (1996) Szerk. Tyekvicska Árpád. Balassagyarmat. 1997. 3–36.
- PÁLMÁNY 2000 = Pálmány Béla: *A falu a honfoglalástól a jobbágyszabadításig és a nemzeti szabadságharcban*. In: Varsány. Egy palóc falu évezrede. Szerk: uő. Varsány Község Önkormányzata. Varsány. 2000. 9–120.
- PARTI 2007 = Parti Zoltán: *Fülek*. Plectrum Kiadó. Fülek. 2007.
- PATAY 1959 = Patay Pál: *A bujádi vár*. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata. Budapest. 1959. (Műemlékeink sorozat)
- PAULER 1876 = Pauler Gyula: *Wesselényi Ferencz nádor és társainak összeesküvése* 1–2. köt. Magyar Tudományos Akadémia. Budapest. 1876.
- PESTY 1874 = Pesty Frigyes: *Zólyom vármegyei alispánok*. Századok 8. (1874) 579–582.
- PETNEKI 1985 = Petneki Áron: *Sobieski János lengyel király és kortársai Szécsény 1683-as felszabadításáról*. Szécsényi Honismereti Híradó 1985. 1–2. sz. 71–84.
- PONGRÁCZ 2008 = Pongrácz, Denis – Ragač, Radoslav – Strešňák Gábor – Tandlich, Tomáš – Federmayer, Frederik: *Pozsony vármegye nemes családjai*. Méry Ratio Kiadó. Pozsony. 2008.
- RÁCZ 1903 = Rác Viktor: *Adatok a rádai Rádai család történetéhez*. Genealógiai Füzetek 1. (1903) 23–24.
- REIZNER 1899–1900 = Reizner János: *Szeged története*. 1–4. köt. Szeged. 1899–1900. [Az interneten is: www.bibl.u-szeged.hu/reizner]
- RÓNAI HORVÁTH 1894 = Rónai Horváth Jenő: *A felső-magyarországi hadjárat 1664-ben*. *Hadtörténelmi Közlemények* 7. (1894) 285–321.
- RMKT XVII. sz./12. = *Régi magyar költők tára*. XVII. század. 12. köt. (Madách Gáspár, egy névtelen, Beniczky Péter, gróf Balassa Bálint, Listius László, Esterházy Pál és Fráter István versei). Szerk. Varga Imre – Cs. Havas Ágnes, Stoll Béla. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1987.

- RUSVAY-VARGA 1992 = Rusvay Tibor-Varga Lajos: *A XVII. század eleji Vác történetének egyik forrása*. Váci Múzeum Egyesület. Vác. 1992. (Váci füzetek 1.)
- SALAMON 1875 = Salamon Ferencz: *Magyarország térképéről a törökök bennlakta idején*. In: Salamon Ferencz kisebb történelmi dolgozatai. Budapest. 1875. 292–324.
- SÁRKÖZY 2006 = Sárközy Sebestyén: *Egy eltűnt gömőri végvár: Putnok*. In: „Gondolják, látják az várnak nagy voltát.” Tanulmányok a 80 éves Nováki Gyula tiszteletére. Szerk. Kovács Gyöngyi – Miklós Zsuzsa. Castrum Bene Egyesület – Históriaantik Könyvesház Kiadó. Budapest. 2006. 253–268.
- SARLAY 1934 = Sarlay Samu: *A Wattay-család birtokszerzeményei*. Turul 48. (1934) 27–28.
- SARLAY 1941 = Sarlay Samu: *A Garay család*. Turul 55. (1941) 35–38.
- SIPOS 2009 = Sipos Gábor: *Az Erdélyi Múzeum-Egyesület könyvtárának története*. In: Az Erdélyi Múzeum Egyesület gyűjteményei. Szerk. uő. Erdélyi Múzeum Egyesület. Kolozsvár. 2009. 11–68.
- SOÓS 1974 = Soós Imre: *A hódolt szolgabíró és a hódolt esküdt Heves megyében a 17. században*. Archivum 2. (1974) 5–32.
- SOÓS 1975 = Soós Imre: *Heves megye községei 1867-ig*. Heves Megyei Levéltár. Eger. 1975.
- SOÓS 1991 = Soós Imre: *Képek a pásztói egyházközség és művelődés történetéből 1848-ig*. In: Tanulmányok Pásztó történetéből 1. Szerk. Á. Varga László. Pásztó város önkormányzata. Salgótarján. 1991. 7–48.
- SUGÁR 1984 = Sugár István: *Az egri püspökök története*. Szent István Társulat. Budapest. 1984. (Az Egri Főegyházmegye schematizmusa 1.)
- SUGÁR 1986 = Sugár István: *A törökösség (turcismus) Heves vármegyében*. Agria 22. (1986) 99–112.
- SUGÁR 2001 = Sugár István: *Az Egri Káptalani Hiteleshely nógrádi vonatkozású iratainak regesztái 1378–1700*. Nógrád Megyei Levéltár. Salgótarján. 2001. (Adatok, források és tanulmányok a Nógrád Megyei Levéltárból 30.)
- SZÁDECZKY 1891 = Szádeczky Lajos: *Gróf Forgách Ádám utasításai galgóczi és gácsi tiszteinek 1644–1647-ig*. Történelmi Tár 1891. 517–528. 697–702.
- SZAKÁLY 1969 = Szakály Ferenc: *Parasztvármegyék a XVI–XVII. században*. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1969. (Értekezések a történeti tudományok köréből 49.)

- SZAKÁLY 1981a = Szakály Ferenc: *Magyar adóztatás a török hódoltságban*. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1981.
- SZAKÁLY 1981b = Szakály Ferenc: *A gyöngyösi ispotályper 1667–1668-ban* (A „törökösség” fogalmának értelmezéséhez.) Archivum 10. (1981) 5–26.
- SZAKÁLY 1983 = Szakály Ferenc: *Török megszállás alatt (1543–1686.)* In: Szeged története I. köt. (A kezdetektől 1686-ig) Szerk. Kristó Gyula. Szeged. 1983. 535–738.
- SZAKÁLY 1984 = Szakály Ferenc: *Gyöngyös gazdasági és társadalmi változásai a török korban*. In: Tanulmányok Gyöngyösről. Szerk. Havassy Péter – Kecskés Péter. Gyöngyös. 1984. 147–178.
- SZAKÁLY 1995 = *Pest-Pilis-Solt megye XVI–XVII. századi dica és dézsmajegyzékei*. Szerk. Szakály Ferenc. Pest Megyei Levéltár. Budapest. 1995.
- SZAKÁLY 1997 = Szakály Ferenc: *Magyar intézmények a török hódoltságban*. MTA Történettudományi Intézete. Budapest. 1997. (Társadalom- és művelődés-történeti tanulmányok 21.)
- SZAKÁLY 2000 = Szakály Ferenc: *Kiskunhalas a török uralom alatt*. In: Kiskunhalas története. I. köt. Tanulmányok Kiskunhalasról a kezdetektől a török kor végéig. Szerk. Ö. Kovács József – Szakál Aurél. Kiskunhalasi Múzeum. Kiskunhalas. 2000. 303–379. [Az interneten is: <http://www.halas.hu/kiskunhalas/tort1/index.html>]
- SZAKÁLY 2001 = Szakály Ferenc: *A hódolt megye története*. In: Pest megye monográfiája I. köt. Szerk. Zsoldos Attila. Pest Megye Monográfia Közalapítvány. Budapest. 2001. 329–543.
- SZÁNTÓ 1980 = Szántó Imre: *A végvári rendszer kiépítése és fénykora Magyarországon 1541–1593*. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1980.
- SZARKA 2008 = Szarka Gyula: *A váci püspökség gazdálkodása a török hódítás korában 1526–1686*. Szerk. Molnár Antal. Vác Város Levéltára. Vác. 2008. (Váci történelmi tár 5.)
- SZEDERKÉNYI 1891 = Szederkényi Nándor: *Heves vármegye története*. III. köt. Egervára elestétől visszavételéig 1596–1687. Eger. 1891. [Az interneten is: <http://mek.oszk.hu>]
- SZEGŐ 1911 = Szegő Pál: *Végváraink szervezete a török betelepедéstől a tizenötéves háború kezdetéig. (1541–1593)* Budapest. 1911.
- SZENDREI 1890 = Szendrei János: *Czímeres nemeslevelek Borsod vármegye levéltárában*. Turul 8. (1890) 86–89.
- SZIJÁRTÓ 2005 = Szijártó M. István: *A diéta. A magyar rendek és az országgyűlés 1708–1792*. Osiris Kiadó. Budapest. 2005.

- SZILÁDY-SZILÁGYI 1863 = Szilády Áron – Szilágyi Sándor: *Okmánytár a hódoltság történetéhez Magyarországon. Nagy-Kőrös, Czegléd, Dömsöd, Szeged, Halas levéltáraiból.* I-II. köt. Pest. 1863. (Török-magyarkori emlékek – Okmánytár 1-2.) [Az interneten is: <http://books.google.hu>]
- SZILÁGYI 1879 = Szilágyi Sándor: *Bethlen Gábor uralkodása történetéhez (1613–1629).* Történelmi Tár 1879. 219–261. 429–465. 742–786.
- SZILÁGYI 1880 = Szilágyi Sándor: *Kemény János és Bornemisza Pál levelezése.* Történelmi Tár 1880. 3–56. 277–320.
- SZILY 1884 = Szily Kálmán: *Farkas Pál és Farkas Ádám följegyzései 1638-tól 1694-ig.* Történelmi Tár 1884. 86–101
- SZIRÁCSIK 2005 = „Rákóczy levelek” Nagy Iván Rákóczi-kori iratmásolatainak regesztái a Nógrádi Levéltárból. Szerk. Szirácsik Éva. Nógrád Megyei Levéltár. Salgótarján. 2005.
- SZLUHA 2003 = Szluha Márton: *Nyitra vármegye nemes családjai.* 1–2. köt. Heraldika Kiadó. Budapest. 2003.
- SZLUHA 2006 = Szluha Márton: *Árva, Trencsén, Zólyom vármegye nemes családjai.* Heraldika Kiadó. Budapest. 2006. (Felvidéki nemes családok 1.)
- SZLUHA 2008 = Szluha Márton: *Sáros, Turóc vármegye nemes családjai.* Heraldika Kiadó. Budapest. 2008. (Felvidéki nemes családok 2.)
- SZOMSZÉD 1989 = Szomszéd András: *Cered krónikája 1920-ig.* Cered Községi Közös Tanács. Cered. 1989. (Ceredi helytörténeti tanulmányok 1.)
- SZOMSZÉD 2000 = Szomszéd András: *Bujákról is kellő gondoskodás történjék.* Buják Község Önkormányzata. Buják. 2000. (Bujáki könyvek 1.)
- SZÖGI 1991 = Szögi László: *Az olmüti egyetemen tanult magyarországi, erdélyi és horvátországi születésű hallgatók 1576–1850.* In: Unger Mátyás Emlékkönyv. Emlékkönyv Unger Mátyás negyedszázados egyetemi történész tanári működése emlékére, és születésének hetvenedik évfordulója alkalmából. Szerk. E. Kovács Péter – Kalmár János – V. Molnár László. MTA Történettudományi Intézet. Budapest. 1991. 191–225.
- TAKÁTS 1908 = Takáts Sándor: *A magyar gyalogság megalakulása.* Magyar Tudományos Akadémia. Budapest. 1908.
- TAKÁTS 1926 = Takáts Sándor: *A régi magyar hadbíróság.* In: Takáts Sándor: *A magyar múlt tarlójáról.* Genius. Budapest. 1926. 137–163.
- TARKÓ 2008 = Tarkó Ilona: *Török rabok váltságdíjai Batthyány II. Ferenc idején.* In: *Mindennapi élet a török árnyékában.* Kora újkori társadalom- és életmódtörténet. Szerk. J. Újváry Zsuzsanna. Pázmány Péter Katolikus Egyetem. Piliscsaba. 2008. (Khronosz: A Páz-

- mány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kara Történelemtudományi Doktori Iskolájának sorozata 1.) 71–80.
- THALY 1872 = Thaly Kálmán: *Adalékok a Thököly- és Rákóczi-kor irodalomtörténetéhez*. 1. köt. Ráth Mór. Pest. 1872.
- THALY 1873 = Thaly Kálmán: *Három újabb levél Gyöngyösitől*. Századok 7. (1873) 506–510.
- THALY 1878 = Thaly Kálmán: *Gróf Koháry István naptári jegyzeteiből*. Történelmi Társulat 1878. 396–400.
- THALY 1885 = Thaly Kálmán: *Báró Koháry István hagyatéki leltára*. Történelmi Társulat 1885. 605–608.
- THALY 1898 = *A Báró Orlay és Gróf Serényi család zábláthi levéltárából*. 1566–1718. Kiad. Thaly Kálmán. Budapest. 1898.
- TÓTH 1913 = Tóth Tivadar: *A jászkúrok története a török hódoltság korában*. Szolnok. 1913. (Művelődéstörténeti értekezések 68.)
- TÓTH 2001 = Tóth Péter: *Nógrád vármegye nemesi közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái 1652–1656*. Nógrád Megyei Levéltár. Salgótarján. 2001.
- TÓTH 2002 = Tóth Hajnalka: *Török rabok Batthyány I. Ádám uradalmaiban*. Aetas 17. (2002) 1. sz. 136–153.
- TÓTH 2004 = Tóth Krisztina: *A Nagy-nógrádi főesperesség 17. századi katolikus egyházlátogatási jegyzőkönyvei*. Antal Károly Honismereti Alapítvány. Szécsény. 2004. (Szécsényi honismereti kiskönyvtár 15.)
- TURBULY 2000 = Turbuly Éva: *Megyei közigazgatás Sopron vármegyében a statútumok (szabályrendeletek) tükrében (1589–1771)*. In: Fejezetek Győr, Moson és Sopron vármegyék közigazgatásának történetéből. Szerk. Horváth József. Győr-Moson-Sopron Megye Önkormányzati Hivatala. Győr. 2000. 21–37.
- TUSOR 1994 = Tusor Péter: *Egyház és közélet a XVII. századi Magyarországon. Zombori Lippay György levelei királtságbeli főurakhoz*. Szakdolgozat. ELTE BTK. I–II. köt. Budapest. 1994. [Köszönjük Tusor Péternek, hogy kéziratot munkáját rendelkezésünkre bocsátotta (Pálffy Géza)]
- ÚJVÁRY 2006 = J. Újváry Zsuzsanna: *„Az szegény anyámat immáron teljességgel megemészti az sok siralom.” A török kori Magyarország élete egy muszlim rab viszontagságai tükrében*. Keletkutatás (2002 ősz – 2006 ősz) 102–130.
- VARGA 1958 = *Úriszék. XVI–XVII. századi perszövegek*. Szerk. Varga Endre. Magyar Országos Levéltár. Budapest. 1958. (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 5.)

- VARGA 1987 = Varga Lajos: *Az ecsegi Szent Kereszt céh iratai*. In: Katolikus egyháztörténeti konferencia – Keszthely 1987. Tudományos Ismeretterjesztő Társulat. Szerk. Höltyényi György. Budapest. 1987. 40–50.
- VARGA 2002 = Varga Lajos: *Malmok a pásztói egyház szolgálatában*. Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve 26. (2002) 81–104.
- VARGA 2007 = Varga Lajos. *A pásztói plébánia története*. Jel Könyvkiadó. Budapest. 2007.
- VARGA J. 1977 = Varga J. János: *Katonai bíraskodás a 16–17. századi dunántúli nagybirtokon és végvárakban. (Seregszék, hadiszék, úriszék)*. Századok 111. (1977) 439–462.
- VARGA J. 1981 = Varga J. János: *Szervitorok katonai szolgálata a XVI–XVII. századi dunántúli nagybirtokon*. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1981. (Értekezések a történeti tudományok köréből, Új sorozat 94.)
- VARGA J. 1991 = Varga J. János: *Rabtartás és rabkereskedelem a 16–17. századi Batthyány-nagybirtokon*. In: Unger Mátyás emlékönyv. Szerk. E. Kovács Péter és mások. MTA Történettudományi Intézete. Budapest. 1991. 121–133.
- VARGA J. 1992 = Varga J. János: *Katonai bíraskodás a 16–17. századi Dunántúlon*. Zalai Múzeum 4. (1992) 35–43.
- VARGA–KENYERES–TÓTH 2009 = *A 16–18. századi vármegyei jegyzőkönyvek regesztái*. DVD-ROM. Szerk. Á. Varga László – Kenyeres István – Tóth Péter. Arcanum Kiadó. Budapest. 2009.
- VÁRKONYI 1987 = Várkonyi Gábor: *Wesselényi Ferenc nádor*. Sic Itur ad Astra 1. (1987) 1. sz. 76–115.
- VÁRKONYI 2009 = *Wesselényi Ferenc nádorra választása*. In: Szerencsének elegyes forgása – II. Rákóczi György és kora. Szerk. Kármán Gábor – Szabó András Péter. L'Harmattan Kiadó. Budapest. 2009. 301–323.
- VASS 1982 = Vass Előd: *Cegléd az Árpád-kortól a török kor végéig*. In: Cegléd története. Szerk. Ikvai Nándor. Szentendre. 1982. (Studia Comitatensia 11.) 83–120.
- VASS 1993 = Vass Előd: *A szécsényi szandzsák 1554. évi adóösszeírása*. Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve 18. (1992–1993) 7–102.
- VÉGH 2007 = Végh Ferenc: *Bírodalmak határán – a Balaton partján. Keszthely végvárváros a XVI–XVII. században*. Históriaantik Könyvesház Kiadó. Budapest. 2007. (Disszertációk a társadalomtudományok köréből 1.)

- VÉGH 2010 = Végh Ferenc: *Egerszeg végvár és városa a 17. században*. Millecentenáriumi Közalapítvány. Zalaegerszeg. 2010. (Zalaegerszegi füzetek 10.)
- VELICS–KAMMERER 1890 = *Magyarországi török kincstári defterek*. 2. köt. Szerk. Velics Antal – Kammerer Ernő. MTA. Budapest. 1890.
- VERESS 1933 = Veress Endre: *Gróf Kemény József*. Erdélyi Múzeum 38. (1933) 1–3. sz. 3–38. 4–6. sz. 129–158. [Az interneten is: <http://www.epa.oszk.hu>]
- VINCZE 2007 = Vincze Dániel: Az egri vilajet legészakibb tartománya: a szécsényi szandzsák. Archivum 18. (2007) 5–20.
- VINCZE 2008 = Vincze Dániel: *Az egri vilajet kolduló rabjainak szerepe a török-magyar diplomáciai és társadalmi érintkezésben*. In: Hagyomány és megújulás. Életpályák és társadalmi mobilitás a végváriak körében. Szerk. Veres Gábor–Berecz Máttyás. Heves Megyei Múzeumi Szervezet. Eger. 2008. (Studia Agriensia 27.) 149–174.
- WERBŐCZY 1990 = Werbőczy István: *Tripartitum. A dicsőséges magyar királyság szokásjogának hármaskönyve*. Latin–magyar kétnyelvű kiadás. Szerk. Bónis György. Téka Könyvkiadó. Budapest. 1990.
- WERBŐCZY 2006 = *The Customary Law of the Renowned Kingdom of Hungary. A Work in Three Parts Rendered by Stephen Werbőczy (The „Tripartitum”) / Tripartitum opus iuris consuetudinarii incltyti regni Hungariae per Stephanum de Werbewcz editum*. Introductory study by László Péter. Szerk. Bak János M.–Banyó Péter – Rady, Martyn. Idyllwild CA–Budapest. 2006. (The Laws of the Medieval Kingdom of Hungary / Decreta regni mediaevalis Hungariae, Series I., 1000–1526., vol. 5.)
- WIDEMAN 1652 = Wideman, Elias: *Icones illustrium heroum Hungariae*. Wien. 1652. [Reprint: Helikon Kiadó – OSZK. Budapest. 2004.]
- ZRÍNYI 2003 = *Zrínyi Miklós összes művei*. Szerk. Kovács Sándor Iván. Kortárs Könyvkiadó. Budapest. 2003. (Magyar remekírók sorozat)
- ZÓLYOMI 1998 = Zólyomi József: *Herencsény története*. [Nógrád megyei Levéltár]. Balassagyarmat. 1998. (Nagy Iván könyvek 2.)

A szécsényi seregszéki jegyzőkönyvben szereplő bejegyzések listája

a seregszéki ülés sorszáma és ideje		a seregszék helyszíne	a seregszéket összehívó személy	a seregszék megnevezett tagjai
az ügy sorszáma	a felperes fél neve		az alperes fél neve	a per tárgya
1.	1656. ápr. 8. Szo	A szécsényi német vár	Koháry István kapitány	nemes és vitézlő törvénybírák
I.	Vadkerti István		Balogh Ilona szécsényi katonafeleség	anyagi
2.	1656. ápr. 15. Szo	Kajdi János háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lako- zó nemes, vitézlő törvénytevő bírák
II.	Kis János szécsényi katona		Mészáros András szécsényi katona	anyagi
3.	1656. ápr. 22. Szo	Koháry István háza	[Koháry István kapitány]	szécsényi nemes vitézlő, tör- vénybeli bírák, illetve Bene Já- nos, Madách János, Libercsey Mihály, Kutassy György, Bene András, Pápay János „kívül valók”
III.	Wesselényi Ferenc nádor		Csana György és más szécsényi katonák	hatalmaskodás
4.	1656. ápr. 24. H	Liptay István háza	Koháry István kapitány	szécsényi praesidiumban lako- zó nemes és vitézlő törvénybe- li bírák
IV.	Határozat Oláh Demeter és Sipos Mihály vásárbíróvá választásáról			
5.	1656. máj. 6. Szo	Liptay István háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lako- zó nemes, vitézlő törvénybeli bírák
V.	Szadai Erzsébet szécsényi katonafeleség		Szántó Ferenc szécsényi katona	szidalmazás
VI.	Koháry István kapitány (hivatalból)		Keskeny Pál tarnaörsi bíró	törökösség
6.	1656. máj. 7. V	nincs megadva	nincs megadva	nincs megadva
VII.	Trupolyai Kata		Bárkányi Bálint szécsényi katona	szidalmazás
7.	1656. máj. 26. P	Szadai Erzsébet háza	nincs megadva	Kajdi János, Gesztelyi János Némethy Pál, Horvát János Nagy János, Oroszlányi István
VIII.	Nagy Ilona [szécsényi katonafeleség]		Szadai Erzsébet szécsényi katonafeleség	szidalmazás

a seregszéki ülés sorszáma és ideje		a seregszék helyszíne	a seregszéket összehívó személy	a seregszék megnevezett tagjai
az ügy sorszáma	a felperes fél neve		az alperes fél neve	a per tárgya
8.	1656. máj. 28. V	Liptay István háza	Liptay István alkapitány	szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénybeli bírák
IX.	Varga Judit szécsényi katonafeleség		Molnár Ilona [szécsényi katonafeleség]	szidalmazás
9.	1656. jún. 17. Szo	Koháry István háza	[Koháry István kapitány]	szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénybeli bírák
X.	Szöllősi István pásztói plébános		Harangozó Albert szécsényi katona	rágalmazás
XI.	Budai Bornemissza Bolgár Pál		Rédei Mátyás szécsényi katona	hatalmaskodás
V.	Szadai Erzsébet szécsényi katonafeleség		Szántó Ferenc szécsényi katona	szidalmazás
10.	1656. jún. 28. Sze	Liptay István háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakozó nemes, vitézlő törvénybeli bírák
X.	Szöllősi István pásztói plébános		Harangozó Albert szécsényi katona	rágalmazás
XI.	A szécsényi hadszertáros felesége		Rácz Pál [szécsényi katona]	szidalmazás
11.	1656. júl. 1. Szo	Kajdi János háza	Koháry István kapitány	szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvénybeli bírák
XII.	Majtényi Szűcs Lukács gyöngyösi lakos		Kozári György nemes	anyagi
12.	1656. aug. 19. Szo	A szécsényi német (belső) vár	Koháry István kapitány	szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénybeli bírák, illetve Tassi Mihály, Bágyoni Mátyás és a füleki strázsamester „kívül valók”
XIII.	Koháry István kapitány (hivatalból)		Répás János gyöngyösi bíró és a gyöngyösi tanács	törökösség
XIV.	Koháry István kapitány (hivatalból)		A sipeki jobbágyok	törökösség
13.	1656. szept. 2. Szo	A szécsényi német (belső) vár	Koháry István kapitány	szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénybeli bírák
XV.	Koháry István kapitány (hivatalból)		Villám János szécsényi katona, és Here Mihály „szolgája”	lopás
XVI.	Nemes Mihály vasas rab		A török rab szökésért felelős személyek (a szécsényi kapusok)	anyagi (sarc)

a seregszéki ülés sorszáma és ideje		a seregszék helyszíne	a seregszéket összehívó személy	a seregszék megnevezett tagjai	
az ügy sorszáma		a felperes fél neve	az alperes fél neve		a per tárgya
14.	1656. szept. 19. K	Liptay István háza	Koháry István kapitány	szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénybeli bírák	
XVII.	Balogh Márton szécsényi lovaskatona		Szalai Pál szécsényi katona		rágalmazás hatalmaskodás
XVIII.	Gesztelyi János		Elhunyt rác rabjának kezesei		anyagi
15.	1656. szept. 23. Szo	Liptay István háza	Liptay István alkapitány	szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvénytevő bírák	
XIX.	Szalai Pál szécsényi katona		Balogh Márton szécsényi lovaskatona felesége: Erzsébet		rágalmazás
16.	1656. okt. 7. Szo	A szécsényi német vár	Forgách Ádám bánya-vidéki főkapitány	szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvénybeli bírák, illetve Forgách György, Eszterházy Zsigmond, Nadányi Miklós, Ormándi Péter, Farkas György, Kuti János, Libercsey Mihály „kívül valók”	
XX.	Földváry János		A szécsényi magyar vitézek		hatalmaskodás
XXI.	Határozat a romhányfalvaiak hírviteléről				
XXII.	Határozat a magyar végvári katonák állomáshelyéről				
17.	1656. szept. 30. Szo	nincs megadva	nincs megadva	nincs megadva	
XXIII.	Határozat a szécsényi helyőrség kocsmáiban történő borkimérésről				
XXIV.	Liszkai Miklós szécsényi tömlőctartó esküformulája				
18.	1656. nov. 18. Szo	Géczi Gábor háza	nincs megadva	az szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénybeli bírák, illetve Libercsey Ferenc és Bene András	
XXV.	Balás Gergely		Sziráki János		gyilkosság
19.	1657. jan. 13. Szo	Kajdi János háza	Olasz Pál substitutus kapitány [?]	szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénybeli bírák	
XXVI.	Olasz Pál substitutus kapitány (hivatalból)		Kovács András pribék		törökosság
XXVII.	Parrag János		Máté János		anyagi
XXVIII.	Borbély János		Tót Péter		anyagi
XXIX.	Csordás Mihály keresztény rab felesége		Dobozi János [szécsényi katona]		anyagi

a seregszéki ülés sorszáma és ideje		a seregszék helyszíne	a seregszéket összehívó személy	a seregszék megnevezett tagjai
az ügy sorszáma	a felperes fél neve		az alperes fél neve	a per tárgya
20.	1657. jan. 27. Szo	Kajdi János háza	Liptay István alkapitány	az szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénytívó bírák
XXX.	Gutai István, Halmi Gábor tisztartója		Tassi Pál szécsényi katona	hatalmaskodás
XXXI.	Szabó András szécsényi katona és felesége		Török István szécsényi katona	rágalmazás, szidalmazás
XXXII.	Paksi Anna és leánya: Újvári Jánosné, szécsényi katonafeleség		Detki Benedek szécsényi gyaloghadnagy	nincs megadva
21.	1657. febr. 3. Szo	Kajdi János háza	A substitutus kapitány	szécsényi praesidiumban lakozó törvénybeli bírák
XXXIII.	A seregszék döntése Sepa János zár alá vett részéről			
XXX.	Gutai István, Halmi Gábor tisztartója		Tassi Pál szécsényi katona	hatalmaskodás
22.	1657. márc. 26. H	Liptay István háza	Liptay István alkapitány	szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénybeli bírák
XXXIV.	Borbély János		Tót Márton kezes rab	anyagi (kezesség)
23.	1657. ápr. 14. Szo	Koháry István háza	[Koháry István kapitány]	szécsényi törvénytevő bírák
XXXV.	Koháry István (hivatalból és földesúrként)		Kardos Mihály acsai jobbágy	törökösség
V.	Szadai Erzsébet szécsényi katonafeleség		Szántó Ferenc szécsényi katona	szidalmazás
24.	1657. ápr. 28. Szo	Liptay István háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénytevő bírák
XXXVI.	Virág Tamás keresztyén vasas rab		ismeretlen	anyagi (kezesség)
25.	1657. máj. 12. Szo	Koháry István háza	[Koháry István kapitány]	szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénytevő bírák
XXXVII.	Koháry István (hivatalból)		ismeretlen lator katonák	hatalmaskodás?
XXXVIII.	Koháry István (hivatalból) [?]		Újvári János [szécsényi katona]	fegyelmi
XXXIX.	Wattay Pál felajánlása a seregszék előtt a tűzkárok megtérítésére			
XL.	Határozat a szemét- és ganéjhordásról			
XLI.	Határozat Korponai Varga György és Olasz Szabó István vásárbíróvá választásáról			

a seregszéki ülés sorszáma és ideje		a seregszék helyszíne	a seregszéket összehívó személy	a seregszék megnevezett tagjai
az ügy sorszáma	a felperes fél neve		az alperes fél neve	a per tárgya
26.	1657. máj. 30. Sze	Liptay István háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakozó nemzeti vitézlő törvénytevő bírák
XLII.	Határozatok Baghy András hollóközi hadnagy és katonái nézeteltérésének rendezésére			
27.	1657. jún. 2. Szo	Kajdi János háza	Koháry István kapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvénytevő bírák
XLIII.	A nagypöstyényi birtokosok tiltakozása és tiltása a szécsényi katonák ottani halászata miatt			
XLIV.	Koháry István (hivatalból)		Dobozi János és Martonosi Dániel v. Tamás szécsényi katonák	lopás
XLV.	Csáki István		egy szécsényi csizmadia	rágalmazás
XLVI.	Csáki István		Csáki István szomszédja	határvita
28.	1657. jún. 9. Szo	Koháry István háza	[Koháry István kapitány]	szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvénytevő bírák, illetve: Madách János, Libercsey Mihály, Spáczai János és Bezegh György „kívülvalók”
XLIV.	Koháry István (hivatalból)		Dobozi János és Martonosi [Dániel, György v. Tamás] szécsényi katonák	lopás
XLVII.	Kovács György		Mészáros Ferenc	hatalmaskodás
29.	1657. jún. 18. H	Koháry István háza	[Koháry István kapitány]	szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénytevő bírák
XLVIII.	Határozatok a herencsényi lakosok panasza nyomán (bírájukról, a helyi nemesekről, a török rabok szállításáról).			
30.	1657. jún. 30. Szo	Liptay István háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénytevő bírák
XLIX.	Kerékgyártó Dorottya		Pap Márton [szécsényi katona]	szidalmazás
L.	Nagy Ilona szécsényi katonafeleség		Országgh István szécsényi katona	rágalmazás
31.	1657. szept. 1. Szo	Nem seregszéki ülés, hanem Kajdi János seregbíró feljegyzése egy előtte tett tiltakozásról		
LI.	Szabó Péter szécsényi gyaloghadnagy tiltakozása Héder Borbély Mihály gyöngyösi építkezése miatt			
32.	1657. szept. 17. H	Liptay István háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénytevő bírák
LII.	Liptay István (hivatalból)		Borbély István ifjú legény	házasságtörés

a seregszéki ülés sorszám és ideje		a seregszék helyszíne	a seregszéket összehívó személy	a seregszék megnevezett tagjai
az ügy sorszám	a felperes fél neve		az alperes fél neve	a per tárgya
33.	1657. okt. 18. Cs	Géczi Gábor háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvintevő bírák
LIII.	Farkas János és Pap István szolnoki kezes rabok		Barsi István és Kovács György karancsberényi juhászok	anyagi (rabszöktetés)
L.	Nagy Ilona szécsényi katonafeleség		Országgh István szécsényi katona	rágalmazás
34.	1657. nov. 3. Szo	Géczi Gábor háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvintevő bírák
LIII.	Farkas János és Pap István szolnoki kezes rabok		Barsi István és Kovács György karancsberényi juhászok	anyagi (rabszöktetés)
35.	1657. nov. 5. H	Kajdi János háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvintevő bírák
LIV.	Határozat Juhász Tamás örökségének családtagjai közötti felosztásáról			
LV.	Határozat Atkári Benedek örökségének özvegye és édesanyja közti felosztásáról			
36.	1658. jan. 26. Szo	Koháry István háza	Koháry István kapitány	szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvintevő bírák
LVI.	nincs megadva		Makai Kis Mihály szécsényi katona	hatalmaskodás
37.	1658. febr. 2. Szo	Géczi Gábor háza	Koháry István kapitány	szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvintevő bírák
LVII.	Koháry István (hivatalból)		Bárkányi Bálint, Kis Mátyás szécsényi katonák	fegyelmi
38.	1658. febr. 9. Szo	Olasz Pál háza	Olasz Pál [substitutus kapitány]	szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvintevő bírák
LVIII.	Foktövi István		Csollak Pál [szécsényi katona]	nincs megadva
LIX.	Egy jászárokszállási legény		Szúr Bálint [szécsényi katona]	anyagi
39.	1658. febr. 11. H	Olasz Pál háza	Koháry István kapitány	szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvintevő bírák
LX.	Fejér István és Jakus Márton jászárokszállási jobbágyok		Kemencei/ Gulyás Albert és Nagy/Pille György	rablás, gyilkosság
40.	1658. febr. 23. Szo	Liptay István háza	Liptay István alkapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvintevő bírák
LVIII.	Foktövi István		Csollak Pál [szécsényi katona]	nincs megadva
LXI.	Turóczi János özvegye: Borbála		Kocsis György felesége	rágalmazás

a seregszéki ülés sorszáma és ideje		a seregszék helyszíne	a seregszéket összehívó személy	a seregszék megnevezett tagjai
az ügy sorszáma	a felperes fél neve		az alperes fél neve	a per tárgya
41.	1658. márc. 9. Szo	Liptay István háza	Liptay István alkapitány	szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvintevő bírák
LXII.	Határozat Bussai Tót Antal örökségének özvegye és leánya közötti felosztásáról			
42.	1658. márc. 16. Szo	a szécsényi vár	Forgách Ádám bányavidéki főkapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénbírák, illetve: Nadányi Miklós, Iványi Fekete László, Liptay István, Vécsey Sándor, Bene János, Madách Janos, Bátori László, Kürtössy István, Baratkai István, Egri István, Borbély István és Lévai János „kívül való bírák”
LXIII.	A váci kezes rabok		24 kibocsátott váci rab	anyagi (kezesség)
43.	1658. ápr. 6. Szo	Liptay István háza	Koháry István kapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvintevő bírák
LXIV.	Bobor János terényi lakos		Borin István és más szécsényi katonák	
44.	1658. ápr. 10. Sze	Kajdi János háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvintevő bírák
LXV.	Makai György megegyezése anyjával: Makai Mihálynéval bizonyos adósság felől			
LIV.	Juhász Tamás családtagjainak megegyezése a férfi örökségről			
45.	1658. ápr. 20. Szo	nincs megadva	nincs megadva	nincs megadva
LXVI.	Határozat Diméndi István és Olasz Szabó István vásárbíróvá választásáról			
46.	1658. máj. 25. Szo	Kajdi János háza	Koháry István kapitány	szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvintevő bírák
LXVII.	Pető István tiltkozása a szécsényi katonák által bérelt irtványrétek éves bérleti díja felől			
LXVIII.	Kökényesi István [szécsényi lovaskatona]		Szita Miklós héhalomi lakos	
LXIX.	Borsodi Bálintné, egy rab felesége		Horvát Balázs szécsényi katona	
LXX.	Géczi Gábor substitutus kapitány tiltakozása Detki Benedek gyaloghadnagy embereinek rimóci hatalmaskodása miatt			
47.	1658. jún. 8. Szo	Kajdi János háza	Liptay István alkapitány	szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvintevő bírák
LXXI.	Sipos István/Mihály acsai jobbágys		Horvát György [szécsényi katona]	
LXXII.	Nagy/Csordás Mihály megegyezése hűgával			
LXXIII.	Szalóki Mihály [szécsényi katona]		Zákány Istvánné [szécsényi katonafeleség]	

a seregszéki ülés sorszáma és ideje		a seregszék helyszíne	a seregszéket összehívó személy	a seregszék megnevezett tagjai	
az ügy sorszáma	a felperes fél neve		az alperes fél neve		a per tárgya
48.	1658. jún. 19. Sze	Nem seregszéki ülés, hanem Kajdi János seregbíró feljegyzése egy perdöntő eskü letételéről			
LXXI.	Sipos István/Mihály acsai jobbágy		Horvát György [szécsényi katona]		
49.	1658. aug. 31. Szo	Liptay István háza	Koháry István kapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvintevő bírák	
LXXIV.	Némédi János vasas rab		Tót Pál gyöngyösi lakos		anyagi (kezesség)
50.	1658. szept. 16. H	Kajdi János háza	Liptay István alkapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvintevő bírák	
LXXV.	Horvát Miklós egri rab		Pap Mihály csóri-i lakos		anyagi (kezesség)
51.	1658. okt. 24. Cs	Kajdi János háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvintevő bírák	
LXXVI.	Szakály Panna füleki lakos megegyezése Szakály Erzsébet szécsényi lakossal egy ház felől				
LXXVII.	A dunapatajaiak		Török István [szécsényi katona]		hatalmaskodás
52.	1658. nov. 16. Szo	Kajdi János háza	Koháry István kapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvintevő bírák	
LXXVIII.	Koháry István (földesúrként)		Kis Anna gyöngyöspatai jobbágy		paráznaság, gyilkosság, törökösség
LXXIX.	Határozat a Jambrik család vagyonának Jambrik Dorottya és Jambrik Zsuzsanna közti elosztásáról				
LXXX.	Vörös János megegyezése rokonaival				
LXXXI.	Gesztelyi János		Csorba György [szécsényi katona] és társai		hatalmaskodás
LXXXII.	Határozat Véglesi János örökségéről				
53.	1658. dec. 7. Szo	Koháry István háza	Koháry István kapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvintevő bírák	
LXXVIII.	Koháry István (földesúrként)		Kis Anna gyöngyöspatai jobbágy		paráznaság, gyilkosság, törökösség
LXXXIII.	nincs megadva		egy juhászlegény		gyilkosság
54.	1659. jan. 10. P	Nincs megadva	Forgách Ádám bánya-vidéki főkapitány	Szabó István, Kis Miklós, Csalári György, Jakabházi János, Olasz Szócs István: „ezen praesidiumnak hites bírái”. Illetve Molnár Mihály, Cseh Mihály, Szűcs György, Iványi Fekete László, Liptay István, Pyber Ferenc, Farkas György, Kuti János, Földváry János, Budai Pál, Dienes György, Wattay Pál, Ráday András, Némethy Pál, Késmárky Albert, Já-nossy Mihály, Baghy András, Ré-dei Mátyás, Jakabházi Gáspár.	

a seregszéki ülés sorszáma és ideje		a seregszék helyszíne	a seregszéket összehívó személy	a seregszék megnevezett tagjai
az ügy sorszáma	a felperes fél neve		az alperes fél neve	a per tárgya
LXXXIV.	Az egri kezes rabok		Elek István egri rab	anyagi (kezesség)
LXXXV.	Feljegyzés arról, hogyan osztották el Szabó András szécsényi katona házának árát az adósok között.			
55.	1659. jan. 9. Cs	Liptay István háza	Liptay István alkapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvintevő bírák
LXXXVI.	Szabó Mihály szécsényi katona		Kállai György és Nagy András szécsényi katonák	anyagi (kezesség)
LXXXVII.	Határozat (szakvélemény) Nezir Csorbasia egri török Zeke Mihály domoszlói lakossal szembeni követeléseiről			
56.	1659. jan. 19. D	Kajdi János háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvintevő bírák
LXXXVIII.	Tót Mihály szécsényi katona		Kurta Máté ecsegi lakos	anyagi
LXXXIX.	Soós Ambrus		Hajdú András kezesei	anyagi
XC	Az egri kezes rabok		Tót Tóbiás felesége és „postája”	anyagi (kezesség)
57.	1659. márc. 15. Szo	Kajdi János háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvénybírák
XCI	Martonosi Kis Mihály [szécsényi katona]		Faragó György	anyagi
XCII.	nincs megadva		Szentmártoni János	anyagi
58.	1659. márc. 22. Szo	Kajdi János háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénytevő bírák
XCIII.	Makai Kis Mihály		Balogh Jakab özvegye: Mária	anyagi
XC	Az egri kezes rabok		Tót Tóbiás felesége és „postája”	anyagi (kezesség)
59.	1659. ápr. 7. H	Seregszéki tagok seregszéken kívüli közhitelű működése, nem seregszéki ülés		
XCI.	Faragó György házának és ingóságainak felbecslése			
60.	1659. ápr. 26. Szo	Kajdi János háza	Géczi Gábor substitutus kapitány	szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvintevő bírák
XCI.	Martonosi Kis Mihály [szécsényi katona]		Faragó György	anyagi
XCII.	Bárkányi Bálint szécsényi katona		Kürti Lőrincné [katonafeleség]	anyagi
XCIII.	Toldi Jakab		Nyikon Pál [?] [szécsényi katona]	anyagi
XCIV.	Benke Mátyás özvegyének: Kovács Juditnak bevallása a seregszék előtt (ura kintlévőségei ügyében)			
61.	[1659. máj. eleje]	Kajdi János háza	nincs megadva	Budai Pál, Darvas János, Jánossy Mihály, Géczi Gábor, Késmárky Albert, Gesztelyi János, Borbély János, Szócs István, Jakabházi János, porkoláb, strázsamester, Csalári György, két vásárbíró

a seregszéki ülés sorszáma és ideje		a seregszék helyszíne	a seregszéket összehívó személy	a seregszék megnevezett tagjai
az ügy sorszáma	a felperes fél neve		az alperes fél neve	a per tárgya
XCV.	Kecskeméti Vig Mátyás		Makai Kis Mihály	anyagi
XCVI.	Határozat a régi vásárbírák adósságának elszámolásáról			
XCVII.	Határozat Halászi Lőrinc és Zombori Benedek vásárbíróvá választásáról			
XCVIII.	Balogh István szécsényi katona	Szabó Bálintné		anyagi
XCIX.	Kállai György szécsényi katona	nincs megadva		anyagi

62.	1659. máj. 20. K	Kajdi János háza	Forgách Ádám bánya-vidéki főkapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvénybírák, úgymint Budai Pál, Gesztelyi János, Géczy Gábor, Ráday András, Darvas János, Némethy Pál, Porkoláb György, Szabó István, Szécsényi László, Oroszlányi István, Csalári György, Jakabházi János, Olasz Szócs István, Kis Miklós, Kalmár János, két vásárbíró, Szabó Mihály, Mislei Pál
C.	Koháry István (hivatalból)		a szécsényi katonaság együttesen	fegyelmi
LXXXVI.	Szabó Mihály szécsényi katona és Kalmár János		Kállai György és Nagy András szécsényi katonák	anyagi (kezesség)

63.	1659. júl. 14. H	Nem seregszéki ülés, hanem Kajdi János seregbíró feljegyzése egy bevallásról		
CI.	Simon Mihály érsekcsanádi jobbágy bevallása elszenvedett káráról			

64.	1659. júl. 24. Cs	Géczy Gábor háza	Koháry István kapitány	szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénytevő bírák: Budai Pál, Dienes György, Darvas János, Ráday András, Gesztelyi János, Borbély János, Borbély Tamás, Jánosy Mihály, Wattay Pál, Csalári György, Olasz Szócs István, Kis Miklós, Mislei Pál, Porkoláb Szabó István, két vásárbírák, Kajdi János
CII.	Darvas János		Detki Benedek szécsényi gyalogvajda	szidalmazás

65.	1659. aug. 7. Cs	Liptay István háza	Liptay István alkapitány	szécsényi praesidiumban lakos feljebb megírt bírák
CII.	Darvas János		Detki Benedek szécsényi gyalogvajda	szidalmazás

a seregszéki ülés sorszáma és ideje		a seregszék helyszíne	a seregszéket összehívó személy	a seregszék megnevezett tagjai
az ügy sorszáma	a felperes fél neve		az alperes fél neve	a per tárgya
66.	1659. aug. 21. Cs	Kajdi János háza	Koháry István kapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes, vitézlő törvénybírák: Budai Pál, Wattay Pál, Géczi Gábor, Porkoláb Szabó István, Mislei Pál, Pető István, Dienes György, Vincze Máté, Némethy Pál, Gesztelyi János, Kis Miklós, Csikány Balázs, Csalári György
CII.	Darvas János		Detki Benedek szécsényi gyalogvajda	szidalmazás
67.	1659. aug. 28. Cs	Kajdi János háza	Géczi Gábor substitutus kapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénybírák: Géczi Gábor, Darvas János, Késmárky Albert, Jánossy György, Jánossy Mihály, Szabó Péter, Jakabházi János, Mislei Pál, Budai Pál, Borbély Tamás, Némethy Pál, Pető István, Oroszlányi István
CIII.	a szolnoki kezes rabok		Molnár Lukács szolnoki rab	anyagi (kezeség)
68.	1659. szept. 12. P	Kajdi János háza	Géczi Gábor substitutus kapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénybírák
CIV.	Kovács János füleki lovashadnagy		Csalári György szécsényi gyalogvajda	hatalmaskodás
69.	1659. szept. 12. P ¹	[Kajdi János háza]	[Géczi Gábor substitutus kapitány]	[szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénybírák]
CV.	Kis Mátyásné és Borbély Istvánné [szécsényi katonafeleségek] megegyezése a seregszék előtt			
70.	1659. szept. 27. Szo	Kajdi János	Géczi Gábor substitutus kapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénybírák
CVI.	Krátkyné		Makai György	szidalmazás
CVII.	Szabó Péter szécsényi gyaloghadnagy		egy szécsényi katonafeleség	rágalmazás
CVIII.	Kovács Pál és Gajda Györgyné megegyezése a seregszék előtt			
71.	1659. okt. 6. H	Géczi Gábor háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő bírák
CIX.	Határozat a török rabok sarcgyűjtésre való kibocsátásának módjáról			

¹ Tulajdonképpen az előző ülés folytatása, ám a jegyzőkönyvben külön ülésként lett feltüntetve. Talán azért, mert a bevallás már másik napszakban történt mint a megelőző perfelvétel.

a seregszéki ülés sorszáma és ideje		a seregszék helyszíne	a seregszéket összehívó személy	a seregszék megnevezett tagjai
az ügy sorszáma	a felperes fél neve		az alperes fél neve	a per tárgya
72.	1659. okt. 25. Szo	nincs megadva	nincs megadva	nincs megadva
CX.	Budai Pál protestatiója a seregszék előtt a kiskunhalasiak nevében			
73.	1659. dec. 6. Szo	Kajdi János háza	Koháry István kapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénytevő bírák
CXI.	Rédei Mátyás szécsényi lovashadnaggyá való előléptetése és eskütétele			
CXII.	Kornis János sági lakos	Rédei Mátyás, Szalai Pál és Kosuth Pál szécsényi lakosok, kezesek	anyagi	
74.	1660. jan. 25. V	Ormándi Péter háza	Koháry István kapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénytevő bírák: Budai Pál, Géczi Gábor, Gesztelyi János, Ráday András, Némethy Pál, Borbély János, Vincze Máté, Kis Miklós, Csalári György, Jánossy Mihály, Szócs István, Mislei Pál, Jánossy György, két vásárbírák
CXIII.	Megegyezés a besztercebányai Kőműves Jeremiással a szécsényi városfal építéséről			
CXIV.	Koháry István (hivatalból)	Szabó János [szécsényi katona]	rablás	
CXV.	Molnár Benedek pöstyényi lakos	Bozsik Pál és Antal szécsényi lovaskatonák	lopás	
75.	1660. jan. 25. V ²	[Ormándi Péter háza]	[Koháry István kapitány]	lásd az előző „ülést.”
CXVI.	Csima Gergely és Závodi István [szécsényi katonák] seregszék előtti megegyezése bizonyos szidalmazás kapcsán			
CXVII.	Kun István drégelypalánki lakos	Csordás Mihály [szécsényi katona]	hatalmaskodás	
CXVIII.	Szabó Péter szécsényi gyaloghadnagy és felesége: Borbély Zsuzsanna	Héder Borbély Mihály gyöngyösi lakos és felesége: Borbély Kata	anyagi	
CXIX.	Határozat Nyikon Pál szécsényi katona örökségének a családtagok közti elosztásáról			
76.	1660. jan. 31. Szo	Ormándi Péter háza	nincs megadva	Budai Pál, Jánossy Mihály, Bélteki Pál, Borbély János, Késmárky Albert, Csalári György, Jakabházi János, Szócs István, két vásárbíró, Vincze Máté, Jancsó Márton, Némethy Pál, Wattay Pál

² Tulajdonképpen az előző ülés folytatása, ám a jegyzőkönyvben külön ülésként lett feltüntetve. Talán azért, mert a bevallás már másik napszakban történt mint a megelőző perfelvételek.

a seregszéki ülés sorszáma és ideje		a seregszék helyszíne	a seregszéket összehívó személy	a seregszék megnevezett tagjai
az ügy sorszáma	a felperes fél neve		az alperes fél neve	a per tárgya
CXX.	Szabó Péter szécsényi gyaloghadnagy		Fáy László dabi jobbágyai	nincs megadva
77.	1660. febr. 3. K	Vsz. nem seregszéki ülés, hanem Kajdi János seregbíró feljegyzése az előtte tett esküről		
CXV.	Bozsik Pál és Bozsik Antal szécsényi katonák tisztító esküjének megtétele, harmadmagukkal			
78.	1660. febr. 28. Szo	Kajdi János háza	Bélteki Pál substitutus kapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénybírák
CXVII.	Kun István drégelypalánki lakos		Csordás Mihály és bűntársai: Foktői Mihály és Füstös István [szécsényi katonák]	hatalmaskodás
79.	1660. febr. 1. V	Vsz. nem seregszéki ülés, hanem Kajdi János seregbíró feljegyzése egy előtte tett bevallásról		
CXXI.	Oroszlányi István bevallása saját [szécsényi] kertjének elajándékozásáról.			
80.	1660. márc. 13. Szo	nincs megadva	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénybírák: Dienes György, Némethy Pál, Késmárky Albert, porkoláb, Olasz Szócs István, Kajdi János, Jakabházi János, Percze Péter, Jancsó Márton, Rédei Mátyás, Szécsényi László, Darvas János, vásárbírák
CXXII.	A szécsényi strázsamester		nincs megadva	nincs megadva
CXXIII.	Verebélyi Jakabné		Kis Mihály [szécsényi katona]	anyagi
81.	1660. márc. 22. H	Vsz. nem seregszéki ülés, hanem Kajdi János feljegyzése egy előtte és két másik seregszéki tag – Csalári György gyaloghadnagy és Zombori Benedek vásárbíró – előtt tett tiltakozásról		
CXXIV.	Rédei Mátyás szécsényi lovashadnagy nyilakozata és tiltakozása Borbély Tamás szécsényi házépítése kapcsán			
82.	1660. márc. 31. Sze	Ormándi Péter háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénytevő bírák: Budai Pál, Darvas János, Gesztelyi János, Némethy Pál, porkoláb, Kajdi János, Dienes György, Borbély János, Nováki Matyas, vásárbíró
CXXV.	Vas János [szécsényi katona] örökségének ügye a seregszék előtt			
83.	1660. ápr. 4. V	a szécsényi belső vár	Koháry István kapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénytevő bírák
CXXVI.	Koháry István (hivatalból)		Beregszászi János szécsényi szűcslegény	gyilkosság

a seregszéki ülés sorszáma és ideje		a seregszék helyszíne	a seregszéket összehívó személy	a seregszék megnevezett tagjai
az ügy sorszáma	a felperes fél neve		az alperes fél neve	a per tárgya
84.	1660. ápr. 19. H	Ormándi Péter háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénytevő bírák: Dienes György, Jánossy György, Jánossy Mihály, Csálári György, Szőcs István, Mislei Pál, Borbély Tamás, strázsamester, Vincze Máté, Budai Pál, Ráday András
CXXVII.	Szabó Mátyás		Oroszi György	lopás
CXXVIII.	Kovács András és Molnár János szécsényi lovaskatonák		Szántó Ferenc szécsényi katona	nincs megadva
CXXIX.	Kovács András és Molnár János szécsényi lovaskatonák		Here Mihály szécsényi katona	nincs megadva
85.	1660. ápr. 30. P	Kajdi János háza	Koháry István kapitány (Géczi Gábor kérésére)	Budai Pál, Wattay Pál, Kés-márky Albert, strázsamester, Borbély János, Szécsényi László, Rédei Mátyás, Jánossy Mihály, Jakabházi János, Dienes György, Csikány Balázs, Kajdi János
CXXX.	Géczi Gábor (hivatalból)		Soós Ambrusné hajdúja: Ruzsák Mihály	gyilkosság
86.	1660. máj. 22. Szo	Ormándi Péter háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénybírák
CXXXI.	Fülöp Mihály érsekújvári katona		Tassi István szécsényi katona	anyagi (hatalmaskodás)
CXXXII.	Gesztelyi János		Csata Demeter [szécsényi katona]	rablás
87.	1660. jún. 4. P	Kajdi János háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvénytevő bírák
CXXXIII.	Jankó Márton horti lakos, hatvani rab		Gajda György volt hatvani rab	anyagi (kezesség)
88.	1660. jún. 13. V	Kajdi János háza	Rédei Mátyás substitutus kapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes vitézlő törvénybírák: Budai Pál, Darvas János, Jánossy Mihály, Rédei Mátyás, Csálári György, Jakabházi János, Vincze Máté, Nováki Mátyás, Dienes György, porkoláb, Szabó Mihály, két vásárbíró
CXXXIV.	Vas Ágnes		Olasz Kata	anyagi

a seregszéki ülés sorszám és ideje		a seregszék helyszíne	a seregszéket összehívó személy	a seregszék megnevezett tagjai
az ügy sorszám	a felperes fél neve		az alperes fél neve	a per tárgya
89.	1660. jún. 19. Szo	Kajdi János háza	Rédei Mátyás substitutus kapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvénybírák: Dienes György, Budai Pál, Wattay Pál, Borbély Tamás, Gesztelyi János, Mislei Pál, Horvát János, Némethy Pál, Rédei Mátyás, Csalári György, Jakabházi János, Kis Miklós, két vásárbíró
CXXXV.	A seregszék hivatalos véleménye Szabó Mihály [szécsényi katona], illetve a két szécsényi tömlőctartó: Olasz Szőcs István és Liszkai Miklós vitájában.			
90.	1660. aug. 9. H	Kajdi János háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvénybírák: Bu- dai Pál, Dienes György, Horvát János, Némethy Pál, Borbély Já- nos, Rédei Mátyás, Késmárky Albert, Jakabházi János, Csalári György, Jánossy György, Szőcs István, Vincze Máté
CXXXVI.	Kőszegi István [szécsényi katona]		Fafákék, ácsok	károkozás
91.	1660. szept. 18. Szo	Kajdi János háza	Ormándi Péter alkapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvénybírák
CXXXVII.	Budai Pál		Kállai György szécsényi katona	hatalmaskodás
CXXXVIII.	Pinczi Mihály [szécsényi katona]		Pinczi Máté és András szuhai lakosok	anyagi
92.	1660. okt. 30. Szo	Kajdi János háza	Ormándi Péter alkapitány	szécsényi praesidiumban lako- zó nemes és vitézlő törvénybí- rák: Bélteki Pál, Némethy Pál, Wattay Pál, Késmárky Albert, Jánossy Mihály, négy gyalog- hadnagy, Borbély Tamás, O- lasz Pál, Kis Miklós, Gesztelyi János, Rédei Mátyás, strázsas- mester, Budai Pál, Vincze Máté
CXXXIX.	Percze Erzsébet szécsényi katonafeleség		Szadai Erzsébet szécsényi katonafeleség	szidalmazás
CXL.	Szénási Ilona, Csordás Mihály szécsényi katona özvegye		Füstös István [szécsényi katona]	gyilkosság
CXLI.	Holecz István		Szabó János [szécsényi katona]	rágalmazás
CXLII.	Rédei Mátyás szécsényi lovashadnagy		Rác György szécsényi katona	szidalmazás, káromkodás

a seregszéki ülés sorszáma és ideje		a seregszék helyszíne	a seregszéket összehívó személy	a seregszék megnevezett tagjai
az ügy sorszáma	a felperes fél neve		az alperes fél neve	a per tárgya
93.	1660. nov. 25. Cs	Kajdi János háza	Bélteki Pál lovashadnagy	szécsényi praesidiumban lakozó nemes vitézlő törvénytevő bírák: Budai Pál, Darvas János, Bélteki Pál, Gesztelyi János, Borbély János, Némethy Pál, Borbély Tamás, Horvát János, Ráday András, Rédei Mátyás, Jancsó Márton, Jánossy Mihály, Szécsényi László, Detki Benedek, Percze Péter, két vásárbíró
CXL.	Szénási Ilona, Csordás Mihály szécsényi katona özvegye		Füstös István [szécsényi katona]	gyilkosság
94.	1660. nov. 26. P	Kajdi János háza	Bélteki Pál substitutus kapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvénybírák
CXLIII.	nincs megadva		Kabai Péter szécsényi katona	nincs megadva
CXLIV.	nem megnevezett birtokos nemes		Tassi Pál szécsényi katona	hatalmaskodás
CXLV.	nincs megadva		Szabó/Orratlan György	nincs megadva
CXLVI.	Harangozó Albert szécsényi katona		Kis István szécsényi katona	nincs megadva
CXLVII.	Budai Bornemissza Bolgár Pál ismeretlen tartalmú tiltakozása a szécsényi seregszék előtt			
95.	1660. dec. 30. Cs	Kajdi János háza	Rédei Mátyás substitutus kapitány	szécsényi praesidiumban lakozó nemes és vitézlő törvénybírák
CXLVIII.	Szabó Mihály és Szabó András beállnak a szécsényi tömlöctartóságra			
CXLIX.	Határozat bizonyos vasas rabok dolgában			
96.	1661. jan. 12. Sze	Koháry István háza	Koháry István kapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvénytevő bírák: Budai Pál, Gesztelyi János, Dienes György, Ráday András, Jánossy György és Mihály, Késmárky Albert deák, Csalári György, Némethy Pál, Szabó Mihály, Wattay Pál, Borbély János, Rédei Mátyás, Szécsényi László, Darvas János, strázsamester, Olasz Pál + Ónodból Szeszori ³ János, Fülek-ről Mocsáry Ferenc
CL.	Koháry István (hivatalból)		Olasz Szócs István és Liszkai Miklós volt szécsényi tömlöctartók	esküszegés

³ A szó eleje javított, az olvasat bizonytalan.

a seregszéki ülés sorszáma és ideje		a seregszék helyszíne	a seregszéket összehívó személy	a seregszék megnevezett tagjai
az ügy sorszáma	a felperes fél neve		az alperes fél neve	a per tárgya
CLI.	Határozat Karaszi János és Nyikon Gergely szécsényi katonák kötelező előállításáról			
CLII.	Soós Ambrus		Olasz Pál szécsényi lovashadnagy	anyagi (sarc)
97.	1661. jan. 29. Szo	Ormándi Péter háza	Ormándi Péter alkapitány	szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvénybírák
CXXXIV.	Vas Ágnes		Olasz Kata	anyagi
98.	1661. febr. 15. K	Ormándi Péter háza	nincs megadva	szécsényi praesidiumban lakos nemes és vitézlő törvénybírák: Béltteki Pál, Csalári György, Detki Benedek, Némethy Pál, Jakabházi János, Ráday András, Kis Miklós, strázsamester, Csikány Balázs, Jánossy György, Dienes György, Olasz Szócs István, Borbély Tamás, Wattay Pál, Gesztelyi János, Borbély János
CXL.	Szénási Ilona, Csordás Mihály szécsényi katona özvegye		Füstös István [szécsényi katona]	gyilkosság
CLIII.	Határozat a Liskai Miklós és Olasz Szócs István tömlöctartói működése alatti tömlöcváltságról			
CLIV.	Rövid lista szécsényi török rabok neveivel – talán a tömlöcváltsággal összefüggésben			
F.	1651. febr. 25. Szo	nincs megadva	Forgách Ádám bánya-vidéki főkapitány (Koháry István kapitány)	1. szécsényi nemes és egyéb vitézi állapotban lévő esküdt törvénytévő bírák/szécsényi lovas és gyalog renden levő hadnagy és hadiszéki esküdt uraimék: Drégelyi Balázs, Csalári György, Detki Benedek, Szabó Péter, Koós Tamás, Vincze Máté, Kis Miklós. 2. szomszéd végházakból való tisztviselők, hites bírák: Iványi Fekete László, Párducz Lukács, Romhányi Simon, Kovács János, Spáczai János, Csór György, Szalai Márton, Laczkó Benedek. 3. külső szomszédos nemes uraimék/körül való némely becsületes személyek: Woxith Horvát István, Ráday András, Jánossy András, Bene András, Késmárky Albert, Bottyáni János, Gesztelyi János, Földváry János, Jánossy György, Beniczki Tamás. 4. „az mostani itt Szécsényben lévő és residens német vitézeknek offi-céri másodmagukkal.

a seregszéki ülés sorszáma és ideje		a seregszék helyszíne	a seregszéket összehívó személy	a seregszék megnevezett tagjai
az ügy sorszáma	a felperes fél neve		az alperes fél neve	a per tárgya
I.	Koháry István (hivatalból)		Szőcs Ambrus, ifj. Bíró György, Nagy János, Vadász Imre, Bujá- ki István, Szabó Gergely és más szécsényi katonák	fegyelmi

A seregszéki jegyzőkönyvben idézett jogforrások

A seregszéki jegyzőkönyvben szereplő jogforrásokat azok típusa szerint csoportosítottuk. Ezen belül az egy-egy perfelvételen belül szereplő adatok kerültek egy-egy külön sorba. (Ritkán hivatkoztak egyszerre kétféle jogforrásra is. Ebben az esetben a két információt a megfelelő helyre írtunk be, utalásokat elhelyezve.) Minden sorban feltüntettük azt, hogy az adott hivatkozás a felperes keresetéből (FP), a bírósági ítéletből (B), vagy esetleg az alperes védekezéséből származik-e (AP). Ha az ítélet csak egyszerűen a keresetben idézett jogforrásra utal vissza, akkor szintén az FP rövidítést alkalmaztuk, mivel azt tekintettük mérvadónak, hogy ki használta fel először érvelésében. Meg kell jegyezzük, hogy a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő jogforrások túlnyomó többsége a felperesek írásos vagy szóbeli keresetéből származik. A végház statútumaiként idézett jogforrásokkal kapcsolatban pedig erősen bizonytalan, hogy valóban írott szabályozásról van-e szó, mivel ugyanazon tartalomhoz gyakran a szóbeli jogszokásra utaló „consuetudo” szót kapcsolják.

ülés	dátum	a jogforrásra való hivatkozás	a hivatkozás célja
A seregszék szokásjogára való hivatkozások (szó szerint idézve)			
3.	1656. ápr. 22.	„juxta laudabilem consuetudinem in hac sede bellica usque ad praesens observari solitam” FP	az alperes kikiáltása a végház egy sereg-bírája által
5.	1656. máj. 6	„ennek az böcsületes vígháznak szép szokása szerint” FP	az alperes háromszori kikiáltása a kapu előtt egy vásárbíró által
5.	1656. máj. 6.	„juxta usum et consuetudinem vetustissimam sedis istius judicariae” B	az alperes kikiáltása
7.	1656. máj. 26.	„juxta usum et consuetudinem vetustissimam istius sedis bellicae Szecseniensis” B	a két peres fél megegyezése után az alperes megtéríti a felperes addigi perköltségeit
9.	1656. jún. 17.	„convinctionem cum onere solito, floreno videlicet uno” B	a perletétel egy forint díja

ülés	dátum	a jogforrásra való hivatkozás	a hivatkozás célja
9.	1656. jún. 17.	„megkínáltatván pedig szokás szerint az harmadrészével.” B	a felperes megkínálása a perletétel díjának harmadrészével.
10.	1656. jún. 28.	„juxtaque consuetudinem istius fori” FP	az ítélet végrehajtásáról a kapitánynak kell gondoskodnia
10.	1656. jún. 28.	„juxta consuetudinem istius sedis bellicae” FP	az ítélet végrehajtásáról a kapitánynak kell gondoskodnia
12.	1656. aug. 19.	„juxta consuetudinem istius fori” B	a perletétel egy forintos díja
15.	1656. szept. 23.	„juxta consuetudinem istius fori” FP	az alperes kikiáltása
18.	1656. nov. 18.	„ad comparandum solito modo proclametur” FP	az alperes kikiáltása
23.	1657. ápr. 14.	„cum onere solito quinque florenos facienti” B	szokásos öt forintos büntetés
38.	1658. febr. 9.	„juxta antiquam sedis istius bellicae consuetudinem” B	a ügyvédben és bizonyítékokban megfogatkozott alperes kérésére a per halasztása a következő seregszékre
65.	1659. aug. 7.	„ez helynek szokása szerint” B	az alperes kikiáltása
66.	1659. aug. 21.	„juxta antiquam istius sedis consuetudinem” B	az alperes kikiáltása a kapu előtt
68.	1659. szept. 12.	„szokás szerint való admoníciójok” B	a bíróság inti a peres feleket a békés megegyezésre
70.	1660. jan. 25.	„juxta laudabilem consuetudinem hujus fori bellici” FP	az alperes kikiáltása a kapu előtt
78.	1660. febr. 28.	„petit executioni suo modo satisfieri in termino quindenae” FP	az ítélet két héten belüli végrehajtása

ülés	dátum	a jogforrásra való hivatkozás	a hivatkozás célja
84.	1660. ápr. 19.	„ezen böcsületes helynek régi jó szokása szerint” FP	az alperes háromszori kikiáltása a kapu előtt egy vásárbíró által
84.	1660. ápr. 19.	„az helynek szokása szerint” FP	az alperes kikiáltása
84.	1660. ápr. 19.	„juxta antiquam et vetustissimam istius sedis bellicae consuetudinem” B	a seregszék előtti megjelenés elmulasztásának 8 forintos büntetése
90.	1660. aug. 9.	„Az szokás szerint” B	a peres felek intése a békés megegyezésre
92.	1660. okt. 30.	„juxta ... sedis quoque istius jam ab antiquo acceptatam consuetudinem” B	a peres fél kérésére a bíróság másolatokat állít ki a másik fél által benyújtott iratokról
94.	1660. nov. 26.	„ennek az helynek jó szokása szerint” FP	az alperes háromszori kikiáltása a kapu előtt
94.	1660. nov. 26.	„juxta ... etiam sedis istius consuetudinem” B /ugyanakkor az országos törvényre is hivatkozás/ B	a seregszék előtti megjelenés elmulasztásának 4 forintos büntetése
94.	1660. nov. 26.	„juxta fori istius consuetudinem” FP „juxta sedis istius consuetudinem” B	a seregszék előtti megjelenés elmulasztásának 4 forintos büntetése
A végházak általános szokásjogára való hivatkozások (szó szerint idézve)			
14.	1656. szept. 19.	„az vígházakban való régi jó bevett rendtartás szerint” FP	a sarcgyűjtésre kibocsátott rabnak határnapot szabnak meg
A seregszék statutumaira való hivatkozások (szó szerint idézve)			
5.	1656. máj. 6.	„juxta statuta praenotatae sedis bellicae” B	a seregszék előtti megjelenés elmulasztásának 4 forintos büntetése

ülés	dátum	a jogforrásra való hivatkozás	a hivatkozás célja
65.	1659. aug. 7.	„juxta leges et statuta sedis bellicae antiquas” B	a seregszék előtti megjelenés elmulasztásának 4 forintos büntetése
92.	1660. okt. 30.	„juxta statuta istius sedis”	a seregszék előtti megjelenés elmulasztásának 4 forintos büntetése

**Hadiszabályzatra (*edictum militare*) való hivatkozások
(szó szerint idézve)**

37.	1658. febr. 2.	„az kiadott edictumok ellen” FP „az edictumnak continentiaja szerint” FP „minthogy főgeneralis urunk őnagysága kiadott edictumában inserált második punctumban lévő, imez pausula ellen: >Ennekutána valaki az vitézlő rendek közül akár csatára, és akár egyéb dolgaira nézve kapitánya engedelme avagy híre nélkül elmegyén, feje üttessék el érette minden személyválogatás nélkül.< vitéttenek” B	az engedély nélkül csatázók büntetése fővesztés
62.	1659. máj. 20.	„az kiadatott edictumoknak punctaiban” B	nincs említés a rabok kótyavetyén kívüli értékesítésének tilalmáról
66.	1659. aug. 21.	„az actióban specificált Isten ellen káromló szitkokért való büntetés, mely inseráltatott az kiadott edictumokban 7. punctumaiban” FP	az istenkáromlás büntetésének módja

ülés	dátum	a jogforrásra való hivatkozás	a hivatkozás célja
Az országos jogforrásokra való általános hivatkozások (szó szerint idézve)			
13.	1656. szept. 2.	„országunk törvénye és mind Istennek parancsolatja szerint” FP	a tolvajok büntetése halál
14.	1656. szept. 19.	„ország törvénye szerint” FP „országunk törvénye szerint” B	hatalmaskodásról és rágalmazásról, húsz forint nyelvváltság kiszabása a rágalmazóra
18.	1656. nov. 18.	„de lege regni” FP „országunk törvénye szerint” B	a bíróság előtt meg nem jelent gyilkos levelesítése
28.	1657. jún. 9.	„országunk törvénye szerint” FP	a tolvajok büntetése halál
38.	1658. febr. 9.	„országunk törvénye szerint” FP	az alperesnek a kapu előtti kikiáltása
50.	1658. szept. 16.	„országunk törvény szerint” FP	a szökött rab büjtatásával vádolt személy tisztázza magát
53.	1658. dec. 7.	„országunk törvéne szerint” FP	bűnhődjenek a közönséges latrok
66.	1659. aug. 21.	„adstantibus decretis et juribus regni” B	a harmadjára sem megjelenő alperes makacsság miatti pervesztése
70.	1659. szept. 27.	„országunk törvénye szerint” FP	az alperes kikiáltása
74.	1660. jan. 31.	„tudván országunk törvényét” B	a felperes mindig készen kell álljon, felkészületlenségére hivatkozva nem kérhet halasztást
80.	1660. márc. 13.	„országunk törvénye szerint” B	a makacs alperes pervesztése

ülés	dátum	a jogforrásra való hivatkozás	a hivatkozás célja
82.	1660. márc. 31.	„országunk törvénye szerint” B	a törvényes korú személynek joga van gyámot vallani
83.	1660. ápr. 4.	„Istennek parancsolatja és országunk törvénye szerint” B	a gyilkos büntetése halál
84.	1660. ápr. 19.	„országunk törvénye szerint” FP	az ügyvédi kifogások lehetőségének fenntartása
85.	1660. ápr. 30.	„az istenes törvény szerint” B	a gyilkos büntetése halál
88.	1660. jún. 13.	„országunk törvénye szerint” B	az idejekorán újracházasodott özvegy és az árva gyermek nem maradhatnak egy házban
92.	1660. okt. 30.	„juxta statuta regni” B /egyidejűleg a végház szokásjogára is hivatkozás/	a peres fél kérésére másolatokat állít ki a bíróság a másik fél által benyújtott iratokról
94.	1660. nov. 26.	„juxta leges regni” B /egyidejűleg a végház szokásjogára is hivatkozás/	a bíróság előtti megjelenés elmulasztásának 4 forintos büntetése
Nem nevesített hivatkozások törvényekre vagy a Hármaskönyvre (általában a keresetre visszautalva)			
10.	1656. jún. 28.	„Az querelában citált articulusnak tartása szerint” /Nincs nevesítve/ FP „az citált articulusnak vigora szerint” /Nincs nevesítve/ FP	a rágalmazásról, negyven forint nyelvváltság kiszabása a rágalmazóra, amelynek 2/3-a a bíráké, 1/3-a a felperesé
10.	1656. jún. 28.	„juxta titulum praecitatum” /Nincs nevesítve/ FP „Az citált articulusnak vigora szerint” /Nincs nevesítve/ FP	szidalmazásról, negyven forint nyelvváltság kiszabása a szidalmazóra, amelynek 2/3-a a bíráké, 1/3-a a felperesé

ülés	dátum	a jogforrásra való hivatkozás	a hivatkozás célja
23.	1657. ápr. 14.	„juxta titulum in actione praecitatum” /Nincs nevesítve/ FP	szidalmazásról
27.	1657. jún. 2.	„juxta mentem articuli super eo editi” /Nincs nevesítve/ B	a fél hatalmaskodáson marad el a kapitánnyal szemben jogosulatlan és erősza- kos fellépése miatt
30.	1657. jún. 30.	„juxta in actione praecitatum articulum” /Nincs nevesítve/ FP	szidalmazásról, nyelvváltság kiszabása a szidalmazóra
40.	1658. febr. 23.	„az querelában specificált articulusnak tenora szerint” /Nincs nevesítve/ FP	ismeretlen
40.	1658. febr. 23.	„juxta titulum in actione citatum” /Nincs nevesítve/ FP	a rágalmazásról, húsz forint nyelvváltság kiszabása a rágalmazóra
70.	1659. szept. 27.	„az actióban specificált articulusnak continentiája szerint” FP	rágalmazásról, húsz forint nyelvváltság kiszabása a rágalmazóra
74.	1660. jan. 25.	„juxta contenta articuli in actione denotati” FP	a lopás büntetése
78.	1660. febr. 28.	„juxta ...contenta articuli in actione domini A. denotati” FP	ismeretlen tárgyú [vsz. a lopás büntetéséről]
A Hármaskönyvre (<i>Tripartitum</i>) való konkrét hivatkozások			
12	1656. aug. 19.	„juxta titulum 16. partis primae” (I. 16.) FP	a felségárulásról
39.	1656. febr. 11.	„juxta titulum 15. partis primae” (I. 15.) FP /ugyanakkor törvényekre is hivatkozik/	gyilkosságról, latorságról
74.	1660. jan. 25.	„juxta contenta articuli 15. [partis primae]” (I. 15.) FP	a kétségtelen lator büntetése
86.	1660. máj. 22.	„juxta titulum 15. partis 1.” (I. 15.) FP „juxta contenta praecitati articuli 15. partis 1.” (I. 15.) FP	latorságról, halálbüntetés kiszabása

ülés	dátum	a jogforrásra való hivatkozás	a hivatkozás célja
92.	1660. okt. 30.	„juxta Tripartiti partis secundae titulum 72.” (II. 72.) FP	szidalmazásról, nyelvváltság kiszabása büntetésként
92.	1660. okt. 30.	„juxta titulum 15. partis primae” (I. 15.) FP	gyilkosságról, lator-ságról
92.	1660. okt. 30.	„ut patet Tripartiti partis secundae titulo 26” (II. 26.) AP „juxta contenta tituli per procuratorem domini I. citati” AP	a per leszáll, mert a felperes még hozzátetve őleg sem nevezte meg keresetében a tett napját
92.	1660. okt. 30.	„juxta titulum 12. partis secundae” (II. 12.) FP /ugyanakkor törvényre is hivatkozik/	a bíró által elkövetett hibák javíthatóak
93.	1660. nov. 25.	„ut patet Tripartiti partis secundae [!] titulo 21.” (III. 21.) AP „országunk arról írt titulusi, ut patet Tripartiti partis tertiae tituli 21., 22., et 23.” (III. 21-23.) AP „juxta vim tituli 24. partis tertiae” (III. 24.) FP	az önvédelemből elkövetett emberölés nem gyilkosság
93.	1660. nov. 25.	„juxta titulum etiam 32. partis tertiae in actione denotatum” (III. 32.) FP	a gonosztevők megbüntetésének jogáról
94.	1660. nov. 26.	„juxta titulum 32. partis secundae” (II. 32.) B	az alperes felmentése, ha két héten belül harmadmagával esküt tesz
96.	1661. jan. 12.	„juxta praecitatum articulum, videlicet tituli 30 partis secundae Tripartiti” (II. 30.) FP	a hitszegés büntetéséről
97.	1661. febr. 15.	„juxta praecitatum titulum 21 Tripartiti partis tertiae” (III. 21.) AP	az önvédelemből elkövetett emberölés nem gyilkosság
Az országgyűlési törvényekre való konkrét hivatkozások			
3	1656. ápr. 22.	1613:23. tc FP	a hatalmaskodókról

ülés	dátum	a jogforrásra való hivatkozás	a hivatkozás célja
39.	1658. febr. 11.	1622:53. tc., 1638:60. tc. /ugyanakkor a Hármaskönyvre is hivatkozik/ FP „az actióban inserált articulusoknak continentiája szerint” FP	gyilkosságról, lator-ságról, a büntetés kéreketörés
43.	1658. ápr. 6.	1608:3–4. tc., 1609:29. tc., 1613:23. tc., 1635:16. tc. és 1638:43. tc FP	a hatalmaskodásról, a hatalmaskodás büntetésének kiszabása a kár megtérítésével
62.	1659. máj. 20.	1545:45. tc. FP	a rabok kótyavetyén kívüli értékesítés tilos
91.	1660. szept. 18.	1492:68. tc AP	a már megegyezés útján megelégtett felperes nem perelhet
92.	1660. okt. 30.	1566:24. tc FP /ugyanakkor a Hármaskönyvre is hivatkozás/	a bíró által elkövetett hibák javíthatóak

A szövegben szereplő idegen és régies magyar kifejezések magyarázata

A szószeretbe az idegen (főleg latin) és régies magyar szavakon kívül felvet-
tük a néhány szavas latin kifejezéseket is. Fő szempontunk az volt, hogy a
jegyzék könnyen használható legyen. A latin főnevek általában egyes szám
alanyesetben szerepelnek. Néhány esetben rövid kötőjellel a többes szám
alanyesetét is megadtuk. A kor jogi nyelvének latinból kölcsönzött, magyarul
ragozott igéit pedig egyes szám harmadik személyű jelen idejű alakban tűn-
tettük fel, ám kerek zárójelben mindig közöltük az ige latin szótári alakját is.
Ha a jegyzőkönyv egy latin kifejezést csonka, kihagyásos formában használt,
azt szögletes zárójelben kiegészítettük. A jegyzékben szereplő szavaknak nem
adtuk meg teljes lehetséges jelentéskörét, hanem csak a forrásunkban hasz-
nálatat. A jelentést szükség esetén kerek zárójelben pontosítottuk, az egyéb
megjegyzéseket pedig szögletes zárójelben tettük meg. Ha a latin kifejezésnek
ismertük pontos korabeli magyar megfelelőjét, egyszeres dőlt zárójel után
idézőjelben azt is felsoroltuk.

A

A.= actor (birtokos esetben: actoris)	felperes
a memoria hominum	emberemlékezet óta
a modo inposterum/imposterum	a továbbiakban, ettől fogva
ab impetitione a[ctoris]	a felperes keresetétől
absentál vmit (absento 1)	távol marad (vmitől)
absolutio	felmentés
absolvál (absolvo 3)	felment
absolutus	felmentett, mentes / „ment”
accedál (accedo 3)	hozzájárul vmihez, rááll vmire
accomodálja magát (accomodo 1)	alkalmazkodik, igazodik vmihez / „al- kalmazza magát”
acquisitio	kereset (perbeli)
actio	kereset, vád (perbeli), keresetlevél
actor	felperes
actorea pars	felperes fél
ad comparandum	a (bíróság előtti) megjelenésre
ad futuram juris sui cautelam	jogai jövőbeni biztosítékaul
ab impetitione A.	a felperes keresetétől
ad liquidum	egyértelműen, világosan

ad meritum megy	az ügy érdemére tér
ad partis comparentis instantiam	a megjelent fél kérésére
ad primum	az elsőre
ad secundum	a másodikra
ad tertium	a harmadikra
adinveniál (adinvenio 4)	dönt / „talál”
adjudicál (adjudico 1)	megítél, odaítél
admittál (admitto 3)	megenged, engedélyez
admoneál (ammoneo 3)	int, [máshol:] kínál
admonitio (ammonitio)	intés
adnuál (annuo 3)	beleegyezik, megenged
adstál (asto 1)	megjelenik / „előáll”
aequaliter	egyenlően / „egyenlőképpen”
affirmál (affirmo 1)	megerősít
alias	egyébként, máskülönben
alioquin	máskülönben, ellenkező esetben
alioquin cupit absolutionem	máskülönben felmentését kéri
allegatio	perbeli állítás / „felelet”
amoveál (amoveo 2)	eltávolít, eltilt
annuatim	évente, évenként
annuentia	beleegyezés, engedély
anno et die supra specificatis	a fent írt évben és napon
anno et die ut supra	a fenti évben és napon
applicál (applico 1)	csatol
arestál (aresto 1)	zár alá vesz / „letartat”, „megtartat”
arestumban	zár alatt, zár alá véve
articulus	törvénycikk
assertio	perbeli állítás
assumál (assumo 3)	vesz
astál	adstál
a tájon	az időtájt
authoritas (auctoritas)	hatalom, felhatalmazás
azon reportáltatván	arról értesülve, arról kapván jelentést

B

birincs	bilincs
bis quindena	kétszer 15 nap (egy hónap) határidő / „két tizenötnap”
bronzá túró	juhtúró (a szlovák <i>bryndza</i> /juhtúró/ szóból)

C

causa	per, jogi eset
carceriarius	tömlöctartó
casu quo	valamely esetben; abban az esetben, ha
cedál (cedo 3)	jut (vkinek), háramlik
census	szándék, akarat, vélemény
certorum militum ductor	hadnagy
circa illud vel illud nap	pontos vagy hozzávetőleges napja (egy történésnek)
citál (cito 1)	idéz
commissio	meghagyás, rendelkezés
compareál (compareo 2)	megjelenik
communi consensu	teljes egyetértésben
communi suffragio	egyhangú szavazással
communibus votis et suffragiis	egyhangú szavazással
comperiál (comperio 4)	megtud, értesül
comperta tandem rei veritate	megtudakozván azonban előtte, hogy igaz-e a dolog
competens terminus	rendelt időpont
comprobál (comprobo 1)	bizonyít (perben)
concernál (concerno 3)	illet (vkit vmi)
condescendál (condescendo 3)	(formai kifogások miatt) leszáll (a per)
conditio	feltétel
condonál (condono 1)	elenged, elnéz, büntetlenül hagy
connumerál (connumero 1)	számít
consentiens	egyetértő
consequenter	logikusan, ésszerűen
constál (consto 1)	kétségtelen, ismeretes
constitutio	alkotmány, alaptörvény
consuetudo	szokásjog
contentál (contento 1)	megelégit, kárpótol
contentatio	megelégités, kárpótlás
continentia	tartalom
continuál (continuo 3)	folytat
contra et adversus	ellen, (vkivel) szemben
contra iudices fori et dominum fundi	a vásárbírákkal és a földesúrral szemben
controversia	jogvita, perlekedés
cuntumaces omnia jura damnant	a makacsokat minden jog elítéli
contumacia	makacsság (a bíróság előtti megjelenés elmulasztása)
contumacia ductus	bűnös makacsságtól vezettetvén

conveniál (convenio 4)	megállapodik, megegyezik
convincál (convinco 3)	elítél
convincitur	elítéltetik
convinctio	elmarasztaló ítélet
convocál (convoco 1)	összehív
convocatus	összehívott
coram iudice bellico	a seregbíró előtt
coram iudicibus	a bírák előtt
coram tribunali	a törvényszék színe előtt
criminalis casus	büntetőügy
cum consensu supremi aut vicemagistratus	a főtisztnek vagy helyettesének beleegyezésével
cum generali protestatione	általános jogfenntartó nyilatkozattal / „közönséges tudománytétellel”
cum indebita [vexatione]	a jogosulatlan háborgatás (pereskedés) büntetésével
cum omnibus pertinentiis	minden tartozékával
cum onere solito	a szokásos teherrel (a szokásos díj ellenében)
cum nostris [procuratoriis litteris]	az általunk kiállított ügyvédvalló levéllel
cum protestatione	tiltakozással
cum reservata facultate procuratoria sua	fenntartván az ügyvédi kifogások lehetőségét / „megtartván magának mindennemű prókatori exceptiókat”
cum quibus	amellyel/amelyekkel
cum solito onere	cum onere solito
cupit executioni satisfacere	kéri az ítélet végrehajtását
curator	[néhol] ügyvéd [= procurator]
curator bonorum	jószágkormányzó, tisztartó / „gondviselő”

D

dabuntur ipsi testimoniales	(erről) bizonyáglevelet állítanak majd ki számára
de dato sed non censendo	a (pénz) átadásáról, de nem a szándékról
de eo utrum	arról, hogy vajon [tanúvallatások kérdéseit felvezető formula]
de quibus iudicium [petit]	amelyekről ítéletet kér
decernál (decerno 3)	illet (vkit vmi)
declarál (declaro 1)	világosan kifejt
defacto (de facto)	valóban

deferál (defero 3)
 deliberatio
 deliberativa opinio
 deliberatum
 deponál (depono 3)
 derigál (derigo 3)
 dicit (dico 3)
 diffamál
 diffamatio
 differál (differo 3)
 directe
 dirigál (dirigo 3)
 dispositio
 dissensio

 doceál (doceo 2)
 documentum
 domina
 dominus
 dög

bevádol, feljelent
 bírósági ítélet / „törvény”
 vélemény határozat formában
 deliberatio
 letesz (pénzt), kifizet
 dirigál
 mondja
 rossz hírbe hoz, rosszhiszeműen híresztel
 rágalmazás, vkinek rossz hírbe hozása
 elhalaszt
 közvetlenül
 megszab, kimond (jogelvet)
 rendelkezés, rendelkezési jog
 meg hasonlítás, viszálykodás / „egye-
 netlenség”
 bizonyít
 írásos bizonyíték
 úrnő
 úr
 járvány, járványos betegség

E

educillatio
 egregius
 egyenlő
 egymás követéssel/egymás követé-
 se által
 eo ipso [onere]
 eodem die et anno
 épen
 ergo
 erigál (erigo 3)
 et
 ex debito officii
 ex tunc
 examinál (examino 1)
 exceptio
 excepto iis
 excursio
 executio
 exmittál (exmitto 3)

borkimérés / „korcsmáltatás”
 vitézlő [nemesi tiszteleti címzés]
 egyhangú
 kölcsönös bocsánatkéréssel

 ugyanazon teher alatt
 ugyanazon évben és napon
 teljesen
 tehát
 (vádát) emel
 és
 hivatali kötelességből
 akkor
 megvizsgál, kiértékel
 (formai) kifogás
 kivéve azokat
 katonai portya
 végrehajtás
 kibocsát

expensa	költség, perköltség
extál (exsto 1)	látszik, kiviláglik
F	
f. (florenus, -i)	forint
f. videlicet uno (floreno videlicet uno)	tudniillik egy forinttal
faciens	vmennyit kitevő, amely ... tesz
fassio	tanúvallomás
G	
generosus	nemzetes [nemesi tiszteleti címzés]
gratia	kegyelem, megkegyelmezés
H	
Hadakozó Tanács	a bécsi Udvari Haditanács (Consilium Bellicum/Hofkriegsrat) korabeli magyar neve
helyes	tiszteletre méltó
honestus/a	tiszteletre méltó / „helyes”
I	
I. = in causam attractus, -i/ a, -ae	alperes, perbe vont [férfi/nő]
idem, qui supra	ugyanaz, aki feljebb
ideo	ezért, ezért tehát
ideo cupit [causam] condescendi	azért kívánja, hogy a per szálljon le
impediál (impedio 4)	akadályoz, elzár vmit
impetio	kereset
impune	büntetlenül
in aliqua sui parte	valamely részében
in brevi et competenti termino	egy rövid időn belüli, megfelelő időpontban
in causam attracta pars	alperes fél
in ea parte	e részben, e részlet miatt
in emenda (linguae)	nyelvváltságra [szitkozódás, rágalmazás büntetése]
in flagranti	a tett pillanatában [kb. = azon melegében]
in florenis centum	száz forint (büntetéssel)
in instanti	rögtön, azonnal
in omnibus [punctis]	(annak) minden pontjában

in omnibus punctis et clausulis	(annak) minden pontjában és záradékában
in paratis [pecuniis]	készpénzben
in partibus Hungariae	Magyarország (minden) részén
in persona	személyesen / „személyében”
in poena indebitae actionis	az indokolatlan kereset (pereskedés) büntetésével
in poena talionis	az alperesre kért büntetéssel (szemet szemért)
in poena violentiae	a hatalmaskodás büntetésével
in publico foro	a piacon
in primis quidem	először is
in quantum vero	amennyiben azonban
in reliquo vero tempore	a fennmaradó időben
in satisfactionem	elégítésként, kártérítésként
in secundo termino	a második kitűzött időpontban
in scriptis	írásban
in specie	eredetiben
in suspenso	függőben
in termino	a törvényszakon
in termino quindenae	két héten belül
in termino bis quindenae	egy hónapon belül
in termino praefixo	az előre kitűzött időpontban
in universum	együttesen, egyetemlegesen
in vivo homagio	elődíjra (elődíj kifizetésére ítélve)
incurrál (incurro 3)	szóba jön
indebita [actio/vexatio]	indokolatlan kereset/háborgatás / „méltatlan kereset”
indebita vexatio	indokolatlan háborgatás
indultum	fegyverszünet
inhaeret prioribus suis allegatis et dictatis	ragaszkodik korábbi perbeli állításaihoz
injuriált	sértett
inquirál (inquiri 3)	vizsgálatot/tanúvallatást végez
inquisitio	tanúvallatás, és az arról készült írásos jelentés
inserál (insero 3)	belefoglal, beleszó vmibe
insolentia	törvénysértő tett
intercessio	közbenjárás
interemptio	gyilkosság
interpositio	közbenjárás
interessatus	érdekelt

interim	közben
intra bis quindenam	kétszer 15 napon (egy hónapon) belül
intra jus dominorum terrestrium	a földesurak jogába vágóan
intra nobilitatis eorum praerogativam	nemesi előjogukba vágó módon
ipa	após
item	hasonlóképpen [felsorolásokban tagol]
iterum atque iterum	újra és újra, ismételten

J

judicium	ítélet
judicialiter	bíróilag, per keretében, jogi úton
juramentum	eskü
juratus assessor	esküdt ülnök [bírói testület esküdt ülnöke]
juris sui futuram ad cautelam	jogainak jövőbeni biztosítékául
juxta	szerint, értelmében
juxta contenta actionis	a keresetben foglaltak alapján
juxta demerita puniantur	érdemüknek megfelelően/ érdemük szerint bűnhődjenek
juxta in actione praecitatum	a keresetben idézett törvénycikknek
articulum	alapján/értelmében
juxta leges patrias	a hazai törvények alapján/értelmében
juxta mentem articuli super eo editi	az erről kiadott törvénycikk alapján/értelmében

K

kótyavetye	a hadizsákmány árveréssel történő értékesítése
közönségesen	mindnyájan, együttesen
külömben	másként

L

legitima aetas	törvényes kor
legitimus	törvényes
levata causa	felvétel vki pere / „vétetett elő [vki] ügye”
limitatio	kiigazítás, árszabás, kötelezettségek átfogó szabályozása
loco et tempore suis	a maga helyén és idején
liceat ultra loqui	szabad legyen tovább beszélni/érvelni

M

magistratus	főtiszt, parancsnok
malefactor	gonosztevő / „lator”
manifesta prohibitio	nyilvánvaló/köztudomású tiltás
manifestissime	igen világosan, nyilvánvalóan
manu stipulata	kézfogással / „kéz beadással”
matura temporis	a megfelelő időben
méhhely	féltetővel fedett kaptár
meritoria felelet	az alperesnek az ügy érdemébe vágó válasza
meritorie	érdemben
moveál (moveo 2)	indít, feléleszt (pert)
mulctam [tárgyeset]	büntetést

N

napa	anyós
negál (nego 1)	tagad
nomine et in persona + gen	vkinek nevében és személyében
novum [judicium]	perújítás
numero	szám szerint [mennyiségek előtt]

O, Ö

ob certas rationes	bizonyos okok miatt
ob hoc	ezért, ennélfogva
obligál (obligo 1)	kötelez vmire
obligatoria (litterae obligatoriae)	írásos kötelezvény, adóslevél / „kötéslevél”
observál (observo 1)	betart (szabályt v. rendelkezést)
obtineál (obtineo 2)	megtart, megszerez
offerál (offero 3)	ajánl, felajánl, ajánlkozik
oretenus	szóban
ortvány	irtvány [frissen művelés alá vett terület]
ötödfél	négy és fél

P

pariformiter, ut supra deliberatum est	hasonlóan az előbbi ítélethez
pácál	megpálcáz [büntetési nem]
pars	peres fél
pars laesa	sértett/károsult fél / „sérült fél”

partibus consentientibus	a perben álló felek egyetértésével
partibus laesis	a károsult feleknek
patrál (patro 1)	cselekszik, tesz, elkövet (büntettet)
pensitál (pensito 1)	mérlegel, megfontol
per amicabilem [compositionem]	békés megegyezéssel
per dominum magistratum	a főtszt úr által
per hoc	ezáltal, ilyen módon
per modum actionis	kereset gyanánt
per modum conductionis	megbízásos alapon, vkinek a megfogadásával
per omnia	minden részében, teljesen
percipiál (percipio 3)	átvesz, kézhez vesz (pénzt)
periculum	veszély
perjurus	esküszegő / „hitszegő”
personaliter	személyesen / „személye/személyük szerint”
petit reale iudicium	tényleges (végrehajtható) ítéletet kér
petit deliberationem dominorum	kéri a bíró urak ítéletét
iudicium	
plebanus	plébános
plenarie	teljesen / „teljességgel”
plenipotentia	meghatalmazás
plenipotentialis levél	meghatalmazó okirat
plenipotentarius	teljes jogú meghatalmazott
poena indebitae vexationis	az indokolatlan háborgatás büntetésével
possessor	birtokos, földbirtokos
potior vox szerint	szavazattöbbséggel
prae foribus	a kapu előtt
praecise	pontosan
praedium	puszta
praejudicium	kár, jogsérelem
praemissa protestatione reservata	fenntartván az előrebozsátott tiltakozás lehetőségét
praesens	jelen [melléknév]
praesidiarius szolga	végvári katona
praesidium	helyőrség, végvár / „végház”
praespecificált	az imént megnevezett
praetensio	követelés
praetensus/ -a	(az) említett
praeter omnem juris viam	teljesen törvénytelen módon
praetextus	ürügy
praetitulált	fent nevezett

pribék	az ellenséghez átállt személy, kém
primarie	elsőrenden, elsősorban
primo	először is / „elsőbbben”
primo quidem	először is
primum et ante omnia	először és mindenekelőtt
pro actore	a felperes képviselőjében
pro eo	azért
pro praesenti termino	jelen időpontra
processus	per
procurator	ügyvéd / „prókátor”
procuratoria (litterae procuratoriae)	ügyvédvalló levél
procuratoria allegatio	az ügyvéd perbeli érvelése
producál (produco 3)	bemutat (a bíróság előtt)
prohibeál (prohibeo 2)	tilt, eltilt vmitől
prohibitio	tiltás
prókátor	ügyvéd
proponál (propono 3)	előad, beterjeszt (bíróság elé)
propter rationes rationabiles	ésszerű okok miatt, nyomós okokból
proscribál (proscribo 3)	levelesít (köztörvényes bűnözővé nyilvánít)
prosigno (prosigno 1)	jóváhagy [ritka ige]
protestál (protesto 1)	tiltakozik
publicus malefactor	köztörvényes bűnöző / „közönséges lator”
punctum	pont, vádpont
purga	tisztító eskü

Q

qualificál (qualifico 1)	minősít, tény körülményeit magyarázza
querela	panasz
qui tacet videtur consentire	aki hallgat, olybá tűnik, mintha egyetértene
quia	mivel, mert
quia iudicibus datur fides	mivel hitelt adunk a bírácaknak
quo proclamato et comparente	aki kikiáltatván és megjelenve
quondam	néhai [személynevek mellett]

R

rancor/ranchor	engesztelhetetlen gyűlölet/harag
realis	valódi

recognitio	vizsgálat
recognitionalis levél [litterae recognitionales]	írásos elismervény
recognoscál (recognosco 3)	elismer
recompensatio	kártérítés
refundál (refundo 3)	megtérít, visszafizet
reiciál (reicio 3)	visszadob, elutasít, elvet
relicta	relicta vidua
relicta vidua	özvegy / „meghagyatott özvegy”
replicál (replico 1)	felel, választ ad (a másik peres fél állítására)
reportál (reporto 1)	jelent
requirál (requiro 3)	nyomatékosan kér
restituál (restituo 3)	megtérít, visszaad
restitutio	visszaszolgáltatás, kár megtérítése
revisio	kivizsgálás, megvizsgálás
ruminál (rumino 1)	megvitat, megfontol [a bírói testület tanácskozik]

S, SZ

saltem propria vi et autoritate	csak úgy önkényesen
saltem vigore praesentium	csupán a jelen sorok erejével
salvum sit	szabad legyen (jogában áll vkinek valami)
satisfactio	elégtétel
secunda causa levata	felvétel a második per
secundo	másodszor
secundum deliberatum supremi magistratus	a főtiszt rendelkezésének megfelelően
sententiáz (sententio 1)	elítél
seorsim	külön-külön
signanter	nevezetesen
simpliciter	teljességgel, egyértelműen
singillatim	fejenként, külön-külön
solemni/sollemni protestatione	ünnepélyes tiltakozással (jogfenntartó nyilatkozattal)
solemniter/sollemniter	ünnepélyesen, hivatalosan
solitus/solita	szokott
specificált	részletezett
sponte	önként
spontanea (sua) voluntate	önként
statim	rögtön

statim et defacto	rögtön és valóban
strenuus	vitézlő [a végvári katonák tiszteleti címzése]
sub convictione ibidem denotata	az ott leírt büntetés terhe alatt
sub iuramento	eskü alatt
sub poena	büntetés terhe alatt
sub quindena	15 napon belül [a határnap beszámítása miatt 2 hét]
sub restitutione expensarum	a perköltségek visszatérítésével
submittálja magát (submitto 3)	a (bíróság) hatalma alá bocsátja magát
substitutus	(ideiglenesen megbízott) helyettes
sufficenter	elegendően / „elegendőképpen”
sufficientibus testimoniis	elegendő tanúvallomással / „elegendő bizonyosságokkal”
suis modis	a megfelelő/illő módon
summa	összeg
super quo	amelyről
superior vox szerint	szavazattöbbséggel
supersedeál (supersedeo 2)	vmivel felhagy
suspectára tette	gyanússá tette
suspicio	gyanú
szűrcsuha	durva gyapjúszövetből (szűrposztó) készült ruha

T

találkoznak vkik közt olyanok	akadnak köztük olyanok
tali cum tenore	ilyen tartalommal, ilyenformán
tallerus, -i	tallér
tanquam/tanquam	úgy mint
tempore nundinarum	vásár idején
tendál (tendo 3)	törekszik vmire, hajlik vmi felé
ter prae foribus proclamál	a kapu előtt háromszor kikiált [idézési szokás]
terminus	törvénynap (bírószági ülés), kitűzött időpont
tertio	harmadszor
tertio[met]	harmadmagával
testimonialis [litterae testimoniales]	bizonyosságlevél
titulus	1. jogcím (vmire) 2. törvénycím
totalis successus	teljes kimenetel

toties quoties

törvény

történt

tukmálás

tunc temporis

tutor

usus

ut supra

uti

utensio

utpote

véletlen/véletlenül

verbis

vet

verificál (verifico 1)

vicemagistratus

vigor

violál (violo 1)

volenti nulla injuria esset

vox

annyiszor, amennyiszer (megszegik ígéretüket)

peres ügy

véletlen [melléknév]

[itt:] csere, csereszerződés [nem pejoratív értelmű]

az időben, az idő tájt, akkoriban

gyám

U

szokás, gyakorlat

ahogy feljebb, ahogy az imént

úgy mint

haszonvétel

úgy mint

V

hirtelen

szóban

közbeveti magát, közbeavatkozik

igazol, megbizonyít

a főtiszt helyettese

erő, jogerő

megszeg (megállapodást)

beleegyezés esetén nem lehet szó jog-sérelemről

szavazat, vélemény

Személynévmutató – életrajzi adattár

Előljáróban. Jelen személynévmutató nem az egész könyv mutatója, hanem csak a seregszéki jegyzőkönyvé, illetve a függelékként közölt seregszéki ítéletlevélé. Nem egyszerű névmutató, mert a források adatain kívül szakirodalmi és levéltári kutatások eredményeivel is kiegészítettük, hogy ezzel a jegyzőkönyvben szereplő személyek pályáját, életét és működését jobban megvilágítsuk. Eredetileg nem klasszikus életrajzi adattárnak szántuk, hanem „okos” névmutatónak, de el kell ismerjünk hogy a végeredmény mégis adattár lett.

Az egyes tételek szerkezete a következő. A baloldalon, hosszú kötőjel előtt, vastag kiemeléssel mindig a személy modernizált nevét találjuk. Ennek megállapítása során leginkább Kázmér Miklós nagy névtörténeti adattárára támaszkodtunk. (KÁZMÉR 1993.) Általában az i-s végződésű alakokat részesítettük előnyben, ám a hagyományos formában rögzült nemesi családneveket (pl. Ráday, Soós, és nem Rádai, Sós) mi is régies formára írtuk át. Amennyiben a személy több különböző vezetéknevvel szerepel a forrásban, akkor / jellel elválasztva mindezeket feltüntettük (pl. Nagy/Csordás Mihály), és erre vonatkozóan a mutató megfelelő helyen utalót helyeztünk el. Az ismeretlen keresztnévű személyek pontos nevét külső adatok segítségével igyekeztünk meghatározni, ilyen esetben a rekonstruált keresztnévet mindig szögletes zárójelbe tettük. Ha a személy nemes volt, és ismertük nemesi előnevét, dőlt zárójelben vastagon szedve azt is feltüntettük. (Az előnév azonban több esetben csak forrásunk keletkezését követően jelent meg.) A nemesi előnév után a forrásban felbukkanó néhány főnemesnél szintén vastagon szedve feltüntettük főnemesi címét is (báró, gróf). A szorosan a névhez tartozó adatok után kerek zárójelben az adott embernek a seregszéki jegyzőkönyvben/ítéletlevélben szereplő tiszteleti címzése szerepel, amely lehet csak őt illető, és lehet olyan, amely egy, a kérdéses személyt is tartalmazó csoportra vonatkozik. Ha több tiszteleti címzése is volt, ezeket egymás után, egymástól / jellel elkülönítve tüntettük fel, előbb az egyénieket, azután a kollektíveket (*collectivum* – rövidítése: coll.), ezeken belül pedig előbb a magyar címzéseket, majd a latin nyelvűeket. A több személyre vonatkozó jelzőket természetesen csak nagy körültekintéssel érdemes használni. (A tiszteleti címzések rövidítéseinek listáját és jelentését jelen bevezető után soroljuk fel.) A hosszú kötőjel után következnek a személynek a forrásban szereplő névalakjai, ragozatlanul, dőlt betűvel, előbb a latin nyelvűek, azután a magyarok, vesszővel elválasztva. Ha több magyar nyelvű névalak fordult elő, azokat is vesszővel tagoltuk. Az egyes névalakokon belül a vezetéknev és a keresztnév variánsait / jellel elválasztva írtuk le. Itt kell meg-

jegyezzünk, hogy rendkívül gyakoriak a keresztnévek becézett alakjai, ez valószínűleg a végvári katonanyelv sajátosságait tükrözi. (Az átírt forrás-szövegben a becéző alakokat meghagytuk, a mutató tételeinek bal oldalán azonban eltüntettük.)

A név modern és eredeti alakját tartalmazó első sor után következnek az adott személyre vonatkozó bejegyzések, külön sorokban, behúzva, rövid kötőjellel bevezetve. Igyekeztünk a meglévő információkat kezelhető és jól elkülönülő egységekre bontani. Egy felperesként fellépő, a szécsényi külső várban lakó lovaskatona így lett 1. felperes, 2. szécsényi lovaskatona, 3. a szécsényi külső vár lakója. Az egyes sorok esetében először mindig maga az információ szerepel, majd kerek zárójelben az az év, amelyben az adott seregszéki ülést tartották – ez sok esetben nem egyezik meg a cselekmény évével –, végül vastagított betűvel a seregszéki ülés sorszáma. (A sorszámozás tőlünk származik.) Az egyes információk sorrendjét illetően nem az időrendet követtük. Először mindig a seregszékek közvetlenül kapcsolatos adatok szerepelnek (ha valaki a seregszéket összehívja, annak tagja, peres félként fellép előtte, tiltakozik, vagy éppen valakinek az eskütársa stb.), majd a szécsényi katonák esetében ezután következik őrsegbeli beosztásuk. Sorrendben az utolsó egységet minden személynél az egyéb információk képezik, családtagjaik, egyes ügyletek, amelyekkel kapcsolatban felbukkannak, illetékességük, végül esetleges ingatlanuk. Arra törekedtünk, hogy a mai értelemben vett ingatlanok illetve a nem név szerint említett személyek közül senki se maradjon ki. (Említésre érdemes, hogy a néhány esetben feltűnő „szolgája” kifejezés nem házi-szolgára vonatkozik, hanem a több lóval, azaz lovassal szolgáló lovaskatonák, az ún. főlegények beosztott lovasait jelenti.) A perek tárgya és a perek alapját képező cselekmény azonban csak kivételes esetekben került be a személynév-mutatóba, például akkor, ha a büntetőperben az illetőt halálra ítélték, ami már közvetlen életrajzi adatnak minősül. A perekre vonatkozó adatokat az olvasó a seregszéki ülések táblázatában találja meg.

A seregszéki jegyzőkönyv fenti adatai után kisebb betűmérettel következnek a könyvtári és levéltári kutatásból származó életrajzi adatok. A szakirodalmi- és forráshivatkozásokat itt mindig kerek zárójelben adtuk meg. A nagyobb gyűjtéseknél az első ♦ szimbólum előtt néhány fontos információ, illetve a családra vonatkozó adatok szerepelnek. Ha ismert volt, akkor kerek zárójelben feltüntettük az adott személy születési és halálozási dátumát. (Az erre vonatkozó részletes adatokat szöveges formában és beépítettük.) Helynévi vezetéknevek vagy melléknevek esetében ezután következik a név eredetének levezetése. Határozottan az a benyomásunk, hogy ezek sok esetben valóban az illető származási helyét jelölik, és nem rögzült családnevek. A rendkívül nagy térbeli mobilitással járó végvári közeg különösen kedvelt az új vezetéknevek és melléknevek kialakulásának. A családnév kontra vezetéknev kérdését azonban csak az egészen egyértelmű esetekben kísérel-

tük meg eldönteni. Nógrád vármegyei települések esetében a járást is megadtuk, ehhez főként Mocsáry Antal megyeleírását (MOCSÁRY 1820–1826.) használtuk. (A valamely megye vagy település nevéből származó és egészen kézenfekvő eredetű helynévi vezetéksnevek [pl. Budai] esetében nem írtunk semmit. A rendkívül gyakori népnévi vezetéksneveket [Horvát, Rác, Tót] sem magyaráztuk.)

Mindezek után a család adatai következnek. Nemeseknél a család eredete, azon vármegyék neve, amelyekben birtokos, illetve a nemesség megszerzésének dátuma, ha ismert, végül az adott személy apjának és anyjának, valamint indokolt esetben testvérének) illetve feleségének neve. A gyermekeket vagy gyermeket csak különleges esetben tüntettük fel: 1. ha ők szereztek a családnak nemességet 2. ha a seregszéki jegyzőkönyvben szerepelnek 3. ha a család velük kihalt. A közrendűeknél és végvári vitézeknél csak nagyon ritkán lehetett a fenti információkat megállapítani. Sok esetben inkább csak azonosítási lehetőségeket és valószínűségeket tudtunk kínálni. Ezzel egyben arra is törekedtünk, hogy a későbbi téves vagy kevésbé valószínű azonosításoknak elejét vegyük. Ahogy már említettük, a források és a szakirodalom segítségével igyekeztünk az adott személy születési és halálozási idejét is meghatározni. Gyakran tanúvallatások életkoradataira támaszkodtunk. Természetesen nem gondoljuk, hogy ezek tökéletesen megbízhatóak és pontosak lennének, ám nagyon sok esetben nem állt rendelkezésünkre más forrás, és ezek a hozzávetőleges becslések legalább a generációt illetően eligazítanak minket.

Az első ♦ jel után a személy vármegyei, familiárisi és katonai karrierjére vonatkozó adatok sorakoznak, mégpedig tematikus csoportosításban, azon belül pedig időrendben. Katonák esetében először a katonai, civil karriert befutó személyek esetében a vármegyei tisztségeket vettük előre, és sok párhuzamos funkció esetében ezeket vármegyénként is különböztettük. (A katonáknál a vármegyei feladatok csak a második helyen következnek) A vármegyei tisztségekre vonatkozó forrásunk Nógrád vármegye vonatkozásában a kiadott jegyzőkönyveken kívül Nagy Iván Balassagyarmaton őrzött, kéziratos jegyzéke („*Nógrád vármegye főispánjai és tisztségviselői kara a legrégibb időktől kezdve mostanig.*” NML XIV. 3. 7. d. C/5. 9. t.), illetve az előbbinél is nagyobb súllyal saját készülő Nógrád vármegyei archontológiánk az 1526 és 1683 közötti időszakról. (Az itt szereplő forráshivatkozásoknak azonban területi okokból csak egy részét emeltük át.) Hazai forrásokból merített adatainkat a magasabb végvári tisztségek esetében Pálffy Géza egészítette ki az Udvari Haditanácsnak a bécsi Hadilevéltárban (*Kriegsarchiv*) őrzött iktatókönyvei (ÖStA KA HKR Prot. Exp. és Reg.) segítségével. A vármegyei tisztségek után a fontosabb vármegyei követségekben való részvétel következik, ám itt területi okokból korántsem törekedtünk a teljességre, csak néhány fontosabb megbízatást tüntettünk fel, például az országgyűlési követi

funkciót. Ebben a részben kaptak helyet a személy familiárisi szolgálatával összefüggő információk is, illetve minden az életút szempontjából fontos egyéb adat. Míg a jelentősebb személyiségek esetében erősen válogattunk, addig a kevésbé ismert figurákról szinte minden ismert adatot felvettünk. Ha egy személyre nagyon kevés adatunk volt, a fenti rigorózus beosztást olykor egyszerű időrendre cseréltük.

A második ♦ szimbólum után következnek a nemesek birtokaira vonatkozó adatok időrendben. Több jelentős családnál hely hiányában nem vettünk fel minden adatot, így például a Rádayak esetében, akiknek teljes családi levéltárát átnéztük. (A főnemesek birtokállományának bemutatásáról is lemondtunk.) A nemesi összeírások adatait a személy felekezetére vonatkozó információkkal együtt a rekord végén helyeztünk el. Nagy hasznunkra voltak Nógrád vármegyének a korszakból fennmaradt nemesi összeírásai, amelyek tulajdonképpen a nemességet is terhelő adók – pl. coronalis pénz, háziadó – kivetési jegyzékei. (1658-ból mind a négy járásra. „*Regestrum nobilissimae universitatis dominorum magnatum et nobilium comitatus Neogradiensis cum limitatione solitae taxae anno 1658 die tertia januarii per certas ad id deputatas personas in oppido Losoncz compilatum ac per nobilissimum comitatum sub sede judiciaria feria tertia proxima post dominicam quartam Epiphaniarum, hoc est die quinta februarii anni supranotati in eodem oppido Losoncz confirmatum.*” MOL P 481. 3. cs. IV. Fasc. No. 48. f. 8–15. 1661-ből a losonci járásra „*Regestrum universitatis dominorum magnatum et nobilium comitatus Neogradiensis processus nempe egregii Stephani Gyürkj cum limitatione solitae taxae anno 1661. die 26. octobris per certas ad id deputatas personas in oppido Losoncz concinnatum*” uo. f. 16–17. 1663-ból pedig a füleki járásra – ez utóbbi jelenleg csak Nagy Iván másolatában elérhető, egykor Nógrád vármegye levéltárában őrzött eredetije lappang. „*Regestrum universitatis dominorum magnatum et nobilium comitatus Neogradiensis cum limitatione solitae taxae anno 1663. die 13. junii per certas ad id deputatas personas in Fülek compilatum.*” NML XIV. 3. 7. d. C/5. 2. t. f. 1–9. Két nagyon hasonló, 1660. júl. 1-én illetve 1668-ban kelt összeírással egyébként Pest-Pilis-Solt vármegyére is rendelkezünk, kiadása: SZAKÁLY 1995. 78–83. és 92–100.)¹ A három nógrádi nemességösszeírás forrásaira nem hivatkozunk külön az egyes tételeknél. Ezek nem csak a járást adják meg, amelyben az illető lakik, hanem a kiváltságos rétegen belüli társadalmi állását (mágnás, birtokos nemes, armalista, agilis/seminobilis, libertinus) is. A személy által fizetendő adó mennyiségéből pedig következtetni lehet anyagi helyzetére.

Utolsó megjegyzés: Bár igyekeztünk minden személyt gondosan elkülöníteni, könnyen lehetséges, hogy a gyakori nevek esetében, illetve apa és fiú keresztnévének egyezése miatt néhány helyen ez nem sikerült, és több sze-

¹ A nógrádi nemességösszeírások közlését a közeljövőben tervezzük.

mély adatai kerültek egyetlen tételbe. A csonkán szereplő nevek és a pusztán tisztséggel való említések miatt további bizonytalansági tényezők is felépnek. A jogi cselekmények esetében a forrás gyakori lapidáris tömörsége miatt sokszor azt sem lehetett megállapítani, hogy perről vagy a seregszék előtt tett peren kívüli megegyezésről van-e szó. Kérjük a mutató használatánál mindezeket a megszorításokat figyelembe venni. Végül pedig le kell szögezzük, hogy tisztában vagyunk adattárunk egyenetlenségével, ám azzal is, hogy ez a kutatás jelen fázisában elkerülhetetlen volt, és őszintén reméljük hogy összeállításunk gyermekbetegségei ellenére is hasznos segédlete lehet a további vizsgálódásoknak.

A seregszéki jegyzőkönyvben található tiszteleti címzések

- (a) – agilis. A félnemesek címzése. / magyar „serény”
- (e) – egregius. A birtokos nemesek címzése / magyar „vitézlő”
- (exc) – excellentissimus. A Magyar Királyságban ekkor a nádor címzése / kb. kegyelmes
- (g) – generosus. A jó módú megyei nemesek címzése / magyar „nemzetes”
- (h) – honoranda. Nem nemes asszonyoknak, pl. katonafeleségeknek a címzése / kb. tiszteletre méltó
- (i) – illustrissimus. A grófok címzése. (Mindig a „comes” [gróf] szó mellett áll) / magyar „méltóságos”
- (m) – magnificus. A bárók címzése (általában a „spectabilis”-szal együtt) / magyar „nagyságos”
- (n) – nemes. A kiskisnemesek és armalisták közös címzése / latin „nobilis”
- (nagys) – nagyságos. A bárók címzése (általában a „tekintetes”-sel együtt) / latin „magnificus”
- (nemz) – nemzetes. A jó módú megyei nemesek címzése / latin: „generosus”
- (pr) – providus. A jobbágyságok tiszteleti címzése / kb. előrelátó
- (sp) – spectabilis. A bárók címzése. (általában a „magnificus”-szal együtt) / magyar „tekintetes”
- (st) – strenuus. A végvári katonák címzése / magyar „vitézlő”
- (t) – tisztelendő. Egyházi személyek (nem főpapok) címzése / latin „reverendus”
- (tek) – tekintetes. A bárók címzése (általában a „nagyságos”-sal együtt) / latin „spectabilis”
- (v) – vitézlő.
 - a) A végvári katonák címzése / latin „strenuus”
 - b) A birtokos nemesek címzése / latin „egregius”

Adonyi Gergely – *Adoni Geczi/Geczy/Gergely*

– gyilkosság áldozata (1660) **85**

Vezetéckneve valószínűleg a Fejér megyei Adony község, esetleg a Szabolcs megyei Nyíradony nevéből ered. (A Bereg megyei Tiszaadony és Bihar megyei Éradony (Adoni, RO) kevésbé jöhetnek szóba.) ♦ Minden bizonnyal szécsényi katona.

Albert deák ld. Késmárky Albert

Alsókékedi Balázs ld. Kékedy Balázs /alsókékedi/

Amhet „pasa” – *vaci Amhet pasa*

– Dienes György szécsényi rabja (1661) **98**

– váci török tiszt (1661) **98**

Talán azonos az 1642. jún. 14-én szereplő Amhát Ali váci szandzsákbéggel. (JAKUS 1989. 89–90.)

Apczi István – *Apcsi Istok*

– tanú a néhai Vas János örökösödési ügyében (1660) **88**

– szécsényi katona (1660) **88**

Vezetéckneve a Heves megyei, Nógrád és Heves megye határán fekvő Apc mezőváros nevéből ered. ♦ Szerepel a neve egy 1656 előtti keltezetlen jegyzékben, amely a szécsényi vitézek egyik portyán szerzett zsákmányának felosztásáról szól. (MOL X 7824. No. 12403. – C 1275 d.) Ennek alapján valószínűleg szécsényi lovaskatona.

Atkári Benedek – *Atkari Benedek*

– örökösödési ügyét a seregszék rendezi (1657) **35**

– néhai (1657) **35**

– özvegye és árvája (1657) **35**

– anyja (1657) **35**

Vezetéckneve a Heves megyei Atkár falu nevéből ered.

Bagi András ld. Baghy András

Baghy András (n, v) – *Bagi Andras*

– a szécsényi seregszék külső tagja (1659) **54**

– hollókői hadnagy (1657) **26**

– konfliktusa a hollókői katonasággal (1657) **26**

– vsz. Nógrád vármegye esküdt ülnöke (1659) **54**

(*1622 előtt) A szécsényi uradalom egyik régi köznemesi családjának tagja. (A család-név a Pest megyei Bag község nevéből ered.) Már 1551-ben feltűnik a Nógrád megyei (Nógrád)szakálon egy ilyen nevű szőlőbirtokos. (PÁLMÁNY 1982a. 87.) Baghy Balázs és felesége: Kapitán Margit, illetve gyermekeik: András, Anna és Dorottya, valamint Balázs testvérei 1622. jún. 15-én nyertek II. Ferdinándtól címeres nemeslevelet, amelyet 1622. aug. 23-án hirdettek ki Nógrád vármegye közgyűlésén. (NAGYIVÁN I. köt. 90. KEMPELEN 1911–1932. 1. köt. 208–209.) Baghy András a címereslevélben szereplő egyik

gyermek. Nem azonos az 1646. nov. 5-én Nógrád vármegye losonci közgyűlésén kihirdetett új nemessel: Baghi/Gódor Andrással. (HORVÁTH 1981. No. 87. BOROVSKY 1910. 1. köt. 439.), és valószínűleg azzal a Bagi András füleki vitézzel sem, akinek elfogására 1655. máj. 13-án és 1655. máj. 23-án Wesselényi Ádám füleki főkapitány felszólítja a jászokat. (ILLÉSY 1897. 33–34.) ♦ 1645. szept. 4-én Baghy Andrást Nógrád vármegye esküdt ülnökeként, egyszersmind Esterházy Ferenc bujái jószágának tiszttartójaként említik. (MOL P 1981. 1. cs. f. 91–92.) Talán még 1654. nov. 16-án is betölti a tiszteket, mivel ekkor – láthatóan hivatalos minőségben – megjelenik Aszódszentkereszt kúriális falu és a bujái uradalomhoz tartozó Bag határjárásánál. (HORVÁTH 1981. No. 140.) ♦ A Nógrád megyei (Nógrád)szakálon 1674-ben említik Baghy Balázs örökösinek elhanyagolt szőlőjét, amelyet a helyi katolikus egyház vett kezelésébe. (TÓTH 2004. 38.) Baghy András Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 15 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás armalista nemesei között.

Bágyoni Mátyás (n, v coll.) – *Bagioni Mattyas*

– a szécsényi seregszék külső tagja (1656) **12**

(†1658–1663) Vezetékeve a Nógrád vármegye szécsényi járásában található Bágyonra utal. ♦ Valószínűleg füleki végvári tisztt. Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 9 dénáros összeggel szerepel, a füleki járás armalista (birtokkal nem rendelkező) nemesei között. Az 1663. évi nemesi összeírásban már csak az özvegye szerepel, ugyanott, az armalisták özvegyei között, csekély 6 dénáros összeggel.

Balás Benedek/sipeki/ (nob) – *Benedictus Balas*

– gyilkosság áldozata (1656) **18**

– Balás Gergely fia (1656) **18**

(*1635 után–†1656) A sipeki Balás család tagja. Id. Balás Gergelynél. A seregszéki jegyzőkönyv tanúsága szerint 1656-ban meggyilkolt fiú nagy valószínűséggel még nem volt teljes korú és házas. Apja 1635. febr. 27-én kelt címereslevelében ő még nem szerepel, csak egy Mihály nevű testvére, tehát biztosan később született.

Balás Gergely/sipeki/ (nob) – *Gregorius Balas*

– felperes (1656) **18**

– Balás Benedek apja (1656) **18**

(†1674 előtt) A Nógrád vármegyei Sipeken honos család tagja. (NAGYIVÁN 1. köt. 109–111.) 1546-tól igazolhatóan laktak a községben Balások. (PÁLMÁNY 1982a. 57.) Balás Gergely apja valószínűleg az 1606-ban említett Balás Mihály. Gergely feleségét vsz. Afra Katalinnak hívták. (Az 1635 elején kelt címerkérő levélben azonban bizonyos Dorottya szerepel feleségeként, ám itt valószínűleg összekeverték Balás Gergelynek és testvérének: Györgynek feleségeit. Az Afra/Affra család vsz. katonafamilia, amelynek 1665-ben feltűnik egy tagja Ónodon. Id. BENEDEK 1987. 271. SZAKÁLY 1997. 297.) Balás Gergely és testvérei: György és Lukács, illetve feleségeik 1635. febr. 27-én kaptak II. Ferdinándtól címeres nemeslevelet, amelyet 1636. febr. 11-én hirdettek ki Nógrád vármegye közgyűlésén. (BALÁS 2005. 4–8. KEMPELEN 1911–1932. 258.) 1674. szept. 17-én Balás Gergely már halott, örököséként fia: Balás Mihály szerepel. (TÓTH 2004. 79–80.) ♦ 1657-ben Balás Gergely már birtokos nemes, a Nógrád

megyei Varsányban említik jobbágját. (DERL C/64. 2b. 49. d. No. 37.) 1674-ben említik, hogy néhány, a rimóci határban lévő rétet elvett a rimóci katolikus egyháztól. (TÓTH 2004. 79.) Katolikus. Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 50 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között. (Testvérét, a nemeslevélben szereplő Györgyöt ugyanott találjuk, de kisebb összeggel: 24 dénárral.)

Balogh Ilona (h) – *Helena Balogh*

- alperes (1656) **1**
- Ferenczi Pál (st) özvegye (1656) **1**

Balogh István – *Balog/Balogh Istok*

- felperes (1659) **61**
- tanú a néhai Vas János örökösödési ügyében (1660) **88**
- szécsényi katona (1660) **88**

Valószínűleg azonos azzal a Balogh Istvánnal, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében két lóval szolgáló katonaként szerepel, Bélteki Pál főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.)

Balogh Jakab – *Balog Jakab*

- özvegye: Mariska mint alperes (1659) **58**
- néhai (1659) **58**

Balogh János (st coll.) – *Joannes Balogh*

- alperes (1656) **3**
- szécsényi katona (1656) **3**

Balogh Márton (st) – *Balogh Marton*

- felperes (1656) **14**
- szécsényi lovaskatona (1656) **14**
- almalopással vádolt fia (1656) **14**
- felesége: Erzsébet, egy per alperese (1656) **15**

1652. ápr. 17-én írott levelében Forgách Ádám említi, hogy egy Balogh Márton nevű katona által küldött levelet Koháry István szécsényi (fő)kapitánynak. (MOL X 7824. No. 7537. – C 1131.) Szerepel a neve egy 1656 előtti keltezetlen jegyzékben, amely a szécsényi vitézek egyik zsákmányának felosztásáról szól. (MOL X 7824. No. 12403. – C 1275 d.) Valószínűleg azonos azzal a Balogh Márton egri rabbal, akinek szökése miatt 1658. nov. 20-án illetve 1661. máj. 12-én kezesei, az egri rabok Koháry István füleki és szécsényi (fő)kapitánynak írtak könyörgő levelet. (MOL P 1992. 1. cs. 6. t. 1658/f. 1–2. és 1661/f. 3–4. Idézi: SZEDERKÉNYI 1891. 225.) Talán azonos azzal a Balogh Mártonnal, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében egy lóval szolgáló lovasként szerepel, Szántó János hadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.)

Baratnaki István – *Baratnaki Istvan*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1658) **42**

(†1663–1666) A 17. században Hont és Nógrád vármegyékben birtokos, kihalt nemesi család tagja. (NAGYIVÁN 1. köt. 188. KŐSZEGHY 1899. 26.) A család neve talán a Solt megyei Baratnakháza településnévben veszi eredetét. A szakirodalomban időnként feltűnik a téves „Barátnoki” névalak is. (pl. BOROVSKÝ 1911. 26. 42. BELITZKY 1977. 41.) Valószínűleg csak névrokona az a Baratnak István, aki 1633-ban kecskeméti jobbágyként tűnik fel. (IVÁNYOSI-SZABÓ 2008. 1. köt. 87.) Baratnaki István 1656 és 1658 között veszi feleségül Onori Annát, a Nyitra és Hont vármegyékben honos Onori családból. Onori Anna 1654-ben még Horváthi Pál felesége. (NML XIV. 3. D/1. f. 1875.) 1656-ban Onorit már Horváthi Pál özvegyeként említik, és nevében Baratnaki István mond ellent egy birtokbaiktatásnak. (DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. No. 33.) 1658-ban Onori Anna már Baratnaki feleségeként tűnik fel. (DERL 2c. 81. d. 3. t. No. 2.) Baratnaki István 1666-ban már halott. (SZARKA 2008. 399.) 1671. febr. 17-én és dec. 1-én említik Baratnaki özvegyeként Herédi Annát. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 68. 124.) Valószínűleg Baratnaki István fia az a Baratnaki Ferenc, aki 1678 és 1684 között Nógrád vármegyének biztosan szolgabírája, 1684 és 1687 között pedig biztosan helyettes alispánja volt. ♦ 1643. jún. 10-én Baratnaki Istvánt Nógrád vármegye esküdt ülnökeként említik. (DERL C/64. 2b. 57. d. 8. t. No. 9.) 1647. aug. 5-én és 1649. szeptemberében pedig Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt ülnökeként szerepel. (BOROSY 1998. No. 36. 48.) Birtokainak fekvése alapján feltételezhető, hogy Hont vármegyében is viselt tisztséget. 1663-ig (Balassa)gyarmaton él. 1649. ápr. 7-én tanúként működik közre Kajali Lukács örököseinek osztályánál. (DERL C/64. 2b. 17. d. 4. t. No. 19.) 1654. márc. 9–10-én Nógrád vármegye szécsényi törvényszéke előtt vall ügyvédet. (TÓTH 2001. No. 1224.) 1661. nov. 10-én Baratnaki István és gyerkényi Pyber Ferenc gyarmati alkapitány 1400 tallér erejéig adnak hitlevelet Balog Mihály egri rabért, miután 2000 ezüst tallért már adtak szabadulására. (MOL X 7824. No. 12250. – C 1229. d.) Más forrásból is kiderül, hogy igen jómódú: Balogh Dániel és felesége: Makrati Sára 1663. márc. 26-án Balassagyarmaton ezer tallér kölcsönt vesznek fel tőle. (NML XIV. 3. D/1. f. 261.) Hadzsi Ali efendinek „*Eger vára dívános főtanácsának*” 1668. dec. 11-én íj. (II.) Koháry Istvánhoz írott leveléből kiderül, hogy az említett 1661. évi kezességet Baratnaki és Pyber nem teljesítették, és az is, hogy Baratnaki ekkor már halott, a fia pedig (vsz. Baratnaki Ferenc) Korponán él. (uo. No. 12250.) ♦ 1632-ben Baratnaki István már a Hont megyei Nagycsalomja (Veľká Čalomija, SK) egyik földesura. (DERL C/64. 2b. 40. d. No. 42.) 1634-ben a Nógrád megyei Pribojon (Priboj, SK) említik jobbágyságait. (DERL C/64. 2b. 32. d. 6. t. No. 23.) 1651–1653-ban a Hont megyei Alsónyék (Vinica, SK) egyik földesura. (BOROSY 1998. No. 73. DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. No. 9.) 1656-ban a Nógrád megyei (Galga)guta és Nándor falvak, illetve Csesztve pusztá egyik birtokosa. (uo. No. 33. A család csesztvei birtoklásáról a szakirodalom is tud: BOROVSKÝ 1911. 26. A galgagutai részjóráság 1669-ben Baratnaki Ferenc kezén. BOROSY 1999. No. 219.) 1656-tól 1673-ig a Baratnaki család a Nógrád megyei Heréd falu egyik birtokosaként bérli annak tizedét. (SZARKA 2008. 404. 1651–1659-ben említik itt Baratnaki István jobbágyságait. BOROSY 1998. No. 65. 117. 134. 162.) 1653 és 1660 között biztosan Baratnaki István a Nógrád megyei Romhány egyik birtokosa. (BOROSY 1998. No. 98. 114. SZARKA 2008. 411. 1668-ban Baratnaki Ferencé a részjóráság: HORVÁTH 1981. No. 244. BOROSY 1999. No. 206.) 1659-ben Baratnaki István az egyik legnagyobb (38 kapásnyi, azaz kb. 3572 négyszögölnyi) az ún. Derék-hegyen található (balassa)gyarmati szőlő tulajdonosa. (BELITZKY 1977. 43.)

1672-ben özvegye a Hont megyei Leszenye (Lesenice, SK) egyik birtokosa. (NML IV. 1. b. 1. d. 1672/No. 7.) Feltételezhető fiának: Baratkai Ferencnek 1674-ben a Nógrád megyei Borosznokon (Brusník, SK) említik jobbágját. (TÓTH 2004. 48.) A Baratkai család valamikor a 17. század második felében birtokrészre tesz szert a Heves megyei Erk faluban is. (SOÓS 1975. 191.) Baratkai István Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában tekintélyes összeggel, 3 forinttal szerepel, a kékkői járás birtokos nemesei között.

Bárkányi Bálint (v) – *Barkani, Barkani/Bárkany/Barkanj Balint*

- alperes (1656) **6, 37**
- felperes (1659) **60**
- szécsényi katona (1656, 1658) **6, 37**
- a szécsényi belső vár lakója (1656) **6**
- egy rét volt zálogbirtokosa (1659) **60**

Szécsényi lovaskatona, akinek vezetéknéve a Szécsénytől délkeletre fekvő, a szécsényi járáshoz tartozó Nagy- vagy Kisbárkány nevéből ered. Halványan elképzelhető, hogy rokona a szécsényi ferences kolostort 1688-ban újjáalapító ferences Bárkányi János, de az is lehetséges, hogy egyszerűen csak földije. (GALCSIK-TÓTH 2004. 126–127.) ♦ 1644. aug. 10. körül Bárkányi Bálint szécsényi lovaskatonaként vesz részt Budai Bornemisza Bolgár Pál elfogásában. (JAKUS 1987b. 33.) 1650. jún. 30-án azon 34 szécsényi lovaskatona egyikeként szerepel, akik egy Bács vármegyei portyájuk zsákmányából 11 rácot és 92 lovat eladtak Forgách Ádámnak. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 193.) Szerepel a neve egy 1656 előtti keltezetlen jegyzékben, amely a szécsényi vitézek egyik zsákmányának felosztásáról szól. (MOL X 7824. No. 12403. – C 1275 d.)

Barsi István – *Barsi Istok*

- alperes (1657) **33–34**
- karancsberényi gulyás/juhász (1657) **33–34**

Bátori László/gagyí/ – *Batori Laszlo*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1658) **42**

(†1667 febr.) A neves Báthory családdal nem rokon, de középkori eredetű nemesi család tagja, amely az Abaúj megyei Gagy után kapta előnevét. (NAGYIVÁN 1. köt. 232–234.) A család László apjának, a Füleken élő Bátori Zsigmondnak (†1632–1641), Nógrád vármegye esküdt ülnökének (1630 biztosan) idején telepedett meg Nógrád megyében is, nevezetesen Füleken. (Adómentesség füleki házakra (*domus civilis*) 1631. júl. 24. MOL A 57. 7. köt. 1030–1032.) Anyja Hetesi/Hethesi Katalin, aki Szalandy György füleki udvarbíró özvegyeként ment hozzá Bátori Zsigmondhoz. (uo. és SUGÁR 2001. No. 82. 101. 114.) Bátori László felesége 1657-ben még nándori Bene Borbála (HORNYIK 1860–1866. 1. köt. 257.), ám 1665-ben és halálakor már Gocsith Károlyi Borbála. (1665. MOL A 57. 15. köt. 451. Romlott névalakkal.) Bátori László fia gagyí Bátori Gábor, akivel a család ki is hal. Bátori László halálának időpontjára abból a levélből lehet következtetni, amelyet 1667. febr. 16-án küldött Heves-Külső-Szolnok vármegye Pálffy Tamás főispánnak. (SZEDERKÉNYI 1891. 296.) Megerősíti ezt az információt, hogy Bátori László özvegye: Gocsith Károlyi Borbála 1667 márciusá-

ban pándi és pilisi (Pest m) részjóságát elzálogosítani kényszerül a temetési költségek előteremtésére. (NML XIV. 3. D/1. f. 2196.) Gocsith Károlyi Borbála néhány évvel később hozzámegy Melczer Jánoshoz. (SUGÁR 2001. No. 166. SZLUHA 2008. 260.) ♦ 1651. szept. 17-én Bátori Lászlót már Heves-Külső-Szolnok vármegye esküdt ülnökeként említik. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. K. No. 61.) 1653. szept. 11-én Pest-Pilis-Solt vármegyének még esküdt ülnöke (DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. No. 30.), 1654. ápr. 30-án azonban már szolgabírája, valószínűleg a váci járásban (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 117. SZAKÁLY 1981a. 237) – feltehetően 1654 áprilisától szolgabíró. 1656. ápr. 20-án Bátori László helyébe Thassy Mihályt választják Pest-Pilis-Solt vármegye szolgabírájává. (BOROSY 1983. No. 271-3.) A szolgabírói tisztről való távozása ellenére rendszeresen részt vesz Pest-Pilis-Solt vármegye éves számadásaiban, mint a számvevők egyike. 1661. júl. 6-án Heves-Külső-Szolnok vármegye tisztújító székén alispánjelölt, ám ekkor még Vécsey Sándorra esik a választás. Vécsey halálát követően 1663. febr. 22-23-án választják meg Heves-Külső-Szolnok egyesült vármegye alispánjának. (SZEDERKÉNYI 1891. 294–295.) 1663. márc. 16-án már valóban ebben a funkcióban említik. (MOL E 199. 8. cs. IV/4. No. 443.) 1663. jún. 21-én, 1664. dec. 11-én és 1666. dec. 15-én is a tiszti birtokosaként szerepel. (BOROSY 1983. No. 835. 877. és MOL P 1981. 1. cs. f. 160.) Valószínűleg 1667-ben bekövetkezett haláláig Heves-Külső-Szolnok vármegye alispánja marad. 1666. febr. 11-én átmeneti jelleggel Pest-Pilis-Solt vármegye helyettes alispánjává nevezik ki, majd 1666. júl. 29-én hivatalosan is megválasztják a posztra. (BOROSY 1984. No. 998. 1036.) 1664. aug. 4-én Michalek Miklóssal együtt ő vesz fel leltárt az elhunyt Koháry István füleki ingóságairól. (THALY 1885. 605.) 1665. márc. 13-án Wesselényi Ferenc nádor Bátorit az elhunyt Unger Márton füleki alkapitány egyik testamentumos urának nevezi. (MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. No. 834.) ♦ Bátori Lászlónak Füleken volt apjától örökölt háza. (SUGÁR 2001. No. 82. Későbbi adalék a ház tartozékaihoz: MOL E 156. UC 39:66.) 1652-ben kecskeméti jobbágyságait említik. (DERL C/64. 2b. 32. d. 10. t. No. 3.) 1654–58-ban a Pest megyei Pánd egyik birtokosa. (BOROSY 1983. No. 409. 428. SZARKA 2008. 443.) 1656. júl. 22-én, anyja halála után királyi adományt nyer (*nova donatio*) királyi joggal az anyjától rászállt ősi jószágokra: Gömör megyében birtokrész Alsóbátka faluban. Heves megyében birtokrész (Erdő)kövesd faluban illetve Ivád, Pósváralja és (Tarna)-szentmária pusztákban. Kishont megyében birtokrészek Pongyelok (Pondelok, SK) és Rimóca (Rimavica, SK) falvakban, illetve Dobrostya és Mastinc pusztákban. Nógrád megyében egy-egy nemesi curia Nagypersén (Prša, SK) és (Ipoly)tarnócon, birtokrészek Endrefalva, (Ipoly)tarnóc, (Karancs)keszi, Losonctugár, Mihálygeregye (Szentmihálygeregye), Nagyperse és Pinc (Pinciná, SK) településeken, illetve Feketeerdő, Kisperse, Meleg és Piliny pusztákban. Pest megyében birtokrészek Pánd faluban és Kecskemét mezővárosban, valamint Pilis pusztában. (HORNÝK 1860–1866. 1. köt. 255–257. Későbbi, már Bátori Gábor idejéből származó birtoklisták: MOL E 156. UC 42:49. és 90:52. Pándhoz: BOROSY 1983. No. 409. 428. Kecskemétnek nyolcadrésze Bátori Lászlóé: IVÁNYOSI-SZABÓ 2008. 1. köt. 50. 261. 295. Erdőköveshez: SOÓS 1975. 184–185. Pósváraljához: *uo.* 266.) 1657-ben a Nógrád megyei Endrefalván említik jobbágyságait. (DERL C/64. 2b. 49. d. No. 37. Fia: Bátori Gábor kezén 1680-ban. MAK-KAI 1954. 62.) 1661. jún. 1-én tizenötezer forintért egy egész sor Nógrád, Heves, Kishont, Gömör és Pest megyei részjóságot zálogosít el feleségének: Gocsith Károlyi Borbálának. (SUGÁR 2001. No. 140.) 1665-ben a Heves megyei Pásztó mezőváros

egyik földesuraként említik. (BÉKEFI 1898. 511.) Katolikus. (SZEDERKÉNYI 1891. 294–295.) 1667 körül Fekete Lászlóval és Kürtössy Istvánnal együtt orgonát vesz az új füleki katolikus templomnak. (NAGY 1898. 464.) Nógrád vármegye 1658. és 1663. évi nemesi összeírásában is a füleki járás birtokos nemesei között szerepel, előbb 1 forint 50 dénárral, 1663-ban pedig 3 forinttal.

Bélteki Pál (n, v) – *Belteki/Beltekj Pál*

- a szécsényi seregszékét összehívja (1660) **78, 93–94**
- a szécsényi seregszék első tagja (1660–1661) **76, 92–93, 98**
- helyettes kapitány (1660) **78, 94**
- szécsényi [lovas]hadnagy (1660) **93**
- „szolgája”: Fekete Péter (1660) **77**
- engedélye Eskria török rab kibocsátására (1661) **96**

(*1623 körül–†1682–1686) Feltehetően Szabolcs vagy Szatmár vármegyei (nyírbélteki vagy krasznabélteki) eredetű közrendű család sarja. (Nagy Ivánnál nem szerepel érdemleges adat: NAGYIVÁN 1. köt. 288.) Egy 1671. jún. 29-én végzett tanúvallatás szerint akkor 48 éves. (MOL X 7824. No. 7533. – C 1131. d.) Felesége 1656-ban már vsz. Vitkai Erzsébet. (SUGÁR 2001. No. 132. ld. még: 1660 és 1661. BOROSY 1983. No. 689. BOROSY 1998. No. 169.) 1660-ban is ő szerepel feleségként. (HORVÁTH 1981. No. 186.) Vitkai 1686. ápr. 18-án már özvegyként nyer királyi parancsot, hogy férje végrendeletileg ráhagyott birtokaiba beiktassák. (SUGÁR 2001. No. 177. És ehhez: MOL A 57. 18. köt. 323–325.) Egy adat szerint 1688. dec. 20-án már Vitkai Erzsébet is halt meg. (SUGÁR 2001. No. 181.), Borovszky Samu szerint azonban csak 1689-ben végrejelölkezik. (BOROVSZKY 1896–1897. 2. köt. 214.) ♦ Ismeretlen időpontban nyert nemesiséget. 1653-ban valószínűleg már a szécsényi vár egyik lovashadnagya. 1660 márciusának elején egy szóváltás során halálosan megsebesíti a seregszéki jegyzőkönyvben szintén szereplő petőfalusi Pető Istvánt. Nógrád vármegye arra kéri Madách János útján a nádort, hogy a gyilkos Bélteki Pál se kegyelemlevelet, se armálist ne kaphasson. Azzal is vádolják, hogy Kandó Jánost egy Pest-Pilis-Solt vármegye előtt Bélteki ellen indított pere miatt halállal fenyegette. (MOL P 481. 1. cs. Fasc. I. No. 36. A gyilkosság egy másik említése: ANDJC Fd. 27. 39. cs. (II/3.) f. 50. 54–55.) Elszökik a végházból, Forgách Ádám főkapitányhoz folyamodik kegyelemért. Forgách György 1660. jún. 14-én Érsekújvárról írott levelében biztosítja Koháryt, hogy a kegyelem csak Béltekinek a végházba való visszatérésére, és nem büntetlenségére vonatkozik. (MOL X 7824. No. 7553. – C 1131. d.) Béltekit végül nem éri komoly retorzió. 1660. nov. 24-én már szécsényi helyettes kapitányként említik – Koháry István (fő)kapitány és Ormándi Péter alkapitány távollétében látja el ezt a feladatot. (MOL X 1047. No. 266. – 40574. d.) 1661. jan. 2-án pedig Bélteki Pál szécsényi lovashadnagy Wesselényi Ferenc nádor és Koháry István közbenjárására teljes büntetlenséget biztosító kegyelemlevelet kap a királytól. (MOL A 57. 15. köt. 80–82.) Egy Szakály Ferenc által idézett nyugta szerint 1663. aug. 1-én Bélteki Pál már szécsényi alkapitány, amit azonban Ormándi Péter 1663. aug. 12-én Szécsényben kelt levele cáfolni látszik. (SZAKÁLY 1981a. 249. – Szakály véleményünk szerint vagy a helyettes kapitányi/alkapitányi posztot keverte össze az alkapitányival, vagy egyszerűen a forrás megfogalmazása volt félrevezető.) Bélteki Pál Szécsény 1663. évi feladása után – sok más tiszthez és közkatonához hasonlóan – Fülekre kerül. Egy

1668-as füleki tanúvallatás több tanúja egyébként úgy tudta, hogy Bélteki betegséget színélve még a vár feladása előtt elhagyta Szécsényt. (ANDJC Fd. 27. 39. cs. (II/3.) f. 48–56.) 1664. okt. 25-én füleki hadnagyként tűnik fel. (MOL E 199. 9. cs. IV/4. No. 626.) A füleki lovasság 1664 körül összeállított mustrajegyzékében egy lovas század főhadnagyaként szerepel, hat lóval szolgálva (azaz egyúttal hat lovas főlegényként). (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) 1665. márc. 1-én az elhunyt Unger Márton helyére kinevezik füleki alkapitánnyá, és ifj. Koháry István nagykorúságáig őt bízzák meg a főkapitányi teendők ellátásával is (*Administration der Oberhauptmannschaft*) (MOL X 7824. No. 7162. – C 1124. d. és ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. 219. Konv. 1665. Mai f. 21–22. Téves szakirodalmi adat Unger Márton halálára [1667]: ILLÉSY 1885. 10.), hiszen az utóbbi apjától, id. Koháry Istvántól örökölte a tisztséget (ld. alább Koháry Istvánnál). 1665. aug. 21-én Wesselényi Ferenc nádor szigorúan megfeddi Béltekit katonáinak portyái miatt, azt is megjegyezve, hogy nem ezért ajánlotta erre a posztra. (MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. No. 883.) Később, 1668-ban Heves-Külső-Szolnok vármegye alispánja: Hamvay Ferenc, Nógrád vármegye alispánja: Madách János és Pest-Pilis-Solt vármegye alispánja: Battik Péter közösen kezdeményeznek tanúvallatást Bélteki Pál és fegyelmezetlen füleki katonái ellen. (1668. dec. 13-án és az azt követő napokon zajlott a vallatás, Béltekire nézve erősen terhelő állításokkal. – A háttérben a Fülekre szorult nemesség és a katonák, illetve Bélteki és tisztjei konfliktusa. ANDJC Fd. 27. 39. cs. (II/3.) f. 48–56. és MERÉNYI 1897b.) Bélteki azután is megőrzi alkapitányi posztját, hogy 1667 februárjában ifj. Koháry Istvánt nevezik ki füleki főkapitánnyá. (ÖStA KA Best. No. 1781.) 1668. júl. 24-én és 1670. nov. 11-én szintén füleki alkapitány. (SUGÁR 2001. No. 163. és MOL P 287. Ser. II. Fasc. HH f. 29–30.) Egészen 1679 késő tavaszáig marad a tisztségben, ekkor váltja le füleki alkapitányként bellaji Bellovics/Bellavics Sámuel. (Utolsó adatunk: 1679. ápr. 21-én még füleki alkapitányként ír levelet Esterházy Pálnak. CZIGÁNY 2004. 146. 1679. jún. 12-én Bellovics Sámuel már füleki alkapitányként ír alá egy parancsot: ILLÉSY 1897. 55–56. Három nappal később pedig Pest-Pilis-Solt vármegye neki utal ki gabonát: BOROSY 1984. No. 1967 SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 2. köt. 75–76.) Az 1660-as évek elejétől 1668 elejéig Bélteki Pál a hódolt Szeged királyi városnak a Magyar Kamara által kinevezett tiszttartója. (SZAKÁLY 1983. 713.) 1668. júl. 11-én megerősítik Heves-Külső-Szolnok vármegye esküdt ülnökeként. (SZEDERKÉNYI 1891. 296.) 1668. aug. 30-án leteszi a hivatali esküt Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt ülnökeként is. (BOROSY 1984. No. 1288. HORVÁTH 2004. 25.) 1672. jan. 21-én Nógrád vármegye esküdt ülnökeként szerepel. (NML IV. 1. b. 1. d. 1672/No. 11.) 1672. aug. 11-én választják Pest-Pilis-Solt vármegye alispánjává. (BOROSY 1984. No. 1585.) Tisztét ténylegesen 1682 nyaráig/őszéig tölti be, Fülek szeptemberi kuruc elfoglalása mindenképpen véget vet gyakorlati működésének. (Az ostromhoz: ILLÉSY 1885. 19–25. P. KÖNIG. 1942. 20–22. PARTI 2007. 221–223. 1682. jún. 5-én helyezték kiállításba a tisztújítás megtartását. BOROSY 1985. No. 2136.) 1683. márc. 29-én azonban Pest-Pilis-Solt vármegye követe: Bujovszky Ferenc levelében arra kéri Thököly Imre fejedelmet, hogy a tovább nem halasztható tisztújításon ismét Bélteki Pált jelölje alispánnak. (BOROSY 2002. 34–35.) A tisztújítás még Thököly uralma alatt megtörtént, formálisan talán megmaradt Bélteki az alispán, de nem hallunk többet felőle, az ügyeket Ráday Gáspár helyettes alispán viszi. (BOROSY 1985. No. 2138. 2149. Ráday Gáspár feltehetően 1684-től lesz rendes alispán.) 1681-ben a soproni országgyűlésen

Béltéki Pál Pest-Pilis-Solt vármegye egyik követe. (BOROSY 1985. No. 2088. 2099. 2105. 1682 márc. 12. és ápr. 10. között ér vissza Fülekre. *uo.* No. 2125–2126.) Az 1656 és 1679 közötti időszakból száznál is több levele maradt fenn a Koháry-levéltár különböző sorozataiban. ♦ 1653-ban a Garamszentbenedeki Konvent nádori adomány nyomán beiktatja Olasz Pált és Béltéki Pált a Csanád megyei Hodics/Hódegyház (Jazovo, SR), Morotva, Pádé (Padej, SR) és (Razsán)szentmiklós [egész] szerb falvak birtokába. (BOROVSKY 1896–1897. 1. köt. 247.) Hodics miatt egy későbbi adománnyal Dienes Györggyel perbe keverednek, amelyet megnyernek. (*uo.* 2. köt. 213.) 1656. okt. 23-án megkapja feleségétől: Vitkai Erzsébettől a Pest megyei Domony pusztát (felét), az asszony szécsényi udvarházával együtt. (SUGÁR 2001. No. 132. Domonyi birtoklásához: MOL X 7824. No. 7543. – C 1131. d. és BOROSY 1983. No. 690–691. BOROSY 1998. No. 169. HORVÁTH 1981. No. 186.) 1669-ben a Nógrád megyei Poltáron (Poltár, SK) említik jobbágyságait. (NML IV. 1. o/bb. Fasc. 1. No. 5.) 1680. január 1-én amiatt kér intést Nógrád vármegyétől, hogy füleki vitézek foglyul ejtették hat, a Bács megyei *Sebesicza* (Sebesszeg) faluban lakó jobbágyságát. (NML IV. 1. b. 2. d. 1680/No. 6.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában csekély, 15 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás armalista nemesei között.

Bene András/nándori/ (n, v / n, v coll.) – *Bene Andras, Nándorj Bene András*
– a szécsényi seregszék külső tagja (1651, 1656) **F, 3, 18**

(†1667–1670) A Nógrád vármegyei Nándor községből származó nemesi család tagja, amely a Balassa család familiárisaként emelkedett fel. A félnemes Bene Mihály és testvére: Gáspár 1572. febr. 9-én nyertek I. Miksa királytól nemességet, amelyet Nógrád és Zólyom vármegyében is kihirdettek. A Bene család genealógiájára Nagy Iván két, egymásnak gyökeresen ellentmondó családfát közölt. Az első szerint Bene Mihály fiának id. Bene Andrásnak: gyarmati Balassa Zsigmond tisztartójának, később Nógrád vármegye alispánjának (1624–1627) Kovács v. Kováchy Borbálával kötött házasságából született mind ifj. Bene András, mind édestestvére, a seregszéki jegyzőkönyvben is szereplő Bene János. (NAGYIVÁN I. köt. p. 290–291. id. Bene Andrásához: OKOLICSÁNYI 2009. 103.) Az utóbbi verzióban ifj. (III.) Bene András és Bene János változatlanul testvérek, ám közéjük és id. (I.) Bene András közé a családtörténész beiktat egy újabb generációt, így apjuk egy (II.) Bene András lenne, anyjuk pedig Madách Zsófia. (Pótlékkötet 131–132.) Az első változatban Madách Anna illetve ócsai Balogh Zsófia szerepelnek ifj. Bene András feleségeként (az utóbbi feleség nagy valószínűséggel inkább a menyje), a második verzióban pedig Asgúthy Anna. A második családfa tévesnek tűnik, mivel id. Bene András és ifj. Bene András között nem látszik akkora időbeli rés, hogy oda egy újabb („középső”) Bene András beilleszthető lenne. Elképzelhető, hogy Madách Anna v. Zsófia valójában ifj. Bene András második felesége volt, de ennek eldöntéséhez levéltári háttérkutatások szükségesek. 1670. júl. 5-én Bene András már néhaiként említik. ♦ 1646. okt. 9-én Bene András Nógrád vármegye esküdt ülnökeként szerepel. (DERL C/64. 2c. 78. d. No. 9.) 1646 és 1650 között ő egyben Nógrád vármegye pénztárnoka (*perceptor*) is. (Első adatunk: 1646. PÁLMÁNY 1987b. 32. Utolsó adatunk: 1650. szept. 30. DERL C/64. 2b. 51. d. 2. t. No. 2.) 1654 és 1658 között biztosan Nógrád vármegye kékkői járásának szolgabírája. (Első adatunk: 1654. ápr. 23. TÓTH 2001. No. 1272. Utolsó adatunk: 1658. jan. 3. MOL P 481. 3. cs. Fasc. IV. No. 48.) 1664. ápr. 19-én Bene András ismét

Nógrád vármegye esküdt ülnökeként szerepel. (NML IV. 1. b. 1. d. 1664/No. 8.) 1653. márc. 4–5-én valamely főúr [vsz. egy Balassa-családtag] familiárisaként (szervitoraként) tűnik fel. (TÓTH 2001. No. 1051.) Élete végén Balassa Bálint vagy Ádám familiárisa volt. (NML IV. 1. b. 1. d. 1670/No. 1.) ♦ 1653-ban a Nógrád megyei Kiszellő (Malé Zlievce, SK) egyik birtokosaként perel Palásthy Pál özvegyével: Ordódy Judittal. (PALÁSTHY 1891. No. 617.) 1667-ben megállapodik a Nógrád megyei Kiszellő török földesuraival, hogy a helység magyar földesuraként helyben is tartózkodhat. (BELITZKY 1972. 195.) Özvegye 1674-ben a Nógrád megyei Ipolytarnóc egyik birtokosa. (TÓTH 2004. 26.) A nándori Bene család evangélikus. (OKOLICSÁNYI 2009. 206. 208.) Bene András Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 40 dénáros összeggel szerepel, a kékkői járás birtokos nemesei között.

Bene János /nándori/ (n, v coll.) – *Bene Janos*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1656, 1658) **3, 42**
- Nógrád vármegye alispánja (1656) **3**

(†1671 után) A családról ld. Bene Andrásnál. Bene János Bene András édestestvére, valószínűleg a bátyja. 1671. nov. 9-én még életben van. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 120.) ♦ Bene János 1633. nov. 5-én már Nógrád vármegye esküdt ülnökeként szerepel. (NML IV. 1. b. 1. d. 1635/No. 1.) 1638 és 1644 között pedig biztosan Nógrád vármegye szolgabírája, valószínűleg a kékkői járásban. (Első adatunk: 1638. jún. 28. DERL C/64. 2b. 39. d. 5. t. No. 1. Egy köztes adat: 1641. szept. 8. NML IV. 1. b. 1. d. 1641/No. 1. Utolsó adatunk: 1644. jan. 27. FEKETE 1861. 130.) 1647 és 1650 között biztosan nem szolgabíró. 1652. szept. 16-án csak az eredeti szöveg félreérthető rövidítése miatt szerepel Bene János szolgabíróként. Valójában Gyürky István szolgabíró támogatja a konkrét feladatban mint esküdt ülnök. (TÓTH 2001. No. 1101.) 1652. márc. 5-én Nógrád vármegye helyettes alispánjaként említik, ekkor tehát esküdt ülnök. (TÓTH 2001. No. 1034.) 1654. júl. 27-től 1656-ig Nógrád vármegye alispánja. (Megválasztása: TÓTH 2001. No. 1304. Utolsó adatunk: 1656. jún. 1. *uo* No. 1413. Utódjára, Dúló Gáborra pedig egy 1657. márc. 20.-i említés az első adatunk: NML XIV. 3. D/1. f. 1552.) 1656. ápr. 20-án Bene Jánost is jelölik Pest-Pilis-Solt vármegye alispáni posztjára, de végül Földváry Jánost választják meg. (BOROSY 1983. No. 271/2.) Földváry János halála után, 1659. júl. 10-től ő lesz Pest-Pilis-Solt vármegye következő alispánja. 1660. dec. 9-én köszön le tiszteről, utóda Iványi Fekete László. (BOROSY 1983. No. 553. és 658.) 1661. márc. 14-én Bene Jánost újra Nógrád vármegye esküdt ülnökeként említik. (NML IV. 1. b. 1. d. 1661/No. 3.) 1655-ben Madách János jegyzővel együtt Bene János alispán képviseli Nógrád vármegyét a pozsonyi országgyűlésen. (TÓTH 2001. No. 1355. és GUSZAROVA 2005. 123.) Pest-Pilis-Solt vármegye 1657. jún. 7-én Libercsey Ferenc jegyzővel együtt, 1657. aug. 1-én pedig egyedül, a nádorhoz küldi követségbe. (BOROSY 1983. No. 348. 359.) 1659-ben Pápay János szolgabíróval együtt Pest-Pilis-Solt vármegyét képviseli a pozsonyi országgyűlésen. (BOROSY 1983. No. 565. 572.) 1661-ben Nógrád vármegye adóvívő követe Bezzegh Györggyel együtt. (NML IV. 1. b. 1. d. 1662/No. 1.) Az 1662. évi pozsonyi országgyűlésen Nógrád vármegye egyik követe, szintén Bezzegh társaságában. (GUSZAROVA 2005. 137.) Megyei tisztségein túl 1651. febr. 28-án (SUGAR 2001. No. 115.), 1652. ápr. 7-én (NML VIII. 701. 22. d. No. 3.) és 1653. jún. 19-én (DERL C/64. 2b. 18. No. 1.) Forgách Ádám gácsi várának kapitányaként szerepel. 1656-ban hagyja el gácsi tiszttét, és ettől kezd-

ve valószínűleg Wesselényi Ferenc nádor familiárisa lesz. 1665. máj. 7-én Pozsonyban adja ki Wesselényi felesége: Széchy Mária instrukcióját Bene Jánosnak: a murányi vár kapitányának (*capitaneus*). (JEDLICKA 1911.) A nádor 1665. júl. 3-án Bene Jánosnak írott levele is igazolja, hogy a címzett Wesselényi murányi kapitánya. (MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. No. 779.) A nádor egy másik, 1666. szept. 20-án írott leveléből kiderül, hogy Bene János még ekkor is murányi kapitány. (MOL E 199. 10. cs. IV/5. No. 75.) ♦ 1628-ban a Nógrád megyei Óvár (Olováry, SK) egyik birtokosa. (DERL C/64. 2b. 16. d. 1. t. No. 2.) 1657–1669-ben a Solt megyei Orbágy, Ecsődszállása, Pókaháza, Kiskál, Nagykál és Tárnokháza puszták birtokosaként lép fel, 1669-ben a Solt megyei Nagykára is jogot formál. (BOROSY 1983. No. 337. 340. 621. BOROSY 1984. No. 1383. Ez utóbbi tiltásnál Tárnokháza már nem szerepel.) 1658 és 1660 között biztosan a Nógrád megyei Galgaguta egyik birtokosa. (SZARKA 2008. 403.) 1670-ben a Nógrád megyei Karancskesz, illetve Mihálygeregye egyik birtokosa – utóbbinak 1671-ben is. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 6. 12. 120.) 1674-ben és 1677-ben Bene Jánosnak a Nógrád megyei Nagyzellőn (Veľke Zlievce, SK), 1674-ben a szintén Nógrád megyei Ipolytarnócon említik jobbágját, ezek az adatok azonban talán már azonos nevű fiához kapcsolódnak. (NML IV. 1. o/ff. 1. cs. No. 4. TÓTH 2004. 26.) A nándori Bene család evangélikus. (OKOLICSÁNYI 2009. 206. 208.) Bene János az 1659. évi pozsonyi országgyűlésen az evangélikus rendek között szerepel. (BOROSY 2001. 82.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 1 forintos összeggel szerepel, a kékkői járás birtokos nemesei között.

Beniczki Tamás /micsinyei/ (nemz, v) – *Benyczkj Tamás*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1651) F
- Zólyom vármegye esküdt ülnöke (1651) F

(*1623–†1701. máj. 26. Besztercebánya) A 13. századig követhető, eredetileg felsőmagyarországi nemesi család katolikus (ún. micsinyei) fővonalának tagja. (NAGYIVÁN 1. köt. 294–300. PONGRÁCZ 2008. 52. SZLUHA 2008. 479. 490–491.) Nagy Iván állításával ellentétben a családnév a Turóc megyei Benice (Benice, SK) szlovákos melléknévi alakjából ered, és nem a Liptó vármegyei Benefalvából. Melléknevük pedig a Zólyom megyei Micsinyére (Mičiná, SK) utal. Beniczki Ferenc váci kapitány (1614–1618/1619) (KOMÁROMY 1911. 99–100. 107–109. JAKUS 1987a. 17. 38. 73. JAKUS 1989. 73–77. RMKT XVII. sz./12. 739.) és dacsólámi Dacsó Anna fia, Beniczki Péter (*1606–†1664) költő egyik öccse. (NAGYIVÁN 1. köt. 297–298. RMKT XVII. sz./12. 738–741.) Beniczki Tamás felesége 1661. márc. 13-án Catharina Mervald (n). (MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. No. 843.) Catharina Mervald 1679. júl. 1-én Besztercebányán Beniczki Tamás feleségeként végrendelkezik. (A szlovák nyelvű végrendelet átírása: MOL A 57. 16. köt. 735.) 1693. jan. 27-én Beniczki Tamás még életben van. (MOL A 57. 23. köt. 497–499.) Születési és halálozási adatait Szluha Márton művéből vettük át. (SZLUHA 2008. 490.) ♦ Talán azonos azzal a Beniczki Tamással, aki 1646. jan. 1. és 1651. aug. 17. között biztosan Batthyány Ádám 4–5 lóval szolgáló udvari familiárisa volt. (BENDA-KOLTAI 2004.) Nem világos azonban, hogy egyezésük esetén miként lehetett már 1651 februárjában a szécsényi seregszék tagja és Zólyom vármegye esküdt ülnöke. 1656. okt. 12-én is Zólyom vármegye esküdt ülnökeként szerepel. (MOL A 57. 14. köt. 73.) Nagy Iván szerint 1659-ben Zólyom vármegye alispánja, adata valószínűleg téves. (NAGYIVÁN 1. köt. 298.) Pesty Frigyes 1670 és 1678, illetve

1683, 1688 és 1691 évekből talált adatot zólyomi alispáni működésére. (PESTY 1874. 582.) 1675. szept. 9-én (MOL A 57. 15. köt. 889.), 1681. dec. 10-én (*uo.* 18 köt. 437–438.) és 1693. jan. 27-én (*uo.* 23. köt. 497.) is Zólyom vármegye alispánjaként említik. Mindezek alapján 1670 és 1679, illetve 1682/1683 és 1693 között nagy valószínűséggel alispán volt. (1670 elején még Ebeczky János a zólyomi alispán. PAULER 1876. 2. köt. 33. 1679 és 1682/1683 között pedig, Beniczki alispáni működését megszakítva, Bezzegh György a vármegye alispánja.) 1659. nov. 14-én Beniczki feltűnik a pozsonyi országgyűlésen, de nem vármegyei követként. (BOROSY 2001. 84.) Zólyom vármegye egyik követként részt vesz a dunáninneni vármegyék 1669. nov. 28-án kezdődő körmöcbányai gyűlésén, és az onnan Bécsbe küldött követségnek is tagja lesz. (PAULER 1876. 1. köt. 295–296.) 1670. márc. 19-től az uralkodó által meghirdetett besztercebányai gyűlésen többek között ő képviseli Zólyom vármegyét. (*uo.* 342.) 1671. ápr. 27-én Beniczki Tamás Nógrád vármegye közgyűlésétől királyi emberként kéri a körmöcbányai és breznóbányai gyűlés összehívásával kapcsolatos levelek kiadását. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 80.) 1686–1688-ban a vallásügy rendezésére kiküldött királyi bizottság tagja. (A bizottság instrukciója: 1686. nov. 10. MOL A 57. 18. köt. 506–507. Egyéb: 19. köt. 170–172.) ♦ Beniczki Tamás 1653 és 1683 között a Pest megyei Cinkota egyik legnagyobb birtokosa. (BOROSY 1984. No. 1731. 1756. BOROSY 1998. No. 89–91. 94. BOROSY 1999. No. 203. 221. SZARKA 2008. 421.) 1654-ben a Hont megyei Keszihóc (Kosihovce, SK) faluban említik jobbágját. (BOROSY 1998. No. 115. 162.) 1656-ban a Beniczki család a Pest megyei Domony pusztá felének birtokosa. (MOL X 7824. No. 7543. – C 1131. d.) 1657–1668-ban Beniczki Tamás a Pest megyei Zsámbok falu egyedüli birtokosa. (BOROSY 1984. No. 1284. BOROSY 1998. No. 135. BOROSY 1999. No. 208–209. SZAKÁLY 1981a. 426.) 1663. máj. 22-én I. Lipóttól borfői Bory Mihállyal együtt királyi joggal adományként megkap Nyitra megyében egy kastély módjára épített (*in formam castelli exstructa*) egész nemesi curiát Szeptencújfaluban (Hajná Nová Ves, SK), Szeptencújfalu, Nagy- és Kisrépény (Veľké/Malé Ripňany, SK), *Vilachka*, Felső- és Alsóbelinc (Belince, SK) és Belesz (Blesovce, SK) egész birtokokat, illetve birtokrészeket Felsődovorány (Veľké Dvorany, SK) falvakban, valamint Pozsony megyében egy birtokrészt Csütörtök (Štvrťok na Ostrove, SK) faluban és Pozsony város falain belül egy kőházat. (MOL A 57. 13. köt. 42–43.) 1664 végén vagy 1665 elején borfői Bory Mihállyal együtt be is iktatják a Nyitra megyei Szeptencújfalu birtokába. (MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. No. 983.) 1667-ben a Pest megyei Tóalmás egyik birtokosa. (BOROSY 1984. No. 1143.) 1672-ben és 1676–1677-ben a Hont megyei Dacsólámban (Horný Dačov Lom, SK) említik jobbágjait. (NML IV. 1. o/ff. 1. cs. No. 4. és No. 8.) 1677. júl. 7-én I. Lipót eladományozza a Beniczki Tamástól örökáron visszavásárolt csütörtöki birtokrészt Horvát-Kissevics Györgynek. (MOL A 57. 16. köt. 239–240.) 1681. dec. 10-én I. Lipót megerősíti Beniczki Tamásnak a felsőmicsinyei vámszedésre vonatkozó jogát. (MOL A 57. 18 köt. 437–438.) Idős korában, 1693. jan. 27-én minden ingó és ingatlan javát árva unokaöccseire: Beniczki Ferencre és Lászlóra ruházza, magának csupán haszonélvezeti jogot tartva fenn azokban. Bevallásában a következő ősi, Zólyom megyei birtokait említi (ezek egyetlen, Besztercebánya melletti uradalom részei): kastély Alsó- illetve Felsőmicsinyén, és a hozzájuk tartozó jóságok Alsó micsinye (Dolná Mičiná, SK), Csacsén/Csecin (Čačín, SK), Cserény (Čerín, SK), Farkasfalva (Vlkanová, SK), Lukavica (Lukavica, SK), Molcsa (Môlča, SK), Nagyrét (Veľká Lúka, SK) és Oravec (Oravce, SK)

falvakban. (MOL A 57. 23. köt. 493–500.) 1695. szept. 12–13-án Pest-Pilis-Solt vármegye pesti közgyűlése előtt Szalontai Jánossal együtt eltiltja a szomszédokat a Pest megyei Csoma puszta használatától. (BOROSY 1985. No. 2807.) Katolikus.

Benke Mátyás – *Benke Matyás*

- felesége: Kovács Judit mint peres fél (1659) **60**
- néhai (1659) **60**

Minden bizonnyal nem a Nyitra megyei Tardoskeddről előnevét vevő Benke nemesi család sarja, amely 1573-ban kapott II. Miksától nemeslevelet. (BOROVSKY 1910. 1. köt. 443.) A „Benedek” keresztnév becézéséből kialakult „Benke” vezetéknev a korban viszonylag gyakori.

Beregszászi János – *Berekszaszy/Berekszaszi/Berekszaszj Janos*

- alperes (1660) **83**
- szécsényi szűcslegény (1660) **83**
- halálra ítéli a seregszék (1660) **83**

Vezetékneve a Bereg megyei Beregszász mezővárosra (Beregovo U) utal. A Beregszászi vezetéknev nem ismeretlen a megyében. 1660-ban például egy Beregszászi János nevű asztalosmester készíti el a losonci református templom karzatát. (BÖSZÖRMÉNYI 1990. 3.)

Bese György (v) – *Besse Györgj*

- Foktövi István ügyvédje (1658) **40**

Bezzegh György /hajniki/ (n, v coll.) – *Bezzegh Györgj*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1657) **28**

(†1687. máj. 9. Eperjes) Családja a Zólyom vármegyei Hajnik (Hájniky SK) községből származik, és csak a 17. században tűnik fel. (NAGYIVÁN 2. köt. 90–92. NAGY 1874. 370–371.) Szluha Márton alapos genealógiai munkájából kiderül, hogy a 17. századi Zólyom vármegyében két egymással rokon „hajniki Bezzegh” nevet használó család volt. Az utóbbi tagjai csak 1647. jún. 3-án nyertek nemességet. (KEMPELEN 1911–1932. 2. köt. 195. SZLUHA 2006. 627.) Bezzegh György azonban a régi szakirodalom állításával ellentétben nem ebből a családból származott, hanem az „eredetiből”. Bezzegh György azonos nevű nagyapja, illetve annak családja és Márton nevű testvére 1617. okt. 30-án kaptak II. Mátyástól címeres nemeslevelet, amelyet 1619. ápr. 11-én hirdettek ki Zólyom vármegye besztercebányai közgyűlésén. (SZLUHA 2006. 623–625.) Már a címereslevélben is szerepel id. Bezzegh György egyik fiaként Bezzegh Máté/Mátyás: Bezzegh György apja, akit az 1630–40-es években Nógrád vármegyében említenek. (A családi kapcsolat: MOL A 57. 14. köt. 440–441. A személy: pl. MERÉNYI 1907. 599. és PALÁSTHY 1891. No. 603. A mi forrásainkban mindenhol Máté néven szerepel, a genealógiai irodalomban szereplő Mátyás név talán egyszerű félrefordítás [*Matthaeus/ Matthias*]), és aki 1651. dec. 6-án török fogságban volt. (MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 19.) (†1652/53-ban TÓTH 2001. No. 1140.) Bezzegh György anyja nem lehet az a Dubéczy Judit, akit apja 1639-ben Breznóbányán vesz feleségül, hanem apjának egy korábbi házasságából kellett születnie. Bezzegh

György 1656. júl. 2-án Gács várában veszi feleségül a kötetünkben szereplő (ifj.) Libercsey Mihály leányát, Libercsey Zsuzsannát (*1641). (MOL P 481. 3. cs. Fasc. IV. No. 14.), aki férjét túlélve még 1696-ban is életben van. (MOL A 57. 24. köt. 261–263.) Bezzegh György öccse: Bezzegh István (†1684) több más Pest-Pilis-Solt, Heves-Külső-Szolnok illetve Zólyom vármegyei tisztség betöltése után 1679-től 1684-ig Nógrád vármegye alispánja volt. (NAGYIVÁN 2. köt. 90. – ellenőrzött adat.) Bezzegh Györgyöt 1687-ben kivégezték (ld. lejjebb) ♦ 1656-tól 1670/1671-ig Nógrád vármegye jegyzője. (Első adatunk: 1657. jún. 4. NML XIV. 3. D/5. No. 31. Elődje: Madách János azonban már 1656. aug. 14-én leköszönt. TÓTH 2001. No. 1486. Utolsó adatunk: 1670. jún. 17. DERL C/64. 2b. 32. d. 6. t. No. 14.) 1670 második felében folyamatosan távollévőként tüntetik fel Nógrád vármegye közgyűlésein. 1671. febr. 17-én pedig már a jegyzői tiszt üresedése kapcsán hoznak határozatot. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 68.) Formálisan csak 1671. máj. 11-én váltja fel Nógrád vármegyei jegyzői posztján Dúló György (e). (uo. p. 85.) Közvetett adatokból úgy tűnik, hogy Bezzegh már 1658. ápr. 11-én is Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt ülnöke, és későbbi bizottsági tagságai is erre utalnak (BOROSY 1983. No. 468. ill. 576. 673. etc.), érdekes, hogy a tisztbe álláskor szokásos hivatali esküt ülnökként csak 1668. aug. 30-án teszi le. (BOROSY 1984. No. 1288.) Libercsey Ferenc 1661. szept. 11-én bekövetkezett halála után mintegy egy hónapig Pest-Pilis-Solt ill. Heves-Külső-Szolnok vármegyék helyettes jegyzője. 1663. febr. 22–23-án és 1667. ápr. 27-én Heves-Külső-Szolnok vármegye tisztújító székein ő az egyik alispánjelölt, ám egyik alkalommal sem őt választják meg. (SZEDERKÉNYI 1891. 295–296.) 1668. júl. 11-én megerősítik Heves-Külső-Szolnok vármegye esküdt ülnökeként. (SZEDERKÉNYI 1891. 296.) 1669. aug. 22-én választják meg Heves-Külső-Szolnok, 1669. szept. 15-én pedig Pest-Pilis-Solt vármegye rendes jegyzőjévé. (SZEDERKÉNYI 1891. 297. BOROSY 1984. No. 1369. A két tisztség az időszakban rendszerint összekapcsolódik.) Mindkét poszton a hevesi alispánná megválasztott Mocsáry Ferencet váltja. (Nagy Iván adata, amely szerint Bezzegh György már 1666–1667-ben is Heves-Külső-Szolnok vármegye jegyzője lett volna, téves. NAGY 1874. 371.) Ennek megfelelően [1670] júl. 14-én Bezzegh Györgyöt Pest-Pilis-Solt illetve Heves-Külső-Szolnok vármegyék esküdt jegyzőjeként említik. (MOL P 481. 3. cs. Fasc. V. No. 12.) Feltehetően mindkét tisztséget 1671 tavaszáig tölti be. (Heves-Külső-Szolnokban 1671. márc. 2-én váltja Soldos Miklós. SZEDERKÉNYI 1891. 311. Pest-Pilis-Solt vármegyében nem maradt fenn a jegyzőkönyvi bejegyzés, de valószínűleg ekkoriban lép Bezzegh helyébe Czingely János.) 1675. jún. 29-én Bezzegh György a Balassa Imrétől elkobzott divényi jószág felügyelője (*inspector bonorum Diviniensium*) és nógrádi tizedarendator. (DERL C/64. 2c. 81. d. 4. t. No. 32.) 1676. márc. 27-én (SZARKA 2008. 170.), 1676. ápr. 13-án (BOROSY 1984. No. 1776.) és 1677. nov. 25-én (NML IV. 1. o/ff. 1. cs. No. 5.) is a divényi kamarai javak felügyelőjeként (*inspector/praeffectus bonorum fiscalium Diviniensium*) szerepel. A divényi uradalom számos általa készített urbáriumának egyikéből kiderül, hogy még 1680-ban is betölti a tisztséget, igaz 1678-tól csak az uradalom kamarai kezelésben maradó részére terjed ki hatásköre. (MOL E 156. UC 84:94 (a) 28.) 1679–1682/83-ban Zólyom vármegye alispánja. (Első adatunk: 1679. júl. 1. MOL A 57. 16. köt. 735. A kivonatban hibás „Beztek” névalakkal. Egy köztes adat: 1680. márc. 24. DERL C/64. 2b. 32. d. 6. t. No. 19. Utolsó adatunk: 1681. febr. 13. MOL A 57. 17. köt. 150. és NAGYIVÁN 2. köt. 91. PESTY 1874. 582.) A történeti háttér alapján feltételezhető, hogy 1683 közepén váltot-

ta fel posztján a katolikus Beniczky Tamás, aki egyben hivatali elődje is volt. (Beniczkyt a királyi könyvek már 1679 decemberében is alispánnak nevezik, ám ez valószínűleg nem felel meg a tényleges helyzetnek.) 1658. júl. 4-én Bezzegh György az Esterházy család képviselőjeként vesz részt Pest-Pilis-Solt vármegye éves számadásában (BOROSY 1983. No. 498.), 1659. máj. 16-án Füleken Esterházy Miklós és Sándor képviselőtében írja alá a gyöngyösi földesurak által a mezőváros számára kiadott statutumokat. (DEZSÉRI-BACHÓ 1941. 93. A forrásszöveg: KOVÁCS 1984. 7–9.) 1661-ben Nógrád vármegye adóíró követe Bene Jánossal együtt. (NML IV. 1. b. 1. d. 1662/No. 1.) 1661. dec. 21-én Murányalján tartózkodik Wesselényi Ferenc nádornál, Pest-Pilis-Solt vármegye követeként. (PML IV. 1–c/2. 2. d. 1662/No. 2.) Bene János mellett Nógrád vármegye követe az 1662. évi pozsonyi országgyűlésen. (GUSZAROVA 2005. 137.) 1665. febr. 4-én és további alkalmakkal a gyöngyösi reformátusokat képviseli Heves-Külső-Szolnok vármegye füleki közgyűlése előtt az egri püspökkel szemben. (SZEDERKÉNYI 1891. 300–301.) 1665. máj. 6-án a pásztói földesurak képviselőtében tiltakozik Heves-Külső-Szolnok vármegye előtt Kada István pásztói apát ellen. (BÉKEFI 1898. 511.) 1667. júl. 28-án Pest-Pilis-Solt vármegye Nádasdy Ferenc országbíróhoz küldi követségbe, akit augusztus végén Bécsben keres fel. (PML IV. 1–c/2. 1. d. 1661/No. 12.) 1668 végén a felvidéki vármegyék, illetve Nógrád, Zólyom és Pest-Pilis-Solt vármegyék kassai gyűléséről a rendek Mocsáry Ferenc és Thassy Mihály mellett őt küldik Bécsbe panaszaikkal. (PAULER 1876. 1. köt. 228. BOROSY 1984. No. 1320. 1331.) 1669 tavaszán Mocsáry Ferencel Heves-Külső-Szolnok vármegyét képviseli a felső-magyarországi rendek eperjesi gyűlésén. (SZEDERKÉNYI 1891. 95.) Nógrád vármegyét képviselve részt vesz a dunáninnyi vármegyék 1669. nov. 28-án kezdődő körmöcbányai, 1670. jan. 28-án megnyíló breznóbányai és 1670. febr. 24-én kezdődő besztecebányai gyűlésén. Már az első tanácskozáson beválasztják a dunáninnyi rendi mozgalom vezető testületébe. (uo. 295–296. 309–310.) 1670. márc. 19-től az uralkodó által meghirdetett újabb besztecebányai gyűlésen Fekete László és Némethy Pál mellett ő képviseli Nógrád vármegyét. (uo. 342.) 1670 júliusában a Wesselényi-féle „összeesküvés” miatt Johann von Sporck tábornok utasítására ifj. (II.) Koháry István őt is le akarja tartóztatni, ám sikerül Fülekről idejében távoznia. (MERÉNYI 1903. 69. MAKKAI 1954. 66.) 1671-ben a körmöcbányai, a breznóbányai és a besztecebányai rendi tanácskozásokon való részvétele miatt felelősségre vonják, 1671. ápr. 27-én a vármegye tanúsítja, hogy mindvégig őket képviselve járt el. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 79.) Levelei alapján (ld. lent) az 1670-es években sok időt töltött hajniki birtokán, de gyakran megfordult Divényben, Zólyomban és Besztecebányán is. Ekkoriban ifj. (II.) Koháry István familiárisának tűnik. Az 1670-es években láthatóan komoly szerepet játszik a felségárulás miatt elkobzott felvidéki birtokok összeírásában. 1678-ban a kurucok kifosztják hajniki udvarházát, Bezzegh családjával Besztecebányára húzódik. (MOL X 7824. No. 7045. – C 1123. d.) 1681-ben Zólyom vármegye egyik követe a soproni országgyűlésen. (NAGY 1874. 372.) 1682/83 után Kassán lakott, Nagy Iván nem igazolt feltételezése szerint a Szepesi Kamara hivatalnokaként. Az evangélikus vallású, a Thököly-féle rendi mozgalomban kompromittálódott nemest 1687-ben Antonio Caraffa elfogatta, és az eperjesi rendkívüli törvényszék áldozata lett. (NAGY 1874. 373–374.) 1670 és 1682 között írott levelei külön alsorozatot képeznek a Koháry-család levéltárában (MOL X 7824. No. 7023–7051. – C 1123. d.), elszórva azonban más sorozatokban is vannak misszilisei.

♦ 1660-ban említik füleki udvarházát. (MOCSÁRY 1820–1826. I. köt. 143.) 1660-ban ezerkétszáz forintért zálogba veszi Forgách Ádámtól a Nógrád megyében fekvő, a gácsi uradalomhoz tartozó Jelsőcöt (Jelšovec, SK). (BÁRTFAI-SZABÓ 1910. 444.) 1669. jún. 13-án öccsével: Bezzegh Istvánnal, Zólyom vármegye jegyzőjével együtt átíratják Zólyom vármegyével azt a négy korábbi szerződést, amellyel a Bezzegh család a rokon hajniki Mazuch családtól megszerzett két hajniki nemesi curiát és a hozzájuk tartozó birtokrészeket. (A királyi consensus, 1669. nov. 23. MOL A 57. 14. köt. 440–447.) 1670-ben a Solt megyei Fajsz falu felének birtokosa. (DERL C/64. 2b. 32. d. 6. t. No. 8.) 1674-ben az esztergomi érsektől ő bérli a Nógrád megyei Paróca (Pravica, SK) és Kislibercse (Luboriečka, SK) falvak dézsmáját, amelyeknek – minden bizonnyal feleségén keresztül – egyik birtokosa. (DERL C/64. 2b. 41. d. 18. t. p. 176.) 1676-ban a Nógrád megyei Szinóbányán (Cinobaňa, SK) említik jobbágját. (NML IV. 1. o/ff. 1. cs. No. 6.) 1678. szept. 25-én megvásárol Dióssy Mihálytól a Zólyom megyei Ocsován (Očová, SK) egy „házhelyet.” (MOL A 57. 16. köt. 660.) 1679. szept. 1-én Bohuss Istvántól örökjogon megszerzi annak hajniki nemesi curiáját, amely már korábban is Bezzegh Györgynél volt zálogban. (uo. 661. Mindezekre királyi consensus, 1681. márc. 19-én: uo. 657–662.) 1680. jún. 20-án Füleken Bezzegh György Vay Ádámnak és feleségének: Fekete Erzsébetnek adja át Gömör megyében Bakóháza egész pusztát (Almágy mellett) és almágyi (Gemerský Jablonec, SK) birtokrészét, amelyeket a király kevéssel azelőtt juttatott neki az Udvari- és a Magyar Kamara révén. (MOL A 57. 16. köt. 616–617.) 1686-ban a Nógrád megyei Alsótiszovnikon (Dolný Tisovník, SK) van birtoka. (NML IV. 1/a. No. 4. p. 215.) Az 1684-ben elkobzott Bezzegh-féle javak 1684–1688. évi számadásaiban a következő birtokok (Hajnik kivételével részjóságok) szerepelnek: Zólyom megyében Hajnik, a hozzá tartozó Lehota/Lehotka (Kašova Lehôtka, SK) és Kovacsova (Kováčová, SK) kis falvakkal (*pagi*) illetve Ocsova, Nógrád megyében Alsótiszovnik, Kislibercse, Kürtös (Veľký Krtíš, SK), Paróca, Szinóbánya, Tóthartyán (Chrťany, SK), Veresfalu/Veres (Červeňany, SK) és Zavada (Závada, SK). (MOL E 156. UC 30:23–24. A birtokok jövedelméből korlátozott mértékben a családnak is juttatott a kamara.) Evangélikus. (SZEDERKÉNYI 1891. 295–296. OKOLICSÁNYI 2009. 183.) Bezzegh György Nógrád vármegye 1663. évi nemesi összeírásában a füleki járás birtokos nemesei között szerepel, 24 dénáros összeggel.

Bíró György ifj. (st coll.) – *Gyeorgius Bíró junior*

- szécsényi katona (1651) **F**
- alperes (1651) **F**

Valószínűleg nem azonos az 1659-ben említett szécsényi rabbal. Talán azonos azzal a Bíró György rabbal, akinek sarcába Pest-Pilis-Solt vármegye 1666. febr. 11-én csekély két forintot adományoz. (BOROSY 1984. No. 990.)

Bíró György – *Biro Gjúrka*

- Szabó Mihály magyar rabja (1659) **55**
- vízbefulladt (1659) **55**
- kezesei: Kállai György és Nagy András (1659) **55**

Bobor János (pr) – *Joannes Bobor*

- felperes (1658) **43**
- terényi lakos (1658) **43**

Bodoki János – *Joannes Bodokj*

- Molnár Ilona alperes ügyvédje (1656) **8**
- Rácz Pál alperes ügyvédje (1656) **10**

Vezetékneve a Nyitra megyei Bodok falu nevéből ered.

Bodonyi Máté – *Bodoni Mate*

- felesége: Percze Erzsébet mint felperes (1660) **92**
- iratos szécsényi katona (1660) **92**
- a szécsényi belső vár lakója (1660) **92**

Vezetékneve a Nógrád megye kékkői járásában található Bodony falu nevéből ered. 1658. febr. 8-án egy balassagyarmati bevallás tanúja Bodonyi Gáspár, nem tudjuk, hogy rokon-e. (BOROSY 1998. No. 8.)

Bogor István ld. Borin István

Borbála – *Borbala*

- felperes (1658) **40**
- Túróczi János özvegye (1658) **40**

Borbély György /lévai/ – *Borbeli Giörgi*

- Borbély György szécsényi rabjai: egy borosjenei török és a hatvani Harszan (1661) **98**

(~1684 után) Lévai Borbély György és testvére, a seregszéki jegyzőkönyvben szintén szereplő István 1654. nov. 18-án kaptak címeres nemeslevelet III. Ferdinándtól, amelyet 1655. júl. 26-án hirdettek ki Nógrád vármegye közgyűlésén. (TÓTH 2001. No. 1371. NAGYIVÁN 2. köt. 164.) A címereslevélben Gombkötő Magdolna szerepel feleségeként (KEMPELEN 1911–1932. 2. köt. 345.), aki valószínűleg Gombkötő János füleki lovashadnagy rokona. ♦ Valószínűleg szécsényi lovaskatona. 1663 októberében Soós Ambrusson keresztül felajánlja Koháry Istvánnak (familiárisi) szolgálatait. (uo. No. 798.) Azonos lehet azzal a Borbély Györggyel, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében két lóval szolgáló lovasként szerepel, Csima Gergely főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) ♦ 1674-ben Géczi András mellett a Nógrád megyei Varsány falu birtokosaként szerepel. (TÓTH 2004. 42.) „Szécsényi Borbély György”-nek 1676-ban a Pest megyei Zsidó faluban említik jobbágját. (BOROSY 1999. No. 236.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 24 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás armalista nemesei között. 1684. jún. 28-án a nógrádi nemesség mustrajegyzékében a füleki járás nemesei között szerepel. (NML IV. 1/a. No. 4. p. 54.)

Borbély István – *Borbeli Istok*

- alperes (1657) **32**
- ifjú legény, Csiszkáné szeretője (1657) **32**

- [Liptay István?] inasa (1657) **32**

Borbély István /lévai/ (nemz, v coll.) – *Borbeli Istvan*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1658) **42**

A családról és nemességéről ld. Borbély Györgynél. Borbély György testvére. ♦ Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában nem szerepel, valószínűleg más vármegyében volt birtokos.

Borbély István – *Borbely István*

- feleségének megegyezése a szécsényi seregszék előtt (1659) **69**

Lehetséges, hogy azonos azzal a Borbély Istókkal, aki 1665. aug. 21-én egy több várból (Fülek, Korpona, Ónod, Szendrő) verbuválódott nagy portyázó csapat tagjaként a kiskunsági Szabadszálláson hatalmaskodik. (BÁNKÚTI 2000. 187.) Talán azonos az 1668. dec. 13-án (ANDJC Fd. 27. 39. cs. (II/3.) f. 56.) és 1670. febr. 15-én (NML IV. 1/a. No. 3. p. 3.) említett Borbély/Paksi István füleki nemessel (*1637 körül). 1673. ápr. 11-én egy Borbély Istvánt a füleki szabad legények hadnagyának neveznek. (BOROSY 1984. No. 1648.)

Borbély János (nemz, v / n, v) – *Borbeli/Borbely/Borbely/Borbely Janos*

- a szécsényi seregszék belső tagja (1659–1661) **61, 64, 74, 76, 82, 85, 90, 93, 96, 98**

- felperes (1657) **19, 22**

(*1621 körül–†1692 után) Pontosan nem azonosítható nemesi család tagja. Egy 1656. okt. 2-án felvett tanúvallatási jegyzőkönyv szerint akkor 35 éves. (MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 28a.) ♦ Valószínűleg szécsényi lovaskatona. 1656. nov. 28-án Nógrád vármegye esküdt ülnökeként említik. (DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. No. 33.) Már 1644-ben is Szécsényben él. 1652. márc. 13-án Szécsényben Berényi György birtokbaiktatásának egyik nemes tanúja. (DERL C/64. 2b. 14. d. 3. t. No. 2.) 1654. máj. 11–12-én Laszkári János ügyvédje egy Nógrád vármegyei perben. (TÓTH 2001. No. 1270.) 1656. máj. 22-én poltári Soós Ambrus és Jakabházi János zálogszerződésének egyik tanúja. (HORNÝK 1865. 186.) Egy 1663. évi megegyezés kapcsán említik szécsényi házát. (MOL P 1981. 1. cs. f. 164.) 1664. aug. 23-án több más nemessel együtt Besztercebányáról ír levelet Koháry István özvegyének. (MOL P 1992. 1. cs. 6. t. 1664/f. 1–2.) Ekkor „Szécsényi Borbély János” néven említik. Valószínűleg azonos azzal a Borbély Jánossal, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében egy lóval szolgáló katonaként szerepel, Béltéki Pál főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) „Szécsényi Borbély János” 1692. ápr. 4-én a Kishont megyei Rimaszombat mezőváros nemes lakójaként tűnik fel. (ANONIM 1899. 78.) ♦ Nógrád vármegye 1658. évi összeírásában 50 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Borbély Kata – *Borbeli/Borbely Kata*

- Szabó Péter tiltakozása a seregszék előtt önkényes eljárása miatt (1657) **31**

- alperes (1660) **75**

- Héder Borbély Mihály gyöngyösi lakos felesége (1657, 1660) **31, 75**

(†1685) 1685. nov. 15-én Gyöngyösön súlyos betegen végrendelkezik. Itt „nemes Kecskeméti Borbély Kata asszony” néven említi magát, ami arra utal, hogy kecske-

méti származású. (A végrendelet szövege: NÉMETH 1991. 68–70.) Férjének: Héder Borbély Mihálynak 1681-ben bekövetkezett halála után sikeresen folytatja annak üzleti tevékenységét és ingatlanügyleteit. 1681. dec. 27-én örökjogon megszerzi a Nádudvariaknak a (gyöngyös)püspöki-i Hidas-malomban lévő negyedrészt, amelyet zálogjogon már korábban is bírt. (uo. 51.) 1682. ápr. 2-án a Dely családtól egy további malomrészt vásárol (Gyöngyös)püspökiben. (uo. 71.) 1685-ben tett végrendelete szerint a férjétől örökölt ingatlanokon (a gyöngyösi házon [előtte két bolthelységgel], szőlőkön és malomrészekén) kívül (Gyöngyös)halászon három zálogos házzal, illetve Gyöngyös mellett szántóföldekkel is rendelkezik, és Benén övé egy egész malom. Református, végrendeletében több ingatlant is a gyöngyösi református egyháznak hagy. (uo. 68–70.)

Borbély Mihály ld. Héder Borbély Mihály

Borbély Tamás (n, v coll.) – *Borbeli/Borbely/Borbelj Tamas/Tamás*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1659–1661) **64, 67, 84, 89, 92–93, 98**
- szécsényi házának építésére a seregbíró előtt engedélyt kap (1660) **81**

(*1609 körül–†1676 után) Pontosan nem azonosítható nemesi család tagja. 1659-ben és 1669-ben is Szabó Anna (n) a felesége. (DERL C/64. 2b. 17. d. 7. t. No. 6. illetve 49. d. No. 27.) 1668. jan. 2-án Bécsben kelt levelében Herencsényi Mátyás a „sógorának” nevezi Borbély Tamást, amit a levél alapján valószínűleg a szűkebb jelentés szerint kell értelmeznünk. (MOL X 1047. No. 816. – 40575. d. Egy másik levél a rokonokhoz: MOL X 7824. No. 7519. C 1131. d.) Egy 1668. dec. 13-án tartott füleki tanúvallatásban kb. 59 éves nemes személyként említik. (ANDJC Fd. 27. 39. cs. (II/3.) f. 53.) ♦ 1654 és 1666 között biztosan Nógrád vármegye esküdt ülnöke. (Első adatunk: 1654. máj. 11–12. TÓTH 2001. No. 1268. Köztes adat: 1656. nov. 28. DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. No. 33. Utolsó adatunk: 1666. jan. 11. NML IV. 11/1. Fasc. I. No. 8.) 1651-ben özveggy Szakály Pálné Géczi Ilona Szécsényben tett végrendeletének egyik tanúja. (NML XIV. 3. D/1. f. 1548–1549.) 1656-ban említik, hogy Szécsényben lakik. (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 78.) 1661. jan. 21-én Budai Bornemisza Bolgár Pál Szécsényben tett végrendeletének egyik tanúja. (JAKUS 1985b. 29.) 1668–1669-ben már füleki lakosként tűnik fel. (MOL X 1047. No. 816. – 40575. d. és DERL C/64. 2b. 49. d. No. 27.) 1671. júl. 8-án egy füleki bevallás tanúja „szécsényi Barbély Tamás” néven. (MOL P 1981. 1. cs. f. 190.) 1676. jan. 21-én a füleki seregszék tagja, valószínűleg civilként. (MOL X 7824. No. 6431. – C 1086. d.) ♦ 1659. jún. 23-án nyolc évre zálogba vesz Jánossy Margittól és annak fiától: Dorogffy Istvántól egy jobbágyot a Nógrád megyei Szécsényhalásiban. (DERL C/64. 2b. 17. d. 7. t. No. 6.) 1669. jan. 2-án zálogba vesz Gocsith Károlyi Máriától, és annak öccsétől: ifj. Gocsith Károlyi Lászlótól egy egész házhelyes jobbágycsaládot a Nógrád megyei (Nagy)pöstyényben. (DERL C/64. 2b. 49. d. No. 27.) 1672. ápr. 4-én füleki lakos, Nógrád vármegye törvényszéke előtt említik, hogy 1672 előtt néhány évvel Kis Pétertől (e) zálogba vett 360 forintért egy birtokrészt a Nógrád megyei Gécen. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 160.) Mivel a református Budai Bornemisza Bolgár Pál végrendeletének egyik tanúja, több más protestáns nemes mellett, ezért valószínűleg maga is református. Nógrád vármegye 1658. évi összeírásában 15 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között, közvetlenül Borbély János után, valószínűleg rokonok.

Borbély Zsuzsanna – *Borbely Susanna*

- Szabó Péter szécsényi gyaloghadnagy (gyalogvajda) felesége (1659–1660) **70, 75**
- felperes (1660) **75**

Borin/Bogor/Turóczi István (st coll.) – *Stephanus Borin aliter Bogor aliter Turoczi*

- alperes (1658) **43**

Bornemisza Pál ld. Budai Bornemisza Bolgár Pál

Borsodi Bálintné – *Borsodi Balintne*

- felperes (1658) **46**
- Borsodi Bálintnak, a törökök rabjának felesége (1658) **46**

Bottyáni János (n, v coll.) – *Botyány János*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1651) **F**
- Nógrád vármegye esküdt ülnöke (1651) **F**

Vezetékneve talán a Pest megyei Vácbotyán (ma: Órbottyán része) falu nevéből ered. Valószínűleg nincs köze a Bars megyében is birtokos (talán a geresgáli Botyáni családból kiszakadt) lévő Botyán/Bottyány családhoz (Botyán János [†1709] kuruc generális családjához), amely a Somogy megyei Battyánról nyerte családnevét, és amely 1647. jan. 24-én illetve 1656. okt. 18-án kapott újító nemeslevelet. (NAGY-IVÁN 1. köt. 222–223. KEMPELEN 1911–1932. 2. köt. 406.) Teljes bizonyosságot azonban csak a pecsétek vizsgálata révén nyerhetünk majd. Bottyáni János felesége – talán az 1630-as évek végétől – felsőszelényi Szelényi Judit, bernátfalvi Földváry György özvegye. (DÜMMERTH 1982. 227.) 1652-ben is Szelényi Judit a felesége. (DERL C/64. 2b. 38. d. p. 9–10.) ♦ 1656. dec. 5-én Bottyáni János mond ellent Wesselényi Ferenc nádor és Szelényi János nevében gyarmati Balassa Bálint nagy Heves, Hont és Nógrád megyei birtokbaiktatásának. (DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. No. 33.) 1664. jún. 30-án Koháry István Nyitra alatt összeült tábori hadiszékének tagja. (MOL X 1047. No. 442. – 40574. d.) ♦ 1651-ben ő veszi bérbe a Nógrád megyei Nagyludány (Felsőludány) dézsmáját, amelynek feleségén: Szelényi Juditon keresztül egyik birtokosa. (DERL C/64. 2b. 38. d. p. 8.) 1652. nov. 21-én felsőludányi részbirtokukat id. Ráday Andrásnak és feleségének zálogosítják el. (DERL C/64. 2b. 38. d. p. 9–10.)

Bozsik Antal (st coll.) – *Antonius Bozik*

- alperes (1660) **74**
- iratos szécsényi lovaskatona (1660) **74**
- apja: Bozsik Pál (1660) **74**

Ő és apja, illetve Bozsik János talán abból a Bozsik jobbágycsaládból származott, amely már 1606-ban is a szécsényi külvárosban élt. (JAKUS 1985a. 141.)

Bozsik János – *Bozik Jancsi*

- özvegyének vitája Bozsik Pállal (1660) **74**

Bozsik Pál (st coll.) – *Paulus Bozik, Bozik Pál*

- alperes (1660) **74**
- iratos szécsényi lovaskatona (1660) **74**
- fia: Bozsik Antal (1660) **74**

1647-ben Bozsik Pál (a) már szécsényi iratos lovaskatona. A forrásból kiderül, hogy néhány évvel korábban bérbe vette Bicskei Gáspártól a Pest megyei (Tápió)bicske pusztát, hogy azon ménest legeltesse, ám a huszonöt lóból álló ménest Czikó/Csikó (?) Ferenc szolgálival elhajtotta. A hatalmaskodás miatt Bicskei pert indított Czikó ellen. A per előbb a vármegye, majd fellebbezés útján Pálffy Pál országbíró elé került, aki Czikót ötven forint megfizetésére kötelezte. Az országbíró levelében kéri a vármegyét, hogy ezek után fizettesse meg Bozsik kárát Bicskeivel. (BOROSY 1998. No. 37.)

Budai Bornemisza Bolgár Pál (n, v/ nemz, v) 1656–1659 – *Budai/Budaj/Buday/Budaj Pal/Pál/Páll, Buday Bornemisza Bolgar Pal*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1659–1661) **54, 61–62, 64, 66–67, 74, 76, 82, 84–85, 88–90, 92–93, 96**
- felperes (1656, 1658, 1660) **9, 51, 91**
- a gyöngyöspataiak nevében eljár a seregszék előtt (1658) **51**
- a kiskunhalasiak nevében tiltakozik a seregszék előtt (1659) **72**
- tiltakozása a seregszék előtt (1660) **94**
- Nógrád vármegye helyettes alispánja (1659) **54**
- Kardos András szolnoki rabért adott hitlevele (1660) **91**
- rác jobbágyainak elhurcolása (1656) **9**
- szoknyának való posztót bír zálogban (1657) **35**
- Szabó András hitelezője (1659) **54**

(*1586 körül–†1661 febr. vagy márc.) Bolgár származású család sarja, amelynek eredeti neve Süve volt, és a 15. században menekült az oszmán hódítás elől Bács megyébe, majd Budára. A Bolgár család törzsbirtoka a Pilis megyei Rozssziget, más néven Bolgárfölde. Bolgár Dániel fia. Budai Bornemisza Bolgár Pál 1612–1613 táján veszi feleségül Toldy Mihály nagyobbik leányát, Toldy Katát (†1647 körül), Kovács Demeter özvegyét. (1610. jan. 26-án Kovács Demeter még életben van. BOROSY 1998. No. 5.) 1650 körül újrَاهázasodik, második felesége Fridrich Zsuzsanna. Első házasságából két leánya születik, a nagyobbik: Anna Wattay Pál felesége lesz, a kisebbik: Sára pedig előbb Földváry Jánosé, majd megözvegyülése után Géczi Gáboré. (JAKUS 1985b. 11. 23–24. NAGYIVÁN 2. köt. 183–184.) Budai Bornemisza 1661. jan. 21-én végrendelezik, és valamivel később, február második, vagy március első felében meghal. (BELITZKY 1972. 202. és JAKUS 1985b. 17. A végrendelet szövege: *uo.* 28–29. A Budai örökösének megalapodása a végrendelet végrehajtásáról: 1661. márc. 14. Szécsény NML IV. 1. b. 1. d. 1661/No. 3.) ♦ Budai Bornemisza Bolgár Pál 1612–1618-ban biztosan Pest vármegye szolgabírája, Szécsényben lakik. 1619-ben Pilis vármegye királyi dicatora lesz, Vácra költözik. 1620 novemberében, Vác török kézre kerülése után visszatér Szécsénybe. (JAKUS 1985b. 12–14. SZAKÁLY 2001. 444. Az utolsó szolgabírói adat: 1618. okt. 27. BOROSY 2001. 13.) Jakus Lajos úgy tudja, hogy az 1620-as években is Pilis vármegye dicatora

marad. Az ekkor már Pest-Pilis-Solt vármegye néven működő új közigazgatási egység dicatora azonban 1620. máj. 6. és 1621. febr. 20. között biztosan Garay Farkas. (MOL P 287. Ser. II. Fasc. HH f. 124. 146.) Egy feltehetően 1621 elején végzett tanúvallatásban Budait Pest vármegye (Pest-Pilis-Solt vm) szolgabírájának és dicatorának nevezik. (SZILÁGYI 1879. 433.) 1622-ben Budai Pált említik Pest-Pilis-Solt vármegye dicatoraként. (SZAKÁLY 1981a. 239.) 1630-ban Budait szécsényi lakosként említik, a nógrádi végek sérelemlistájában szerepel egy „lovasszolgájának” török fogságba esése. (MERÉNYI 1897a. 449.) Budai 1635 előtt valamikor maga is hosszabb időre török fogságba esik. (JAKUS 1985b. 15. SZAKÁLY 1981a. 266.) 1635-ben Nagykőrös mezőváros 3 forint 20 dénárt adományoz Budai Pálnak sarcába. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 39.) Legkésőbb 1648-tól (vsz. már sokkal korábban) 1660-ig biztosan Nógrád vármegye esküdt ülnöke. (Első adatunk: 1648. szept. 23. MOL P 1981. 1. cs. f. 98–99. Utolsó adatunk: 1660. márc. 11. NML IV. 1. o/bb. Fasc. 1. No. 4.) Párhuzamosan Pest-Pilis-Solt vármegyének is ülnöke, az éves számadásokat végző, illetve a követutasításokat megfogalmazó bizottságok rendszeres tagja. (Két konkrét említése ülnökként: 1630. BOROSY 1998. No. 12. 1654. nov. 26. HORVÁTH 1981. No. 140. 1657. szept. 3. *uo.* No. 158.) 1655 és 1659 között biztosan Nógrád vármegye helyettes alispánja. (Első adatunk: 1655. szept. 19. TÓTH 2001. No. 1400. Köztes adat: 1657. jún. 24. DERL C/64. 2b. 49. d. No. 37. Utolsó adatunk: 1659. jan. 10. A seregszéki jegyzőkönyvben. A tisztség azt jelenti, hogy Nógrád vármegye egyik idős és tekintélyes esküdt ülnökeként rendszeresen ő helyettesítette a távollévő alispánt.) 1659. júl. 10-én Pest-Pilis-Solt vármegye négy alispánjelöltjének egyike, de nem választják meg. (BOROSY 1983. No. 553.) 1618-ban Pest és Nógrád vármegyéknek a pozsonyi országgyűlésre küldött követe. (JAKUS 1985b. 13.) Az 1620-as évektől a váci püspökség számos településének tizedét bírli. (*uo.* 15.) Pest-Pilis-Solt vármegye egyik legelismertebb ügyvédje, számos egyházi hatóság és település nevében is eljár. Egy ideig Telegdy János kalocsai érsek jószágigazgatója („*gondviselője*”). (*uo.* 17.) 1641 és 1643 között a váci püspökség állandó ügyvédje. (SZARKA 2008. 134.) 1643 tavaszán Hosszútóthy László választott váradi püspök és szepesi prépost neki adja bérbe Pest és Nógrád megyei jószágainak: Kerepesnek, Szadának, Veresegyházának illetve Lőrincinek minden jövedelmét, és őt bízta meg azok rendezésével, emiatt konfliktusba kerül mind a helységek korábbi bérlőjével: hügyei Farkas Pál nógrádi alkapitánnyal, mind pedig a püspök hódoltsági jószágainak korábbi kezelőjével: Rosnyai Jánossal. (PML IV. 1–f. 1. d. 1. t. f. 8–11. SZAKÁLY 1997. 194–195.) I. Rákóczi György erdélyi fejedelem magyarországi hadjárata idején, 1644. aug. 10. körül Esterházy Miklós nádor parancsára Liptay István szécsényi alkapitány letartóztatja, vejevel: Wattay Pállal és Ambrus Györggyel együtt, valószínűleg azzal a váddal, hogy át akarják játszani a Rákóczi csapatok által egyszer már elfoglalt várat a fejedelem kezére. Gyarmaton, később Érsekújváron, végül pedig Semptén (Šintava SK) az Esterházyak kastélyában mintegy két hónapot töltenek szigorú őrizet alatt. Szabadon bocsátják őket, de Budai ingóságaiiban Liptay és katonái fosztogatása miatt mintegy háromezer forint kár keletkezik. (Budai csak 1656. októberében indít pert Liptay ellen. P. KÖNIG 1931. 146. JAKUS 1987b. 33–34. – a két munkában számos félreértéssel. MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 28a.) 1648 végén és 1650 szeptemberében az óbudai (pozsonyi) klarissza apácák ceglédi jószágának tisztartójaként szerepel. (OPPEL 1908. 99. 101. 1652. febr. 20-án már Bott János a tisztartó: *uo.* 133–34.) 1650-ben konfliktusba kerül a hódoltsági Szeged várossal, amely nem fizetett neki bért a kiskunsági Tázlár pusztá

után. (REIZNER 1899–1900. 4. köt. 189.) 1654. ápr. 9-én Paksi János (g) (kiskun)halasi jószágának kezelőjeként (*administrator bonorum*) említik. (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 117.) 1656. máj. 10-én Iványi Fekete László füleki alkapitány Koháry Istvánnak írott levelében őt javasolja Wesselényi nádornak a budai pasához tervezett követségébe: „*erről az földről Budai Pál uramat javallanám, mert török is jó, azonban az szőnyi és zsitvatoroki tractátúl [1627 illetve 1606] fogvást való dolgokat, és akkori végezéseket őkegyelme igen jól tudja...*” (MOL X 1047. No. 774. – 40575. d.) ♦ 1635. okt. 15-én Kaszás Imre (nob) a Lesleszi Konvent előtt ezer forintért örökjogon Bolgár Pálnak és feleségének: Toldy Kátának vallja a Nógrád megyei Egyházasdengелег és Pásztószöllős (Mátraszöllős) falvakban bírt birtokrészeit, amelyek 1635. ápr. 2. óta Budaiéknál voltak zálogban. (MOL P 1744. 13. cs. f. 7–11. és MOL A 57. 25. köt. 242–243.) 1635. júl. 9-én Dancs Erzsébet és Anna (n coll) eladják Budainak apjuknak a Nógrád megyei Almás pusztában írt nemesi telkét, és az ahhoz tartozó elzálogosított rét kiváltási jogát. (*uo.*) 1635. nov. 9-én Esterházy Miklós nádortól adományként megkap Nógrád megyében egy nemesi curiát Herencsényben, illetve egy birtokrészt (Szarvas)gedén. (*uo.* Birtokbaiktatás: *uo.* f. 19–23.) 1642–43-ban a Pest megyei (Duna)keszi falu egyik birtokosa. (BOROSY 1983. No. 127–128. 235.) 1643-ban a Nógrád megyei Nagyhaláp (Cserháthaláp) egyik földesura. (MOL P 1981. 1. cs. f. 88–89.) 1656-ban Nógrád vármegyében, részben első felesége: Toldy Kata révén részbirtokokkal rendelkezik Szécsényben, Csécsén, Cserhát(halápon), Herencsényben, Óváron (Olováry, SK), Nagy(lócon) és Szarvas(gedén). Pest, Pilis, Solt, Csongrád és Bács megyében is vannak birtokai, összesen 3 falurész, 22 pusztarész és 20 rác telep. (JAKUS 1985b. 24–26. BOROSY 1998. No. 18. 31. 89–91. 106. 147. BOROSY 1999. No. 180. 212. 236. 239. 255. BÁNKÚTI 2000. 155. MOLNÁR 2004. 69. MOL A 57. 10. köt. 829–833.) 1656 és 1660 között biztosan a Nógrád megyei (Erdő)tarcsa egyik birtokosa. (SZARKA 2008. 402.) 1657-ben a Nógrád megyei Óváron említik jobbágyát. 1661. évi végrendeletében szerepel (balassa)gyarmati szőlője is. (JAKUS 1985b. 28.) Református. Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 1 forintos összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Budai Pál ld. Budai Bornemisza Bolgár Pál

Budai Sára – *Budaj Sara, Földvárine*

- tiltakozása a seregszék előtt (1660) **91**
- Földváry [János volt] felesége (1660) **91**

(*1625 körül–†1680) Budai Bornemisza Bolgár Pál fiatalabbik leánya. Egy 1671. jún. 29-én végzett tanúvallatás szerint akkor 40 éves. (MOL X 7824. No. 7533. – C 1131. d.) A becslés valószínűleg erősen lefelé kerekít. Első férje Marczali Pál. Valószínűleg korán megözvegyül. (MOL E 156. UC 90:47. 1.) 1646-ben már a jegyzőkönyvben szereplő Földváry János (második) felesége. (DERL C/64. 2c. 78. d. No. 9.) 1660. jún. 3-án már özvegy, ebben a minőségében Pest-Pilis-Solt vármegye előtt elszámol elhunyt férje hivatali bevételeivel (BOROSY 1983. No. 614.), majd rövidesen újra férjhez megy: 1663. ápr. 26-án már a forrásunkban szintén szereplő garamszegi Géczi Gábor szécsényi lovashadnagy felesége. (BOROSY 1983. No. 819. – Hibás Péchy Gábor olvasattal.) Az újabb házasságkötésnek 1662. júl. 1. után kellett történnie, mert ekkor még özvegyként szerepel. (MOL A 57. 10. köt. 829–832.) ♦ 1661-ben Nagykőrös mezőváros Budai Sárától, és ifj. Ráday Andrástól veszi bérbe a Pest megyei Hartyán pusztát. (SZILÁDY-SZI-

LÁGYI 1863. 1. köt. 282.) 1661-ben apja: Budai Bornemisza Bolgár Pál birtokainak tekintélyes részét megörökli. (Néhány sógorával: id. Wattay Pállal együtt bejelentett tiltása: BOROSY 1983. No. 819. 821. 866.) Mivel a Wattay Pál által a birtokokra szerzett adománylevélből és az egyéb kapcsolódó iratokból a két Budai-lány pontos neve hiányzott, ezért 1662. márc. 27-én Szécsényben a Garamszentbenedeki Konvent két küldöttel előtt Budai Sára illetve Budai Anna férje: Wattay Pál külön megegyezést kötnek a Pest, Pilis, Solt, Csongrád és Bács megyei birtokok – főleg puszták – elfelezéséről. A megállapodást 1662. júl. 1-én I. Lipót is megerősíti (*consensus*), az örökösöknek adományozva a pontosan felsorolt birtokokban rejlő királyi jogot. (MOL A 57. 10. köt. 829–832.) 1670. febr. 15-én testvérével: Budai Annával együtt Nógrád vármegye közgyűlésén eltiltja a csécsei jobbágyokat Almás nevű, a herencsényieket pedig Kutasó nevű Nógrád megyei pusztáik használatától. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 4.) 1670. jún. 17-én Kiskér (Kiarov, SK) Nógrád megyei pusztáinak használatától tiltja az óváriakat, és sógorával, id. Wattay Pállal is vitában áll a pusztá miatt. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 41.) 1676-ban birtokosként a Nógrád megyei Herencsény és Palotáshatvan egyik tizedbérlője (SZARKA 2008. 403.), utóbbi településnek 1670–72-ben is egyik földesura. (DERL C/64. 2b. 11a. d. 9. t. p. 291. 301.) Hátrahagyott Nógrád és Zólyom megyei birtokainak 1680-ban készített összeírásában a következő jószágok szerepelnek: Nógrád megyében ház Füleken, birtokrészek Borosznok (Brusník, SK), Csalár (Čeláre, SK), Kislibercse (Luboriečka, SK), Palotáshatvan és Priboj (Priboj, SK) falvakban, Zólyom megyében ház Besztercebányán. (MOL E 156. UC 90:47.)

Bujáki István (st. coll) – *Stephanus Bujákj*

- alperes (1651) **F**
- szécsényi katona (1651) **F**

Vezetékneve a Nógrád megye szécsényi járásában található vár és falu nevéből ered.

Bussai Tót Antal – *Busai Tot Antal*

- néhai (1658) **41**
- özvegye (1658) **41**
- leánya (1658) **41**
- örökségének ügyét a seregszék rendezi (1658) **41**

Helynévi vezetéke a Nógrád megyei Bussa falura utal. Már a szécsényi szandzsák 1554. évi összeírása idején és lakott egy Bussai család Szécsényben, amelynek említik két tagját: Bussai Pál és Demetert. (VASS 1993. 27.)

Cziffra Péter – *Jankoi Csiffra Peter*

- Gesztelyi János rác rabja (1656) **14**
- szökése és halála (1656) **14**

(†1656 vagy előtte) Helynévi vezetéke valószínűleg a Bodrog megyei Jankó/Jankószállás (a mai Jánoshalma) nevéből ered, onnan hurcolhatták el a szécsényi vitézek.

Csáki István – *Csaki Istok*

- felperes két ügyben (1657) **27**
- határvitája (1657) **27**

Vezetékeve talán a Temes megyei Csák mezőváros nevéből ered. A Csáki család-név a balassagyarmati katonák közt is feltűnik. (1657. dec. 13. körül – Csáki Mihók. BOROSY 1999. No. 174.) ♦ Valószínűleg azonos azzal a Csáki Istvánnal, aki 1644. aug. 10. körül szécsényi lovaskatonaként vesz részt Budai Bornemisza Bolgár Pál elfogásában. (JAKUS 1987b. 33.)

Csalári György (st/ v coll.) – *Georgius Csalárj, Csalari/Csalarj/Csalárj/Czalari Geörgi/Giórgi/Giórgj/György/Györgj*

- a szécsényi seregszék belső tagja (1651, 1659–1661) **F, 54, 59, 61–62, 64, 66, 74, 76, 84, 88–90, 92, 96, 98**
- alperes (1659) **68**
- megegyezést közvetít (1657) **33**
- Rédei Mátyás nyilatkozatának tanúja (1660) **81**
- szécsényi gyaloghadnagy (gyalogvajda) (1651, 1657, 1659–1660) **F, 33, 68, 92**

A családnév Csalár (Čeláre SK) község nevéből ered, amely Nógrád megye kékkői járásában található, Szécsénytől északra. Valószínűleg azonos azzal a Csalári Györggyel, aki egy 1675. júl. 24-én kelt, Heves vármegye 1724. évi nemességvizsgálatán bemutatott címeres nemeslevélben szerepel. (OROSZ 1906. 46.) Bizonyosan rokona az a Csalári Pál, akinek kiváltására 1664. áprilisában Oroszlányi István füleki seregbíró megvásárol egy Omer aga nevű török rabot (MOL X 1047. No. 802. – 40575. d.), és akinek özvegye: Cseres Erzsébet (nob), Csima Gergely özvegyével: Cseres Annával (nob) együtt 1692. aug. 21-én Pest-Pilis-Solt vármegye pesti közgyűlése előtt tiltakozik bizonyos pusztái elfoglalása miatt. (BOROSY 1985. No. 2575.) ♦ 1643-ban Csalári György két lóval szolgáló szécsényi lovaskatona. (NML XIV. 3. D/1. f. 1546.) 1644. aug. 10. körül szintén szécsényi lovaskatonaként vesz részt Budai Bornemisza Bolgár Pál elfogásában. (JAKUS 1987b. 33.) 1651-ben szécsényi gyaloghadnagy. (NML XIV. 3. D/1. f. 1548–1549.) 1653-ban egy csalári szőlő birtokosaként említik. (MOL P 1981. 1. cs. f. 114.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában nem szerepel.

Csana Gergely (st coll.) – *Gregorius Csana*

- alperes (1656) **3**
- szécsényi katona (1656) **3**

Csata Demeter – *Csata Deme*

- alperes (1660) **86**
- a főkapitányi kegyelem lehetőségével halálra ítéli a seregszék (1660) **86**

Cseh Mihály – *Cseh Mihály*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1659) **54**
- a drégelypalánki seregszék tagja (1659) **54**

Hont megyei nemes. Nincs köze a középkori Hont megyéből ismert lévai Cseh családhoz, amely a szakirodalom szerint fiágon már 1553-ban kihalt. (NAGYIVÁN 3. köt. 16–19. BAKÁCS 1971. 250–253.) Talán azonos azzal a Cseh Mihállyal, aki Wesselényi Ferenc nádortól 1657. szept. 4-én Agárdi András (korponai katonával) és Tornai Mihállyal együtt adományt nyert a Solt megyei, Kiskunhalas melletti Eresztő, Balota,

Füzes, Karapár, (Kun)fehértó, Polgárdi (Polkárt), Rekettye és Telek pusztákra. (Az adomány gyenge regesztája: SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 2. köt. 364. A regesztában szereplő „Czéh” névalak hibás értelmezés következménye: *uo.* 369–370. GYÁRFÁS 1885. 271–273. BOROVSKY 1910. 2. köt. 406.) Cseh Mihály 1675. jan. 7-én már nincs életben, leányai tiltakoznak a Garamszentbenedeki Konvent előtt Hamar István Solt megyei birtokbaiktatása ellen. (*uo.* 352.) Esetleg rokona annak a Cseh Andrásnak, aki 1699. jan. 24-én volt kállói majd füleki vitézként fiával együtt I. Lipóttól címeres nemeslevelet kapott. (FORGON 1997. 154.) A két adat nem igazán vonatkozhat egy szűkebb családra, hiszen 1657-ben az adományosnak már nemesnek kellett lennie. Az azonosítás valószínű, a Cseh Andrással való rokonság azonban erősen bizonytalan.

Cselők András – *Cselők Andras*

– károsult (1656) **3**

– Kalocsa András és Pál János kecskeméti jobbágyok ménespásztora (1656) **3**

Cseres Menyhártné – *Cseres Menihartne*

– szécsényi kertje (1660) **79**

Csikány Balázs – *Csikani/Csikany Balas*

– a szécsényi seregszék belső tagja (1659–1661) **59, 66, 85, 98**

Nógrád megyei, Csalár községből származó család sarja. Talán rokon az a Csikány Tamás és Csikány István, akik 1674. szept. 18–19-én zólyomi katonaként szerepelnek Pest-Pilis-Solt vármegyének a legtöbbet hatalmaskodó végvári vitézekről összeállított feketelistáján. (BOROSY 1984. No. 1694.) Valószínűleg a család következő generációját képviseli az a Csikány Miklós, aki 1678. júl. 4-én I. Lipóttól címeres nemeslevelet szerez, és aki a nógrádi nemesség 1684. jún. 28-án kelt mustrajegyzékében a szécsényi járás nemesei között szerepel. (NAGYIVÁN 3. köt. 164. BOROVSKY 1911. 593. NML IV. 1/a. No. 4. p. 57.) ♦ A jegyzőkönyv vezetésének idején Csikány Balázs minden bizonnyal a szécsényi vár egyik tisztje, talán gyaloghadnagy. Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 15 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás félnemesei (*seminobiles/agiles*) között.

Csima Gergely – *Csima Gergely*

– megegyezése a seregszék előtt (1660) **75**

(†1666–1692) 1666. márc. 17-én feleségével: Cseres Annával, illetve gyermekeikkel: Mihállyal, Istvánnal, Jánossal és Erzsébettel együtt címeres nemeslevelet nyer, amely Nógrád vármegyében kerül kihirdetésre, és amelyet később Csima János és Márton gyöngyösi lakosok bemutatnak Heves vármegye 1724. évi nemességvizsgálatán. (OROSZ 1906. 53. KEMPELEN 1911–1932. 3. köt. 134–135.) Csima Gergely özvegye: Cseres Anna (nob), Csalári Pál özvegyével: Cseres Erzsébettel (nob) együtt 1692. aug. 21-én Pest-Pilis-Solt vármegye pesti közgyűlése előtt tiltakozik bizonyos pusztái elfoglalása miatt. (BOROSY 1985. No. 2575.) Csima valószínűleg pásztói származású volt, ezzel is magyarázható 1658. évi pásztói fellépése. Tudjuk, hogy a 18. században is élt Pásztón egy Csima család. (HAUSEL 2000b. 32.) Valószínűleg rokon az a Csima Mihály is, akit 1685. nov. 16-án gyöngyösi plébánosként említene. (NÉMETH 1991. 69.) ♦ Szécsényi lovaskatona, talán alhadnagy. 1653-ban Nagykőrös mezőváros egy pár csizmát

ajándékoz Csima Gécinek. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 185.) Szerepel a neve egy 1656 előtti keltezetlen jegyzékben, amely a szécsényi vitézek egyik zsákmányának felosztásáról szól. (MOL X 7824. No. 12403. – C 1275 d.) Valószínűleg ő tűnik fel az 1657/58. évi nagykőrösi számadáskönyvben egy portyázó csapat („*Csima hada*”) vezetőjeként. A katonák vsz. felkeresték Nagykőrös vidékét, és a mezőváros dohánnyal próbálta megvásárolni jóindulatukat. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863, I. köt. 233.) Pásztó mezőváros 1658. márc. 11-én írott leveléből kiderül, hogy a Gyöngyösaljára kiküldött Harangozó Albert és Csima Gergely részeg katonáikkal a településen garázdálkodtak. (MOL X 7824. No. 12682. – C 1276. d.) Csima a szécsényi vár 1663. évi feladása után Fülekre kerül. A füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében már egy lovassázad főhadnagyaként szerepel, négy lóval szolgálva. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) 1664-ben részt vesz a török elleni hadjáratban. 1664. márc. 16-án a Zólyom megyei Lehotáról egy csapategység (valószínűleg saját százada) parancsnokaként ír levelet Koháry Istvánnak, katonái fizetetlenségére panaszkodva. (MOL X 1047. No. 801. – 40575. d.) Csima Gergelyt Wesselényi Ferenc nádor 1665. szept. 25-én kelt nyílt parancsa név szerint megemlíti az engedetlen, a Hódoltságban gyakran hatalmaskodó végvári katonák között. (ILLÉSY 1897. 36–37.) 1666. aug. 10-én Wesselényi Ferenc levelében sürgeti Béltéki Pál füleki alkapitányt, hogy fogja el a kóborló Csima Gergelyt. (MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. No. 1032.) Csima Gergely feltételezhető rokonsága és származása alapján nagy valószínűséggel katolikus.

Csiszkáné – Czizkane

- a seregszék által halálra ítélt és kivégzett parázna (1657) **32**
- Borbély István fiatal legény szeretője (1657) **32**
- Liptay István szolgálója (1657) **32**
- törvénytelen gyermeke (1657) **32**

(†1656 körül) A seregszéki jegyzőkönyv szerint Borbély Istókkal 1656-ban elkövetett nős paráznságáért a seregszék ítélete alapján kivégezték.

Csizmadia Ádám (v coll.) – Czizmadia Adam

- a nagypöstyényi halászzattól tiltják (1657) **27**
- szécsényi katona (1657) **27**

Csizmadia Boldizsár – Csizmadia Boldisar

- ismeretlen felperes hitelezője (1658) **36**
- bagaméri lakos (1658) **36**

Csizmadia Pál – Csizmadia Pal

- Szabó Péter tiltásának foganatosítója (1657) **31**
- gyöngyösi városhadnagy (1657) **31**

Valószínűleg ő az a Csizmadia Pál, aki 1666. nov. 30-án az érsekújvári defterdárnak átadta Gyöngyös mezőváros adóját. (DEZSÉRI-BACHÓ 1941. 150.)

Csollak Pál (v) – Csollak Pal

- alperes (1658) **38, 40**
- „szolgája” (1660) **74**

(†1681 után) Felesége 1659-ben már biztosan Szécsényi Király Mihály (gyöngyös)patai plébános (1650–1681) lánytestvére, a Szécsényben lakó Király Albert leánya: Király Ilona. 1659. febr. 21-én sógorával: Király Mihállyal és annak testvéreivel: Király Istvánnal, Györggyel és Andrással együtt ő is nemeslevelet kap, amelyet 1660-ban hirdetnek ki Heves-Külső-Szolnok vármegye közgyűlésén. Csollak még sógora röviddel 1681. ápr. 9. után bekövetkezett halálakor is életben volt. Ő és „szolgája” (nem tudni, hogy azonos-e a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő személlyel) résztvettek az elhunyt plébános javainak széthordásában. (MOLNÁR 2005. 56–65.) ♦ Tiszteleti címzése alapján szécsényi végvári vitéz, és mivel „szolgáját”, tehát beosztott lovaskatonáját említik, több lóval szolgáló szécsényi lovaskatonának kellett lennie. Erre enged következtetni az is, hogy 1661. máj. 22-én Ormándi Péter Csollak Pált mint a lovakhoz jól értő embert ajánlja lovak vásárlásához. (MOL X 1047. No. 787. – 40575. d.) Szécsény 1663. évi feladása után Fülekre kerül. Ugyan a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében nem szerepel, mégis egyértelmű, hogy füleki katonára. 1664. ápr. 21-én Unger Márton füleki alkapitány arról értesíti Koháry Istvánt, hogy Csollak Pálért valamilyen fegyelmi vétség miatt elküldte „Varkocsot”, és ha felhozzák, a kapitány parancsának megfelelően járnak el vele. (uo. No. 802.)

Csór György (n, v) – Czór György

- a szécsényi seregszék külső tagja (1651) F
- bujági strázsamester (1651) F

(†1679) A legvalószínűbb feltételezés szerint a bujági Csór családból származott, amelynek egy 1673-as tanúvallatás során több tagját is említik. (SZOMSZÉD 2000. 53.) A Csór név valószínűleg helynévi eredetű: a Cserhátsurány melletti, egykor a bujági uradalomhoz tartozó Csór nevéből eredhet. (BOROVSKY 1911. 25.) A bujági Csórok-nak pedig minden bizonnyal köze van a pásztói Csór családhoz. (A család tagjai: HAUSEL 2000b. 35–36.) Lehetséges, hogy Csór György apja az a Csór Gáspár, aki 1630 körül és 1637-ben Esterházy Pál bányavidéki főkapitány-helyettes familiárisa, tisztartója. (BOROSY 1998. No. 117. SZAKÁLY 1997. 175. Itt hibás „Cser Gáspár” olvasattal. MERÉNYI 1905. 293.) 1669-ben Csór György felesége Horváth Kata (n). Ekkor Csór Györgyöt is nemesként említik. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 83.) ♦ 1659-ben Csór György bujági lovashadnagy. (SZARKA 2008. 331. – hibás „Cser György” olvasattal.) 1669-ben lévai helyettes strázsamester. 1669–70-ben lévai porkoláb (*castellanus*), 1670-től pedig a lévai vár seregbírája egészen 1679-ben bekövetkezett haláláig. (PÁLFFY 1995. 135–136. 229–230. Lévai seregbírói kinevezéséhez: BENCZÉDI 1961. p. 172–173.) 1654. jún. 4-én Bujákról értesíti Koháry István szécsényi (fő)kapitányt, hogy Ecseg mellett sikeresen rajtaütött egy portyázó török csapaton. (MOL X 7824. No. 12708. – C 1276. d.) 1655. márc. 28-án Bujákon kelt levelében beszámol Kohárynak Kis Marci több várból verbuvált portyázó csapatának sziráki hatalmaskodásáról, és fogságáról. (MOL X 7824. No. 12741. – C 1277. d.) 1655. jún. 10-én kelt levelében Forgách Ádám közbenjár Koháry Istvánnal, hogy Csór György valamely sérelmét igazítsa el a seregszéken. (MOL X 7824. No. 7508. – C 1131. d.) ♦ 1655. jún. 22-én Wesselényi Ferenc nádor Csór Györgynek, illetve Csorgál Ferencnek és Horváth-Kisselényi Györgynek adományozza a Csanád megyei Dedemszeg/Dedényszeg és Rábé (Rabe, SR) pusztákat. (BOROVSKY 1896–1897. 2. köt. 131. 502. A rábái iktatásnak azonban Szelényi János és Laszkári János ellentmondtak.) 1669. szept. 13-án Csór György

felesége: Horváth Kata (n), Nagy István (v) feleségével: Horváth Erzsébettel együtt elad egy, a Nógrád megyei Alsógaráb pusztá (Hrabovo, SK) határában található irtványrétet Ebeczky/Ináncsy Menyhárt öt pinci (Pinciná, SK) jobbágyának. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 83–84.) Csór György Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 15 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás armalista nemesei között.

Csorba György (v) – Csorba György

– megegyezése a seregszék előtt Gesztelyi Jánossal (1658) **52**

(*1620 körül) Szécsényi katona. Valószínűleg azonos azzal a Csorba Györggyel, aki egy 1670. aug. 22-én kelt tanúvallatási jelentésben kb. 50 éves kékkői hajdúként szerepel. (MOL P 1981. 1. cs. f. 180–181.) Szécsény 1663. évi feladása után kerülhetett Kékkőre. Talán felmenője az a Csorba András, aki 1610-ben Füleken volt gyalogvagyda. (KOMÁROMY 1893. 686.)

Csordás Mihály ld. Nagy/Csordás Mihály

Darvas János/nagyréti/ (n, v/ nemz, v) – Joannes Darvas, Darvas Janos/János

– a szécsényi seregszék külső tagja (1659–1661) **61–62, 64, 67, 80, 82, 88, 92, 96**

– Sziráki János kezeseit vizsgálja (1656) **18**

– felperes (1659) **64–66**

(*1615 körül–†1672) A 17. század elejétől Nógrád vármegyében birtokos család sárja, Darvas Mihály és Ujváry Erzsébet fia. (NAGYIVÁN 3. köt. 242–247. Pótlékkötet 185. CSOMA 1897. 165–168. BOROVSKY 1911. 594.) A család előnevét csak később kapta, a Zólyom megyei Nagyrét (Veľká Lúka, SK) után. 1648. máj. 30-án Ráday/Gálfi Dávid fogarasi porkoláb említi, hogy tudomással bír Darvas Jánosnak és id. rádayi Ráday András leányának: Ráday Ilonának házasságáról. (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 12.) Darvas János felesége 1668-ban is Ráday Ilona (g). (DERL C/64. 2b. 41. d. 17. t. No. 5.) Darvas János egy 1656. szept. 30-án felvett tanúvallatási jelentésben 45 évesként szerepel. (HORNÝK 1865. 188.) Egy 1671. jún. 29-én végzett tanúvallatás szerint azonban akkor 54 éves. (MOL X 7824. No. 7533. – C 1131. d.) Valószínűleg az utóbbi adat áll közelebb a valósághoz. 1672. jún. 20-án Darvas János még életben van. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 188.) 1673. márc. 23-én felesége: Ráday Ilona már özvegy, sőt a forrás arra utal, hogy Darvas már az előző évben halott volt. (NML IV. 1. b. 1. d. 1673/No. 10.) Darvas János halálát így az 1672. év második felére kell tennünk. ♦ 1645. ápr. 28-án és 1648. júl. 19-én Nógrád vármegye esküdt ülnökeként említik. (DERL C/64. 2b. 14. d. 4. t. No. 13. NML XIII. 1. 1. cs. 1648/No. 1.) 1649. jan. 29-én Nógrád vármegye helyettes szolgabírája, vsz. szintén esküdt ülnökeként. (MOL P 683. 11. cs. 6. t. 1649/f. 3–4.) 1652 és 1662 között biztosan Nógrád vármegye szécsényi járásának szolgabírája. (Első adatunk: 1652. jan. 26. TÓTH 2001. No. 1025. Egy köztes adat: 1658. jan. 3. MOL P 481. 3. cs. Fasc. IV. No. 48. – Innen a járás azonosítása. Utolsó adatunk: 1662. ápr. 30. MOL P 1981. 1. cs. f. 140.) 1662. febr. 16-án Darvas János Pest-Pilis-Solt vármegye (időközi) szolgabíró választásának jelöltjei között van, ám az elhunyt ifj. Ráday András helyére végül Tarlóssy Ferencet választják meg. (BOROSY 1983. No. 757.) 1665 és 1670 között biztosan újra Nógrád vármegye esküdt ülnöke. (Első adatunk: 1665. jan. 10. NML IV. 11/1. Fasc. I. No. 2. Utolsó adatunk: 1670. júl. 5. NML IV. 1. b. 1. d. 1670/No. 1. 1671-ben már azonos ne-

vű fia is feltűnik esküdt ülnökként, de ezek az adatok nem rá vonatkoznak, mivel a fiúnál mindig kiteszik az ifj. megjelölést.) 1665. febr. 23-án a Pest-Pilis-Solt vármegyei alispáni poszt egyik jelöltje, ám nem őt, hanem a seregszéki jegyzőkönyvben szintén szereplő Kutassy Györgyöt választják meg. (BOROSY 1983. No. 891. PML IV. 1-c/2. 2. d. 1665/No. 21.) 1671. jún. 22-én az esztergomi érsek megbízottjaként vesz részt Nógrád vármegye porciójának (*annona* = repartíció) kivetésében. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 101.) ♦ 1652. szept. 17-én apósával: id. Ráday Andrással, illetve Semléky Ádámmal és Jánossal együtt Pálffy Pál nádortól adományként királyi joggal megkapja a Solt megyei Kisharta, Nagyharta és (Kun)baracs pusztákat, valamint a Pest megyei Hartyán pusztá felét. (A kelet a birtokbaiktatási parancsá: DERL C/64. 2b. 18. d. No. 1. Néhány vonatkozó későbbi tiltása: BOROSY 1983. No. 774. BOROSY 1984. No. 1107. 1225.) 1655 után feleségén: Ráday Ilonán keresztül megörökli id. Ráday András Pest és Solt megyei pusztáinak egy részét. 1657-ben a Nógrád megyei Herencsényben említik jobbágját. (DERL C/64. 2b. 49. d. No. 37.) 1657-ben a Solt megyei Kisharta és Nagyharta puszták egyik birtokosa. (BOROSY 1983. No. 405.) 1659-ben Libercsey Mihállyal, Szalatnai Györggyel és Pozsgai/Szőcs Istvánnal együtt Wesselényi Ferenc nádortól adományként megkapja a Bács megyei Pervanica/Perbanica (*Pernavicza*), Rivica és *Dionice* birtokokat. (DERL C/64. 2b. 32. d. 6. t. No. 23. Regeszta.) 1662. febr. 14-én Ráday Gáspárral és saját feleségével: Ráday Ilonával együtt Wesselényi Ferenc nádortól adományként megkapja a Jelenszkyektől 1652-ben megszerzett Heves és Nógrád megyei birtokokban lévő királyi jogot. (MOL A 57. 26. köt. 92–96.) 1663-ban Nagykőrös mezőváros Darvas Jánostól és Ráday Gáspártól veszi bérbe a Pest megyei Csév pusztát. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 318.) 1663. márc. 7-én Darvas János zálogba veszi Semléki János özvegyétől: Török Fruzsínától, illetve Szombathelyi Jánostól a Pest megyei Farkasd pusztában bírt részjzásaikat. (DERL C/64. 2b. 15. d. 6. t. No. 1–2.) 1666. aug. 30-án sógorával: Ráday Gáspárral együtt elzálogosítja a Pest megyei (Tápió)györgye és Félegyház pusztákban bírt részüket Fazekas Márton, János és András jászberényi nemeseknek. (DERL C/64. 2b. 57. d. 13. t. No. 11. Említi: KOCSIS 2005. 122.) 1667-ben a Solt megyei Cebe, (Kun)baracs, Kisharta, illetve a Pest megyei Csév, Farkasd, Hartyán, Löb/Leb, Nyáregyháza, Ráda, Tete és Vasad puszták (egyik) birtokosaként lép fel. (BOROSY 1984. No. 1307.) 1670-ben egy, a Nógrád megyei Nagykürtös (Vel'ky Krtiš, SK) határában lévő erdő birtokosa. (NML IV. 1. b. 1. d. 1670/No. 7.) 1670–1672-ben felesége révén Apc Heves megyei mezőváros egyik birtokosa. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 12. 162.) 1671-ben (szintén feleségén keresztül) a Nógrád megyei Fábánfalva pusztá egyik birtokosa. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 60. DERL C/64. 2b. 15. d. 5. t. No. 3. 1674-ben pedig özvegye az egyik birtokos: *uo.* No. 2.) A Darvas család református a 17. században. (BÖSZÖRMÉNYI 1990. 3.) Egy adalék: Darvas János fia, ifj. Darvas János 1682-ben kuruc parancsnokként részt vesz a jezsuiták Gyöngyösről való kiűzésében. (MOLNÁR 2005. 211.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában Darvas János 39 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között. (Ekkor ő a járás szolgabírája is.) Az 1661. évi összeírásban különös módon a losonci járás birtokos nemesei között tűnik fel, „Darvas” névalakban, összeg nélkül. – Mivel tudjuk, hogy Darvas János ekkor is a szécsényi járás szolgabírája volt, és a mellette megadott többi név is szécsényi nemesekhez tartozik, a bejegyzés valószínűleg téves, vagy nem tartozik szervesen az összeíráshoz.

Deák István (v) – *Deak Istvan*

- Szadai Erzsébet felperes/alperes férje (1656, 1660) **5, 7, 9, 92**
- szécsényi lovaskatona (1656, 1660) **5, 92**
- a szécsényi belső vár lakója (1656) **5**
- a szécsényi külső vár lakója (1660) **92**

(†1679 után) Valószínűleg azonos azzal a Deák István füleki katonával, aki 1674. szept. 18–19-én füleki katonaként szerepel Pest-Pilis-Solt vármegyének a legtöbbet hatalmaskodó végvári vitézekről összeállított feketelistáján. (BOROSY 1984. No. 1694.) Ez a füleki Deák István 1679-ben a Heves megyei Ludast kifosztó több várból verbuválódott portyázó csoport tagja és íródeákja volt. (MOL X 7824. C 1131. – No. 7502. Kiadása: HEGEDŰS 1981. 166–167.) 1679. okt. 19-én Deák István Szabó János társaságában Kecskeméten jár. (IVÁNYOSI-SZABÓ 2008. 2. köt. 565.)

Deméndi István (v) – *Dimendi Istvan*

- a szécsényi seregszék belső tagja (1659) **61**
- szécsényi vásárbíróvá választása (1658) **45**
- szécsényi vásárbíró (1659) **61**

Vezetékneve vagy a Hont megyei Deménd (Demandice SK), vagy a Heves megyei Deménd/Demjén/Demjend nevéből ered. (Utóbbi névalakjai: SOÓS 1975. 138.) 1671. aug. 19-én Pest-Pilis-Solt vármegye füleki közgyűlése előtt peres ügyben eljár egy Demjéndi István (nob), de valószínűleg nem azonos az egykori szécsényi katonával. (BOROSY 1984. No. 1496.)

Detki Benedek (v/ v coll.) – *Detki/Detkj/Detky Benedek*

- a szécsényi seregszék belső tagja (1651, 1659–1661) **F, 59, 92–93, 98**
- alperes (1657, 1659) **20, 64–66**
- Géczi Gábor tiltakozása a seregszék előtt Detki hatalmaskodása miatt (1658) **46**
- szécsényi gyaloghadnagy (gyalogvajda) (1651, 1657–1659) **F, 20, 46, 64, 92**

(†1676–1678) Vezetékneve a Heves megyei Detk község nevéből ered. Talán rokona az 1650. jún. 30-án szécsényi lovaskatonaként említett Detki Jakab. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 193.) 1676. jan. 21-én még életben van (ld. lent), 1679. jan. 15-én Dúl Mihály füleki seregbíró már arról számol be ifj. (II.) Koháry Istvánnak, hogy a füleki porkoláb aznap üli meg csendes lakodalmát Detki Benedek özvegyével. (MOL X 1047. No. 710. – 40575. d.) A gyászévet visszaszámolva ez azt jelenti, hogy Detki legkésőbb 1678 elején már halott volt. ♦ 1644. aug. 10. körül szécsényi lovaskatonaként vesz részt Budai Bornemisza Bolgár Pál elfogásában. (JAKUS 1987b. 33.) 1652. febr. 6-án szécsényi gyalogvajdaként (gyaloghadnagyként) említik. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 199.) Szécsény 1663. évi feladása után Fülekre kerül. 1664-ben részt vesz a török elleni hadjáratban, a hadjáratral összefüggésben 1664 áprilisában toborzási pátenst is kap. (MOL X 1047. No. 802. – 40575. d.) 1676. jan. 21-én a füleki seregszék tagja, valószínűleg szintén gyalogos tisztként. (MOL X 7824. No. 6431. – C 1086. d.)

Dienes Anna ld. Soós Ambrusné

Dienes György (n, v/ nemz, v /nemz, v coll.) – *Georgius Dyenes, Dienes/ Dyenes Giorgi/Giörgi/Giörgj/Gyeögj/Györgj*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1659–1661) **54, 64, 66, 80, 82, 84–85, 88–90, 96, 98**
- Koháry István (hivatalból) felperes ügyvédje (1651) **F**
- ismeretlen felperes ügyvédje (1660) **94**
- tiltása a seregszék előtt a nagypöstyényi halászatot illetően (1657) **27**
- nagypöstyényi földbirtokos (1657) **27**
- vsz. Nógrád vármegye esküdt ülnöke (1659) **54**
- szécsényi lakos (1660) **94**
- török rabja: a váci Amhet „pasa” (1661) **98**

(*1606 körül–†1664 elején) Talán rokona Dienes Györgynek az az azonos nevű személy, aki Szécsény 1605. évi urbáriumában a telkes jobbágyok között szerepel. (MOL E 156. UC 11:49. (a) 104.) Dienes Ambrus 1613. ápr. 2-án Kovács Máttyással együtt nemeslevelet nyer. (A nemeslevél Bars vármegye levéltárában maradt fenn: KEMPELEN 1911–1932. 3. köt. 316.) Dienes Ambrus csalomjai Nagy Zsófiával kötött házasságából született Dienes György. (NAGYIVÁN 3. köt. 312.) Dienes György felesége 1634-ben (MOL P 1981. 1. cs. f. 42.) és 1651-ben (SUGÁR 2001. No. 116.) is Izdenczy Zsuzsanna. Később újraházasodott, mert 1667-ben Szabó Erzsébetet (n) említik özvegyeként, aki egyébként korábban Jánossy András felesége volt. (DERL C/64. 2b. 49. d. g. 6–7. és MOL P 1981. 1. cs. f. 160.) Dienes György egy 1656. okt. 2-án felvett tanúvallatási jegyzőkönyv szerint akkor 50 éves. (MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 28a.) 1664. febr. 20-án már halott, Koháry István azért szidja meg levelében Gyürky Mihály csábrági tisztartót, mivel engedélye nélkül kiadta a „szegény” Dienes György ingóságait a csábrági várból egy jogosulatlan személynek. (MOL X 1049. No. 1107. – C 769. d.) 1665. nov. 18-án Wesselényi Ferenc nádor Dienes György Izdenczy Zsuzsannától született leányainak: Dienes Annának és Erzsébetnek nevében rendel el tanúvallatást. (MOL P 1981. 1. cs. f. 156.) Egyik leánya: Dienes Anna, a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő poltári Soós Ambrus felesége. (uo. f. 182.) ♦ Dienes György 1647 és 1663 között biztosan Nógrád vármegye esküdt ülnöke. Tisztét valószínűleg 1664-ben bekövetkezett haláláig betölti. (Első adatunk 1647. aug. 19. NML XIV. 3. D/1. f. 1547. Egy köztes adat: 1653. ápr. 28–29. TÓTH 2001. No. 1175. Utolsó adatunk: 1663. márc. 7. DERL C/64. 2b. 15. d. 6. t. No. 1.) 1652. febr. 19-én, 1656. okt. 2-án és 1657. júl. 8-án is Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt ülnökeként említik, legutóbbi alkalommal Heves-Külső-Szolnok egyesült vármegyének is ülnöke. (DERL C/64. 2b. 14. d. 4. t. No. 23. MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 28a. és DERL C/64. 2b. 49. d. No. 37.) Valószínűleg hosszabb ideig is párhuzamosan ülnöke a három vármegyének. (ld. SZEDERKÉNYI 1891. 68.) 1660. dec. 9-én Pest-Pilis-Solt vármegye tisztújító székén a négy alispánjelölt egyike, ám végül Iványi Fekete Lászlót választják meg. (PML IV. 1–c/2. 1. d. 1660. dec. 9./No. 1.) 1661. ápr. 6-án és 1662. febr. 22–23-án Heves-Külső-Szolnok vármegye két egymást követő tisztújító székén az alispánválasztás jelöltjei között szerepel, ám egyik alkalommal sem őt választják meg. (uo. 294–295.) Forgách Ádám, majd Koháry István Szécsényben lakó familiárisa. 1638. ápr. 15-én (NML VIII. 701. 9. d. IV/4.), 1645. szept. 4-én (MOL P 1981. 1. cs. f. 91–92.) és 1648. szept. 23-án (uo. f. 98–99.) Forgách Ádám szécsényi jószágának

tisztartójaként (*officialis/gondviselő*) említik. 1651. okt. 26-án Pest-Pilis-Solt vármegye mégis őt küldi Bécsbe, hogy előadja Forgách Ádámmal szembeni panaszait. (Instrukciója: MOL P 1981. 1. cs. f. 106–107.) 1651–54-ben a váci püspökség jószágainak igazgatója (*administrator bonorum episcopatus Vaciensis*). (SZARKA 2008. 81. MOLNÁR 2004. 33.) 1654. jún. 22-én szintén Tarnóczy Mátyás váci püspök (1650–1655) jószágainak igazgatójaként említik. (TÓTH 2001. No. 1297.) 1653. máj. 15-én Pálffy Tamás csanádi püspök (1653–1658) levelében Dienes György saját „gondviselőjeként” [= inspector] szerepel. (SZAKÁLY 1983. 726. SZAKÁLY 1997. 195. 210.) E tisztségével függ össze az, hogy 1656-ban Pálffy Tamás megbízásából szécsényi és más végvári katonákkal marhákat hajtat el a Makó melletti Igacs pusztáról. (MOL P 1981. f. 122–125.) Egy bizonytalan szakirodalmi adat szerint 1655-ben bujádi várnagy (porkoláb). (PÁLMÁNY 1986a. 36.) 1656-ban sikertelenül pályázik a szécsényi harmincadosi posztra. (JAKUS 1985a. 131.) 1656 júniusában Koháry István szécsényi tisztartója. (JAKUS 1985a. 124.) 1657. júl. 25-én Pest-Pilis-Solt vármegye Jánossy Mihállyal együtt Balassa Imre kinevezett főispánhoz küldi követségbe. (Instrukciójuk: PML IV. 1–c/2. 1. d. 1656/No. 9.) Koháry István familiárisaként 1659 májusában üzenetvivő dominusa és Rákóczi László között. (MOL X 1047. No. 784. – 40574. d.) ♦ 1634-ben feleségén keresztül már a Szécsényhez közeli (Nagy)pöstény egyik birtokosa. (MOL P 1981. 1. cs. f. 42.) 1637. márc. 2-án felesége: Izdenczy Zsuzsanna Nógrád vármegyei előtt megegyezést köt alsókékedi Kékedy Jánossal (e) egy, a Pest megyei Ócsán bírt portio és más meg nem nevezett részjóságok kapcsán. (DERL C/64. 2b. 49. d. f. 6.) 1641. máj. 29-én Dienes újabb osztályt tesz ócsai birtokostársaival: Kékedy Balázssal, Putnoki Mihállyal és Balogh Bálinttal. (BOROSY 1998. No. 28. Egy adat itteni birtoklására 1649-ből: *uo.* No. 47.) Dienes György és Koncz Péter (e) Pálffy Pál nádor 1650. dec. 13-án kelt adományával megkap Borsod megyében Mezőkövesden egy egész nemesi curiát, és Heves megyében birtokrészeket Dormánd, (Eger)bocs, Farnos, Hany, Kisbátor és Mezőtárkány településeken. (A kelet a birtokbaiktatási parancsá: DERL C/64. 2c. 78. d. No. 9.) 1652. szept. 2-án Dienes György egy nagypöstényi (Nógrád megye) malomrész zálogbirtokosaként említik. (SUGÁR 2001. No. 117.) 1653. jan. 3-án Voxith Horvát Istvántól szőlőt vesz a Nógrád vármegyei Csáláron (Čeláre SK). (MOL P 1981. 1. cs. f. 114.) 1655. jún. 25-én Lessenyei Nagy Ferencel és Milojkovics Miklóssal együtt III. Ferdinándtól adományként elnyeri a királyi jogot a Csanád megyei Szentelt/Szentes, Hodics/Hódegyház (Jazovo, SR), Szaján (Sajan, SR), Homokrév, Kistelek, Szentpéter (Sînpetru, RO), Egres (Igriş, RO), Sárafalva/Szárafalva (Saravale, RO), Harmad/Harmada és Perjámos (Periam, RO) egész birtokokra, illetve Törösd és Kövesd egész pusztákra, valamint a Pest megyei Mindszent pusztára. (MOL A 57. 11. köt. 357. Mindszenthez: 1657. BOROSY 1983. No. 279. 306. 335. Hodics miatt perbe keveredik Béltéki Pállal és Olasz Pállal, amelyet elveszít. BOROVSKY 1896–1897. 2. köt. 213.) 1656-ban a Nógrád megyei Herencsény egyik birtokosa. (SZARKA 2008. 156.) 1657-ben említik szécsényi házát. (DERL C/64. 2b. 49. d. No. 37.) 1658–1660-ban a Nógrád megyei Becske falu egyik birtokosa. (SZARKA 2008. 398.) 1660-ban a Nógrád megyei Szandakéren birtokos. (*uo.* 411.) 1660. máj. 18-án bérbe veszi Dósa Tamás szécsényi majorsági szántóföldjeit is. (MOL P 1981. 1. cs. f. 136.) 1663. jan. 2-án nádori adományt nyer a Bács megyei Sebenszeg (*Sebensith*) birtokra. (*uo.* f. 144.) Ha már 1634-ben ő is volt Forgách Ádám szécsényi tisztartója, akkor ebben az időszakban református volt, mert az 1634. évi

szécsényi katolikus egyházlátogatás elítélőleg utal Forgách tiszttartójának kálvinista voltára. (GALCSIK-TÓTH 2004. 121.) 1661-ben azonban már biztosan katolikus. (SZEDER-KÉNYI 1891. 294.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 15 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Diméndi István ld. Deméndi István

Dobozi János – *Dobozi Janos, Dobozi*

- alperes (1657) **19, 27, 28**
- lovat vásárol Makai Varga Mihálytól (1657) **19**
- halálra ítélik (1657) **28**

Vezetékeve a Békés megyei Doboz község nevéből ered.

Dorottya ld. Jambrik Dorottya

Dózsai János – *Dosaj Jancsi*

- említése Szabó János perében (1660) **74**

Vezetékeve a Jászságban található (Jász)dózsa falu nevéből ered.

Drégelyi Balázs (v coll) – *Drégely Balás*

- a szécsényi seregszék belső tagja (1651) **F**
- szécsényi lovashadnagy (1651) **F**

Vezetékeve a Hont megyei Drégely(palánk) vár és falu nevéből ered. ♦ 1639. okt. 11-én említik, hogy ő vezette a bányavidéki vitézek egyik Kecskemét tájára indított portyáját. (JEDLICKA 1910. 245.) Ekkor már vsz. szécsényi lovashadnagy. 1640. nov. 4-én szécsényi lovashadnagy. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. C. No. 10.) 1642 februárjában Forgách Ádám szécsényi (fő)kapitány a fegyelmi vétségbe esett Géczi Gábor helyettes kapitány (lovashadnagy) helyett őt bízta meg saját helyettesítésével. (JEDLICKA 1910. 336–337.) 1652. jan 29-én Nógrád vármegye tíz kila ingyenes takarmányt ajánl fel neki, ekkor szintén szécsényi lovashadnagy. (TÓTH 2001. 1011.) A seregszéki jegyzőkönyv vezetésének idején (1656–1661) láthatóan már nem aktív. ♦ 1640. nov. 4-én Forgách Ádám szécsényi (fő)kapitány száz forintért zálogba ad (inszkribál) neki egy szécsényi házat, amelynek egyik szomszédja id. Ráday András háza, a másik pedig Haller Sámuelé. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. C. No. 10.)

Egri István /siroki/ (n, v)– *Egri Istvan*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1658) **42**
- Foktövi István felperes ügyvédje (1658) **38**

(†1664) Horvátországból származó család tagja. Nagypapa, az Eger várában tisztként szolgáló Horváth András (†1596) nyomán nyerte el a család új nevét, és a siroki előnevet is. Egri István Egri Andrásnak, (†1625–1636) Nógrád vármegye esküdt ülnökének (1617 biztosan) pomoti Almássy Zsuzsannától született fia. (HORVÁTH 1981. No. 66. BOROSY 1998. No. 8. NAGYIVÁN 4. köt. 14–17.) 1630 körül Egri István még egy rokon: „Almássyné asszony” gyámsága alatt áll. (BOROSY 1998. No. 114.) Ennek alapján nem igazán lehet azonos azzal az Egri Istvánnal, aki 1623. febr. 16-ától For-

gách Zsigmond nádor özvegyének: Pálffy Katának somoskői tiszttartója (udvarbírája) (E napon kelt reversalisa: MOL P 287. Ser. I. Fasc. K. No. 3.), és aki még 1627. nov. 8-án még somoskői udvarbíró (*provisor*). (MOL P 287. Ser. I. Fasc. K. No. 79–80.) És természetesen nem azonos Bethlen Gábor Nógrád vármegyébe betörő csapatainak egyik kapitányával: Egri Istvánnal, akit Rimay János említ egy 1623. szept. 21-én írott levelében. (ECKHARDT 1955. 405.) Egri István felesége Jakus Lajos kutatásai szerint Toldy Mihály kisebbik leánya, Toldy Anna, és így Budai Bornemissa Bolgár Pál sógora lenne. (JAKUS 1985b. 12.) Nógrád vármegye közgyűlési jegyzőkönyve 1653-ban és 1655-ben mégis nemzeti Toldy Katát nevezi meg feleségeként. (TÓTH 2001. No. 1175. 1402. – Erre az információra építhetett Nagy Iván is. NAGYIVÁN 2. köt. 183.) Pest-Pilis-Solt vármegye irataiban pedig 1664–1665-ben és 1668-ban Toldy Kata szerepel özvegyeként. (BOROSY 2001. 227. BOROSY 1983. No. 927. BOROSY 1984. No. 1208. Toldy Kata 1673-ban már Mattyasovszky Ferenc felesége: HORVÁTH 1981. No. 268.) Ugyanakkor, nem valószínű, hogy a jegyzőkönyvek írói összekeverték volna a két lányt, hiszen Bornemissa felesége: Toldy Kata 1650 körül már halott volt. A források ismerete nélkül egyelőre azt kell feltételeznünk, hogy Jakus tévedett a keresztnévben, és a Toldy család ebben a néhány generációjában volt egy másik Toldy Kata is. (A Toldy családról, ám sok pontatlansággal: NAGY 1907. 114–116.) 1664. márc. 17-én Egri István még protestál Nógrád vármegye közgyűlése előtt (NML IV. 1. b. 1. d. 1664/No. 4.), 1664. nov. 15-én azonban Pápay János és Michalek Miklós már özvegyének ír levelet néhai férje hivatali adósságáról, 1664. dec. 11-én pedig az özvegy elszámoltatásáról hoz határozatot. (BOROSY 1983. No. 876. BOROSY 2001. 227.) Valószínűleg már 1664. nov. 6-án is halott, amikor Egri Mártont szolgabíróvá választják. (uo. 867.) ♦ Egri Istvánt 1647. dec. 27-én Hont vármegye esküdt ülnökeként említik. (DERL C/64. 2b. 57. d. 8. t. No. 10.) 1648. ápr. 17-én Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt ülnökeként szerepel. (BOROSY 1998. No. 38.) 1649 és 1656 között biztosan Nógrád vármegye esküdt ülnöke. (Első adatunk: 1649. ápr. 7. DERL C/64. 2b. 17. d. 4. t. No. 19. Utolsó adatunk: 1656 eleje. TÓTH 2001. No. 1410. Összesen ez a két adat.) 1649 és 1652 között biztosan Hont vármegye szolgabírája. (Első adatunk: 1649. ápr. 18. DERL C/64. 2b. 17. d. 4. t. No. 27. Köztes adataink: 1651. máj. 20. BOROSY 1998. No. 73. 1652. márc. 13. DERL C/64. 2b. 14. d. 3. t. No. 2. Utolsó adatunk: 1652. aug. 23. BOROSY 1998. No. 85.) 1656 és 1663 között biztosan Pest-Pilis-Solt vármegye szolgabírája. (Első adatunk: 1656. ápr. 20-án megerősítik tisztségében [tehát korábban is szolgabíró volt]. BOROSY 1983. No. 271-2. Egy köztes adat: 1661. márc. 14-én NML IV. 1. b. 1. d. 1661/No. 3. Utolsó adatunk: 1663. júl. 3. BOROSY 1983. No. 845.) 1659. júl. 10-től biztosan a pilisi járásban működik, ifj. Ráday Andrást felváltva. (BOROSY 1983. No. 554.) A tisztséget feltehetően 1664-ben bekövetkezett haláláig betöltötte, és 1664. nov. 6-án valószínűleg az ő helyére választották meg öccsét: Egri Mártont Pest-Pilis-Solt vármegye szolgabírájává. (BOROSY 1983. No. 867.) 1663. dec. 30-án Egri Istvánt Gömör vármegye esküdt ülnökeként említik. (ILLÉSY 1893b. 418.) 1632. jan. 3-án Egri István szomszédosként jelenik meg egy füleki birtokbaiktatáson. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. B. No. 195.) Budai Bornemissa Bolgár Pál 1651-ben nyilvánosan kétségbevonja nemességét, ami miatt Egri pert indít ellene Nógrád vármegye előtt. Mivel Egri nemes voltát megfelelően bizonyítja a törvényszék előtt, Budait 1653 áprilisában nyelvváltságra ítélik. (TÓTH 2001. No. 1037–1039. és No. 1175. SZAKÁLY 2001. 446–447.) ♦ Pest, Nógrád, Hont és valószínűleg Gömör (és Heves?) me-

gyében is birtokos. Talán a forrásunkban szereplő Egri István nyer új adományt 1631-ben Budesith Gáspárral a Heves megyei Szentdomonkos falura. (SOÓS 1975. 446.) Egri István 1648-tól haláláig biztosan a Pest megyei Galgagyörk/Györke (Tótygyörk) egyik jelentős birtokosa (a részbirtokot apja: Egri András vette Almássy Miklóstól), ebben a minőségében határviták miatt szünet nélkül pereskedik a váci püspökkel, a szomszédos Pest megyei Püspökhatvan földesurával. (PML IV. 1–c/2. 1. d. 1659/No. 10. HORVÁTH 1981. 95. 101. 104–105. 107. etc. BOROSY 1983. No. 412–416. 442. 512. 526. etc. BOROSY 1998. No. 48. 62–63. 95. 97–98. etc. BOROSY 1999. No. 175. SZARKA 2008. 138–142. Birtokostársa itt testvére: Egri Márton. 1695-ben is birtokos itt a család: BOROVSKY 1910. 1. köt. 67. Szakály Ferenc a „Györke” helynevet írásaiban tévesen Hévízgyörk falura vonatkoztatta.) 1651-ben a Nógrád megyei Herencsényben említik jobbágyságait. (BOROSY 1998. No. 75.) 1652-ben a Nógrád megyei Nagybercelen említik az Egri-testvéreknek jobbágyságát. (HORVÁTH 1981. 117. BOROSY 1998. No. 88.) Egri István 1654-ben biztosan a Pest megyei, (Galgá)mácsa melletti Almás pusztá birtokosa. (uo. 417.) 1656. febr. 15-én Egri Mártonnal együtt Zombori Zsigmond váci püspökkel szemben Nógrád vármegyétől birtokosztályra szóló kiküldőlevelet kérnek, a Nógrád megyei Bercel kapcsán. (MOL P 481. 28. cs. Fasc. LXXIV. No. 9.) 1656-ban a Pest megyei Csővár birtokosa. (uo. 421–422.) 1659-ben említik 6 kapás területű (balassa)-gyarmati szőlőjét. (BELITZKY 1977. 43.) 1663-ban övé a Nógrád megyei Told pusztá fele. (NML IV. 1. b. 1. d. 1664/No. 4.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 75 dénáros összeggel szerepel, a kékkői járás birtokos nemesei között.

Elek István – *Elek Istvan*

- alperes (1659) **54**
- szökött egri rab (1659) **54**
- egri kezesei (1659) **54**
- drégelypalánki lakos (1659) **54**

Talán annak az Elek Péternek Kovács Orsolyától született fia, aki 1625. okt. 23-án II. Ferdinándtól családjával együtt nemeslevelet kapott. A nemeslevelet 1628. ápr. 14-én hirdették ki Borsod vármegyében. (OROSZ 1906. 73.) ♦ 1654-ben drégelypalánki katoná, katonatársával: Szabó Jánossal együtt ő bérli a Külső-Szolnok megyei Tiszaug és Nagyrév tizedét. (SZARKA 2008. 331.) 1656-ban a Pest megyei Nyársapáti és a Csongrád megyei Tápió tizedét alamizsnaként megkapja fogolykiváltásra. Bár az adatot közlő Szarka Gyula megfogalmazása nem egyértelmű, de valószínű, hogy maga Elek István volt ekkor a törökök rabja. (uo. 340. További adat: 1657. dec. 8. Besztercebánya. Wesselényi Ferenc ismeretlen címzettnek. MOL E 199. 8. cs. IV/4. t. No. 132.)

Eötvös Id. Jakabházi

Erzsébet – *Elisabetha*

- alperes (1656) **15**
- Balogh Márton (st) szécsényi katona felesége (1656) **15**

Eskria – *Eskria*

- szécsényi [török rab] **96**

Esterházy Zsigmond /cseszneki/ báró (tek, nagys coll.) – *Eszterhas Sigmond*
– a szécsényi seregszék külső tagja (1656) **16**

(*1626. dec. 30. Kismarton–†1691) Az Esterházy család cseszneki vonalából származik. Apja a család ezen ágának alapítója: báró Esterházy Dániel (1585–1654), anyja rábadoroszlói Rummy Judit (1606–1663). Esterházy Zsigmond 1651-ben veszi feleségül gyarmati Balassa Emerentiát, Balassa Imre és Bosnyák Judit leányát, aki férjét túlélve még 1699-ben is életben van. (E házasság révén id. (I.) Koháry István sógora.) Esterházy Zsigmondot valószínűleg Szombathelyen temetik el. (ESZTERHÁZY 1901. 186–187.) ♦ 1646. szept. 24. és 1649. máj. 17. között Esterházy Zsigmond biztosan Batthyány Ádám hat lóval szolgáló elsőrendű udvari familiárisa. (BENDA-KOLTAI 2004.) 1651-ben az érsekújvári lovasság parancsnoka. 1652-ben részt vesz a vezekényi csatában. (ESZTERHÁZY 1901. 186.) 1652. okt. 18-án kelt uralkodói kinevezésétől verebélyi kapitány. (SNA Esterházy cs. lt. Fasc. A. No. 67.) E tisztét 1656. márc. 12-én, 1659. júl. 10-én és 1660. márc. 4-én is betölti. (MOL X 1049. No. 1339. – C 770. d. BOROSY 1983. No. 558. ill. 589.) 1663 augusztusában részt vesz az Érsekújvár védelmére irányuló hadműveletekben. 1677-ben a helység egyik földesuraként a Trencsén megyei Beckó (Beckov, SK) várának és uradalmának irányítója. 1681-től, Esterházy Pál nádorrá választásától a jászkunok főkapitánya, a posztton Andrássy Miklóst váltva. (FEKETE 1861. 195. GYÁRFÁS 1885. 398.) 1683. ápr. 15-én és 1685 márciusában is a jászok és kunok főkapitányaként szerepel. (Az utóbbi két adat: NAGY-SZEDER 1926. 48. SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 2. köt. 134.) Valószínűleg haláláig a tiszt birtokosa. (Ekkor váltja Révay Elek. *uo.* 196.) 1683. szept. 6-án Kecskemét mezőváros Győrre küld levelet Esterházy Zsigmondnak (IVÁNYOSI-SZABÓ 2008. 2. köt. 627.), röviddel ezután a bécsi hadjárat alatt Esterházy Zsigmond Thököly Imre kurucainak fogságába esik. (GYÁRFÁS 1885. 398.) Részt vesz Buda 1684. és 1686. évi ostromaiban. 1690-ben magyar királyi tanácsosként és császári kamarásként említik. (ESZTERHÁZY 1901. 186.) Katolikus.

Fafákék – Fafakek
– ácsok (1660) **90**

Faragó György – Farago Geörgi/Giörgi/Giörgy/Giörgj
– alperes (1659) **57**
– alperesek (1660) **90**
– házát és ingóságait adóssága miatt a seregszék felbecsli (1659) **59**

Farkas György /románfalvi/ (nemz, v coll.) – Farkas Györgj/Györgj
– a szécsényi seregszék külső tagja (1656, 1659) **16, 54**
– bujáki alkaptány (1659) **54**

(†1689 után) Kevésbé ismert háttérű nemesi család, melynek mellékneve a Nyitra megyei Románfalva (Rumanová, SK) községre utal. (NAGYIVÁN 4. köt. 119.) Talán közeli rokona (apja?) az a Farkas Albert (nob), aki 1627. nov. 26-án Szécsényben egy bizonyáglevél kiállítói (főleg katonatisztek) között szerepel, erős gyanúnk szerint szécsényi lovashadnagyként. (IVÁNYI 1927. 81.) Farkas György első feleségének nevét nem ismerjük. A rokon hügyei Farkas család feljegyzései szerint Farkas György

második felesége szakolcai Papp Mária volt. (SZILY 1884. 100.) Bár a házasságkötés időpontját a forrás nem adja meg, de a házasságból született leány: románfalvi Farkas Kata 1678. febr. 20-i hügyei Farkas Ádámmal megült lakodalma arra utal, hogy Farkas György és Papp Mária egybekelését az 1650-es évekbe kell helyeznünk. (uo.) 1664 elején veszi Farkas György feleségül ifj. Ráday András özvegyét, ordódi Ordódy Juditot (nemz.). (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 86. BOROSY 2001. 2267. SZLUHA 2006. 462.) 1671-ben azonban felesége már Szombathelyi Anna (†1678. márc. 12. Léva), hügyei Farkas Pál (*1594. febr. 17. Érsekújvár–†1665 SZILY 1884. 87.) lévai (1638–1641) majd nógrádi alkapitány (1642–1663 SZILY 1884. 99. HAICZL 1933. 60.) özvegye, a néhai Szombathelyi János előbb damásdi, majd drégelypalánki kapitány (1632 és 1635, Damásd: SNA ÚPA Arm. VIII. Lad. 4. Fasc. 6. No. 138. és uo. Arm. VII. Lad. 9. Fasc. 1. No. 2.; 1640-től Drégelypalánkon: ÖStA KA Best. No. 1328. és ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. 161. Konv. 1640. März f. 87–88.) és Bartakovics Mária leánya. (MOL P 638. 11. cs. 6. t. 1671/f. 15.) Ez a negyedik házasságkötés valószínűleg 1670-ben történt, de Szombathelyi Anna özvegyként már 1665-től Léván élt. (SZILY 1884. 99.) 1688. aug. 16-án már Sárközi Máriát (nob) említik Farkas György feleségeként. (MOL A 57. 19. köt. 469–470.) 1689. máj. 4-én Farkas György még életben van. (uo. 470.) ♦ Valószínűleg azonos azzal a Farkas Györggyel, akit 1644. okt. 10-én (talán fogolyként) Balogba vitet Wesselényi Ferenc füleki főkapitány. (SZILÁGYI 1880. 310.) 1646. ápr. 27-én Farkas György Forgách Ádám elsőrendű udvari familiarisa (*primarius aulae familiaris*). (MOL P 638. 11. cs. 6. t. 1646/f. 1–2.) 1653. okt. 20-án még az 1642 elején kinevezett Csorgál János (†1654) a bujáki várparancsnok, általában alkapitányi, néha kapitányi (*supremus capitaneus*) elnevezéssel. (JEDLICKA 1910. 338. 348–349. PML IV. 1–c/2. 1. d. 1653/No. 6. A kapitányi titulushoz: NML VIII. 701. 9. d. IV/4. Buják névleges (fő)kapitányi tiszte egyébként a vár birtokosait: az Esterházyakat illeti.) 1654. aug. 23-án Farkas György már Bujákról ír levelet Koháry István szécsényi (fő)kapitánynak, de ekkor még nem ő a fiókvár parancsnoka (MOL X 1047. No. 263. – 40574. d.), hiszen a bujáki alkapitányi posztot 1655. ápr. 7-én nyeri el. (ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. Konv. 1655. Apr. f. 271–273.) 1657. novemberében (SZARKA 2008. 208.), 1658. szept. 12-én (BOROSY 1983. No. 505.) és 1660-ban (SZARKA 2008. 330.) Farkas Györgyöt ugyancsak bujáki alkapitányként említik. 1659. szeptemberében Forgách Ádám bányavidéki főkapitány a lemondott Liptay István szécsényi alkapitány helyére – Géczi Gábor és Ormándi Péter mellett – őt is javasolja szécsényi vicekapitánynak, ám végül Ormándi nyeri el a tisztséget. (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 320/2. f. 236., f. 242. és ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. 207. Konv. 1660. Jan. f. 283–284.) Farkas György egészen a bujáki vár 1663. évi feladásáig a véghely parancsnoka marad. Kiderül ez abból a tanúvallatásból, amelyet Zsoldos Miklós, a Királyi Tábla jegyzője végzett Farkas György számára a bujáki vár feladásának körülményeiről, 1664. febr. 1-én Zsolnán. Bujákat csak az összes jelentősebb nógrádi vár eleste/feladása után 1663 novemberében hagyta el őrsege. A vallomások szerint erre is a vitézek kényszerítették Farkas alkapitányt. (MOL E 199. 6. cs. III/4. t. No. 2. Kiadása: ILLÉSY 1893a. 246–249.) 1664. febr. 23-án a Turóc megyei Stubnyafürdön (a kor kedvelt üdülőhelyén) tesz tanúvallomást, a nádornak Bene János volt nógrádi alispán kérésére kiadott parancsa nyomán. (MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. No. 737.) Farkas Györgyöt 1665. jan. 18-án ajánlja Wesselényi Ferenc nádor az Udvari Haditanácsnak a lévai alkapitányi posztra [a súlyos beteg hügyei Far-

kas Pál helyére], Csáky Pál főkapitány mellé. Indoklásában azt is megemlíti, hogy Farkas még a francia hadszíntéren is szolgált az előző császárokat. (MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. No. 762.) Farkas György 1665 és 1683 között lévai alkapitány. (Működéséhez: HAICZL 1933. 86–89. BOROSY 1985. No. 2074.) Wesselényi nádor parancsára 1666 februárjában lévai alkapitányként katonáival részt vesz a Balassa Imre elleni hadjáratban. (A nádor parancsa: 1666. febr. 10. MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. No. 1003.) 1682 novemberében Thököly kurucainak fogságába esik. Feltehetően 1684-ben szabadul, amikor ifj. (II.) Vécsey Sándor ajnácskői kapitány kicseréli foglyára, Ajnácskő kuruc kapitányára: (ifj.) Dienes Györgyre. (MOL A 57. 22. köt. 135.) Farkas György ezután nem Lévára tér vissza, hanem a váci vár kapitányává nevezik ki. (SZILY 1884. 101. PÁLFFY 1997a. 58. – 204. jegyzet) Egy érdekes adat: 1657. okt. 16-án Farkas György utasítására bujádi katonák hatalmaskodnak Fáy László gyömrői birtokán. (BOROSY 1998. No. 149.) ♦ 1646-ban Farkas György egy szőlőt kap Forgách Ádámától a Nyitra megyei Udvarnokon (Dvorníky, SK), ura galgóczi uradalmában. (MOL P 638. 11. cs. 6. t. 1646/f. 1–2.) 1658-ban feltehetően Tápiószentmárton egyik birtokosa. (BOROSY 1983. No. 492.) 1659 és 1662 között több részletben zálogba veszi Esterházy Miklóstól és Sándortól a bujádi uradalomhoz tartozó Nógrád megyei Hényelpusztát. (SZOMSZÉD 2000. 45.) 1670-ben a Nógrád megyei Palotáshatvan egyik birtokosa. (DERL C/64. 2b. 11a. d. 9. t. p. 291.) 1688. aug. 16-án Bujovszky Ferencen, Heves-Külső-Szolnok vármegye alispánján keresztül a Magyar Kamarától zálogba veszi a Heves megyei Istenmezeje falut és a hozzá tartozó Szörösi pusztát. (MOL A 57. 19. köt. 469–470. SOÓS 1975. 282. Pontatlanul.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 33 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Farkas János – *Farkas Janos*

- felperes (1657) **34**
- szolnoki magyar kezes rab (1657) **34**

Farkas Örs – *Farkas Örs*

- szécsényi házhelyet adott el Kis Mihálynak (1660) **80**

Fáy László /*fáji*/ – *Faj Laszlo*

- dabi jobbágysai mint alperesek (1660) **76**

(†1683 után) A 13. századig visszavezethető Abaúj megyei származású nemesi család tagja. (NAGYIVÁN 4. köt. 125–134. Pótlékkötet 228–231. CSOMA 1897. 190–202. KEMPELEN 1911–1932. 4. köt. 50–56.) Fáy István (†1639/1640) abaúji alispánnak (1611–1616) és Reőthy Orbán leányának. ecsédi Reőthy Katának (†1663 után) fia. (DERL C/64. 2b. 42. d. No. 190.) Felesége 1662-ben és 1668-ban a szintén abaúji nemesi családból származó Monaki Kata. (DERL C/64. 2c. 61. d. 2. t. p. 134. és 78. d. No. 9.) 1681. jan. 3-án még említik idősebb Fáy Lászlót. (DERL C/64. 2b. 42. d. No. 172.) Nagy Iván szerint 1690-ben hal meg. (NAGYIVÁN Pótlékkötet 228.) 1694-ben Monaki Kata Fáy László özvegyeként szerepel. (DERL C/64. 2b. 14. d. 1. t. No. 5.) ♦ Wesselényi Ferenc nádor familiárisa. 1657. márc. 29-én nagy valószínűséggel Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt ülnöke. (BOROSY 1983. No. 286.) 1662. febr. 25-én Abaúj vármegye esküdt ülnökeként említik. (DERL C/64. 2b. 53. d. 1. t. No. 31.) Az beavattott nemesek egyikeként részt vesz Wesselényi Ferenc nádor 1666. aug. 23-án kezdő-

dő murányaljai bizalmas tanácskozásain, az 1667. febr. 28-án kezdődő beszercebányai törvényszak alatt, az 1668. aug. 18-án megnyílt szendrői gyűlésen és később is komoly szerepet vállal mind a titkos szervezkedésben, mind a rendek ettől független nyilvános akcióiban, sőt 1670 áprilisában csatlakozik a Felső-Magyarországon felkelést indító I. Rákóczi Ferenchez. (PAULER 1876. 1. köt. 101–102. 129–131. 163. 170. 200. 228. 239. 2. köt. 12–13. 77. etc.) 1667–1668-ban biztosan a Királyi Tábla esküdt ülnöke. (ld. az imént, illetve: FALLENBÜCHL 2002. 94.) 1669. aug. 13-án egy levélben említik, hogy az Abaúj megyei Mérán lakik. (IZSÉPY 1962. 62.) Az ún. „Wesselényi-féle összeesküvésben” való részvétele miatt 1670. júl. 12-én Kassán elfogják, és 1671-ben a pozsonyi rendkívüli törvényszék fő- és jószágvesztésre ítéli, majd az ítéletet módosítva kegyelmet kap, amely I. Lipót 1673. jún. 27-én kibocsátott kegyelmi levelével válik véglegessé. A kegyelem révén azonban elkobzott jószágainak csak felét nyeri vissza. (PAULER 1876. 2. köt. 94. 394–395. MOL A 57. 15. köt. 461–462.) A Sárospataki Református Kollégium 1667. márc. 27-én Pest-Pilis-Solt vármegyének írott levelében bejelenti, hogy „*fautoruk és patronusuk*”: Fáy László útján szóban üzennek. (PML IV. 1–c/2. 2. d. 1668/No. 12.) ♦ 1647-ben az özvegy Reóthy Kata a következő jószágait sorolja fel egy jegyzékben (ezek egy része később Fáy László kizárólagos tulajdonába kerül): Heves megyében Ecséd egész falu, (Nagy)bátony falu fele és Felsőszőlát határában három rét. Nógrád megyében Kápolnásrágyolc (Radzovce, SK) fele, Egyházásrágyolc (Radzovce, SK) pusztá fele, Óbást (Stará Bašta, SK) negyede, Terbeléden (Trebeľovce, SK) három jobbágy, Szécsényhalászáiban egy házhely a rajta lakó zsellérrel, Becskén hét házhely, de osztatlanul a Ragyolci-rokonsággal, Cered fele és Monosza pusztá fele. Pest megyében (Pest)szentlőrinc egész falu, Örkény (pusztá) fele és Újszász fele. Solt megyében Apostag népes falu fele, Dab népes falu öt házhely kivételével egészen, (Alsó- és Felső-)Szentkirály puszták fele, Pereg, Sári, Eső, Bial, Ordasháza és Kapufalva puszták/falvak harmadrésze, és Kiskőrös, Szentdemeter, Polkárt, Kecel, Tabd, (Solt)vadkert, Szentgyörgyegyháza, Szentpéterteleke, Orbágy, (Hajós)szentgyörgy, Dusnok, Doboka, Varajd, Hamisad, *Czőki*, Csorna, Szűcsi, Ács, *Sepeklház*, Szeg, Szántótelek, Körtvélyesberek és *Jacz* (egész puszták?), végül Szabolcs megyében Nádudvaron házhelyek. (DERL C/64. 2b. 44. d. sine n.) 1658. márc. 20-án Reóthy Kata és fia: Fáy László új, a török által nem fenyegetett jószágok vásárlása érdekében zálogba adja a Nógrád megyei (Erdő)tarcján bírt részbirtokát kúrti Vámosy Istvánnak és feleségének. (DERL C/64. 2b. 31. d. 12. t. sine n.) 1661. ápr. 4-én Reóthy Erzsébet Nógrád és Heves vármegyei portióira vonatkozó minden jogát átengedi testvérének: Reóthy Katának annak a Zemplén megyei Sárospatakon, a Királyhegyen lévő szőlőjéért cserébe. (DERL C/64. 2b. 52. d. 2. t. No. 5.) 1661-ben Fáy László megörökli sógorának: Halmi Gábornak jószágait, köztük a Pest megyei Lőb pusztában bírt portióját, amelyekre Wesselényi Ferenc nádortól adományt is nyer. (DERL C/64. 2b. 32. d. 10. t. No. 5. SZAKÁLY 1981a. 295.) 1661–1662-ben perbe keveredik a birtokok egy része miatt Halmi Gábor egy másik rokonával: Thassy Mihállyal. 1662. jan. 19-én a vita békés megegyezéssel zárul, Thassy és családja megkapja Halmi Gábor Tass faluban lévő birtokrészének felét, Fáy László pedig annak másik felét, valamint a Solt megyei Halásztelek és (Szántó)-szentgyörgy illetve a Pest megyei Pilis pusztában lévő részjószágokat. A Solt megyei Hügye pusztá is neki jut. (BOROSY 1983. No. 727–728. 751. BOROSY 1999. No. 243.) 1661-ben a Külső-Szolnok megyei Tiszapüspökiben (Szajolpüspöki) említik

jobbágyságait. (BENEDEK 2001. 240–241.) Fáy László Pest megyében 1650–1669-ban Pécel, 1653–1671-ben Gyömrő, 1663–1679-ben Gomba, 1663–1683-ban Dány, 1668-ban Dab és Apostag, 1679-ben pedig Vecsés birtokosaként szerepel. Pécel, Gyömrő és Gomba ezek közül vsz. egész falu. (SZARKA 2008. 287. 422. 428. 444. SZAKÁLY 1981a. 285–286. 289–290. BOROSY 1984. No. 1789. 1961. BOROSY 1998. No. 56. 94. 106. 126. 149. BOROSY 1999. No. 192. 221. 225. 227. 231. 240. BENEDEK 2001. 242. További Pest és Solt megyei puszták: SZAKÁLY 1981a. 432–433. BOROSY 1984. No. 1961. 2020. 2047. 2061. Pécelhez: DERL C/64. 2b. 42. d. No. 191) Fáy László 1663–1670-ben a Nógrád megyei Cered birtokosa. (NML IV. 11/1. Fasc. I. No. 3. SZOMSZÉD 1989. 20–21.) 1663-ban anyjával együtt az Abaúj megyei Felsőméra egyik birtokosa. (DERL C/64. 2b. 43. d. 1. t. No. 237.) 1665–1667-ben a Gömör megyei Egyházasháza (Nová Bašta, SK) egyik birtokosa. (DERL C/64. 2b. 41. d. 10. t. No. 8. és 15. d. 2. t. No. 1.) 1666-ban a Heves megyei Gyöngyöstarjánban említik tisztartóját. (SZAKÁLY 1997. 181.) 1668. jún. 25-én öccse: Fáy István neki zálogosítja el több Heves megyei részjóságot: Ecséd falu felét, (Nagy)bátöny falu negyedét, és Lengyeld/Lengyend pusztá negyedét. (DERL C/64. 2c. 61. d. 2. t. p. 134–135.) Fáy László 1668–1681-ben a Heves megyei Nagybátöny birtok Nógrád vármegyébe eső részének: Csengerháza pusztának birtokosa. (SUGÁR 2001. No. 162. 171. SZAKÁLY 1981a. 294. SZAKÁLY 1997. 199.) 1670. febr. 2-án Fáy László eladja a Pest megyei Inárcs pusztában bírt részjóságát („az Halmi-résznek felit”) Tóth Gergely Alsónémediben lakó nemesnek. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 392–393. A pusztarészhez: BOROSY 1999. No. 223.) 1672-ben a Nógrád megyei Ragyolcon említik jobbágyságait. (DERL C/64. 2b. 56. d. 5. t. No. 33.) 1675-ben a Nógrád megyei (Mátra)szelén említik jobbágyságait. (NML IV. 1. b. 2. d. 1675/No. 2.) 1673–1679-ben a Heves megyei Ecséd birtokosa. (SOÓS 1975. 155. SZAKÁLY 1997. 232. SZAKÁLY 1981a. 325.) 1680-ban a Solt megyei Pereg falu felének birtokosa. (BOROSY 1984. No. 2061.) Birtokainak teljes listáját a Patay család gombai levéltárban (MOL) lévő, Szakály Ferenc műveiben gyakran idézett számadáskönyvön kívül más forrásból is megismerhetjük. (Fáy László birtokai 1670. MOL E 156. UC 9:50. 1677–1678. uo. UC 9:35. 17. század vége uo. UC 110:72.) Református. Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 4 forintos összeggel szerepel, a füleki járás birtokos nemesei között.

Fejér István (pr) – *Stephanus Fejer*

– felperes (1658) **39**

– Wesselényi Ferenc nádor járszárokszállási jobbágysága (1658) **39**

(Jász)árokszálláson már 1562-ben is élt egy Fejér (Fír/Feir) család. (KOCIS 2005. 288.)

Fekete György (st coll.) – *Georgius Fekete*

– alperes (1656) **3**

– szécsényi katona (1656) **3**

Azonos lehet azzal a Fekete Györggyel, aki 1638. ápr. 15-én már a szécsényi várban tiszt. (NML VIII. 701. 9. d. IV/4.) Továbbá elképzelhető, hogy azonos azzal a Fekete Györggyel (*1631 körül), akit 1670. dec. 11-én (MOL P 1981. 1. cs. f. 183–186.) és 1676. febr. 11-én (NML IV. 1. b. 2. d. 1677/No. 33.) a Balassák kékkői porkolábjaként (*castellanus/porkoláb*) említene, és az utóbbi forrásban kb. 45 éves nemesnek neveznek. (Két adatunk nyilvánvalóan két különböző személyre vonatkozik.) A Kékkői

szolgáló Fekete György Móra Andrásnak: a későbbi kékkői alkapitánynak sógoraként vele együtt 1668. jún. 27-én címeres nemeslevelet nyer, amelyet 1668. okt. 8-án hirdetnek ki Nógrád vármegye füleki közgyűlésén. (SZENDREI 1890. 88.)

Fekete Jakab – Fekete Jakab

– megegyezést közvetít (1657) **33**

Szerepel a neve egy 1656 előtti keltezetlen jegyzékben, amely a szécsényi vitézek egyik zsákmányának felosztásáról szól (MOL X 7824. No. 12403. – C 1275 d.), ennek alapján szécsényi lovaskatona.

Fekete László /iványi/ (nemz, v) – Ivani/Iványi Fekete László/László

– a szécsényi seregszék külső tagja (1658–1659) **42, 54**

– füleki alkapitány (1658–1659) **42, 54**

(*1610/1615.–†1670) Középkori eredetű család sarja, amely előnevét feltehetően a Baranya megyei Ivánról kapta. A családi hagyomány szerint eredetileg Baranya, Pozsega és Valkó megyékben birtokos család a 16. században sodródik Felső-Magyarországra, ahol Ung és Sáros megyékben tesz szert új törzsbirtokokra. (NAGYIVÁN 4. köt. 145. Itt még minimális adattal. CSOMA 1897. 202–204. A legfontosabb szakirodalom: MOCSÁRY 1901.) Iványi Fekete György (†1620–1626) és Mónay Borbála (†1631) fia, talán Ung megyében, Hencsellőn született valamikor az 1610-es évek első felében. (NAGY 1898. 463. MOCSÁRY 1901. 125.) 1637-ben veszi feleségül lukapalóitai Palójtay Bálint özvegyét: Hedry Erzsébetet. (†1659. márc. 25. NAGY 1898. 463.) 1661 táján házasodik meg újra. (MOCSÁRY 1901. 125.) 1662-ben és 1665-ben felesége, 1671. szept. 24-én már özvegye Aszalay Ferenc és bocsbári Mocsáry Borbála leánya: Aszalay Erzsébet (g), aki kürti Vámosy Istvánnak (†1661. máj. 7.) Heves–Külső-Szolnok vármegye alispánjának özvegye. (NAGY 1898. 462. SZEDERKÉNYI 1891. 293. DERL C/64. 2b. 31. d. 4. t. p. 43. és 53. d. 1. t. No. 31. és 48. d. 2. t. No. 1. illetve MOL P 287. Ser. I. Fasc. C. No. 212. 1667. febr. 27-én Aszalay csak a regesztázó hibájából szerepel özvegyként: BOROSY 1984. No. 1090.) Nagy Iván szerint Fekete László 1670. ápr. 13. és máj. 21. között halt meg, adatai valószínűleg pontosak. (NAGY 1898. 463. Ennek ellentmondó, de tévesen keltezett források: HORVÁTH 1981. No. 250. BENEDEK 2001. 252.) Rendelkezésünkre áll Fekete László portréja 1651-ből. (WIDEMAN 1652. No. 34.) ♦ 1637. szept. 23-án Fekete László Szendrőn tűnik fel lovashadnagyként. (MOCSÁRY 1901. 125.) Bizonytalan adatok szerint röviddel ezután Szunyogh Gáspár lovasezredébe áll be (uo.), amely ebben az időszakban a harmicéves háború németországi hadszínterein harcol. (CZIGÁNY 2004. 80–81. és ld. Párducz Lukácsnál) Az ajnácskői uradalomra nyert 1649. évi adománylevél említi, hogy Fekete László I. Rákóczi György magyarországi hadjárata (1644–1645) alatt komoly hányattatásokat szenvedett. (MOL A 57. 10. köt. 363.) A valószínűleg jólértesült Gyöngyösi István írja a „Mársal társalkodó Murányi Vénus”-ban, hogy Fekete László 1644-ben füleki hadnagyként Wesselényi Ferenc – a későbbi nádor – segítőjeként résztvett a murányi vár csellel történő elfoglalásában. (GYÖNGYÖSI 1914. 208–209.) 1647-ben szendrői alkapitány, ahonnan – feltehetően saját kérésére – novemberben elbocsátják tisztéből. (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 296. f. 371. és f. 401. Valószínűleg ebben a tisztében is Wesselényi Ferenc familiárisa, aki 1646-tól megbízott (fő)kapitány, egyben a szendrői uradalom zálogbirtokosa.) 1647. okt. 12-én Wesselényi Ferenc felső-magyaror-

szági főkapitány megbízásából Vasile Lupu moldvai fejedelemhez indul mint követ. (MOCSÁRY 1901. 125.) 1648-ban Fekete László már Füleken tartózkodik. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 148.) 1648. okt. 30-án és 1649 első felében még Vadászi Pál a füleki alkapitány (DEZSÉRI-BACHÓ 1941. 92. SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 154. Reiszig Ede szerint Vadászi 1642 és 1649 között töltötte be a tisztséget: BOROVSKY 1911. 425. WIDEMAN 1652. No. 94. Utolsó adatunk Vadászira: 1649. jún. 7. Füle. SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 2. köt. 364. GYÁRFÁS 1885. 243.) Ő azonban 1649. július végén egy Füle elleni török portyában halálosan megsebesül (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 300. 1649. f. 325.), így Wesselényi Ferenc javaslatára szeptember 27-én Feketének adományozzák a Haditanácsban a tisztséget. (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 300. 1649. f. 325. és uo. Reg. Bd. 301. f. 151.) 1650 nyarán így már hosszabb ideje füleki alkapitány. (jún. 22.: MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 192., júl.: ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 300. 1650. f. 305.) 1662. febr. 25-én még mindig füleki alkapitányként említik. (DERL C/64. 2b. 53. d. 1. t. No. 31.) Ezt követően Fekete jún. 22-én kéri elbocsátását tiszteből, amiről még júliusban is folynak az egyeztetések. (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 325. f. 282–283. és uo. Reg. Bd. 326. f. 125.) 1662. júl. 28-án Bécsben ugyan még elfogadják Forgách Ádám generális javaslatát, hogy Fekete egy ideig még maradjon alkapitányi tiszteben (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 326. f. 138.), nov. 10-én viszont már döntenek a Haditanácsban a Forgách által javasolt három személy közül Fekete utódjáról, Martin Unger, magyarosan Unger Márton ezredes személyében. (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 325. f. 415. és uo. Reg. Bd. 326. f. 191., ill. ÖStA FHKA HKA HFU rote Nr. 214. 1662. Nov. f. 167–168.) Fekete László lemondása dacára továbbra is Füleken lakik Wesselényi Ferenc nádor familiárisaként. Végvári tisztviseleése közben 1660. dec. 9-én Pest-Pilis-Solt vármegye alispánjává választják. (PML IV. 1–c/2. 1. d. 1660. dec. 9./No. 1. BOROSY 1983. No. 658.) 1665. febr. 23-ig tölti be tiszte, ekkor választják meg helyébe Kutassy Györgyöt. (HORVÁTH 2004. 23–24.) A négy jelölt közé Wesselényi Ferenc nádor és főispán Feketét is felvette, és ajánlotta újbóli megerősítését, ám ő nem akarta tovább viselni tiszte. (PML IV. 1–c/2. 2. d. 1665/No. 4. 21.) 1664. febr. 17-én Fekete már Murányban tartózkodik. (NML IV. 1. b. 1. d. 1664/No. 2.) 1665-ben murányi várnagyként említik. (P. KÖNIG 1931. 175.) 1661–1666-ban Nagykőrös mezőváros Iványi Fekete Lászlótól veszi bérbe a Pest megyei Lajos és a Solt megyei Kara (kiskunsági) pusztákat. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 282. 318–320. 346.) A bérbeadás Fekete jászkun főkapitányi működéséhez kapcsolódik, és nem birtoklására utal. 1666. szept. 15-én a „jászkunok albírája”-ként említik. Ezt minden bizonnyal jászkun főkapitányi titulátúrájának része, hiszen még ugyanebben az évben – 1666-ban – a jászok és kunok (nádori) főkapitányaként szerepel. (GYÁRFÁS 1885. 296. TÓTH 1913. 20. Elődje talán az 1656. márciusában kinevezett Semsey György: ILLÉSY 1897. 34.) 1666. szept. 21-én Wesselényi Ferenc nádor Feketét „főember szolgálójának”, azaz elsőrendű familiárisának nevezi. (MOCSÁRY 1901. 126.) Jászkun főkapitányi tiszte 1667. márc. 27-ig tölti be, amikor a szokásnak megfelelően a nádor halálával a Jászkunság a Magyar Kamara igazgatása alá kerül, és Fekete megbízatása automatikusan megszűnik. A Magyar Kamara 1667. júl. 7-én Andrásy Miklóst nevezi ki helyette. (NAGY-SZEDER 1926. 102. BOTKA 1988. 293. Andrásyt azonban már 1667. jún. 21-én is a jászok „gondviselőjeként” említik, a ki-nevezés kilátásban volt. BOTKA 1988. 291.) 1668. júl. 11-én megerősítik Heves-Külső-Szolnok vármegye esküdt ülnökeként. (SZEDERKÉNYI 1891. 296.) Fekete László 1666.

ápr. 5-én a nádor megbízásából Zrínyi Péter horvát bánnal Stubnyafürdőről Bécsbe indul, Jacques Brethel de Gremonville-hoz, XIV. Lajos diplomatájához, hogy bizalmas tárgyalásokat folytassanak a magyar rendek és a francia király együttműködéséről. (PAULER 1876. 1. köt. 86–91.) 1666 májusában-nyarán Iványi Fekete László a lázadó Balassa Imre elleni hadműveletek egyik alkapitánya Wesselényi Ferenc nádor megbízásából. (MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. No. 1000. 1004–1005. 1023. 1051. 1062. 1070. és PML IV. 1–c/2. 2. d. 1666/No. 10.) A beavatottak egyikeként részt vesz a nádor 1666. aug. 23-án kezdődő murányaljai bizalmas tanácskozásain. (PAULER 1876. 1. köt. 101–102.) 1667 márciusában részt vesz a Wesselényi által meghirdetett beszercebányai tanácskozáson, és a nádor halála után az 1668. aug. 18-án megnyíló szendrői gyűlésen is. (NAGY 1898. 465. PAULER 1876. 1. köt. 200.) Közvetlenül a szendrői gyűlés után 1668 szeptemberében Pozsonyba megy, és feltárja a szervezkedés részleteit Szelepcsényi György esztergomi érseknek, rajta keresztül pedig az udvarnak, ezzel az „összeesküvés” első árulója lesz. (PAULER 1876. 1. köt. 205–209.) 1669. márc. 15-én „a kecskeméti gondviselőjeként” szerepel – funkciója valószínűleg csak Wesselényi Ferenc özvegyének: Széchy Máriának kecskeméti birtokrészére terjed ki. (HORNÝK 1865. 200.) 1670. márc. 19-től az uralkodó által meghirdetett beszercebányai gyűlésen Bezzegh György és Némethy Pál mellett ő képviseli Nógrád vármegyét. (PAULER 1876. 1. köt. 341.) Fekete Lászlónak az 1653 és 1661 közötti időszakból jelentős számú levele maradt fenn a Koháry-család levéltárának különböző sorozataiban. ♦ 1631. dec. 13-án Kassán Fekete László megosztózik leánytestvéreivel: Fekete Zsófiával és Fekete Judittal az Ung megyei Hencsellő és Izbugya (Zbudza, SK) birtokokon és a hencsellői curián, atyai örökségükön. (MOCSÁRY 1901. 125.) 1649. máj. 7-én III. Ferdinándtól Vécsey Sándorral együtt királyi joggal új adományt nyer Ajnácskő (Hajnačka, SK) várára és tartozékaira (Gömör, Kishont és Nógrád megyében), amelyeket családjuk már régóta bírt, ám erre vonatkozó okleveleik a háborús események során [1644/1645] elvesztek, vagy mások kezére kerültek. (MOL A 57. 10. köt. 363–365.) 1649. szept. 30-án a Kassán székelő Egri Káptalan beiktatja őket a jószágok birtokába. (SUGÁR 2001. No. 111. 113.) 1650. szept. 5-én Wesselényi Ferentől ezer tallérért megkapja az előző alkapitánynak: a néhai Vadászi Pálnak füleki házát, szőlőjét és majorját. (MOCSÁRY 1901. 126.) 1654 decemberében Kishont megye egyik legnagyobb birtokosaként lép fel a terület Nógrád vármegyéhez csatolása érdekében. (KOMÁROMY 1909. 111–112.) 1662-ben a Nógrád megyei Geregyén említik jobbágyságait. (DERL C/64. 2b. 53. d. 1. t. No. 31.) 1663-ban a Kishont megyei Szelcén (Selce, SK) említik jobbágyságait. (NML IV. 1. o/ff. 1. cs. No. 3.) 1664–1669-ben a Pest megyei Acsán említik jobbágyságait. (BOROSY 1983. No. 888. HORVÁTH 1981. No. 247. BOROSY 1999. No. 206. 211. 219. Acsa kürti Vámosy István volt birtoka. BOROSY 1998. No. 19.) 1664. szept. 16-án nádori adományként megkapja a Heves megyei (Tarna)örsöt, 1664-ben vagy 1666-ban pedig egy másik nádori adománnyal a szomszédos Heves megyei Visznek is. (MOCSÁRY 1901. 126. SOÓS 1975. 519. Visznek végül nem tudja reálisan birtokba venni.) 1665. okt. 10-én Semsey György Iványi Fekete Lászlóra és feleségére ruhazza a Gömör megyei Détér (Gemerská Dechtáre, SK) és Péterfalva (Petrovce, SK) falvakban lévő elzálogosított részjószágainak kiváltási jogát. (DERL C/64. 2b. 48. d. 2. t. No. 1.) 1667-ben a Pest megyei Vacs pusztá (Pusztavacs) egyik birtokosaként lép fel. (BOROSY 1984. No. 1174. Vacshoz: BOROSY 1999. No. 232.) 1669-ben a Nógrád megyei Rádon említik jobbágyságait. (BOROSY 1999.

No. 219.) 1669-ben a Nógrád megyei Egyházasgergyén (Egyházasgerge) említik jobbágyságait. (NML IV. 1. b. 1. d. 1669/No. 3.) 1668. márc. 24-én elkezdett urbáriumából teljes birtokállományát ismerjük. (Kiadása: NAGY 1898. 464–480.) Az itt szereplő birtokokat vármegyénként átcsoportosítva, jobbágyszámok nélkül adjuk meg. Gömör megyében Ajnácskő vár fele, birtokrészek Almágy (Gemerský Jablonec, SK), Csoma (Čamovce, SK) Dété, Feled (Jesenské, SK), Gesztete (Hostice, SK), Kerekgede (Hodejovec, SK), Majom (Mojín, SK), Péterfalva falvakban és Tamástelke pusztában. Heves megyében birtokrészek Bükk(szenterzsébet), Csány, Domoszló, Gyöngyös, Gyöngyöspata, Gyöngyöstarján, Györk, Kisheves, (Mátra)derecske, Recsk, Sár, Szajla, Szentdomonkos, Tarna(lelesz), Vasaszó, Verpelét és Visonta lakott településeken. – A Heves megyei birtokok nagy része egykor bedeghi Nyáry Miklósnak a siroki uradalomban bírt portiójához tartozott, és valószínűleg Aszalay Erzsébet révén kerültek Fekete László birtokába. A csányi részjóság a legnagyobb közülük. Békés megyében [a középkorban még Külső-Szolnok]: Csodabala/Csudabala egész falu. Csongrád megyében részbirtok Sövényháza faluban. Hont megyében Alsópribel (Dolné Príbelce, SK) egész falu, Csáb (Čebovce, SK) falu fele és Illés (Illésfalva) egész pusztája – ám e három jóság csak zálogbirtok, a Balassák kékkői uradalmának részei, és 1669. dec. 14-én gyarmati Balassa Imre visszaváltja őket. Kishont megyében birtokrészek Alsópokorágy (Nižná Pokoradz, SK), Felsőpokorágy (Vyšná Pokoradz, SK), Cserencsény (Čerenčany, SK), Jelene, Likér (Likier, SK), Magyarhegymeg (Dolné Zahorany, SK), Rimabánya (Rimavská Baňa, SK), Rimóca (Rimavica, SK), Rimabrezó (Rimavské Brezovo, SK) és Szelce falvakban. Nógrád megyében Baglyasalja falu fele, Bodonny „puszták telek”, birtokrész Egyházasgergye és Erdőtarcsa falvakban, a Fülek melletti Hegyalja pusztája harmada, Kishartyán egész pusztája, Rád egész falu, Szécsényhalászi pedig egyetlen zsellér. Pest megyében Acsa falu fele, és Alag egész „puszták telek”. Az urbáriumban szereplő Gömör és Kishont megyei jobbágyságok többsége az 1649-ben elnyert ajnácskői adománnyal jutott Fekete László birtokába. (További adatok: MOCSÁRY 1901.) Katolikus. (SZEDERKÉNYI 1891. 301.) Fekete az urbárium elé beírt feljegyzéseiben felsorolja, hogy 1669-ben mit adományozott a füleki új [katolikus] templom építésére. Ajándékai között volt egy monstrancia is. (NAGY 1898. 464.) Nógrád vármegye 1658. és 1663. évi nemesi összeírásában is a füleki járás birtokos nemesi között szerepel, előbb 50 dénárral, majd 2 forinttal.

Fekete Péter – Fekete Peti

- Bozsik Antal eskütársa (1660) 77
- Bélteki Pál „szolgája” (1660) 77

Szécsényi lovaskatona. A „szolgája” kifejezés olyan személyt takar, aki egy több lóra szolgáló lovaskatona, vagyis ún. lovasfőlegény mellett teljesít szolgálatot, és fizetését is rajta keresztül kapja. Fekete Péter a szécsényi vár 1663. évi feladása után Fülekre kerül. A füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében két lóval szolgáló főlegényként szerepel, Bélteki Pál főhadnagy századában, de már nem személyes kontingensének tagjaként. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) 1665 májusában Weselényi Ferenc nádor említi mint Balassa Imre ellen mozgósítható katonát. (MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. No. 785.) ♦ Talán azonos azzal a Fekete Péterrel, aki 1673-ban a Nógrád megyei Galgaguta falu tizedét bérli. (SZARKA 2008. 403.)

Ferenc – *Ferencz*

- alperes (1656) **13**
- kivégzett ökörtolvaj (1656) **13**
- Here Mihály „szolgája” (1656) **13**

Ferenczi Pál (st) – *Paulus Ferenczi*

- Balogh Ilona (h) néhai férje (1656) **1**

Talán rokon a 18. századból ismert Nógrád vármegyei /csorbai/ Ferenczy családdal, amely a kései nemességvizsgálat szerint 1554-ben nyert nemeslevelet. (NAGYIVÁN 4. köt. 154–155. KEMPELEN 1911–1932. 4. köt. 108.) Ferenczi Pál azonban tiszteleti címzése (*strenuus*) alapján nem volt nemes, csak végvári vitéz. Az is elképzelhető, hogy a 18. században Pásztón élő Ferenczi családból származik. (HAUSEL 2000b. 47.) Elképzelhető, hogy rokona az 1661. okt. 28-án gyarmati iratos gyalogosként szereplő Ferenczi Máté. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. C. No. 235.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában sem szerepel.

Foktői Mihály – *Michael Foktöj*

- alperes (1660) **78**
- Nagy/Csordás Mihály bűntársa (1660) **78**

Vezetékneve a Solt megyei Foktó falu nevéből ered. Talán csak földije az a Foktői János, aki 1653. május 15-én gyarmati lovashadnagyként szerepel Pálffy Tamás csanádi püspök saját hódoltsági jobbágyságait megtorlással fenyegető pátensében. (BOROVSKY 1896–1897. 1. köt. 230–231. 378.)

Foktövi István (n, v) – *Foktöui/Foktövi Istvan*

- felperes (1658) **38, 40**

Vezetékneve a Solt megyei Foktó falu nevéből ered. Lehetséges, hogy rokona annak a Foktövi Jánosnak, aki 1604-től 1620-ig biztosan váci református esperes volt. (JAKUS 1987a. 58–61.)

Forgách Ádám/gimesi/ gróf (tek, nagys/ sp, m) – *Adamus Forgács perpetuus de Gimes et Galgocz, Gimesj/Gyimesi Forgacz/Forgács/Forgác Adam/Ádám* **F**

- a szécsényi seregszék összehívója (1651, 1656, 1658–1659) **F, 16, 42, 54, 62**
- érsekújvári főkapitány (1651, 1656, 1658–1659) **F, 16, 42, 54, 62**
- rimóci jobbágyság: Percze Demeter (1658) **46**

(1609–1681. jún. 10. Nagyszombat, születési idejének újabb pontosítása HORN 1996. 87.) A Forgách család gácsi vonalából származik. Gimesi Forgách Zsigmond nádor és betlenfalvi Thurzó Zsuzsanna fia. Első felesége rimaszécsi Széchy Borbála (†1637), második felesége szklabiniai Révay Judit (†1643. nov. 21.), akit 1638-ban vett feleségül, rokonságuk miatt pápai és királyi engedéllyel. Harmadik felesége az 1648. nov. 22-én a bécsi *Hofkapellében* nőül vett Maria Katharina Rechberg zu Hochenrechberg (1626–1686) volt. (DOERR 1901. 19.: No. 236.) Forgách Ádám 1681 nyarán hunyt el, a nagyszombati Szent Miklós székesegyházban temették el, nevezetesen apja, Zsigmond nádor sírboltjában egy ónkoporsóba. (LUDIKOVÁ 2002. 87., temetési rendje: MOL P 287 Fasc. T. No. 36., vö. még BARTFAI-SZABÓ 1910. 501–502., MA-

MŰL III. köt. 159–160.) Rendelkezésünkre áll Forgách Ádám portréja 1651-ből. (WIDEMAN 1652. No. 27.) ♦ Forgách Ádám 1626-tól 1630-ig Grazban tanult a jezsuitáknál (ANDRITSCH 1965. 54–55.), majd Esterházy Miklós nádor udvarában nevelkedett. 1622. júl. 12-én az uralkodó apja helyére Nógrád vármegye főispánjává nevezte ki (Eredetije: MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 101. és MOL A 57. 7. köt. 172–173.), amely tiszteet haláláig betölti. Jakus Lajos szerint 1622 és 1640 között Szécsény várának kapitánya. (JAKUS 1985a. 126.) Szécsényi (fő)kapitányi instrukciója 1622. júl. 16-án kelt. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 102. és ÖStA KA Best. Prot. Bd. 1. 1622. p. 4.) Tényleges kapitányi működését Pálffy Géza kutatásai szerint csak tanulmányai végeztével, 1630 után kezdi meg; közben egyúttal egy ideig II. Ferdinánd valódi (*wirklicher*) kamarása is volt. (1631: ÖStA HHStA OKäA Reihe F, C 1 f. 17.) Jakus adatát cáfolva – amely Forgách 1640. február elejei, végül meghíúsult lemondási kísérletével (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 282. f. 269.) állhat összefüggésben – Forgách Ádám 1641. okt. 16-án is szécsényi (fő)kapitánynak nevezi magát (DERL C/64. 2b. 39. d. 9. t. p. 1.), sőt még 1642. júl. 20-án is így szerepel egy adománylevélben. (MOL A 57. 9. köt. 444.) Majdnem bizonyos, hogy 1643. májusi felső-magyarországi főkapitányi kinevezéséig ellátja szécsényi tiszteet. (vö. PÁLFFY 1997b. 273.) 1640. jan. 31-én III. Ferdinánd magyar tanácsosai (*consiliarius*) sorába emeli Forgách Ádámot. (MOL A 57. 9. köt. 269–270.) 1640. máj. 12-én Forgách Ádám testvérével együtt magyar grófi címet kap. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 110. és MOL A 57. 9. köt. 515–517. Kiadása: BARTFAI-SZABÓ 1910. 726–734.) 1641. márc. 25-től 1663. jún. 8-ig magyar királyi pohárnokmester (*pincernarum regalium magister*). (FALLENBÜCHL 1988. 91. Kinevezése: MOL A 57. 9. köt. 336,) 1643–1644 felső-magyarországi végvidéki és kerületi főkapitány. (PÁLFFY 1997b. 273. 1643. jún. 1-én kelt instrukciója és a kinevezését bejelentő parancs. BARTFAI-SZABÓ 1910. No. 119–120., ÖStA KA Best. No. 1380. Beiktatásához: MOL A 14. 1. d. No. 92., ill. kassai beiktatási esküje, szept. 1.: PÁLFFY 2009. 15.) 1644. febr. 8-án közli III. Ferdinánd király Forgách Ádámmal, hogy a Pálffy István lemondásával megürült bányavidéki főkapitányi posztot rá kívánja ruházni. (MOL P 1883. 1. cs. 1. t. f. 25–26.) 1644–1663 dunáninneni kerületi és bányavidéki főkapitány. (ÖStA KA Best. No. 1124., No. 1380., No. 1417. és PÁLFFY 1997b. 271.) III. Ferdinánd kamarása, 1646. szept. 21-én Pozsonyban az országgyűlésen teszi le esküjét. (ÖStA HHStA OMeA SR Eidbücher Kart. 19. Bd. 1. p. 195. és ÖStA HHStA OKäA Reihe F, C 2 p. 8. és p. 28., valamint ÖStA HHStA OMeA SR Schachtel 184. No. 83. f. 2.) 1646. szept. 25-én Forgách az egyik katolikus jelölt a nádori posztra, amelyet végül meggyőző többséggel (120 szavazattal) trakostyáni Draskovich II. János gróf nyer el. (OSzKK Fol. Lat. 3809/II. f. 233r.) Draskovich halála után, 1649. márc. 24-én ismét jelölik nádornak, ám ekkor a közel 180 szavazatot szerző Pálffy Páltól szenved vereséget, csak 16 szavazatot kap. (*uo.*) Bár a szakirodalom gyakori állítása szerint 1655. márc. 15-én ismét ő az egyik nádorjelölt (pl. BARTFAI-SZABÓ 1910. 420–428.), az egykorú források és az újabb kutatások szerint ekkor nem került be a négy palatinus-jelölt közé (a két katolikus Csáky István és Wesselényi Ferenc, a két evangélikus jelölt pedig Perényi György és Thököly Zsigmond volt), akik közül óriási fölényrel (több mint 210 vokssal) Wesselényi Ferenc nyeri a választást. (OSzKK Fol. Lat. 3809/II. f. 233r. és VÁRKONYI 2009.) Borsod vármegyének a Magyar Királysághoz való visszacsatolása után, 1649-ben Forgách Ádám megkapja Borsod vármegye főispáni tiszteet is. 1655. júl. 22-én az Udvari Haditanács közli, hogy az uralkodó Forgách Ádámot

tábornaggyá (*Feldmarschall*) nevezte ki. (MOL A 14. 2. d. No. 228., ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 312. f. 152. és ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. 197. Konv. 1655. Sept. f. 25–26., ill. júl. 26-án a császári hadseregnek: ÖStA KA Best. No. 1523.) 1658. okt. 27-től ismét az új magyar uralkodó, I. Lipót kamarása, amikor Bécsben leteszi kamarási esküjét. (ÖStA HHStA OMeA SR Eidbücher Kart. 19. Bd. 2. f. 147.) 1663. szept. 25-én feladja a bányavidéki főkapitányság központi várát, Érsekújvárt a törököknek. (MATUNÁK 1901a. 18–33. HAICZL 1932. 190.) Tette miatt felelősségre vonják, de utóbb felmentik. Formálisan végül 1668. nov. 22-én mentik fel a dunáninnyi kerületi és bányavidéki főkapitányi posztról, azaz eddig névleg továbbra is főkapitány, feladatait viszont többnyire Louis Raduit de Souches komáromi főkapitány és Johann Michael Ridt lipótvári helyőrségparancsnok látják el. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 258. és ÖStA KA Best. No. 1812.) 1663 jún. 8-tól 1679-ig tárnokmester, 1670. dec. 18-tól haláláig az országbírói tisztt adminisztrátora. (FALLENBÜCHL 1988. 72. A tárnokmesteri kinevezés: MOL A 57. 13. köt. 51–52. Az országbírói kinevezés: MOL A 57. 15. köt. 199–200. 1670. okt. 31-én kelt országbírói esküformulája: MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 439.) 1675 nyaratól az uralkodó titkos tanácsosa (*intimus consiliarius*). (MOL P 1883. 1. cs. 1. t. f. 181. Pest-Pilis-Solt vármegyei kihirdetése: BOROSY 1984. No. 1759.) ♦ 1642. júl. 20-án vegyes adományként királyi joggal megkapja III. Ferdinándtól az 1629 óta zálogjogon bírt galgóczi uradalmat. (MOL A 57. 9. köt. 444–446.) 1647-ig ő a szécsényi uradalom birtokosa. Katolikus. Nógrád vármegye 1658. és 1661. évi nemesi összeírásában is a losonci járás birtokos nemesei között szerepel, mindkétszer 6 forintos összeggel.

Forgách György /gimesi/ báró (tek, nagys coll.)– *Forgach Györgj*
– a szécsényi seregszék külső tagja (1656) 16

(†1661. dec. 21.) A Forgách család gimesi vonalából származik, Forgách Péter királyi tanácsos és divékújfalui Újfalussy Kata fia. (NAGYIVÁN 4. köt. 211–213.) Felesége Elisabetha Maria Rechberg. Forgách György 1661. dec. 21-én délelőtt tíz órakor halt meg, és 1662. jan. 11-én tartották temetését a Nyitra megyei Komjáti (Komjatice, SK) templomában, a család egyik hagyományos temetkezőhelyén. (Az özvegy által küldött gyászjelentés: MOL X 7824. No. 12356. – C 1275. d.) ♦ 1654 és 1656 között érsekújvári tisztt, valószínűleg lovashadnagy. 1656. okt. 1-től már a szőgyéni vár kapitányaként kapta fizetését. (ÖStA FHKA HKA Fam.-Akten F-V 117. f. 14–15.) E tisztt haláláig betöltötte. (MOL X 7824. No. 12356. – C 1275. d.) 1651-ban a kiskorú Dósa Ádám gyámjaként említik. (NML IV. 1. o/ff. 1. cs. No. 10.) ♦ 1654 decemberében Kishont megye legnagyobb birtokosainak egyikeként lép fel a terület Nógrád vármegyéhez csatolása érdekében. (KOMÁROMY 1909. 111–112.) 1654-ben a Nógrád megyei Jobbágyiban említik jobbágyát. (BOROSY 1998. No. 162.) 1655-ben elzálogosítja a Zemplén megyei Vekét (Vojka, SK), 1658-ban pedig a Bars megyei Nagyherestényt (Veľké Chrašťany, SK). 1659-ben zálogba veszi Forgách Ádámnak a Bars megyei Kelecsényben (Kľačany, SK) található jószágát. (BÁRTFAI-SZABÓ 1910. 499.) 1656-ban a Heves megyei Pásztó mezőváros, illetve Verpelét falu egyik birtokosa. (DERL C/64. 2b. 31. d. 10. t. No. 3.) 1657-ben a Nógrád megyei Gergelyfalván (Gregorová Lieska, SK), Lónyabányán (Lovinobaňa, SK), Polihón (Polichno, SK) és Udornyán (Uderiná, SK) említik jobbágyait. – Mind a négy település a divényi uradalom tartozéka. (NML IV. 1.

o/bb. Fasc. 1. No. 3.) Katolikus. Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 4 forintos összeggel szerepel, a füleki járás birtokos nemesei között.

Földváry János/bernátfalvi/ (n, v) – *Földvari/Földvárj Janos*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1651, 1659) **F, 54**
- felperes (1656) **16**
- Heves-Külső-Szolnok vármegye szolgabírája (1651) **F**
- Pest-Pilis-Solt vármegye alispánja (1656, 1659) **11, 54**

(*1617 körül–†1659) A 15. század végétől igazolható Pest megyei nemesi család tagja. (NAGYIVÁN 4. köt. 226–230. Pótlékkötet 239–241. KEMPELEN 1911–1932. 4. köt. 182–184. és DÜMMERTH 1982. 220–221. SZAKÁLY 2001. 444.) I. Miksa király 1573. aug. 9-én kiadott oklevelében ismeri el Földváry Mátyás nemességét, és új bővített címet adományoz a családnak. (OROSZ 1906. 89. KEMPELEN 1911–1932. Pótlékkötet 326.) Földváry János a család felemelkedését megalapozó Földváry György (*1579–†1635/36) somoskői várnagynak (1612–1619 biztosan), Pest vármegye szolgabírájának (pilisí járás 1621–1630 biztosan), Nógrád vármegye esküdt ülnökének (1631–1635 biztosan) és nándori Bene Annának fia, ifj. Libercsey Mihály sógora. (DÜMMERTH 1982. 221–227.) 1638. júl. 20-án [Esterházy Miklós nádor] őt rendeli ki édestestvérei: ifj. Földváry György, András és Mihály gyámjául. (MOL E 199. 10. cs. IV/5. t. No. 3.) Földváry János két 1656. szept. 30-án illetve 1656. okt. 2-án felvett tanúváltási jegyzőkönyv egybehangzó állítása szerint akkor 39 éves. (HORNÍK 1865. 187. MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 28a.) Első felesége Woxith Horvát Ilona, a második pedig Budai Bolgár Sára, a jegyzőkönyvben szereplő Budai Bornemisza Bolgár Pál leánya, Marczali Pál özvegye. (MOL E 156. UC 90:47. 1.) 1642-ben még az előbbi a felesége (SARLAY 1941. 37.), 1646-ban azonban már Buday Sára. (DERL C/64. 2c. 78. d. 9. t.) Földváry János halálát Pest-Pilis-Solt vármegye 1659. máj. 15-én tartott közgyűlésén jelentették be hivatalosan, röviddel azelőtt halhatott meg. (BOROSY 1983. No. 352. HORVÁTH 2004. 22.) ♦ Horváth Lajos szerint 1632. márc. 15-én Pest-Pilis-Solt vármegye dicatorává választják, de 1632. szept. 4-én a vármegye szécsényi közgyűlésén már le is mond. (HORVÁTH 2004. 22.) A forrásokból ismert hozzávetőleges életkora alapján ez igen korainak tűnik. Az adat vagy téves keltezésű, vagy más személyre vonatkozik, vagy pedig mindkét életkor-adatunk megbízhatatlan, amit kevésbé tartunk valószínűnek. Földváry János 1640 és 1645 között biztosan Nógrád vármegye esküdt ülnöke. (Első adatunk: 1640. jún. 25. MOL P 1981. 1. cs. f. 75. Egy köztes adat: 1643. nov. 23. NML XIV. 3. D/1. f. 1546. Utolsó adatunk: 1645. ápr. 28. DERL C/64. 2b. 14. d. 4. t. No. 13.) 1647. jan. 26-án és 1647. nov. 18-án már Nógrád vármegye szolgabírájaként említik. (SZAKÁLY 2000. 357. BOROVSKY 1911. 456.) 1648 és 1655 között ismét biztosan Nógrád vármegye esküdt ülnöke, 1652 és 1655 között pénztárnoka (*perceptor*) is. (Első adatunk újabb esküdti működésére: 1648. szept. 23. MOL P 1981. 1. cs. f. 98–99. Utolsó konkrét adatunk: 1654. okt. 6. DERL C/64. 2b. 38. d. p. 29–31. Mivel a következő évben is pénztárnok, ezért még 1655-ben is ülnöknek kellett lennie. Pénztárnokká választása: 1652. jún. 3. TÓTH 2001. No. 1067. Leváltása: 1655. aug. 16. *uo.* No. 1378) 1647 és 1656 között Földváry János biztosan Heves-Külső-Szolnok vármegye gyöngyösi járásának szolgabírája. (Első adatunk: 1647. SOÓS 1974. 22. – ugyanitt a járás azonosítása. Első pontos adatunk: 1648. máj. 2. HORNÍK 1865. 173. 1654. nov. 18-án tiszteben megerősítik. SZEDERKÉNYI 1891. 291. 1657. jan.

3-án köszön le hivatalosan. *uo.* 1656 tavaszától azonban már bizonyosan helyettes látja el a feladatait. ld. alább.) 1656. ápr. 20-án megválasztják Pest-Pilis-Solt vármegye alispánjává (BOROSY 1983. No. 271/2.) az elhunyt id. Ráday András helyére, tisztét 1659-ig, haláláig tölti be. (SZAKÁLY 2001. 444.) Földváry János 1644-ben Szécsényben lakott. (MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 28a.) ♦ 1626-tól a Földváryak a Heves megyei Szücsi falu legnagyobb birtokosai. (SOÓS 1975. 456.) 1642. máj. 19-én Garay Farkas özvegye Földváry Jánosnak zálogosítja el a Nógrád megyei Egyházas-dengelegben bírt részét. (SARLAY 1941. 37.) 1646. jan. 27-én Földváry György és Bene Anna gyermekeinek osztályakor a következő apai és anyai jószágokat említik. (Ezek valószínűleg főként részbirtokok, és csak egy részük került Földváry János tulajdonába.) Abaúj megyében Bernátfalva, Külső-Szolnok megyében Tiszajenő, Heves megyében Gyöngyöshalászi és Gyöngyös(oroszi), Nógrád megyében Kislibercse (Luboriečka, SK), Pest megyében Tápiószentmárton, Solt megyében Dunavecse. Továbbá három Solt megyei pusztá: Ölle, Szüle és Tetétlen. (DÜMMERTH 1982. 226–227.) 1650. máj. 13-án Földváry János a Külső-Szolnok megyei Istvánházán szabadítja fel két jobbágját, ugyanekkor említést tesz a szintén Külső-Szolnok megyei Cibakházán bírt jószágáról is. (BENEDEK 1987. 265–266.) 1650-ben és 1654–1657-ban Nagykőrös mezővárosnak bérbeadja a Pest megyei Hartyán pusztában bírt részét. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 163. 194. 210. 222. 232.) Földváry Jánosnak 1652-ben a Nógrád megyei Csaláron (Čeláre, SK) említik szőlőjét. (MOL P 1981. 1. cs. f. 114. Kiegészítés: BOROVSZKY 1911. 24.) Pest megyében 1654–1657-ben (Tápió)szentmárton, Külső-Szolnok megyében pedig 1656-ban Tiszajenő egyik birtokosa. (SZARKA 2008. 431. 453. BOROSY 1998. No.134–135. 142–144.) 1656-ban a Solt megyei Tétel pusztá birtokosa. (DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. No. 33.) 1656. márc. 8-án Földváry Mihállyal, mányoki Szabó Péterrel, illetve (ifj.) Ráday Andrással együtt Wesselényi Ferenc nádortól adományként elnyeri a királyi jogot a Solt megyei Halasi-Szentgál, Izsák, Körtvélyes és Karapár, illetve a Bács megyei Izsér, Szentpál, Szentkatalin és Kakucs egész pusztákra. (DERL C/64. 1b. No. 3012. Birtokbaiktatási jelentése: DERL C/64. 2b. 31. d. 10. t. No. 3. Solt megyei birtokaihoz: 1657. BOROSY 1983. No. 377. 400.) 1657-ben a Nógrád megyei Csaláron említik jobbágját. (DERL C/64. 2b. 49. d. No. 37.) Földváry János a 17. század közepén a Heves megyei (Gyöngyös)oroszi birtokosa. (OROSZ 1906. 89. SOÓS 1975. 226.) Evangélikus. (DÜMMERTH 1982. 230–231.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 75 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Földváry Jánosné ld. Budai Sára

Fülöp Mihály – *Phúlóp/Phülöp/Phülöph Mihalj/Mihaly*

- felperes (1660) **86**
- érsekújvári katona (1660) **86**

Füstös István – *Stephanus Föstös/Füstös, Füstös/Füstös/Fűstős Istvan*

- alperes (1660) **78, 92–93**
- Nagy/Csordás Mihály bűntársa (1660) **78**
- Csordás Mihály gyilkosa (1660) **92**

Füstöst és társát: Kasza Györgyöt Pásztó mezőváros 1654. júl. 28-án írott panaszlevelében „*magunk hazánk fiait, az kik Szécsényben laknak*” terminussal illeti, ami alatt valószínűleg azt kell érteni, hogy a környékről származnak. (MOL X 7824. No. 12735. – C 1277.) ♦ Szécsényi lovaskatona. 1654. júl. 28-án Pásztó városa panaszt tesz ellene a pásztói gyümölcsösök és szőlők rendszeres pusztítása miatt. (ld. fent) Szerepel a neve egy 1656 előtti keltezetlen jegyzékben, amely a szécsényi vitézek egyik zsákmányának felosztásáról szól. (MOL X 7824. No. 12403. – C 1275 d.) A vár 1663. évi feladása után Fülekre kerül. A füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében egy lóval szolgáló, távollévő katonaként szerepel, Csima Gergely főhadnagy századában. – Távollétének oka valószínűleg egy portya. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) Valószínűleg nem azonos azzal a Füstös Istókkal, akit 1682. jún. 10-én Kecskemét mezőváros Fülekre, 1685. dec. 24-én és 1686. jan. 15-én etc. pedig Budára küld. (IVÁNYOSI-SZABÓ 2008. 2. köt. 607. 674.)

Gagyor Márton – *Gagior Marton*

- Kovács András perének lehetséges tanúja (1657) **19**
- óvári lakos (1657) **19**

Gajda György – *Gaida/Gayda Giörgi/Giurka/Gyurka*

- alperes (1660) **87**
- hatvani rab (1660) **87**

Bobor/Gajda György. Nemesi család tagja. 1724-ben leszármazottja: Bobor István szentiványi lakos bemutatja Heves vármegye előtt Nógrád vármegye Gajda György számára 1643-ban kiadott nemességi bizonyítványát, de mivel Gajdától való leszármazását nem tudja igazolni, nem ismerik el nemesnek. (OROSZ 1906. 31.) Talán Gajda György fia az 1690. máj. 11-én és 1693. máj. 28-án szereplő Bobor/Gajda János (e), akinek felesége ekkor a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő Dienes György és Izdenczy Zsuzsanna leánya: Dienes Erzsébet. (MOL A 57. 23.köt. 564–568.) Lehetséges, hogy Gajda György a 17. század végi, 18. századi Pásztóról ismert Gajda családból származik. (HAUSEL 2000b. 50.)

Gajda [György]né – *Gaydane*

- megegyezése a szécsényi seregszék előtt (1659) **70**

Garas Pál – *Garas Palko*

- keze: Némédi János felperes (1658) **49**
- szökése a török rabságból (1658) **49**

1658. júl. 3-án Koháry István szécsényi és füleki kapitány megbízólevelet ad bizonyos szécsényi katonáknak, akiket Garas Pál, Borbély István és Kalocsai Kristóf sarcgyűjtés közben megszökött rabok kezesei küldtek a Jászkunságba a szökevények felkutatására. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 247.)

Géczi Gábor /garamszegi/ (n, v/nemz, v) *Gecsi/Gecsj/Gecsy/Geczi/Geczy/Geczij/Gerchi Gabor/Gábor*

- a szécsényi seregszék összehívója (1659) **60, 67–68, 70–71**
- a szécsényi seregszék belső tagja (1659–1660) **59, 61–62, 66–67, 74, 85**

- hivatalból felperes (1660) **85**
- tiltakozása a seregszék előtt (1658) **46**
- szécsényi helyettes kapitány (1656–1659) **18, 33, 46, 60, 68, 70**
- szécsényi alkapitány / vsz. tévesen, substitutus kapitány helyett/ (1659) **64**
- szécsényi háza, a seregszék helyszíne (1656–1658) **18, 33, 34, 37, 71**
- engedélye török rab bebocsátására (1661) **96**

(†1680. máj. 1.) Régi, a 14. századig visszanyúló eredetű nógrádi köznemesi család sarja. A családnév a Nógrád megye szécsényi járásában található Géc falura utal. (NAGYIVÁN 1. köt. 343–350. NAGY 1907. 82.) A Gécziek a 16. században a Nógrád megyei Gécen, Varsányban és (Karancs)lapujtón birtokosok. (PÁLMÁNY 1982a. 85. PÁLMÁNY 2000. 25.) Gécz Gábor Gécz András (†1619?) szécsényi kapitány (1604 biztosan), nógrádi szolgabíró (1597–1599. és 1613. biztosan) és poltári Soós Fruzsina fia, a család ún. garamszegi ágának alapítója. Első felesége Herovich Horvát Éva, tőle születnek gyermekei. (NAGYIVÁN 4. köt. 344. Pótlékkötet 248–251. BOROVSZKY 1911. 597. KEMPELEN 1911–1932. Pótlékkötet 336–337.) 1663. ápr. 26-án felesége már a forrásunkban szereplő Budai Sára: Földváry János özvegye, Budai Bornemisza Bolgár Pál leánya. (BOROSY 1983. No. 819. – Hibás Péchy Gábor olvasattal.) Az újabb házasságkötésnek 1661. dec. 15. után kellett történnie, mert Budai Sárát ekkor még özvegyként említik. (BOROSY 1983. No. 740.) 1662. jún. 29-én Gécz Gábor címeradó-mányban részesült. (KEMPELEN 1911–1932. Pótlékkötet 337.) A Prónay család egyik tagjának naplójában szerepel, hogy barátja: garamszegi Gécz Gábor 1680. máj. 1-én halt meg. (NAGY 1877. 275.) 1680. máj. 12-én egy intésről szóló jelentésben Budai Sára mégis Gécz Gábor házastársaként szerepel, és nem özvegyként. (BOROSY 1984. No. 2064.) Ez azonban valószínűleg azzal magyarázható, hogy a bírói intésre vonatkozó kérést még május 1. előtt küldték el az alispánnak. ♦ Gécz Gábort 1642. febr. 11-én már szécsényi lovashadnagyként említik. (DERL C/64. 2b. 35. d. No. 26.) 1642. márc. 5-én szintén szécsényi lovashadnagyként ír kétségbeesett levelet Esterházy Pál bányavidéki vicegenerálisnak, annak kapcsán, hogy Forgách Ádám szécsényi (fő)kapitány konfliktusuk miatt el akarja távolítani addig rendszeresen betöltött szécsényi helyettes kapitányi (*substitutus capitaneus*) posztjáról. (JEDLICKSKA 1910. 336–341.) 1651. dec. 6-án (MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 19.) és 1652. febr. 26-án (MOL P 1981. 1. cs. f. 110.) szécsényi lovas főhadnagyként említik. 1655 májusában Forgách Ádám már bányavidéki generálisként – Pyber Ferencsel és Wattay Lukácsal együtt – javasolja balassagyarmati alkapitánynak, de a tiszte végül Pyber nyeri el. (ekkor „*Ritmaister*” ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 311. f. 151.) A seregszéki jegyzőkönyv vezetésének idején is végig lovas főhadnagy, valószínűleg a szécsényi vár 1663. évi feladásáig megmarad tisztében. 1659 szeptemberében Forgách generális a lemondott Liptay István helyére – Farkas György és Ormándi Péter mellett – őt is javasolja szécsényi vicekapitánynak, ám végül Ormándi nyeri el a posztot. (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 320/2. f. 236., f. 242. és ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. 207. Konv. 1660. Jan. f. 283–284.) 1650 és 1653 között Gécz Gábor Pálffy Pál (†1653 febr.) nádor megbízásából a Jászkunság gondviselője, pontosan nem ismert jogkörrel és titulussal. (GYÁRFÁS 1885. 246–248. Vadászi Pál füleki alkapitány és jászkun főkapitány ugyanis 1649 júliusában halálosan megsebesült, és helyére a nádor nem nevezett ki új főkapitányt. Gécz utóda 1653. dec. 12-től Gergelylaki János óno-

di harmincados.) Géczinek ez a feladata ad arra magyarázatot, hogy 1650-ben és 1653-ban Nagykőrös mezőváros miatt tőle veszi bérbe a Pest megyei Lajos és a Solt megyei Kara (kiskunsági) pusztákat. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 163. 184.) Géczi Gábor 1652. nov. 21-én Nógrád vármegye esküdt ülnökeként szerepel. (DERL C/64. 2b. 38. d. p. 9–10.) 1657. aug. 1-én Pest-Pilis-Solt vármegye megválasztja a vármegye nemességének összeírását végző bizottságba, ekkor valószínűleg ebben a vármegyében is esküdt ülnök. (BOROSY 1983. No. 356.) 1651-ben szó esik egy – Gesztelyi Jánossal közös – Halil nevű, kétezer talléros sarcú török rabjáról. (MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 19.) 1662. febr. 28-án Wesselényi Ferenc nádor levelében kéri Koháry Istvánt, hogy kímélje meg a katonaságtól Géczi szécsényi házát és jószágát, és senkit ne szállítson bele. Azt is említi, hogy Géczitől bort vásárolt. (MOL X 1047. No. 484. – 40574. d.) Géczi Gábor hivatalos Wesselényi Ferenc nádor 1663. dec. 3-i besztercebányai tanácskozására. (MOL E 199. 8. cs. IV/4. No. 541.) 1666. aug. 30-án ő az egyik nádori megbízott a Gömör megyei Egyházasbást és a Nógrád megyei Óbást határának kiigazításánál. (NAGY 1861. 194–195.) 1670. márc. 19-től az uralkodó által meghirdetett besztercebányai gyűlésen Zólyom vármegye egyik képviselője. (PAULER 1876. 1. köt. 342.) ♦ Géczi András gyermekei (köztük Géczi Gábor) Nógrád megyében 1619-ben megosztottnak apjuk Bocsár faluban lévő jószágán, 1621-ben pedig varsányi részbirtokán. (BOROVSKY 1911. 72. 133.) Géczi Gábor később anyján: Soós Fruzsinnán keresztül a poltári Soós család birtokainak tekintélyes részét megszerzi. Soós István 1647-ben, illetve Soós Istvánné nebojszai Balogh Anna 1661. máj. 3-án Garamszegen tett végrendeletével Géczi Gáborra hagyományozza magtalanul elhalt urának királyi adomány révén ismét elnyert következő ősi birtokait: Zólyom megyében Garamszeg (Hronsek, SK) egész birtok egy teljes kastéllyal, Becsó (Bečov, SK), Számpor (Sampor, SK) egész birtokok, és *Platnia* puszta, Hont megyében Ledény (Ladzany, SK) egész birtok, Nógrád megyében Felsőpoltár (Poltár, SK), Múlyad (Múľa, SK) és Sóslehota (Slaná Lehota, SK) egész birtokok, illetve Alsópoltár (Poltár, SK), Rárós és Borcsok (Poltár mellett) egész puszták. A végrendeletre 1662. jún. 29-én királyi beleegyezést is szerzett, amelybe az uralkodó egy címeradományt is belefoglalt. (MOL A 57. 10. köt. 817–821. Soós István állítólagos végrendeletéhez: NAGYIVÁN 4. köt. 346. Egy adalék 1649-ből: MOL A 57. 10. köt. 368–370.) Pest megyében 1651–1668-ban (Vác)rátót, 1668-ban Veresegyháza, 1669-ben (Kis)némedi falvakban említik jobbágyságait. (HORVÁTH 1981. No. 244. BOROSY 1998. No. 78. 89–91. 127. 154. BOROSY 1999. No. 203. 206. 219. SZARKA 2008. 135. 435. 1638–1639-ben még poltári Soós István kezén a vácrátóti és kisémedi részjószágok: BOROSY 1998. No. 18. 20.) 1656-ban említik Géczi szécsényi kertjét, amely szomszédos a néhai id. Ráday András kertjével. (DERL C/64. 2b. 35. d. No. 70.) 1656-ban birtoka van a Zólyom megyei Szielnica (Sielnica, SK) faluban. (TÓTH 2001. No. 1415.) 1657-ben a Nógrád megyei (Szécsény)falfaluban említik jobbágyságait. (DERL C/64. 2b. 49. d. No. 37.) Apósának: Budai Bornemissza Bolgár Pálnak 1661-ben történt halála után birtokainak mintegy fele Budai Sára, és rajta keresztül Géczi Gábor kezére jut. 1663-ban Géczi Gábor a Nógrád megyei Told puszta negyedének birtokosa. (NML IV. 1. b. 1. d. 1664/No. 4.) 1667 előtt kerecsényi Madách Gáspártól zálogba vesz két vsz. részbirtokot a Nógrád megyei Zsihlava faluban (Žihľava, SK) és Told pusztán. (LATKÓCZY 1901. 10. Told félreolvasva: „*Vald*”) 1669-ben a Nógrád megyei Poltáron (Poltár, SK) említik jobbágyságait. (NML IV. 1. o/bb. Fasc. 1. No. 5.) 1671-ben a Nógrád megyei

Rárós puszta, illetve Nagykürtös (Veľký Krtíš, SK) falu egyik birtokosa. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 60–61. 121.) Géczi Gábornak 1674-ben a Nógrád megyei, a kékkői uradalomhoz tartozó Borosznokon (Brusník, SK) említik jobbágyságait. (TÓTH 2004. 48.) Fia: Géczi András 1674-ben a Nógrád megyei Varsány falu egyik birtokosa. (TÓTH 2004. 42.) Özvegye: Budai Sára 1680-ban a Solt megyei Tázlár puszta egyik birtokosaként lép fel. (NAGY-SZEDER 1926. 117.) 1690-ben említik Géczi Gábor egykori szécsényi majorját. (JAKUS 1985a. 150.) 1690. nov. 13-án Borsiczky János királyi adományt nyer a néhai Budai Sára magszakadás miatt gazdátlaná vált birtokrészeire a Nógrád megyei Borosznokon és Pribojon (Príboj, SK), illetve egy csalári (Čeláre, SK) szőlőre. (MOL A 57. 21. köt. 52–53.) Valószínűleg evangélikus, 1669-ben harangot adományoz a poltári evangélikus templomnak. (OKOLICSÁNYI 2009. 186. A birtokait ráhagyó nebojszai Balogh Anna is evangélikus volt. *uo.*) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 1 forint 50 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között. (A Géczi-család ugyanebben a járásban Géc falu tekintetében egy külön 75 dénáros tételt képez.)

Gergely ld. Nyikon Gergely

Gesztelyi János (n, v/ n, v coll./ nob coll.) 1656, 1658 – *Joannes Geszteli, Geszteli/Gesztelj/Gesztelj János/János*

- a szécsényi seregszék külső (1651) illetve belső (1656, 1659–1661) tagja.
F, 7, 61–62, 64, 66, 74, 82, 89, 93, 96, 98
- felperes (1656, 1660) **14, 86**
- megegyezése a seregszék előtt Csorba Györgyékkel (1658) **52**
- Nógrád vármegye esküdt ülnöke (1651) **F**
- rác rabjának: Jankói Cziffra Péternek halála (1656) **14**
- károsult galgagutai jobbágyságai (1658) **52**
- károsult jobbágysága (1660) **86**

(*1616 körül–†1670–1673) Családneve a Zemplén megyei Gesztely falu nevéből ered. Egy 1656. okt. 2-án felvett tanúvallatási jegyzőkönyv szerint akkor 40 éves. (MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 28a.) 1673. dec. 19-én már halott, özvegyeként ekkor Jankó Ilo-nát (nob) említik, de szintén néhaiként. (MAKSAY 1959. 306. Egy másik adat: 1674. aug. 27. BOROSY 1984. No. 1684.) ♦ 1660-ban szécsényi lovashadnagy. (JAKUS 1985a. 127.) 1651 és 1661 között biztosan Nógrád vármegye esküdt ülnöke. (Első adatunk: 1651. febr. 25. ld. Függelék. Egy köztes adat: 1656. okt. 2. MOL P 449. 2. cs. Fasc. III. No. 28a. Utolsó adatunk: 1661. márc. 14. NML IV. 1. b. 1. d. 1661/No. 3.) 1651-ben említik egy – Géczi Gáborral közös – Halil nevű, kétezer talléros sarcú egri török rabját. (MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 19.) 1654. máj. 11–12-én Tapolcsányi Mátyás szécsényi harmincados, illetve annak beosztottai valamilyen vámfizetési vétség miatt pert indítottak el-lene a Nógrád vármegyei törvényszéken. (TÓTH 2001. No. 1267–1269.) Liptay István szécsényi alkapitány 1659/1660-ban tett végrendeletében rá és Rédei Mátyásra hagyja Szécsény melletti rétjeit, illetve nekiadja egy sarchátralék behajtási jogát is. (NAGY 1858. 47.) 1660 júliusában Olasz Szőcs Istvánnal együtt ezerhatszáz forintért vesz meg kótyavetyén egy budai török foglyot. (JAKUS 1985a. 125.) A fenti adatok arra utalnak, hogy jómódú és fontos szereplője a szécsényi rabkereskedelemnek. 1661. jan. 21-én Budai Bornemisza Bolgár Pál végrendeletének egyik tanúja. (JAKUS 1985b. 29.) 1664.

aug. 23-án több más nemessel együtt Besztercebányáról ír levelet Koháry István özvegyének. (MOL P 1992. 1. cs. 6. t. 1664/f. 1–2.) A halála után (1673-ban) birtokairól felvett urbáriumából kiderül, hogy azokat a kincstár számára elkobozták, Gesztelyi tehát nagy valószínűséggel a Wesselényi-féle „összeesküvés” utáni megtorlások áldozatául esett, és bizonyosan jószágvesztésre ítélték. (ld. lent) ♦ 1652–1669 között biztosan a Nógrád megyei Galgaguta falu egyik birtokosa. (DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. No. 33. BOROSY 1998. No. 88. 96. 118. BOROSY 1999. No. 219. SZARKA 2008. 403.) Nógrádi birtokállományát özvegyének: Jankó Ilonának 1673 decemberében felvett urbáriumában találjuk: Galgaguta falu fele – nyolc lakott jobbágytelek, Szklabonyán (Sklabiná, SK) két lakott jobbágytelek, (Nógrád)szenna falu (Senné, SK) fele – 8,5 lakott és 2 elhagyott jobbágytelek, Nagylibercsén (Luborec, SK) 7 jobbágytelek, Terjénben/Terényben (Terany, SK) 8 lakott és két elhagyott jobbágytelek, végül egy füleki ház. (MOL E 156. UC 99:31. Kiadása: MAKSAI 1959. 306–309.) Gesztelyinek azonban talán más vármegyében is voltak jószágai. Maksay Ferenc szerint a felsorolt nógrádi birtokok jelentős része a Balassáktól kerülhetett Gesztelyihez. Mivel Gesztelyi János a református Budai Bornemisza Bolgár Pál végrendeletének egyik tanúja, több más protestáns nemes mellett, ezért valószínűleg maga is református. Gesztelyi János Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 1 forint 25 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Gocsith Károlyi László/gocsithszentimrei/ (nemz, v. coll.) – *Karoli Laszlo*

– tiltása a nagypöstyényi halászatot illetően (1657) 27

– nagypöstyényi földbirtokos (1657) 27

Sáros vármegyei eredetű, a 16. század elejéig visszavezethető nemesi család tagja. (NAGYIVÁN 6. köt 111–112. KEMPELEN 1911–1932. 5. köt. 377. Csak szörványos adatokkal és SZLUHA 2008. 224–226.) A család 1588-ban – amikor Gocsith Károlyi Ferenc nádori helytartói adománnyal elnyerte Pinc birtok felét (DERL C/64. 2c. 78. d. No. 9.) – Nógrád megyében is birtokos lett. Nem összekeverendő a nagykárolyi Károlyi grófi családdal. Gocsith Károlyi László felesége 1651-ben és 1663-ban is a Sáros megyei családból származó Hoffmann Erzsébet (g), szedikerti Hoffmann Ádámnak (e) és alsókékedi Kékedy Zsuzsannának, a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő Kékedy Balázs testvérének leánya. Említésre érdemes, hogy Kékedy Balázs kezdetben Hoffmann gyámja volt, és előbbi adatunk talán a lány kiházásításához kapcsolódik. (TÓTH 2001. No. 1033. SUGÁR 2001. No. 117. 143.) Gocsith Károlyi László valószínűleg még 1684-ben is életben van. (ld. alább) ♦ 1651. szept. 2-án Gocsith Károlyi László felesége: Hoffmann Erzsébet anyjának jószágai közül megkap a Nógrád megyei Nagypöstyényben egy malomrészt, a nemesi curia malom felőli felét, illetve négy lakott és két elhagyott jobbágytelket. (SUGÁR 2001. No. 117.) 1663. febr. 24-én Gocsith Károlyi László a Nógrád megyei Pincen (Pinciná, SK) lévő részjóságát eladja saját feleségének. (SUGÁR 2001. No. 143.) Ugyanez a két részjóság szerepel a Gocsith Károlyi László elkobzott javairól 1684. aug. 28-án készített összeírásban is, ám részletes leírással. (MOL E 156. UC 36:65.) Nógrád vármegye 1658. és 1663. évi nemesi összeírásában is a füleki járás birtokos nemesei között szerepel, előbb a tekintélyes 2 forintos összeggel, 1663-ban pedig már csak 1 forinttal.

Gódor [István] – Godor

– Tót Mihály felperes adósságát az ő megbízásából átveszi Kurta Máté (1659) **56**

A Gódor családnév a 17. században gyakran feltűnik a Galga-mentén: a Pest megyei Bagon és Hévízgyörkön. (pl. 1646. nov. 5. Baghi/Gódor András HORVÁTH 1981. No. 87. 1654. dec. 21. Gódor Mihály: Péter János hévízgyörki jobbágya. *uo.* No. 143.) Talán Gódor István is erről a vidékről származott, és ebben az esetben nem véletlen, hogy 1657-ben éppen a Galga-menti Turán hatalmaskodott. (ld. lejjebb) ♦ Adataink alapján előbb gyarmati, 1663 után pedig füleki lovaskatona. Valószínűleg azonos az a Gódor Istvánnal, aki 1657. dec. 13. táján egy gyarmati portyázó csapat tagjaként részt vett a Pest megyei Tura falu szinte teljes állatállományának elhajításában. (HORVÁTH 1981. No. 216.) Gódor István a füleki lovasság 1664 táján írott mustrapjegyzékében két lóval szolgáló katonaként tűnik fel, a Gyarmatról átvezényelt Kónya Pál főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) Gódor Istók Wesselényi Ferenc nádor 1665. márc. 23-án kelt levelének mellékletében az elfogandó füleki vitézek („a csatázó és kőborló tolvajok”) között szerepel. (NML XIV. 3. C/5. No. 13. p. 232. – 9. d. Kiadása: NAGY 1861. 181–183. Említés: MAKKAI 1954. 63.)

Gulyás Albert ld. Kemencei/Gulyás Albert

Gutai István (n, v/ nemz, v) – *Gutai/Gutay/Guttaj Istvan*

- felperes (1657) **20, 21**
- pere leszáll (1657) **21**
- Halmi Gábor tiszttartója (*curator bonorum*) (1657) **20**
- füleki lakos (1661) **96**

(*1620/21 körül–†1688 után) A családnév nagy valószínűséggel a Nógrád megye kékkői járásában található (Galga)guta falura utal. Talán a család felmenője az a Gutthay Máté, aki családjával 1582. febr. 18-án címeres nemeslevelet nyer II. Rudolftól – vsz. Radetius István egri püspök közbenjárására –, amelyet 1583-ban hirdetett ki Nyitra vármegye. (OROSZ 1906. 103. CSOMA 1890. A család nem azonos tehát a 15. században említett Gutai családdal. ld. NAGY 1907. 82.) Talán Gutai István apja az azonos nevű személy, aki 1605 körül a váci püspök tiszttartója. (SZARKA 2008. 160.) Talán rokona Guttay János is, aki 1610-ben Érsekújvárott szolgált gyalogvajdaként (KOMÁROMY 1893. 686. „Guttai János” egy másik forrásban: RUSVAY-VARGA 1992. 14. 22.), és az a Gutai Dávid füleki katona, aki a foglyul esett egri janicsárokról az 1630-as években (?) összeállított listában szerepel, egy kiemelkedően értékes török rabgazdjaként. (VELICS-KAMMERER 1890. 739.) A Gutai családnév azonban a közrendű családoknál is gyakori, főleg a Galga-mentén. (pl. 1657. dec. 13. Egy nem nemes gyarmati katona: Guttay György HORVÁTH 1981. No. 216.) Gutai (*Guttay/Gutthay*) Istvánt egy 1668. dec. 13-án tartott tanúvallatásban kb. 47 évesnek, egy 1674. nov. 19-én tartott tanúvallatásban kb. 55 évesnek, egy 1682. ápr. 10-én tartott tanúvallatásban pedig kb. 60 évesnek nevezik. (ANDJC Fd. 27. 39. cs. (II/3.) f. 53. BOTKA 1988. 319. BOROSY 1999. No. 243.) 1683. dec. 18–20-án Gutai István még életben van. (BOROSY 1985. No. 2155.) ♦ 1650. márc. 30-án Gutai István nógrádi gyaloghadnagy. (MOL P 287. Ser. II. Fasc. HH. f. 251–252.) 1653-ban már török rab, a nagykorúsiéktól kap egy tallér könyöradományt. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 184.) 1654. jún.

22-én még szintén a törökök rabjaként említik, Nógrád vármegye ekkor hat forintot adományoz sarcába. (TÓTH 2001. No. 1285.) Feltehetően 1654-ben szabadul. 1654 és 1661 között Halmi Gábor jószágainak „gondviselőjeként” ad bérbe pusztákat Nagykőrös mezővárosnak. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 194. 211. 232. 243. 256. 308. Az utolsó adat már 1662-ből, Halmi halála utánról. NOVÁK 1994. 151. Elődje Halmi Gábor „gondviselőjeként” Baranyai Mátyás.) 1656. ápr. 20-án fáradozásai fejében 12 forintot utal ki számára Pest-Pilis-Solt vármegye. (BOROSY 1983. No. 271-7.) 1660 januárjában füleki lakosként szerepel. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 256.) 1662 táján a nagykőrösi számadáskönyv katonaként említi, mivel ekkor Gutai Füleken lakik, ezért feltehetően füleki katona, talán gyaloghadnagy. (uo. 308.) 1668. jún. 25-én Szendrőn Fáy István és Fáy László zálogszerződésének egyik tanúja. (DERL C/64. 2c. 61. d. 2. t. p. 134-135.) 1668. júl. 11-én megerősítik Heves-Külső-Szolnok vármegye esküdt ülnökeként. (SZEDERKÉNYI 1891. 296.) 1668. aug. 13-án Pest-Pilis-Solt vármegye képviselőjében Nádasdy Ferencnél van, ekkor már gyakorlatilag Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt ülnöke, bár hivatali esküjét csak 1668. aug. 30-án teszi le. (PML IV. 1-c/2. 2. d. 1668/No. 2. 1668. júl 19-én Füleken kap megbízást az útra: BOROSY 1984. No. 1281. Az eskü: uo. No. 1288.) Még 1677. márc. 26-27-én is Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt ülnökeként szerepel. (BOROSY 1984. No. 1860.) 1668. dec. 13-án füleki nemesként tanúskodik egy füleki tanúvallatáson. (ANDJC Fd. 27. 39. cs. (II/3.) f. 53.) 1672. jan. 13-án Nógrád vármegye többek mellett őt jelöli ki biztosként (*commissarius*) arra, hogy a Kassára szállítandó hadiszereket Rimaszombatig kísérje, valószínűleg már ekkor is a vármegye esküdt ülnöke. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 128.) 1672. márc. 7-én Nógrád vármegye egyik rendkívüli bizottságának tagja. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 147.) 1677. jan. 16-án és márc. 22-én Nógrád vármegye esküdt ülnökeként szerepel. (MOL A 57. 24. köt. 446-447. DERL C/64. 2b. 39. d. 9. t. No. 2.) 1678. aug. 28-án a füleki seregszék tagjaként szerepel. (SZEDERKÉNYI 1891. 243.) 1683. nov. 27-én illetve 1683. dec. 18-20-án Nógrád, Pest-Pilis-Solt és Heves-Külső-Szolnok vármegyék követségbe küldik Gutai Istvánt Esterházy Pál nádorhoz Dobay Jánossal és (ifj.) Darvas Jánossal együtt. (BOROSY 1985. No. 2149. 2155. SZEDERKÉNYI 1891. 169-170. A követség instrukciójából kiderül, hogy Gutait ifj. Vécsey Sándor ajnácskői kapitány 1683-ban valahol egy útja közben kifosztotta.) Fülek eleste után, 1688-ban Gutai István nemest az ifj. Forgách Ádám birtokában lévő Gácsváralja településen találjuk. (PÁLMÁNY 1986a. 53.) ♦ A Rádayak egyik jobbágya: Czeglédi András 1665-ben törvénytelenül el akarja adni Gutai Istvánnak a Pest megyei Ráda pusztát. (NML IV. 1/p. Fasc. II. No. 5.) 1663 előtt, 1668-ban és 1672-ben is a Heves megyei (Szajla melletti) Terepes/Terpes puszta egyik birtokosa. (MOLNÁR 2005. 81. SOÓS 1975. 440. 484.) 1668-ban Nádkay Ferenc bödi (Solt megye) jobbágyaival van vitája bizonyos kertek és szőlők miatt. (BOROSY 1984. No. 1261.) Nógrád vármegye 1658. és 1663. évi nemesi összeírásában is a füleki járás armalista nemesei között szerepel, mindkétyszer 15 dénáros összeggel.

Gyöngyösi István (nob) – *Stephanus Gyöngyösy*

– Wesselényi Ferenc nádor (felperes) ügyvédje (1656) 3

(*1629 körül. Ungvár-†1704. júl. 24. Rozsnyó) A 17. században főleg Gömör megyében birtokos református köznemesi család sarja. Jelentős barokk költő. (MAMÚL III. köt. 409-412. Jankovics József szócikke) Számos Gyöngyösi család élt ebben az idő-

szakban, az egyiknek ráadásul volt egy Heves–Külső-Szolnok, Nógrád és Pest-Pilis-Solt vármegyékben aktív, Heves vármegyében szolgabírói (1664. márc 19-től), majd helyettes alispáni (1679-től), Pest-Pilis-Solt vármegyében pedig ezzel párhuzamosan esküdt ülnöki tisztelet viselő Gyöngyösi István nevű tagja (†1682/83), ami komoly szakirodalmi zavarokhoz vezetett. A családot végleg Badics Ferenc irodalomtörténész azonosította, és a két személyre vonatkozó adatokat is ő választotta szét, általában sikerrel. (BADICS 1928. Különösen: 8–21.) A jelen adat véleményünk szerint inkább a költő Gyöngyösi Istvánra vonatkozik, de a teljes bizonyosságtól messze vagyunk. Horváth/Gyöngyösi György és közeli rokona: Horváth/Gyöngyösi Mihály 1593. ápr. 30-án kapnak I. Rudolftól címeres nemeslevelet, amelyet 1595. ápr. 5-én hirdetnek ki Zemplén vármegye közgyűlésén. (KEMPELEN 1911–1932. 4. köt. 39. A pontos adatok: BADICS 1939. 11–12.) Gyöngyösi István az említett Horváth/Gyöngyösi Mihály fiának: Horváth/Gyöngyösi János (†1661/1662) Ung megyei birtokosnak, Ung vármegye esküdt ülnökének (1634–1649 biztosan) és Deák Katalinnak fia. Gyöngyösi István 1652-ben veszi feleségül a Gömör megyében birtokos Baranyai Gáspár leányát: Baranyai Ilonát (†1668), majd 1674-ben Andrassy Miklós krasznahorkai udvarában görögő Görgey Juditot (†1691). (BADICS 1939. 12–17. 24. 64. HECKENAST 2005. 172.) 1704. júl. 24-én hal meg Rozsnyón. (BADICS 1939. 110.) ♦ Gyöngyösi István Ungváron és Eperjesen, majd 1647 után Sárospatakon tanul, 1650-től a neves Comenius diákjaként, a kollégium nemesi tanulóinak anyakönyve szerint 1653-ig. (BADICS 1939. 17–22.) Ha az adat helytálló, akkor nem ő az, akit 1652. jan. 29-én Nógrád vármegye esküdt ülnökévé választanak. (TÓTH 2001. No 1014.) 1653. jan. 4-én a mi Gyöngyösi Istvánunkat Gömör vármegye esküdt ülnökévé választják mint csetneki birtokost. (BADICS 1939. 24.) Később Fülekre kerül, aminek háttere és időpontja teljesen homályos. Az első biztos pont, hogy 1658. márc. 24-én füleki seregbíró, Koháry István füleki és szécsényi (fő)kapitány familiárisaként. (MOL P 1992. 1. cs. 5. t. 1658/f. 1–2., THALY 1873. 506–507. No. 1. BADICS 1939. 26–31. PÁLFFY 1998. 257.) Minden bizonnyal még az év folyamán otthagyja tiszteletét, hiszen 1658-ban kezdi füleki seregbírói működését Oroszlányi István (ld. Oroszlányi Istvánnál), ám Füleken marad. Badics Ferenc Gyöngyösinek egy 1663. máj. 7-én Füleken kelt levele alapján tévesen azt feltételezte, hogy egészen 1663-ig betöltötte a füleki seregbírói tiszteletét. (THALY 1872. 299–300.) Lehetséges, hogy ő az a Gyöngyösi István, aki 1659. máj. 16-án a Rákóczi-család nevében írja alá a Gyöngyös földesurai által a város számára kiadott statutumokat. (KOVÁCS 1984. 7.) 1663 késő nyarán/őszén Wesselényi Ferenc nádor szolgálatába áll mint „komornyik” (= bizalmas familiáris, „főember szolgál”). 1667 után Wesselényi özvegyének, Széchy Máriának familiárisa. 1669 elejétől 1670-ig az özvegy balogi várának kapitánya. (BADICS 1939. 35–50.) A másik Gyöngyösi István az, aki Heves–Külső Szolnok megye képviselőjében részt vesz az 1670. jan. 24-én kezdődő kassai gyűlésén (BADICS 1939. 51–52. Tévesen: PAULER 1876. 1. köt. 305.), és szintén a másik Gyöngyösi az, akit 1670 júliusában Johann von Sporck tábornok utasítására ifj. (II.) Koháry István füleki (fő)kapitány letartóztat a Wesselényi-féle „összeesküvéssel” kapcsolatban, és Füleken fogságban tart. (MERÉNYI 1903. 69. THALY 1872. 306–308.) 1670. szept. 1-én Sáros községben azonban a mi Gyöngyösink is kénytelen vallomást tenni az „összeesküvés” eseményeiről. (BADICS 1939. 53.) 1672 és 1685 között szentkirályi Andrassy Miklósnak: Gömör vármegye főispánjának, jászkun főkapitánynak familiárisa, Krasznahorkán él. (uo. 59–74.) Gyöngyösi

István Gömör vármegyében számos vármegyei tisztséget betölt: 1678. aug. 1-én és 1681. ápr. 27-én esküdt ülnökként szerepel. (MOL A 57. 16. köt. 696–698.) 1686. nov. 22-től 1694 elejéig, illetve 1700 októberétől 1704. júl. 24-én bekövetkezett haláláig gömöri alispán. Gömör vármegye egyik követe az 1681. évi soproni és az 1687. évi pozsonyi országgyűléseken, illetve Thököly Imre fejedelem 1683 januárjában Kassán tartott gyűlésén. (BADICS 1939. 75–93. 105–111. MAJLÁTH 1883. 361. HECKENAST 2005. 172. GUSZAROVA 2005. 141.) 1697-ben költözik el Krasznahorkáról a Gömör megyei Csetnekre, ahol haláláig él. (BADICS 1939. 103.) ♦ Horváth/Gyöngyösi János 1656. okt. 31-én tett végrendeletével Gyöngyösi István legkisebb fiúként Ung megyében megkapja apja ungvári házát és itteni szőlőjének egy részét, Alsónémetiben (Nižné Nemecké, SK) az ún. Ladányi-féle pusztá felét, és további Ung megyei szőlőket. Később az ungvári házról lemond László nevű bátyja javára. (BADICS 1939. 15.) Valamikor 1656 és 1661 között engedi át neki apja az Ung megyei Radváncan (Radvanka, U) lévő udvarházát, amely a család állandó menedéke lesz. (BADICS 1939. 16.) Széchy Mária 1669. jún. 1-én elzálogosítja neki a Gömör megyei Baradna (Brádno, SK), Esztrény (Ostrany, SK) és Hrussó (Hrušovo, SK) falvakban bírt részjóságait, 1669. dec. 14-én pedig a szintén Gömör megyei Babaluska (Babinec, SK) egész falut. (BADICS 1939. 49–50. További adatok birtokairól: *uo.* 96–100.) A seregszéki jegyzőkönyv vezetésének idején Gyöngyösi István még református, 1670-ben viszont katolizál. (HECKENAST 2005. 172.) Gyöngyösi István (talán a költő) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában a füleki járás armalista nemesei között szerepel, 15 dénáros összeggel. Az 1663. évi nemesi összeírásban már birtokos nemes ugyanott, 33 dénáros összeggel.

Hajdú András – *Haydu Andris*

- rab (1659) **56**
- szülei (1659) **56**
- kezesei (1659) **56**

Fogsága előtt és után valószínűleg szécsényi lovaskatona. Azonos lehet azzal a Hajdú Andrással, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében szerepel Bélteki Pál főhadnagy századának lovaskatonájaként, két lóra húzva fizetést. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.)

Halászi Lőrinc – *Halaszy Lörincz*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1659–1660) **62, 64, 74, 76, 80, 88–89**
- szécsényi vásárbíróvá választása (1659) **61**
- szécsényi vásárbíró (1659–1660) **62, 64, 74, 76, 80, 88–89**

Vezetékneve valószínűleg a Szécsény szomszédságában, attól északkeletre fekvő, Nógrád megye szécsényi járásához tartozó Halászi falu (ma Ludányhalászi része) nevéből ered.

Halmi Gábor (g) – *Gabriel Halmi*

- károsult (1657) **20**
- tassi birtokos (1657) **20**

(†1661) Családneve a Solt megyei Halom falura utal. Azonos azzal a Halmi Gáborral, Halmi János és Meszesi (*Messesi*) Ilona (nob) fiával, akinek gyámjává III. Ferdinánd 1632. ápr. 29-én édesanyját és annak harmadik férjét: Soós Pétert nevezi ki. (MOL A 57. 7. köt. 1048.) Két, 1636. febr. 21-én és 1636. márc. 20-án kelt tanúvallatás kiadott regesztáiban azonban *Messeti* Ilona (id.) Halmi Gábor özvegyeként, illetve Halmi Gábor és János nevű fiainak természetes gyámjaként szerepel. (BOROSY 1998. No. 15–16.) Mivel a tanúvallomások tartalma is igazolja, hogy az asszony néhai férjét Gábornak hívják, ezért azt kell feltételezzük, hogy a királyi könyvben téves, összecserélt adat szerepel. Az anya neve tekintetében azonban láthatatlanul is inkább az utóbbi forrást tekintjük mérvadónak. Halmi Gábor felesége 1650-ben (DERL C/64. 2b. 31. d. 14. t. No. 2.) és 1659-ben (SUGÁR 2001. No. 135.) Reöthy Anna: Reöthy Orbán leánya. Halmi Gábor 1661. ápr. 4-én még sógornője: Bancsi Zsigmondné Reöthy Erzsébet bevallásának egyik tanúja. (DERL C/64. 2b. 52. d. 2. t. No. 5.) 1661. szept. 20-án azonban már néhaiként említik. (DERL C/64. 2b. 32. d. 10. t. No. 5.) ♦ 1636-ban (id.) Halmi Gábor özvegye: Meszesi Ilona a Pest megyei Káva puszta egyedüli birtokosaként kezdeményez tanúvallatást. (BOROSY 1998. No. 15–16.) 1639-ben Halmi Gábor a Pest megyei Tass kuriális puszta egyik birtokosa. (SZARKA 2008. 128.) 1639-ben a Solt megyei Bábonypuszta egyik birtokosa. (BOROSY 1983. No. 34. és 36.) 1652. szept. 24-én Szabó István (a) gyarmati katona által ellentmond id. Ráday András birtokbaiktatásának, a Pest megyei Tete és Löb puszták vonatkozásában. (Ekkor ő Löb másik birtokosa. DERL C/64. 2b. 32. d. 10. t. No. 3.) 1654-ben a Pest megyei Tete puszta egyik birtokosa. (DERL C/64. 2b. 59. d. 3. t. No. 3.) 1657–1658-ban a Pest megyei Dányon említik jobbágját. (NML IV. 1. o/ff. 1. cs. No. 5.) 1657-ben a Békés megyei Füzesmegyer (puszta) határának megsértése miatt tiltakozik Pest-Pilis-Solt vármegye előtt. (BOROSY 1983. No. 310.) 1658. ápr. 5-én Tornán Halmi Gábor és felesége: Reöthy Kata ezerötszáz forint kölcsönt vesznek fel Fáy István özvegyétől: Reöthy Katától, főként a Zemplén megyében fekvő *Maczay* jószág kiváltására. A november 12-i határidővel kért kölcsönt azonban nem tudják időben megadni, és a hitelező rokon Halmi hozzájárulásával ezer forint erejéig elfoglalja Halminak és feleségének következő Fülek-környéki részjószágait: Nógrád megyében Füleken a „fölső városban” a néhai Reöthy Orbán puszta házhelyének (háztelkének) harmadrésze, Kápolnásrágyolcon (Radzovce, SK) egy puszta házhely „az puszta major előtt”, a hozzá tartozó szántóföldekkel és rétekkel, illetve a Pusztarágyolc és Monossa pusztákban bírt részekkel együtt, Cereden három jobbágysors, Óbáston (Stará Bašta, SK) egy jobbágysors, Szécsényhalászában pedig egy zsellér. Gömör megyében Kisbénán (Belina, SK) egy részjószág (Reöthy Orbán egykori porciójának harmadrésze), Heves megyében Bátorfaluban két jobbágysors, a Lengyeldi pusztában bírt résszel együtt. (DERL C/64. 2b. 14. d. 1. t. p. 116–119.) Egy keltezetlen, valószínűleg a 17. század közepén keletkezett jegyzék a következőképpen sorolja fel a Halmi-család (Halmi Gábor) hódoltsági birtokait: Külső-Szolnok megyében részbirtokok Szajol, Tiszapüspöki és (Tisza)várkony falvakban, Pest megyében Dány egész falu, részbirtokok Mikebuda és Nyáregyház falvakban, Bénye, Halomháza, Kakucs, Káva, Löb, Pilis egész puszták, illetve részbirtokok Tete pusztában. Solt megyében részjószágok Tass faluban, Halásztelek és Szentgyörgyteleke (Szentgyörgy/Szántószentgyörgy) pusztában, valamint Hügye és Imrefalva pusztákban. (DERL C/64. 2b. 44. d. sine n. A lista hitelességét igazoló adatok: BOROSY 1983. No. 423. 466. 481–482. etc. BO-

ROSY 1998. No. 135. 142–144. 155–156. 160. BOROSY 1999. No. 243.) 1651 és 1661 között gondviselői: Baranyai Mátyás majd 1654-től Gutai István révén folyamatosan Nagykőrös mezővárosnak adja bérbe Pest megyébeli Kakucs pusztát, 1654–1655-ben pedig „Pakonyi kút”, illetve 1659–1660-ban Vátya pusztákat is. (SZILÁDY–SZILÁGYI 1863. 1. köt. 168. 194. 211. 253. 256. 308. etc. [ld. a kötet mutatóját]) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában Halmi Gábor 33 dénáros összeggel szerepel, a füleki járás birtokos nemesei között.

Harangozó Albert (st/ v) – *Albertus Harangozo, Harangozo Albert*

- alperes (1656) **9**
- felperes (1660) **94**
- szécsényi katona (1656) **9**

Valószínűleg rokona az a Harangozó István, aki 1656. okt. 10-én Fáy Gábor pásztói jobbágyaként tűnik fel (DERL C/64. 2b. 31. d. 10. t. No. 3. Egy későbbi adat a pásztói Harangozó Istvánra: 1668. nov. 27. BÉKEFI 1898. 516.), és az 1675. dec. 11-én említett pásztói Harangozó Gergely is. (SUGÁR 1986. 108.) Pásztón a 17. század végén illetve a 18. században is élt egy Harangozó család. (HAUSEL 2000b. 60.) Lehetséges, hogy ugyanez a Harangozó család tűnik fel 1654-ben Gyöngyöspatán is. (HORVÁTH 2001. 98. és 100.) Harangozó pásztói származása magyarázatot adna arra, hogy miért is jelent meg olyan gyakran katonáival a mezővárosban. ♦ 1654. júl. 28-án Pásztó mezőváros panaszt tesz Koháry Istvánnál a fosztogató szécsényi katonákra, Harangozó Albert „szolgáját” külön is említve. (MOL X 7824. No. 12735. – C 1277.) Ebből egyértelmű, hogy Harangozó több lóval szolgáló szécsényi lovaskatona (főlegény), akár alhadnagy is lehet. Pásztó mezőváros 1658. márc. 11-én írott leveléből kiderül, hogy a Gyöngyösaljára kiküldött Harangozó Albert és Csima Gergely részeg katonáikkal a településen garázdálkodtak. (MOL X 7824. No. 12682. – C 1276. d.) Harangozó Szécsény 1663. évi feladása után Fülekre kerül. A füleki lovasság 1664 táján írott must-rajegyzékében lovas alhadnagyként szerepel Bélteki Pál főhadnagy századában, két lóval szolgálva. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.)

Haszan – *Hatvani Haszan*

- Borbély György szécsényi rabja (1661) **98**
- ökörlopás miatt kivégzett „szolgája”: Ferenc (1656) **13**

Héder Borbély Mihály – *Heder Borbeli Mihali, Borbelj Mihaly/Mihalyj*

- Szabó Péter tiltakozása a seregszék előtt önkényes eljárása miatt (1657) **31**
- felesége mint alperes (1660) **75**
- Borbély Kata férje (1657) **31**
- anyósa (1660) **75**
- gyöngyösi lakos (1657, 1660) **31, 75**

(†1681) Gazdag gyöngyösi armalista nemes. Valószínűleg az első vezetéknév (Héder) az eredeti családnév, a második pedig egy másodlagos vezetéknév. Erre utal, hogy Gyöngyösről ismerünk egy Héder Csizmadia András nevű armalista nemest is (†1678), aki viszonylag közeli rokona. (NÉMETH 1991. 58. 68. SZEDERKÉNYI 1891. 449.) Héder Borbély Mihály 1681. febr. 9-én súlyos betegen végrendelkezik. Felesége 1669-

ben és végrendelezésekor is Borbély Kata, akit 1681. dec. 27-én már özvegyként említene. Egyetlen gyermekük szerepel a testamentumban: leányuk, Panna. (A végrendelet szövege: *uo.* 66–68. Borbély Katához: *uo.* 51–52.) ♦ 1650. jan 28-án Héder Borbély Mihály Gardi Pál bevallásának egyik tanúja. (*uo.* 36.) Azonos azzal a Borbély Mihállyal, akit a gyöngyösi ispotályper kapcsán 1668. jan. 14-én Füleken végzett tanúvalatás tanúi az egri törököknek panaszkodó gyöngyösi reformátusok között említene. (MOL X 7824. No. 12188. – C 1229. d. és SZAKÁLY 1981b. 9. További adatok: DEZSÉRI-BACHÓ 1941. 177. 239.) 1675-ben ő és felesége fizetik a mezővárosban a második legnagyobb taxaösszeget: 60 dénárt. (NÉMETH 1991. 10.) ♦ 1649-ben az ő gyöngyösi (*kertmegi*) szőlője Gardi Pál szőlőjének egyik szomszédja. (*uo.* 38.) 1662. aug. 29-én illetve 1663. febr. 28-án zálogba veszi Nádudvari Deres Jánostól és feleségétől: Kelemen Annától a (gyöngyös)püspöki-i Hidas malomban bírt negyedrészüket. (*uo.* 50–51.) 1669. aug. 2-án ugyancsak Nádudvari Jánostól zálogba veszi annak a (gyöngyös)püspöki-i Kozári-malomban lévő hatodrészt. (*uo.* 52.) 1671. máj. 30-án megvásárol (örökjogon) egy, a gyöngyösi Pincés-oldalon lévő szőlőt Nemes Mátyástól és annak feleségétől: Mező Annától. (*uo.* 55.) 1681-ben tett végrendeletében a már említett két malomrészén kívül a következő ingatlanairól tesz említést: egy gyöngyösi ház a Piac utcán, kertek, birtokrészek a (gyöngyös)püspöki Haskó- és a (gyöngyös)halászi Kolompó-malomban, továbbá öt szőlő Gyöngyös (Sár hegy, Pincés és Nyúlmál dűlők) illetve Gyöngyöstarján (Újmál dűlő) határában. Ingatlanain kívül nagy mennyiségű arany- és ezüsttárgyat is felsorol. (*uo.* 66–68. A gyöngyösi református egyházra hagyott, és később attól elvett ingatlanainak 1705. évi említése: KLIMÓ 1891. 9–13.)

Here Mihály (v) – *Here Mihali/Mihaly*
– alperes (1660) **84**

Holecz István – *Stephanus Holecz*
– felperes (1660) **92**

Talán rokona az a Holecz Boldizsár, aki 1670-ben és 1673-ban a Heves megyei Csány egyik birtokosa. (DERL C/64. 2b. 11a. d. 9. t. p. 287. Soós 1975. 132.) A 18. században Nógrád és Zólyom megyékben is jelen volt egy Holecz nemesi család. (KEMPELEN 1911–1932. 5. köt. 76.)

Horvát Balázs (st coll.) – *Blasius Horvat, Horvat Balas*
– alperes (1656, 1658) **3, 46**
– szécsényi katona (1656) **3**
– lopással vádolt leánya (1658) **46**
– [szécsényi] háza (1658) **46**

1644. aug. 10. körül szécsényi lovaskatonaként vesz részt Budai Bornemisza Bolgár Pál elfogásában. (JAKUS 1987b. 33.)

Horvát János ld. Woxith Horvát János

Horvát György – *Horvat Gjorgi/Gjörgj/Györgj*
– alperes (1658) **47**
– rab (1658) **47**

Horvát Miklós – *Horvat Miklos*

– felperes (1658) **50**

– egri rab (1658) **50**

Iványi Fekete László ld. Fekete László

Jakabházi Gáspár – *Jakabhazi Gaspar*

– a szécsényi seregszék külső tagja (1659) **54**

– vsz. Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt ülnöke (1659) **54**

(†1679) Más néven Eötvös Gáspár (nob). (TÓTH 2001. No. 1263.) Csongrád és Solt megyében birtokos, a 16. század első feléig visszavezethető nemesi család tagja. (KŐSZEGHI 1899. 152. és ld. Jakabházy Jánosnál) Jakabházi/Eötvös János édestestvére, id. Ötvös János és Jakabházi Erzsébet fia. Felesége 1654-ben Patkó Zsuzsanna. (TÓTH 2001. No. 1263. Egyező adat évszám nélkül: BENKÓ 1908. 151.) Az 1679. év folyamán hal meg. (BENKÓ 1908. 147.) ♦ 1640. okt. 31-én Voxith Horvát Istvánnal együtt adományként megkapja Esterházy Miklós nádortól a Csongrád megyei Ellés faluban és Szer pusztában rejlő királyi jogot. A birtokbaiktatásnak utólag: 1641. nov. 25-én a Garamszentbenedeki Konvent előtt ellentmond Jakabházi János, ám az ellentmondás csak Voxith Horvát István ellen irányul. (HORNÝK 1865. 151–158.) Jakabházi Gáspár 1641. szept. 12-én Pest-Pilis-Solt vármegye előtt mindenkit eltilt Csongrád vármegyei jószágainak: Ellés, Bökény és Győ falunak, illetve Máma és Szer pusztának élésétől. (uo. 160–162.) 1642. máj. 11-én Jakabházi Jánossal közösen megegyezést köt Voxith Horvát Istvánnal és Komjáthy Ábráhámmal, hogy a Csongrád megyei Ellés falut és Szer pusztát a Jakabházi-család és a másik két birtokos ezután fele-fele arányban bírják. (uo. 162–164.) 1642. dec. 21-én kötött megegyezés – újabb birtokosok belépése – után Szer pusztának már csak a harmada a Jakabházia-ké. (uo. 164–166.) Jakabházi Jánossal együtt 1643-ban a Csongrád megyei Bökény faluban bír portiót. (MOL P 1981. 1. cs. f. 94.) A Jakabházi testvérek: János, Gáspár, István, Mihály és Sára 1649. jan. 25-én Nógrád vármegye előtt osztoznak meg Csongrád megyei jószágaikon. (HORNÝK 1865. 174–177. BENKÓ 1908. 146.) Jakabházi Gáspár 1654. jún. 22-én zálogba adja pusztaszéri részbirtokát (a puszta harmadát) Olasz Pál szécsényi lovashadnagynak. (HORNÝK 1865. 180. A Jakabházi-jószágok fokozatos elzálogosításáról: KOCIS 2005. 69.) Valamikor az 1650–70-es években Jakabházi Gáspár török fogságba esik, és csak súlyos sarcon szabadul, fennmaradt egy csonka, hiányzó keltezésű pénzkérő levele, amelyet a nagykőrösi tanácsnak küldött két társával. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 2. köt. 224.) Jakabházi Gáspár 1676-ban is a Csongrád megyei Ellés falu egyik birtokosa. (SZARKA 2008. 388.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 15 dénáros összeggel szerepel, a kékkői járás kurialista nemesei között.

Jakabházi János (n, e coll) – *Jakabhazi/Jakabházi/Jakabhazj Janos/János*

– a szécsényi seregszék belső tagja (1659–1661) **54, 61–62, 67, 74, 80, 85, 88–90, 98**

(†1664) Más néven Eötvös János (nob). (MOL P 1981.1. cs. f. 94.) Csongrád és Solt megyében birtokos, a 16. század első feléig visszavezethető nemesi család tagja, amelynek neve a Solt megyei Jakabházából ered. (Nagy Iván Borsod megyei családnak írja őket, tévesen, hiszen a Hódoltságban és Szécsényben éltek tagjai. NAGYIVÁN 5. köt. 284–285. A legfontosabb szakirodalom: BENKÓ 1908. 143–152. Újabb:

BENEDEK 1986. BENEDEK 2001. 240–246. és SZAKÁLY 1997. 91–92.) Jakabházi/Eötvös János id. Ötvös János (e) és Jakabházi Erzsébet (g) fia (HORNYIK 1865. 145–146.), Jakabházi/Eötvös Gáspár édestestvére. ♦ Jakabházi János 1653-ban, 1655. jún. 20-án és 1656. szept. 30-án is szécsényi gyaloghadnagyként szerepel. (BENKÓ 1908. 146. MOL A 57. 11. köt. 518–519. HORNYIK 1865. 181–182. 185–187.) A seregszéki jegyzőkönyv adataival kiegészítve ez azt jelenti, hogy 1653 és 1661 között biztosan szécsényi gyaloghadnagy. Jakabházi Jánost rokona: Bába István (e) kállói udvarbíró (*provisor*) 1640 elején egy anyagi vitájuk (három bökényi jobbágy manumissionális pénze) miatt foglyul ejti, csak 1641 őszén szabadul ki, és időközben birtokjogai sérülnek. (HORNYIK 1865. 157–158. 169–171.) 1641. dec. 12-én Thúz Mihály perli Pest-Pilis-Solt vármegye előtt. (*uo.* 158–160.) 1642. febr. 13-án Füleken ügyvédet vall Pest-Pilis-Solt vármegye előtt. (BOROSY 1983. No. 136.) 1643-ban Dienes György kétszáz tallér végrehajtását kéri Jakabházi János és Gáspár jószágain Pest-Pilis-Solt és Csongrád egyesült vármegyéktől, mivel bökényi jobbágyaik meggyilkolták a Dienes által a hatvani törökök rabságából hitlevéllel kiváltott Tózsér Albertet, és a kárt szerződésükkel ellentétben nem fizették ki. (MOL P 1981. 1. cs. f. 94. HORNYIK 1865. 166–168. BOROSY 1998. No. 35. A végrehajtás még 1647. ápr. 10-én sem történt meg: MOL P 1981. 1. cs. f. 96.) Egy, a Csongrád megyei Elléssel kapcsolatos jogvita miatt 1645 pünkösdjén Szécsényben Dienes György Voxith Horvát Istvánnal és másokkal együtt megsebesíti és törvénytelenül elfogja Jakabházi Jánost és édestestvérét: Jakabházi Mihályt. (HORNYIK 1865. 178–179. 187–189. A Dienes–Jakabházi-pert az 1647. évi 108. tc. is említi, Dienesnek a Jakabháziak ellen Pest-Pilis-Solt vármegye előtt indított perét leszállítva, a Jakabháziaknak Dienes hatalmaskodása miatti keresetét pedig Heves–Külső-Szolnok–Csongrád újonnan egyesített vármegye elé utalva. CJH 1608–1657. 494–495.) 1653. febr. 12-én Jakabházi János Jakabházi Mihály elleni erőszakos fellépését említi Nógrád vármegye közgyűlése. (TÓTH 2001. No. 1121.) Jakabházi János 1656. okt. 2-án nádori emberként Budai Bornemisza Bolgár Pál részére Szécsényben tanúvallatást végez. (MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 28a.) 1661-ben katonaság kiküldésével fenyegeti Fáy Lászlónak a Külső-Szolnok megyei Tiszapüspökiben (Szajolpüspöki) bírt jobbágyságait. (BENEDEK 2001. 241.) Szécsény 1663. évi feladása után Fülekre kerül. A füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében egy lóval szolgáló katonaként szerepel, Bélteki Pál főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) 1664. okt. 23-án Jakabházi János már halott. (HORNYIK 1865. 194–195.). ♦ A Jakabházi család a 16. század végén már birtokrészre rendelkezik a Csongrád megyei Ellés, Bökény, Győ, Máma és Szer, illetve a Külső-Szolnok megyei (Tisza)püspöki falvakban. (HORNYIK 1865. 142.) 1637. ápr. 22-én Jakabházi János (e, nob) anyja: Jakabházi Erzsébet nevében Heves–Külső-Szolnok vármegye előtt eltilt mindenkit, de különösen Jánossy Fábiánt a Csongrád megyei Ellés, Máma, (Ó)pusztaszer és (Kórógy)szentgyörgy puszták élésétől. (HORNYIK 1865. 145–146.) 1641. nov. 25-én a Garamszentbenedeki Konvent előtt ellentmond Voxith Horvát István ellési és pusztaszeri birtokbaiktatásának, ugyanakkor mindenkit eltilt attól, hogy jogot formáljon a Csongrád megyei Bökény és Győ faluban, illetve Máma pusztában, valamint a Külső-Szolnok megyei (Tisza)püspöki faluban bírt jószágaira, és ha már valaki beiktatta volna magát azok birtokába, az iktatást semmisnek nyilvánítja. (*uo.* 157–158.) 1642. máj. 11-én Jakabházi Gáspárral közösen megegyezést köt Voxith Horvát Istvánnal és Komjáthy Ábrahámmal, hogy a Csongrád megyei Ellés falut és Szer puszt-

tát a Jakabházi-család és a másik két birtokos ezután fele-fele arányban bírják. (uo. 162–164. SZAKÁLY 1997. 169–170.) Egy 1642. dec. 21-én kötött megegyezés – újabb birtokosok belépése – után Szer pusztának már csak a harmada a Jakabháziaké. (uo. 164–166.) Jakabházi Gáspárral együtt 1643-ban a Csongrád megyei Bökény faluban bír portiót. Ugyanekkor a Csongrád megyei Ellés faluban bírt részjóságát is említi. (MOL P 1981. 1. cs. f. 94.) A Jakabházi testvérek: János, Gáspár, István, Mihály és Sára 1649. jan. 25-én Nógrád vármegye előtt osztoznak meg Csongrád megyei jósággaikon. (HORNÝIK 1865. 174–177. BENKÓ 1908. 146.) Jakabházi János 1655. jún. 20-án III. Ferdinándtól királyi joggal nova donatiót nyer a Csongrád megyei Bekény és Tés falvakban, illetve Máma és Kisszer pusztákban bírt részjóságaira. (MOL A 57. 11. köt. 518–519. A birtokbaiktatási parancs: HORNÝIK 1865. 181–182.) 1656. máj. 22-én ötven körmöci ezüsttallérért elzálogosítja a Csongrád megyei Pusztaszerben bírt részjóságát poltári Soós Ambrusnak. (HORNÝIK 1865. 185–186.) 1656. okt. 21-én az anyai ágon Jakabházi-rokon Bábai István és Zsigmond nádori adományt nyer a Jakabháziak teljes hódoltsági birtokállományára, ami heves perekhez vezet. (HORNÝIK 1865. 182–185. 193–196.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 15 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás armalista nemesei között.

Jakus Márton – *Martinus Jakus*

- felperes (1658) **39**
- Wesselényi Ferenc nádor jászárokszállási jobbágya (1658) **39**

Jambrik id. – *öregbik Jambrik*

- házát a seregszék felosztja az örökösök között (1658) **52**
- néhai (1658) **52**
- Jambrik Dorottya és a néhai Jambrik Mátyás apja (1658) **52**

Jambrik Dorottya – *Jambrik Dorko*

- apja házát a seregszék elosztja (1658) **52**
- id. Jambrik leánya (1658) **52**
- a néhai Jambrik Mátyás testvére (1658) **52**

Jambrik Mátyás – *Jambrik Mattias*

- néhai (1658) **52**
- id. Jambrik fia (1658) **52**
- Jambrik Dorottya testvére (1658) **52**

Jambrik Zsuzsanna – *Suska*

- nagyapjának, id. Jambriknak házát a seregszék elosztja (1658) **52**
- a néhai Jambrik Mátyás árvája (1658) **52**

Jancsó Márton (n, v coll) – *Janczo / Jancso Marton*

- a szécsényi seregszék belső tagja (1660) **76, 80, 93**

Jankó Márton – *Janko Marton*

- felperes (1660) **87**
- Gajda György kezeseként hatvani rabságra viszik (1660) **87**

– horti lakos (1660) 87

Jankói Cziffra Péter ld. Cziffra Péter

Jánossy András (n, v) – *Jánosj András*

– A szécsényi seregszék külső tagja (1651) F

– Nógrád vármegye szolgabírája (1651) F

(*1617 előtt–†1654–1656?) Régi Nógrád vármegyei család tagja. Apja Jánossy Fábián (ld. Jánossy Györgynél), testvére a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő Jánossy György. (DERL C/64. 2b. 39. d. 5. t. No. 1–2.) Nem ismert, hogy Jánossy Fábiánnak Nagy Iván munkájában feltüntetett felesége: Lada Erzsébet az ő anyja-e. (NAGYIVÁN 5. köt. 314.) Egy 1667. évi adatban említik, hogy a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő Dienes György özvegye: Szabó Erzsébet (nob) korábban Jánossy András felesége volt, és fogant is tőle egy fia: Jánossy János. (MOL P 1981. 1. cs. f. 160.) Jánossy András valószínűleg 1654 és 1656 között halt meg, mert szécsényi nemesként és tisztviselőként különben feltétlenül szerepelni kellene a seregszéki jegyzőkönyvben. ♦ *Heves–Külső-Szolnok* vármegyében viselt tisztségei: 1651. szept. 16-án és 1652. júl. 3-án esküdt ülnökként szerepel. (DERL C/64. 2b. 11a. d. 9. t. No. 3. és *uo.*) *Nógrád* vármegyei tisztségei: 1643 és 1649 között biztosan esküdt ülnök. (Első adatunk: 1643. febr. 25. MOL P 287. Ser. I. Fasc. C. No. 129. Utolsó adatunk: 1649. jan. 29. MOL P 683. 11. cs. 6. t. 1649/f. 3–4.) 1651. febr. 25-én említik először szolgabíróként (NML XIV. 3. D/1. f. 1551. és Seregszéki jk.), tisztét feltehetően az 1653 közepén lezajlott tisztújításig töltötte be. Mivel hivatali utódjaként Darvas Jánost nevezik meg, ezért valószínűleg a szécsényi járás szolgabírája volt. (Utolsó adatunk: 1653. febr. 25. TÓTH 2001. No. 1223.) *Pest-Pilis-Solt* vármegyei tisztségei: 1641 és 1654 között biztosan esküdt ülnök. (1641. márc. 7-én választják ülnökké. BOROSY 1983. No. 266. Egy köztes adat: 1651. szept. 20. BOROSY 1998. No. 69. Utolsó adatunk: 1654. ápr. 30. DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 117.) ♦ Apja: Jánossy Fábián 1637/1638-tól a Nógrád megyei (Szécsény)kovácsiban bírt részbirtokkal. (NAGYIVÁN 5. köt. 315.) Egy 1648-ban végzett tanúvallatás során Jánossy András hat, a Heves megyei (Mátra)mindszenten lakó jobbágya tanúskodik. (MOL P 638. 11. cs. 6. t. 1649/f. 7–8.) 1651-ben a Nógrád megyei Herencsényben említik jobbágyait. (BOROSY 1998. No. 75.)

Jánossy György (n, v) – *Janossi/Janossj/Janossy Giörgi/Giörgy/Giörgy*

– a szécsényi seregszék külső tagja (1651, 1659–1661) F, 59, 67, 74, 84, 90, 96, 98

– Pest-Pilis-Solt vármegye szolgabírája (1651) F

(†1674 után) Régi Nógrád vármegyei család tagja. (Újabban: SZLUHA 2006. 280–281.) Apja a család felemelkedésének megalapozója: Jánossy Fábián (†1639 után), testvére a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő Jánossy András. (DERL C/64. 2b. 39. d. 5. t. No. 1–2.) Nem ismert, hogy Jánossy Fábiánnak Nagy Iván munkájában feltüntetett felesége: Lada Erzsébet az ő anyja-e. (NAGYIVÁN 5. köt. 314.) Jánossy Fábiánt 1610. nov. 8-án szécsényi lovaskatonaként (KOMÁROMY 1896. 197.), 1630-ban (BOROSY 1998. No. 12. JAKUS 1985a. 127.), 1635. júl. 9-én (MOL P 1744. 13. cs. f. 7–11. MOL A 57. 25. köt. 243–245.) és 1636. júl. 3-án (MOL P 1744. 13. cs. f. 19–23.) kifejezetten szécsényi lovashadnagyként említik. Jánossy Fábián azonban egy 1623. aug. 14-én végzett szécsényi birtokbaiktatásnál is más szécsényi tisztek mellett szerepel, talán már

ekkor is lovashadnagy. (DERL C/64. 2b. 53. d. 1. t. No. 24.) 1635. júl. 9-én pedig helyettes kapitánynak (*substitutus alkapitány*) is nevezik. Jánossy György 1674. dec. 14-én még életben van, ekkor a család legidősebb tagjaként és a jószágok kezelőjeként említik. (BOROSY 1984. No. 1709.) ♦ Jánossy György 1651. márc. 24-én és 1652. febr. 19-én Pest-Pilis-Solt vármegye solti járásának szolgabírájaként szerepel. (DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. No. 6. és *uo.* 14. d. 4. t. No. 23.) 1653–1656-ban Nógrád vármegye törvényszéke tárgyalja Jánossy György házasságtörésének ügyét. A nála szolgáló Zolnay/Lestách Zsuzsannától (nob) állítólag törvénytelen gyermeke is született. A büntetőper pontos kimenetele sajnos nem ismert, de az alispán által kért halálos ítéletet láthatóan sikerült elkerülnie. (TÓTH 2001. No. 1194. 1212. 1315. 1397. 1442.) 1668. dec. 13-án Figedi István füleki nemes tanúvallomásában (volt) szécsényi porkolábként (*castellanus*) hivatkozik Jánossy Györgyre. (ANDJC Fd. 27. 39. cs. (II/3.) f. 55.) ♦ Apja: Jánossy Fábián 1637/1638-tól a Nógrád megyei (Szécsény)kovácsiban bírt részbirtokkal. (NAGYIVÁN 5. köt. 315. SZLUHA 2006. 280.) Jánossy György 1657-ben adományként megkapja Jelsith Horváth György és felesége: Dubraviczky Zsuzsanna birtokait. (NAGYIVÁN 5. köt. 315.) 1657-ben a Solt megyei Bátya faluban említik jobbágyait. (BOROSY 1998. No. 157.) 1664-ben a Heves megyei (Mátra)mindszent egyik birtokosaként említik. (SUGÁR 2001. No. 149.) 1667-ben a Solt megyei Kecel, Kötöny, Szentdemeter, (Karácsonydemeter), Szentkirály és (Solt)vadkert puszták kapcsán jelent be tiltást Pest-Pilis-Solt vármegye előtt. (BOROSY 1984. No. 1123.) A Jánossy-család Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában egy tételként szerepel, 75 dénáros összeggel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Jánossy Mihály – *Janosj/Janossi/Janossj/Janossy Mihali/Mihalj/Mihaly/Mihalj*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1659–1661) **54, 59, 61, 64, 67, 74, 76, 84–85, 88, 92–93, 96**
- vsz. Nógrád vármegye esküdt ülnöke (1659) **54**

(†1669–1671) Régi Nógrád vármegyei család tagja. Jánossy András és György rokona. Ha Nagy Iván adatai helyesek, akkor az unokaöccsük, mivel Jánossy Fábián Tamás nevű fiának fia. (NAGYIVÁN 5. köt. 314–315.) 1671. ápr. 13-án említik özvegyét, Kovács Borbálát. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 77.) ♦ 1651. aug. 31-én Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt ülnökeként szerepel. (BOROSY 1998. No. 68.) 1656 és 1666 között biztosan Pest-Pilis-Solt vármegye solti járásának szolgabírája. (SZAKÁLY 2001. 444. A járás azonosítása: SZAKÁLY 1981a. 238. SZAKÁLY 2001. 444. Első adatunk: 1656. jan. 21. PML IV. 1–f. 1. d. 1. t. f. 17–18.) 1666. máj. 27-én választják meg helyébe Battik Jánost a solti járás szolgabírájának. (BOROSY 1984. No. 1011.) 1661. dec. 23-án Jánossy Mihály Heves-Külső-Szolnok vármegye esküdt ülnökeként szerepel (BENEDEK 2001. 241.), valószínűleg egészen haláláig az marad. (pl. 1666. márc. 31. SZEDERKÉNYI 1891. 301.) A seregszéki jegyzőkönyv tanúsága szerint 1663-ig Szécsényben lakik. Vármegyei tisztségein túl katonáskodik is. A füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében két lóval szolgáló lovasként szerepel, Bélteki Pál főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) 1657. júl. 25-én Pest-Pilis-Solt vármegye Dienes Györggyel együtt Balassa Imre kinevezett főispánhoz küldi követségbe. (Instrukciójuk: PML IV. 1–c/2. 1. d. 1656/No. 9.) A vármegyét képviselve többször jár Wesselényi Ferenc nádornál is követségben. (pl. BOROSY 1983. No. 373.) Annak a levélnek alapján, amelyet 1666. febr. 27-én és márc. 1-én Fülekről ír Balassa Juditnak: I. Kohá-

ry István özvegyének, ekkor egyértelműen a Koháry-család familiárisa. Gazdasági feladatokat lát el, talán éppen Vadkerti István füleki tiszttartó hivatali utódja. (MOL X 7824. No. 12663. – C 1276. d. és No. 6530. – C 1087. d.) ♦ 1657-ben a Solt megyei Kecel pusztá használatától tiltja el a (kiskun)halasiakat. (BOROSY 1983. No. 280.) 1657-ben a Solt megyei Bática, (Nemes)nádudvar és Varajt falvak, illetve Erek, Keszérútelek, Kishána, Orbágy, Résztelek, Szakmár és Szentkirály puszták egyik birtokosa. (uo. No. 337. 377. 401.) 1665-ben is említik jobbágysait a Solt megyei Bática és Varajt falvakban. (BOROSY 1999. No. 184. Bática-hoz: uo. No. 233.) Egy bizonytalan adat szerint 1669-ben birtokrészrel rendelkezik a Gömör megyei Rimaszombat mezővárosban. (FINDURA 1894. 171.) 1677-ben említik a Jánosyoknak a Csongrád megyei Monostor pusztára formált jogát. (IVÁNYOSI-SZABÓ 1991. 21.) Katolikus. (1666. márc. 31. SZEDERKÉNYI 1891. 301.) A Jánosy-család Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában egy tételként szerepel, 75 dénáros összeggel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Juhász János – *Juhasz Janos*

- a szolnoki kezes rabok mint felperesek képviselője a seregszék előtt (1659) **67**
- szolnoki rab (1659) **67**

Juhász Tamás – *Juhasz Tamas*

- örökösödési ügyében seregszéki rendezés (1657–1658) **35, 44**
- két felesége (1657–1658) **35, 44**
- házas leánya (1657–1658) **35, 44**

Kabai Péter (v) – *Kabay Peter*

- alperes (1660) **94**
- szécsényi katona (1660) **94**
- a szécsényi belső vár lakója (1660) **94**

Vezetékeve a nagykunsági Kaba falunévből ered. ♦ Szécsényi lovaskatona. A füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében két lóval szolgáló, de távollevő lovasként szerepel, Csima Gergely főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.)

Kajdi János – *Johannes Kaidi/Kajdi, Kaidi/Kaydi/Kaydj/Kajdi Janos*

- szécsényi [seregbíró mint] seregjegyző (1656, 1660) **1, 92**
- szécsényi seregbíró (1656–1657, 1659–1660) **2, 6, 7, 19, 27, 35, 38, 44, 47, 50, 52, 56–58, 60–62, 64, 66–68, 70, 73, 80–82, 85, 87–92, 94–95**
- Sziráki János kezeseit vizsgálja (1656) **18**
- Szabó András házának árát átveszi (1659) **54**
- Rédei Mátyás nyilatkozatának tanúja (1660) **81**
- a panaszokról íratot állít ki (1660) **92**
- szécsényi háza, a seregszék helyszíne (1656–1659) **2, 11, 19–20, 21, 27, 35, 44, 47, 50, 52, 56–58, 60–62, 67–68, 70, 78, 85, 87–95**

(†1670) Más néven Deák (Literatus) János. Talán a később Bereg és Szabolcs vármegyékben birtokos nemesi család sarja. Az 1754/1755. évi nemességigazoláskor Bereg- és Szatmár megye mellett Veszprém megyében is élnek Kajdiak. (KEMPELEN

1911–1932. 5. köt. 310.) A családnév a Vas megyei Kajd falu nevéből ered, ám ilyen nevű nemesi családnak Vas megyében nincs nyoma. (Dr. Dominkovits Péter szíves közlése.) 1670. márc. 3-án Kajdi János gyengélkedése miatt kénytelen Nógrád vármegye törvényszék helyett pecsétlőszéket tartani. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 5.) 1670. ápr. 16-án valószínűleg emiatt választanak helyette új szolgabíró. (ld. alább) 1670. máj. 5-én már néhaiként említik, özvegyének Nógrád vármegye elenged 46 forintot és 50 dénárt férje adóhátralékából. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 17.) Az özvegy 1670. szeptemberében is segítséget kér a vármegyétől, ekkor Besztercebányán lakik Kajdi árváival együtt. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 48.) Feltehetően Kajdi János egyik árvája az a Kajdi István (*1664 körül), aki 1697-ben Bereg vármegye szolgabírájaként szerepel, majd a kurucokhoz való 1703. évi csatlakozása után katonai tisztségeket tölt be, sőt: 1704. januárjában őt is katonai bíróként („*hadi bíró*”) említik. (HECKENAST 2005. 212–213.) ♦ Kajdi János 1650. okt. 8-án Iványi Fekete László füleki alkapitány familiárisaként (*servitor*) szerepel. (NML VIII. 701. 9. d. IV/4.) 1655. júliusától tölti be szécsényi seregbíró tisztségét, miután Forgách Ádám bányavidéki generálisnak az új tisztség megszervezésére vonatkozó júniusi javaslatát elfogadják az Udvari Haditanácsban, és ezt Rauch von Rauchenberg főmustramesterrel is egyeztetik. (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 312. f. 102., f. 115., f. 116., f. 135. és uo. Exp. Bd. 311. f. 236., f. 297.) Még 1662. ápr. 30-án, illetve 1663. márc. 7-én is a szécsényi vár seregbírájaként szerepel. (MOL P 1981. 1. cs. f. 140. DERL C/64. 2b. 15. d. 6. t. No. 1–2.) Szécsény 1663. évi feladásáig betölti e tisztséget. 1655 előtt minden bizonnyal Kis Miklós seregszéki jegyző (seregjegyző) utódja. 1666 és 1670 között biztosan Nógrád vármegye szolgabírája, valószínűleg a szécsényi járásé, a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő nagyréti Darvas János utódeként. (Első adatunk: 1666. okt. 14. MOL X 7824. No. 7533. – C 1131. d.) 1670. ápr. 16-án Battha Bálintot (e) választják meg helyére Nógrád vármegye egyik szolgabírájának. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 8.) 1667. szept. 22-én Kajdi János leteszi hivatali esküjét Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt ülnökeként. (BOROSY 1984. No. 1157.) 1669. ápr. 31-én és szept. 1-én is Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt ülnökeként szerepel. (PML IV. 1-f. 1. d. 2. t. f. 18. és uo. f. 17.) Valószínűleg haláláig ülnök marad a vármegyében. 1668. júl. 11-én megerősítik Heves–Külső-Szolnok vármegye esküdt ülnökeként is. (SZEDERKÉNYI 1891. 296. Hibás „*Kaldi János*” névalak.) 1669. márc. 2-én részt vesz Gyürky Gábor és Madách Zsuzsanna zólyomi lakodalmán. (MOL P 481. 1. cs. Fasc. I. No. 40.) 1669. jún. 14-én Pest-Pilis-Solt vármegye Kajdinak mint a megyeri templom építését felügyelő személynek (*inspector aedificiorum*) utal ki hat forintot. (BOROSY 1984. No. 1352.) ♦ Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában nem szerepel.

Kállai György (v) – *Kállay uram, Kallai/Kallay/Kallaj Giörgi/Giörgj/Györgj*

- alperes (1659–1660) **55, 62, 91**
- felperes (1659) **61**
- Wattay Pál és Budai Pál seregszék előtti tiltakozásának címzettje (1660) **91**
- a seregszék kötelezi Karaszi János és Nyikon Gergely előállítására (1661) **96**
- szécsényi katona (1660) **91**
- Bíró György magyar rab kezelése (1659) **55**
- Kökényesi István rokona (1660) **91**

Családneve valószínűleg a Nógrád megye szécsényi járásában található Kálló falura utal. ♦ 1644. aug. 10. körül szécsényi lovaskatonaként vesz részt Budai Bornemisza Bolgár Pál elfogásában. (JAKUS 1987b. 33.) A szécsényi vár 1663. évi feladása után Fülekre kerül át. A füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében egy lóval szolgáló katonaként szerepel, Béltéki Pál főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) Lehetséges, hogy azonos azzal a Kállai Györggyel, aki 1674. szept. 18–19-én divényi katonaként szerepel Pest-Pilis-Solt vármegyének a legtöbbet hatalmaskodó végvári vitézeiről összeállított feketelistáján. (BOROSY 1984. No. 1694.)

Kalmár János – *Kalmar/Kalmár Janos*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1659) **62**
- felperes (1659) **62**

Kalmár János apja: Kalmár Márton 1626. febr. 4-én nyert címeres nemeslevelet II. Ferdinándtól. (OROSZ 1906. 135.) Lehetséges, hogy rokona az a Kalmár András, akit egy 1610. nov. 8-án kelt tanúvallatási jelentésben szécsényi lakosként említene. (KOMÁROMY 1896. 196–197.) Kalmár János 1652-ben Dúló Gábort perli Nógrád vármegye törvényszéke előtt, mert az kétségsbe vonta nemességét. (TÓTH 2001. No. 1130. 1141.) ♦ 1638 és 1656 között biztosan Nógrád vármegye esküdt ülnöke. (Első adatunk: 1638. jún. 22. NML IV. 11/I. Fasc. I. No. 1. Köztes adat: 1654. máj. 7. DERL C/64. 2b. 38. d. p. 29–31. Utolsó adatunk: 1656. nov. 28. uo. 41. d. 9. t. No. 33.) Talán azonos azzal az idősebb Kalmár Jánossal, akit 1661. okt. 29-én (balassa)gyarmati iratos lovaskatonaként említene (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 235.), és/vagy azzal a Kalmár Jánossal, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében két lóval szolgáló katonaként szerepel, Kónya Pál főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) ♦ Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 24 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Kalocsa András – *Kalocsa Andras*

- károsult (1656) **3**
- Wesselényi Ferenc kecskeméti jobbágya (1656) **3**

(*1589 körül–†1659 körül) Kecskemét egyik nagykereskedő és állattartó dinasztijájának tagja, református mezővárosi polgár. Lehetséges, hogy az a Kalocsa Péter az apja, akit egy 1640. évi tanúvallatásban már múlt időben emlegetnek, és aki anyai ágon Jánossy Fábián elsőfokú unokatestvére volt. (BOROSY 1998. No. 41.) Kalocsa András egy 1659. jún. 16-án kelt tanúvallatási jelentésben Wesselényi Ferenc kb. 70 éves kecskeméti jobbágyaként szerepel. (BOROSY 1998. No. 165.) Kalocsa Andrásné 1671-ben aranyozott ezüst poharat adományoz a kecskeméti református egyházközségnek. (B. BOBROVSZKY 1980. 144. és 33. fotó) Kalocsa András rokona (valószínűleg fia): Kalocsa János 1659-től tűnik fel a kecskeméti jogügyletek önálló szereplőjeként és esküdt polgárként, ez valószínűleg apja halálát jelzi. Kalocsa János 1668. jún. 30-án feleségével (a ráckevei családból származó) Balassa Zsuzsannával és gyermekeivel: Kalocsa Jánossal és Ambrussal címeres nemeslevelet kap, amelyet 1668. nov. 15-én hirdetnek ki Pest-Pilis-Solt vármegye közgyűlésén. (BOROSY 1984. No. 1316. BENKÓ 1908. 172. KÖSZEGHI 1899. 164. BOROVSKY 1910. 1. köt. 463.) 1676. febr. 11-én Kalocsa János mégis kénytelen állítólagos földesurától: hadadi Wesselényi Páltól, a bujdosók generálisától manumissionalis levelet váltani. (DERL C/71. 27. d. 35. cs. f. 237. SZA-

KÁLY 1997. 262.) Kalocsa Jánost 1664. júl. 13–19-én (kecskeméti) adószedő bíróként említik. (IVÁNYOSI-SZABÓ 2008. 1. köt. 215.) Az 1671., 1679. és 1687. hivatali években Kalocsa János Kecskemét főbírája. (A hivatali év Szent György napján [ápr. 24.] kezdődött és végződött. 1671. máj. 10. IVÁNYOSI-SZABÓ 2008. 1. köt. 343. és a következő oldalak. Egy további adat: PML IV. 1–f. 1. d. 3. t. f. 14. 1679. máj. 30. IVÁNYOSI-SZABÓ 2008. 2. köt. 566. etc. 1687. júl. 7. *uo.* 728. etc.) 1662-ben és 1675-ben Kalocsa János a két legvagyonosabb kecskeméti polgár egyike, az 1680-as évek elején a református egyháztanács tagja. (B. BOBROVSZKY 1980. 1. fotó. IVÁNYOSI-SZABÓ 2007. 10. 18. 87. További adatok: HORNYIK 1860–1866. 2. köt. 137. HORNYIK 1865. 202–204. 206–211. SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 2. köt. 144. HORNYIK 1927. 67–68. IVÁNYOSI-SZABÓ 1991. 14. 19–22. IVÁNYOSI-SZABÓ 1996. 67. 77. 91. 95–96. 102–103. 112. 124–125. IVÁNYOSI-SZABÓ 2008. 1. köt. 160. 187. 203. 206. 215–216. 224. etc.) A Kalocsa család iratait Kalocsa János generációjával kezdődően a Sigray-család levéltára őrzi. (Különösen: DERL C/71. 27. d. 35. cs. [Régi jelzet: D I. 1.]) ♦ Abban a tanúvallomásban, amelyet 1659. jún. 16-án tett a (kiskun)halasi határ helyneveiről, Kalocsa András elmondja, hogy Halason született, és egy ideig ott is élt. (BOROSY 1998. No. 165.) Családja valószínűleg a (Kiskun)halast teljesen elpusztító 1596. évi tatárdúlás után költözött Kecskemétre. Kalocsa András feltűnik Kecskemét 1633. évi gabonadézsmajegyzékében. (IVÁNYOSI-SZABÓ 2008. 1. köt. 83.) 1651 és 1658 között nagy valószínűséggel Kecskemét esküdt polgára. 1651. jún. 15-én Kecskemét képviselőjében a három mezőváros (Cegléd, Kecskemét, Nagykőrös) közös törvényszékének tagja. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 166.) 1653. febr. 17-én Pest-Pilis-Solt vármegye megbízásából részt vesz Godány Demeter volt nagykőrösi jobbágy 1650–1652. évi gyümölcstermésének és borainak hivatalos becslésében. (BOROSY 1998. No. 102.) 1655-ben Kalocsa András a kecskeméti Szabó Mihály végrendeletének egyik tanúja. (IVÁNYOSI-SZABÓ 2002. 17.) 1658-ban két társával együtt ő fizeti be Oszmán defterdárnak a kecskeméti utak útvmját („a 42. *marháért járó 105. oszpora vámot*”). (HORNYIK 1860–1866. 2. köt. 350. Egy másik esküdségére utaló adat: 1658. márc. 21. IVÁNYOSI-SZABÓ 1996. 59.) Református.

Karácson Dávid – *Ujvári Karacson David*

- eljár a szécsényi seregszék előtt a váci keresztyén kezes rabok nevében (1658) **42**
- váci keresztyén kezes rab (1658) **42**

Mellékneve arra utalhat, hogy érsekújvári katonaként eshetett fogságba.

Karasz János (st coll.) – *Joannes Karaszi, Karaszi*

- alperes (1656) **3**
- a seregszék elrendeli előállítását (1661) **96**
- szécsényi katona (1656) **3**

(†1665 után) Vezetékeve valószínűleg nem valamelyik Kárász településnévből ered, hanem a Bogyiszlóval szemben Solt megyében található Karasz falura utal. (A nevet ezért modernizáltuk „Karaszi” és nem „Kárászi” formában.) ♦ Szécsényi lovaskatona. A vár 1663. évi feladása után Fülekre kerül. A füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében két lóval szolgáló, de távollévő lovasként szerepel, Csima Gergely főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) Abból a levélből, amelyet Wesselényi Ferenc nádor írt 1665. nov. 1-én, kiderül, hogy Dúló Gergely

pert indított (vsz. Zólyom vármegye előtt) Jánossy Mihály: Pest-Pilis-Solt vármegye szolgabírája ellen Karaszi János nemes személy törvénytelen elfogása miatt. A kitűzött időpontban egyik személy sem tudott megjelenni, Karaszi azért nem, mert Zólyomban feküdt sebesülten. (MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. No. 976.) Nem tudjuk pontosan, hogy mikor kapott nemeslevelet, vsz. 1661 és 1665 között.

Kardos András – *Kardos Andris*

- károsult (1660) **91**
- szolnoki rab (1660) **91**

Kardos Mihály – *Kardos Mihali/Mihály*

- alperes (1657) **23**
- Koháry István acsai jobbágya (1657) **23**

Károlyi László ld. Gocsith Károlyi László

Kása István – *Kasa Istok*

- a seregszék szökésének ügyét megvizsgálja (1659) **55**
- Nezir csorbadzsi szökött egri rabja (1659) **55**
- bátyja, egyben kezese (1659) **55**

Kasza György – *Kasza Giörgi/Giörgy*

- említve Füstös István perében (1660) **93**
- a meggyilkolt Nagy/Csordás Mihály „sógora” (1660) **93**

Talán az ismert Gömör vármegyei nemesi család: a tamásfalvi Kasza familia egyik tagja. (NAGYIVÁN 6. köt. 116–117. FORGON 1997. 349. OROSZ 1906. 139.) Lehetséges, hogy rokona az 1651-ben a nagyszombati szemináriumba beiratkozó pásztói Kasza Ferenc (MOLNÁR 2005. 182. A pásztói Kaszák: HAUSEL 2000b. 74.), illetve az 1658. évi nógrádi nemesi összeírásban feltűnő armalista nemes: Kasza István. Talán rokona az a Kasza István is, aki egy 1672. febr. 19-én végzett tanúvallatás egyik tanúja: Jobbágyi Nógrád megyei faluban lakos, kb. 60 éves nemes személyként feltüntetve. (DERL C/64. 2b. 11a. d. 9. t. p. 302.) Az eddigi genealógiai irodalom úgy tudja, hogy a Kaszák egyik ága csak a 18. század elején telepedett meg a szécsényi uradalomhoz tartozó Nógrád megyei (Nagy)lócon, és sokáig jobbágyként éltek, mert Nógrád vármegye csak 1750-ben ismerte el nemeségüket. (PÁLMÁNY 1982a. 80.) Kaszát és társát: Füstös Istvánt Pásztó mezőváros 1654. júl. 28-án írott panaszlevelében „*magunk házáunk fiait, az kik Szécsényben laknak*” terminussal illeti, ami alatt valószínűleg azt kell érteni, hogy a környékről származnak. (MOL X 7824. No. 12735. – C 1277.) Kasza György felesége 1653-ban Szécsényi Erzsébet: szécsénkei Szécsényi Miklós leánya, Szécsényi László elsőfokú unokatestvére. (TÓTH 2001. No. 1183. BOLGÁR 1894. 43.) ♦ Szécsényi lovaskatona, 1654. júl. 28-án Pásztó városa panaszt tesz Kasza György ellen a pásztói gyümölcsösök és szőlők rendszeres pusztítása miatt. (ld. fent) 1665-ben Kasza György bosszúval fenyegeti a jászokat, mivel megölték a török rabságból kiszabadult, a Jászságban fosztogató öccsét: Kasza Andrást. Wesselényi Ferenc nádor azonban 1665. szept. 27-én kelt parancsában neki és a végbelieknek megtiltja a további fenyegetőzést. (GYÁRFÁS 1885. 293–294. ILLÉSY 1897. 37–38. TÓTH 1913. 54.) ♦

Nógrád vármegye 1663. évi nemesi összeírásában szerepel Kasza Györgyné, a füleki járás armalista özvegyei között, 12 dénáros összeggel. Valószínűleg nem rokona az az özvegy Kasza Györgyné, aki az 1658. évi összeírásban a kékkői járás kurialista özvegyei között szerepel. (Elképzelhető azonban, hogy a két Kasza Györgyné azonos, és ebben az esetben egyik sem az ő felesége, hiszen 1658-ban még életben volt, sőt, lehet, hogy a Szécsényi Erzsébetre vonatkozó adatot sem hozzá kell kapcsolnunk.)

Kaszap Mihály – Kaszap Mihály

– Kis Anna alperes ügyvédje (1658) **52**

(*1613/14–†1672 előtt) Kaszap Mihály, és felesége: Kada Ilona, illetve fiuk Kaszap Jakab, illetve Mihály testvérei: Kaszap Jakab és István 1649. máj. 18-án kapnak nemeslevelet III. Ferdinándtól, amelyet 1652. jan. 29-én hirdetnek ki Nógrád vármegye Alsósztrégován tartott részleges közgyűlésén. (Említés: NAGYIVÁN 6. köt 118–119. A címeres nemeslevél Nagy Iván-féle másolata: NML XIV. 3. D/5. No. 29. A kihirdetésről szóló vármegyei jegyzőkönyvi bejegyzés: TÓTH 2001. No. 1031.) Egy 1654. márc. 3-án írt tanúváltási jelentésben Kaszap Mihály kb. 40 évesként szerepel (BOROSY 1998. No. 108.), egy 1657. jan. 9-én írottban pedig 44 évesként (uo. No. 134.), a két adat tehát egymást erősíti. 1672. febr. 19-én Kaszap Mihály már halott. (DERL C/64. 2b. 11a. d. 9. t. p. 297.) ♦ Egy 1672. évi tanúvallomás szerint a néhai Kaszap Mihály (n) 1653–1654 körül Nógrád vármegye esküdt ülnöke volt. (uo.) Az adatot megerősíti egy másik forrás: a már idézett, 1654. márc. 3-án Galgagyörkön folytatott tanúvallatásban Kaszap Mihály Jobbágyi faluban (Nógrád megye) lakó nemesként, Nógrád vármegye esküdt ülnökeként szerepel. (BOROSY 1998. No. 108.) 1667. jan. 22-én Bélteki Pál említi egy leveleiben, hogy Kaszap Mihály (*Kaszap Mulyko*) fia török fogságban van. (MOL X 7824. No. 12384. – C 1275. d.) ♦ Kaszap Mihály Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 15 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Kecskeméti Víg Mátyás ld. Víg Mátyás

Kékedy Balázs /alsókékedi/ (nemz, v) – Also Kekedi Balas

– tiltása a nagypöstyényi halászatot illetően a seregszék előtt (1657) **27**

– nagypöstyényi földbirtokos (1657) **27**

(†1658. nov. végén) Az Abaúj vármegyéből származó Kékedy család tagja. (NAGYIVÁN 6. köt 161–162. Részletesebben: CSOMA 1897. 316–320. A legpontosabb adatok: CABELLO–SIMON 1994. 200–207.) Kékedy Györgynek (†1613/1614): Bocskai István fejedelem nógrádi főispánjának (1605) és szentkirályi Andrássy Annának legidősebb fia. (Szluha Mártonnál tévesen Andrássy Kata szerepel: SZLUHA 2003. 1. köt. 31.) Édestestvéreivel: Kékedy Zsigmonddal, I. Rákóczi György erdélyi fejedelem főudvarmesterével, illetve Kékedy Jánossal való 1627. jan. 29-én az atyai jószágokról tett osztálya egy átíró oklevélben. (DERL C/64. 2c. 78. d. No. 5.) 1628-ban Kékedy Balázs felesége Szegedy Anna (g) (uo.), 1657-ben (DERL C/64. 2b. 49. d. No. 37.) és halálakor (SUGÁR 2001. No. 139.) pedig Fekete Kata. Egy 1658. dec. 1-én kelt levélben említik Kékedy Balázs halálát. (PÁLFFY 1995. 205.) ♦ Valószínűleg 1629. márc. 29-én Abaúj vármegye éves tisztújításakor teszi le esküjét mint a vármegye esküdt ülnöke. (KORPONAY 1878. 162.) 1630-ban Kékedy Balázst Abaúj vármegye Alaghy Menyhért, 1636-ban pedig Homonnai Drugeth János felső-magyarországi főkapitányokhoz

küldi követségbe. (KORPONAY 1878. 183. 309. CSOMA 1897. 319.) Még 1642. okt. 21-én is Abaúj vármegye esküdt ülnöke. (KORPONAY 1878. 409.) 1649. aug. 6. és 1658. nov. vége között felső-magyarországi hadbíró. (PÁLFFY 1995. 205.) Állandó tartózkodási helye ennek megfelelően Kassa, a főkapitányság székhelye. ♦ 1620-ban Bethlen Gábor erdélyi fejedelem Kékedy Balázst megerősíti a Bács megyei Martonos (Martonoš, SR) birtokában, amelyet 1618-ban nyert adományként. (CABELLO-SIMON 1994. 221.) 1623-ban Palásthy Miklóssal perel Thurzó Szaniszló nádor előtt a Hont megyei Kovár birtok kapcsán. (PALÁSTHY 1891. No. 505.) A Kékedy-testvérek fenti 1627. évi osztályakor Kékedy Zsigmond a következő jószágokat kapja: rész két udvarházban: amelyek az Abaúj megyei Alsókéked, illetve a Zemplén megyei (Olasz)liszka településeken állnak. Abaúj megyében birtokrész (jobbágyok) Alsókéked, Felsőkéked, Felsőméra és Szkáros (Skároš, SK) falvakban, illetve rész egy telkibányai szőlőben, Hont megyében egy jobbágy Terbegec (Trebušovce, SK) lakott pusztában, Kóváron (Koláre, SK) pedig rész egy udvarházban és a hozzá bírt nemesi földekben és rétekben. Szabolcs megyében Nádudvaron birtokrész és Parlagon jog jobbágyok telepítésére, Torna megyében birtokrész Dernő (Drnava, SK) faluban. – A jobbágyok minden településnél név szerint felsorolva. A Kékedyeknek Kassán is volt egy közös háza, de az osztály idején nagy adósságok terhelték. A család nagypöstyényi részbirtoka ekkor Kékedy Jánosnak jutott. (DERL C/64. 2c. 78. d. No. 5.) Kékedy Balázs 1628 ápr. 4-én a korlátfalvai Domonkos-szőlőben bírt harmadrészét Thassy Mihály (e) özvegyének: Hartai Fruzsínának (n) a Nógrád megyei (Nagy)pöstyény faluban lévő porciójára cseréli. (DERL C/64. 2c. 78. d. No. 5.) 1633–1649-ben a Pest megyei Ócsa egyik földesura. (SZAKÁLY 2001. 512. BOROSY 1998. No. 28. 47.) 1638. márc. 22-én testvéreivel: Kékedy Zsigmonddal és Jánossal együtt III. Ferdinándtól elnyeri a királyi jogot az Abaúj megyei Hollókő, Alsókéked és Felsőkéked birtokokra. Az oklevél lényege, hogy a három Kékedy fiági magszakadása esetén a fenti három birtokot leányaik és azok leszármazottai örökölhetik, a lányok családjának magszakadása esetén pedig testvérük: Kékedy Zsuzsanna és annak leszármazottai kerülnek birtokba. (MOL A 57. 9. köt. 96.) Kékedy Balázs 1638. jún. 5-én az Egri Káptalan előtt ellentmond Voxith Horvát György iktatásának a Nógrád megyei Tab pusztába, illetve a szintén Nógrád megyei karafalvai és herencsényi részjószágokba. (SUGÁR 2001. No. 95.) 1644-ben a Zemplén megyei Rátkán egy Zoltán nevű szőlő zálogbirtokosa, amely Hoffmann Györgytől szállt rá. A szőlő 1647. jan. 17-én ezerkétszáz tallér lefizetési fejében tartósan (még elsőfokú végrendeleti örököseire nézve is) Kékedynek és örököseinek birtokába kerül. (MOL A 57. 9. köt. 374–375. 853–854.) 1650. aug. 26-án az Egri Káptalan előtt ellentmond Iványi Fekete László és Vécsey Sándor ajnácskői iktatásának. (SUGÁR 2001. No. 113.) 1657. jún. 16-án Wesselényi Ferenc nádortól adományként megkapja a Nógrád megyei Kispöstyény pusztában rejlő királyi jogot. (A birtokbaiktatási parancs és jelentés átírása: DERL C/64. 2b. 49. d. No. 37. Pető István az iktatásnak ellentmondott.) Katolikus. Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 24 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Kemencei/Gulyás Albert – *Albertus Gulias aliter Kemencsej, Kemencsei Albert*

- alperes (1658) **39**
- közönséges lator (1658) **39**
- keréketörésre ítélve (1658) **39**

(†1658) Helynévi vezetékneve valószínűleg a Hont megyei Kemence község nevéből ered. (Másik lehetőségként felmerül a Tolna megyei Kemecse is, amelyet szintén használtak „n”-es alakban, de valószínűbbnek tartjuk Kemencét.)

Kerekegyházi Lukács – *Kerekegyházj Lukacz*

- Paksi Anna felperes néhai férje (1657) **20**
- Újvári Jánosné felperes apja [?] (1657) **20**

Vezetékneve leginkább a kiskunsági vagy a Külső-Szolnok megyei Kerekegyház falu nevéből eredhet.

Kerékgyártó Dorottya – *Kerekgyarto Dorko*

- felperes (1657) **30**

Szécsényben lakó nemesasszony. Valószínűleg rokona az 1653. ápr. 29-én említett nagykőrösi Kerékgyártó Miklós. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 178.) 1660. febr. 26-án Szécsényben a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő Pető István Trombitás Mátyásnak (n, v) és feleségének: Kerékgyártó Dorkónak (nemz) 18 forintért zálogba adja a petőfalvai ún. „*Pásit rétet*”, amelyet addig ottani curiájához bírt. (MOL P 481. 1. cs. Fasc. I. No. 34.) Trombitás Mátyás szintén szerepel a seregszéki jegyzőkönyvben.

Keskeny Pál – *Kesken Pal*

- alperes (1656) **5**
- tarnaörsi bíró (1656) **5**

Késmárky Albert (n, v) – *Albert deak/deák*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1651, 1659–1661) **F, 54, 61, 67, 76, 80, 85, 90, 92, 96**
- Nógrád vármegye esküdt ülnöke (1651, 1659 vsz) **F, 54**
- Szabó András házának árát a seregbírónak átadja (1659) **54**

(*1607 körül–†1678–1690) Literati/Késmárky Albert. Neve alapján késmárki (Kežmarok SK) vagy késmárki származású család sarja. (A különböző Késmárky-családokról: KÉSMÁRKY 2000. 171–173.) Felesége 1649-ben Komáromy Zsuzsanna, ettől született leány Ilona. 1649. ápr. 13-án maga és családja számára III. Ferdinándtól címeres nemeslevelet szerzett, amelyet Nógrád vármegye 1649. jún. 21-én tartott közgyűlésén ki is hirdettek. Nagy Iván állításával ellentétben a család nem halt ki a nemességszerzőben. (NAGYIVÁN 6. köt. 230.) A nemeslevél megszerzése után legalább két fia született Komáromy Zsuzsannától: András (1674. dec. 14-én már ügyvédként aktív: BOROSY 1984. No. 1709.) és Gábor (*1659), akik a 17. század végén a Pest megyei Sükösdön telepedtek meg. Gábor korábban a Hont megyei Nagycsalomján (Velká Čalomija, SK) és Vácott is élt. (BOROVSKÝ 1910. 1. köt. 465. BOROVSKÝ 1911. 604. KÉSMÁRKY 2000. 174. Illetve a Késmárkyak html formátumban lévő családtörténeti gyűjtése.) Késmárky Albert 1678 októberében írott levelében maga is említi egyik fiát. (MOL X 1047. No. 836. – 40575. d.) Egy 1656. szept. 30-án felvett tanúvallatási jegyzőkönyv szerint Késmárky Albert akkor 45 éves, egy 1656. okt. 2-án végzett tanúvallatásban azonban 49 évesnek nevezik. (HORNÝK 1865. 189. MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 28a.) Valószínűleg az utóbbi adat áll közelebb a valósághoz. Idős

korában Késmárky Albert újránősült, feleségül vette Lakatos Erzsébetet (*1650 körül? – [valószínűleg jóval korábban]). (Késmárky-gyűjtés) Késmárky Albert 1678. okt. 18-án még életben van. (ld. lent) 1690-ben már halott. ♦ 1651 és 1666 között biztosan Nógrád vármegye esküdt ülnöke. (Első adatunk: a függelék. Köztes adatok: 1656. okt. 2. MOL P 449. 2. cs. Fasc. III. No. 28a. és 1661. márc. 14. NML IV. 1. b. 1. d. 1661/No. 3. Utolsó adatunk: 1666. jan. 11. NML IV. 11/I. Fasc. I. No. 8.) Az 1640-es évek elejétől húsz és fél éven át a Haller család szécsényi tiszttartója. (JAKUS 1985a. 150.) 1663-ban Kemény János özvegyének, Lónyay Annának szécsényi tiszttartója. (NAGYVÁN 6. köt. 230.) 1653. nov. 17-én Pozsonyban az alispán megbízásából ő adja át Pest-Pilis-Solt vármegyének a koronaórség fizetésére rendelt kölönadóját (*pecunia coronalis*) Ordódi Imrének, a Magyar Kamara főpénztárnokának. (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 74.) 1654. ápr. 9-én Paksi János (g) Szécsényben összehívott rendkívüli úrszékének ülnöke. (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 117.) Pető István 1660. márc. 8-án végrendeletében említi egy Késmárky Alberttel közös, ötszáz talléros sarcú török rabját, akit Olasz/Pozsgai Szőcs István önkényesen elengedett. (MOL P 481. 1. cs. Fasc. I. No. 35.) 1661. jan. 21-én Budai Bornemisza Bolgár Pál végrendeletének egyik tanúja. (JAKUS 1985b. 29.) 1664. aug. 23-án több más nemessel együtt Besztercebányáról ír levelet Koháry István özvegyének. (MOL P 1992. 1. cs. 6. t. 1664/f. 1–2.) 1670. ápr. 16-án losonci lakosként említik, Bujovszky Ferenc kér ellene Nógrád vármegyétől végrehajtást egy 127 forintos adósságra. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 15–16.) 1670. jún. 17-én tárgyalja Nógrád vármegye törvényszéke azt a pert, amelyet Liszkai Miklós indított Késmárky ellen rágalmazás miatt. Az ügyben Késmárkyt a bíróság előtti megjelenés elmulasztása miatt 1672. ápr. 5-én elmarasztalják, ám a két fél végül 1672. jún. 20-án mégis megegyezik. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 37–38. 159. 182–183. Az ügyet röviden ismerteti: BELITZKY 1972. 209.) 1671. nov. 9-én Valentin Demicher besztercebányai polgár kér ellene egy pénzbeli adósság miatt ismételt végrehajtást, ugyanis Késmárky (e) Nógrád vármegye korábbi ítéletével dacolva továbbra is az adósság miatt lefoglalt losonci házában lakik, és használja az ahhoz tartozó földeket. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 122.) 1676 és 1678 között biztosan a Koháryak szentantali (Svätý Anton, SK) jószágának tiszttartója. (Első adatunk: 1676. nov. 15. MOL X 1049. No. 1965. – C 775. d. Utolsó adatunk: 1678. okt. 18. MOL X 7324. No. 6436. – C 1086. d.) 1678. októberében több levélben is beszámol Balassa Juditnak és Koháry Farkasnak a Szentantalhoz közeli Selmechánya kuruc ostromáról és elfoglalásáról. (ld. a már említett levelet, illetve MOL X 1047. No. 836. – 40575. d., MOL X 7324. No. 6499–6500. – C 1087. d.) ♦ Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 24 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között. Az 1661. évi összeírásban azonban már a losonci járás nemesei között szerepel, összeg nélkül – mivel a mellette röviden megadott többi név is szécsényi nemesekhez tartozik, a bejegyzés valószínűleg téves, vagy nem tartozik szervesen az összeíráshoz. Egyelőre nem tudjuk, hol voltak Késmárky Albert birtokai.

Kis Anna – Kis Anna

- alperes (1658) **52**
- Török Péter gyöngyöspatai lakos felesége (1658) **52**
- lefejezésre ítélve (1658) **52**

(†1658?) A seregszék lefejezésre ítélte gyilkosság, paráznság és törökösség miatt.

Kis István (st/ st coll.) – *Stephanus Kis*

- alperes (1656, 1660) **3, 94**
- szécsényi katona (1656) **3**

(†1675 után) Szécsényi, majd füleki lovaskatona. Valószínűleg azonos azzal a Kis Istvánnal, aki az 1650 júniusában Bács megyében portyázó szécsényi lovasok között szerepel (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 193.) és valószínűleg azzal a Kis Istvánnal is, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében tűnik fel 2 lóval szolgáló, de távollévő katonaként, Csima Gergely főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) 1665. aug. 11-én egy több várból (Fülek, Korpona, Ónod, Szendrő) verbuválódott nagy portyázó csapat tagjaként a kiskunsági Szabadszálláson hatalmaskodik. „Szécsényi Kis Istók” néven említik. (BÁNKÚTI 2000. 157.) Wesselényi Ferenc nádor 1665. szept. 25-én kelt nyílt parancsa „Kis Istók”-ot a legrenitensebb füleki, ónodi, divényi és korponai vitézek sorában említi. (ILLÉSY 1897. 36–37.) 1665. okt. 27-én a kalocsai jobbágyok tesznek panaszt Wesselényi Ferencnek a végbeliek, főleg a zólyomi katonák pusztításai miatt. Köztük szerepel ismét „Szécsényi Kis Istók” névalakkal. (MOL E 199. 4. cs. I/50. t. f. 1.) Kis István füleki katona ellen 1675 áprilisában ismeretlen vétésé miatt ítéletet hozott a füleki seregszék. (MOL X 1047. No. 451. – 40574. d.)

Kis János (st coll) – *Joannes Kis, Kis Janos*

- alperes (1656) **3**
- megegyezés résztvevője (1656) **2**
- szécsényi katona (1656) **2, 3**
- a szécsényi belső vár lakója (1656) **2**

Valószínűleg azonos azzal a Kis Jánossal, aki 1644. aug. 10. körül szécsényi lovaskatonaként vesz részt Budai Bornemisza Bolgár Pál elfogásában (JAKUS 1987b. 33.). Valószínűleg nem azonos azzal a Kis Jánossal, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében egy lóval szolgáló katonaként szerepel, Bélteki Pál főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) Kis Jánost ugyanis egy 1668. dec. 13-án tartott füleki tanúvallatásban kb. 36 éves füleki katonaként említik (ANDJC Fd. 27. 39. cs. (II/3.) f. 52.), ami kizárja, hogy a már 1644-ben is aktív szécsényi katonával azonosítsuk. (A név gyakorisága miatt az is előfordulhat, hogy a két füleki adatumunk sem egy személyre vonatkozik.)

Kis János – *Kis Janos*

- a bogyiszlói lakosok mint alperesek képviselője a seregszék előtt (1659) **67**
- bogyiszlói lakos (1659) **67**

Kis Mátyás – *Kis Matio*

- alperes (1658) **37**
- szécsényi katona (1658) **37**

Lehetséges, hogy azonos azzal a Kis Mátyó kékkői katonával, akinek egy 1676. febr. 11-i tanúvallatásban említik özvegyét. (NML IV. 1. b. 2. d. 1677/No. 33.)

Kis Mátyásné – *Kis Mationé*

– megegyezése a seregszék előtt (1659) **69**

Kis Mihály ld. Martonosi Kis Mihály, Makai Kis Mihály

Kis Mihály /kürti/ – *Kis Mihaly*

– füleki katona (1659) **62**

– rabtartási szokásaira hivatkozás (1659) **62**

(†1674 után) A család későbbi nemesi előneve eredetileg második (helynévi) vezetéknév volt. A „Kürti” előnév valószínűleg a Heves megyében, Jászkisér mellett található Kürt település nevéből ered, de esetleg a Nógrád megye szécsényi járásában fekvő (Erdő)kürt is szóba kerülhet. Kürti Kis Mihálynak bizonyosan közeli rokona (talán apja?) az a kürti Kis Gergely, akit Kőszögi Mátyás mizsei (Heves megye – Jászság) paraszt említ egy 1644. jan. 27-én folytatott füleki tanúvallatás során. (FEKETE 1861. 133.) Kürti Kis Mihály, felesége: Nagy-Mátyás Erzsébet, leányuk: Erzsébet és sógorának: Takács Tamásnak családja 1662. máj. 26-án kapnak I. Lipóttól címeres nemeslevelet, amelyet 1662. okt. 28-án hirdetnek ki Nógrád vármegye közgyűlésén. (NAGYIVÁN 6. köt. 250.) ♦ Valószínűleg ő az a Kis Mihály füleki katona, akinek 1647-ben Nagykovács egy pár karmazsin csizmát ajándékoz, mivel embereinek nem engedte a szolnoki törököket a mezővárosban levágni. (NOVÁK 1994. 104.) Kürti Kis Mihályt 1658. jan. 3-án (ld. lent) és 1659. máj. 15-én is füleki lovashadnagyként említik. Az utóbbi esetben azzal kapcsolatban, hogy egyik katonáját Nádudvaron II. Rákóczi György erdélyi fejedelem katonái kifosztották. (MOL P 1992. 1. cs. 5. t. 1659/ f. 4-5.) Még 1665. okt. 25-én is füleki lovashadnagy. (SUGÁR 2001. No. 151.) 1656. máj. 17-én Iványi Fekete László füleki alkapitány értesíti Koháry Istvánt, hogy Kis Mihályt küldte hozzá egy portya előkészítésére. (MOL X 1047. No. 423. – 40574. d.) 1657-ben a Magyar Kamara a hódolt Szeged város tisztartójának (vsz. *administrator*) akarja kinevezni, de nem vállalja el a tisztséget. (SZAKÁLY 1983. 713.) 1666. jún. 11-én Wesselényi Ferenc említi Bálteki Pálnak írt levelében, hogy Kis Mihály a lázadó Ballassa Imre divényi vára alatt portyázott. (MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. No. 1001.) 1674. júl. 6-án kürti Kis Mihály Csohány Gáspár ónodi tiszt jászberényi bevallásának egyik tanúja. (BOTKA 1988. 317–318.) ♦ 1653. márc. 21-én kétszáz birodalmi tallér illetve százhatvan magyar forint kölcsönt nyújt mellétei Barna Ferencnek, aki ennek fejében neki zálogosítja el Nógrád megyei jószágai közül mikóházai részbirtokát és Kisarany pusztá felét. (SUGÁR 2001. No. 124–125.) Nógrád vármegye 1658. évi összeírásában füleki lovashadnagyként szerepel, 33 dénáros összeggel, a füleki járás fél-nemesei (*seminobiles/agiles*) között, az 1663. évi összeírásban ugyanakkora összeggel tüntetik fel, de már a birtokos nemesek között, közvetlenül horti Kovács János füleki lovashadnagy után. (Az utóbbi helyen szereplő névalak (*Michael Kis de Kürth*) és a státusz változása teszik egyértelművé az azonosítást.)

Kis Miklós (v. coll/ n, v coll.)– *Kis Miklos*

– a szécsényi seregszék jegyzője (1651) **F**

– a szécsényi seregszék belső tagja (1659–1661) **54, 61–62, 64, 66, 74, 84, 85, 89, 92, 98**

– felperes (1660) **80**

- szécsényi strázsamester (1651, 1659–1660) **F, 61, 84, 85**
- már nem szécsényi strázsamester (?) (1660) **92, 98**

1638. ápr. 15-én a szécsényi vár seregjegyzője. (NML VIII. 701. 9. d. IV/4.) 1642. dec. 11-én szécsényi vásárbíró (*judex forensis*). (MOL P 287. Ser. I. Fasc. C. No. 137.) 1650. jún. 30-án szécsényi strázsamester. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 193.) 1651-ben özvegy Szakály Pálné Géczi Ilona Szécsényben tett végrendeletének egyik tanúja. (NML XIV. 3. D/1. f. 1548–1549.) 1651. febr. 25-én a szécsényi seregszék jegyzője (*sedis judicariae militum praesidii Szeczeniensis juratus notarius*) és szécsényi strázsamester. (ld. Függelék)

Kocsis György – *Kocsis György*

- felesége mint alperes (1658) **40**

Kocsó Albert (v coll.) – *Koczó Albert*

- az egri kezes rabok mint felperesek képviselője (1659) **54**
- egri kezes rab (1659) **54**

A Kocsó családnév előfordul például a 17. századi Kecskeméten. (pl. Kocsó Pál 1670. IVÁNYOSI-SZABÓ 2008. 1. köt. 326. Kocsó János 1671. uo. 346. 1673. uo. 389. etc.) Szerepel Kocsó Albert neve egy 1656 előtti keltezetlen jegyzékben, amely a szécsényi vitézek egyik zsákmányának felosztásáról szól (MOL X 7824. No. 12403. – C 1275 d.), tehát fogságba esése előtt szécsényi lovaskatona volt. 1669. dec. 11–12-én még mindig rab (vagy már megint rab), Pest-Pilis-Solt vármegye négy forintot utal ki számára. (BOROSY 1984. No. 1398.)

Koháry István /csábrági/ báró (tek, nagys/ sp, m) – *Stephanus Kohari/Koharj, Kohari/ Koharj/Koharij/Kohárj Istvan/István*

- a szécsényi seregszék összehívója (1656–1661) **1, 4, 11–14, 27, 36–37, 39, 43, 49, 52–54, 64, 66, 73–74, 83, 85, 96**
- hivatalból felperes (1656–1661) **5, 12, 13, 23, 37, 53, 62, 74, 83, 96**
- felperes (1658, 1660) **52, 86**
- eljárása egy gyöngyöspatai férjgyilkos asszony és bűntársa ellen (1658) **53**
- szécsényi (fő)kapitány (1656–1661) **1, 5, 11–12, 14, 23, 27, 37, 42, 53, 62, 89, 96**
- füleki főkapitány (1658–1659) **42, 62**
- szécsényi belső várbeli „palotája”, a seregszék helyszíne (1656–1658) **3, 9, 23, 25, 28–29, 36, 53, 96**
- acsai jobbágya: Kardos Mihály alperes (1657) **23**
- gyöngyöspatai jobbágya: Török Péter, az alperes Kis Anna férje (1658) **52**
- károsult jobbágya (1660) **86**

(†1664. júl. 19.) Hont vármegyei eredetű régi család sarja. (NAGYIVÁN 6. köt. 288–294. BOROVSKY 1906. 454–477.) Apja Koháry Péter (†1632. máj. 2–6.: JEDLICSKA 1910. 102.: No. 196., 103.: No. 198. és 105–106.: No. 202., KOMÁROMY 1911. valamint ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 267. f. 25. és ÖStA HHStA FA Erdődy Lad. 101. Fasc. 8. 1632. máj. 6., Dévény), dunáninneni kerületi és bányavidéki főkapitány-helyettes (1611–1632), aki 1616-ban bárói címet nyer a család számára, anyja pedig Kazy Bor-

bála. Koháry István első felesége divékújfalusi Újfalussy Éva (BOROVSKY 1906. 462. Nagy Ivánnál tévesen második feleségként. NAGYIVÁN 6. köt. 288. Nagy Iván hibás adataira már Illésy János is felhívta a figyelmet: ILLÉSY 1885. 4.) Második felesége gyarmati Balassa Judit (†1684), Balassa Imre és magyarbéli Bosnyák Judit leánya, akivel 1648. jan. 15–16-án üli lakodalmát, a Trencsén megyei Biccén (Bytča, SK). Tőle születnek gyermekei, elsőként 1649. márc. 12-én ifj. (II.) Koháry István: a későbbi füleki főkapitány, országbíró és neves költő. (THALY 1878. 400. BOROVSKY 1906. 462.) Ismert Koháry István 1651-ben készített portréja. (WIDEMAN 1652. No. 47.) ♦ 1629. márc. 10-én Koháry Istvánt említik a szitnyai és csábrági uradalmak inscriptiójáról szóló királyi oklevélben. (MOL A 57. 7. köt. 839–842.) Koháry István 1640. máj. 17. és 1647. jan. 1. között biztosan Batthyány Ádám hét lóval szolgáló elsőrendű udvari familiárisa. (BENDA-KOLTAI 2004.) Kevéssel 1647. szept. 23. után nevezik ki a szécsényi vár (fő)kapitányává, Forgách Ádám javaslatára. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 174. Mocsáry ezt az iratot tévesen interpretálja kinevezésként: MOCSÁRY 1820–1826. III. köt. 189.) A tisztségre ekkor felmerült Forgách Ferenc neve is, ám végül többszörös egyeztetés után Koháry nyerte el azt, akit Forgách generális tartozott tisztebe beiktatni. (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 296. f. 294. és Reg. Bd. 297. f. 247., f. 261.) 1653–1654-ben Koháry neve többször felmerül felső-magyarországi főkapitány-helyettesnek, de végül nem vállalja el azt. (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 309. f. 106., uo. Exp. Bd. 307. 1653. f. 381., 1653. f. 411., 1654. f. 46., f. 431., uo. Reg. Bd. 308. f. 97. és uo. Reg. Bd. 310. f. 27.) 1657. januárjában és februárjában Wesselényi Ferenc nádor füleki főkapitánynak is javasolja (szécsényi posztja megtartása mellett), mégpedig oly módon, hogy halála után fia, ifj. (II.) Koháry István (1649–1731) is örökölhessen tiszte. (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 316. f. 20., f. 71., f. 88.) Febr. 14-én Koháry a nádor által kért, örökölhető módon megkapja a füleki főkapitányságot (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 317. f. 60., f. 61., f. 72. és ÖStA KA Best. No. 1500.), amiről az Udvari Kamarát is értesítik. (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 317. f. 73. és ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. 200. Konv. 1657. Juli f. 42–49.) 1657. októberében, Wesselényi Ferenc lemondását követően – amelyet I. Lipót király végül nem fogad el – Koháry István neve is felmerül a felső-magyarországi főkapitányi posztra. (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 316a. f. 106.) 1657. júl. 18-án Koháry 1000 magyar lovas felfogadására kap parancsot, miként Pálffy Miklós is, aki a 2000 lovas fő-, Koháry pedig alkapitánya lesz. (ÖStA KA Best. No. 1575. és ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 317. f. 272. f. 273.: „*vicecapitaneus über die hungarische leichte reuterey*”) 1661. márc. 22-én I. Lipót magyar királyi tanácsosává (*consiliarius*) (MOL X 7824. No. 7170. – C 1124. d.), 1661. ápr. 10-én pedig Balassa Ferenc helyére Hont vármegye főispánjává nevezi ki. (BOROVSKY 1906. 344. 462.) 1661. aug. 30-án toborzólevelet kap I. Lipóttól 500 magyar lovas felfogadására. (MOL X 7824. No. 7154–7155. – C 1124. d. és ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 323. f. 424. f. 454. f. 456. és uo. Reg. Bd. 324. f. 214–215.) 1661. szept. 27-én egy mezei lovasezred ezredesének (*certorum militum equestris ordinis campestrum colonellus*) nevezik. (MOL X 1047. No. 270. – 40574. d.) 1663. aug. 29-én Wesselényi Ferenc nádor Hont, Nógrád és Pest-Pilis-Solt vármegyék számára az érsekújvári ostrom miatt kiadott általános hadbahívó pátense Koháry Istvánt nevezi meg a vármegyei felkelők parancsnokaként. (MOL X 7824. No. 7161. – C 1124. d. és ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 327. f. 163.) 1664. áprilisában a lévai vár visszafoglalásáért indított hadjárat magyar fővezérévé rendelik. 1664. júl. 8-

án Koháryt „*őfelsége Dunán innen való magyar hadainak főgenerálisa*” titulussal illetik. (MOL X 7824. No. 7131. – C 1123. d.) Július elején már le akar mondani a mezei had parancsnokságáról, és vissza is indul Fülekre, ám I. Lipót 1664. júl. 9-i parancsa maradásra kötelezi. (MOL X 7824. No. 7133. – C 1123. d.) A hadjárat során 1664. július 19-én a lévai vár előterében életét veszti. (ILLÉSY 1893c. RÓNAI HORVÁTH 1894. 306–313. MOCSÁRY 1820–1826. III. köt. 49–52. A tiszteletére a Léva melletti Garamkesziben emelt emlékkápolna felirata: MOL X 7824. No. 7149. – C 1124. d. Hátramaradt ingóságainak 1664. aug. 4-én felvett leltára: THALY 1885.) Temetése Csábrágon, végleges sírhelye pedig a garamszentbenedeki apátsági templomban. (HAICZL 1933. 83.) ♦ A Koháry-család 1622-től a csábrági és szitnyai uradalom (Hont illetve kisebb részt Nógrád megyék) zálogbirtokosa, egyre erősödő jogcímmel. (1622. MOL A 57. 7. köt. 202–204. 1629. uo. 839–842. 1654. MOL A 57. 11. köt. 153–157.) Koháry István 1647. nov. 18-án, majd 1650. máj. 7-én – két részletben – zálogba veszi Forgách Ádámtól a szécsényi uradalomnak a Forgách-család által bírt részét. (MOL P 1883. 1. cs. f. 35–36. és f. 46–47. Kiadása: PÁLMÁNY 1986b.) Katolikus. Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 10 forintos összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Koós Tamás (v coll.) – *Koos Tamás*

- a szécsényi seregszék belső tagja (1651) **F**
- szécsényi gyaloghadnagy (gyalogvajda) (1651) **F**

Szécsény 1605. évi urbáriumában szerepel telkes jobbágyként egy Koós Miklós, aki talán rokona Koós Tamásnak. (MOL E 156. UC 11:49. (a) 104.) Lehetséges, hogy Koós Tamásnak köze van a később Nógrád megyében is feltűnő Koós családhoz vagy családokhoz is. (NAGYIVÁN 6. köt. 342–343.)

Kornis János – *Kornis Janos*

- felperes (1659) **73**
- (karancs)sági lakos (1659) **73**

Korponai Varga György (v) – *Korponai/Korponaj Varga Györgj*

- szécsényi vásárbíróvá választása a lovasság részéről (1657) **25**
- szécsényi lovaskatona (1657) **25**
- szécsényi vásárbíró (1658) **38, 40**
- Csollak Pál alperest kikiáltja (1658) **38, 40**

Helynévi vezetéke a Zólyom megyei Korpona (Krupina, SK) városra utal. Talán fia annak a Korponai Varga Pál vargamesternek, aki a szécsényi vargák és csizmadiák 1617. évi céhlevelében szerepel. (Kiadása: PÁLMÁNY 1982b. 58.) ♦ Talán azonos azzal a Korponai György váci vargamesterrel, aki a jászberényi vargák 1655. júl. 3-án kelt, a váci céh által kiadott céhszabályzatában szerepel. (BOTKA 1988. 266.) Lehetséges, hogy azonos azzal a Varga Györggyel, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében egy lóval szolgáló távollévő katonaként szerepel, Bélteki Pál főhadnagy századában. Csima Gergely századában azonban szintén volt egy Varga György, akit ugyan-csak egy lóval tüntettek fel. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.)

Kosuth Pál – *Kosut Pál*

- alperes, kezes (1659) **73**

- szécsényi lakos (1659) **73**

Szinte biztos, hogy nem a Turóc megyei eredetű kossuthfalvi Kossuth család egyik tagjáról van szó, amely a kora újkor folyamán Nógrád vármegyében is szerzett birtokokat. (NAGYIVÁN 6. köt. 380.) A szlovák Kosuth/Kossuth (Kohút = kakas) vezetéknév közrendű családok körében is nagyon gyakori volt a régióban. Így például a Szécsény melletti, a mezővárostól délnyugatra fekvő Varsányban a 16. században élt egy *Kosud* jobbágycsalád. (PÁLMÁNY 2000. 27–31. 34.)

Kovács András – *Kovacz Andras*

- alperes (1657) **19**
- pribék (1657) **19**
- Tót Mihály rokona (1657) **19**

Valószínűleg viszneki (Heves m) jobbágy. Rokona, Tót Mihály legalábbis ott él.

Kovács András (v coll.) – *Kovacz Andras*

- felperes (1660) **84**
- szécsényi lovaskatona (1660) **84**
- a szécsényi belső vár lakója (1660) **84**

Talán azonos azzal a Kovács Andrással, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében egy lóval szolgáló katonaként szerepel, Bélteki Pál főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.)

Kovács György – *Kovacz Giörgy*

- felperes (1657) **28**

Lehetséges, hogy azonos azzal a Kovács Györggyel, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében két lóval szolgáló katonaként szerepel, Kónya Pál főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) Elképzelhető, hogy azonos azzal a Kovács György [füleki katonával] is, aki 1676-ban a Heves megyei Tarnaörsön hatalmaskodik, és csak társa: Kökényesi Mihály akadályozza meg a tarnaörsi [katolikus] templom kifosztásában. (A forrást idézi: SOÓS 1975. 471.)

Kovács György – *Kovacz Gijurka*

- alperes (1657) **34**
- karancsberényi gulyás/juhász (1657) **33–34**
- kiszabadítja Oláh Mihály szolnoki vasas rabot (1657) **34**

Kovács Jakab – *Kovacz Jakab*

- említve Faragó György házának seregszéki felbecslésekor (1659) **59**

Valószínűleg szécsényi katona, mert a seregszéki jegyzőkönyvben fizetéséről van szó, mint lefoglalandó ingóságról.

Kovács János /horti/ (nemz, v)– *Joannes Kovacz*

- füleki lovashadnagy (1651) **F**
- a szécsényi seregszék külső tagja (1651) **F**

(*1603 körül–†1669 után) Kovács Pál (†1641 után) füleki lovas hadnagynak, utóbb talán alkapitánynak (1642 Bizonytalan adatok: BOROVSKY 1911. 425. PARTI 2007. 182.) fiáról van szó, aki feleségével: Zsuzsannával és gyermekeivel – köztük Jánossal – együtt 1613. márc. 26-án kapott II. Mátyás magyar királytól címeres nemeslevelet. Az adományt még abban az évben kihirdették Nógrád vármegye közgyűlésén. Az adomány idején Kovács Pál már füleki hadnagy (*praesidii nostri Filekiensis certorum equitum capitaneus*). (NAGYIVÁN 6. köt. 391. A címeres nemeslevél Nagy Iván-féle másolata: NML XIV. 3. D/5. No. 35.) Kovács János felesége 1666-ban Pápis Orsolya (nemz.). (SUGÁR 2001. No. 155.) Kovács Jánost egy 1668. dec. 13-án tartott füleki tanúvallatásban kb. 65 évesnek nevezik. (ANDJC Fd. 27. 39. cs. (II/3.) f. 54.) 1669. jan. 18-án Kovács János pecsétjével erősíti meg a füleki vitézek Esterházy Pál bányavidéki főkapitánynak írott panaszlevelét, ekkor tehát még él. (MERÉNYI 1897b. 639.) ♦ Wesselényi Ferenc 1666. jan. 29-én írott leveléből kiderül, hogy Kovács János „Bosnyák Tamás és Wesselényi Ferenc [füleki főkapitányok (1605–1634, ill. 1635–1646)] keze alatt nőtt és nevelkedett katona”, azaz az 1620-as évek végén már mindenképpen füleki katona volt. (MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. 1023.) A foglyul esett egri janicsároknak az 1630-as években (?) összeállított listájában szerepel a füleki Kovács Jánosnak egy 25000 akcse sarcú rabja: Musztafa bölük-bási. (VELICS-KAMMERER 1890. 739.) Kovács János 1650. okt. 8-án (NML VIII. 701. 9. d. IV/4.) és 1660. jún. 19-én (JAKUS 1985a. 118.) is füleki lovashadnagy. 1662. júl. 6-án lovashadnagyként a füleki vár helyettes kapitánya. (MOL X 1047. No. 437. – 40574. d.) Az 1660-as években rendszeresen helyettes kapitány. (néha helyettes alkapitánynak titulálva. pl. MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. 1023.) 1657 nyarán a Magyar Kamara a szegediek javaslatára a hódolt Szeged város tisztartójává nevezi ki. Ezt a civil tisztségét valószínűleg az 1660-as évek elejéig tölti be – az elégedetlen Kamara már 1660 júliusában le akarja tenni. (SZAKÁLY 1983. 713.) 1666 tavaszán-nyarán ő vezeti a fülekiek kontingensét a Balassa Imre ellen hadműveletekben. (Wesselényi Ferenc nádor Kovácsnak szóló parancsa: 1666. febr. 10. MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. No. 1004.) Még 1668. dec. 13-án, sőt valószínűleg 1669. jan. 18-án is Füleken volt lovas főhadnagy (*supremus belli dux*). (ANDJC Fd. 27. 39. cs. (II/3.) f. 54. és MERÉNYI 1897b. 639.) 1668. febr. 9–10-én teszi le az esküt Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt ülnökeként. (BOROSY 1984. No. 1205.) Ennek megfelelően 1668. febr. 11-én horti Kovács Jánost már e tisztt birtokosaként említik. (SUGÁR 2001. No. 160. Ugyanaz: MOL A 57. 14. köt. 124–128.) 1668. júl. 11-én megerősítik Heves-Külső-Szolnok vármegye esküdt ülnökeként. (SZEDERKÉNYI 1891. 297.) 1666. febr. 8-ára Wesselényi Ferenc nádor tanácskozássra hívja zólyomlipcsei várába. (MOL E 199. 8. cs. IV/4. No. 413.) Több levele is megmaradt a Koháry-család levéltárának különböző sorozataiban. ♦ Apja: Kovács Pál Wesselényi Ferenctől megszerzett egy füleki házat és az ún. „*Királykapuja előtt való majort*”, amelyekre 1640-ben Esterházy Miklós nádortól adományt is nyert. (BOROVSKY 1911. 605.) Talán horti Kovács János az a Kovács János, akinek 1654-ben a Nógrád megyei Romhányban említik jobbágynak. (BOROSY 1998. No. 114.) 1663-ban és 1667-ben horti Kovács János a Pest megyei Hernád pusztá birtokosaként lép fel. (BOROSY 1983. No. 828. BOROSY 1984. No. 1201.) 1666-ban feleségével és leányával: horti Kovács Évával, illetve annak férjével: Fügedi Istvánnal (nemz., v) együtt zálogba veszi Ragyolci Péter egri kanonoktól annak a Nógrád megyei Ragyolcon (Radzovce, Sk) lévő részjóságát. (SUGÁR 2001. No. 155.) Katolikus. (SZEDERKÉNYI 1891. 301. SZAKÁLY 1983. 713.) Nógrád vármegye 1658. és

1663. évi nemesi összeírásában is a füleki járás birtokos nemesei között szerepel, előbb 24 dénáros, majd 36 dénáros összeggel.

Kovács János (nob) – *Kovács János*
– felperes (1659) **68**

Valószínűleg azzal a Kovács Jánossal azonos, aki Nógrád vármegye 1658. évi összeírásában a szécsényi járás birtokos nemesei között szerepel, 33 dénáros összeggel, és nem horti Kovács János füleki lovashadnaggyal.

Kovács Judit, Benke Mátyás özvegye 1659 – *Kovácz Judit*

Kovács Pál – *Kovács Pal*
– megegyezése a szécsényi seregszék előtt (1659) **70**

Kozári György (nob) – *Geörgius Koszari/Kozari/Kozarij*
– alperes (1656) **11**

(*1620 után–†1668 után) Gyöngyösi református armalista család tagja, amelynek neve talán a Nógrád megyében, Ecseg falutól északkeletre található Kozár (ma: Kozárd) nevéből ered, ám ez a Kozár már 1580-ban is puszta volt. Ugyanígy elképzelhető az is, hogy a család valamelyik dunántúli Kozár településről származott. (A családról és ismert tagjairól: NÉMETH 1991. 8–9. 34–36.) Kozári György apja: Kozári Péter (†1650 után) 1614. nov. 25-én költözött a nagy hevesi mezővárosba (talán a Heves megyei Füzesabonyból), ahol malom és szőlőtulajdonosként tekintélyes vagyona tette szert, adósai közé tartozott Koháry István és Forgách Ádám is. Mintegy öt évvel később maga és családja részére II. Mátyástól nemeslevelet szerzett, amelyet 1620. márc. 9-én hirdettek ki Füleken Heves-Külső-Szolnok vármegye közgyűlésén. Kozári György minden bizonnyal a nemesség elnyerése után született, mert a nemeslevélben nem szerepel. (SZENDREI 1890. 87. OROSZ 1906. 160.) Kozári Péter 1639. máj. 2-án és 1643. márc. 4-én Heves-Külső-Szolnok vármegye hódolt esküdtjeként tűnik fel. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. C. No. 226. SZEDERKÉNYI 1891. 333.) Kozári Péter 1643-ban és 1650-ben is a hódoltsági Gyöngyös mezővárosban élt. (DERL C/64. 2b. 21. d. 7. t. No. 23. 1650. jan. 15-én tett sajátkezű végrendelete: NÉMETH 1991. 34–36.) ♦ Nagykőrös mezőváros 1648-ban Gyöngyösi Kozári György által küld ötszáz forintot Wesselényi Ferenc nádor Gyöngyösön bort vásárló emberének: Sidi Lukácsnak. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 149.) Kozári Györgyöt 1655. márc. 13-án, 1663. márc. 21-én és 1668. máj. 12-én is Heves-Külső-Szolnok vármegye (hódolt) esküdt ülnökeként említik. (LÉNÁRT 1984. 267. NÉMETH 1991. 38–39. 50–51.) 1668. jún. 26-án pedig Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt ülnökeként szerepel. (BOROSY 1999. No. 203.) 1660. jan. 28-án Heves-Külső-Szolnok vármegye szolgabíró választásának egyik jelöltje, de végül Nádudvari Jánost választják meg. (SZEDERKÉNYI 1891. 292.) Németh Gábor szerint 1664-ben Kozári György hódolt szolgabíró. (NÉMETH 1991. 9.) 1666. aug. 30-án Losoncon Kozári György az egyik tanúja Darvas János és Ráday Gáspár bevallásának. (DERL C/64. 2b. 57. d. 13. t. No. 11.) A gyöngyösi ispotályper kapcsán 1668. jan. 14-én Füleken végzett tanúvallatás egyik tanúja Kozári Györgyöt a hatvani és egri törököknek panaszkodó gyöngyösi református polgárok között említi. (MOL X 7824. No. 12188. – C 1229. d. SZAKÁLY 1981b. 9.) ♦ 1669-ben említik a

Kozári családnak a Heves megyei (Gyöngyös)püspökiben található malmát. (NÉMETH 1991. 52. 1675-ben Kozári Pál kezén: SZEDERKÉNYI 1891. 450.) Ugyanennek a malomnak („Kozári-malom”) egy porciója feltűnik azon korábban elkobzott ingatlankok között, amelyeket a gyöngyösi reformátusok sikerrel kérnek vissza II. Rákóczi Ferenc 1705. évi szécsényi országgyűlése előtt. (KLIMÓ 1891. 10. 12.)

Kökényesi István – *Kókeniessj/Kökeniesi/Kökeniessi/Kökeniessj Istok*

- felperes (1658) **46**
- kezeség miatt rabként Szolnokra viszik (1660) **91**
- Kállai György rokona (1660) **91**

Vezetékneve a Nógrád megye szécsényi járásában, a megye déli szélén található Kökényes község nevéből ered. ♦ Szécsényi lovaskatona. A vár 1663. évi feladása után Fülekre kerül. A füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében egy lóval szolgáló katonaként szerepel, Csima Gergely főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.)

Kökényesi Mihály – *Kőkeniessi Mihali*

- a seregszék kötelezi Karaszi János és Nyikon Gergely előállítására (1661) **96**

(†1679 után) Vezetékneve a Nógrád megye szécsényi járásában, a megye déli szélén található Kökényes község nevéből ered. Talán rokona a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő Kökényesi István és az a Kökényesi János – vsz. füleki – katona, aki 1679. jún. 26-án Kecskeméten hatalmaskodik. (IVÁNYOSI-SZABÓ 2008. 2. köt. 564.) ♦ Szécsényi lovaskatona. Szerepel a neve egy 1656 előtti keltezetlen jegyzékben, amely a szécsényi vitézek egyik zsákmányának felosztásáról szól. (MOL X 7824. No. 12403. – C 1275 d.) Ugyanitt „szolgáját” is említik, tehát lovaskatona volt, és olyan, aki legalább két lóval szolgál. A vár 1663. évi feladása után Fülekre kerül. A füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében két lóval szolgáló lovasként szerepel, Csima Gergely főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) 1666. jan. 12-én Pest-Pilis-Solt vármegye az elhunyt Izsáki Gergely lovait és egyéb az alispán kezénél lévő ingóságait az örökösödési per eldöntéséig eskü mellett Kökényesi Mihályra és Jánosra (st coll.) bízta. (BOROSY 1984. No. 1032.) 1674. szept. 18–19-én Kökényesi Mihály füleki katonaként szerepel Pest-Pilis-Solt vármegyének a legtöbbet hatalmaskodó végvári vitézekről összeállított feketelistáján. (uo. No. 1694.) 1676-ban ő akadályozza meg társát: Kovács Györgyöt abban, hogy kifossa a Heves megyei Tarnaörs [katolikus] templomát. (A forrást idézi: SOÓS 1975. 471.) 1677. márc. 20-án Ibrahim szécsényi bég egyik panaszlevelében szerepel mint fosztogató füleki katona. (PÁLMÁNY 1984. 66.) 1679. aug. 23-án a kisérei birtokosok tiltakoznak Heves-Külső-Szolnok vármegye előtt, mert Almásy András gyöngyösi plébános és testvére: Almásy János a Kisérdére mint kuriális pusztára jogtalanul kivetett tizedet eladta (bérbe adta) Kökényesi Mihálynak. (DEZSÉRI-BACHÓ 1941. 153.) Egy keltezetlen, az 1678 és 1682 közötti időszakból származó levélben füleki lovashadnagyként szerepel, és társával Lénárt Péter hadnaggal együtt Pelsőc vidéki (Gömör megyei) falvakat szólít fel, hogy szolgáltassanak élelmiszereket katonáik számára. (MOL X 1047. No. 854.– 40575. d.)

Kőmíves Jeremiás – *Kömíves Jeremias*

- a seregszék megfogadja fal építésére (1660) **74**

- besztercebányai lakos (1660) 74
- [kőműves] mester (1660) 74

Valószínűleg egy német családnévvel rendelkező és Jeremias keresztnévű besztercebányai kőműves, akit csak magyar nyelvi közegben emlegethettek ezen a néven.

Kőszegi István (n, v) – *Kőszögi Istvan*

- felperes (1660) 90
- megegyezése az ácsokkal a seregszék előtt (1660) 90
- feleségének halála (1660) 90
- háza (1660) 90

Vezetékneve leginkább a Vas megyei Kőszeg városra, vagy még inkább a Baranya megyei Kiskőszeg falura utal. Közelebbről nem ismert nemesi család tagja. (Szórványadatok „Kőszögi” családnévű nemesekre: KEMPELEN 1911–1932. 6. köt. 254. A 18. századból: HECKENAST 2005. 251.) A Kőszögi családnév egyébként a Jászságban is előfordul, egy 1644. jan. 27-én Füleken tartott tanúvallatás során Kőszögi Mátyás negyvenéves mizsei jobbágy is vallomást tesz. (FEKETE 1861. 133.) ♦ 1638. szept. 4-én Kőszegi István (e) uzapanyiti Dósa Tamás (g) mint felperes ügyvédje abban a perben, amelyet az Nógrád vármegye alispáni széke előtt indított magyarbéli Bosnyák Judit (g, m) ellen. (NML IV. 11/1. Fasc. I. No. 1.) A seregszéki jegyzőkönyv vezetésének idején szécsényi lovaskatona, valószínűleg Koháry István személyes kíséretének, a közvetlenül általa vezényelt egységnek tagja. Familiárisként többször lát el bizalmi feladatokat. 1657. dec. 6-án Koháry megbízásából a Pálffyakhoz indul a Pozsony megyei Vöröskőre (Červený Kameň, SK). 1661. márc. 14-én pert nyer egy bizonyos kinnlévősége kapcsán a Kochlach család ellen a besztercebányai városi tanács előtt. (MOL E 199. 10. cs. IV/5. t. No. 78.) 1661. máj. 6-án Balassa Ádám panaszt tesz Koháry Istvánnak, hogy egy Koháryval közös rabját, amelyben bírt részét a (fő)kapitány Kőszeginek átengedte, a katona az ő engedélye nélkül értékesítette, és a teljes bevételt megtartotta magának. (MOL X 1049. No. 1120. – C 769. d. Ugyanehhez: MOL X 7824. No. 7147. – C 1124. d.) 1664. márc. 28. előtt néhány nappal levelet visz a Bécsben tanuló ifjabb (II.) Koháry Istvántól apjának. (MOL X 1049. No. 1129. – C 769. d. 1664. febr. 9-én indul Szabó Istvánnal: MOL X 7824. No. 12491. – C 1275.) A vár 1663. évi feladása után Fülekre kerül. A füleki lovasság 1664 táján írott mustra-jegyzékében két lóval szolgáló lovaskatonaként szerepel, Bélteki Pál főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) 1665-ben a Nógrád vármegyei terhek megfizetését megtagadó ecsegi lakosok elfogják és kifosztják a hozzájuk küldött Kőszegi (Kőszögi) Istvánt (e). A vármegye rendkívüli törvényszéke ítéletében Kőszeginek adja a falura kiszabott pénzbüntetés felét: száz forintot. (NML IV. 11/1. Fasc. I. No. 8.) 1667 őszén Kőszegi (Kőszögi) István több más nemes társaságában a kiskunsági Szabadszálláson jár, talán adót behajtani. A szabadszállásiaiak 1668. jan. 11-én kelt panaszlevele Kőszegit állítólag szerencsi lakosnak nevezi. (BÁNKÚTI 2000. 159.)

Krátky [Gergely]né – *Kratkiné*

- felperes (1659) 70

Férje jellegzetes és gyakori szlovák családnévet visel (*Krátky* = rövid, alacsony). Valószínűleg annak a Krátky Gergelynek felesége, aki a füleki lovasság 1664 táján írott

mustrajegyzékében két lóval szolgáló katonaként szerepel, Bélteki Pál főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) Krátky Gergely, ahogy Bélteki századának legtöbb tagja, korábban szécsényi lovas lehetett. 1674. szept. 18–19-én Krátky Gergely szintén füleki katonaként szerepel Pest-Pilis-Solt vármegyének a legtöbbet hatalmaskodó végvári vitézekről összeállított feketelistáján. (BOROSY 1984. No. 1694.)

Krucsay György /nádí/ (nob) – Georgius/Geörgius Krucsaj/Krucsay/Kruczaj/Kruczay /Kruczaj

- Szőcs Ambrus és alperes társai ügyvédje 1651 F
- Szadai Erzsébet felperes ügyvédje (1656) 5
- Varga Judit felperes ügyvédje (1656) 8
- Molnár Benedek felperes ügyvédje (1660) 74
- Kovács András és Molnár János felperesek ügyvédje (1660) 84
- Füstös István alperes ügyvédje (1660) 93
- ismeretlen felperes ügyvédje (1660) 94

Zemplén vármegyéből származó nemesi család tagja. A családnév a Zemplén megyei Krucsó (Kručov, SK) falunévből ered. (NAGYIVÁN 6. köt 471. Családtagok a 18. századból: HECKENAST 2005. 253–254.) ♦ 1646. okt. 9-én Szécsényben többek képviseletében ő mond ellent Semlyéki János és Dersfy János Nógrád és Pest vármegyei iktatásának. (DERL C/64. 2c. 78. d. No. 6.) 1654. máj. 11–12-én a szécsényi harmincados ellenőrének (*contrascriba*), Jeszenszky Máténak helyettese. (TÓTH 2001. No. 1269.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában a szécsényi járás armalista nemesei között szerepel, adóját ismeretlen okból elengedték.

Kucsik Demeter – Kuczik Döme

- említve Fülöp Mihály és Tassi István perében (1660) 86
- „hada” [hadnagysága] (1660) 86

Valószínűleg rokona annak a Kucsik Mihály szécsényi lovaskatonának, aki az 1650 júniusában Bács megyében portyázó lovasok között szerepel. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 193.)

Kun István (st) – Stephanus Kun, Kun Istvan/István

- felperes (1660) 75, 78
- ismeretlen nevű ügyvédje (1660) 78
- drégelypalánki lakos (1660) 75

Kurta Máté – Kurtha Mate

- alperes (1659) 56
- ecsegi lakos (1659) 56
- fia Füleken rab (1659) 56

A Kurta-család már egy 1605. évi urbáriumban is feltűnik Ecseg lakói között. (MOL E 156. UC 11:49. (a) 111. Igaz, Kurta Berta telke itt elhagyottként feltüntetve.) Kurta Máté minden bizonnyal rokona annak a szintén ecsegi Kurta (*Kwrtha*) Andrásnak, akit 1642 végén törökösséggel vádolnak, és aki feltehetően a falu bírása vagy egyik esküdtje volt. (MOL P 287 Ser. I. Fasc. C No. 137.) Egyértelműen rokona az a Kurta

Tamás is, aki 1672-ben az ecsegi „Szent Kereszt céh” (a helyi katolikus vallásos társulat) alapítói között szerepel. (VARGA 1987. 47.) Valószínűleg Kurta Máté is katolikus volt, ahogy az egész falu.

**Kutassy György /bakóházi/ (n, v coll – Kutassj Györgj
– a szécsényi seregszék külső tagja (1656) 3**

(†1666) Családneve talán valamelyik Csanád megyei Kutas utótagú falunévből ered. (Nagy Iván valamely közelebbiről meg nem határozott Nógrád megyei Kutas pusztaból eredeztette. NAGYIVÁN 6. köt. 518. Talán a Nógrád megyei Kutasóra gondolt, amely gyakran szerepelt röviden Kutasként. ld. VASS 1993. 69.) Melléknevüket a Gömör megyei Bakóháza faluról nyerték. Valószínűleg ebből a Kutassy családból származik az a márkházai Kutassy Miklós illetve Kutassy Péter, akik 1567. okt. 30-án nemes szomszédosként szerepelnek egy egri birtokbaiktatásnál. (DERL C/64. 2b. 15. d. 5. t. No. 18.) Kutassy György (id.) Kutassy Györgynek (†1640 körül), Nógrád vármegye esküdt ülnökének (1617 biztosan), Heves vármegye szolgabírájának (1629 biztosan), Pest-Pilis-Solt vármegye dicatorának (1638–1639), szolgabírájának (1638–1641 biztosan), átmeneti alispánjának (1640) és szalmatercsi Tercsy Borbálának fia. ifj. Kutassy György felesége halálakor jobaházi Dőry Zsuzsanna. (BOROSY 1984. No. 1026. HORVÁTH 2004. 24. Nagy Ivánnál félreolvasás miatt tévesen „Bory Zsuzsanna” szerepel NAGYIVÁN 6. köt. 518.) ifj. Kutassy György 1662-ben súlyos betegség miatt végrendelkezik. Tudjuk, hogy 1662 tavaszán idő előtt kénytelen hazatérni a pozsonyi országgyűlésről, amelyen Pest-Pilis-Solt vármegyik egyik követeként vett részt. (PML IV. 1–c/2. 2. d. 1662/No. 16. BOROSY 1983. No. 779. és GUSZAROVA 2005. 137. HORVÁTH 2004. 24. A végrendelet említése: NML IV. 1/i. 4. köt. p. 1. Szövege nem maradt meg.) Végül csak 1666-ban hal meg. (ld. lejjebb.) ♦ *Heves-Külső-Szolnok* egyesült vármegyében viselt tisztségei: 1656. okt. 10-én és 1658. ápr. 10-én esküdt ülnökként szerepel. (DERL C/64. 2b. 31. d. 10. t. No. 2. SZEDERKÉNYI 1891. 375.) 1660. jan. 28-án és 1663-ban szolgabíró. (SZEDERKÉNYI 1891. 292. OROSZ 1906. 165.) 1665. febr. 7-én helyettes alispánként említik, ekkor tehát újra esküdt ülnök. (SUGÁR 2001. No. 149.) *Nógrád* vármegyében viselt tisztségei: 1638 és 1658 között biztosan Nógrád vármegye egyik esküdt ülnöke. (Első adatunk: 1638. ápr. 19. DERL C/64. 2c. 78. d. No. 8. Utolsó adatunk: 1658. márc. 20. DERL C/64. 2b. 31. d. 12. t. sine. 1638 és 1640 közötti adataink vsz. inkább rá vonatkoznak, mint apjára, mert Pest-Pilis-Solt vármegye, amelynek az adószedője volt, ekkor már Füleken működött, míg Nógrád vármegye főleg Szécsényben.) *Pest-Pilis-Solt* vármegyében viselt tisztségei: 1636-ban biztosan esküdt ülnök. (1636. febr. 21. és márc. 20. BOROSY 1998. No. 15–16.) Valamikor 1647 előtt adószedő (*dicator*). (NOVÁK 1994. 103.) 1649 és 1656 között biztosan szolgabíró, valószínűleg a kecskeméti járásban. (Első két adatunk: 1649. szept. 17. BOROSY 1998. No. 49. 1650. szept. 1. SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 158. 1656. ápr. 20-án választják meg helyébe Pápay Jánost szolgabírónak. BOROSY 1983. No. 271–3. Mivel Pápay Jánosról tudjuk, hogy a kecskeméti járásban működött, ezért ugyanezt talán Kutassyról is feltételezhetjük.) 1656. jún. 23-án, 1661. ápr. 2-én és 1662. ápr. 19-én Kutassy ennek megfelelően újra csak esküdt ülnökként szerepel. (HORVÁTH 1981. No. 149. SZAKÁLY 1995. 89. BOROSY 2001. 218.) 1665. febr. 23-án a tisztéről lemondó Iványi Fekete László helyébe alispánná választják. (PML IV. 1–c/2. 2. d. 1665/No. 21. BOROSY 1983. No. 891.) 1666. márc. 30-án még elszámoltatja a vármegye, 1666.

máj. 3-án Wesselényi Ferenc nádor már a következő választás időpontjára tesz javaslatot. Kutassyt 1666. jún. 5-én néhaiként említik, ez teszi valószínűvé, hogy még áprilisban meghalt. (BOROSY 1984. No. 999. 1026. PML IV. 1-c/2. 2. d. 1666/No. 4. HORVÁTH 2004. 24.) Az 1659. és 1662. évi pozsonyi országgyűléseken Pest-Pilis-Solt vármegye egyik követe. Többször jár követségben Wesselényi Ferenc nádornál is. (BOROSY 1983. No. 271-22. 484. 603. etc. BOROVSZKY 1910. 1. köt. 346. HORVÁTH 2004. 24. GUSZAROVA 2005. 137. BOROSY 2001. 217-221.) 1660. dec. 9-én Pest-Pilis-Solt vármegye a királyhoz küldi követségbe. (BOROSY 2001. 142.) ♦ Kutassy György 1652-ben a Pest megyei Szenttamáskáta egyik birtokosa. (BOROSY 1998. No. 80.) 1653-ban a Nógrád megyei Szarvasgede (egyik) birtokosaként perel Nógrád vármegye törvényszéke előtt. (TÓTH 2001. No. 1162-1163.) Későbbi adatok szerint Szarvasgedén nemesi curiája is volt a Kutassyaknak. (MOL A 57. 24. köt. 615-616.) 1657-1662-ben a Pest megyei Tápiógyörgye pusztája egyik birtokosa. (BOROSY 1983. No. 307. 309. 655. 763.) 1662-ben több más földesúrral együtt a Pest megyei Félegyháza és Tápiószele pusztákkal kapcsolatban is tiltakozik Pest-Pilis-Solt vármegye előtt. (BOROSY 1983. 763. Tápiószelehez: 1654. BOROSY 1998. No. 110.) 1662-ben a Jászói Konvent bevezeti a Gömör megyei Almágy (Gemerský Jablonec, SK) birtokába. (FORGON 1997. 393.) 1665. márc. 4-én említik füleki házát. (MOL A 57. 15. köt. 450.) 1672-ig a Kutassy családé egy részjószág a Heves megyei (Gyöngyös)halmaj faluban. (SOÓS 1975. 222.) Birtokainak jelentős hányadát (de nem egészét) egy jóval halála után, 1678. jan. 14-én írott urbáriumban találjuk meg: Gömör megyében Almágy faluban három jobbágytelek, Bakóháza és Pálfalva (Pavlovce, SK) egész puszták, illetve Csankháza (Csomoklyaháza, Almágy mellett) pusztája negyede, Nógrád megyében Szalmatercs és Bágyonka (Kisbágyon) falvakban négy illetve hat jobbágyteleknyi birtokrészek illetve, egy ház Füleken, végül Pest megyében (Tápió)szele falu fele: másfél jobbágytelek. (MOL E 156. UC 100:40.) Nógrád vármegye 1658. és 1663. évi nemesi összeírásában is a füleki járás birtokos nemesei között szerepel, mindkétszer 60 dénáros összeggel.

Kuti János (nemz, v coll.) – *Kuti Janos*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1656, 1659) **16, 54**
- drégelypalánki alkapitány (1659) **54**

(*1626 körül-†1684?) Mohács előtti eredetű, Liptó vármegyéből származó nemesi család tagja, amelynek családneve valószínűleg a Nemesludrova melletti Kút (Kúty, SK) község nevéből ered. A 16-17. században törzsbirtokuk a Liptó megyei Sztosháza (Stošice, SK), azonban a 17. századtól birtokokat szereznek Hont és Trencsén vármegyékben is. (PONGRÁCZ 2008. 211.) 1649-ben illetve 1672-ben Kuti János felesége Kajali Ilona (†1688 után), Kajali Lukács (†1648) Hont megyei nemes és Bajcsi Margit (†1648) leánya. (DERL C/64. 2b. 51. d. 2. t. No. 18. és NML IV. 1/a. No. 3. p. 144.) Téves Forgon Mihály adata, miszerint Kuti Jánost egy, a Hont megyei Alsópalojta mellett [1676-ban] történt összecsapás során elfogják, és fogságban hal meg. (FORGON 1997. 393. ld. lejjebb.) Egy 1676. márc. 5-én kelt tanúvallatási jelentésben Kuti János kb. 50 éves személyként szerepel. (MATUNÁK 1901b. 57.) 1684. ápr. 12-én Kajali Ilona már Kuti János özvegyeként szerepel. (NML IV. 1/a. No. 4. p. 44.) ♦ Kuti János 1654-től frissen kinevezett drégelypalánki alkapitány, hiszen szept. 26-án beiktatásához a szokásos dobót és zászlót kéri („vicecapitaneus zu Palanckha” ÖStA KA HKR

Prot. Exp. Bd. 307. 1654. f. 247., f. 373., f. 385.), amelyre végül október végén vagy november elején kerül sor. („*vicehauptman zu Palanka*” ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 308. f. 142.) 1656. febr. 24-én (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 313. f. 73.) és 1662. ápr. 17-én (BOROSY 1983. No. 771.) is drégelypalánki alkapitányként szerepel. Tisztét minden bizonnyal egészen a vár 1663. évi feladásáig betölti. (1663. máj. 22-én azonban nem állomáshelyén, hanem Korponán tartózkodik. DERL C/64. 2b. 15. d. 10. t. No. 1.) 1664. jún. 4-én Wesselényi Ferenc ír levelet egy német élésmesternek, aki Kuti János Korponán lévő 25 mérőnyi gabonáját le akarja foglalni. A nádor arra kéri, hogy vegye tekintetben Kutinak a drégelypalánki vár (al)kapitányaként korábban teljesített szolgálatait. (MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. No. 717.) 1664. jún. 30-án Kuti János Koháry István Nyitra alatt összeült tábori hadiszékének tagja. (A csonka ítélettel: MOL X 1047. No. 442. – 40574. d.) Egy valamivel későbbi utalásból úgy tűnik, hogy Kuti ebben a néhány évben, 1664–1666 táján, Korponán, a végvárrá alakult városban tiszt volt. (BOTKA 1988. 301.) 1666. aug. 23-án Wesselényi Ferenc nádor Hannibal Gonzaga hercegnek, az Udvari Haditanács elnökének írott levelében Kuti János volt drégelyi alkapitányt ajánlja a Balassa Imrétől elvett divényi vár alkapitányi posztjára. Kuti személyesen viszi el a levelet Bécsbe. (MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. No. 1044.) A kinevezést hamarosan meg is kapja, 1667. jún. 21-én már divényi alkapitányként említik. (BOTKA 1988. 292.) 1669. ápr. 15-én korponai lakosként szerepel egy panaszlevélben, ekkor talán már nem divényi alkapitány. (BOTKA 1988. 300–301.) 1674. máj. 10-én Gerhart Pál kérésére részt vesz a Hont megyei Szelc (Selce, SK) és Méznevelő (Medovarce, SK) határának kiigazításában. (DERL C/64. 2b. 56. d. 1. t. No. 2.) 1676. márc. 5-én Hont vármegye esküdt ülnökeként szerepel. (MATUNÁK 1901b. 57.) 1676-ban részt vesz a korponai vitézek egy portyájában, amely a Hont megyei Paloja mellett kisebb csatába torkollott. Kuti még az összecsapás előtt távozott bizonyos Paloja melletti pusztáit akarva meglátogatni. (MATUNÁK 1892. 495–498.) Nagy Iván az 1652 és 1684 közötti időszakból talált róla említéseket. (NAGY-IVÁN 6. köt. 519.) Talán ez a Kuti János az, aki az egri törökök egy 1663 után írott levelében egri rabgazdaként szerepel. (SZEDERKÉNYI 1891. 227.) ♦ 1649. ápr. 7-én Kajali Lukács (n, v) örököseinek osztályakor ő és felesége a Hont megyei Gyürkiben (Ďurkovce, SK) és Sirakon (Sirákov, SK) kapnak birtokrészeket. (DERL C/64. 2b. 17. d. 4. t. No. 19.) 1649. szept. 26-án Kuti János bemutatja felesége: Kajali Ilona és annak öccse: Kajali András írásos tiltakozását Hont vármegye előtt. Ebben tiltják nagybátyjuknak, és egyben vsz. egykori gyámjuknak, Bajcsi Gergelynek özvegyét azon jószágok elidegenítésétől, amelyeket Kajaliék zálogba adott birtokainak – részjószágoknak a Zólyom megyei Szalatnán (Zvolenská Slatina, SK), illetve a Hont megyei (Felső)pribelen (Horné Příbelce, SK) és Csehiben – zálogösszegéből vásárolt. (DERL C/64. 2b. 51. d. 2. t. No. 18.) 1650. jan. 3-án Kuti János felesége: Kajali Ilona és annak édestestvére: Kajali András egymás között újabb osztályt tesznek minden szüleiktől maradt örökös és zálogos jószágukban. Az osztálylevél azonban csak András részét tünteti fel. Itt a következő Kajali-birtokok kerülnek említésre. Hont megyében Felsőpribel, Gyürki, (Ipoly)balog (Balog nad Ipľom, SK), Ipolykeszi (Kosiň nad Ipľom, SK), (Ipoly)nagyfalu (Veľká Ves nad Ipľom, SK), (Ipoly)vece falvakban (részjószágok), Felsőpribelen és Sirakon szőlők is, Ipolyvecén pedig egy fél malom. Nógrád megyében egy részbirtok Borsosberény faluban és egy rét (Balassa)gyarmat határában. A birtokrészek felül szerepelnek itt pusztákban lévő részek is, amelyeket a

két testvér továbbra is közösen bír, ezek: Nógrád megyében Szomolya fele, Felsőszügy negyede, Koplány ötöde, Hont megyében Felsőcsehiben egy (puszta) udvarház és Szelestény (Selešťany, SK) negyede. (DERL C/64. 2b. 51. d. 2. t. No. 19.) 1656-ban Kuti János a Nógrád megyei Felsőpetény falu, illetve Felsősap és Alsószátok puszták egyik birtokosa. Felsősapé csak zálogjogon. (DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. No. 33.) 1658–1660-ban a Nógrád megyei Felsőpetény egyik földesura. (SZARKA 2008. 403.) 1656–1671-ben a Nógrád megyei Borsosberény egyik birtokosa. (uo. 399. illetve: NML IV. 1/a. No. 3. p. 99.) Az 1650-es évek végén Kuti János drégelypalánki alkapitány felesége: Kajali Ilona és annak testvére: Kajali András a Nógrád megyei Szomolya és (Diós)jenő közötti határ miatt pereskedtek Nógrád vármegye előtt Csáky László országbíró özvegyével: Batthyány Magdolnával. (MOL E 199. 7. cs. IV/1. No. 146.) 1667-ben Kuti János valószínűleg a Nógrád megyei Szécsényke egyik birtokosa, mert ide akar járszági lakosokat hurcolni jobbágnak. (BOTKA 1988. 292.) Kuti János 1673-ban is a Nógrád megyei Szomolya puszta egyik birtokosa. (NML IV. 1. b. 1. d. 1673/No. 7.) 1676. márc. 18-án Korponán Tornai Imre a Solt megyei Balota, Eresztő, Füzes, (Kun)fehértó és Rekettye pusztákban bírt részjóságait Kuti Jánosnak és feleségének: Kajali Ilonának zálogosítja el. (SZILÁDY–SZILÁGYI 1863. 2. köt. 369. Hibás „*Kuti István*” névalak. Helyesen idézi: GYÁRFÁS 1885. 344. 352.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 50 dénáros összeggel szerepel, a kékkői járás birtokos nemesei között.

Kürti Lőrincné – Kürti Lőrinczne

– alperes (1659) **60**

Vezetékneve a Nógrád megye szécsényi járásában található (Erdő)kürt falu nevéből ered. Valószínűleg az ő férje az Kürti Lőrinc, aki 1661. okt. 28-án a gyarmati szabad legények (*liberi milites*) között szerepel. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 235.)

Kürtössy István /kürtösi/ – Körteősi Istvan

– a szécsényi seregszék külső tagja (1658) **42**

(*1627 körül–†1684–1688 között) Nógrád vármegyei nemesi család tagja. (NAGYIVÁN 6. köt. 525–526. Nem tudni, hogy van-e köze az azonos nevű középkori családhoz: BAKÁCS 1971. 332–333.) A családnév és az előnév is a Nógrád megye kékkői járásában található Kiskürtös/Nagykürtös (Malý/Vel'ký Krtiš, SK) község nevéből ered. (NAGYIVÁN 6. köt. 525–526. Pusztán szórvány adatokkal.) Vsz. id. Kürtössy Istvánnak (n) (†1652 előtt), Nógrád vármegye esküdt ülnökének (1628 biztosan) és Nagy Annának (n) fia. (DERL C/64. 2b. 11a. d. 9. t. No. 3.) Kürtössy István egy 1668. dec. 13-án Füleken tartott tanúvallatásban 41 éves nemes személyként tűnik fel. (ANDJC Fd. 27. 39. cs. (II/3.) f. 53–54.) 1654-ben (TÓTH 2001. No. 1332.), 1662-ben (DERL C/64. 2b. 53. d. 1. t. No. 31.) és 1664-ben (MOL E 199. 9. cs. IV/4. No. 728.) felesége csányi Nagy Zsófia, 1688-ban pedig királyfalvai Roth Juliannát említik özvegyeként. (SUGÁR 2001. No. 185.) Kürtössy István 1684. febr. 17-én még él. (NML IV. 1/a. No. 4. p. 33.) ♦ Kürtössy István 1647. júl. 6-án már egy füleki bevallás tanúja. (BOROSY 2001. 21–22.) 1653. jún. 16-án Nógrád vármegye esküdt ülnökeként szerepel. (TÓTH 2001. No. 1197.) Minden bizonnyal már 1661. júl. 6-án is Heves-Külső-Szolnok vármegye esküdt ülnöke, hiszen követségbe küldik a nádorhoz. (SZEDERKÉNYI 1891. 294.) 1665. márc. 4-én Nógrád és Pest-Pilis-Solt vármegyék esküdt ülnökeként szere-

pel. (MOL A 57. 15. köt. 450.) 1671. márc. 2-án és 1673. ápr. 19-én Heves-Külső-Szolnok vármegye két egymást követő alispánválasztásán is jelölt, ám egyik alkalommal sem őt választják. (SZEDERKÉNYI 1891. 311.) 1672-ben Heves-Külső-Szolnok egyesült vármegye helyettes alispánja. (OROSZ 1906. 323.) 1678. aug. 28-án Heves-Külső-Szolnok vármegye esküdt ülnökeként a füleki seregszék kültagja. (SZEDERKÉNYI 1891. 243.) Esztergom 1683. évi visszafoglalása után a vár kapitánya. (SUGÁR 2001. No. 185.) ♦ 1643–1652-ben a Heves megyei Apc mezőváros egyik birtokosa. (DERL C/64. 2b. 11a. d. 9. t. No. 3. és 2c. 81d. 6. t. No. 1. Szakirodalmi adatok Kürtössy István itteni birtoklására: 1643. SZEDERKÉNYI 1891. 335. SOÓS 1975. 78. 1648. SZEDERKÉNYI 1891. 250.) 1656-ban a Heves megyei Pásztó mezőváros, illetve Szuha falu földesurai közt is szerepel. (DERL C/64. 2b. 31. d. 10. t. No. 3. Pásztóhoz 1658-ból: MOL X 7824. No. 12682. – C 1276. d.) 1657-ben a Nógrád megyei Felsőludányban illetve Kökényesen említik jobbágyságait. (DERL C/64. 2b. 49. d. No. 37. és BOROSY 1998. No. 134.) Ugyancsak 1657-ben a Pest megyei Kóka, (Rákos)csaba és (Tó)almás településeken említik jobbágyságait. (BOROSY 1998. No. 142–144. 149.) 1658-ban a Pest megyei Szentmártonkátá egyik birtokosa. (SZARKA 2008. 449.) 1658–61-ben Csorgály János árváinak gyámjaként a Nógrád megyei Csécse földesurai közt szerepel. (uo. 400. 412.) 1658–1669-ben a Nógrád megyei Szirák falu egyik birtokosa. (uo. 413. BOROSY 1999. No. 219.) 1669-ben a Nógrád megyei (Karancs)ságon említik jobbágyságait és szabadosát, egy 1674. évi forrás már a falu egyetlen birtokosaként említi. (NML IV. 1. b. 1. d. 1669/No. 3. TÓTH 2004. 37.) 1669-ben a Heves megyei Csány faluban említik jobbágyságait. (BOROSY 1999. No. 222.) 1671-ben a Nógrád megyei Pinc (Pinciná, SK) egyik birtokosa. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 84.) Katolikus. (SZEDERKÉNYI 1891. 301.) 1667 körül Bátori Lászlóval és Fekete Lászlóval együtt orgonát vesz az új füleki katolikus templomnak. (NAGY 1898. 464.) Nógrád vármegye 1658. és 1663. évi nemesi összeírásában is a füleki járás birtokos nemesei között szerepel, előbb 33 dénáros összeggel, majd 1663-ban egy forinttal. Rokona az a Kürtössy János, aki 1658-ban a kékkői járás kurialista nemesei között szerepel, 15 dénárral. Valószínűleg az anyja Kürtössy István özvegye, aki az 1658. és az 1663. évi összeírásban is szerepel a füleki járás birtokosözvegyei között, mindkétszer csekély, 12 dénáros összeggel.

Laczkó Benedek (v coll.) – *Laczkó Benedek*

- drégelypalánki seregbíró (1651) **F**
- a szécsényi seregszék külső tagja (1651) **F**

Talán a Drégelypalánktól nem messze, a Hont megyei Kőkeszin (Kamenné Kosihi, SK) élő azonos nevű jobbágycsaládból származik, amelynek egy 1650. jan. 9-én Gyürkiben végzett birtokbaiktatásnál több tagját is említik, többek között Keszi Ilo-na jobbágyságát: Laczkó Benedeket – aki azonban biztosan nem azonos a seregbíróval. (DERL C/64. 2b. 51. d. 2. t. No. 21.) Egy Laczkó család (valószínűleg Laczkó Benedek szűkebb családja) 1659. aug. 17-én kap I. Lipóttól címeres nemeslevelet, amelyet 1660-ban hirdetnek ki Hont vármegye közgyűlésén. (BOROVSKY 1906. 438.)

Laplug aga – *Laplug aga*

- kapitányi engedély nélküli kibocsátása (1659) **62**
- a szécsényiek török rabja (1659) **62**

A névalak feltehetően romlott.

Lévai János – *Levaj Janos*

– a szécsényi seregszék külső tagja (1658) **42**

Családneve a Bars megyei Léva (Levice, SK) mezőváros és vár nevéből ered. ♦ 1644-ben a váci püspökség udvarbírája. (TRINGLI 1989. 120.)

Libercsey Ferenc /kislibercsei/ (n, v coll.) – *Libercsei Ferencz*

– a szécsényi seregszék külső tagja (1656) **18**

(1622. dec. 5.–1661. szept. 11.) A Nógrád megyében honos, a 15. századtól ismert Libercsey nemesi család tagja. (NAGYIVÁN 7. köt. 105–108. NAGY 1907. 89. BAKÁCS 1971. 336.) Id. Libercsey Mihály és Darvas Zsuzsanna fia, a jegyzőkönyvben szereplő (ifj.) Libercsey Mihály öccse. 1661-ben veszi feleségül Balogh Erzsébetet. (ld. Libercsey Mihálynál a családkönyvet. Illetve: IVÁNYI 1984. 184.) Halálának időpontja szintén a családkönyvből származik. (Eltérő adat: 1661. aug. 16. SZEDERKÉNYI 1891. 292.) ♦ *Nógrád* vármegyei tisztségei: 1652. jan. 29-én esküdt ülnökké választják. (TÓTH 2001. No. 1014.) 1656-ban még biztosan betölti e funkciót, aug. 14-én őt küldi a vármegye a nádorhoz követségbe. (TÓTH 2001. No. 1481–1482.) *Hont* vármegyei tisztségei: 1653. jan. 25-én (DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. No. 14.) és 1654. márc. 19-én (uo. No. 15.) a vármegye jegyzőjeként említik. *Heves–Külső-Szolnok* illetve *Pest-Pilis-Solt* vármegyékben betöltött tisztségei: 1657. jan 3-án illetve másnap gyors egymásutánban a két vármegye jegyzőjévé választják Laszkary János utódjaként. 1657. márc. 8-án teszi le a hivatali esküdt. (BOROSY 1983. No. 273. 286. SZEDERKÉNYI 1891. 285. 291.) 1661. szept. 11-én történt haláláig betölti ezt a (két) tisztséget. (Wesselényi Ferenc nádor levele a tiszti üresedéséről: MOL E 199. 10. cs. IV/5. No. 120.) 1659. júl. 10-én Pest-Pilis-Solt vármegye négy alispánjelöltjének egyike, de nem választják meg. (BOROSY 1983. No. 553.) 1657. jún. 7-én Pest-Pilis-Solt vármegye Bene Jánossal együtt a nádorhoz küldi követségbe. (BOROSY 1983. No. 348.) 1659-ben Heves vármegye egyik országgyűlési követe. (NAGYIVÁN 7. köt. 107. SZEDERKÉNYI 1891. 285–286. Hibás „1653” évszámmal.) A nógrádi közgyűlési jegyzőkönyvből kitűnik, hogy Nógrád vármegye egyik legtöbbet foglalkoztatott ügyvédje. 1633 és 1656 között a váci püspökség állandó ügyvédje. (SZARKA 2008. 134.) Számos perben képviseli 1652 és 1656 között Balassa Imrét, amiből arra lehet következtetni, hogy ekkor bátyjához: Mihályhoz hasonlóan a divényi várúr familiárisa volt. Sőt, még 1659. júl. 28-án is: A Heves–Külső-Szolnok vármegye egyik követeként az országgyűlésre érkező Libercsey Ferencet Wesselényi Ferenc nádor arra hivatkozva kényszeríti követi megbízása letételére, hogy a nemest Balassa Imréhez fűzi éves szolgálati viszony. (BOROSY 2001. 30. Az országgyűlés munkálataiban ennek ellenére tevékenyen részt vesz. uo. 44.) ♦ 1652-ben Libercsey Ferenc és Mihály a Nógrád megyei Vilke (Veľká nad Ipľom, SK) birtokosai. (BOROVSKÝ 1911. 134.) 1655-ben gyarmati Balassa Zsigmond elzálogosítja neki a Nógrád megyei Váralja (Podhradie, SK) és Kisparóca (Pravica, SK) pusztákban bírt részét. (DERL C/64. 2b. 32. d. 6. t. No. 23. Regeszta.) 1658-ban Libercsey Mihály mellett Nagyparóca (Pravica, SK) egyik birtokosa. (uo.) 1659. okt. 29-én édestestvérével: Libercsey Mihállyal I. Lipóttól királyi joggal új adományt (*nova donatio*) nyer három egész kis/alsólibercsei nemesi curiájukra, illetve Kislibercse (Luboriečka, SK), Nagyparóca és Tóthartyán (Chrťany, SK) egész birtokokra, amelyeket fele-fele arányban addig is békésen bírtak. (MOL A 57. 12. köt. 382.) 1660-ban Libercsey Mi-

hállyal együtt a Solt megyei Nadka/Natyka pusztá birtokosaként lép fel. (BOROSY 1983. No. 637.) Pest-Pilis-Solt vármegye 1660. dec. 9-i közgyűlésén említik, hogy a német tisztek elfoglalták Libercsey Ferenc füleki házát. (BOROSY 1983. No. 661.) Evangélikus. (Id. Libercsey Mihállynál.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 45 dénáros összeggel szerepel, a losonci járás birtokos nemesei között.

Libercsey Mihály/kislibercsei/ (nemz v coll./ n, v coll.) – *Liberchei/Libercsei Mihály*
– a szécsényi seregszék külső tagja (1656–1657) **3, 16, 28**

(*1612. szept. 25.–†1670. jan. 19. Gács) A Nógrád vármegyében honos, a 15. századtól ismert Libercsey nemesi család tagja, amelynek mind családneve, mind mellékneve a Nógrád vármegye losonci járásában található Kislibercse (Luboriečka, SK) falu nevéből ered. (NAGYIVÁN 7. köt. 105–108. NAGY 1907. 89.) Idősebb Libercsey Mihály (†1637. jan. 23.) nógrádi szolgabírónak (1599–1637), a Balassa család familiárisának és Darvas Zsuzsannának fia. 1638. okt. 18-án Szécsényben veszi feleségül a néhai bernáthfalvai Földváry György leányát, Földváry Zsófiát. (Menyegzői meghívójuk: NML XIV. 3. D/1. f. 1810.) Házasságukból tíz gyermek születik, ebből négy éri meg a felnőttkort. Első felesége halála (1665. febr. 27. Gács) után 1667. ápr. 4-én az Árva megyei Lestinben (Leštiny, SK) feleségül veszi Zmeskál György özvegyét: Aranyady Annát, akivel később mind Libercseynek, mind örökösének sok konfliktusa volt. (DERL C/64. 2b. 32. d. 6. t.) Testvére: Libercsey Erzsébet révén előbb id. Ráday András, majd Némethy Pál sógora, emellett a kötetünkben szintén szereplő Bezzegh György és Madách János apósa. (Előbbi 1656. júl. 2-án veszi el Libercsey Zsuzsannát, utóbbi pedig 1664. ápr. 24-én Libercsey Annát.) Libercsey Mihály 1670. jan. 9-én végre rendelkezik a gácsi várban. (A testamentum egyik eredeti példánya: DERL C/64. 2b. 32. d. 6. t. No. 8.) Végrendeletében temetkezési helyéül a Nógrád megyei Maskfalva (Mašková, SK) templomát jelöli ki, ahol korábban első feleségét: Földváry Zsófiát is eltemették. Libercsey Annának, Dobay János nógrádi alispán özvegyének 1713. évi halálával a család kihal. (MOCSÁRY 1820–1826. I. köt. 120.) A családtagok pontos életrajzi adatait Libercsey Mihály másolatban fennmaradt (tisztán genealógiai jellegű) családkönyvéből ismerjük. (Az eredetit 1792-ben Szécsénykovácsiban őrizték, Fáy Dániel birtokán. Erről készített Madách Sándor megbízható másolatot: MOL P 481. 3. cs. Fasc. IV. No. 14. A Madách-féle példány szolgált később alapjául Nagy Iván jóval ismertebb másolatának. OSzKK Fol. Hung. 1929.) ♦ Libercsey Mihály rövid életrajza: (IVÁNYI 1984) *Nógrád vármegyei tisztségei*: 1637 és 1645 között biztosan Nógrád vármegye losonci járásának szolgabírája – úgy tűnik, hogy apja halála után azonnal átvette annak tisztségét – szokatlanul fiatalon. (Első adatunk: 1637. ápr. 20. MOL P 1981. 1. cs. f. 58–63. Egy köztes adat: 1642. ápr. 30. NML IV. 1. o/bb. Fasc. 1. No. 2. Utolsó adatunk: 1645. ápr. 28. DERL C/64. 2b. 14. d. 4. t. No. 13. Mivel 1636 végén töltötte be a 24. életét, ezért az ennél korábbi adatokat bajos lehetne rá vonatkoztatni. Azok minden bizonnyal azonos nevű apját illetik. A járás azonosítása. BOROVSKY 1911. 456.) 1653. ápr. 28–29-én valószínűleg már esküdt ülnök. (TÓTH 2001. No. 1177.) 1656. febr. 8-án és szept. 7-én kifejezetten esküdt ülnökként szerepel. (DERL C/64. 2b. 35. d. No. 85. és uo. 38. d. p. 9–10.) 1658 és 1665 között alispán. (Első adatunk: 1658. nov. 14. MOL X 7824. No. 7561. – C 1131. d. Elődje: felsőszúdi Dúló Gábor 1658. máj. 3-án még hivatalban van. NML IV. 1. o/ff. 1. cs. No. 5. Utolsó adatunk: 1665. márc. 21. NML XIV. 3. D/1. f. 171–172.) 1666. jan.

11-én és 1669. márc. 2-án már megint egyszerű esküdt ülnökként tűnik fel. (NML IV. 11/I. Fasc. I. No. 8. és MOL P 481. 1. cs. Fasc. I. No. 40.) Valószínűleg haláláig esküdt ülnök marad. *Hont* vármegyében viselt tisztségei: 1654. máj. 7-én esküdt ülnökként említik (DERL C/64. 2b. 38. d. p. 29–31.), és bizottsági tagsága alapján még 1659. júl. 9-én is ülnök. (SZEDERKÉNYI 1891. 74.) *Pest-Pilis-Solt* vármegyében viselt tisztségei: 1660. dec. 9-én a tisztújító széken a négy alispánjelölt egyike, ám végül Iványi Fekete Lászlót választják meg. (PML IV. 1-c/2. 1. d. 1660. dec. 9./No. 1.) 1649. ápr. 12-én a divényi várból keltezi Pest-Pilis-Solt vármegyének írott levelét, ekkor már valószínűleg Balassa Imre divényi várának kapitánya. (PML IV. 1-c/2. 1. d. 1646/No. 2.) 1652. ápr. 7-én kifejezetten e posztjon szerepel. (NML VIII. 701. 22. d. No. 3.) 1656-ban kilép Balassa Imre szolgálatából: Forgách Ádám familiárisaként a gácsi vár kapitánya lesz, és az is marad egészen haláláig. (1667. máj. 4-én egy új instrukció kiadása miatt Libercsey ismét reversalist ad: MOL P 287. Ser. II. Fasc. FF. f. 51. Az instructio: 1667. máj. 1. SZÁDECZKY 1891. 521–525. Egy kései adat gácsi kapitányságára: 1669. febr. 4. DERL C/64. 2b. 32. d. 6. t. No. 5.) 1656. máj. 15-én Nógrád vármegye öt küldi Wesselényi Ferenc nádorhoz követségbe. (TÓTH 2001. No. 1454. 1469.) Madách János mellett Nógrád vármegye követe az 1659. évi pozsonyi országgyűlésen. (BOROSY 2001. 30–34. 51–52.) 1666. júliusában Wesselényi nádor személyes kérésére részt vesz Balassa Imre divényi várának ostromában, mint a helyszín jó ismerője. (MOL P 287. Ser. II. Fasc. CC. L betű f. 46–47.) ♦ Öröklött Nógrád vármegyei birtokrészeit – Kislibercse (Luboriečka, SK), Nagyparóca (Pravica, SK), Tóthartyán (Chrťany, SK) és Alsóludány falvakban – házassága és adományok révén további Nógrád, Pest és Solt megyei birtokokkal bővítette. Még 1643-ban is ő kezeli öccsei: Libercsey Ferenc és Pál helyett az atyjuktól öröklött osztatlanul bírt jószágokat. (DERL C/64. 2b. 41. d. 19. t. No. 1.) 1643-ban anyai nagyanyja: Kürtössy Borbála végrendeletében neki és fiútestvéreinek hagyja a Nógrád megyei Nagykürtösön (Veľký Krtíš, SK) lévő birtokrészét és szőlőjét. (DERL C/64. 2b. 32. d. 6. t. No. 23. 1665-ben a portióra nádori adományt is nyer. *uo.* Regeszta.) 1652-ben megállapodik édestestvérevel: Libercsey Ferencel a (nagy)parócai kőház és a kislibercsei faház, illetve a hozzájuk tartozó jószágok használatáról. (DERL C/64. 2b. 32. d. 6. t. No. 23. Regeszta.) 1652-ben ők ketten a Nógrád megyei Vilke (Veľká nad Iplom, SK) birtokosai. (BOROVSKY 1911. 134.) 1655-ben Belényesi Péterrel együtt Wesselényi Ferenc nádortól adományként megkap két, a Pest megyei Boldogasszonyegyháza és (Sziget)csép pusztákban lévő részjószágot, illetve egy birtokrészt a Csanád megyei Korhány pusztában. (*uo.* Regeszta) 1659. okt. 29-én édestestvérevel: Libercsey Ferencel I. Lipóttól királyi joggal új adományt (*nova donatio*) nyer három egész kis/alsólibercsei nemesi curiájukra, illetve Kislibercse, Nagyparóca és Tóthartyán egész birtokokra, amelyeket fele-fele arányban addig is békésen bírtak. (MOL A 57. 12. köt. 382.) 1659-ben Darvas Jánossal, Szalatnai Györggyel és Pozsgai/Szőcs Istvánnal együtt Wesselényi Ferenc nádortól adományként megkapja a Bács megyei Pervanica/Perbanica (*Pernavica*), Rivica és Dionice birtokokat. (*uo.* Regeszta.) 1660-ban és 1664-ben Libercsey Ferencel együtt a Solt megyei Nadka/Natyka puszta birtokosaként lép fel. (BOROSY 1983. No. 637. 885. Ehhez: MOL A 57. 16. köt. 452–453.) 1663-ban a Nógrád megyei Sztregován említik jobbágját. (SZEDERKÉNYI 1891. 343.) 1665-ben a Solt megyei Fajszon említik jobbágját. (BOROSY 1999. No. 184.) 1668. jún. 19-én egy birtokbaiktatás helyszíné Libercsey füleki háza. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. B. No.

249.) Végrendeletében név szerint csak a következő birtokait említi: Árva megyében Lestinán (Leštiny, SK) egy részjóság, Nyitra megyében Libihaván (Libichava, SK) zálogjogon két jobbággy, Solt megyében Fajsz fele. (DERL C/64. 2b. 32. d. 6. t. No. 8.) Lányai 1677. máj. 4-én a divényi kastélyban a következő atyai örökös és zálogos jószágokról tettek osztályt: Nógrád megyében Kislibercse, Paróca, Tóthartyán, Szinóbányán (Cinobaňa, SK) egy részbirtok, Füleken egy ház, Losoncon (Lučenec, SK) egy majorház, Kislibercsén egy udvarház és egy malom, Parócán egy kőház. (DERL C/64. 2b. 57. d. 7. t. No. 5.) Evangélikus, az 1659. évi pozsonyi országgyűlésen az evangélikus rendek között említik (BOROSY 2001. 52. 61. 78.) Testvérével: Libercsey Ferencsel együtt 1652-ben felújíttatja a nagylibercsei evangélikus templomot. (OKOLICSÁNYI 2009. 177. és 105.) Nógrád vármegye 1658. és 1661. évi nemesi összeírásában is a losonci járás birtokos nemesei között szerepel, előbb 45 majd 50 dénárral.

Liptay István /kisfaludi/ (n, v/ nemz, v/ tek, v) – *Kis Faludi Liptai/Liptaj/Liptaj Istvan*

- a szécsényi seregszék összehívója (1656–1659) **8, 15, 20, 40–41, 47, 50, 55, 65**
- a szécsényi seregszék belső tagja (1658) **42**
- hivatalból felperes (1657) **32**
- szécsényi alkapitány (1656–1659) **4–5, 8, 10, 14, 15, 20, 22, 24, 26, 30, 32, 40, 49, 54**
- szécsényi háza, a seregszék helyszíne (1656–1659) **4–5, 8, 10, 14–15, 22, 24, 26, 30, 32, 40–41, 43, 49, 55, 65**

(*1611 körül?–†1660) Liptó vármegyei eredetű, a 13. századig visszavezethető nemesi család tagja, amely a 16. századtól Nógrád megyében – Kisfalud és Varsány községekben – is rendelkezett birtokokkal. (Az utóbbi helyen csak zálogbirtokosként.) (NAGYIVÁN 7. köt. 129–137. NAGY 1907. 89–90.) Liptay Imre (†1633 jan./febr. – NAGY 1858. XXIV. BOTKA 1867. 99–107.) honti- (1603–1609), majd barsi alispánnak (1612–1626), a magyar rendek portái követének (1619), a zólyomi és dobronyai vár gazdag zálogbirtokosának első feleségétől: nagy- és kiskálnai Kálnay Zsófiától született fia, Liptay György (†1657) lévai alkapitány (1641–1657) édestestvére. (Liptay Imre barsi és honti alispáni működésére [megbízható adatok]: BOTKA 1867. 2–3. 7–61. BOROVSKY 1906. 346. Liptay György tisztségviseléséhez: HAICZL 1933. 60.) Liptay István felesége borfői Bory Judit. (A Bory-család monográfiája, Gregorich Mária az asszonyt nem tudta elhelyezni a családfán. GREGORICH 1935. 45.) Liptay István egy 1656. szept. 30-án felvett tanúvallatási jegyzőkönyvben 45 évesként szerepel. (HORNÝK 1865. 189.) 1659 végén Liptay István már súlyos beteg, ekkor vagy 1660 legelején végrendeletet készít, 1660 elején hal meg Léván. (JAKUS 1985a. 127. és JAKUS 1987b. 36–37. A végrendelet kiadása: NAGY 1858. 44–47.) Bory Judit nem marad soha özvegy, 1661. szept. 21-én már gyarmati Balassa Ádám felesége. (MOL P 449. 8. cs. I. Fasc. No. 12.) ♦ Liptay István 1642-ben Nadányi Miklós utódjaként kerül a szécsényi alkapitányi posztra (JEDLIČSKA 1910. 338.), amikor a Haditanács a szőgyéni kapitánnyá előlépő Nadányi helyére márciusban kinevezi a tisztségre, többek között Gerhard von Questenberg alelnök javaslatára. (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 286. f. 329. és uo. Reg. Bd. 287. f. 85.). Májusban Liptay „*obrister leytnant zu Szezhin*” kéri beiktatásához a szokásos dobát és zászlót. (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 286. f. 424–425.) Ettől kezdve 1659 szeptemberéig folyamatosan szécsényi alkapitány (1642. júl.

5-én és 1644. aug. 10. körül: MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 28a., 1647. márc. 26: MOL P 449. III. Fasc. No. 16. és 1649. jan. 29.: MOL P 638. 11. cs. 6. t. 1649/f. 3–4.), amikor szept. 20-án Farkas György bujái alkapitány levelében friss fejleményként említi, hogy Liptay régi ígéretét teljesítve lemondott tisztéről. (MOL X 1047. No. 786. – 40575. d. és ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 320/1. f. 386.) Forgách Ádám bányavidéki főkapitány Liptay helyére Géczi Gábort, az említett Farkas Györgyöt és Ormándi Péter javasolja, akik közül szeptember végén végül Ormándi nyeri el a posztot. (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 320/2. f. 236., f. 242. és ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. 207. Konv. 1660. Jan. f. 283–284.) Liptay István Koháry István familiárisa. A familiárisi kötelék valószínűleg már az előző generációban is fennállt. ♦ 1634-ben testvérével: Liptay Györggyel együtt kibocsátja kezéből a zólyomi és dobronyai várakat, apjuk zálogbirtokait. Nadányi Miklóstól 1636-ben zálogba veszi a Nógrád megyei Tolmácsot, majd 1637-ben a Hont megyei Dalmadot is (Domadice, SK). (NAGY 1858. XXV.) 1647. márc. 26-án Draskovich János nádortól id. Ráday András-sal, Voxith Horvát Istvánnal és Semléki Jánossal együtt adományként megkap egy szécsényi házat és a Pest megyei Farkasd pusztát. (MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 16. Az iktatási jelentés: DERL C/64. 2b. 15. d. 6. t. No. 26.) 1649. ápr. 12-én egy megállapodás keretében kézhez veszi Balogh Dánielnek a Nógrád megyei Csaláron (Čeláre, SK) lévő birtokrészét. (uo. 4. cs. Fasc. I. No. 22.) 1649. jan. 29-én egy ezer tallér értékű török rabjának átengedéseért zálogjogon megkapja a Pándi család kelenyei (Kleňany, SK – Hont megye) részirtokát. (MOL P 638. 11. cs. 6. t. 1649/f. 3–4.) 1652. dec. 2-án megosztózik testvérével, Liptay Györggyel két rezidencián. A pozsonyi ház ezután teljesen bátyjává lesz, a lévai pedig teljesen Istváné. (MOL P 449. 4. cs. I. Fasc. No. 26.) Szintén 1652. dec. 2-án Pálffy Pál nádortól adományt nyer a Bács megyei (Kis)sári és Militics (Srpski Militić, SR) egész birtokokra. (uo. No. 21. Kiadja: NAGY 1858. 40–41.) 1653. máj. 27-én a Nyitra megyei (Zsitva)födemesen (Úľany nad Žitavou, SK) lakó egy jobbágyát és egy zsellérét elzálogosítja Farkas Pál nógrádi alkapitánynak. (MOL P 638. 11. cs. 6. t. 1653/f. 3–4.) 1654-ben a család előnevét adó Nógrád megyei Kisfalud kuriális pusztá (praedium) fő birtokosaként említik. (TÓTH 2001. No. 1287.) 1656. szept. 9-én megosztózik testvéreivel: Liptay Györggyel és Jánossal minden olyan apjuktól maradt ingó és ingatlan jószágon, amelyet korábban még nem osztottak el. (MOL P 449. 4. cs. I. Fasc. No. 28.) 1657-ben felettesétől, Koháry István szécsényi (fő)kapitánytól, és annak fiaitól 8868 forintért zálogba veszi a Hont megyei Szitnya vár és uradalom háromnegyedét. (NAGY 1858. XXV.) 1657-ben a Nógrád megyei (Ipoly)varbón (Vrbovka, SK) említik jobbágyát. (DERL C/64. 2b. 49. d. No. 37.) Élete végén tett végrendeletében (1659/1660) a következő településeken lévő birtokait sorolja fel, ezek – valószínűleg a szitnyai vár néhány tartozékának kivételével – mind részjószágok: Bács megyében (Kis)sári és Militics, Bars megyében Léván egy ház majorsággal és (Garam)újfalu (Tekovská Nová Ves, SK). Hont megyében Darázsi (Dražovce, SK), (Hont)bagonya (Bohunice, SK), Kisterjén (Dolné Terany, SK), Kelenyen (Kleňany, SK), illetve a szitnyai vár és hozzátartozó jószágok. Liptó vármegyében nem meghatározott kisebb birtok vagy birtokok, Nógrád megyében Kisfalud, Szécsényben ház majorsággal, Táb pusztá és Varsány (utóbbi szőlőkkel), Pest megyében Farkasd pusztá, Zólyom megyében Korponán (Krupina, SK) egy ház majorsággal és (Tót)pelsőc (Pliešovce, SK). (NAGY 1858. 45–46.) Alkapitányi tiszte után a szécsényi határban 100 kilányi szántófölddel rendelkezett. (PÁLMÁNY

1978. 56.) Katolikus. Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 75 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Liszkai Miklós /olaszliszkai/ – *Nicolaus Liszkai/Liszkaj, Liszkay/Liszkaj Miklos*

- a seregszék próbálja eligazítani Szabó Mihállyal való vitáját (1660) **89**
- tömlőctartói esküformulája (1656) **17**
- szécsényi tömlőctartó (1656, 1660) **13, 17, 89**
- seregszéki vizsgálat tömlőctartói mulasztásai kapcsán (1661) **96, 98**

(*1621-1631-†1677 után) Liszkai/Szabó Miklós. A genealógiai irodalom szerint Zemplén vármegyéből származó, a 15. század elejéig visszavezethető nemesi család tagja, amelynek családneve a Zemplén megyei Olaszliszka mezőváros nevéből ered. Idősebb Liszkai Miklósnak, Bethlen Gábor erdélyi fejedelem hívének fia, a család Nógrád és Heves megyékben birtokos ágának megalapítója. (NAGYIVÁN 7. köt. 143–144. KEMPELEN 1911–1932. 6. köt. 395–398.) A leszármazás azonban számunkra nem tűnik meggyőzőnek, különösen Liszkai foglalkozása miatt. Liszkai Miklós, felesége: Komáromi (?) Ilona, gyermekeik: István, Katalin és Erzsébet és rokonuk: Komáromi Tamás 1659. aug. 28-án nyert címeres nemeslevelet, és azt 1660. jan. 15-én Nógrád vármegye losonci közgyűlésén hirdették ki. – A szakirodalom szerint csak újtó nemeslevélről van szó. (A címereslevelet Pest-Pilis-Solt vármegye előtt 1677. febr. 13-án nemességének igazolására bemutatja Komáromi Tamás. A szöveget nem másolják be a jegyzőkönyvbe. BOROSY 1984. No. 1847.) Egy 1671. jún. 29-én végzett tanúvallatás szerint Liszkai Miklós negyvenvalahány (4[]) éves, a szakadás miatt a pontos szám nem olvasható. (MOL X 7824. No. 7533. – C 1131. d.) 1677-ben Liszkai/Szabó Miklóst és fiát: Istvánt 1677-ben élő személyekként említik. (KÓSZEGHI 1899. 215.) Liszkai Istvánt 1685. dec. 7-én Nógrád vármegye esküdt ülnökévé választják. (NML IV. 1. a. No. 4. p. 152.) ♦ Liszkai Miklós 1670. jún. 17-én Nógrád vármegye törvényszéke előtt perli a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő Késmárky Albertet, rágalmazás miatt. A rágalmakból kiderül, hogy Liszkai nemes létére egy losonci céh tagja, és református vallású. (Késmárky vádjai szerint 1663 előtt egyházfiként pénzt lopott a szécsényi református gyülekezet kasszájából.) Az adat megmagyarázza a „Szabó” foglalkozásnévi vezetéknévet: Liszkai 1663 után valószínűleg szabóként működött. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 37–38.) ♦ Valószínűleg azonos azzal a losonci Szabó Miklóssal, akinek 1674-ben a Nógrád megyei Borosznokon (Brusník, SK) említik jobbágyságát. (TÓTH 2004. 48.) Református. Nógrád vármegye 1661. évi nemesi összeírásában minden bizonnyal ő szerepel a losonci járás birtokos nemesei közt, összeg és keresztnév nélkül, „Liszkai” formában – mivel a mellette megadott többi név is szécsényi nemesekhez tartozik, a bejegyzés valószínűleg téves, vagy nem tartozik szervesen az összeíráshoz.

Madách János /alsósztrégovai/ (n, v coll.) – *Madacz Janos*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1656–1658) **3, 28, 42**

(*1619/1620 körül-†1669. febr. 19. Zólyom) Középkori eredetű Nógrád vármegyei nemesi család tagja. (NAGY 1907. 92–93. LATKÓCZY 1901. 5–7. BOROVSKY 1911. 607.) Madách Gáspár (*1590 körül-†1641/1642) nógrádi szolgabírónak (1616–1620 biztosan), esküdt ülnöknek (1625–1640 biztosan), helyettes alispánnak (1635–1639 biztosan), Ballassa Simon kékkői tiszttartójának (1637), egyúttal jelentős költőnek és nándori Bene

Annának fia. Madách János leánytestvére: Madách Anna révén petőfalvi Pető István sógora, apai nagynénje: Madách Zsófia révén pedig. id. Ráday András unokaöccse volt. Madách János és Anna szülei 1620 táján köthettek házasságot. Madách Gáspár nagybátyja: Rimay János említi tréfásan 1622. júl. 13-án Alsósztrégován kelt levelében, hogy a kis Madách János gyakran meglátogatja „és ami keveset beszélhet, azt nyersen, értelmesen ki is mondja”. A megfogalmazás arra utal, hogy a gyermek ekkor 2–3 éves lehetett. (NAGYIVÁN 7. köt. 225–226. RMKT XVII. sz./12. 661. ECKHARDT 1955. 404.) Madách János első felesége zalukai Voxith Horvát Magdolna, ennek halála után 1664. ápr. 24-én Gács várában feleségül veszi a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő (ifj.) kislibercsei Libercsey Mihály leányát: Libercsey Annát. A Libercsey-családkönyv adatai szerint Madách János 1669. febr. 19-én halt meg Zólyomban. (MOL P 481. 3. cs. Fasc. IV. No. 14.) ♦ Madách János 1641. márc. 19-én a Nyitra megyei Galgócról, Forgách Ádám egyik birtokközpontjából ír levelet apjának. (MOL P 481. 1. cs. Fasc. I. No. 21.) 1641. dec. 10-én Madách János már Nógrád megye esküdt ülnökeként szerepel. (RMKT XVII. sz./12. 662.) 1646. márc. 5-én már Nógrád vármegye jegyzője (NML XIV. 3. D/1. f. 1546.) 1647. jún. 1-én Füleken Wesselényi Ferenc familiárisi szolgálatába lép. (MOL P 481. 1. cs. Fasc. I. No. 25.) A conventio egy évre szól, de feltehetően évekig Wesselényi embere marad. (Id. ehhez a Rimay-Madách kódex Wesselényi Ferenc tiszteletére írt – egykor Madách Gáspárnak tulajdonított – versét, amelyet tartalma alapján talán éppen Madách János írt familiárisi éve alatt. („Az tekintetes és nagyságos hadadi Wesselényi Ferenc uram önagysága nevére szereztetett versek” RMKT XVII. sz./12. No 59. 81–84.) Ezzel függhet össze az, hogy (1647) 1648 és 1651 között Ebeczky/Ináncsi István szerepel Nógrád vármegye jegyzőjeként. Madáchot valószínűleg 1651 nyarán választják ismét Nógrád vármegye jegyzőjévé. (Az első említés: 1651. szept. 11-én. DERL C/64. 2b. 57. d. 9. t. No. 3.) Tisztét ezután 1656. aug. 14-ig megszakítás nélkül betölti, ekkor lemond. (TÓTH 2001. No. 1485–1486.) 1665 és 1669 között Nógrád vármegye alispánja. (Első adatunk: 1666. jan. 11. NML IV. 11/1. Fasc. I. No. 8. Közvetett adatok arra utalnak, hogy már 1665-ben megválasztották. Utolsó adatunk: 1668. dec. 17. MOL P 481. 1. cs. Fasc. I. No. 41.) A tisztséget minden bizonnyal haláláig betöltötte, de betegeskedése miatt az utolsó hónapokban – 1669 elején is – Némethy Pál helyettes alispán látta el feladatait. 1668. júl. 11-én megerősítik Heves-Külső-Szolnok vármegye esküdt ülnökeként. (SZEDERKÉNYI 1891. 296.) Nógrád vármegyei jegyzői működése alatt 1652. márc. 4–5-én a császárhoz, majd 1652. júl. 8-án Ebeczky Lászlóval együtt Pálffy Pál nádorhoz küldik követségbe. (TÓTH 2001. No. 1032. 1091.) Jegyzőként Nógrád vármegye egyik követe az 1646/1647., 1655. és 1659. évi pozsonyi országgyűléseken. (TÓTH 2001. No. 1355. GUSZAROVA 2005. 120. 123. és BOROSY 2001. 34. 51–52.) 1660. márc. 15-én Nógrád vármegye Wesselényi Ferenc nádorhoz küldi követségbe. (MOL P 481. 1. cs. Fasc. I. No. 36.) Fekete László kísérvőjeként részt vesz a Habsburg-ellenes rendi szervezkedés 1668. aug. 18-án kezdődő szendrői gyűlésén. (PAULER 1876. 1. köt. 200.) ♦ 1657-ben a Nógrád megyei Budalehotán (Budiná, SK) és Polihón (Polichno, SK) említik jobbágyságot, utóbbi településen 1642-ben is. (NML IV. 1. o/bb. Fasc. 1. No. 2–3.) 1656-ban a család előnevét adó Nógrád megyei Alsósztrégova (Dolná Strehová, SK) egyik birtokosa. (TÓTH 2001. No. 1470.) Evangélikus. (SZEDERKÉNYI 1891. 301. BOROSY 2001. 51. OKOLICSÁNYI 2009. 105–106.) Nógrád vármegye 1658. és 1661. évi nemesi összeírásában is a losonci járás birtokos nemesei között szerepel, mindkétszer 50 dénárral.

Majtényi Szűcs Lukács – *Majteni Szűcz Lukacz*

- felperes (1656) **11**
- gyöngyösi lakos (1656) **11**
- marhavásárlás meghatalmazottja (1656) **11**
- gyöngyösi tisztviselő (1656) **11**

Gyöngyösi mezővárosi polgár. Helynévi vezetéknéve vagy a Szatmár megyei Majtény mezővárosra vagy a Pozsony megyei Majtény falura utal. (Vezetéknéve Szakály Ferenc szerint származási helyére utal: SZAKÁLY 1984. 168.) 1650-ben Szűcs Lukács felesége Kozári Péter egyik leánya, a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő Kozári György testvére. (NÉMETH 1991. 34.) 1670-ben Majtényi Szűcs Lukács még életben van. (uo.) 1676-ben Majtényi György gyöngyösi lakos – valószínűleg Majtényi Szűcs Lukács rokona, talán fia – igazolja Heves-Külső-Szolnok vármegye előtt nemességét. Majtényi (Szabó) György 1677-ben, 1681. dec. 27-én és 1685. nov. 16-án is Heves-Külső Szolnok vármegye esküdt ülnöke, 1678. nov. 14-én gyöngyösi református egyházfi. (OROSZ 1906. 178. 327. NÉMETH 1991. 51–52. 68–70. Majtényi György már 1675-ben is nemes: SZEDERKÉNYI 1891. 450.) ♦ 1655. márc. 13-án Szűcs Lukács a gyöngyösi szabócéh egyik céhmestere. (NÉMETH 1991. 38. és 58.) 1662. máj. 19-én Szécsi András pásztori református lelkész végrendeletének egyik tanúja. (uo. 46–47.) 1663. márc. 21-én és 1670. márc. 24-én Majtényi Szűcs Lukács Heves-Külső-Szolnok vármegye (hódolt) esküdtjeként szerepel. (LÉNÁRT 1984. 267. NÉMETH 1991. 53–54.) Református.

Makai György – *Makai/Makaiji Giurka/Gjurka*

- megegyezése a seregszék előtt anyjával adósságáról (1658) **44**
- alperes (1659) **70**
- Makai Mihályné fia (1658) **44**

Vezetéknéve a Csanád megyei Makó mezővárosra utal.

Makai Mihályné – *Makaij Mihalne*

- megegyezése a seregszék előtt fiával (1658) **44**
- Makai György anyja (1658) **44**

Vezetéknéve a Csanád megyei Makó mezővárosra utal. Talán ő az a Makainé, akit 1657. márc. 9-én Soós Ambrus említ I. Koháry Istvánnak írott levelében. Makainé a Tiszáról hozott különböző halakat Szécsénybe eladni, amelyeknek javát Soós dominusa számára kiválogatta. (MOL X 7824. No. 12739. – C 1277. d.)

Makai Kis/Varga Mihály – *Michael Kis de Mako, Kis Mihali, Makai Varga Mihali, Makay/Makaij Kis Mihaly/Mihali*

- alperes (1658–1659) **36, 61**
- felperes (1659) **58**
- Csordás Mihály sógora (1657) **19**
- lovat ad el Dobozi Jánosnak (1657) **19**
- követelése az ismeretlen felperessel szemben (1658) **36**

Vezetéknéve a Csanád megyei Makó mezővárosra utal. Valószínűleg egyike az 1650. júniusában Bács megyében portyázó szécsényi lovasoknak, akik között két Kis Mihály

is volt. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 193.) Talán azonos azzal a Kis Mihállyal, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében szerepel, Bélteki Pál főhadnagy századának katonái között, egy lóval. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.)

Mariska – *Mariska*

- alperes (1659) **58**
- Balogh Jakab özvegye (1659) **58**

Martonosi [Dániel v. György v. Tamás] – *Martonos*

- alperes (1657) **27**
- halálra ítéltése (1657) **28**

(†1657?) Helynévi vezetéknéve a Csongrád vármegyei, Szegedhez közeli Martonosra (Martonoš SR) utal, ahol egyébként gyakran jártak a szécsényi és füleki vitézek. (REIZNER 1899–1900. 1. köt. 134–135. 4. köt. 171–173. JAKUS 1985a. 117–118. SZAKÁLY 1983. 708–709.) Az 1650-ben Bács megyében portyázó szécsényi lovasok között szerepel egy Martonosi Dániel és egy Martonosi Tamás is. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 193.) Egy 1656 előtti keltezetlen jegyzékben, amely a szécsényi vitézek egyik zsákmányának felosztásáról szól (MOL X 7824. No. 12403. – C 1275 d.), feltűnik egy Martonosi György is. Ez az egyszerű vezetéknévi említés valószínűleg hármójuk közül valamelyikre vonatkozik, és nem Martonosi Kis Mihályra, aki még 1659-ben is él.

Martonosi Kis Mihály –*Martonossi/Martonosy Kis Mihali/Mihály*

- felperes (1659) **57, 60**
- alperes (1660) **80** /Vonatkozhat Makai Kis Mihályra is/
- szécsényi házhelye (1660) **80** /Vonatkozhat Makai Kis Mihályra is/

Helynévi vezetéknéve a Csongrád vármegyei Martonosra (Martonoš SR) utal. ♦ Valószínűleg szécsényi katona, szécsényi vitézek közül is többen viselték ezt a helynévi vezetéknévet. (ld. Martonosi Dániel/Tamás) Akár az 1650. júniusában Bács megyében portyázó szécsényi lovasok egyike is lehet, akik között két Kis Mihály nevű is volt. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 193.) Talán azonos azzal a Kis Mihállyal, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében szerepel, Bélteki Pál főhadnagy századának katonái között, egy lóval. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.)

Máté János – *Mate Janos*

- Parrag Jánosnál lévő adóssága törlesztését a seregszék előtt felajánlja (1657) **19**

Lehetséges, hogy Máté János nagykőrösi lakosról van szó. (HEGYI 2001. 324.)

Mészáros Andras – *Meszaros Andras*

- megegyezés résztvevője (1656) **2**
- szécsényi katona (1656) **2**
- a szécsényi külső vár lakója (1656) **2**

Vsz. szécsényi lovaskatona, azonos lehet azzal a Mészáros Andrással, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében két lóval szolgáló távollévő katonaként szerepel, Szántó János hadnagy századában. Kónya Pál főhadnagy századában is

szolgált azonban egy Mészáros András nevű, egy lóval szolgáló katona. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.)

Mészáros Ferenc – *Meszaros Ferencz*

– alperes (1657) **28**

Mislei Pál (n, v coll.) – *Mislei/ Mislej Pál/Páll*

– a szécsényi seregszék belső tagja (1659–1660) **62, 64, 66–67, 74, 84, 89**

– Rácz György hitlevelét küldje ki (1660) **95**

Zemplén vármegyei nemesi család tagja. (A családnév a Zemplén megyei Mislye (Mysľa, SK) falu nevéből ered.) Felesége 1661-ben és halálakor a törzsökös nógrádi családból származó Pilinyi Erzsébet: Pilinyi Albert szécsényi porkoláb (*castellanus*) leánya, aki Mislei halála után hozzámegy dacsólámi Dacsó Zsigmondhoz. (Adatunk: 1699. jún. 10. MOL A 57. 25. köt. 241. NAGYIVÁN 7. köt. 516. Pilinyi Albert tisztségéhez: 1655. jún. 25. MOL A 57. 11. köt. 434–435.) ♦ 1661. febr. 25-én Pilinyi Erzsébet hatszáz tallérért elzalogosítja a Nógrád megyei Pilinyben lévő részjóságát Wattay Pálnak és feleségének: Budai Annának, hogy abból előteremtse férje: Mislei Pál sarcát. Mislei Pál tehát valamikor 1661 elején török fogságba esett. (MOL A 57. 25. köt. 241. BOROVSKY 1911. 427.) Mislei Pál Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 33 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Mocsáry Ferenc /bocsári/ – *Fileki Mocsari Ferencz*

– a szécsényi seregszék külső tagja (1661) **96**

– füleki lakos (1661) **96**

(†1671) A 15. század végéig visszavezethető nógrádi nemesi család tagja. (A család neve az előnevet is adó Bocsár másként Mocsár falunak nevéből származik, amely Nógrád megye füleki járásában található, Karancslapujtó mellett.) (NAGYIVÁN 7. köt. 519–524. NAGY 1907. 93–94. BOROVSKY 1911. 609.) Mocsáry Balázsnak, Heves–Külső-Szolnok egyesült vármegye alispánjának (1625–1642) Litassy Borbálától született fia. Felesége bernátfalvi Földváry Borbála (g) (†1685 után), a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő Földváry János és Voxith Horvát Ilona leánya. (DÜMMERTH 1982. 253.) 1671. márc. 23-án még életben van Mocsáry Ferenc (NML IV. 1/a. No. 3. p. 71.), 1671. nov. 9-én azonban Földváry Borbála már özvegyeként kér időlátó levelet az árvákról. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 118.) ♦ *Heves–Külső-Szolnok* vármegyében viselt tisztségei: Egy Mocsáry Antal által idézett kései tanúsítvány szerint 1655-ben választják meg esküdt ülnökké. (MOCSÁRY 1820–1826. I. köt. 263.) 1656. okt. 10-én is ebben a tisztségben találjuk. (DERL C/64. 2b. 31. d. 10. t. No. 2.) 1657. jan. 3-án a leköszönő Pápay János helyére a vármegye ügyészévé választják. (SZEDERKÉNYI 1891. 291.) Helyére 1666 körül lép Pápay János. (*uo.* 324.) 1663. febr. 22–23-án a vármegye tisztújító székén Mocsáry Ferenc az egyik alispánjelölt, ám Batori Lászlót választják meg. (SZEDERKÉNYI 1891. 295.) 1666 és 1669 között jegyző. (Első adatunk: 1667. márc. 12. NML XIV. 3. D/1. f. 2196. Megválasztása minden bizonnyal 1666 tavaszán történt meg, mivel Pest-Pilis-Solt vármegyében is ekkor váltotta a két egyesült megye addigi jegyzőjét: Bezzegh Istvánt. 1669. aug. 22-én választják meg helyette jegyzővé Bezzegh Györgyöt. SZEDERKÉNYI 1891. 297.) 1669. aug. 22-től 1671. márc. 2-ig alispán. (MOL P 287. Ser. II. Fasc. CC. P betű f. 43–44. SZEDERKÉNYI 1891. 297. 311. Első

adatunk alispáni működésére: 1669. szept. 11. DERL C/64. 2b. 31. d. 12. t. No. 10.) *Pest-Pilis-Solt* vármegyében viselt tisztségei: 1657. dec. 13-ától esküdt ülnök. (A kelet a hivatali esküé: BOROSY 1983. No. 424.) 1659. jan. 16-án a vármegye ügyészévé nevezik ki. (BOROSY 1983. No. 533.) 1666 és 1669 között jegyző. (Megválasztása [hajniki Bezzegh István helyére]: 1666. máj. 27. PML IV. 1-c/2. 2. d. 1666/No. 2. BOROSY 1984. No. 1012. 1669. szept. 5-én választják meg a helyére hajniki Bezzegh Györgyöt. BOROSY 1984. No. 1369.) 1669. szept. 5-én *Pest-Pilis-Solt* vármegye helyettes alispánjává választják. (BOROSY 1984. No. 1370.) *Nógrád* vármegyében viselt tisztségei: 1659 és 1664 között biztosan a füleki járás szolgabírája. (Első adatunk: DERL C/64. 2b. 17. d. 7. t. No. 6. Utolsó adatunk: 1664. jún. 10. DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 86.) 1665. ápr. 21-én esküdt ülnökként tűnik fel, tehát ekkor már biztosan nem szolgabíró. (uo. 39. d. 9. t. No. 3.) 1656. jún. 26-án őt és Sárközy Istvánt küldi *Nógrád* vármegye követségbe Forgách Ádám főispánhoz a végvári katonaság pusztításai kapcsán. (TÓTH 2001. No. 1473–1474.) 1661. máj. 26-án Pozsonyban keresi fel Wesselényi Ferenc nádort a *Pest-Pilis-Solt* vármegye által rábízott követséggel. (PML IV. 1-c/2. 1. d. 1661/No. 14.) 1668 végén a felvidéki vármegyék, illetve *Nógrád*, *Zólyom* és *Pest-Pilis-Solt* vármegyék kassai gyűléséről a rendek Bezzegh György és Thassy Mihály társaságában őt küldik Bécsbe panaszaiikkal. (PAULER 1876. 1. köt. 228. BOROSY 1984. No. 1320. 1331.) 1669 áprilisának végén és májusában a 13 felső-magyarországi vármegye eperjesi gyűlésén is ő képviseli Heves-Külső-Szolnok vármegyét, csakúgy ahogy az 1670. jan. 24-én kezdődő kassai gyűlésen is. (uo. 239. 305. SZEDERKÉNYI 1891. 95.) 1670. márc. 19-től az uralkodó által meghirdetett beszercebányai gyűlésen szintén Heves vármegye egyik képviselője. (uo. 342.) 1670 júliusában Johann von Sporck tábornok őt is lefogatja ifj. (II.) Koháry István által, a Wesselényi-féle „összeesküvéssel” kapcsolatban. (MERÉNYI 1903. 69. MAKKAI 1964. 66. 1670. aug. 23-án még őrizetben: THALY 1872. 306–308.) Feltehetően 1670. nov. 11. után szabadul ki. (BADICS 1928. 14.) Ahogy azt a seregszéki jegyzőkönyvben használt melléknév is mutatja, Füleken élt, itt volt a családnak udvarháza. (MOCSÁRY 1820–1826. I. köt. 143. Vsz. hibás adatokkal: PARTI 2007. 198.) ♦ 1659-ben a Borsod megyei Szemere falu egyik földesura. (BOROSY 1983. No. 549.) 1662-ben több más földesúrral együtt a Pest megyei Félegyháza, Tápiógyörgye és Tápiószele pusztákkal kapcsolatban jelent be tiltakozást *Pest-Pilis-Solt* vármegye előtt. (BOROSY 1983. No. 763. A puszta egyik birtokosa 1690-ben is a Mocsáry-család: BOROVSKY 1910. 1. köt. 145.) 1660–1661-ben Nagykőrös mezőváros Mocsáry Ferencről és ifj. Ráday Andrástól veszi bérbe a Pest megyei Hartyán pusztát. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 265. 303.) 1668-ban részbirtokosként jogot formál a Pest megyei (Cegléd)bercel pusztára. (BOROSY 1984. No. 1199.) 1669-ben a *Nógrád* megyei (Nagy)keresztúr puszta, illetve a Pest megyei Zsámbok falu egyik földesura. (DERL C/64. 2b. 31. d. 12. t. No. 10. SZAKÁLY 1997. 229.) 1669-ben a *Nógrád* megyei (Fülek)pílisen (Pleš, SK) említik jobbágját. (NML IV. 1. b. 1. d. 1669/No. 3.) 1669-ben a Külső-Szolnok megyei Tiszajenőn említik jobbágjait. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 380–381.) 1670-ben a *Nógrád* megyei Liptáregeregye falu egyik-, illetve a Fülek melletti Kurtyán (Kurtány) puszta egyedüli birtokosa. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 5. 12. 28. 120.) 1670. márc. 8-án füleki háza egy birtokbaiktatás helyszíne. (BENEDEK 1987. 274.) 1671-ben a *Nógrád* megyei Mucsin puszta (Mučín, SK) birtokosa. (uo. p. 71–72.) 1674-ben a Mocsáry-család birtokaként említik a *Nógrád* megyei Múlyadot (Múľa, SK). A 17. században a Mocsáry-család

bírta a Heves megyei (Mező)szemere falu felerészét. (SOÓS 1975. 366.) Református. (SZEDERKÉNYI 1891. 295.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában nem tűnik fel. Az 1663. évi nemesi összeírásban a füleki járás birtokos nemesei között szerepel, 60 dénáros összeggel.

Mocsó Albert – *Mocso Albert*

- Bozsik Antal eskütársa (1660) **77**
- hartyáni lakos (1660) **77**

Molnár Benedek (pr)– *Benedictus Molnar, Molnar Benedek*

- felperes (1660) **74**
- nagypöstyényi lakos (1660) **74**

Molnár Ilona – *Molnar Ilona/Ilonka*

- alperes (1656) **8**
- Szíjjártó Pál (v) felesége (1656) **8**
- a szécsényi külső vár lakója (1656) **8**

Molnár István – *Molnar István*

- Molnár Lukács szökött rabot bújtatja (1659) **67**
- bogyiszlói lakos (1659) **67**

Molnár János – *Molnar Janos*

- felperes (1660) **84**
- szécsényi lovaskatona (1660) **84**
- a szécsényi belső vár lakója (1660) **84**

Valószínűleg azonos azzal a Molnár Jánossal, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében két lóval szolgáló távollévő lovasként szerepel, Csima Gergely főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.)

Molnár Lukács – *Molnar Lukacz/Lukác*

- Juhász János a seregszék előtt felkérési (1659) **67**
- szökött szolnoki rab (1659) **67**
- szolnoki rab kezesei (1659) **67**

Szerepel a neve egy 1656 előtti keltezetlen jegyzékben, amely a szécsényi vitézek egyik zsákmányának felosztásáról szól. (MOL X 7824. No. 12403. – C 1275 d.) Ennek alapján fogságba esése előtt szécsényi lovaskatona volt.

Molnár Mihály – *Molnar Mihalj*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1659) **54**
- füleki lovashadnagy (1659) **54**

1658. dec. 4-én ő hozza meg a távollévő Koháry István levelét Iványi Fekete László füleki alkapitánynak. (MOL X 1047. No. 781. – 40575. d.)

Nadányi Miklós /körösladányi/ (nemz, v coll.)– *Nadani Miklos*

– a szécsényi seregszék külső tagja (1656, 1658) **16, 42**

– nógrádi kapitány (1658) **42**

(†1664/1665) Középkori eredetű, a Tiszántúlon birtokos nemesi család sarja, amely nevét a Békés megyei Nadányról (ma: Körösladány) nyerte. (A család középkori és kora újkori története: MÓRICZ 1979. különösen 103–116.) Apja a Báthory Gábor erdélyi fejedelmet 1613-ban meggyilkoló Nadányi Gergely (†1614 márc.) hajdúhadnagy. Nadányi Miklós Pázmány Péter pártfogásával a Magyar Királyságban fut be karriert. Nadányi Miklós felesége 1659-ben nagyszombati Mindszenty Magdolna (†1670 után). (NAGYIVÁN 8. köt. 6–10. PONGRÁCZ 2008. 252.) 1659. ápr. 17-én családjával bárói rangot nyer. (MOL A 57. 12. köt. 233–237.) 1664. jan. 28-án Nadányi Miklós még él, 1665 októberében azonban már Pest-Pilis-Solt vármegye fizeti meg Nadányi özvegyének adósságát. (HAUSEL 2000a. 74.) Rendelkezésünkre áll Nadányi Miklós portréja 1649-ből. (WIDEMAN 1652. No. 60.) ♦ 1634. jan. 14-én már nógrádi alkapitány (SZARKA 2008. 137.), 1638-ban szintén ebben a pozícióban említik. (HAUSEL 2000a. 69.) Tisztét 1639 legvégéig tölti be. (MOL P 287. Ser. II. Fasc. HH f. 13–14.) Nógrád-ból 1640. ápr. 1-jei fizetés-jóváhagyással Nadányi szécsényi alkapitánnyá lép elő (MOL P 287. Ser. II. Fasc. HH f. 13–14., vö. még ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 283. f. 198.), miután febr. 5-i kérelmét (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 282. f. 267.) – Forgách Ádám szécsényi (fő)kapitány támogatására (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 282. f. 271. és uo. Reg. Bd. 283. f. 177.) – az Udvari Haditanácsban elfogadják. (További adatok JAKUS 1985a. 127., JEDLICSKA 1910. 338. BOROSY 1998. No. 28.) Szécsényi alkapitánnyá a közel egy évtizedig itt szolgáló, komáromi főkapitány-helyettesé kinevezett Spáczai Mártont váltotta fel. (PÁLFFY 1997b. 285.) 1642 márciusának elején III. Ferdinánd Nadányit – februári kérelmére (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 286. f. 238.) – szőgyéni kapitánnyá nevezi ki, annak ellenére, hogy Pálffy István bányavidéki főkapitány a drégelypalánki kapitányi posztra ajánlotta. (JEDLICSKA 1910. 337. 339) Szécsényi tisztére fizetése 1642. márc. 31-ig járt, ápr. 1-től már szőgyéni kapitánnyá kaptak zsoldját. (MOL P 287. Ser. II. Fasc. HH f. 13–14.) Miután szőgyéni kapitányi utasítására Nadányi márc. 28-án esküt tett (*iuramentum instructionis*: ÖStA KA Best. No. 1361.), új tisztébe Pálffy István generálisnak kellett beiktatnia. (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 287. f. 66.) 1644. október közepéig Szőgyénben szolgál, ekkor a Zsitva parti Verebély várának kapitánya lesz, egészen 1652 végéig. (MOL P 287. Ser. II. Fasc. HH f. 13–14.) 1653. jan. 1-től 1663. okt. végéig, Nógrád várának elvesztéséig nógrádi kapitány. (uo.) Működése során különös hangsúlyt helyez a vár megerősítésére. (PML IV. 1–f. 1. d. 1. t. f. 15–16. SZAKÁLY 1981a. 232. HAUSEL 2000a. 69.) Több ízben jár követségben a budai beglerbégnek Esterházy Miklós nádor (1625–1645) megbízásából, illetve III. Ferdinánd uralkodása (1637–1657) *Georg Grai Henklau*-val (m) együtt. 1644-ben a vezekényi mezőn az érsekújvári és verebélyi végházból összeszedett mintegy négy-ötszáz lovas élén vereséget mér I. Rákóczi György erdélyi fejedelem Nyitra vármegyéjét fenyegető csapataira. 1652-ben verebélyi kapitánnyáként részt vesz, és megsebesül a vezekényi csatában. (Mindezekről bárói oklevelének barokkos narrációja tudósít: MOL A 57. 12. köt. 235–236.) 1655 tavaszán Wesselényi Ferenc nádor megbízásából átmenetileg ő a Jászkunság jóvédelmeinek kezelője. (GYÁRFÁS 1885. 250.) 1663. nov. 6. körül hosszú ostrom után feladja a törököknek a nógrádi várat. (HAUSEL 2000a. 71–84.) A vár ostromának alapvető forrását az 1663.

dec. 24-én illetve 1664. jan. 28-án Nadányi szerepének tisztázására folytatott tanúki-hallgatások jelentik. (MOL E 199. 6. cs. III/5. t. No. 1. és 4. Három jegyzőkönyv. Eből kettőt kiadott: ILLÉSY 1892a. A vár helyrajza szempontjából legérdekesebb vallatás [No. 2–3.] azonban máig kiadatlan. Illésy János egy további [harmadik] jegyzőkönyvet is felkutatott: ILLÉSY 1893b.) ♦ 1651 márciusában III. Ferdinándtól adományként királyi joggal megkapja a Pilis megyei Berki, Diód és Kozárom (Kozár) elhagyott birtokokat (*possessiones desertas*). – Berki és Diód a középkorban Pest megye részei. Az adománylevél a margóra írt megjegyzés szerint nem került kiadásra, sőt érvénytelen. (MOL A 57. 10. köt. 558–559.) 1658-ban zálogba veszi Forgách Ádám a Nógrád megyei Kistugár (Tuhár, SK) birtokot. (BARTFAI-SZABÓ 1910. 444.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 3 forintos összeggel szerepel, a kékkői járás birtokos nemesei között.

Nagy Albert (v) – *Nadgÿ/Nagÿ Albert*

- Nagy Ilona felperes férje (1656) 7
- néhai (1657) 33

(†1656 körül) Szécsényi lovaskatona, egyike az 1650 júniusában Bács megyében portyázó szécsényi lovasoknak. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 193.)

Nagy András (st coll.) – *Andreas Nadgÿ, Nadgÿ/Nagÿ Andras*

- alperes (1656, 1659) 3, 55
- felperes (1659) 62
- szécsényi katona (1656) 3
- Bíró György magyar rab kezese (1659) 55

Valószínűleg szécsényi lovaskatona. Azonos lehet azzal a Nagy Andrással, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében két lóval szolgáló katonaként szerepel, Csima Gergely főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.)

Nagy György ld. Pille György

Nagy Ilona (n) – *Nadgÿ/Nadgÿ Ilonka*

- felperes (1656–1657) 7, 30, 33
- pere leszáll (1657) 30
- Nagy Albert (v) felesége (1656) 7
- Nagy Albert özvegye (1657) 33
- szécsényi háza (1656) 7

Nagy János (st. coll./ nob. coll.) – *Joannes Nadgÿ*

- alperes (1651) F
- szécsényi katona (1651) F
- a szécsényi seregszék első tagja (1656) 7

Valószínűleg azonos azzal a Nagy János szécsényi lovaskatonával, aki az 1650 júniusában Bács megyében portyázó lovasok között szerepel (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 193.), és talán azzal a Nagy Jánossal is, aki füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében két lóval szolgáló távollévő lovasként tűnik fel, Csima Gergely főhad-

nagy századában. Kónya Pál századában azonban szintén volt egy Nagy János nevű, két lóval szolgáló katona. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) ♦ Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában szerepel 24 dénáros összeggel egy Nagy János, a szécsényi járás armalista nemesei között.

Nagy János – *Nadgy Janczi/Janczj*

- eljár a szécsényi seregszék előtt a váci keresztyén kezes rabok nevében (1658) 42
- váci keresztyén kezes rab (1658) 42

Valószínű, hogy nem azonos az 1651-ben és 1656-ban szereplő, utóbbi alkalommal már nemesként említett szécsényi lovaskatonával. Csaknem bizonyos, hogy katona, de nem tudjuk, melyik végházban szolgált. A név gyakorisága miatt és adatok hiányában természetesen nem tudunk teljesen megnyugtató választ adni kiletére. Jelenleg az tűnik a legvalószínűbb lehetőségnek számunkra, hogy a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő Nagy Jancsi nem más, mint (ifj.) Gyöngyösi Nagy János: Gyöngyösi Nagy Tamás (†1645–1653) drégelypalánki- (1631. jún.-tól drégelypalánki alkapitány ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 266. f. 72.), majd később állítólag füleki alkapitány (1638–1642? MOCSÁRY 1902. 179.) fia, id. Gyöngyösi Nagy János (†1642) nógrádi alkapitány (1627–1633 – Kinevezés: 1627. júl. 1. MOCSÁRY 1902. 279. Köztes adatok: 1629. SZARKA 2008. 331. 1630. okt. 7. MOL X 1047. No. 907. – 40575. d. 1633. jan. 10. Id. alább a nemeslevelet.) unokaöccse, egy, a 16. század végén Drégelypalánkon katonai érdemek révén felemelkedett gyöngyösi származású család tagja. (A család karrierjéhez: MOCSÁRY 1902. 177–179. BOROVSKY 1906. 448–449.) Gyöngyösi Nagy János fiával: Nagy Ferencsel, illetve testvérével: Nagy Tamás drégelypalánki alkapitánnyal együtt 1633. jan. 10-én II. Ferdinándtól újító nemeslevelet kapott, amelyet 1637. máj. 25-én hirdettek ki Nógrád vármegye Losoncon üléselő törvényszékén. (A címeres nemeslevél Nagy Iván-féle másolata: NML XIV. 3. D/5. No. 48. Kérdés, hogy az oklevél igazat mond-e akkor, amikor csak megújításról beszél.) id. Gyöngyösi Nagy János 1633-tól – feltehetően Nadányi Miklós 1642. évi kinevezéséig – szőgyéni kapitány. (A kinevezés: 1633. máj. 3. MOCSÁRY 1902. 179. Néhány köztes adat: 1635. jún. 4.: A-A, 1894. 739–741.: No. II. 1635. szept. 23. SNA ÚPA Arm. VII. Lad. 9. Fasc. 1. No. 2.) 1643-ban már (id.) Gyöngyösi Nagy János özvegyét, Etyeki Borbálát említik. (ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. 168. Konv. 1643. okt. f. 48–53.) 1653. jún. 27-én pedig Etyeki Judit szerepel Gyöngyösi Nagy Tamás özvegyeként (BENKÓ 1903. 14. 60. az Etyeki családhoz: BOROSY 1998. No. 10.), talán ő ifj. gyöngyösi Nagy János anyja. Gyöngyösi Nagy Tamásnak Mocsáry István egyetlen (ismeretlen nevű) fiát ismeri, indoklás nélküli, valószínűleg nem megalapozott 1655. évi halálozási évszámmal. Feltételezésünk szerint ő ifj. Gyöngyösi Nagy János. ♦ Azonosításunk fő érvét az jelenti, hogy Gyöngyösi Nagy János (így: azaz a teljes névalakkal) 1649-ben a váci törökök rabjaként szerepel. Egy 1649. április 29-én felvett tanúvallatási jegyzőkönyv szerint kísérőként (postaként) rendelték ki egy másik váci rab: Póka István volt drégelyi hajdú sarcgyűjtő körútjára, ám Verőcén Póka a Dunába ugrott és megszökött. Ezután Gyöngyösi Nagy János is a szökést választotta. (MOL P 287. Ser. II. Fasc. HH f. 227–228.) Ha azonosításunk helyes, később visszakerül a váci börtönbe. Talán éppen emiatt a szökés miatt nevezik a seregszéki perben „hitzegőnek.” Problémát jelent azonban az 1649 és 1658 között eltelt hosszú

időköz, ami – ha feltételezzük, hogy az idő java részét török rabságban töltötte – az átlagos időtartamhoz képest igen hosszú.

Nagy/Csordás Mihály (st) – *Michael Csordas, Csordas Mihali/Mihalj/Mihalj, Nadgij Mihali az Csordas, Nadgij Mihalj*

- felperes (1658) **47**
- alperes (1660) **75, 78**
- felesége: Szénási Ilona mint felperes (1657, 1660) **19, 92**
- saját hűgával való pere (1658) **47**
- szécsényi keresztény rab (1657) **19**
- Makai Varga Mihály sógora (1657) **19**
- „sógora:” Kasza György (1660) **93**
- tettestársai: Foktői István és Füstös István (1660) **78**
- Füstös István meggyilkolja (1660) **92**

Nándori István – *Nandori Istvan*

- hollókői gyalogos katona (hajdú) (1657) **26**

Vezetékneve a Nógrád megye kékkői járásában található Nándor falu nevéből ered. Nem valószínű, hogy az 1610. máj. 9-én II. Mátyástól nemességet szerzett Nógrád vármegyei nemes család (BOROVSKY 1906. 442.) egyik tagja lenne.

Némedi János (n, v) – *Nemedi Janos*

- felperes (1658) **49**
- Garas Pál kezes rabjainak képviselője (1658) **49**
- a törökök vasas rabja (1658) **49**

(*1618 körül) Családneve talán a Pest megyei Alsónémedi vagy Kisnémedi (Galgamente) falvak egyikének nevéből ered. Némedi Boldizsár fia. Némedi Boldizsár, felesége: Piroska és fiai: István, János, Mihály, illetve testvérének: Györgynek családja 1630. máj. 9-én nyernek címeres nemeslevelet II. Ferdinándtól, amelyet 1632-ben hirdettek ki Nógrád vármegye közgyűlésén. (OROSZ 1906. 208. KÖSZEGHI 1899. 260–261.) Egy 1656. okt. 2-án felvett tanúvallatási jegyzőkönyv szerint Némedi János akkor 38 éves. (MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 28a.) ♦ 1656. okt. 2-án szécsényi lovaskatona. (*uo.*) 1661 körül török fogságban van, kiváltására Nógrád vármegye 12 forintot ad. (NML IV. 1. b. 1. d. 1662/No. 3.) Egy valamely hadjáratához köthető (benne Oláh János és Komáromi István hadnagyok neve), füleki lovasokat felsoroló keltezetlen (1663 utáni) jegyzékben szerepel a neve. (MOL X 7824. No. 11757. – C 1226. d.) ♦ Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 15 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Nemes Mihály – *Nemes Mihalj*

- a szécsényi várban lakó vasas rab (1656) **13**
- török rabjának szökése (1656) **13**

Kecskeméti mezővárosi polgárcsalád sarja. Talán ő a Kecskemét 1633. évi gabona-dézsma jegyzékében szereplő egyik „Nömös Mihály”. (IVÁNYOSI-SZABÓ 2008. 1. köt.

85.) Nem tudjuk mikor és miért került szécsényi fogságba. 1659. nov. 18-án rokonainak, a Kecskeméten lakó Nemes Jánosnak, Nemes Istvánnak, Nemes Mátyásnak és Gere Andrásnak 150 talléros kezességén szabadul. (MOL P 1981. 1. cs. f. 133. A kecskeméti Nemes családhoz még: SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 199. IVÁNYOSI-SZABÓ 1996. 60–61. 72.)

Némethy Pál (n, v/ nob/ e/ n, v coll./ nob coll.) – *Paulus Nemethi/Nemethy/Nemeti, Nemet/Nemetj/Nemethi/Nemethj/Nemethy Pal/Pál*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1656, 1659–1661) **7, 54, 62, 66–67, 74, 76, 80, 82, 89–90, 92–93, 96, 98**
- Cajbertné felperes ügyvédje (1656) **10**
- Kozári György alperes ügyvédje (1656) **11**
- Koháry István (hivatalból) felperes ügyvédje (1656) **12**
- Szalai Pál felperes ügyvédje (1656) **15**
- Szántó Ferenc alperes ügyvédje (1657) **23**
- ismeretlen felperes ügyvédje (1658) **36**
- Fejér István és Jakus Márton felperesek ügyvédje (1658) **39**
- Bobor János felperes ügyvédje (1658) **43**
- Kovács János felperes ügyvédje (1659) **68**
- Koháry István felperes ügyvédje (1660) **86**
- Szénási Ilona felperes ügyvédje (1660) **92–93**
- Holecz István felperes ügyvédje (1660) **92**
- Harangozó Albert ügyvédje (1660) **94**
- Koháry István „gondviselője” [=tisztartó] (1660) **86**
- vsz. Nógrád vármegye esküdt ülnöke (1659) **54**

(*1626 körül?–†1678–1681) Némethy Istvánnak és Iványi István (e) leányának: Iványi Borbálának (n) fia. (DERL C/64. 2c. 78. d. No. 14. Nagy Ivánnál pusztán zavaros és hibás adatok a Némethy családra: NAGYIVÁN 8. köt. 136–138.) 1652-ben Némethy Pál felesége alsósztrigovai Madách Judit. (TÓTH 2001. No. 1111. DERL C/64. 2b. 15. d. 5. t. No. 5.) 1661-ben és halálakor azonban id. Ráday András (†1655) özvegye: kislibercsei Libercsey Erzsébet. (DERL C/64. 2b. 32. d. 6. t. No. 23. 1695-ben Libercsey Erzsébet Némethy Pál özvegyeként egészíti ki 1691. jún. 9-én tett előbbi végrendeletét. A két okmányt átíró királyi consensus: 1696. márc. 2. MOL A 57. 24. köt. 44–47. Tévesztésből szerepel itt Libercsey első és néhai férjeként Ráday Gáspár, mégpedig apja: Ráday András helyett.) Egy 1670. márc. 26-án végzett tanúvallatásban Némethy Pált körülbelül 40 évesnek nevezik. (DERL C/64. 2b. 32. d. 6. t. No. 15.) Egy 1671. jún. 29-én végzett tanúvallatás szerint azonban akkor 45 éves. (MOL X 7824. No. 7533. – C 1131. d.) Egy 1677. máj. 17-én felvett tanúvallatásban körülbelül 50 évesként szerepel. (NML IV. 1. b. 2. d. 1677/No. 37.) Mind a három adat pontatlannak tűnik. 1681. márc. 4-én feleségét: Libercsey Erzsébetet már özvegyként említik. (NML IV. 1. b. 2. d. 1681/No. 6.) 1684. jún. 28-án a nógrádi nemesség mustrajegyzékében Némethy Pál özvegye a füleki járás nemesei között szerepel. (NML IV. 1/a. No. 4. p. 53.) ♦ *Nógrád* vármegyei tisztségei: 1647 és 1669 között biztosan esküdt ülnök. (Első adatunk: 1647. aug. 19. NML XIV. 3. D/1. f. 1547. Egy köztes adat: 1654.

márc. 9-10. TÓTH 2001. No. 1222. Utolsó adatunk: 1667. jún. 20. DERL C/64. 2b. 49. d. f. 6-7. Ám helyettes alispáni működése minden bizonnyal esküdt ülnökként történt, így 1669-ig kitolhatjuk az időhatárt.) 1665-1669-ben biztosan helyettes alispán. (Elődje Pápay Péter a poszton. Első adatunk: 1665. szept. 15. MOL P 287. Ser. I. Fasc. K. No. 62. Utolsó adatunk: 1669. ápr. 12. MOL P 1981. 1. cs. f. 168.) 1668 végén és 1669 elején folyamatosan ő az ügyvezető a betegeskedő Madách János helyett. Valószínűleg 1669 áprilisának végén választják meg Madách utódává. 1669 és 1678/1679 között alispán. (Első adatunk: 1669. máj. 11. MOL P 1981. 1. cs. f. 171. Utolsó adatunk: 1678. ápr. 13. NML IV. 1. b. 2. d. 1678/No. 3. Ugyan már 1669. márc. 19-én is egy iratban nógrádi alispánnak nevezi magát (SZEDERKÉNYI 1891. 224.), ám ez a többi adat fényében pontatlan megfogalmazás, és helyettes alispánságára vonatkozik. A következő alispánról, hajniki Bezzegh Istvánról 1679. szept. 24-i az első adat. NML IV. 1. b. 2. d. 1679/No. 2.) Heves-Külső-Szolnok vármegyei tisztségei: 1647 és 1663 között biztosan a mátrai járás szolgabírája. (Első saját adatunk: 1648. márc. 16. DERL C/64. 2b. 15. d. 6. t. No. 64. Egy köztes adat: 1654. nov. 18. megerősítése. SZEDERKÉNYI 1891. 291. Utolsó adatunk: 1663. máj. 22. *uo.* 15. d. 10. t. No. 1. A járás azonosítása: 1647 és 1655 SOÓS 1974. 22. SZEDERKÉNYI 1891. 374. Szolgabírói tevékenysége végén talán a tiszai járás tartozott hozzá.) 1668. júl. 11-én megerősítik Heves-Külső-Szolnok vármegye esküdt ülnökeként. (SZEDERKÉNYI 1891. 296.) 1669. aug. 22-én és 1671. márc. 2-án két egymást követő alkalommal az alispánválasztás jelöltjei között szerepel, ám egyik alkalommal sem őt választják meg. (*uo.* 297. 311.) Pest-Pilis-Solt vármegyei tisztségei: 1658. ápr. 11-től esküdt ülnök. (A dátum a hivatali esküé: BOROSY 1983. No. 472.) A közgyűlési jegyzőkönyvekből úgy tűnik, hogy egészen nógrádi alispánná választásáig esküdt ülnök maradt ebben a vármegyében. Némethy Pál már 1646-ban egy szécsényi birtokbaiktatás egyik nemes tanúja. (DERL C/64. 2c. 78. d. No. 6.) 1656-ban Szécsényben lakik. (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 78.) 1659. máj. 16. előtt Koháry István mint Gyöngyös egyik földesura nevében részt vesz a mezőváros statutumainak megalkotásában. (KOVÁCS 1984. 7-9.) 1661. dec. 8-án számot ad arról Koháry Istvánnak, hogy megbízásából hódoltsági borokat szállított a füleki és szécsényi várba. (MOL X 1047. No. 791. - 40575. d.) Ebből a levélből, és egy másik 1663. júl. 18-án írottból egyértelmű, hogy az időszakban Koháry István szécsényi familiárisa. (NML XIV. 3. D/1. f. 361-362.) 1664-ben a dunáninneni vármegyék főpénztárnoka (*generalis perceptor*), egyben a részleges hadfelkelés hadainak („*az particularis insurrectióra való hadaknak*”) fizetőmestere. (NML IV. 1. b. 1. d. 1673/No. 3-4.) 1670 júliusának elején a Wesselényi-féle „összeesküvéssel” kapcsolatban Nógrád vármegye több esküdt ülnökével együtt Johann von Sporck tábornok utasítására ifj. (II.) Koháry István füleki (fő)kapitány letartóztatja, és Füleken fogságban tartja. (MERÉNYI 1903. 69. THALY 1872. 306-308. MAKKAI 1954. 66.) 1670. júl. 8-án a vármegye emiatt fontolóra veszi leváltását, ugyanakkor az aug. 11-én összeült füleki közgyűlésről Némethy és társai érdekében Wattay Pál és Pelargus György vezetésével követséget indít Lipót királyhoz. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 43. 45. 48.) Feltehetően 1670. nov. 11. után szabadul ki. (BADICS 1928. 14.) 1670. dec. 30-án, alispánként részt vesz a vármegye közgyűlésén, majd Forgách Ádám országbíróhoz megy, akinek kezességén előzőleg kiszabadult. (*uo.* 52-54.) 1674 őszén az 1670. évi események miatt ismét Pozsonyba idézik, valamelyik rendkívüli törvényszék elé. (MOL X 1047. No. 661. - 40575. d.) ♦ 1643-ban a Heves megyei Apc mezőváros egyik birtokosa.

(SZEDERKÉNYI 1891. 335.) 1654-ben a Nógrád megyei Homokterenye egyik birtokosa. (TÓTH 2001. No. 1251.) 1656-ban és 1658-ban a Heves megyei Fancsal egyik birtokosa. (DERL C/64. 2b. 31. d. 10. t. No. 3. SZEDERKÉNYI 1891. 334.) 1656. márc. 22-én az Iványi-rokonsággal együtt Wesselényi nádortól adományként megkapja a Heves megyei Nádújfalu és Iván, illetve a Nógrád megyei Homokterenye és Nagykeresztúr egész pusztákban rejlő királyi jogot. (DERL C/64. 2c. 78. d. No. 14. És egy másik példány: MOL P 638. 11. cs. 6. t. 1656/f. 1-4.) 1669-ben a Nógrád megyei Litkén említik jobbágyságait. (NML IV. 1. b. 1. d. 1669/No. 3.) 1675-ben Solt megyében Egyházasharta (*Egyház*) falu, illetve a Harta melletti Vejte (Vetely) és Szelid (Szilid) puszták egyik zálogbirtokosa. (BOROSY 1984. No. 1749. Vejtének 1677-ben is: *uo.* No. 1855.) 1677-ben a Pest megyei Dunaharaszti egyik birtokosaként lép fel. (*uo.* No. 1882.) 1681-ben özvegyének: Libercsey Erzsébetnek a Nógrád megyei (Szécsény)halászi-ban említik jobbágyságát. Némethy Pál Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 33 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Nezir csorbadzsi – *Nezer/Nezir Csorbasia*

- Zeke Mihály domoszlói lakossal szembeni követeléseit a seregszék vizsgálja (1659) **55**
- egri török lakos (1659) **55**

Nováki Mátyás – *Novaki/Novaky Matias/Matyas*

- a szécsényi seregszék belső tagja (1660) **82, 88**

Közelebbről nem ismert nemesi család tagja, amelynek neve valószínűleg a Nógrád vármegye füleki járásában található (Mátra)novák község nevéből ered. (Kempelen Béla szörványadatai „Nováki” vezetéknévű nemesekre: KEMPELEN 1911–1932. 8. köt. 10.) Talán rokona az a Nováki István, (e), aki 1666. ápr. 1–2-án Pest-Pilis-Solt vármegye törvényszéke előtt Hamvai Ferencet képviseli ügyvédként. (BOROSY 1984. No. 1005.) ♦ 1649. márc. 9-én Szécsényben testvérével (?): Nováki György galgóci plébánossal 228 tallér átvételéről ad elismervényt id. Ráday Andrásnak: Nógrád vármegye alispánjának. Az összeg „bátyjuk”: Nováki János árváit illette. (DERL C/64. 2b. 35. d. No. 29.) ♦ 1656–1660-ban Nováki Mátyás a Nógrád megyei (Nagy)kőkényes egyik földesura. (SZARKA 2008. 408. BOROSY 1998. No. 134.) 1660-ban a Pest megyei Tiszainoka tizedének egy részét bérli. (SZARKA 2008. 467.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 33 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között. Az 1661. évi összeírásban azonban valamilyen okból a losonci járás birtokos nemesei között tüntetik fel, „*Novaky*” névalakkal, összeg megadása nélkül – mivel a mellette megadott többi név is szécsényi nemesekhez tartozik, a bejegyzés valószínűleg téves, vagy nem tartozik szervesen az összeíráshoz.

[Nyikon] Gergely – *Gergeli, Nikon*

- a seregszék elrendeli előállítását (1661) **96**
- Nyikon Pál rokona és egyik örököse (1660) **75**

(†1699 után) Nyikon Pál rokona és egyik örököse. ♦ 1668. aug. 23-án Bélteki Pál füleki alkapitány azt írja ifj. (II.) Koháry Istvánnak, hogy Nyikon Gergely és Oláh János olyan katonák „*az kik minden nap csaknem egy tálból esznek nagyságoddal, mind pedig velem...*”. Nyikon és társa mégis engedély nélkül portyázni indultak, a hatvani alaj-

bég öccsét elfogták, és csak sarcon engedték szabadon. Bélteki diplomáciai bonyolalomszálaktól tart, és Nyikont már el is fogatta. (MOL X 7824. No. 7547–7548. – C 1131. d.) Nyikon Gergely 1676-ban füleki katonaként bérli a Csongrád megyei Gyója tizedét. (SZARKA 2008. 389.) 1676. nov. 12-én Pest-Pilis-Solt vármegye 60 forintot ad neki sarcába, tehát valamikor az év folyamán török fogságba esett. (BOROSY 1984. No. 1827. Hibás „Nyikó Gergely” olvasattal.) Idős korában, 1696-ban az újratelepített Szécsény mezőváros egyik vezetője, „tizedesként” a városhadnagy (bíró) segítője. (PÁL-MÁNY 1987. 42.) Még 1699-ben is él, amikor a település önkormányzatának első szabályrendeletét megalkotják. (uo. 45.)

Nyikon Pál – *Nikon, Nikon Pal/Pál*

- alperes [?] (1659) **60**
- örökségének ügyét a seregszék rendezi (1660) **75**
- néhai (1660) **75**
- özvegye és árvája (1660) **75**

(†1659 végén vagy 1660 elején.) Nyikon Gergely közeli rokona.

Oláh Demeter (st coll./v. coll.)– *Demetrius Olah, Olah Dömötör*

- alperes (1656) **3**
- szécsényi katona (1656) **3**
- szécsényi vásárbíróvá választása (1656) **4**

Szerepel a neve egy 1656 előtti keltezetlen jegyzékben, amely a szécsényi vitézek egyik zsákmányának felosztásáról szól. (MOL X 7824. No. 12403. – C 1275 d.) Nagykőrös mezőváros 1662/1663. évi számadáskönyvében szerepel, hogy „Szécsényi Oláh Dömének” hat dénár értékben kalácsot, 11 dénár értékben dohányt vettek – ajándékként. Ugyanitt említik „szolgáját”, azaz beosztott lovaskatonáját: Fülöp Istvánt is. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 309.) A fenti adatok alapján Oláh Demeter több lóval szolgáló szécsényi lovaskatona volt A vár 1663. évi feladása után Fülekre kerül. A füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében két lóval szolgáló lovasként szerepel, Csima Gergely főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.)

Oláh Gergely – *Olah Geczi*

- tanú Budai Pál és Kállai György perében (1660) **91**
- szécsényi vasas rab (1660) **91**
- korábban szendrői lakos [katona] (1660) **91**

Oláh István (st coll) – *Stephanus Olah*

- alperes (1656) **3**
- szécsényi katona (1656) **3**

Szécsényi lovaskatona. A vár 1663. évi feladása után Fülekre kerül. A füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében egy lóval szolgáló katonaként szerepel, Bélteki Pál főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.)

Oláh István /kőrösi/ (n) – Olah Istvan

- kezes (1656) **3**

– nagykőrösi lakos (1656) 3

(†1665–1668) Nagykőrösi nagyállattartó nemesi család tagja. (MAJLÁT 1943. 152–153.) Szinthy Márton volt jobbágya: Oláh Mihály, felesége: Kovács Anna és gyermekeik: István, Katalin és Zsuzsanna illetve Mihály nővére: Erzsébet 1629. nov. 5-én kapnak Ferdinándtól címeres nemeslevelet, amelyet 1631. márc. 26-án hirdetnek ki Pest-Pilis-Solt vármegye szécsényi közgyűlésén. (A legfontosabb szakirodalom: BENKÓ 1908. 251–254. Emellett: SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 2. köt. 227. GALGÓCZY 1896. 51. KÖSZEGHI 1899. 268–269. KEMPELEN 1911–1932. 8. köt. 50.) Oláh István a nemeslevél alapján Oláh Mihály (†1650/1652 körül) nagykőrösi főbírónak (1638, 1644, 1649 hivatali évek – GALGÓCZY 1896. 162–163. 1650-ben a mezőváros esküdt polgára: BOROSY 1998. No. 59.), Pest-Pilis-Solt vármegye hódolt esküdtjének (1642–1649 biztosan SZAKÁLY 1997. 349. MAJLÁT 1943. 27. BOROSY 1998. No. 47.) és Kovács Annának fia. 1665. jún. 27-én Oláh István még életben van: egy ecsedi jobbágyokkal (Ecsed/Öcsöd – Nagykunság) folytatott kereskedelmi vitájáról (ökoreladás, arestatio) tudósítanak forrásaink. (1665. máj. 3. SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 329–330. 1665. jún. 27. *uo.* 335–336.) 1668 tavaszán Oláh István már halott, Pest-Pilis-Solt vármegye nemesi összeírásában már csak az örökösei szerepelnek, a nagykőrösi nemesek között, 50 dénáros összeggel. (SZAKÁLY 1995. 93.) Oláh Istvánnak a nemeslevél megszerzése után született öccse az az Oláh János (†1683–1685), aki 1679-ben Nagykőrös főbírája és 1682-ben egyik legmódosabb állattartó polgára. (GALGÓCZY 1896. 163. BENKÓ 1903. 64–65. SZAKÁLY 1981a 258. BOROSY 1999. No. 187. IVÁNYOSI-SZABÓ 2007. 25. A családi kapcsolat azonosítása: BENKÓ 1908. 254. SZAKÁLY 2001. 483.) ♦ 1649. máj. 15-én Kis Nagy János kecskeméti lakos Pest-Pilis-Solt vármegyének írott levelében „Oláh István deák” néven szerepel, tehát írástudó. (BOROSY 1998. No. 133.) 1659. jan. 19-én Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt ülnökeként szerepel. (BOROSY 1998. No. 167.) Iványi Fekete László egy 1661. máj. 18-án írott leveléből kiderül, hogy valamikor az 1650-es évek elején Csorba István volt nagykőrösi gulyás arestáltatta Galgócon Oláh István marháit, ám a galgóczi bíró feloldotta a zár alá vételt, amikor megismerte az ügyet, és megtudta, hogy Oláh nemes személy. (PML IV. 1-c/2. 1. d. 1661/No. 24. Ismerteteti az ügyet és folyamányait: SZAKÁLY 1997. 298.) 1656 karácsonya előtt a (nagy)-kőrösi nemesek képviselőiben Pest-Pilis-Solt vármegye alispánjánál: Földváry Jánosnál jár követségben, a rájuk korábban (Bátori László szolgabírósa idején) kivetett taxa ügyében. Fülekről visszatérőben azonban rablás áldozata lesz. Pest-Pilis-Solt vármegye 1657. jún. 7-én hozott határozata nyomán az elszenvedett kárt az egész kőrösi nemességnek kell becslés után elosztania. (PML IV. 1-c/2. 1. d. 1657/ No. 5. SZAKÁLY 1997. 298.) 1658/1659-ben Nagykőrös Fülekre és Gyarmatra, illetve Érsekújvárra küldött követségeinek tagja. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 243–244.) 1661 júliusában Nagykőrös mezőváros megbízásából lovakat visz Szécsénybe Koháry Istvánnak. (*uo.* 283.) 1661-ben Nagykőrös a városi kocsmá részére egy átalag bort vásárol tőle, amelyet adójából levonnak. (*uo.* 298.) 1661-ben a nagykőrösi számadáskönyvben szerepel Oláh István egyik juhásza. (NOVÁK 1994. 146.) 1661. aug. 8-án Pest-Pilis-Solt vármegye közgyűlésén Oláh István panaszt emel Csanádi János ónodi alkapitány ellen. (BOROSY 1983. No. 720.) ♦ 1646. nov. 5-én Oláh István apja: Oláh Mihály Draskovich János nádortól királyi joggal adományként megkap egy részbirtokot (a néhai Bíró János és Fejes Péter porcióját) a Pest megyei Inárcs pusztában. (Az adománylevél: SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 2. köt. 231–233.) Református.

Oláh Mihály – *Olah Mihok*

- szolnoki magyar vasas rab (1657) **34**
- béklyójából való megszabadítása (1657) **34**

Valószínűleg azonos azzal az Oláh Mihály szécsényi lovaskatonával, aki az 1650. júniusában Bács megyében portyázó lovasok között szerepel. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 193.) Lehetséges, hogy azonos azzal a személlyel, aki 1676. szept. 22-én a Bodrog megyei (bácskai) Csávoly lakóinak panaszlevelében szerepel fosztogató füleki katonaként. (HEGEDŰS 1981. 159.)

Olasz Kata – *Olasz Kata/Katus, Vas Janosne, Vas Kata*

- alperes (1660) **88, 97**
- Vas János özvegye (1660) **82, 88**
- Vas Ágnes anyja (1660) **82**
- Szántó Gergely felesége (1660, 1661) **88, 97**
- Olasz Pál testvére (1660) **82**

Pontosabban nem azonosítható nemesi család tagja. (ld. Olasz Pálnál) Elképzelhető, hogy azonos azzal az Olasz Katával (nemz), aki 1690. ápr. 23-án a Dúl Mihállyal együtt Szécsény újratelepítésén fáradozó Vajszár István (n) feleségeként tűnik fel. (PÁLMÁNY 1978. 34–35. PÁLMÁNY 1986a. 74.) ♦ Olasz Kata és Judit 1679-ben a Nógrád megyei Guta lakosait tiltják Uzsa, Vanyarc, Újlak és Kisbercel puszták határának élésétől. (NML IV. 1. o./dd. 1. köt. p. 1.)

Olasz Pál (v/ n, v) – *Olasz Pal/Pál*

- a szécsényi seregszék belső tagja (1660–1661) **92, 96**
- a szécsényi seregszék összehívója (1658) **38**
- hivatalból felperes (1657) **19, 38**
- alperes (1661) **96**
- unokahúgának, Vas Ágnesnek gyámjaként felperes (1660) **88, 97**
- szécsényi helyettes kapitány (1657, 1658) **19, 21**
- Vas Ágnes nagybátyja (1660) **82**
- Olasz Kata testvére (1660) **82**
- szécsényi háza, a seregszék helyszíne (1656) **19, 38, 39**
- az egri rabokat sarcon elbocsátotta (1659) **62**

(†1661. ápr. 26.) Pontosabban nem azonosítható nemesi család tagja. (Nagy Ivánnál és Kempelen Bélánál pusztán szórványos adatok: NAGYIVÁN 8. köt. 217–218. KEMPELEN 1911–1932. 8. köt. 55–57.) Lehetséges, hogy a 17. századból ismert azonos családnévű gyöngyösi katolikus családból származik (FEKETE 1932–1933. No. 17. 210. DEZSÉRI-BACHÓ 1941. 83. SZEDERKÉNYI 1891. 292. 449.), de éltek Olasz nevű nemesi és közrendű családok más helységeken is, így például Cegléden, Makón és Szendrőn. Az utóbbiak esetében – mivel katonák – talán még nagyobb a rokoni kapcsolat valószínűsége (1610. febr. 2. Olasz Illés szendrői katona. OPPEL 1908. 133. 1642. febr. 6. Olasz János szendrői alkapitány. BOROVSKY 1896–1897. 1. köt. 247. 2. köt. 248. és egy másik adat ugyanerre a szendrői tisztre: 1644. jan. 6. SZAKÁLY 1997. 341.) Sokszor a dalmáciai, és különösen gyakran a raguzai származású családokat illették ez-

zel a vezetéknevvel. ♦ 1653. febr. 12-én Olasz Pál már szécsényi (lovashadnagy, hatalmaskodásai miatt panaszkodik rá Nógrád vármegye Koháry István kapitánynál. (TÓTH 2001. No. 1115.) 1658. júniusában ugyanezt a posztot tölti be, de ekkor valami miatt letartóztatásban van. (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 318a. f. 156.) 1660. jan. 8-án Pest-Pilis-Solt vármegye ötven tallért adományoz török fogságból való szabadulására. (BOROSY 1983. No. 582.) Pető István 1660. márc. 8-án tett végrendeletében megemlíti Olasz Pál szabadulására közvetetten nyújtott 225 tallérnyi kezességét. (MOL P 481. 1. cs. Fasc. I. No. 35.) A testamentum szövege arra utal, hogy Olasz Pál ekkor már szabad, és visszatért Szécsénybe. 1660. jún. 13-án szabad emberként megjelenik a seregszék előtt. 1661. ápr. 26-án a gyarmati, palánki, szécsényi és füleki vitézek egyik balsikerű portyáján vesztí életét. Halálakor is lovashadnagy. (MOCSÁRY 1820–1826. III. köt. 193. JAKUS 1985a. 127.) Nem tudjuk, hogy Mocsáry adata mennyire megbízható. 1664. ápr. 21-én említenek egy Olasz Pál nevű füleki lovaskatonát (MOL X 1047. No. 802. – 40575. d.), akinek 1664. őszén Wesselényi Ferenc mint saját „conventiós szolgájának” védleletet is ad Balassa Judit ellen (MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. No. 681.), és aki 1666. júl. 5-én a nádor hadnagyként szerepel. (uo. No. 1051.) 1668. dec. 13-án mezőszegedi Olasz Pál néven ugyanő feltűnik egy füleki tanúvallatási jegyzőkönyvben is kb. 45 éves nemes személyként, tehát 1623 táján született. (ANDJC Fd. 27. 39. cs. (II/3.) f. 50–51.) Ismerünk továbbá egy Olasz Pált, aki az 1670-es évek első felében biztosan putnoki alkapitány. (1671. ápr. 14. HORNYIK 1865. 205. 1673. jan. 31. MOL X 1047. No. 278. – 40574. d., ill. dec. 11. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 344. f. 493. Feltehetően farkasföldi Farkas Fábián alkapitány [1655–1671?] utódjaként. SÁRKÖZY 2006. 263.) Utóbb felsorolt adataink talán egy személyre vonatkoznak, aki azonban könnyen lehet a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő Olasz Pál fia vagy rokona is. A közeli rokonságot (vagy egyezést) egyértelművé teszi az idézett 1671. ápr. 14-i forrás, amely Olasz Pál pusztaszeri részjóságának bérbeadásáról szól. (ld. lent az 1654. évi szerződést) 1673. ápr. 21-én ez az Olasz Pál még életben van. (BOROSY 1984. No. 1641.) ♦ 1653-ban a Garamszentbenedeki Konvent nádori adomány nyomán beiktatja Olasz Pált és Bélteki Pált a Csanád megyei Hodics/Hódegyház (Jazovo, SR), Morotva, Pádé (Padej, SR) és (Razsán)szentmiklós rác falvak birtokába. (BOROVSKY 1896–1897. 1. köt. 247.) Hodics miatt egy későbbi adományossal, Dienes Györggyel perbe keverednek, amelyet megnyernek. (uo. 2. köt. 213.) Pádé egész faluban bírt felét Olasz Pál később valószínűleg eladja Bélteki-nek. (uo. 2. köt. 471.) 1654. jan. 22-én Olasz Pál szécsényi lovashadnagy 25 császári tallérért zálogba veszi Jakabházy/Eötvös Gáspártól annak a Csongrád megyei Pusztaszerben bírt harmadrészét. (HORNYIK 1865. 180.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 24 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesi között.

Olasz Szabó István – *Olasz Szabo Istvan*

- a szécsényi seregszék belső tagja (1659) **61**
- szécsényi vásárbíróvá választása a gyalogság részéről (1657) **25**
- szécsényi gyalogoskatona (1657) **25**
- megerősítése szécsényi vásárbírói tisztében (1658) **45**

1644. aug. 10. körül szécsényi lovaskatonaként vesz részt Budai Bornemisza Bolgár Pál elfogásában. (JAKUS 1987b. 33.) Lehetséges, hogy azonos azzal a Szabó/Poharich

Istvánnal, akinek címeres nemeslevelét Nógrád vármegye 1655. júl. 26-án Losoncon összeült közgyűlése hirdette ki. (TÓTH 2001. No. 1369.)

Olasz Szócs István (n, v coll.)– *Szócz/Szócz Istvan/István, Olasz Szócs/Szócz/Szűcz Istvan/István*

- a szécsényi seregszék belső tagja (1659–1661) **54, 61–62, 64, 74, 76, 80, 84, 90, 98**
- a seregszék próbálja eligazítani Szabó Mihállyal való vitáját (1660) **89**
- szécsényi tömlöctartó (1660) **89**
- seregszéki vizsgálat tömlöctartói mulasztásai kapcsán (1661) **96, 98**

Azonos azzal a Pozsgai/Szócs István nemes személlyel, aki egy 1656. nov. 28-án végzett szécsényi birtokbaiktatás tanúja, és aki annak Balassa Imre gyarmati (fő)kapitány nevében ellentmond. (DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. No. 33.) Az azonosítást többek között Koháry István egy 1660. okt. 12-én kelt adóslevele teszi egyértelművé, amelyben a hitelezőt előbb „Pozsgai Szócs” vezetéknevvel illeti, majd az irathoz fűzött megjegyzésében „Olasz Szócs”-nek nevezi. (MOL X 7824. No. 7141.– C 1124. d. Az azonosításhoz még: MOL P 481. 1. cs. Fasc. I. No. 35.) ♦ Szécsényi lovaskatona. Egyike az 1650 júniusában Bács megyében portyázó szécsényi lovaskatonáknak. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 193.) 1660 júliusában Gesztelyi Jánossal együtt ezerhatszáz forintért vesz meg kótyavetyén egy budai török foglyot, ami arra utal, hogy jómódú volt. (JAKUS 1985a. 125.) A szécsényi vár 1663. évi feladása után Fülekre kerül. A füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében két lóval szolgáló lovasként szerepel, Csima Gergely főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) Valószínűleg ő az a Szócs István, akit 1668. júl. 11-én megerősítenek Heves-Külső-Szolnok vármegye esküdt ülnökeként. (SZEDERKÉNYI 1891. 297.) ♦ 1659-ben Darvas Jánossal, Szalatnai Györggyel és Libercsey Mihállyal együtt Wesselényi Ferenc nádortól adományként megkapja a Bács megyei Pervanica/Perbanica (*Pervanica*), Rivica és Dionice birtokokat. (DERL C/64. 2b. 32. d. 6. t. No. 23. Regesza.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 33 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Ormándi Péter /kéthelyi/ (n, v/ nemz, v)– *Ormandi Peter*

- a szécsényi seregszék összehívója (1660) **91, 97**
- a szécsényi seregszék külső tagja (1656) **16**
- szécsényi alkapitány (1660–1661) **74, 76, 82, 84, 86, 91–92, 97–98**
- szécsényi háza, a seregszék helyszíne (1660) **74, 76, 82, 84, 86, 97–98**

(†1676–1682) A Zala megyei Ormándról származó Pozsony megyei nemesi család tagja. (NAGYIVÁN 8. köt. 261. PONGRÁCZ 2008. 282–283. A név zalai eredetéhez: MOL A 57. 3. köt. 808.) Ormándi Miklós (†1650 után) fia, Ormándi Péter (†1593 után) palotai kapitány és Thury Erzsébet unokája. (PONGRÁCZ 2008. 282.) Valószínűleg közeli rokona az az Ormándi János, aki 1590 és 1594 között győri végvidéki hadbíró, majd a 16. század végén bányavidéki hadbíró. (PÁLFFY 1995. 209. és 213.) Ormándi Péter 1676. máj. 25-én özvegy Kőrösmelléki Istvánné szabadszállási lakos kérvényben még élő személyként szerepel. (BÁNKÚTI 2000. 166.) 1682. jún. 4-én Ormándi Pétert már néhaiként említik. (MOL A 57. 17. köt. 302.) ♦ 1638. aug. 17. és 1642. szept. 24. között Ormándi Péter biztosan Batthyány Ádám négy lóval szolgáló udvari fa-

miliárisa. (BENDA-KOLTAI 2004.) Farkas György bujái alkapitány 1659. szept. 20-án írott levelében már említi, hogy kilátásban van Ormándi Péter szécsényi alkapitányi kinevezése és Szécsényre költözése. (MOL X 1047. No. 786. – 40575. d.) A lemondott Liptay István alkapitány helyére ugyanis Forgách Ádám generális – Géczi Gábor és az említett Farkas György mellett – öt javasolta (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 320/1. f. 386.), amit 1659. szept. 28-án végleg el is fogadtak Bécsben. (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 320/2. f. 222., f. 236., f. 242. és ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. 207. Konv. 1660. Jan. f. 283–284.) Tisztét még 1663. aug. 12-én is betölti, (MOL X 1047. No. 795. – 40575. d. Tartalmi következtetés.) ami egyértelművé teszi hogy a vár feladásáig ő maradt az alkapitány. 1661. máj. 22-én a Pozsony megyei (Felső)-dombórol (Horné Dubové, SK), családi birtokáról ír levelet Koháry Istvánnak. A szécsényi (fő)kapitány képviselőjében a végbeliek panaszait előadva követségben jár Forgách Ádám bányavidéki főkapitánynál, majd a levél írása után Wesselényi Ferenc nádorhoz indul. (MOL X 1047. No. 787. – 40575. d.) 1663. márc. 8-án kelt leveléből kiderül, hogy mind Koháry István szécsényi és füleki főkapitánnyal, mind Forgách Ádám generálissal konfliktusba került, nevezetesen Földváry Mihálynak Ormándi szécsényi házában tett becsmérő kijelentései miatt, és Szécsényből való távozását is kilátásba helyezi. (MOL X 7824. No. 7512. – C 1131. d.) 1663 augusztusától a dunáninneni nemesi felkelésben a királyi bandérium egyik kapitánya Serényi Andrással. (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 327. f. 163.) 1673-ban Ormándi Péter valamilyen sérelem miatt pert indít Oroszlányi István füleki seregbíró ellen a bányavidéki főkapitányság hadiszéke előtt. (ld. Oroszlányi István adatait.) Egy bizonytalan szakirodalmi adat szerint Ormándi Péter élete végén a Pozsony megyei Felsőcserefaluban (Dubová, SK), családi birtokán élt. (PONGRÁCZ 2008. 283.) ♦ Az Ormándi család már a 16. században is a Pozsony megyei (a szomolányi uradalomhoz tartozó) Felsődombó (Horné Dobové, SK) legnagyobb birtokosa. A 17. század közepén, egészen 1651-ig Ormándi Miklós a földesúr. (JEDLICSKA 1879. 281–282. 1682. jún. 4-én Felsődombó felét Ormándi Péter magszakadtán kapja meg Erdődy György és Kristóf. MOL A 57. 17. köt. 301–303.) 1650. ápr. 28-án Ormándi Péter Jelenszky Gáspárral és Mihállyal, illetve Sigray Jánossal együtt Pálffy Pál nádortól adományt nyer a Nógrád vármegyei Kutason és Bágyonban található részbirtokokra, valamint a Pest vármegyei Bercel és Árkusbercel, és a Csongrád vármegyei Szanád egész birtokokra. (NML VIII. 701. 9. d. IV/4.) 1660-ban valószínűleg az ő birtokába kerül hivatali elődjének: Liptay Istvánnak szécsényi háza. (Minderre Liptay végrendelete enged következtetni: NAGY 1858. p. 46.) 1661-ben Balassa Ádám panaszt tesz Koháry Istvánnál, hogy Ormándi Péter önkényesen elfoglalta (Szécsényben?) a Szent Lélek-híd melletti kertjét. (MOL X 1049. No. 1120. – C 769. d.) Ormándi Pétert Wesselényi Ferenc parancsára 1661-ben bevezetik (a rokonaitól megörökölt) felsődombói nemesi curia birtokába. Ormándi 1674-ben itteni birtokrészét kénytelen zálogba adni Battka Zsuzsannának és leányának: Ukmayr Zsuzsannának, akiktől szécsényi alkapitányként négyezer tallér kölcsönt vett fel. A záloglevélben megemlíti, hogy szécsényi alkapitánysága alatt háromezer forintnál is többet költött a királyi szolgálatára. (JEDLICSKA 1879. 282.)

Oroszi György – *Oroszi György/Giörgy*
– alperes (1660) 84

– fiának lopása (1660) **84**

Vezetékeve valószínűleg a Nógrád megye kékkői járásában található Nagyoroszi mezőváros nevéből ered. ♦ 1644. aug. 10. körül szécsényi lovaskatonaként vesz részt Budai Bornemisza Bolgár Pál elfogásában. (JAKUS 1987b. 33.)

Oroszlányi István (n, v/ nob. coll) – *Stephanus Oroszlanij, Oroszlan/Oroszlan-i/Oroszlian Istvan/István*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1656, 1659, 1661) **7, 62, 67, 96**
- kertjét elajándékozta a szécsényi seregbíró előtt (1660) **79**
- füleki tiszt (1661) **96**

(*1624–†1677) Nógrád vármegyében birtokos nemes család tagja, amelynek neve a Komárom megyei Oroszlány/Oroszlánkő község nevéből ered. (NAGYIVÁN 8. köt. 279.) Oroszlányi/Zólyomi János (a) gyarmati végvári tiszt fia, aki II. Ferdinánd uralkodása alatt a budai törökök fogságába esik, és onnan ötszáz talléros sarcon szabadul. Oroszlányi János 1629. dec. 18-án II. Ferdinándtól címeres nemeslevelet kap, amelyet 1630. jún. 3-án hirdetnek ki Nógrád vármegye losonci közgyűlésén. (FORGON 1997. 500–502. Oroszlányi István születésének és halálának becsült időpontját is innen vettük át. Forgón Mihály adatait a család irataiból merítette, amelyeket 1907-ben Oroszlányi László őrzött Miskolcon.) 1677. okt. 10-én Oroszlányi István vsz. már halott, fia: Oroszlányi Sándor jelenik meg Kecskeméten bizonyos adósságok behajtására, amelyeket Szentmártoni János füleki katona Oroszlányi Istvánra ruházott. (IVÁNYOSI-SZABÓ 2008. 1. köt. 504.) ♦ 1650. máj. 18-án Oroszlányi Istvánt nógrádi tiszttartóként említik. (SZILY 1884. 92.) 1652-elejen Balassa Imre tiszttartójának nevezik, a jószág nevének említése nélkül. Mivel 1654 októberében gyarmati lakosként tanúskodik egy ügyletnél, ezért okkal feltételezhető, hogy Balassa Imre gyarmati kapitány (1652–1663) (balassa)gyarmati jószágának volt tiszttartója. (TÓTH 2001. No. 1027. BELITZKY 1977. 41. Balassa 1652. okt.-tól viselte tisztét: ÖStA KA Best. No. 1501.) 1656. márc. 14-én Divényben Balassa Imre és Dovály Mihály zálogszerződésének egyik tanúja, minden bizonnyal még Balassa familiárisaként. (Genealógiai Füzetek 11. (1913) 157–158.) Balassa Imrénél való egykori szolgálatára egy 1662. júl. 6-án írott levelében maga is utal. („régi kegyelmes uram” etc. MOL X 1047. No. 436. – 40574. d.) 1656/1658 táján ifj. Libercsey Mihályhoz hasonlóan, erős konfliktusok mellett ő is kilépett a Balassák szolgálatából, és Koháry István familiárisa lett. 1662. febr. 25-én (DERL C/64. 2b. 53. d. 1. t. No. 31.), 1664. jan. 6-án (NML IV. 1. b. 1. d. 1664/No. 1. NAGY 1861. 135.), 1668. dec. 13-án (ANDJC Fd. 27. 39. cs. (II/3.) f. 56.), 1672. nov. 1-én (PÁLFFY 1995. 228.) 1674. ápr. 25-én (HORNYIK 1865. 206.) 1675. febr. 8-án (uo. 206.) és 1677. okt. 10-én (IVÁNYOSI-SZABÓ 2008. 1. köt. 504. vsz. néhai!) a füleki vár seregbírájaként szerepel. A füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében is szerepel, fizetési szempontból ugyanis Szántó János hadnagy lovassázadába osztották be, mint két lóval szolgáló katonát. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) A Koháry-levéltárban fennmaradt jelentős számú levelei is megerősítik, hogy 1662 és 1676 között biztosan a füleki vár seregbírája volt. (Első levelünk: 1662. ápr. 15. MOL X 1047. No. 271. – 40574. d. Utolsó levelünk: 1676. febr. 22. uo. No. 452. Egy, a kamarai anyagban fennmaradt kiadatlan levelének említése: 1676. júl. 15. VASS 1982. 120.) 1673. márc. 14-én Oroszlányi egyik Koháry Istvánnak írott levelében megemlíti,

hogy 15 éve szolgál (seregbíróként), ennek alapján működésének kezdetét kitolhatjuk egészen az 1658 esztendőig. (MOL X 1047. No. 647. – 40575. d.) Hivatali elődje valószínűleg az a Gyöngyösi István füleki seregbíró volt, aki 1658. márc. 24-én jövedelmének csekély voltát panaszolva írt levelet Koháry Istvánnak. (MOL P 1992. 1. cs. 5. t. 1658/f. 1–2. THALY 1873. 506–507.: No. I. PÁLFFY 1998. 257.), utódja pedig az 1678-tól működő Dúl Mihály. (MERÉNYI 1903. 74. PÁLFFY 1995. 228. Dúlnak szintén számos levele maradt fenn a Koháry-levéltárban, 1677 tavaszán már biztosan Füleken volt.) Oroszlányi István ezen adatok alapján 1658-tól egészen 1677-ben bekövetkezett haláláig füleki seregbíróként tevékenykedett. 1659. szept. 4-én Nógrád vármegye esküdt ülnökeként szerepel. (DERL C/64. 2b. 53. d. 1. t. No. 16.) 1672. jún. 17-én leteszi esküjét mint Pest-Pilis-Solt vármegye ülnöke. (BOROSY 1984. No. 1579.) 1674. ápr. 25-én és 1675. febr. 8-án Nógrád és Pest-Pilis-Solt vármegyék esküdt ülnökeként szerepel. (HORNÝK 1865. 205–206.) Leveleiből kitűnik, hogy a gyakran távollévő ifj. (II.) Koháry István bizalmi embere volt a füleki őrségben. 1671. jún. 22-én Koháry füleki főkapitány megbízottjaként vesz részt Nógrád vármegye gabona hozzájárulásának (*annona* = repartíció) kivetésében. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 101.) 1672. szept. 25-án Pest-Pilis-Solt vármegye füleki közgyűlésén az óbudai (pozsonyi) klarissza apácák ügyvédjeként tiltakozik a Hamvay-család ceglédi jogigénye ellen. (OPPEL 1908. 27.) Megbízatása valószínűleg nem eseti, hanem tartós, hiszen 1676. júl. 15-én kifejezetten Cegléd földesurainak: az óbudai (pozsonyi) klarissza apácáknak tisztartójaként szerepel. (*uo.* 87. 113.) 1673-ban Ormándi Péter valamilyen sérelem miatt pert indít Oroszlányi ellen a bányavidéki főkapitányság hadiszéke előtt. Bercsényi Miklós főkapitány-helyettes Esterházy Pál generális utasítására 1673. márc. 23-ra idézi Oroszlányit a semptei hadiszék elé. Az ügy kimenetele sajnos ismeretlen, tudjuk, hogy Oroszlányi az ügy nem katonai jellegére és saját nemes voltára hivatkozva vitatta a hadiszék illetékességét. (MOL X 1047. No. 647. – 40575. d. és MOL X 7824. No. 7554. – C 1131. d.) 1674. szept. 16-án arról értesíti ifj. (II.) Koháry István füleki főkapitányt, hogy más fülekiekkel, köztük az összes evangélikussal, együtt őt is megidézték Pozsonyba. – Minden bizonnyal a „Wesselényi-összeesküvés” ürügyén felállított egyik rendkívüli törvényszék elé. (MOL X 1047. No. 661. – 40575. d.) Oroszlányi István sajátkezű fogalmazványa az az eddig ismeretlen ítéletlevél, amely 1676. jan. 21-én kelt a füleki seregszéken. (MOL X 7824. No. 6431. – C 1086. d.) ♦ 1658. jún. 28-án Szalatnai Györggyel és csepregi Szabó/Horváth Mihállyal együtt Wesselényi Ferenc nádortól a királyi joggal együtt adományként megkapja a Bács megyei Pancsova (Pančevo, SR), Szentpéter (Petrovo Selo, SR), Piperos, Gákova (*Gyakova*) és Paka egész birtokokat, a Solt megyei (Kiskunhalas melletti) Fejérföld pusztát, illetve az adonyi és földvári révet. (GREGORICH 1935. 129–131. Fejérföldhöz tiltások: BOROSY 1983. No. 536. BOROSY 1984. No. 1395. „Fejérföld” helynévről: GYÁRFÁS 1885. 273–274.) Mivel 1650-ben a katolikus hügyei Farkas Pál nógrádi alkaptány egyik fiának keresztapjaként szerepel, ezért nagy valószínűséggel katolikus. (SZILY 1884. 92.) Nógrád vármegye 1658. és 1663. évi nemesi összeírásában is csekély 15 dénáros összeggel szerepel, az előbbiben még a szécsényi járás birtokos nemesei között, az utóbbiban már a füleki járás armalista nemesei között.

Orratlan György ld. Szabó/Orratlan György

Országgh István (v) – *Orszagh Istvan, Tot Orszagh*
– alperes (1657) **30, 33**

Mellékneve alapján szlovák származású szécsényi katona.

Oszmán – *Oszmai*
– hatvani bég (1657) **19**

Paksi Anna – *Paksi Anna*
– felperes (1657) **20**
– Kerekegyházi Lukács özvegye (1657) **20**
– Újvári Jánosné anyja (1657) **20**

Vezetékneve a Tolna megyei Paks mezőváros nevéből ered.

Pál János – *Pal Janos*
– károsult (1656) **3**
– Wesselényi Ferenc kecskeméti jobbágya (1656) **3**

Talán apja az a Pál János, aki 1601-ben Kecskemét mezőváros bírása volt. (SZARKA 2008. 281.) Az 1660-as évek elején 19 lovát hajtják el Kalocsa Jánosnak (vsz. Kalocsa András fiának) Pusztaszeren legeltetett nagy méneséből. Az utánajárás miatt keletkezett költségek megosztásáról a kecskeméti tanács 1664. jan. 9-én hoz döntést. (IVÁNYOSI-SZABÓ 2007. 61.) Talán fia az 1682-ben Kalocsa Jánost nyilvánosan gyalázó Pál István. (IVÁNYOSI-SZABÓ 1996. 124.)

Pap István – *Pap Istok*
– felperes (1657) **34**
– tanú Budai Pál és Kállai György perében (1660) **91**
– szolnoki magyar kezes rab (1657) **34**
– szécsényi vasas rab (1660) **91**
– szécsényi lakos (1660) **91**

Pap Márton – *Pap Marton*
– alperes (1657) **30**

Szécsényi lovaskatona, egyike az 1650. júniusában Bács megyében portyázó szécsényi lovasoknak. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 193.)

Pap Mihály – *Pap Mihali/Mihalj*
– alperes (1658) **50**
– Pap Pál egri rab bátyja (1658) **50**
– csóri-i lakos (1658) **50**

Pap Pál – *Pap Pal*
– egri rab (1658) **50**
– szökése (1658) **50**
– Pap Mihály csóri-i lakos öccse (1658) **50**

Pápay János (n, v coll.) – *Papaj Janos*
– a szécsényi seregszék külső tagja (1656) 3

(*1615/1619–†1676) Nógrád és Pest megyében birtokos nemesi család tagja. (NAGYIVÁN 9. köt. 117–118.) A családnév a Veszprém megyei Pápa mezőváros és vár nevéből ered. Egy 1640. jún. 30-án végzett tanúvallatás során Pápay János 25 éves nemes személyként tesz vallomást. (DERL C/64. 2b. 11b. d. 11. t. p. 20.) Egy 1675. jan. 15-én végzett tanúvallatás során pedig 56 évesnek nevezik. (NML IV. 1. b. 2. d. 1675/No. 10.) Előbbi felesége kürtösi Kürtössy Borbála, ennek halála után Szőgyéni Borbálát (nemz) veszi feleségül. Pápay János 1675-ben még aktív, 1676. szept. 8-án első házasságából született fia: Pápay Mihály már az örökségből vesz át ingóságokat mostohaanyjától. (DERL C/64. 2b. 11b. d. 8. t. No. 1.) ♦ *Heves-Külső-Szolnok* vármegyében viselt tisztségei: 1647–1653-ban biztosan a tarnai járás szolgabírája. (Első adatunk: 1647. OROSZ 1906. 325. Első saját adatunk: 1650. jan. 28. DERL C/64. 2b. 31. d. 14. t. No. 2. Utolsó levéltári adatunk: 1653. jún. 19. DERL C/64. 2b. 18. No. 1. Utolsó szakirodalmi adatunk: 1653. szept. 11. HORVÁTH 1981. No. 124. A járás azonosítása: 1647. SZEDERKÉNYI 1891. 442. SOÓS 1974. 22.) 1656. ápr. 6-án, 1665. márc. 4-én és 1668. júl. 11-én esküdt ülnökként említik. (DERL C/64. 2c. 78. d. No. 9. MOL A 57. 15. köt. 450. és SZEDERKÉNYI 1891. 296. Ez utóbbi egy megerősítés.) 1657. jan. 3-án leköszön a vármegye ügyészi tisztéről (SZEDERKÉNYI 1891. 291), ám 1666. szept. 15-én és 1669. aug. 22-én ismét ügyészként szerepel. (uo. 324. 297. Utóbbi egy megerősítés. A két időszak nyilvánvalóan Pest-Pilis-Solt vármegyei szolgabírói működését fogja közre időben.) 1669. aug. 22-én az alispánválasztás jelöltjei között is szerepel. *Pest-Pilis-Solt* vármegyében viselt tisztségei: 1655. okt. 24-én esküdt ülnökként szerepel. (DERL C/64. 2c. 78. d. No. 12.) 1656-tól 1665-ig a vármegye kecskeméti járásának szolgabírája. (A járás azonosítása: 1657/1658. SZAKÁLY 1981a. 237., 1660. jan. 9. HORNYIK 1860–1866. 2. köt. 180. és 1660. júl. 1. SZAKÁLY 1995. 78.) 1656. ápr. 20-án választják meg Kutassy György helyére szolgabírónak. (BOROSY 1983. No. 271-2.) 1664. márc. 14-én Fülekről írott, sértettségéről tanúskodó levelében jelenti be a vármegyének, hogy tisztről lemond, és kéri, hogy válasszanak mást helyette. Azt is leírja, hogy szolgabírói működése alatt gyakran segédkezett a jegyző munkájában is, azaz helyettes jegyző volt. (PML IV. 1-c/2. 2. d. 1664./No. 5.) 1664. dec. 11-én azonban még hivatalban lévő szolgabíróként említik, és csak 1665. febr. 23-án lép a helyébe Thassy Mihály. (BOROSY 1983. No. 876. 892.) 1665. márc. 4-én már ismét esküdt ülnökként említik (MOL A 57. 15. köt. 450.), annak ellenére, hogy ebben a tisztében csak 1668. aug. 30-án tesz újra hivatali esküt. (BOROSY 1984. No. 1288.) 1669. márc. 15-én is esküdt ülnökként szerepel egy forrásban (HORNYIK 1865. 201), és rendszeresen részt vesz a különböző bizottságok munkájában. 1671. ápr. 16-án (BOROSY 2002. 14–18.), 1672. febr. 12-én (BOROSY 1984. No. 1531.) és 1674. szept. 18–19-én (uo. No. 1695.) újra helyettes jegyzőként szerepel. 1672. febr. 12-én újítják meg szerződését a vármegye ügyvédjeként (*advocatus*). *Nógrád* vármegyében viselt tisztségei: 1649 és 1665 között biztosan esküdt ülnök. (Első adatunk: 1649. szept. 30. SUGÁR 2001. No. 111. Egy köztes adat: 1658. jún. 20. NML IV. 1. b. 1. d. 1658/No. 2. Utolsó adatunk: 1665. márc. 4. MOL A 57. 15. köt. 450.) 1665. jan. 12-én helyettes (substitutus) jegyzőként említik. (NML IV. 1. b. 1. d. 1664/No. 44.) 1667–1670-ben biztosan esküdt ülnök. (Első adatunk: 1667. okt. 13. MOL P 518. 20. cs. Szécs. No. 13. f. 107–109. Utolsó adatunk: 1669. nov. 26. SUGÁR 2001. No. 165.) 1671. ápr. 13-án Nógrád vármegye he-

lyettes jegyzőnek nevezi ki, tisztét hivatalosan csak 1671. május 11-ig, az új jegyző: Dúló György (e) hivatalba lépéséig viseli, ám 1672. jan. 21-én is ő helyettesíti Dúlót. (NML IV. 1. b. 1. d. 1672/ No. 11.) Valószínű, hogy Pápay 1649-től legalább 1672-ig folyamatosan esküdt ülnök volt a vármegyében. 1655. júl. 26-án és aug. 26-án illetve 1656. júl. 24-én Nógrád vármegye – utóbbi alkalommal Balassa Bálinttal, ifj. Földváry Jánossal és Voxith Horvát Jánossal együtt – Forgách Ádám főispánhoz küldi követségbe. (TÓTH 2001. No. 1363. 1380. 1475. 1479. 1484.) 1659-ben szolgabíróként Bene Jánossal együtt Pest-Pilis-Solt vármegyét képviseli a pozsonyi országgyűlésen. (BOROSY 1983. No. 565. 572.) 1670 júliusában Johann von Sporck tábornok utasítására ifj. (II.) Koháry István füleki (fő)kapitány őt és testvérét: Pápay Pétert is letartóztatja a Wesselényi-féle „összeesküvéssel” kapcsolatban, és Füleken fogságban tartja. (MERÉNYI 1903. 69. 1670. aug. 23-án még őrizetben: THALY 1872. 306–308.) Feltehetően 1670. nov. 11. után szabadul ki. (BADICS 1928. 14.) 1671. szept. 5-én Nógrád vármegye Némethy Pál alispánnal együtt őt küldi követségbe Forgách Ádámhoz. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 113.) 1640. jún. 30-án id. Balassa Imre özvegyének: Bosnyák Juditnak Füleken lakó familiárisaként (*servitor*) említik. (DERL C/64. 2b. 11b. d. 11. t. p. 20.) 1657. okt. 10-én II. Rákóczi György erdélyi fejedelem képviselőjeként választják be Heves-Külső-Szolnok vármegye számvevő bizottságába. (SZEDERKÉNYI 1891. 284.) 1659. máj. 16-án Füleken Lónyay Anna és Dósa Ádám nevében írja alá a gyöngyösi földesurak által a mezővárosnak kiadott statútumokat. (DEZSÉRI-BACHÓ 1941. 93. A forrásszöveg kiadása: KOVÁCS 1984. 7–9.) 1660. máj. 18-án Dósa Tamás szécsényi jószágának kezelőjeként (*inspector/administrator*) említik. (MOL P 1981. 1. cs. f. 136.) A 1666. szept. 17-én Szegedy Ferenc váci püspök és kancellár „füleki gondviselőjeként” írja alá egyik levelét. (A levél: BOROSY 1984. No. 1080.) Abból a levélből, amelyet 1672. dec. 28-án ír ifj. (II.) Koháry Istvánnak, egyértelmű, hogy ekkor a Koháryak familiárisa. (MOL X 1047. No. 821. – 40575. d.) 1675. aug. 1-én ifj. (II.) Koháry István nagydaróci jószágának felügyelőjeként (*inspector*) említik. (NML IV. 1. b. 2. d. 1675/No. 25.) Már 1656-ban is Füleken lakik. (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 78.) Az 1660-as években is Füleken él, leveleit innen keltezi. Egyike Heves-Külső-Szolnok és Nógrád vármegyék legtöbbet foglalkoztatott ügyvédeknek: 1666, 1671, és 1673–75. években biztosan a váci püspökség állandó ügyvédje/officialisa. (SZAKÁLY 1997. 191. SZARKA 2008. 89. 134. 353.) ♦ 1641 elején Pápay Péter Nógrád vármegyei szolgabíró, öccse: Pápay János és Michalek Miklós Wesselényi Ferenc füleki főkapitány közvetítésével megkéri a maguk számára Esterházy Miklós nádortól adományként királyi joggal a Csongrád megyei Fecskés, Orosháza, és Pusztaszer, illetve a Pest megyei Levente és a Solt megyei Tázlár pusztákat. (MERÉNYI 1893. 171–172.) 1653-ban említik Pápay János füleki házát egy tanúvallatás helyszínéül. (HORVÁTH 1981. 73.) 1656. márc. 25-én ifj. Ráday Andrással és Nagyházú Györggyel együtt Wesselényi Ferenc nádortól adományként elnyeri a Pilis megyei Szentpéter, Vácrév, Várad, illetve a Solt megyei Geder/Gödör elhagyott pusztákat (*praedia deserta*). (A kelet a birtokbaiktatási parancs: DERL C/64. 2c. 78. d. No. 9. Gederhez: 1657. BOROSY 1983. No. 377. A Pilis megyei praediumokhoz: uo. No. 743. 802.) 1656-ban a Nógrád megyei Sár egyik birtokosa. (SZARKA 2008. 411.) 1656-ban a Heves megyei (Mátra)mindszenten két jobbágytelek zálogbirtokosa. (DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. No. 33. – Már 1652-ben is birtokos itt: GYÁRFÁS 1885. 251.) 1658-ban a Nógrád megyei Bolyk (Boľkovce, SK) egyik földesura. (BELITZKY 1972. 198.) 1664–1665-ben a

Solt megyei Résztelek, Hantoka, Borjúháza és Besnyő sárközi puszták birtokosaként nevezi meg magát. (BOROSY 1983. No. 889. 912.) 1670–72-ben a Nógrád megyei Kálnó (Kalinovo, SK) egyik birtokosa. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 51. és DERL C/64. 2b. 57. d. 7. t. No. 6.) 1661 és 1673 között Pápay János és Péter többször is a Solt megyei (kiskunsági) Bábonypusztá birtokosaként lép fel. (BOROSY 1983. No. 729. BOROSY 1984. No. 1103. 1660. BOROSY 1999. No. 176. GYÁRFÁS 1885. 297.) 1669-ben Pápay Jánosnak a Heves megyei (Mátra)dercskén említik jobbágját. (SOÓS 1975. 362–363. SZAKÁLY 1997. 224.) Pápay János fiának: Pápay Mihálynak 1678. évi bevallása szerint apjának Nógrád, Gömör, Borsod, Heves és Pest megyékben is voltak birtokai, de csak részjószágok. Ugyanitt a következő településeken említi saját – vsz. apjától öröklött – rész-birtokait: Borsod megyében (Borsod)nádasd, Gömör megyében Utaspusztá és Csoltó (Čoltovo, SK) vagy mellette fekvő más falu, Heves megyében Domaháza, (Mátra)dercske, Recsk és Visonta, Nógrád megyében Baratonpusztá, Fülek (ház szőlővel, kertetel), Solt megyében Résztelekpusztá. (DERL C/64. 2b. 11b. d. 8. t. No. 1.) Evangélikus: az 1659. évi pozsonyi országgyűlésen az evangélikus rendek között említik. (BOROSY 2001. 61. 82.) Testvére: Pápay Péter és annak felesége pedig 1674 előtt aranyozott ezüst kelyhet adományozott a füleki evangélikus egyháznak. (TÓTH 2004. 20.) Pápay János Nógrád vármegye 1658. és 1663. évi nemesi összeírásában is a füleki járás birtokos nemesei között szerepel, előbb 24 dénáros, majd 50 dénáros összeggel.

Párducz Lukács (nemz, v) – Párducz Lukács

- a szécsényi seregszék külső tagja (1651) F
- balassagyarmati alkapitány (1651) F

1634. jan. 1-én Batthyány Ádám udvari familiárisa. (Neve mellett az a megjegyzés szerepel a forrásban, hogy a szolgálatból kilépett. BENDA-KOLTAI 2004.) 1636. szept. 24-én az erdélyi fejedelmi címre törő iktári Bethlen István párthíveként említik, aki Ecsedből százhatvan lóval érkezett ura segítségére. Ekkor valószínűleg Bethlen István fiának: Bethlen Péternek kapitánya. (JEDLICKA 1910. 168. és BEKE 1881–1882. 672–674. A teljesség igénye nélkül.) 1638. márc. 20-án III. Ferdinándtól kegyelemlevelet kap. A kegyelem tárgya részvétele Bethlen István török támogatással indított hadjáratában, másrészt Fekete Zsigmond megölése. A kegyelemlevél keltének idején Párducz Lukács éppen a harmincéves háború pomerániai harcaiban vesz részt mint egy könnyűlovas csapat kapitánya (*certorum equitum levis armaturae capitaneus*), budetini Szunyogh Gáspár (m) ezredes (*colonellus*) parancsnoksága alatt, annak lovas-ezredében. (MOL A 57. 9. köt. 121–122.) 1638. ápr. 2-án III. Ferdinándtól Szunyogh Gáspár egy másik tisztjével Turianszky Péterrel együtt adományként megkapja Török János és Kovács/Tösiry János (nob coll.) – dezertálás miatt elkobzott – összes ingóságát és ingatlanát. (MOL A 57. 9. köt. 173–174.) Párducz Lukács 1650. jún. 29-én, tehát már Esterházy Ferenc kapitányi működése alatt is gyarmati alkapitány (MOL P 287. Ser I. Fasc. A. No. 192.), mely tisztséget feltehetően 1647 nyarán nyert el, miután júniusban kérte azt a Haditanácstól. (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 296. f. 208.) 1654. szept. 7-én még gyarmati alkapitány, Nógrád vármegye törvényszéke elhatározza felelősségrevonását Ebeczky/Ináncsy Mihály és Ajtith Horváth János kirablása miatt. (TÓTH 2001. No. 1314. Rövid említésként: BELITZKY 1977. 35. NAGY 1894. 15.) ♦ 1659-ben egy, az ún. Pap-hegyen található (balassa)gyarmati szőlő tulajdonosa. (BELITZKY 1977. 43.) Ugyanakkor a gyarmati végház Ipoly felé néző „Kiskapuja” előtt, a külvárosban emlí-

tik Párducz Lukács egykori kőházát (istállókkal, pincével), amelyet Balassa Imre megvásárolt tőle. (MOL E 156. UC 6:57. 212. BELITZKY 1977. 41. PÁLMÁNY 1997. 13.)

Parrag János – *Parragk Janos*

- Máté János felajánlja neki a seregszék előtt adóssága törlesztését (1657) **19**

Patay János (nemz, v) – *Pataj/Pataj Janos*

- elismervénye mint bizonyíték a seregszék előtt (1660) **91**
- Pinczi Mihály felperes jobbágy volt földesura (1660) **91**
- volt szuhai birtokos (1660) **91**

Talán az 1729-ben „báji” előnevet nyert Zemplén megyei eredetű Patay családból származik. Ebben az esetben Patay Pál tokaji udvarbíró (1640) és Váczi Borbála fia, maga pedig a tokaji vár és uradalom praefectusa. Ennek a Patay Jánosnak felesége Széki Erzsébet. (KEMPELEN 1911–1932. 8. köt. 207.)

Percze Demeter – *Pórcse Domótór*

- károsult (1658) **46**
- Forgách Ádám rimóci jobbágya (1658) **46**
- elhurcolt öccse (1658) **46**

A Nógrád megyei Rimócról (szécsényi uradalom) származó család tagja, amely már 1596-ban is a településen él. (MOL E 156. UC 11:50. 43.) Percze Demeter később testvéreivel: Mihállyal és Györggyel együtt Forgách Ádámtól felszabadító okiratot (*litterae manumissionales*) szereznek, azaz pénzért megváltják magukat a jobbágyi kötelezettségek alól. Ezt követően 1667. febr. 16-án I. Lipót királytól címeres nemeslevelet is kapnak, amelyet csak két év múlva hirdetnek ki Nógrád vármegye közgyűlésén. A Perczék ettől kezdve a szécsényi uradalom kisnemesi családai közé tartoznak. (NAGYIVÁN 9. köt. 209–210. PÁLMÁNY 1982a. 77.)

Percze Erzsébet – *Percze Eörsebet*

- felperes (1660) **92**
- Bodonyi Máté szécsényi katona felesége (1660) **92**
- ismeretlen nevű ügyvédje (1660) **92**

A Nógrád megyei Rimócról (szécsényi uradalom) származó család tagja A családról ld. Percze Demeternél.

Percze Péter – *Percze Peter*

- a szécsényi seregszék belső tagja (1660) **80, 92–93**
- vsz. [szécsényi gyaloghadnagy (gyalogvajda)] (1660) **92**

(*1617 körül–†1670 után) A Nógrád megyei Rimócról (szécsényi uradalom) származó család tagja. A családról ld. Percze Demeternél. (PÁLMÁNY 1982a 77.) ♦ Szécsényi gyalogvajda. 1664-ben füleki vagy kékkői tisztként részt vesz a török elleni hadjáratban, 1664. ápr. 21-én toborzási pátenst is kap. (MOL X 1047. No. 802. – 40575. d.) Egy tanúvallatás szerint 1670. aug. 22-én kékkői gyaloghadnagy (gyalogvajda), ekkor kb. 53 éves. (MOL P 1981. 1. cs. f. 180–181.), 1670. dec. 11-én „kékkői fő gyaloghadnagynak” nevezik. (uo. f. 183–186. További adat 1670. júl. 5-ről: NML IV. 1. b. 1. d. 1670/No. 1.)

Pesti György – Pesti Gyurka

- tanú Budai Pál és Kállai György perében (1660) **91**
- szécsényi vasas rab (1660) **91**

Pesti János (st coll.) – *Joannes Pesti*

- alperes (1656) **3**
- szécsényi katona (1656) **3**

Pető István /petőfalvi/(nemz, v) – *Peteő/Pető Istvan/István*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1659) **66–67**
- tiltakozása a seregszék előtt (1658) **46**

(*1614 körül–†1660. márc.) Nyitra megyéből Nógrád megyébe átszármazott nemesi család tagja. A Petők már a középkorban is a Szécsényhez közeli Pöstény földesurai közé tartoztak. (Nem összetévesztendőek a lényegesen jelentősebb gersei Pethőkkel!) A család a 17. század végén, éppen a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő István gyermekeivel halt ki. (NAGYVÁN 9. köt. 266–267. NAGY 1907. 100.) Pető István apja Pető Tamás (†1634 előtt), Nógrád vármegye alispánja (1609–1610 és 1621–1623 biztosan. BOROSY 1998. No. 5. DERL C/64. 2b. 35. d. No. 23. és BOROVSKY 1911. 468.), anyja (dacsólámi) Dacsó Erzsébet. (MOL P 287 Ser. I. Fasc. B. No. 201. és DERL C/64. 2b. 17. d. 4. t. No. 2) Felesége 1652-ben Madách Anna. (TÓTH 2001. No. 1112. DERL C/64. 2b. 15. d. 5. t. No. 5.), halálakor 1660-ban azonban már Bossányi Éva (nemz.) (MOL P 481. 1. cs. Fasc. I. No. 35.). Bossányinak ez már a második házassága volt: Ebeczky György özvegyeként ment hozzá Petőhöz, Pető halála után pedig harmadjára is férjhez ment: bernátfalvi Földváry Mihályhoz. (NML IV. 1. b. 2. d. 1677/No. 43.) Egy 1656. okt. 2-án felvett tanúvallatási jegyzőkönyv szerint Pető István akkor 42 éves. (MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 28a.) 1660 márciusának elején Bélteki Pál szécsényi lovashadnagy egy szóváltás folyamán karddal súlyosan megsebesíti. (MOL A 57. 15. köt. 80–82.) 1660. márc. 8-án a vármegye losonci házában végrendeletet tesz (MOL P 481. 1. cs. Fasc. I. No. 35.), és rövid idővel ezután fejsérülésében meghal. 1660. márc. 15-én Nógrád vármegye Madách Jánosnak adott követi instrukciójában friss hírként említi Pető István halálát, és megnevezi gyilkosát: Bélteki Pált is. (MOL P 481. 1. cs. Fasc. I. No. 36.) Egyetlen leány: Pető Anna/Panna marad Pető István után. ♦ Pető Istvánt 1641. máj. 28-án (BOROSY 1998. No. 28.) és 1642. febr. 11-én (DERL C/64. 2b. 35. d. No. 26.) Nógrád vármegye esküdt ülnökeként említik. 1648 és 1650 között biztosan Nógrád vármegye egyik szolgabírája. (Első adatunk: 1648. márc. 16. DERL C/64. 2b. 15. d. 6. t. No. 64. Utolsó adatunk: 1650. márc. 22. DERL C/64. 2b. 12. d. 4. t. No. 3.) 1653 és 1656 között újra biztosan Nógrád vármegye esküdt ülnöke. (Első adatunk: 1653. febr. 22. NML XIV. 3. D/1. f. 1360. Utolsó adatunk: 1656. nov. 28. DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. No. 33.) 1656-ban említik, hogy Szécsényben lakik. (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 78.) ♦ 1654–1657-ben a Nógrád megyei Kispöstény pusztá (praedium) egyik birtokosa. (TÓTH 2001. No. 1250. DERL C/64. 2b. 49. d. No. 37.) 1656-ban említik szécsényi házát. (DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. No. 33.) 1660-ban a Nógrád megyei Petőfalva egyik birtokosa, ebben bírja „Homok” nevű curiáját is. (MOL P 481. 1. cs. Fasc. I. No. 34.) 1660-ban tett végrendeletében (ld. fent) csak a következő jószágokat említi név szerint: Szécsényben

egy ház két kerttel, a Hont megyei Leklincen („*Legencz*”) és Ináncson pedig egy-egy Luka Miklósnak elzálogosított részjóság. Lányának: Pető Annának 1671-ben tett tiltakozásából kiderül, hogy apja a Nógrád megyei Bolyk (Boľkovce, SK) falu egyik birtokosa volt. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 69–70.) Pető István Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 1 forintos összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Pille/Nagy György – *Georgius Nadgij aliter Pille, Pille Gijurka*

- alperes (1658) **39**
- közönséges lator (1658) **39**
- keréketörésre ítélve (1658) **39**

Pinczi András – *Pinczi Andras*

- alperes (1660) **91**
- szuhai jobbágy (1660) **91**
- földesurai (1660) **91**

Családneve a Nógrád vármegye füleki járásában található Pinc (Pinciná, SK) község nevéből ered.

Pinczi Máté – *Pinczi Mate*

- alperes (1660) **91**
- szuhai jobbágy (1660) **91**
- földesurai (1660) **91**

Családnevének eredetét lásd Pinczi Andrásnál.

Pinczi Mihály – *Pinczi Mihaly*

- felperes (1660) **91**
- Patai János volt szuhai jobbágya (1660) **91**

Családnevének eredetét lásd Pinczi Andrásnál. Valószínűleg szuhai lakos.

Pintér Mihály – *Pinter Miháli/Mihaly/Mihály*

- a bogyiszlói lakosok mint alperesek képviselője a seregszék előtt (1659) **67**
- bogyiszlói lakos (1659) **67**

Porkoláb György – *Porkolab Giörgy*

- a szécsényi seregszék belső tagja (1659) **62**

Pörcze ld. Percze

Puskás István – *Stephanus Puskas, Puskas Istok*

- Sziráki János alperes kezese (1656) **18**

Pyber Ferenc /gyerkényi/ Piber Ferencz

- a szécsényi seregszék külső tagja (1659) **54**
- balassagyarmati alkapitány (1659) **54**

(†1668 után) Komárom vármegyei származású, Pozsony, Fejér és Nógrád vármegyékben régi birtokos család tagja, amelynek előneve a Tolna megyei Györköny mezővárosra utal (A család 17. századi tagjaira Nagy Iván igen kevés adatot talál, a családfa Pyber Ferenc feltételezhető fiával indul: NAGYIVÁN 9. köt. 510–513. További szórványos adatok: PONGRÁCZ 2008. 314–315.) A család legismertebb tagja a korszakban egy főpap: Pyber Jakab és Nagy Katalin fia: Pyber János (*1561 körül. Nagyszombat-†1633. okt. 20. Nagyszombat) pécsi- (1611–1616), váradi (1616–1625) majd végül egri püspök és egyben Heves-Külső-Szolnok vármegye főispánja (1625–1633). (SUGÁR 1984. 297–301.) ♦ Valószínűleg ő az a „Biber Ferenc”, aki 1635. jan. 21-től 1636. jún. 15-ig igazolhatóan Batthyány Ádám udvari familiárisa volt, négy lóval szolgálva. (BENDA-KOLTAI 2004.) 1641. dec. 15-én érsekújvári lovashadnagyként szerepel. (JEDLICSKA 1910. 326. HAICZL 1932. 130.) Gyarmati alkapitányként 1655. májusától Párducz Lukács utóda, hiszen Forgách Ádám bányavidéki generális három javasolatja (Pyber Ferenc, Géczi Gábor és Wattay Lukács: ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 311. f. 151.) közül máj. 8-án a Haditanácsban neki adományozzák a tisztséget. (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 312. f. 89.) Gyarmati tisztét 1662. febr.-ig tölti be (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 325. f. 51., ezt más forrásokon kívül a Koháry-levéltárban őrzött levelei is megerősítik, 1656. ápr. 16. MOL X 7824. No. 12738. – C 1277. d., ill. 1661. nov. 10. uo. No. 12220. – C 1229. d.). 1662. febr. 6-án hagyják neki jóvá Bécsben új posztját, a Forgách György halálával megürededett a szőgyéni kapitányságot. (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 325. f. 93. és f. 94. és uo. Reg. Bd. 326. f. 26., ill. ÖStA AVA FHKA HKA HFU rote Nr. 212. Konv. 1662. Febr. f. 133–134.) 1664 nyarán Pyber Ferenc részt vesz Zrínyiújvár védelmében. (NAGY 1877. 274.) 1664. júl. 10-én egy dunántúli tábori hadiszék ülnöke. (MERÉNYI 1892. 500.) 1666. aug. 12-én Pozsony vármegye Korompay Péterrel együtt Wesselényi Ferenc nádorhoz és Nádasdy Ferenc országbíróhoz küldi követségbe. Ekkor minden bizonnyal a vármegye tiszttviselője, talán esküdt ülnöke. (ÁLDÁSY 1905. 240.) 1657. jún. 7-én Pest-Pilis-Solt vármegye Báthly János személyében követet küld Forgách Ádámhoz a Pyber Ferenc által elkövetett jogtalanságok miatt. (PML IV. 1–c/2. 1. d. 1657/No. 11.) 1661. nov. 10-én Baratkai István és gyerkényi Pyber Ferenc gyarmati alkapitány 1400 tallér erejéig adnak hitlevelet Balog Mihály egri rabért, miután 2000 ezüst tallért már adtak szabadulására. (MOL X 7824. No. 12220. – C 1229. d.) Hadzsi Ali efendinek „Eger vára dívános főtanácsának”. 1668. dec. 11-én ifj. (II.) Koháry Istvánhoz írott leveléből kiderül, hogy a rab sarca nem gyűlt össze, a kezesek pedig nem fizettek. (uo. No. 12250.) ♦ 1650-ben Pyber Ferenc a Pozsony megyei Zavaron (Zavar, SK) bírt nemesi curiáját eladja Mihályi Ferencnek (r). (ÁLDÁSY 1905. 64.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 24 dénáros összeggel szerepel, a kékkői járás birtokos nemesei között.

Rácz András (st coll.) – *Andreas Racz*

– alperes (1656) 3

– szécsényi katona (1656) 3

Valószínűleg szécsényi lovaskatona. Azonos lehet azzal a Rácz Andrással, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében két lóval szolgáló, de távollevő katonaként szerepel, Csimá Gergely főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) Lehetőséges, hogy azonos azzal a Rácz Andrással, aki társaival 1667 januárja előtt a járszásgi Jászsószentgyörgyön és Alattyánban hatalmaskodott. (BOTKA 1988. 276–277.)

Rácz György (st coll.) – *Georgius Racz, Racz/Rácz Giórgi/Gyurka*

- alperes (1656, 1660) **3, 92**
- szécsényi katona (1656) **3**
- hitlevele egy rab számára (1660) **95**

Szerepel a neve egy 1656 előtti keltezetlen jegyzékben, amely a szécsényi vitézek egyik zsákmányának felosztásáról szól. (MOL X 7824. No. 12403. – C 1275 d.) Ennek alapján szécsényi lovaskatona.

Rácz Pál (st) – *Paulus Racz, Racz Pal*

- alperes (1656) **10**

Talán azonos azzal a Rácz Pállal, aki 1645 pünkösdjé táján Szécsényben részt vesz Jakabházi János törvénytelen elfogásában. (HORNÝK 1865. 189.)

id. Ráday András/rádai/ (n, v coll.) – *Rádaj András*

- Pest-Pilis-Solt vármegye alispánja (1651) **F**
- a szécsényi seregszék külső tagja (1651) **F**

(*1582 körül–†1655) A Pest megyei Ráda településről származó tekintélyes közne-mesi család tagja. (NAGYIVÁN 9. köt. 548–554. KEMPELEN 1911–1932. 9. köt. 18–19. RÁCZ 1903. Jelentőségükhöz: MAKKAI 1958. 117–118.) Ráday Gáspár (n) (†1594–1596) egri katonának és baji Bay Klárának (n) fia (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. p. 548. és 53. d. 1. t. No. 11.), ifj. Ráday András apja. 1633-ban és 1636-ban felesége alsósztrégovai Madách Zsófia (g), a néhai Madách Péter (e) és Sarlai Anna (n) lánya. (DERL C/64. 2b. 15. d. 5. t. No. 6. és *uo.* 11a. d. 6. t. No. 2.), akit a szakirodalom szerint 1614 táján vett feleségül. (RMKT XVII. sz./12. 662.) Madách Zsófiától született összes gyermeke. 1645-ben, illetve halálakor azonban felesége kislibercsei Libercsey Erzsébet (nemz) (DERL C/64. 2b. 17. d. 7. t. és 13. d. 3. t. No. 8.), ifj. Libercsey Mihály testvére. 1655. máj. 10-én id. Ráday András még él (DERL C/64. 2c. 81. d. 4. t. No. 18.. Horváth La-jos összeállítása szerint még 1655. jún. 10-én is: HORVÁTH 1995. 169.) 1655. nov. 11-én azonban már halott. (PML IV. 1–f. 1. d. 1. t. f. 15–16.) ♦ 1602. jan. 23-án Ráday András már szécsényi katona. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. B. No. 159.) 1623. aug. 28-án (DERL C/64. 2b. 35. d. No. 23.), 1626. aug. 21-én (DERL C/64. 2b. 32. d. 10. t. No. 8.) és 1627. aug. 21-én (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. p. 458.) szécsényi (lovas)hadnagyként említik. 1617. márc. 13-án Nógrád vármegye esküdt ülnökeként tűnik fel. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. C. No. 224.) 1627/1628 és 1634 között biztosan Pest-Pilis-Solt vár-megye alispánja. (Első adatunk: 1628. jan. 17. DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 9. Utol-só adatunk: 1634. máj. 10. MOL P 287. Ser. I. Fasc. K. No. 35. Mivel az év eleji tiszt-újítás nem jellemző, ezért valószínűleg már 1627-ben is hivatalban volt. 1634. szept. 9-én pedig már Battik Gergely az alispán. DERL C/64. 2b. 15. d. 6. t. No. 23. Egy fél-reolvasott dátumú félrevezető forrás: 1612 helyett valójában 1652: BOROSY 1998. No. 6.) 1636 és 1638 között biztosan Nógrád vármegye esküdt ülnöke. (Első adatunk: 1636. júl. 3. MOL P 1744. 13. cs. f. 19–23. Utolsó adatunk: 1638. szept. 3. DERL C/64. 2b. 21. d. 2. t. No. 5.) 1641 és 1649 között Nógrád vármegye alispánja. (Elődjének, Voxith Horvát Györgynek utolsó alispáni említése: 1640. szept. 17. MOL P 1981. 1. cs. f. 75. Első adatunk Rádayra: 1641. ápr. 8. *uo.* f. 77–84. Utolsó adatunk: 1649. aug. 2. BOROSY 1998. No. 46. Van egy későbbi: 1650. márc. 22-én kelt adatunk is, ám az e-

gyébként eredeti irat keltezése láthatóan utólagos. DERL C/64. 2b. 13. d. 2. t. No. 29. 1649. dec. 19-én már Voxith Horvát István az alispán: BOROSY 1998. No. 51.) Id. Ráday András 1650-től 1655-ben bekövetkezett haláláig ismét Pest-Pilis-Solt vármegye alispánja. (1650. jan. 17-én még Battik János az alispán: BOROSY 1998. No. 53. Első adatunk Ráday működésére: 1650. ápr. 30. DERL C/64. 2c. 81. d. 4. t. No. 86. Utolsó adatunk: 1655. máj. 10. DERL C/64. 2c. 81. d. 4. t. No. 18.) 1655. márc. 15-én Heves-Külső-Szolnok vármegye esküdt ülnökeként említik. (GUSZAROVA 2005. 123.) Nógrád vármegye egyik követe az 1646/47. illetve 1649. évi pozsonyi országgyűléseken. (uo. 120. HORVÁTH 2004. 21.) Pest-Pilis-Solt és Heves-Külső-Szolnok vármegyék egyik közös követe az 1655. évi pozsonyi országgyűlésen. (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 78. SZEDERKÉNYI 1891. 439. GUSZAROVA 2005. 123.) Többnyire Szécsényben lakik. ♦ 1616-ban a Pest megyei Félegyház, Ráda, (Tápió)györgye, (Tápió)szele puszták (vsz. csak egyik) birtokosa. (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 87.) 1624. ápr. 26-án illetve 1652. nov. 21-én két részletben zálogba veszi a gyarmati Balassáknak a Nógrád megyei Felsőludány faluban bírt részjóságát. (DERL C/64. 2b. 38. d. p. 29–31.) 1626. márc. 30-án rokona. Geresgáli Erzsébet szolgálatai viszonzásaként neki ajándékozza a Nógrád megyei Csécse, illetve a Heves megyei Apc, Csány, Fogacs, Nagyréde, és (Tarna)méra településekben bírt, az Erdélyi család tagjainál zálogban lévő portióit. (DERL C/64. 2b. 53. d. 1. t. No. 11.) 1628. jan. 7-én Geresgáli Erzsébet az Egri Káptalan előtt a Heves megyei Szurdokpüspökiben bírt részét is nekiadja. (uo. No. 13.) 1628-ban egy tiltakozásában és tiltásában birtokrészeit említi a Pest megyei Csév, Félegyház, Löb, Nyáregyháza, Ráda, (Tápió)györgye, Vasad, illetve a Solt megyei Berencske, Cebe, Harka, *Karnicza* és Szentdemeter pusztákban. (DERL C/64. 2b. 32. d. 10. t. No. 8. Csévet 1631 és 1655 között folyamatosan a nagykőrösieknek adja bérbe SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 31. 39. etc. [ld. a kötet mutatóját] GALGÓCZY 1896. 27. NOVÁK 1994. 151.) 1628–1648-ban a Nógrád megyei Galábocs (Glabušovce, SK) egyik földesura. (DERL C/64. 2b. 16. d. 1. t. No. 2–3. BOROVSKY 1911. 45.) 1629–1632-ben a Nógrád megyei Lucin pusztája egyik birtokosa. (DERL C/64. 2b. 33. d. f. 10.) 1637-ben a Nógrád megyei Baj pusztája egyik birtokosa. (DERL C/64. 2b. 11b. d. 3. t. No. 5.) 1637. okt. 25-én zálogba veszi Pongrácz Nagymihályi Zsuzsannának és Mihálynak a Hont megyei Alsónyéken (Vinica, SK), Ipoly(vecén) és a Nógrád megyei Herencsényben található részjóságait. (DERL C/64. 2b. 21. d. 2. t. No. 18.) 1638. szept. 8-án a Gömör megyei (Gömör)panyiton (Gemerská Panica, SK) és Méhiben (Včelince, SK) található részjóságait zálogjoggal csoltói Basó Farkasnak a Hont megyei Alsónyéken és Ipoly(vecén), illetve a Nógrád megyei Herencsényben található részbirtokaira cseréli. (DERL C/64. 2b. 21. d. 2. t. No. 6. A Basó-féle alsónyéki részbirtokhoz: BOROSY 1998. No. 73.) 1643-ban a Heves megyei Tiszaszőlős és (Tisza)igar falvak egyik birtokosa. (DERL C/64. 2b. 21. d. 7. t. No. 23.) 1645. dec. 23-án Szalatnai Györgytől zálogba vesz a Nógrád megyei (Szécsény)halászában egy jobbágyot. (DERL C/64. 2b. 17. d. 7. t. No. 5.) 1646. okt. 9-én adományos társaival: Semléki Jánossal és Dresffy Jánossal együtt bevezetik a Pest megyei Pótharaszti birtokába. (GALGÓCZY 1896. 70. Nagykőrös mezőváros már 1649-ben megkeresi Ráday Andrást, hogy bérbe vehesse a pusztát, és sikerrel is járnak. SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 156. 163.) 1647. márc. 26-án Draskovich János nádortól Liptay Istvánnal, Voxith Horvát Istvánnal és Semléki Jánossal együtt adományként megkap egy szécsényi házát és a Pest megyei Farkasd egész pusztát. (MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 16. A

birtokbaiktatási jelentés: DERL C/64. 2b. 15. d. 6. t. No. 26.) 1652. márc. 26-án Pálffy Pál nádor a királyi joggal együtt neki adományozza a Solt megyei Harka és Cebe, illetve a Pest megyei Vasad egész pusztákat, valamint részbirtokokat a Pest megyei Csév, Tete, Nyáregyház és Leb/Löb pusztákban. Mindezen jószágoknak már korábban is Ráday birtokában volt, ám nem rendelkezett az erre vonatkozó oklevelekkel. (A *nova donatio*: DERL C/64. 1b. No. 3011. A birtokbaiktatási jelentés: DERL C/64. 2b. 32. d. 10. t. No. 3.) 1652. szept. 17-én Darvas Jánossal, illetve Semléky Ádámmal és Jánossal együtt Pálffy Pál nádortól adományként királyi joggal megkapja a Solt megyei Kisharta, Nagyharta és (Kun)baracs pusztákat, valamint a Pest megyei Hartyán pusztá felét. (A kelet a birtokbaiktatási parancs: DERL C/64. 2b. 18. d. No. 1. 1654–1655-ben Hartyáni birtokrészét a nagykőrösieknek adja bérbe. A bérbaadás ifj. Ráday András idején is folytatódik. SZILÁDY–SZILÁGYI 1863. 1. köt. 194. 210. 222. 332. etc. NOVÁK 1994. 151.) 1652. okt. 18-án Jelenszky Gáspár eladja id. Ráday Andrásnak a Heves megyei Fogacs egész pusztában, illetve Apc, Csány, Igar, Méra, Nagyréde részbirtokokban, valamint a Nógrád megyei Csécsén bírt részjószágában lévő minden jogát. (MOL A 57. 26. köt. 93–95. SOÓS 1975. 382.) 1652-ben a Heves megyei Apc mezőváros egyik birtokosa. (DERL C/64. 2b. 11a. d. 9. t. No. 3.) Az idős Ráday András birtokainak (esetenként csak jogigényeinek) legteljesebb felsorolását a nádor 1655. dec. 14-i osztályt elrendelő parancsában, illetve Ráday András örököseinek 1656. febr. 7-i megegyezésében találjuk. Ezek: *Fejér* megyében birtokrészek Alsó- és Felsőtabajd pusztákban, *Heves* megyében részjószágok Apc és (Nagy)réde falvakban, illetve (Aba)sár, Fogacs és (Szurdok)püspöki pusztában, *Hont* megyében birtokrészek Alsónyék és (Ipoly)vece falvakban (Alsónyéken egy szőlő is). *Nógrád* megyében részjószágok Csécse, Alsóludány, Felsőludány, Galábocs, Herencsény, (Szécsény)halászi falvakban és Lucin pusztában (Galábocson egy szőlő is), egy elhagyott udvarház Bajon illetve egy szécsényi kőház majorsággal és kerttel. *Pest* megyében Vasad egész pusztá és birtokrészek *Basztil*, Csév, Farkasd, Félegyház, Leb/Löb, Nyáregyháza, Szentlászló, (Tápió)györgye és Tete pusztákban, illetve Dunaharaszti és Iklad falvakban, *Solt* megyében birtokrészek Harka, Cebe, Kisharta és (Kun)baracs pusztákban, végül *Zólyom* megyében Zólyom városában egy kőház. (DERL C/64. 2b. 22. d. No. 49. és 35. d. 1. t. No. 70.) Egy 1664-ben kelt megegyezésben a Rádayak ősi jószágaként feltűnik a Nógrád megyei Devecser pusztá is. (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 86.) Református.

ifj. Ráday András /rádai/ – *Radaj/Raday/Radaĳ Andras*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1659–1661) **54, 62, 64, 74, 84, 93, 96, 98**
- vsz. Nógrád vármegye esküdt ülnöke (1659) **54**

(*1622 körül–†1662 elején) A Pest megyei Ráda településről származó tekintélyes köznemesi család tagja (ld. id. Ráday Andrásnál). Idősebb Ráday András és alsósztrégovai Madách Zsófia fia. Felesége 1650–1651-ben bernáthfalvi Földváry Katalin (†1656), aki korábban Komjáti Ábrahámnak, Nógrád vármegye jegyzőjének volt felesége, és akit 1648. máj. 26-án még özvegyként említene. (DERL C/64. 2c. 78. d. No. 1. és No. 9. HORNYIK 1865. 173.) 1656. okt. 22-én, amikor az Egri Káptalan időlátó levelet állít ki leányuknak, Ráday Klárának életkoráról, Földváry Katalin (g) már halott, a leány pedig hét hónapos. (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 77.) ifj. Ráday András valamikor 1656 után újránősül, feleségül veszi [Palásthy Pál özvegyét:] or-

dódi Ordódy Juditot (nemz.) (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 86. Egy téves adat: BOROSY 1999. No. 182.) Egy 1656. okt. 2-án felvett tanúvallatási jegyzőkönyv szerint ifj. Ráday András akkor 34 éves. (MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 28a.) 1662. jan. 19-én ifj. Ráday András még életben van. (BOROSY 1983. No. 746.) 1662. febr. 14-én Wesselényi Ferenc nádor egyik birtokbaiktatási parancsában (ifj.) Ráday András már néhaiként szerepel. (DERL C/64. 2b. 53. d. 1. t. No. 31.) 1664. jún. 10-én az újraházasodott Ordódy Judittal – új férje: románfalvi Farkas György – hitbérének kiadása kapcsán köt megegyezést a család. (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 86.) ♦ 1644. aug. 10. körül valószínűleg Forgách Ádám („*generalis uram*”) familiárisa. (MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 28a.) 1648-tól 1662-ben bekövetkezett haláláig biztosan Pest-Pilis-Solt vármegye szolgabírája. (Első adatunk: 1648. jan. 18. DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 70. Utolsó adatunk: 1662. jan. 19. BOROSY 1983. No. 746.) Az 1650-es években rendszeresen a pilisi járás szolgabírájaként említik forrásaink (*judex nobilium comitatus Pilis*) 1659. júl. 10-től azonban járását átveszi Egri István, és ifj. Ráday András a váci járás szolgabírája lesz. (BOROSY 1983. No. 554.) Emellett 1654 és 1656 között biztosan Nógrád vármegye esküdt ülnöke. (Első adatunk: 1654. máj. 14. NML XIV. 3. D/1. f. 1365. Utolsó adatunk: 1656. nov. 28. DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. No. 33. Az előbbinél ugyanakkor nem szerepel az „ifjabb” kitétel. Téves, apjáéval kevert archontológiai adatok: SZAKÁLY 2001. 443.) 1661. jan. 21-én Budai Bornemisza Bolgár Pál végrendeletének egyik tanúja. ifj. Ráday András halálakor szolgabíróként háromszáz forinttal adós marad Pest-Pilis-Solt vármegyének. (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 86.) ♦ 1656. márc. 8-án Földváry Jánossal és Mihállyal, illetve mányoki Szabó Péterrel együtt Wesselényi Ferenc nádortól adományként megkapja a királyi jogot a Solt megyei Halasi-Szentgál, Izsák, Körtvélyes és Karapár, illetve a Bács megyei Izsér, Szentpál, Szentkatalin és Kakucs egész pusztákra. (DERL C/64. 1b. No. 3012. Birtokbaiktatási jelentés: DERL C/64. 2b. 31. d. 10. t. No. 3. Említése: NAGY-SZEDER 1926. 95–96.) 1656. márc. 25-én Pápay Jánossal és Nagyházú Györggyel együtt, ugyancsak a nádortól, adományként elnyeri a Pilis megyei Szentpéter, Vácrév, Várad, illetve a Solt megyei Geder/Gödör elhagyott pusztákat. (*praedia deserta*) (A kelet a birtokbaiktatási parancs: DERL C/64. 2c. 78. d. No. 9. A Solt megyei birtokokhoz: 1657–1658. BOROSY 1983. No. 377. 400. 446. 448. 478. 502. etc. A Pilis megyei praediumokhoz: *uo.* No. 743. 802.) 1657. szept. 10-én testvérével: Ráday Gáspárral együtt nádori adományként megkapja a Pest megyei Vány pusztá felében rejlő királyi jogot. (DERL C/64. 1b. No. 3013.) 1658-ban birtokrészei vannak a Pest megyei Baracs [Solt m!], Csév, Farkasd, Félegyház, Hartyán, Löb, Tete, (Tápió)györgye és Vasad , illetve a Solt megyei Harka és Kisharta pusztákban. (DERL C/64. 2b. 32. d. 10. t. No. 13.) 1658-ban a Heves megyei (Tisza)igar falu egyik birtokosa. (DERL C/64. 2b. 21. d. 7. t. No. 21. JAKUS 1985b. 29.) 1659-ben a Heves megyei Nagyréde egyik birtokosa. (DERL C/64. 2b. 53. d. 1. t. No. 16.) Református. Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 45 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között. Az 1661. évi összeírásban azonban valamilyen okból a losonci járás birtokos nemesei között tüntetik fel „*Radai*” névalakban, összeg nélkül – mivel a mellette megadott többi név is szécsényi nemesekhez tartozik, a bejegyzés valószínűleg téves, vagy nem tartozik szervesen az összeíráshoz.

Rédei Mátyás (n, v)– *Redei/Redej/Redey/Redej Matias/Matjás/Mattias/Matyas*

- a szécsényi seregszék összehívója (1660) **88**
- a szécsényi seregszék belső tagja (1659–1660) **54, 81, 85, 88–90, 93, 96**
- alperes (1656, 1659) **9, 73**
- felperes (1660) **92**
- Borbély Tamás házának építésébe a seregbíró előtt beleegyeznek (1660) **81**
- kezes (1659) **73**
- szécsényi katona (1656) **9**
- szécsényi lovashadnagyként esküt tesz (1659) **73**
- szécsényi lovashadnagy (1660) **92**
- helyettes „alkapitány”/kapitány (1660) **81, 88–89, 95**
- vsz. Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt ülnöke (1659) **54**
- marhavásárlási ügylet résztvevője (1656) **11**
- szécsényi háza (1660) **81**

(†1661) Vezetékeve valószínűleg a Heves megyei Kis(réde) vagy (Nagy)réde falu nevéből ered. Kevésbé ismert nemesi család tagja, amely valószínűleg nem azonos a sokkal jelentősebb kisrédei Rhédey familiával. (Két ismert Rédei család: KEMPELEN 1911–1932. 9. köt. 77.) Jelenlegi ismereteink szerint tehát nem felmenője a 17. század elején elhunyt Rédei Pál (e), aki 1580. márc. 18-án egri katonaként szerepel egy birtokadományban, és akitől a Rhédey család magyarországi és erdélyi ága ered. (MOL A 57. 4. köt. 208.) Talán rokona viszont Rédei Mátyásnak az a Rédei Erzsébet (g), aki 1651. nov. 15-én bánfalvi Baris Ferenc (e) özvegyeként szerepel. (MOL A 57. 10. köt. 634–635.) Elképzelhető, hogy rokona az a Rédei Gergely is, aki az 1663/1664 hivatali évben Gyöngyös mezőváros másodbírája. (MOLNÁR 2005. 219. SZEDERKÉNYI 1891. 348–349. SZAKÁLY 1997. 179. 291. Egy adat vsz. ehhez a Rédei Gergelyhez: 1664. dec. 11. BOROSY 1983. No. 881.) 1643-ban Rédei Mátyás felesége Gutt/Guth Dorottya (g): Pataki Miklós (e) özvegye, Pataki Mihály és Katalin természetes gyámja. (A másolt forrásban romlott „Gál Dorottya” névalak. MOL P 1981. 1. cs. f. 88–89.) Guth Dorottya valószínűleg az 1656. ápr. 20-án és 1661. okt. 28-án említett Guth János gyarmati katonának [talán gyaloghadnagynak], Balassa Imre familiárisának rokona. (BOROSY 1983. No. 271–5. MOL P 287. Ser. I. Fasc. C. No. 235.) A seregszéki jegyzőkönyv tanúsága szerint Rédei Mátyás 1660. dec. 30-án még életben van. 1661. dec. 15-én Balassa Imre ügyvédje: Bezegh István Pest-Pilis-Solt vármegye előtt átszállítja a néhai Rédey Mátyás ellen indított hatalmaskodási perét, amelyben 1660. jún. 3-án kiküldőlevelet szerzett, annak özvegyére: Guth Dorottyra (g). (BOROSY 1983. No. 738. Hibás regesztá. A Guth elleni ítélet végrehajtása: 1663. jún. 29. BOROSY 1999. No. 181.) Mivel a felperesek a pernek az alperes rokonságára való átszállítását általában viszonylag hamar megejtették, ezért valószínű, hogy Rédei az év közepén/végén halt meg. Egy 1665-ben végzett tanúvallatás kérdőpontjaiból nemcsak az szerepel, hogy özvegyét Gutt Dorottyanak (nemz) hívták, hanem az is, hogy tanúvallatáskor már az asszony is halott volt. (MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. No. 814.) ♦ 1643-ban Rédei Mátyás már két lóval szolgáló szécsényi lovaskatona (főlegény). (NML XIV. 3. D/1. f. 1546.) 1657. ápr. 19-én szécsényi katonaként vallomást tesz Nátkay Ferenc Budai Bornemisza Bolgár Pál elleni rágalmozási perében. (BOROSY 1998. No. 147.) 1657. dec. 13-ától Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt ül-

nőke. (A kelet a hivatali esküé: BOROSY 1983. No. 424.) 1659 tavaszán a Buda és Pest környéki malmokra – királyi adományra hivatkozva – formált jogigényével és fenyegetőzéseivel kisebb török–magyar diplomáciai konfliktust okoz, amely Hannibal Gonzaga hercegig, az Udvari Haditanács alelnökéig is eljut. (MOL X 7824. No. 12078a. – C 1228. d. MOL A 14. 2. d. No. 294. és ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 320/2. f. 76–77.) ♦ 1643-ban feleségének a Nógrád megyei Nagyhalápon (Cserhátaláp) van jobbágya. (MOL P 1981. 1. cs. f. 88–89.) 1657-ben és 1659-ben Rédei Mátyás a Solt megyei Gáregyháza/Acsáregyháza pusztá egyik birtokosaként lép fel. (BOROSY 1983. No. 277. 386. BOROSY 1998. No. 163.) Liptay István szécsényi alkapitány 1659/ 1660-ban tett végrendeletében rá és Gesztelyi Jánosra hagyja Szécsény melletti rétjét. (NAGY 1858. 47.) A fent említett, 1665-ben végzett tanúvallatás kérdőpontjaiból kiderül, hogy Rédeinek tekintélyes ingó vagyona mellett a Nógrád megyei (Nógrád)szakálon volt egy (1665-ban már) pusztá házhelye. (ld. fent) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 24 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás armalista nemesei között.

Répás János – Joannes Repas

– alperes (1656) **12**

– Gyöngyös mezőváros bírása (1656) **12**

(†1666?) Gyöngyösi nemes. 1658. máj. 17-én, amikor egy gyöngyösi bevallás tanújaként szerepel, már nemesként említik. (NÉMETH 1991. 43.) 1666-ban végrendelezik. (DEZSÉRI-BACHÓ 1941. 179.) ♦ Répás János Gyöngyös mezővárosnak az 1643/1644 és 1647/1648 hivatali években másodbírája, az 1649/1650, 1652/1653, 1656/1657, és végül az 1659/1660 hivatali években pedig főbírája. (MOLNÁR 2005. 218–219. Egy adat: SZILÁDY–SZILÁGYI 1863. 1. köt. 224.) Többször jár követségben a hatvani török tisztviselőknél. (FEKETE 1932–1933. No. 90. 118.) 1658. máj. 23-án Heves–Külső-Szolnok vármegye (hódolt) esküdt ülnökeként szerepel, ami nemességét teljesen egyértelművé teszi. (NÉMETH 1991. 44.) 1663. márc. 21-én még a gyöngyösi tanács tagjaként szerepel. (LÉNÁRT 1984. 267.) ♦ 1659-ben Szeredi Ferenc nemes apósaként (ennek felesége: Répás Kata) részt vesz bedegi Nyáry Zsigmond számos Heves megyei pusztájának és falvának zálogbavételében. (SZAKÁLY 1997. 302–303.) 1666-ban tett végrendeletében a Csongrád megyei Detken zálogjogon bírt részjóságát a gyöngyösi ferencesekre hagyta. (DEZSÉRI-BACHÓ 1941. 179. SZAKÁLY 1997. 313.) Nem csak ebből egyértelmű, hogy katolikus, hanem tisztségéből is, ugyanis Gyöngyösön a korszakban csak katolikusok lehettek bírák és tanácsstagok.

Romhányi Simon (nemz, v) – Romhányi Simon

– a szécsényi seregszék külső tagja 1651 **F**

– drégelypalánki alkapitány 1651 **F**

Vezetékneve a Nógrád megye kékkői járásában található Romhány falu nevéből ered. Nem tudjuk, hogy van-e a 15. század elejétől a 16. század végéig követhető Nógrád megyei romhányi Romhányi családhoz köze. (NAGYIVÁN 9. köt 761. NAGY 1907. 104–105.) Talán annak a Romhányi Albertnek fia vagy rokona, aki 1610 és 1620 között biztosan Vácott, majd a vár feladása után Drégelypalánkon lovashadnagy. (KOMÁROMY 1893. 688. és JAKUS 1987a. 21. JAKUS 1989. 78.) Lehetséges, hogy rokona az a Romhányi György is, akit 1610. nov. 17-én bujáki porkolábként említenek egy tanúvallatási jelentésben. (KOMÁROMY 1896. 201–202.) ♦ 1625. febr. 8-án Romhányi Si-

mont (balassa)gyarmati lovashadnagyként említik. (BOROSY 1998. No. 8. A regeszta tömörsége miatt csak valószínű a szolgálati hely.) 1629. jún. 9-én egy Pest-Pilis-Solt vármegyei végrehajtás elrendelésének egyik tanúja, több más Nógrád megyei nemes (főleg nógrádiak) mellett. (BOROSY 1998. No. 10.) 1630-ban valószínűleg már nógrádi lovashadnagy. Esterházy Pál nógrádi kapitány (1622–1633) őt küldi el Pest-Pilis-Solt vármegye 1630. máj. 30-án Szécsényben tartott közgyűlésére, hogy a nógrádi katonaság lovainak fűvellésére (*pascuatio*) vonatkozó igényt bejelentse. (PML IV. 1-c/2. 1. d. 1630/No. 5.) 1638 elején a nógrádi lovashadnagyi pozícióból a drégelypalánki alkapitányi tisztségre távozik. (JEDLICSKA 1910. 370. SZARKA 2008. 161.) 1638. máj. 8-én iktatja be új tisztjébe Drégelypalánkon Esterházy Pál – ekkor már bányavidéki főkapitány-helyettesként (vicegenerálisként). (JEDLICSKA 1910. 197.) Romhányi Simon 1650. jún. 30-án is drégelypalánki alkapitányként ír alá egy parancsot. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 192.)

Ruzsák Mihály – *Ruzak/Ruzik Mihali/Mihaly*

- alperes (1660) **85**
- Soós Ambrusné hajdúja (1660) **85**
- a seregszék halálra ítéli (1660) **85**

Sági János – *Sagj Jancsi*

- Trupolyai Kata felperes néhai férje (1656) **6**

(†1656 előtt) Vezetékeve vagy a Hont megyei Ság mezőváros, vagy a Nógrád megyei Karancsság nevéből ered. Talán rokona (fia?) az a Sági Mihály, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében egy lóval szolgáló távollévő lovasként szerepel, Csimá Gergely főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.)

Sárközi István (e) – *Stephanus Sárközi*

- Balás Gergely felperes ügyvédje (1656) **18**

(†1662–1664) Másként Káli István. (PALÁSTHY 1891. No. 592. 676.) Hont vármegyei nemes. (NAGYIVÁN 10. köt. 61–62. A Káli alternatív vezetéknév és nem előnév.) Sárközi István Nagy Iván szerint Káli/Sárközi Gáspárnak (*1583 körül), Nógrád vármegye esküdt ülnökének (1617, 1639–1640 biztosan) és szolgabírájának (1622 biztosan) szalmatercsi Tercsy Borbálától született fia. Sárközi Gáspár 1625. febr. 8-án gyarmati Balassa Ferenc [balassagyarmati] tiszttartója. (BOROSY 1998. No. 8.) Sárközi Gáspár egy 1657. dec. 21-én felvett Nógrád megyei tanúvallatási jegyzőkönyvben 74 évesként szerepel, és elmondása szerint korábban id. Balassa Imre özvegyének: magyarbéli Bosnyák Juditnak divényi tiszttartója volt. (NML IV. 1. o/ff. 1. cs. No. 5.) Sárközi Gáspárt 1635. jún. 7-én valóban Bosnyák Judit tiszttartójaként (*officialis/servitor*) említik. (MOL A 57. 25. köt. 66.) Sárközi István felesége 1649-ben és 1661–1662-ben is keszihóci Palásthy Miklós és Bogády Zsófia leánya: Palásthy Éva. (PALÁSTHY 1891. No. 664. 666. 675–676.) 1664. nov. 21-én Palásthy Éva már Sárközi István özvegyeként szerepel. (*uo.* No. 692.) ♦ 1649. ápr. 7-én Sárközi István tanúként működik közre Kajali Lukács örököseinek osztályánál. (DERL C/64. 2b. 17. d. 4. t. No. 19.) 1653. jún. 16-án Nógrád vármegye helyettes jegyzőjeként szerepel. (DERL C/64. 2b. 15. d. 5. t. No. 5.) 1656. jún. 26-án őt és Mocsáry Ferencet küldi Nógrád vármegye követségbe Forgách Ádám főispánhoz a végvári katonaság pusztításai kapcsán.

(TÓTH 2001. No. 1473–1474.) 1652 és 1656 között gyakran szerepel Nógrád vármegye törvényszékén ügyvédként. 1653-ban, illetve 1657 és 1661 között a váci püspökség állandó ügyvédje. (BOROSY 1983. No. 412. 442. 512. 695. 735. SZARKA 2008. 134. PALÁSTHY 1891. No. 622. Van azonban egy adatunk már 1648-ból is: HORVÁTH 1981. No. 95.) 1654. márc. 18-án id. Ráday András korponai ügyvédvállásakor ő is szerepel ügyvédei között. (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 110.) ♦ Sárközi István Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában nem szerepel, ennek ellenére csaknem bizonyos, hogy voltak a megyében kisebb birtokai. A 18. század közepén a Sárközieknek Ebecken (Obeckov, SK) volt részjószága. (BOROVSKY 1911. 33.)

Sarlai Márton (st coll.) – *Martinus Sarlaj*

- alperes (1656) **3**
- szécsényi katona (1656) **3**

Vezetéckneve a Bars megyei Nagysalló/Nagysarló (Tekovské Lužany, SK) mezőváros nevéből ered. Talán rokona az 1660. jún. 19-én említett szécsényi lovaskatona: Sallai János, aki a vár 1663. évi feladása után Fülekre került. (JAKUS 1985a. 118., MOL X 1047. No. 829. – 40575. d. és NML IV. 1. b. 1. d. 1665/ No. 2.) ♦ Sarlai Márton 1644. aug. 10. körül szécsényi lovaskatonaként vesz részt Budai Bornemisza Bolgár Pál elfogásában. (JAKUS 1987b. 33.)

Sepa János – *Sepa Janos*

- zár alatt lévő osztályrésze (1657) **21**

Serkei Máté – *Serkej/Serkj Mate*

- az egri kezes rabok mint felperesek képviselője (1659) **54**
- egri kezes rab (1659) **54**

Vezetéckneve a Gömör megyei Serke (Širkovce, SK) falu nevéből ered.

Sidi András – *Sidi Andras*

- feleségének: Szakály Pannának megegyezése a seregszék előtt (1658) **51**
- füleki lakos (1658) **51**

Vezetéckneve a Gömör megyei Gömörsid (Šíd, SK) falu nevéből ered.

Simon Mihály – *Symon Mihaly*

- nyilatkozata a seregszék előtt kárvallásáról (1659) **63**
- a kalocsai érsek érsekcsanádi jobbágya (1659) **63**

Sipos István/Mihály – *Sipos Istvan, Acsai Sipos Mihali*

- felperes (1658) **47–48**
- acsai jobbágy (1658) **47–48**

Az acsai jobbágynak vagy két használatos keresztnéve is volt, vagy a jegyzőkönyv írója az egyik alkalommal eltévesztette a nevet.

Sipos János – *Sipos Janos*

- marhavásárlási ügylet résztvevője (1656) **11**

- gyöngyöspatai lakos (1656) **11**

Az 1549. évi dézsmajegyzékben már szerepel Gyöngyöspatán egy Sipos család. (HORVÁTH 2001. 98.)

Sipos Mihály (v coll.) – *Sipos Mihalj*

- szécsényi vásárbíróvá választása (1656) **4**

Szécsényi lovaskatona. A vár 1663. évi feladása után Fülekre kerül. A füleki lovas-ság 1664 táján írott mustrajegyzékében Sipos Jánossal együtt szerepel egy Sipos Mihály is, Béltéki Pál főhadnagy századában, ketten egy-egy lovon szolgálnak. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) Talán azonos azzal a Sipos Mihálylyal, aki 1668. okt. 8-án füleki iratos katonaság egyik képviselője Dósa Ádám özvegyének: inárcsi Nagy Borbálának birtokbaiktatásánál, és ellent is mondott annak egy a Nógrád megyei (Losonc) tamásin (Tomášovce, SK) lévő birtokrésze miatt, amelyet Dósa Ádámtól vásárolt. (SUGÁR 2001. No. 163.) Ugyanez a Sipos Mihály (*1623 körül) kb. 45 éves füleki nemesként feltűnik egy 1668. dec. 13-án tartott tanúvallatásban. Vallomása-ban azt mondja, hogy korábban füleki katona volt. (ANDJC Fd. 27. 39. cs. (II/3.) f. 52.) Sajnos nem tudjuk, hogy szécsényi és füleki adataink egy és ugyanazon személyre vonatkoznak e.

Soós Ambrus /poltári/ (n, v/ nemz, v) – *Sos/ Soos/Sós Ambrus*

- felperes (1659, 1661) **56, 96**
- Koháry István felperes ügyvédje (1658) **52**
- Szabó András hitelezője (1659) **54**
- Hajdú Andrásért adott hitlevele (1659) **54**
- felesége (1660) **85**
- elszökött török rabja (1656) **13**
- rabja (1661) **96**
- török fogságba esése („elveszése”) (1661) **96**

(*1620 körül–†1671 első fele) Hont és Zólyom vármegyékben is birtokos régi nógrádi család sarja, amely a Nógrád megye füleki járásában található Poltár (Poltár, SK) faluról nyerte előnevét, és a 16. században számos alispánt adott Hont, Nógrád és Zólyom vármegyéknek, a 17. században azonban visszaszorult a vármegyei nemes-ség élvonalából. (NAGYIVÁN 10. köt. 311–313. Néhány középkori adat: BAKÁCS 1971. 397.) Nem összekeverendő a Sáros megyei sóvári Soós családdal. Soós Ambrus pol-tári Soós Istvánnak (†1647) valószínűleg csak oldalági rokona, Istvánnak ugyanis csak két leányáról tudunk, és egy 1659. márc. 22-én törvényesített, ám végül látható-an nem öröklő házasságon kívüli fiáról: Soós Ferencről. (*1616/1617) (NAGY 1907. 107–108. Soós Ferenchez: MOL A 57. 12. köt. 176–177. és ld. Géczi Gábornál.) Nagy Iván azt feltételezi, hogy Soós Ambrus az 1629-ben Szécsényben említett Soós János fia. (NAGYIVÁN 10. köt. 313.) Ez a személy talán azonos azzal a Soós Jánossal (nob), aki 1627 márc. 6-án szögyéni seregírnokként/seregjegyzőként (*in praesidio nostro Szögieniensis pro tempore campestris scriba*) királyi kegyelmet kap a Bogács Gáspár szö-gyéni kapitány ellen lázadó Szűcs Benedek (a) megölése kapcsán. (MOL A 57. 7. köt. 630–631.) Egy 1670. márc. 31-én végzett kékkői tanúvallatás jegyzőkönyvében Soós

Ambrust kb. 50 évesnek nevezik. (NML IV. 1. o/bb. Fasc. 1. No. 7.) Felesége halálakor a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő Dienes György leánya: Dienes Anna. (MOL P 1981. 1. cs. f. 182.) 1671. jan. 6. körül Soós még életben van. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 90.) 1671. máj. 11-én már néhaiként emlegetik. (uo.) ♦ 1653-ben („*ma kedden*”) Soós Ambrus értesíti Koháry Istvánt, hogy Bujákon hozzákezdték a borkiméréshez, valószínűleg már ekkor is a szécsényi (fő)kapitány familiárisa. (MOL X 7824. No. 12726. – C 1276. d.) 1659. jan. 5-én még személyesen jelenik meg a szécsényi seregszék előtt. 1659-ben több társával együtt a hatvani törökök rabságába esik, irreálisan nagy sarcot szabnak ki rá. (1659. máj. 29. Pyber Ferenc Koháry Istvánnak. MOL X 1047. No. 785. – 40575. d.) 1660-ban Hatvanból ír könyörgő levelet Koháry Istvának szabadulása érdekében. (MOL P 1992. 1. cs. 5. t. 1660/f. 1–2.) 1660. aug. 27-én Iványi Fekete László füleki alkapitány arról értesíti Koháry Istvánt, hogy Soóst a hatvani törökök sarca összegyűjtésére kibocsátották, és a főkapitány segítségéért fog folyamodni. (MOL X 1047. No. 427. – 40574. d.) Kiváltására Nógrád vármegye is adott 150 forintot. (NML IV. 1. b. 1. d. 1662/No. 3.) Szabadulása után is Koháry István familiárisa, bizalmi feladatokat lát el. 1661 tavaszán a Nagyszombatban tanuló ifj. (II.) Koháry Istvánnál jár mint küldönc. (MOL X 1049. No. 1121. – C 769. d.) 1661/1662 telén Bécsben jár id. Koháry István Bécsben tanuló fiainál, ruhát is készítet nekik. (MOL X 1049. No. 1143.) 1663 októberében ura őt küldi el hivatalos megbízással (instrukcióval) a teljesen kaotikus szécsényi helyzet rendezésére. (MOL X 1047. No. 798. – 40575.) 1664. febr. 20-án id. Koháry István azért rója meg csábrági tiszttartóját: Gyürky Mihályt, mivel az elhunyt Dienes György ingóságait nem Soós Ambrusnak (vejének), hanem egy jogosulatlan embernek adta ki, véleménye szerint rosszindulatból. (MOL X 1049. No. 1107. – C 769. d.) 1664. ápr. 18-án Csábrágból kelt levelében arra kéri a Koháry-fiúk nevelőjét: Gazdag Gergelyt, hogy Bécsben szerezzen be számára egy bizonyos „*az érsek neve alatt*” királyi papíron kiadott Magyarország-térképet. (MOL X 7824. No. 12558. – C 1276. d. A kései hátoldali jegyzet szerint Soós ekkor csábrági kapitány.) 1666. jún. 25-én Soós Ambrus már kékkői alkapitányként szerepel. (MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. No. 1050.) 1668–1670-ban is kékkői alkapitányként említik. Itteni működése alatt súlyos konfliktusba kerül a vár birtokosaival: előbb Balassa Bálinttal, majd korábbi „szövetségesével”: Balassa Ádámmal is, aki ekkor a kapitányi tisztet viseli. (BENCZÉDI 1961. 162–163. Balassa Ádám és Soós Ambrus közös beadványa az Udvari Haditanácshoz Balassa Bálint ellen. MOL A 14. 1. cs. No. 323. További iratok: MOL P 1981. 1. cs. f. 166–171. f. 180–181. és 183–187. illetve NML IV. 1. b. 1. d. 1669/No. 1. és 7. 1670/No. 1. és 4.) Soós utóda a kékkői alkapitányi poszton Móra András, egy Balassagyarmatról átkerült katona lesz.) 1670. júl. 17-én ifj. (II.) Koháry István füleki főkapitány már felajánlja Soósnak, hogy átmenekíti Fülekre főhadnagynak. (MOL X 7824. No. 6516. – C 1087. d.) Soós 1670. dec. 23-án kelt leveléből kiderül, hogy füleki vitézek segítségével meg is kezdődött ingóságainak költöztetése, nem tudjuk hogy végül Soós és családja is átköltözött-e, és azt sem, hogy Füleken halt-e meg. (MOL X 1049. No. 1952. – C 775. d.) ♦ Soós Ambrus 1656. máj. 22-én ötven köröci ezüsttallérért minimálisan négy éves időtartamra zálogba veszi Jakabházi Jánosnak a Csongrád megyei Szer pusztában (Pusztaszerben) bírt részjóságát. (HORNYIK 1865. 185–186.) Valószínűleg evangélikus. (A poltári Soós család ugyanis evangélikus. OKOLICSÁNYI 2009. 186.) Soós Ambrus

Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 50 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Soós Ambrusné – *Sosne*

– hajdúja: Ruzsák Mihály mint alperes (1660) **85**

(*1637 körül–†1693 után) Dienes Anna. Dienes György és Izdenczy Zsuzsanna leánya. A családról ld. Dienes Györgynél. Dienes Annát egy 1671. jún. 29-én végzett tanúvallatásban 34 évesnek nevezik. (MOL X 7824. No. 7533. – C 1131. d.) 1693. máj. 28-án Soós Ambrus özvegye: Dienes Anna még életben van. (MOL A 57. 23. köt. 564.) ♦ 1671. máj. 11-én Dienes Anna tiltakozik Nógrád vármegye közgyűlése előtt, hogy Balassa Ádám kékkői kapitány Vízkereszt ünnepe táján egy törvénytelen perrel, erőszak alkalmazásával vette rá a Nógrád megyei Rétságon lévő részbirtokának elzálogosítására. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 90.) 1690. máj. 11-én Budán Dienes Anna és édestestvére: Dienes Erzsébet hétszáz rajnai forintért örökjogon Christoph Forsternak, az Udvari Kamara tanácsosának és feleségének: Maria Schoffler-nek adják el a Pest megyei Ócsa mezővárosban lévő tizenhat jobbágytelket kitevő birtokrészt. (MOL A 57. 23. köt. 565.)

Spáczai János /korompai/ (nemz, v/ n, v coll.) – *Spáczaj/Spaczaŷ Janos/János*

– a szécsényi seregszék külső tagja (1651, 1657) **F, 28**

– nógrádi lovashadnagy (1651) **F**

(†1670/1671) A Pozsony megyei Spácáról (Spačince, SK) származó középkori eredetű, katonáskodó köznemesi család sarja. (NAGYIVÁN 10. köt. 323–328. A megadott családfa feltűnően kevés adatra épül, vsz. nem megbízható. PONGRÁCZ 2008. 346. – Csak szórványos adatokkal.) Talán apja az a korábban Erdélyben is élő Spáczai János, aki 1610-ben és 1620. ápr. 21-én is váci lovashadnagy. (KOMÁROMY 1893. 688. és MOL P 1744. 13. cs. f. 3–4.), és aki váci vár 1620. évi török visszafoglalása után a szécsényi várban lesz porkoláb. (SZILÁGYI 1879. 432. JAKUS 1985a. 115.) 1638. ápr. 15-én Spáczai János szintén a szécsényi végvárbán tisz. (NML VIII. 701. 9. d. IV/4.) Ez az utolsó adatunk, amelyet valószínűleg még az apához kell kötnünk. (Az adatok elválasztása és a két személy viszonya még erősen tisztázatlan, de az világos, hogy két különböző egyénről van szó.) 1668. jan. 30-án (ifj.) Spáczai János még életben van, sőt egy szakirodalmi adat szerint még 1670-ben is aktív. (ÁLDÁSY 1905. 246. és PONGRÁCZ 2008. 346.) (ifj.) Spáczai János özvegyeként említik 1671. jún. 15-én Ebeczy/Ináncsy Borbálát. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 99.) (ifj.) Spáczai János közeli rokona lehet Spáczai Márton (†1650–1656), aki 1631-től komáromi főkapitány-helyettesévé történt 1640. évi kinevezéséig szécsényi alkapitány volt. (1631. szept. 4. A Haditanács tudatja Pálffy István bányavidéki főkapitánnyal Spáczai kinevezését. ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 263. f. 74., vö. még *uo.* Exp. Bd. 267. f. 383.; 1640: PÁLFFY 1997b. 285. 1634-ben vsz. török fogságban. SZILÁDY–SZILÁGYI 1863. 1. köt. 35. Utalás a fogságra: MOL A 57. 10. köt. 340–342. 1650-ben komáromi alkapitányként készült portréja: WIDEMAN 1652. No. 88.) Minden bizonnyal rokon Spáczai Péter is, akit 1610-ben és 1619-ben a lévai vár (al)kapitányként említenek. (KOMÁROMY 1893. 687. HAIICZL 1933. 43.) Félrevezető lehet, hogy 1677. szept. 8-án Bornemisza Zsófia szerepel Spáczai János özvegyeként. (MOL A 57. 16. köt. 320.) Ez az adat egyértelműen egy harmadik Spáczai Jánosra (†1675–1677) az említett Spáczai Márton komáromi alka-

pitány fiára vonatkozik, aki Nyitra megyében volt birtokos. (MOL A 57. 25. köt. 19–23.) ♦ (ifj.) Spáczai János vagy Spáczai Márton fia: Spáczai János 1633. jan. 3. és 1634. jún. 4. között biztosan Batthyány Ádám udvarában szolgál mint étekfogó. (BENDA–KOLTAI 2004.) (ifj.) Spáczai Jánost 1645. ápr. 28-án Nógrád vármegye esküdt ülnökeként (DERL C/64. 2b. 14. d. 4. t. No. 13.) 1651. febr. 25-én (ld. Függelék), 1653. febr. 4-én (MOL P 638. 11. cs. 6. t. 1653/f. 8–9.), 1655. okt. 15-én (uo. 1655/f. 4–6.), 1661. nov. 2-én (uo. 1661/f. 2–4.) és 1662. jún. 17-én (BARTFAI-SZABÓ 1910. 416.) pedig nógrádi lovashadnagyként (lovass főhadnagyként) említik. Nadányi Miklós kapitány és Farkas Pál alkapitány távollétében rendszeresen substitutus kapitány is, így például 1662. jún. 12. előtt bizonyos ideig. (PML IV. 1–c/2. 1. d. 1658/No. 12.) 1654. máj. 16-án lovashadnagyként a ceglédiek és nagykőrösiek viszályában ítélező rendhagyó nógrádi seregszék tagja. (OPPEL 1908. 104. 134–135.) 1660. máj. 6-án Nadányi Miklós Pest-Pilis-Solt vármegyéhez küldi a nógrádi vitézek követeként. (PML IV. 1–c/2. 1. d. 1660. máj. 8./No. 3. és 1660. júl. 2./ No. 1. Hasonló követi útjairól: HAUSEL 2000a. 70.) 1666. aug. 12-én Pozsony vármegye bazini közgyűlésén Wesselényi Ferenc nádor üzenetét közli a rendekkel. (ÁLDÁSY 1905. 240.) 1668. jan. 30-án Pozsony vármegye alispánja Spáczai az adóporták összeírására rendelt bizottságba kinevezi. (ÁLDÁSY 1905. 247.) ♦ Nógrád megyében 1656–1660-ban Borsosberény, 1658–1666-ban Horpács, és 1666-ban Nőtincs egyik birtokosa. (SZARKA 2008. 339. 399. 404–405) 1671-ben özvegyének kezén van a borsosberényi részjóság. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 99.) Egy 1679. dec. 28-án kelt urbáriumban egy sor olyan birtok szerepel, amelyeket a néhai Újfalu László Spáczai Jánostól bírt zálogban: részbirtokok a Bars megyei Nagykálna (Kalná, SK), a Hont megyei Borfő (Brhlovce, SK) és a Nógrád megyei (Erdő)kürt falvakban, valamint a Bars megyei Rende/Rendve (Radava, SK) és a Pest megyei Iklad, illetve Káposztás(megyér) egész puszták. (MOL E 156 UC 100:3.) Sajnos egyelőre nem tudjuk igazolni, hogy a nógrádi lovashadnagy Spáczai János birtokairól van szó. (Óvatosságra int, hogy nem néhaiként említik a szövegben.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 24 dénáros öszszeggel szerepel, a kékkői járás birtokos nemesei között.

Szabó András (v) – Szabo Andras

- felperes (1657) **20**
- felesége, felperes (1657) **20**
- megegyezés résztvevője (1656) **2**
- házának árát elosztja adósai között a seregszék (1659) **54**
- szécsényi katona (1656, 1657, 1659) **2, 20**
- a szécsényi tömlőctartóságra beáll a seregszék előtt (1660) **95**
- a szécsényi külső vár lakója (1656) **2**
- Budai Pál, Szabó Mihály, Wattay Pál és Soós Ambrus adósa (1659) **54**

(*1611 körül) Más néven Keresztúri András. Egy 1656. okt. 2-án felvett tanúvallatási jegyzőkönyv szerint akkor 45 éves. (MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 28a.) 1684. jún. 28-án a nógrádi nemesség mustrajegyzékében a füleki járás nemesei között vsz. ő szerepel „Szécsényi Szabó András” néven. (NML IV. 1/a. No. 4. p. 54.) ♦ 1644. aug. 10. körül a szécsényi vár egyik vásárbírája („sereg vásárbíró”). (uo.) Egyike az 1650 júniusában Bács megyében portyázó szécsényi lovasoknak. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A.

No. 193.) Valószínűleg azonos azzal a Szabó Andrással, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében két lóval szolgáló lovaskatonaként szerepel, Csima Gergely főhadnagy századában. Szántó János hadnagy századában is volt azonban egy Szabó András nevű, két lóval szolgáló távollévő lovaskatona. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) Óvatosságra int, hogy Füleken élt egy 1633 körül született Szabó András nevű nemes is. (ANDJC Fd. 27. 39. cs. (II/3.) f. 53.) 1665. aug. 21-én egy több várból (Fülek, Korpona, Ónod, Szendrő) verbuválódott nagy portyázó csapat tagjai közt, amely a kiskunsági Szabadszálláson hatalmaskodik, egy bizonyos Szabó András is szerepel. (BÁNKÚTI 2000. 157.) ♦ Talán azonos azzal a Szécsényi Szabó András-sal, aki 1676-ban a Külső-Szolnok megyei Cibakháza és Istvánháza pusztá tizedét bérli. (SZARKA 2008. 460–461.)

Szabó Bálintné – *Szabo Balintne*

– alperes (1659) **61**

(†1660–1661?) Talán az ő férje az a Szabó Bálint, akinek megölése miatt egy bizonyos Újvári Istók (állítólagos veszprémi hajdú) a szécsényi Szent Pál napi vásárban (1662. jan. 25-én) perrel fenyegető levelet juttatott el az ott megjelent nagykőrösieknek. Szabót a kőrösiek tettenérték lopáson, és mivel ellenállt az elfogási szándéknak, a kiadott edictum illetve parancs felhatalmazásával élve megölték. (PML IV. 1–c/2. 1. d. 1661/No. 2.)

Szabó Ferenc (st coll.) – *Franciscus Szabo*

– alperes (1658) **43**

Valószínűleg azonos azzal a Szabó Ferencsel, aki 1644. aug. 10. körül szécsényi lovaskatonaként vesz részt Budai Bornemisza Bolgár Pál elfogásában. (JAKUS 1987b. 33.)

Szabó Gergely (st coll.) – *Gregorius Szabó*

– alperes (1651) **F**

– szécsényi katona (1651) **F**

Szabó/Orratlan György – *Georgius Szabo aliter Orratlan*

– alperes (1660) **94**

Talán azonos azzal a Szabó Györggyel, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében egy lóval szolgáló katonaként szerepel, Csima Gergely főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) Egy bizonyos Orratlan István 1669-ben a somoskői uradalomhoz tartozó Baglyasalján élt, Iványi Fekete László birtokrészen. (NAGY 1898. 475.) Valószínűleg csak névrokon.

Szabó István (st coll.) – *Stephanus Szabo*

– alperes (1656) **3**

– szécsényi katona (1656) **3**

Az adatokból arra lehet következtetni, hogy Szabó István szécsényi lovaskatona volt, és nem azonos a valószínűleg nemes Szabó István szécsényi porkolábbal. ♦ Feltehetően ő az, aki 1644. aug. 10. körül szécsényi lovaskatonaként vesz részt Budai Bornemisza Bolgár Pál elfogásában. (JAKUS 1987b. 33.) 1663. máj. 7-én Gyöngyösi Ist-

ván Koháry Istvánnak írott levelében tudatja, hogy Szabó Istók és Mérai Peti szécsényi katonák kilencedmagukkal gróf Rákóczi László egy tótfalusi (Heves m?) jobbágyának huszonkét marháját hajtották el, és azt ajánlja, hogy a seregbíró útján indítson ellenük eljárást. (THALY 1872. 299–300.) A név gyakorisága miatt az utóbbi adat vonatkozhat akár egy harmadik azonos nevű személyre is.

Szabó István – *Szabo Istvan, Porkolab Szabo Istvan*

- a szécsényi seregszék első tagja (1659–1660) **54, 61–62, 64, 66, 80, 82, 88**
- megegyezést közvetít (1657) **33**
- szécsényi porkoláb (1657, 1659–1660) **33, 61, 64, 66, 80, 82, 88**

Feltehetően nemes, és nem azonos a seregszéki jegyzőkönyvben szintén szereplő azonos nevű egyszerű végvári vitézzel, Szabó István szécsényi lovaskatonával. Talán éppen azért nevezik néhol Porkoláb Szabó Istvánnak, hogy névrokonától megkülönböztessék. ♦ Feltehetően ő az, aki 1651-ben özvegy Szakály Pálné Géczi Ilona Szécsényben tett végrendeletének egyik tanúja „Szabó István” néven. (NML XIV. 3. D/1. f. 1548–1549.) 1657. júl. 8-án Szécsényben jelen van Kékedy Balázs kispöstyényi birtokbaiktatásánál, itt Szécsényi Szabó István néven a szécsényi vár porkolábjaként (*castellanus*) említik. (DERL C/64. 2b. 49. d. No. 37.) Valószínűleg azonos azzal a Szécsényi Szabó Istvánnal, aki 1661-ben esett török fogságba, rabként megjárta mind a török gályákat, mind Konstantinápolyt, és csak 1669-ben szabadult. (JAKUS 1985a. 143.) ♦ Valószínűleg azonos azzal a Poharics Szabó Istvánnal, aki Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában a szécsényi járás armalista nemesei között szerepel, 15 dénáros összeggel.

Szabó János (st) – *Joannes Szabo, Szabo Jancsi/Janczi*

- alperes (1660) **74, 92**
- megegyezést közvetít (1657) **33**
- halálra ítéli a seregszék (1660) **74**
- ismeretlen nevű ügyvédje (1660) **92**

(†1675?) Ha a halálos ítéletet (fő)kapitányi kegyelem miatt vagy más okból nem hajtották végre, akkor talán azonos azzal a Szabó Jánossal, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében egy lóval szolgáló katonaként szerepel, Bélteki Pál főhadnagy századában. Csima Gergely, illetve Szántó János századában is volt azonban egy-egy Szabó János, akiket szintén egy lóval tüntettek fel. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) Bezzegh György közli Koháry Istvánnal 1675. febr. 9-én, hogy egy portyán Szabó Jancsi füleki katonát levágták. Sajnos nem tudjuk, hogy az adat melyik személyre vonatkozik. (MOL X 7824. No. 6511. – C 1087. d.)

Szabó Mátyás – *Szabo Matyas*

- felperes (1660) **84**

Szabó Mihály (n, v) – *Szabo Mihali/Mihaly*

- a szécsényi seregszék első tagja (1659–1661) **62, 88, 96**
- felperes (1659) **55, 62**
- vitája a szécsényi tömlőctartókkal a seregszék előtt (1660) **89**

- a szécsényi tömlőctartóságra beáll a seregszék előtt (1660) **95**
- megegyezést közvetít (1657) **33**
- Szabó András hitelezője (1659) **54**
- vízbefúlt magyar rabja (1659) **55**

(*1625 körül?) Egy Szabó Mihály 1644. aug. 10. körül Szécsényben gyalogos katonaként (*satrapa* = hajdú) szolgált, és 1656-ban hatvan éves volt, de valószínűleg nem ő szerepel forrásunkban, mivel tiszteleti címzése közrendű személyre utal (*providus*). JAKUS 1987b. 33. MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 28a.) A seregszéki jegyzőkönyvben szereplő személy nem összetévesztendő az 1656-ban említett gazdag kecskeméti lakossal: Szabó Mihállyal. (TÓTH 2001. No. 1438. 1442–1443. SZAKÁLY 2001. 456. Felesége: Nagy Zsófia) ♦ Szabó Mihály 1664-ben egy, a Koháryak csábrági várában őrzött török rabja, Korpáz Abdi kiadását kéri Koháry István özvegyétől, Balassa Judittól. (MOL P 1992. 1. cs. 6. t. 1664/f. 1–2.) Talán azonos azzal a Szabó Mihállyal, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében egy lóval szolgáló lovasként szerepel, Szántó János hadnagy századában (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.), vagy/és azzal a Szabó Mihállyal, akit egy 1670. nov. 24-án és egy 1670. dec. 23-án kelt tanúvallatási jelentésben neveznek meg kb. 45 éves kékkői lovaskatonaként. (MOL P 1981. 1. cs. f. 183-186.) Némethy Pál 1665. jan. 11-én levelet ír „komájának” Szabó Mihálynak egy közös török rabjuk ügyében. (MOL X 7824. No. 7507. – C 1131. d.) ♦ Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 15 dénáros öszszeggel szerepel, a szécsényi járás armalista nemesei között.

Szabó Péter /mányoki/ (n, v/ v coll.) – Szabo/Szabó Peter/Péter

- a szécsényi seregszék belső tagja (1651, 1659–1660) **F, 67, 92**
- felperes (1659–1660) **70, 76**
- felesége mint felperes (1660) **75**
- tiltakozik a szécsényi seregszék előtt (1657) **31**
- szécsényi gyaloghadnagy (gyalogvajda) (1651, 1657, 1659–1660) **F, 31, 75, 92**
- felesége: Borbély Zsuzsanna (1659–60) **70, 75**
- sógora: Héder Borbély Mihály (1657) **31, 75**
- gyöngyösi háza és méhhelye (1657) **31, 75**
- a feleségét ért lopási vád (1659) **70**

Feltételezett előneve a Tolna megyei Mányok mezőváros nevéből ered. Felesége Borbély Zsuzsanna a gyöngyösi Héder Borbély Mihály feleségének: Borbély Kátának testvére. ♦ Nagy valószínűséggel azonos azzal a mányoki Szabó Péterrel, aki 1656. márc. 8-án Földváry Jánossal és Mihállyal, illetve (ifj.) Ráday Andrással együtt Wesselényi Ferenc nádortól elnyerte a királyi jogot a Solt megyei Halasi-Szentgál, Izsák, Körtvélyes és Karapár, illetve a Bács megyei Izsér, Szentpál, Szentkatalin és Kakucs egész pusztákra. (DERL C/64. 1b. No. 3012. Birtokbaiktatási jelentés: DERL C/64. 2b. 31. d. 10. t. No. 3.) 1659. szept. 4-én „mányoki Szabó Péter” szécsényi lakosként és katonaként („király urunk őfelsége szécsényi lakosi”) tanúskodik egy nagyrédei szőlő eladásánál. (DERL C/64. 2b. 53. d. 1. t. No. 16.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában nem szerepel.

Szadai Erzsébet – *Szadaij Eörsebet*

- felperes (1656) **5, 9**
- alperes (1656) **7, 92**
- Deák István (v) szécsényi lovaskatona felesége (1656, 1660) **5, 7, 92**

Vezetékneve a Pest megyei Szada falu nevéből ered. Lehetséges, hogy rokona annak a Szadai Andrásnak, aki 1683-ban füleki lovashadnagyként, 1695 és 1698 között pedig az újraterlepitett Szécsény hadnagyaként (bírájaként) szerepel. (PÁLMÁNY 1986a. 76.)

Szakály Erzsébet – *Szakali Eörsebet*

- megegyezése Szakály Pannával a seregszék előtt (1658) **51**
- Szakály Panna nővére (1658) **51**
- szécsényi lakos (1658) **51**

(*1616 körül) Vezetékneve valószínűleg a Nógrád megye szécsényi járásában található (Nógrád)szakál község nevéből ered. Egy 1656. okt. 2-án felvett tanúvallatási jegyzőkönyvben 40 éves nemesasszonyként szerepel. (MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 28a.)

Szakály Panna – *Szakali Panna*

- megegyezése Szakály Erzsébettel a seregszék előtt (1658) **51**
- Sidi András füleki lakos felesége (1658) **51**
- Szakály Erzsébet szécsényi lakos húga (1658) **51**

Vezetékneve a Nógrád megye szécsényi járásában található (Nógrád)szakál község nevéből ered.

Szalai Márton (v coll.) – *Szalaj Márton*

- balassagyarmati gyaloghadnagy (gyalogvajda) (1651) **F**
- a szécsényi seregszék külső tagja (1651) **F**

Szalai Pál (st) – *Paulus Szalai, Szalai/Szalay Pal*

- felperes (1656) **15**
- alperes (1656, 1659) **14, 73**
- szécsényi katona (1656) **15**
- kezes (1659) **73**

(†1659–1660) 1644. aug. 10. körül szécsényi lovaskatonaként vesz részt Budai Bornemisza Bolgár Pál elfogásában. (JAKUS 1987b. 33.) 1660. jún. 19-én már halott. (JAKUS 1985a. 118.) Valamikor 1660 előtt kétszáz tallért ad két embernek, hogy azon marhát vegyenek neki „*Rácországhban*”. A két embert meggyilkolják, a pénz elvesz, és a bűntettel Szalai a tápéiakat gyanúsítja, akik azonban Koháry István előtt tisztázzák magukat. Szalai halála után veje: Sallai János mégis erre az esetre hivatkozva hatalmasodik Tápén. (JAKUS 1985a. 118.) ♦ Talán azonos azzal a Szalai Pállal, aki Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 24 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás armalista nemesei között. Ha feltételes azonosításunk helyes, akkor vagy a seregszéki jegyzőkönyvben megadott tiszteleti címzés hibás, vagy 1656 és 1658 között nemeslevelet kapott.

Szalóki [Mihály] – Szaloki/Szalokj

- felperes (1658) **47**
- a néhai Zákány [István] kezese (1658) **47**
- tanúja (1658) **47**

(†1676 után) Neve valószínűleg a Heves megyei Abádszalók vagy Egerszalók falu nevéből ered. Elképzelhető hogy rokona az a Szalóki Albert, akinek sarcába 1643. dec. 10-én Pest-Pilis-Solt vármegye 25 forintot ad. (BOROSY 1983. No. 239.) ♦ Szécsényi lovaskatona. A vár 1663. évi feladása után Fülekre kerül. A füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében két lóval szolgáló lovaskatonaként szerepel, Csima Gergely főhadnagy századában (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) 1675. okt. 23-án Andrassy Miklós panaszt tesz ifj. (II.) Koháry István füleki főkapitánynál, hogy Szalóki Mihály és más füleki katonák Jászberényben erőszakkal elvettek a rozsnyói Balogh Gáspártól egy Andrassy számára a hódoltságban vásárolt lovat. (MOL X 7824. No. 12678. – C 1276. d.) 1676-ban is füleki katona, más füleki és ónodi katonákkal együtt a váci püspökség Pest és Nógrád megyei birtokain hatalmaskodik. (SZARKA 2008. 99.) I. Lipót Gubasóczy János váci püspök számára 1676. júl. 22-én kiadott védlevelében Szalóki Mihály ugyan ónodi katonaként szerepel, ám ez valószínűleg tévedés. (MOL A 57. 16. köt. 101–102.)

Szántó Ferenc (v) – Santo/Szanto Ferencz

- alperes (1656–1657) **5, 9, 23**
- szécsényi katona (1656) **5**
- a szécsényi belső vár lakója (1656, 1657) **5**
- a szécsényi külső vár lakója (1660) **5**

Szécsényi lovaskatona. Szelepcsényi György kancellár kalocsai jobbágysai 1665. okt. 27-én Wesselényi Ferenc nádor elé tárt panaszai szerint Szántó Ferenc és Fodor Pál szécsényi katonák és embereik 1661-ben („ez előtt negyedik esztendőben”) 350 marhájukat vásárolták meg háromszáz tallérért, az állatokat elhajtották, de a vételárat később nem fizették meg. (MOL E 199. 4. cs. I/50. t. f. 1.)

Szántó Gergely (v) – Szanto Gergeli/Gergely

- felesége: Olasz Kata mint alperes (1660) **88**

(†1682 után) Szécsényi lovaskatona. A vár 1663. évi feladása után Fülekre kerül. A füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében egy lóval szolgáló lovasként szerepel, Csima Gergely főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) 1669. márc. 31-én (vsz. ifj. [II.] Koháry Istvánnak), illetve 1669. okt. 23-án és 1670. szept. 20-án Fülekről Balassa Juditnak írt levelei tanúsága szerint ekkor a Koháryak familiárisa volt, valamilyen gazdasági funkcióban. (MOL X 1049. No. 1950. – C 775. d. és MOL X 7824. No. 12390. – C 1275. d. és No. 7520. – C 1131. d.) 1669-ben hátramaradt fizetésének kifizetését kérelmezi Pest-Pilis-Solt vármegyénél. Szakály Ferenc szerint ekkor már füleki strázsamester. (SZAKÁLY 1969. 84–85.) Bélteki Pál 1673. márc. 6-án kelt leveléből kiderül, hogy Szántó Gergely rövid idővel azelőtt az ajnácskői vár alatt az egri törökök fogságába esett, és az egri pasa már írt is a rab ügyében. (MOL X 7824. No. 12163. – C 1276. d.) 1677-ben feljegyzik, hogy egy másik katonával: Nacsa Lukáccsal együtt ötvennyolc katona élén feltűnik Kecskeméten.

(IVÁNYOSI-SZABÓ 2008. 1. köt. 514.) 1682. márc. 13-án füleki strázsamesterként szerepel: azzal kapcsolatban, hogy 1681-ben egy füleki katonákból álló portyázó csoporttal a Pest megyei Aszódon hatalmaskodott. A véres összecsapásba torkolló akció során állítólag ő ölte meg Krisán György aszódi jobbágyot. Pest-Pilis-Solt vármegye főbenjáró ítélettel fenyegeti, ám végül Esterházy Pál nádor és mások közbenjárására enyhe ítélettel: a jobbágy vérdíjának megtérítésével megússza. (BOROSY 1985. No. 2118. 2124–2125. 2132. HORVÁTH 1981. No. 297–298. 300–302. SZAKÁLY 1969. 85. SZAKÁLY 2001. 475–476.)

Szécsényi László /szécsénkei v. szécsényi/ – Szecseni László

– a szécsényi seregszék külső tagja (1659–1661) **59, 62, 80, 85, 93, 96**

Nógrád vármegyei család tagja, amely nem azonos sem a Kacsics nemből származó, a XIV–XV. században élő bárói familiával, sem az egyébként szécsényi eredetű újkori arisztokrata sárvári Széchényi családdal. Előnevüket a Nógrád megyei Szécsénke után kapták, amelyet később gyakran neveztek Szécsénynek is. A család 1565 és 1590 között fiágon kihalt, ám királyi kegyként Szécsényi Klára és Horváth Lukács gyermekei: Szécsényi Ferenc és Lajos néven továbbviszik a nevet és a birtokokat. (Nem fiúsítás!) (NAGYIVÁN 10. köt. 525–528. MISKOLCZY-SIMON 1914. 65–66. BAKÁCS 1971. 402–403.) Szécsényi László a szakirodalom szerint Szécsényi Lajos nógrádi szolgabíró fia. (uo. és BOLGÁR 1894. 42.) Valószínűleg rokona az a Szécsényi Gergely, aki 1635. júl. 9-én szécsényi gyaloghadnagyként szerepel. (MOL A 57. 25. köt. 243–245.) ♦ Szécsényi László 1649 és 1662 között biztosan Nógrád vármegye esküdt ülnöke. (Első adatunk: 1649. jan. 25. HORNYIK 1865. 177. Egy köztes adat: 1651. máj. 5. MOL P 1981. 1. cs. f. 116–120. és TÓTH 2001. No. 1225. Utolsó adatunk: 1662. febr. 4. MOL P 481. 1. cs. Fasc. I. No. 34.) Talán azonos azzal a Szécsényi Lászlóval, aki 1684. jún. 28-án a nógrádi nemesség mustrajegyzékében a szécsényi járás nemesei között szerepel. (NML IV. 1/a. No. 4. p. 57.) ♦ Szécsényi Mihály és Tamás (e coll.) 1565. márc. 23-án nyernek I. Miksától új adományt (*nova donatio*) a Nógrád megyei Alsószécsény (Alsószécsénke) és Becske birtokokban meglévő birtokrészeikre. (MOL A 57. 3. köt. 864. Rövid bejegyzés.) 1590. máj. 13-án Szécsényi Ferenc és testvére: Szécsényi Lajos, illetve Szécsényi Ferenc fia: Miklós Fejérkövi István helytartótól új adományt nyernek királyi joggal a család becskei és felsőszécsénkei részbirtokára, a felsőszécsénkei udvarházra és Alsószécsénke egész pusztára. (MISKOLCZY-SIMON 1914. 65.) A 17. században is birtokukban marad a két jószág. Szécsényi László 1645-ben elmentmond Balassa Ferenc szécsénkei és ordasi birtokbaiktatásának. (NAGY 1907. 170–172.) Szécsényi László 1673-ban valószínűleg földesúrként bérli a Nógrád megyei Becske puszta tizedét. (SZARKA 2008. 398.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 15 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Szelényi János /felsőszelényi/ – Szelenj János

– A szécsényi seregszék külső tagja (1651) **F**

– Hont vármegye alispánja (1651) **F**

(*1603 körül–†1669 után) Hont megye egyik meghatározó köznemesi családjának tagja, amely a Hont megyei Szelény (Seľany, SK) után kapta nevét. (NAGYIVÁN 10. köt. 580–581. A megadott családfa több részlete valószínűleg megbízhatatlan. BOROVSKY 1906. 449. BAKÁCS 1971. 403–404.) Szelényi János apja Nagy Iván szerint

Szelényi András, aki 1614-ben és 1620-ban Korpona város főbírája volt. (MATUNÁK 1902. 17.) Anyja talán a Nagy Ivánnál Szelényi András feleségeként szereplő Romhányi Erzsébet. Szelényi János valószínűleg első felesége osztrolukai Osztroluczky Menyhárt (e) leánya: Osztroluczky Zsófia. Tőle születik azonos nevű fia: (ifj.) Szelényi János. (†1680) (MOL A 57. 10. köt. 371–373. ifj. Szelényi János halálához: *uo.* 16. köt. 637.) Talán második felesége Garay Farkas és Voxith Horvát Magdolna leánya: Garay Erzsébet (g), akitől Szelényi András és Pál nevű fiai születnek. (A forrás kelte: 1656. dec. 5. DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. No. 33. A Garay Erzsébet szüleiére vonatkozó adat: SARLAY 1941. 37. Pálra vonatkozóan megerősítő adat: MOL A 57. 21. köt. 113–114. Érdekes, hogy egy 1640. nov. 8-án kelt forrás regesztájában Szelényi Menyhárt és Pál néven szerepelnek Garay Erzsébettől született fiai. ld. az alábbi adatot) 1635. jún. 18-án Garay Erzsébet még életben van (BOROSY 1998. No. 162.), 1640. nov. 8-án (id.) Szelényi János már özvegy (*uo.* No. 22.), 1649-ben már felesége Bartakovics Judit (nemz). (DERL C/64. 2b. 12. d. 4. t. No. 11.) Valószínűleg ifj. Szelényi János az, akinek 1674-ben felsőkubini Kubinyi Magdolna szerepel feleségeként, 1695-ben pedig özvegyeként. (TÓTH 2004. 21. MOL A 57. 22. köt. 397–398.) Egy 1669. dec. 16-án kelt tanúvallatási jelentésben (id.) Szelényi Jánost kb. 66 éves Korponán lakó nemesként nevezik meg. (ODESCALCHI 1897. 239.) Problémát okoz, hogy a két Szelényi János egy ideig párhuzamosan élt és működött, és a rájuk vonatkozó adatokat igen nehéz elkülöníteni. Kénytelenek voltunk az igen ellentmondásos szakirodalomra támaszkodni. Ennek alapján a Szelényi János Hont vármegyei tisztségviselésére vonatkozó adatokat feltételeesen két személyhez kapcsoljuk. (Reiszig Ede a vármegyei monográfiában ezeket egyetlen Szelényi Jánoshoz kötötte: BOROVSKY 1906. 449.) ♦ (id.) Szelényi Jánost 1641-ben Hont vármegye helyettes alispánjává választják, tiszte 1648-ig tölti be. (BOROVSKY 1906. 351.) Valószínűleg 1648 elején esik az egri törökök fogságába. (Fogságának említése egy 1649. máj. 26-án kelt királyi oklevélben: MOL A 57. 10. köt. 371.) 1648. jún. 19-én Szécsényben 95 körmöci arany és 310 birodalmi tallér kölcsönt vesz fel Földváry Jánostól, hogy saját magát a török fogságból kiváltsa. (NML XIII. 1. 1. cs. 1648/No. 1.) 1649 és 1662 között biztosan Hont vármegye alispánja. Fogsága miatt nem is kezdhette alispáni működését 1649 előtt – Osztroluczky Menyhártot váltotta a tisztségben. (BOROVSKY 1906. 352. Matunák Mihálynál – valószínűleg tévesen – Palásthy Miklós szerepel Szelényi elődjeként. MATUNÁK 1901c. Szelényire vonatkozó archontológiai adataink: 1649. júl. 21. DERL C/64. 2b. 12. d. 4. t. No. 11. 1654. nov. 26. HORVÁTH 1981. No. 140. 1657. nov. 28. DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. p. 69–70. 1659. BOROSY 2001. 34. 1661. márc. 8. PALÁSTHY 1891. No. 663. 1662. dec. 11. MOL X 7824. No. 7539. – C 113. d. [az utolsó adat csak tartalmi következtetés] Reiszignél Szelényi működésére pontatlan adatok. BOROVSKY 1906. 352.) Egy szakirodalmi adat szerint Szelényi János még 1663. dec. 11-én is betölti tiszte. (MATUNÁK 1901b. 43. MATUNÁK 1928. 412.) Talán közvetlen utódja honti alispánként 1664 körülől Bartakovics János, korábbi helyettes alispán. Matunák Mihály szerint azonban a két személy működése között 1664-ben Bakó Ferenc az alispán. (MATUNÁK 1901c) Valószínűleg (ifj.) Szelényi János az, akit 1674. jan. 21-én és 1675. dec. 13-án Hont vármegye alispánjaként említenek. (PALÁSTHY 1891. No. 764. és 777. A szakirodalom egyesített adatai szerint 1673 és 1680 között alispán. (1673–1680: BOROVSKY 1906. 352. 1674–1679: MATUNÁK 1901c.) Id. Szelényi János Hont vármegye egyik követe az 1649. 1655. és 1662. évi pozsonyi országgyűléseken. (BO-

ROVSZKY 1906. 347. GUSZAROVA 2005. 123. 137.) Az alábbi adatok mind az apára, mind fiára vonatkozhatnak: Szelényi János 1669. febr. 26-án Korponán Palásthy Tamás bevallásának egyik tanúja. (PALÁSTHY 1891. No. 741.) 1670 őszén Szelényi János az esztergomi érsek jószágainak igazgatójaként szerepel. (PAULER 1876. 2. köt. 160.) 1672. febr. 8-án Szelényi János Korponán vall ügyvédet Nógrád vármegye jegyzője előtt. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 144.) Korponán él. ♦ Az 1670-es évektől a birtokokra vonatkozó adatok attribúciója erősen kérdéses. – 1635–1669-ban a Garay-családtól megörökölt Pest megyei Aszód (Aszódszentkereszt) egyetlen földesura, amelynek határa miatt szinte folyamatosan perlekedik a bujái uradalomhoz tartozó Pest megyei Bag birtokosaival: az Esterházyakkal. (PML IV. 1-f. 1. d. 1. t. f. 13. és 2. t. f. 21–22. ill. HORVÁTH 1981. No. 63. 78. 88–89. 106. etc. BOROSY 1983. No. 464. 516–517. BOROSY 1998. No. 22. 36. 39. 46. 50. 61. 65. 67. 112. etc. SZARKA 2008. 99. 146. Aszód 1637-ig biztosan pusztá, az 1640-es években telepíti meg Szelényi. SZAKÁLY 1997. 175.) Az 1630-as évektől 1642-ig egy jobbágytelek zálogbirtokosa a Nógrád megyei Herencsényben. (ZÓLYOMI 1998. 25.) 1648-ban említik felsőszelényi (Hont megye) birtoklását. (BOROSY 1998. No. 42.) 1648. jún. 19-én zálogba adja Földváry Jánosnak a Nógrád megyei Ebecken (Obeckov, SK) bírt egy saját házhelyét, illetve az Ebeczky családtól zálogban bírt itteni részbirtokát. (NML XIII. 1. 1. cs. 1648/No. 1.) (ifj.) Szelényi Jánosnak 1673-ban is a Nógrád megyei Ebecken (Obeckov, SK) említik jobbágyát. A falunak az 1674. évi katolikus egyházlátogatás szerint ő az egyik birtokosa, Ebeczky Mihály mellett. (NML IV. 1. o/bb. Fasc. 1. No. 6. TÓTH 2004. 42.) 1649. júl. 21-én (id.) Szelényi János rimaszécsi Széchy Katától zálogba veszi a Pest megyei (Rákos)csaba egész falut, majd 1650. márc. 22-én továbbzálogosítja Csorgál János (n, v) bujái (al)kapitánynak és öccsének: Csorgál Pálnak (n, v). (DERL C/64. 2b. 12. d. 4. t. No. 3. és 11.) 1649-ben és 1651-ben a Pest megyei (Galgahévízen említik jobbágyait. (HORVÁTH 1981. No. 98. NML IV. 1. o/ff. 1. cs. No. 10.) 1652–1678-ban a Pest megyei (Rákos)keresztúron említik Szelényi János jobbágyait. (HORVÁTH 1981. No. 126. 136. BOROSY 1998. No. 6. 97–98. 112. 126. 128. 162. BOROSY 1999. No. 240.) 1653–1656-ban Hont megyében Alsónyék (Vinica, SK) falu egyik földesura zálogbirtokosként. 1656-ban pedig Egyházasnyék/Középsőnyék/Kosztontca egyik örökjogon birtokos földesura. Ugyanekkor zálogjoggal a Nógrád megyei Felsőpetény és Szátok, valamint jogcímként a Heves megyei Mátramindszent és Szuha falvak egyik birtokosa. (DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. No. 14–15. 33.) 1657-ben a Pest megyei (Rákos)keresztúr falu egyik birtokosa. (BOROSY 1983. No. 370.) 1657. nov. 28-án kosztontcai részjószágát (curia és két zsellér) elzálogosítja Benjamin Sartorisnak. (DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. p. 69–70.) 1658. szept. 11-én a Csanád megyei Kutasteremi (Teremia Mare, RO), Mégy, Nagyszentmiklós (Sinnicolau Mare, RO) Nemeskeresztúr (Krstur, SR), Palota és Telek rác falvakban bírt felét elajándékozta unokaöccsének: Gerhard Györgynek. (BOROVSKY 1896–1897. 2. köt. 323. 384. 458. 474. 569.) 1659-ben Wesselényi Ferenc és felesége a Pozsonyi Káptalan előtt 1659-ben 3600 birodalmi tallérért elzálogosítja neki a Hont megyei Felsőteszéken (Hontianske Tesáre, SK) lévő részbirtokukat, ám 1662. márc. 13-án Szelényi a jószágot életük végéig visszabocsátja. (MOL E 199. 8. cs. IV/4. t. No. 370.) 1666. jún. 9-én zálogba vesz Tihanyi Györgytől négy, a Nógrád megyei Ebecken lévő szántóföldet. (NML XIII. 1. 1. cs. 1666/No. 3.) 1669-ben a Nógrád megyei (Egyházas)dengelegen említik jobbágyát. (BOROSY 1999. No. 219.) 1669-ben a Hont megyei (Ipoly)szakállas (Ipeľský Sokolec, SK) faluba próbál felkérlet-

ni két Pest megyébe elszármazott ottani jobbágycsaládot. (BOROSY 1999. No. 227. 1676-ban is birtokos itt ő vagy fia: *uo.* No. 236.) 1672-ben a Nógrád megyei Palotáshatvan egyik földesura. (DERL C/64. 2b. 11a. d. 9. t. p. 300.) 1674-ben a Nógrád megyei Szklabonya (Sklabiná, SK) egyik birtokosa. (TÓTH 2004. 66.) 1676-ban a Hont megyei Vámosmikolán említik jobbágját. (BOROSY 1999. No. 236.) Evangélikus, az 1659. évi országgyűlésen az evangélikus rendek között szerepel. (BOROSY 2001. 77.) 1674-ben említik azt a címeres oltárterítőt, amelyet (ifj.) Szelényi János és felesége: Kubinyi Magdolna adományozott a füleki evangélikus egyháznak, tehát valószínűleg az apa is evangélikus. (TÓTH 2004. 21.) Szelényi János Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 1 forintos összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Szénási Ilona (h) – *Helena Szenassi/Szenassj*

– felperes (1660) **92–93**

– Nagy/Csordás Mihály özvegye (1660) **92**

Vezetékneve valószínűleg a Békés megyei Nagyszénás vagy a Tolna megyei Szénás nevéből ered.

Szentmártoni János – *Szentmartoni Janos*

– alperes (1659) **57**

(†1677 után) Vezetékneve valószínűleg a Szabolcs megyei Tiszaszentmárton falu nevéből ered, amely a korszakban a Forgách család birtoka volt. (Talán a család embe reként került Szécsénybe.) 1675-ben Szentmártoni János (v) feleségeként Jakabházi Pannát említik, aki talán a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő Jakabházi János szécsényi gyaloghadnagy lánya. (HORNÝK 1865. 206. BENKÓ 1908. 147.) ♦ Szécsényi lovaskatona. A vár 1663. évi feladása után Fülekre kerül. A füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében egy lóval szolgáló katonaként szerepel, Kónya Pál főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) Egy valamely hadjárathoz köthető (benne Oláh János és Komáromi István hadnagyok neve), füleki lovasokat felsoroló keltezetlen (1663 utáni) jegyzékben tizedesként szerepel. (MOL X 7824. No. 11757. – C 1226. d.) Kecskemét városa 1667. szept. 19-én panaszt tesz Pest-Pilis-Solt vármegyénél, mivel Jakabházi János veje [Szentmártoni János] tizenkét katonát küldött rá Komlói Ambrus kecskeméti lakosra, azt állítva, hogy a Csongrád megyei Ellésről elszökött jobbággy. (SZAKÁLY 1997. 227.) 1674. szept. 18–19-én Szentmártoni János füleki katonaként szerepel Pest-Pilis-Solt vármegyének a legtöbbet hatalmaskodó végvári vitézekről összeállított feketelistáján, ugyanitt fiát is megtaláljuk. (BOROSY 1984. No. 1694.) 1677. okt. 10-én Oroszlányi Sándor megjelenik Kecskeméten, hogy behajtsa Szentmártoni János füleki katona kinnlévőségeit, amelyeket az apjának: Oroszlányi István seregbírónak ígért. (IVÁNYOSI-SZABÓ 2008. 1. köt. 504.) Másnap: 1677. okt. 11-én maga Szentmártoni János is feltűnik a mezővárosban 21 portyázó katona élén. (*uo.* 491. 514.) ♦ Felesége: Jakabházi Panna 1675. febr. 8-án tíz évre zálogba adja a kecskeméti Kamarás Ambrusnak és Pataji Andrásnak a Csongrád megyei Mára és Pusztaszer pusztákban bírt részét. (HORNÝK 1865. 206.)

Szeszori (?) János – *Szeszorj Janos*

– a szécsényi seregszék külső tagja (1661) **96**

– ónodi lakos [vsz. tiszt] (1661) **96**

Szíjjártó Pál (v) – *Szijarto Pal*

– Molnár Ilona alperes férje (1656) 8

Lehetséges, hogy azonos azzal a Szíjgyártó Pállal, aki szécsényi kézművesként a gyöngyösi lakatosok, szíjgyártók és puskások közös céhének céhlevelében szerepel, a Nagyszombatból céhlevelet kérő küldöttség tagjaként. (Az iratból úgy tűnik, hogy az említett mesterségek szécsényi, füleki és balassagyarmati művelői a gyöngyösi céh tagjai voltak, amely pedig a céhszabályzat átvétele révén a nagyszombati céh fi-liája lett. (A céhlevelet keltezés nélkül idézi: LÉNÁRT 1984. 259.)

Sziráki János (a) – *Joannes Sziraki/Szirakj, Sziraky Janus*

– alperes (1656) 18

– Balás Benedek gyilkosa (1656) 18

Vezetéckneve a Nógrád megye szécsényi járásában található Szirák község nevéből ered. Lehetséges hogy azonos azzal a Sziráki Jánossal, akit 1655. jan. 14-én galga-györki lakosként említene. (BOROSY 1998. No. 153.) Balás Kristóf családtörténész feltételezése szerint a nevet Siraki formában kellene átírni, és a személy az 1640-es évekből ismert Siraki Jánossal lenne azonos. (A Hont megyei Siraki családról: NAGY-IVÁN 10. köt. 220–223. BAKÁCS 1971. 394–397.) A feltételezés gyengéje az, hogy forrá-sunk a félnemeseket illető *agilis* tiszteleti címzést használja a személyre, ami aligha illene az egyik legrégebbi Hont megyei család tagjára, ráadásul forrásunk teljesen konzekvens az „Sz” és az „S” betűk tekintetében, azokat a mai gyakorlatnak megfe-lelőn használja. (Igaz a jegyzőkönyv írója elkövethetett téves értelmezésből fakadó másolási hibát.) A Sziráki vezetéknév egyébként a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében is feltűnik, Kónya Pál főhadnagy századában szolgál (két lóval, de távollévőként) egy Sziráki Mátyás nevű katona. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) Végül az elmélet ellen szól az is, hogy mivel a feltételezett Siraki János egy sereg-széki per alperese volt, és nem törökösséggel vádolták, ezért szécsényi katonának kellett lennie. Siraki János szécsényi katonáskodásáról pedig nem maradt fenn adatunk. Mindezen ellenérvek alapján mind itt a mutatóban, mind a forrásszövegben meg-hagytuk a Sziráki névformát.

Szita Miklós – *Szita Miklos*

– alperes (1658) 46

– héhalomi lakos (1658) 46

Szócs Ambrus (st colll.) – *Ambrosius Szecz*

– alperes (1651) F

– szécsényi katona (1651) F

Szócs István ld. Olasz Szűcs István

Szóllósi István (t) – *Szóllősj Istvan*

– felperes (1656) 9, 10

– pásztói plébános (1656) 9, 10

Vezetékeve valószínűleg a Nógrád megye szécsényi járásában, Pásztó mellett található Mátraszőlős falu nevéből ered. Valószínűleg pásztói jobbágycsalád sarja. (HAUSEL 2000b. 145–146.) Már 1653-ban is Pásztó plébánosa, ez a régi plébánia mesztergerendájába vésett feliratból (Szó[llősi] S[tephanus] etc.) derül ki. A történeti irodalomban tévesen a felirat rövidített „*Szó István*” névalakja terjedt el névként. (SOÓS 1991. 17. és 23. MOLNÁR 2005. 75. VARGA 2007. 180.) Az 1663–1665. közötti háborús esztendőkből Pásztóról a biztonságosabb Gyöngyösre húzódik be. (MOLNÁR 2005. 42.) Ezzel magyarázható az, hogy 1664–1665-ben már Jalkóczy János a pásztói plébános, és Szőllősi láthatóan nem is tér vissza Pásztóra. (VARGA 2007. 180.)

Szűcs István ld. Olasz Szűcs István

Szűcs György – *Szücz György*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1659) **54**
- a drégelypalánki seregszék tagja (1659) **54**

Szűcs János (v. coll) – *Szücz Janos*

- a nagypöstyényi halászzattól tiltják (1657) **27**
- szécsényi katona (1657) **27**

Valószínűleg azonos azzal a Szűcs Jánossal, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében egy lóval szolgáló, de távollevő katonaként szerepel, Bélteki Pál főhadnagy századában.

Szűcs Lukács ld. Majtényi Szűcs Lukács

Szűcs Simon (v) – *Szücz Simon*

- Varga Judit felperes férje (1656) **8**
- szécsényi gyalogos katona (1656) **8**
- a szécsényi külső vár lakója (1656) **8**

Szűr Bálint – *Szűr Balint*

- alperes (1658) **38**
- egy jászárokszállási legény pénzét őrzi (1658) **38**

(†1700 után) 1644. aug. 10. körül szécsényi lovaskatonaként vesz részt Budai Bornemisza Bolgár Pál elfogásában. (JAKUS 1987b. 33.) Egy valamely hadjáráshoz köthető (benne Oláh János és Komáromi István hadnagyok neve), füleki lovasokat felsoroló keltezetlen (1663 utáni) jegyzékben szerepel a neve. (MOL X 7824. No. 11757. – C 1226. d.) 1679. aug. 23-án negyven portyázó katona élén Kecskeméten jár. (IVÁNYOSI-SZABÓ 2008. 2. köt. 564.) Egy 1700. évi összeírásban Szűr Bálintot az újraterlepitett Szécsény félnemes lakói (*agiles/seminobiles*) között említik. (PÁLMÁNY 1986a. 76.)

Tassi István – *Tassi/Tassy Istvan*

- alperes (1660) **86**
- szécsényi katona (1660) **86**

Vezetékeve a Solt megyei Tass falu nevéből ered. ♦ Valószínűleg ő az a Tasi István, aki 1661-ben puskával megölte Nemes István kecskeméti polgárt (a seregszéki jegyző-

könyvben szereplő Nemes Mihály rokonát), miután az saját asztalánál vendégül látta. (1661. okt. 8. Bíró György kecskeméti főbíró Iványi Fekete Lászlónak. PML IV. 1-c/2. 1. d. 1661/No. 27. Hivatkozik rá: SZAKÁLY 1969. 38.)

Tassi Pál – *Tassi/Tassj Pál/Palko*

- alperes (1657, 1660) **20, 21, 94**
- lovat lop Halmi Gábor kiskunhalasi jószágáról (1657) **20, 21**
- szécsényi katona (1657) **20**

Vezetékneve a Solt megyei Tass falu nevéből ered. ♦ Szécsényi lovaskatona. A vár 1663. évi feladása után Fülekre kerül. A füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében két lóval szolgáló lovasként szerepel, Csimá Gergely főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.)

Thassy Mihály/nemestassi/ (n, v coll.) – *Thassj Mihali*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1656) **12**

(*1630 körül?–†1683. dec.) Borsod, Heves, Nógrád, majd később Somogy és Zala megyékben is birtokos középkori eredetű nemesi család tagja, amely a 17. században jellemzően a „Thassy” névalakot használja. (NAGYIVÁN 11. köt. 138–139. Csak szórvány adatokkal „miskei és monostori” előnevet megadva. BOROVSKY 1909. 679–680. Adatok a királyi könyvekből: MOL A 57. 3. köt. 752. 991–992.) Valószínűleg felmenője Tassy Pál (†1583), aki több lóval szolgáló lovaskatona, majd tiszttá vált az egri várban 1554–1575 biztosan), és aki 1575-ben katonáival megsarcolta Cegléd mezővárost. (BENEDEK 1986. 233. VASS 1982. 105–106.) Thassy Mihály apja Thassy János, akit 1617. szept. 25-én szécsényi katonaként említenek (SZAKÁLY 1997. 187.), és aki 1622–1630-ban és 1643-ban biztosan Pest-Pilis-Solt vármegyének (MOL P 638. 11. cs. 6. t. 1622/f. 1–2. SZAKÁLY 1995. 66. BENEDEK 1987. 257. BOROSY 1998. No. 35.), 1637–1639-ben pedig biztosan Heves-Külső-Szolnok vármegyének volt szolgabírája. (NML XIV. 3. D/1. f. 2268–2273. SZEDERKÉNYI 1891. 368. A családi kapcsolatot egyértelműsíti: HORVÁTH 1981. No. 68.) Thassy Mihály felesége 1677-ben Csáktornyai Borbála. (MOL A 57. 22. köt. 272–273.) Egy 1677. máj. 17-én végzett tanúvallatás során Thassy Mihályt kb. 40 évesnek nevezik, ez azonban bizonyosan nagyon pontatlan becslés, Thassy seregszéki és vármegyei működése alapján ennél jóval idősebb lehetett. (NML IV. 1. b. 2. d. 1677/No. 37.) 1683. jan. 28-án Thassy Mihály még életben van. (MAJLÁTH 1883. 563.). Valószínűleg 1683 végén hal meg, ám a forrás fogalmazása nem teljesen egyértelmű. (CSOMA 1903. 453. Szederkényi Nándor adatai is erre utalnak. SZEDERKÉNYI 1891. 316.) 1684. jún. 28-án a Nógrád megyei nemesség mustrajegyzékében csak özvegye szerepel, a füleki járás nemesi között. (NML IV. 1/a. No. 4. p. 53.) 1688-ban özvegye: Csáktornyai Borbála már egri lakosként végrendelezik. (P. KÖNIG 1931. 174.) ♦ *Heves-Külső-Szolnok* vármegyében viselt tisztségei: Valószínűleg már az 1660-as évek elején is esküdt ülnök, 1668-ban kifejezetten így említik. (OROSZ 1906. 328.) 1667. ápr. 27-én és 1669. aug. 22-én két egymást követő alispánválasztás jelöltjei között van, de egyik alkalommal sem őt választják meg. (SZEDERKÉNYI 1891. 296–297.) 1671. márc. 2. és 1673. ápr. 19. között alispán. (SZEDERKÉNYI 1891. 311.) 1673 és 1676 között Melczér János az alispán, majd 1676. aug. 19-től 1683 decemberében bekövetkezett haláláig ismét Thassy Mihály (uo. 311–316.) *Pest-Pilis-Solt* vármegyében viselt tisztségei: 1648-ban esküdt ülnökként említik. (HOR-

VÁTH 1995. 168.) 1656 és 1659 között a váci járás szolgabírája. (A járás azonosítása: SZAKÁLY 1981a. 237.) 1656. ápr. 20-án választják meg szolgabíróvá gagyi Bátori László helyére, 1659. júl. 10-én köszön le tisztéről. (BOROSY 1983. No. 271-3. és 554.) 1665 és 1667 között ismét szolgabíró, de már a kecskeméti járásban. 1665. febr. 23-án választják meg a leköszönő Pápay János helyére, majd 1667. júl. 28-án választják meg helyette szolgabírónak ifj. Wattay Pált. (BOROSY 1983. No. 892. BOROSY 1984. No. 1139.) Thassy Mihály csak 1668. aug. 30-án tesz újra hivatali esküt ülnökként, ám úgy tűnik, hogy a köztes időben is aktív. (HORVÁTH 1981. No. 231. BOROSY 2001. 252. BOROSY 1984. No. 1288.) 1671. szept. 16-án peres ügyekben helyettes alispánná nevezik ki. (BOROSY 1984. No. 1504.) 1668 végén a felvidéki vármegyék, illetve Nógrád, Zólyom és Pest-Pilis-Solt vármegyék kassai gyűléséről a rendek őt, illetve Mocsáry Ferencet és Bezzegh Györgyöt küldik Bécsbe panaszaikkal. (PAULER 1876. 1. köt. 228. BOROSY 1984. No. 1320. 1331.) 1669. nov. 14-én Pest-Pilis-Solt vármegye őt küldi követként a dunáninneni rendek körmöcbányai gyűlésére, majd 1670. jan. 8-án a breznóbányai gyűlésre, 1670. febr. 17-én tesz jelentést a fejleményekről. (BOROSY 1984. No. 1384. 1400. 1404.) 1670. márc. 6-án pedig Pápay Péterrel és Melczér Jánossal a király által összehívott besztarcebányai gyűlésre indítják. (uo. No. 1407.) 1670 júliusában Johann von Sporck tábornok utasítására ifj. (II.) Koháry István füleki (fő)-kapitány letartóztatja a Wesselényi-féle „összeesküvéssel” kapcsolatban, és Füleken átmenetileg fogságban tartja. (MERÉNYI 1903. 69. 1670. aug. 23-án még őrizetben: THALY 1872. 306–308.) 1670. okt. 10-én Nógrád, Pest-Pilis-Solt és Heves Külső-Szolnok vármegye Barsi Jánossal őt küldi követségbe Rottal Jánoshoz Némethy Pálnak és társainak szabadulása érdekében. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 50.) 1671-ben e fenti három vármegye Battik Gergellyel együtt ismét Pozsonyba küldi a rendkívüli törvényszékre való idézésekkel kapcsolatban. Nógrád vármegye 1671. máj. 11-én állít ki számára „ajánlólevelet.” (BOROSY 1984. No. 1467. NML IV. 1/a. No. 3. p. 86.) Heves-Külső-Szolnok vármegye egyik követe az 1681. évi soproni országgyűlésen. (SZEDERKÉNYI 1891. 146–154. BADICS 1939. 18–19.) 1683 januárjában szintén ő Heves-Külső-Szolnok vármegye egyik küldöttje Thököly Imre kassai gyűlésén, amelyen jan. 20-án Szirmay István mellé portai követté választják. (MAJLÁTH 1883. 547. SZEDERKÉNYI 1891. 161–163. DEZSÉRI-BACHÓ 1941. 146–147.) ♦ Thassy Mihály 1639-ben (?) hozzájárul ahhoz, hogy apja: Thassy János eladja a Külső-Szolnok megyei Turtó pusztát Mezőtúr mezővárosnak. (SZAKÁLY 1997. 268. Talán hibásan megadott kelet.) 1651–1665-ben a Bory család mellett a Pest megyei Szentlőrinc-káta és Szenttamás-káta falvak illetve Alsó- és Felsősáp puszták egyik birtokosa. (BOROSY 1983. No. 387. 467. 474–475. 545. 741. 890. 934. BOROSY 1998. No. 167. BOROSY 2001. 18. [1651 helyett vsz. tévesen 1631] Szentlőrinc-kátai birtoklására 1677-ből is van adat: BOROSY 1984. No. 1886. Sáp öröklött atyai birtok: BOROSY 1998. No. 9.) Thassy Mihálynak 1656-ban és 1679-ben is a Heves megyei Szentdomonkoson említik jobbágyságait. (DERL C/64. 2c. 78. d. No. 9. SZEDERKÉNYI 1891. 141.) 1658–1676-ban a Pest megyei Kóka falu egyik birtokosa. (uo. No. 496. BOROSY 1984. No. 1818. és BOROSY 1999. No. 185. Szintén atyai birtok: BOROSY 1998. No. 11.) 1661–1662-ben perbe keveredik Fáy Lászlóval rokonának: Halmi Gábornak örökségéért. 1662. jan. 19-én a vita békés megegyezéssel zárul, Thassy és családja megkapja Halmi Gábor Tass faluban lévő birtokrészének felét – Fáy László pedig annak másik felét –, valamint a Solt megyei Halásztelek és (Szántó)szentgyörgy (Szentgyörgyteleke) illetve a Pest megyei Pilis pusztában lé-

vő részjóságokat. (uo. No. 727–728. 751. és BOROSY 1999. No. 178. Egyik tiltakozásából kiderül, hogy a Pest megyei Inárcs pusztája egy része is a birtokában volt. Szentgyörgytelekéhez: uo. No. 952. Inárcshoz: BOROSY 1984. 1345. 1360. BOROSY 1999. No. 223.) 1662–1676-ban Thassy Mihály ennek megfelelően a Solt megyei Tass egyik birtokosa. (PML IV. 1–c/2. 2. d. 1662/No. 16. BOROSY 1983. No. 783. BOROSY 1984. No. 1780. BOROSY 2001. 278–279.) 1662-ben említik füleki házát, amely ekkor Pest-Pilis-Solt illetve Heves–Külső-Szolnok egyesült vármegyék törvényszékeinek helyszíne is. (DERL C/64. 2b. 53. d. 1. t. No. 31.) 1663-ban és 1680-ban a Pest megyei Kartal pusztája ügyében jelent be tiltakozást. (BOROSY 1983. No. 823. BOROSY 1985. No. 2080.) Pest megyében 1664-ben (Tápió)süly falu, 1665–1667-ben pedig Szenttamáskáta egyik birtokosaként szerepel. (BOROSY 1983. No. 874. 901. és BOROSY 1984. No. 1105.) 1665 elején panaszt tesz Wesselényi Ferenc nádornál, hogy a (Pest megyei) Sápáról Bory György marhákat hajtatott el adó gyanánt, ám a neki mint sápi birtokostársának a zsákmányból járó részt nem adta meg. (MOL E 199. 9. cs. IV/4. t. No. 816.) Pest megyében 1666-ban Szentmártonkáta, 1667-ben pedig Tóalmás egyik birtokosa. (BOROSY 1984. No. 1116. 1143. SZARKA 2008. 291. 450. SZAKÁLY 1981a. 322.) 1672-ben Nógrád megyében Monossa és Ragyolc (Radzovce, SK) puszták egyik birtokosa. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 201. Ragyolcon jobbágyságát is említik: DERL C/64. 2b. 56. d. 5. t. No. 33.) 1672-ben a Nógrád megyei (Karancs)lapujtón is említik jobbágyságát. (DERL C/64. 2b. 56. d. 5. t. No. 33.) 1673-ban zálogba adja Horváth János jászberényi plébánosnak Pest megyében Süly és Kartal falvak negyedrészt, illetve Alsó- és Felsősap puszták felét. (HORVÁTH 1981. No. 267. Alsó- és Felsősaphoz: 1680. BOROSY 1985. No. 2080.) 1674-ben a Nógrád megyei Nemti falu egyetlen birtokosaként szerepel. (TÓTH 2004. 74.) 1676-ban a Pest megyei Valkó falu egyik birtokosaként lép fel. (BOROSY 1984. No. 1789.) 1677. jan. 19-én a Heves megyei Hany pusztában bírt részjóságát Tenk falu lakosainak zálogosítja el. (MOL A 57. 22. köt. 272–273.) Thassy Mihály a gyöngyösi ferencesek egyik konfraternitásának, a Pádúai Szent Antal társulatnak tagja és támogatója, tehát katolikus. (DEZSÉRI-BACHÓ 1941 183. MOLNÁR 2005. 131. Egyéb adat: SZEDERKÉNYI 1891. 301.) Nógrád vármegye 1658. és 1663. évi nemesi összeírásában is a füleki járás birtokos nemesei között szerepel, mindkét esetben 75 dénáros összeggel.

Tóbiás ld. Tót Tóbiás

Toldi Jakab – *Todj Jakab*

– felperes (1659) **60**

Vezetékeve valószínűleg a Nógrád vármegye szécsényi járásában található Alsó-vagy Felsőtold falu nevéből ered.

Tót Antal ld. Bussai Tót Antal

Tót Lénárd (st coll.) – *Leonardus Toth*

– alperes (1658) **43**

Tót Márton – *Tot/Toth Marczi/Marcij*

– alperes (1657) **22**

– állítólagos kezes rab (1657) **22**

- török rabja (1657) **22**
- apósa, egyben eskütársa (1657) **22**

Lehetséges, hogy azonos azzal a Tót Mártonnal, akinek Pest-Pilis-Solt vármegye 1666. nov. 18-án kilenc forintot ad. (BOROSY 1984. No. 1070.)

Tót Márton – *Thot Marton*

- Bozsik Pál eskütársa (1660) **77**
- hartyáni lakos (1660) **77**
- hartyáni esküdt polgár (1660) **77**

Tót Mihály – *Tot Mihali*

- Kovács András alperes rokona (1656) **19**
- viszneki lakos (1656) **19**

Tót Mihály – *Tot Mihok*

- felperes (1659) **56**
- „iratos” szécsényi katona (1659) **56**

Elképzelhető, hogy azonos azzal a Tót Mihókkal, akit a fülöpszállásiak 1668. ápr. 6-án kelt, Andrássy Miklósnak írott panaszlevele a legtöbbet hatalmaskodó végváriak között említ, kékkői katonaként. (BÁNKÚTI 2000. 161.)

Tót Miklós – *Tot Miklos*

- Bozsik Pál eskütársa (1660) **77**
- hartyáni lakos (1660) **77**

Tót Pál – *Tot Pal*

- Garas Pál szökött rab kezese (1658) **49**
- Garas Pál rokona (1658) **49**
- gyöngyösi lakos (1658) **49**

Tót Péter – *Tot Peter*

- alperes (1657) **19**
- kezes (1657) **19**

Tót Tóbiás (1659) – *Tobias, Thot Tobias*

- az egri kezes rabok pere a seregszék előtt szökése kapcsán (1659) **56, 58**
- egri rab (1659) **58**
- felesége, egyben kezese mint alperes (1659) **56**
- postarabja mint alperes (1659) **56, 58**

Török István (v) – *Török Istok/Istvan*

- alperes (1657) **20**
- felperes (1658) **51**
- pere a dunapatajaiak ellen (1658) **51**
- szécsényi katona (1657–1658) **20**

– a szécsényi külső vár lakója (1657–1658) 20

(†1670 előtt) Török István (v) özvegye: Kovács Erzsébet (n) 1670 januárjában a Nógrád vármegyei törvényszék előtt a szomszédosokat, különösen a karancsberényieket eltiltja Kisarany nevű pusztájának használatától. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 1.) ♦ Török István szécsényi lovaskatona. A vár 1663. évi feladása után Fülekre kerül. A füleki lovaság 1664 táján írott mustrajegyzékében két lóval szolgáló, de távollévő lovasként szerepel, Csima Gergely főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.)

Török Péter – *Török Peter*

– Kis Anna alperes férje (1658) 52

– gyöngyöspatai lakos (1658) 52

A Török család az 1576. évi dézsmajegyzékben tűnik fel először Gyöngyöspata lakói között. (HORVÁTH 2001. 98.) Török Péternek minden bizonnyal rokona az a Török Albert, akit 1647-ben (gyöngyös)patai lakosként említene. (SZEDERKÉNYI 1891. 258.)

Trombitás Mátyás (n, v) – *Trombitas Matias*

– kertet kap ajándékba (1660) 79

Talán leszármazottja annak a Trombitás Lászlónak, aki már az 1548. évi dicális összeírás idején is a szécsényi uradalomhoz tartozó Nógrád megyei (Nagy)lócon volt kisbirtokos nemes (PÁLMÁNY 1982a. 19. Egy Nógrád megyei Trombitás családra utal: KÖSZEGHI 1899. 407.) Elképzelhető, hogy rokona egy 1660. febr. 26-án említett szécsényi nemes: Trombitás/Preszol György, akinek 1669. nov. 18-án már özvegyét: Jakabházi Zsuzsannát (n) említik egy helyszíni szemlén, amelynek tárgya Trombitás/Preszol György kékkői háza. (MOL P 481. 1. cs. Fasc. I. No. 34. és NML IV. 1. b. 1. d. 1669/No. 13.) Csaknem bizonyos, hogy nem azonos azzal a Trombitás Mátyással, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében egy lóval szolgáló lovaskatonaként szerepel, Béltői Pál főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.) (Ez a személy ugyanis valószínűleg tényleg trombitás volt, hiszen a század név szerint nem említett zászlótartója után öt beszédes vezetéknévű ember szerepel: Dobos, Sipos, Trombitás.) Feltehetően nem azonos az 1667. aug. 1-én és 1669. ápr. 1-én említett szajoli nemessel és részbirtokossal: Trombitás Mátyással (e). (MOL A 57. 14. köt. 338–340.) Valószínűleg nem azonos azzal a Trombitás Mátyással sem, aki 1670. márc. 31-én egy tanúvallatásban gyarmati Balassa Ádám kb. 30 éves kékkői familiárisaként (*servitor*) szerepel. (NML IV. 1. o/bb. Fasc. 1. No. 7.) Feltehetően rokona, talán apja viszont az a Trombitás János, aki 1629. jún. 16-án egy Nógrád megyei birtokbaiktatásnál nádori ember, és akinek 1630-ban a Pest megyei Nagykőrös mezővárosban vannak jobbágjai. (SUGÁR 2001. No. 74. MAJLÁT 1943. 30–31. NOVÁK 1994. 110.) A seregszéki jegyzőkönyvben szereplő személy valószínűleg éppen azzal a Trombitás Mátyással azonos, aki az 1640-es években Kátai Ferenc nagykőrösi jószágának tisztartója, és aki ekkor a Pest megyei Nagykátán lakik. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 86. 92. 121–122. 131. 142. 148. NOVÁK 1994. 102–107.) Trombitás Mátyás felesége 1660-ban a seregszéki jegyzőkönyvben szintén szereplő Kerékgyártó Dorottya. (ld. a névnél) ♦ Szerepel Trombitás Mátyás „szolgája” egy 1656 előtti keltezetlen jegyzékben, amely a szécsényi vitézek egyik zsákmányának felosztásáról szól (MOL X 7824. No. 12403. – C 1275 d.), tehát több lóval szolgáló szécsényi lovaskatona. 1660. jan. 8-án Pest-Pilis-Solt várme-

gye 20 tallért adományoz a török fogságból való szabadulására, nemes személyként említve őt. (BOROSY 1983. No. 582.) 1660. szept. 11-én a nagykőrösi bíró egy tallért adományoz Trombitásnak, Koháry István rabjának nevezve őt. A megfogalmazás vsz. arra utal, hogy Koháry István hitlevele révén szabadult a török fogságból. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 265.) ♦ Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 15 dénáros öszszeggel szerepel, a szécsényi járás armalista nemesei között.

Trupolyai Kata – *Trupoljaj Kata*

- felperes (1656) **6**
- Sági János özvegye (1656) **6**

Vezetékneve a Nógrád megye losonci járásában található Turopolja (Turie Pole, SK) falu nevéből ered. Talán rokona annak a Turopoljai Bálintnak és/vagy Turopoljai/Kovács Jánosnak, akik szécsényi gyalogos katonaként 1644. aug. 10. körül részt vettek Budai Bornemisza Bolgár Pál elfogásában. (JAKUS 1987b. 33.)

Turóczi István ld. Borin István

Turóczi János – *Turoczi Janos*

- özvegye: Borbála mint felperes (1658) **40**
- néhai (1658) **40**

Újvári János (v) – *Ujvari Janczi*

- alperes (1657) **25**
- szécsényi katona (1657) **25**

Vezetékneve a Nyitra megyei Érsekújvár (Nové Zámky, SK) mezőváros és vár nevéből eredhet. Felesége az alább szereplő Újvári Jánosné, Paksi Anna és Kerekegyházi Lukács [?] leánya. Lehetséges, hogy azonos azzal az Újvári Jánossal, aki egy 1676. dec. 10-én Korponán felvett tanúvallatási jelentésben szerepel. A vallatás tárgya a korponai vitézek és a szécsényi törökök palójtai összecsapása, amelyben Újvári János korponai katona zászlótartóként részt vett. (MERÉNYI 1892. 494 496.)

Újvári Jánosné – *Ujvari Janosne*

- felperes (1657) **20**
- a néhai Kerekegyházi Lukács lánya [?] (1657) **20**
- Paksi Anna leánya (1657) **20**

Újvári Karácson Dávid ld. Karácson Dávid

Ulászló (II.) – *Uladislaus rex*

- dekrétumának említése egy perben (1660) **91**
- [magyar király] (1660) **91**

Ungvári Tamás – *Ungvari/Ungvarj Tamas/Tamás*

- gyilkosság áldozata (1660) **83**
- szécsényi szűcslegény (1660) **83**

Vezetékneve az Ung megyei Ungvár (Uzshorod U) mezőváros nevéből ered.

Vadász Imre (st. coll) – *Emericus Uadasz*

- alperes (1651) **F**
- szécsényi katona (1651) **F**

Vadkerti István (e) – *Stephanus Vadkerti, Vadkerti Istvan*

- felperes (1656) **1**

Vezetékneve valószínűleg a Nógrád megye kékkői járásában található Érsekvadkert mezőváros nevéből ered. Leveleiben nevét következetesen „*Vadkerti*” formában írja. Ismeretlen Nógrád megyei nemesi család sarja. ♦ 1654. ápr. 9-én és 10-én a Hont megyei Csábrágból, a Koháryak magánvárából ír Koháry István szécsényi (fő)kapitánynak. A levelek tartalmából egyértelmű, hogy Vadkerti már ekkor is a család familiárisa, és valószínűleg Csábrágon működik tisztviselőként (MOL X 1074. No. 768. és 770. – 40575. d.) 1656-tól tűnik fel rendszeresen Gyürky Mihály a Koháryak csábrági jószágának tisztartójaként, elképzelhető, hogy az ő hivatali előde. Vadkertinek a Koháryak levéltárában jelentős mennyiségű levele és írásos megbízása maradt meg, és mások leveleiben is gyakran szerepel, ezek alapján 1657 és 1665 között biztosan ő volt a Koháryak füleki tisztartója/gondviselője. (Első említése: 1657. dec. 5. MOL X 7824. No. 12722. – C 1276. d. Utolsó említése: 1665. jan. 11. MOL X 7824. No. 7507. – C 1131. d.) 1657. okt. 10-én a Heves-Külső-Szolnok vármegye számadásait felülvizsgáló bizottság tagjává választják, Koháry István képviselőjeként. (SZEDERKÉNYI 1891. 284.) Tagja annak a bizottságnak is, amelyet Heves-Külső-Szolnok vármegye 1660. jún. 7-én az adóporták összeszámolására és a mértékek felülvizsgálatára kijelölt. (uo. 74.) Nagy valószínűséggel mindkét időpontban a vármegye esküdt ülnöke, máskülönben nem lehetett volna tagja a testületeknek.

Varga György ld. Korponai Varga György

Varga Judit – *Varga Jutka*

- felperes (1656) **8**
- Szűcs Simon (v) szécsényi katona felesége (1656) **8**

Talán rokona az a Szécsényi Varga Anna, aki 1669. márc. 15-én kékkői lakosként és Kovács Máté gyarmati katona özvegyeként szerepel. (HORNÝK 1865. 199–200.)

Varga Mihály ld. Makai Varga Mihály

Vas Ágnes – *Vas Agnes*

- gyámsági és örökösödési ügye a seregszék előtt (1660) **82, 88, 97**
- felperes (1660) **88**
- gyámul választja a seregszék előtt Olasz Pált (1660) **82**
- apja: néhai Vas János (1660–1661) **82, 97**
- anyja: Szántó Gergelyné Olasz Kata (1660) **82, 88, 97**
- anyai nagybátyja egyben jogi képviselője (gyámja): Olasz Pál (1660) **88, 97**
- apai nagybátyja: Vas Gergely (1660) **82**

Vas Gergely (n, v) – *Vas Gergely*

- bátyja örökségét és unokahúga gyámságát kívánja tisztázni a seregszék előtt (1660) **82**
- néhai bátyja: Vas János (1660) **82**
- unokahúga: Vas Ágnes (1660) **82**

Lehetséges, hogy azonos az 1675/1676-ban említett Vas Gergely szegedi lakossal. Ennek a Vas családnak számos tagja volt a 17. században Szeged főbírája. (SZAKÁLY 1983. 697. 720. BOROSY 1998. No. 164.) Nagykőrösön is élt azonban egy Vas család. (1660. Vas Jakab. SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 264.) Talán rokon az a Vas Fábián portyázó füleki katona is, akinek elfogására 1655. máj. 13-án és 1655. máj. 23-án Wesselényi Ádám füleki főkapitány felszólítja a jászokat. (ILLÉSY 1897. 33–34)

Vas István – *Vas Istok/Istvan*

- említve a néhai Vas János örökösödési perében (1661) **97**
- a Vas családtagok rokona (1661) **97**

Vas János – *Vas Janos*

- örökségének és leánya gyámságának ügye a seregszék előtt (1660) **82, 88**
- árva leánya: Vas Ágnes (1660) **82, 88**
- özvegye (1660) **82, 88**
- öccse: Vas Gergely (1660) **82**
- háza (1660) **88**

Vattay Pál ld. Wattay Pál

Vécsey Sándor /vécsei/ – *Vecsei Sandor*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1658) **42**

(†1662) Az ismert – valószínűleg Ugocsa megyei eredetű – régi birtokos család sarja, amelynek előneve a család középkori törzsbirtokai közé tartozó Abaúj megyei (Hernád)vécse falu nevéből ered. (NAGYIVÁN 12. köt. 110–115. CSOMA 1897. 635–636. FORGON 1997. 688–690.) A szakirodalom szerint Vécsey György és Logan Zsuzsa fia. (BARTHOLOMAEIDES 1806–1808. 165. NAGYIVÁN 12. köt. 110.) Rokona Vécsey István-nak, akit 1623. aug. 14-én (DERL C/64. 2b. 53. d. 1. t. No. 24.), 1627. nov. 26-án (IVÁNYI 1927. 81.) 1635. júl. 9-én. (MOL P 1744. 13. cs. f. 7–11. MOL A 57. 25. köt. 243–245.), 1638. okt. 7-én (MOL P 1981. 1. cs. f. 67). és 1646. ápr. 21-én is (MOL P 287. Ser. II. Fasc. HH. f. 197–208.) szécsényi gyaloghadnagyként (gyalogvajdaként) említene. Vécsey Sándor felesége 1650-ben és halálakor is polyánkai Csapi Mária, Csapi Ferenc és a néhai osgyáni Bakos Judit leánya. (SUGÁR 2001. No. 114. NML IV. 1/a. No. 3. p. 6.) 1662. márc. 9-én Vécsey Sándor még életben van. (BOROSY 1983. No. 760.) 1662. dec. 19-én Pálffy Tamás egri püspök, Heves-Külső-Szolnok vármegye főispánja arról értesíti Koháry Istvánt, hogy Vécsey Sándor halála miatt vármegyei tisztújítást kell tartani, amelyet 1663. jan. 23–24-re tűzött ki. (MOL X 1049. No. 1040. – C 770. d.) Vécsey Sándor nem összekeverendő fiával, ifj. Vécsey Sándor ajnácskői kapitánnyal, aki 1692. nov. 21-én fiaival együtt bárói címet kap. (MOL A 57. 22. köt. 133–137.) ♦ Vécsey Sándor 1640. szept. 3-án Abaúj vármegye esküdt ülnökeként sze-

repel. (KORPONAY 1878. 357.) 1641. márc. 7-én Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt ülnökévé választják. (BOROSY 1983. No. 266.) 1658. ápr. 10-én nagy valószínűséggel már Heves-Külső-Szolnok vármegyének is esküdt ülnöke. (SZEDERKÉNYI 1891. 375.) 1661. júl 6-án választják meg ez elhunyt kürti Vámosy István helyére Heves-Külső-Szolnok vármegye alispánjának. A tisztséget 1662-ben bekövetkezett haláláig betölti. (uo. 282. 294. OROSZ 1906. 323. és ld. feljebb) Fia bárói rangemelésének indoklásában szerepel, hogy a néhai Vécsey Sándort I. Rákóczi György a királyhoz való hűsége miatt csaknem három évig (feltehetően 1644 és 1646/1647 között) fogságban tartotta, és fogsága alatt mintegy húszezer forintos kár keletkezett jószágában. (MOL A 57. 22. köt. 134.) 1654 decemberében Kishont megye egyik legnagyobb birtokosként lép fel a terület Nógrád vármegyéhez csatolása érdekében. (KOMÁROMY 1909. 111–112.) ♦ 1640-ben a Borsod megyei Arlón említik jobbágját. (KOMÁROMY 1885. 795.) 1641-ben a Borsod megyei Berentén említik jobbágját. (ANONIM 1858. 161.) 1649. máj. 7-én III. Ferdinándtól iványi Fekete Lászlóval együtt királyi joggal új adományt nyer Ajnácskő (Hajnačka, SK) várára és tartozékaira (Gömör, Kishont és Nógrád megyében), amelyeket családjuk már régóta bírt, ám erre vonatkozó okleveleik a háborús események során [1644/1645] elvesztek, vagy mások kezére kerültek. (MOL A 57. 10. köt. 363–365.) 1649. szept. 30-án a Kassán székelő Egri Káptalan beiktatja őket a jószágok birtokába. (SUGÁR 2001. No. 111. 113.) Vécsey Sándornak 1651-ben a Nógrád megyei Málnapatakán (Málinec, SK) említik jobbágját. (NML IV. 1. o/ff. 1. cs. No. 10.) Özvegyének 1663-ban a Kishont megyei Jelenén említik jobbágját. (NML IV. 1. o/ff. 1. cs. No. 3.) Özvegye: Csapi Mária Heves megyében 1665-ben Pásztó mezőváros, 1670-ben pedig Hasznos falu egyik birtokosaként tűnik fel. (BÉKEFI 1898. 511. DERL C/64. 2b. 11a. d. 9. t. p. 290.) Katolikus. (SZEDERKÉNYI 1891. 292.) Vécsey Sándor Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 2 forintos összeggel szerepel, a füleki járás birtokos nemesei között. Özvegye Nógrád vármegye 1663. évi nemesi összeírásában a füleki járás birtokos nemesözvegyei közt szerepel, 3 forintos összeggel.

Véglesi János – Viglesi Jancsi

- örökségéről a seregszék rendelkezik (1658) **52**
- néhai (1658) **52**
- özvegye: Zsuzska (1658) **52**

Vezetékeve a Zólyom megyei Végles (Vígľaš, SK) falu és vár nevéből ered.

Verebélyi Jakabné – Verebeli Jakabné

- felperes (1660) **80**
- rabságból szabadult (1660) **80**
- szécsényi háza és jószágja (1660) **80**

Férje vezetékeve talán a Nógrád megye szécsényi járásában található (Mátra)verebély falu nevéből ered, de szóba jöhet a Nyitra megyei Verebely (Vráble, SK) mezőváros is, ahol a bányavidéki főkapitányság egyik kisebb vára állt. Lehetséges, hogy rokona a férjnek az a Verebélyi Pál, akit 1654. máj. 12-én és 1657-ben nógrádi strázsamessterként említene. (OPPEL 1908. 104. PÁLMÁNY 1986a. 33.)

Veres ld. Vörös

Vég Mátyás – *Keczkemetj/Keczkemetj Vigh Matyas, Vigh Matyas*
– felperes (1659) **61**

Kecskeméti nagyállattartó mezővárosi polgár. Vezetékeve a forrásokban inkább i-vel szerepel, ám ez valószínűleg az i-ző nyelvjárás következménye, ezért a nevet „Vég” formában modernizáltuk. ♦ *Vígh* Mátyást 1654. júl. 29-én már Kecskemét mezőváros esküdtjeként (a belső tanács tagjaként) említik. (SZILÁDY-SZILÁGYI 1863. 1. köt. 199.) Majd 1656. aug. 25-én is – azzal kapcsolatban, hogy egy ember, aki elcsavargott ökrei felkutatásban segédkezett, balesetben meghalt. (HORNYIK 1860–1866. 2. köt. 158–159.), 1660. febr. 7-én is esküdt polgárként szerepel egy, a tanács előtti bevallásban, ráadásul a távollévő főbíró helyettesíti. („*substitutus főbíró*”) (IVÁNYOSI-SZABÓ 1996. 71–72. További adat: *uo.* 63. 66.) *Víg* Mátyás valamikor az 1660-as évek elején Győrrre költözik, amely városba már korábban is hajtatott marhákat. (Adatunk: 1664. jan. 8. Győri lakosként jogvitája Kalocsa Jánossal *uo.* 96.)

Villám Janos – *Villam Janos*

- alperes (1656) **13**
- kivégzett ökörtolvaj (1656) **13**

Szerepel a neve egy 1656 előtti keltezetlen jegyzékben, amely a szécsényi vitézek egyik zsákmányának felosztásáról szól. (MOL X 7824. No. 12403. – C 1275 d.)

Vincze Máté (v coll.) – *Vince/ Vincze/Wincze Mate/Mathé*

- a szécsényi seregszék belső tagja (1651, 1659–1660) **F, 59, 66, 74, 76, 84, 88, 90, 92**
- a szécsényi seregszék esküdt ülnöke (1651) **F**

Minden bizonnyal a szécsényi uradalom egyik ismert kisnemesi családjának őse. A Vinczék eredetileg rimóci jobbágyságok voltak. Vincze Máté leszármazottjának (fiának?): Vincze Mátyásnak családja 1696. jún. 20-án váltja meg magát jobbágysági kötelezettségei alól, és 1698. szept. 30-án I. Lipóttól címeres nemeslevelet nyer, amelyet 1698. szept. 30-án hirdetnek ki Nógrád vármegye közgyűlésén. (NAGYIVÁN 12. köt. 195–197. PÁLMÁNY 1982a. 79. PÁLMÁNY 1986a. 76.) ♦ Vincze Máté 1651-ben özvegy Szakály Pálné Géczi Ilona Szécsényben tett végrendeletének egyik tanúja. (NML XIV. 3. D/1. f. 1548–1549.) Liptay István szécsényi alkapitány 1659/1660-ban tett végrendeletében említi Vincze Máté Szécsény melletti rétjét. (NAGY 1858. 47.)

Virág Tamás – *Viragh Tamas*

- felperes (1657) **24**
- keresztény vasas rab (1657) **24**
- török rabja (1657) **23**

Voksics ld. Voxith

Voxith Horvát István /zalukai/ (nemz, v) – *Woxith Horváth István*

- a szécsényi seregszék külső tagja (1651) **F**
- Nógrád vármegye alispánja (1651) **F**

Horvátországi eredetű, Mohács után a szűkebb Magyarországra átszármazott család tagja. Voxith Horvát János szécsényi kapitány (1600 biztosan) és Vas Zsófia fia, Voxith

Horvát György nógrádi alispán öccse. (NAGYIVÁN 5. köt. 165. ld. a többi adatot Voxith Horvát Jánosnál.) 1672-ben özvegyeként Ebeczky Juditot említik. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 131. vsz. Nagy Iván is ezt használta.) ♦ 1637. dec. 31-én egy adománylevélben Voxith Horvát Istvánt szécsényi katonaként említik. (MOL A 57. 9. köt. 58–59.) 1641. márc. 7-én Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt ülnökévé választják. (BOROSY 1983. No. 266.) 1641. szept. 8-án Nógrád vármegye esküdt ülnökeként említik. (NML IV. 1. b. 1. d. 1641/No. 1.) 1642. jan. 30-án Nógrád vármegye pénztárnokaként (*perceptor*) tűnik fel. (PÁLMÁNY 1987b. 32.) 1648. márc. 2-án már Nógrád vármegye helyettes alispánja. (DERL C/64. 2b. 16. d. 1. t. No. 3.) 1650 és 1654 között Nógrád vármegye alispánja. (Elődjének, id. Ráday Andrásnak utolsó említése: 1650. márc. 22. DERL C/64. 2b. 13. d. 2. t. No. 29. Első adatunk: 1650. aug. 29. MOL P 481. 3. cs. Fasc. V. No. 9. 1654. júl. 27-én választják meg helyébe nándori Bene Jánost. TÓTH 2001. No. 1304.) Alispánsága után visszatér az esküdt ülnökök sorába, 1654 és 1662 között biztosan ülnök. (Első adatunk: 1654. okt. 6. DERL C/64. 2b. 38. d. p. 29–31. Utolsó adatunk: 1662. nov. 25. NML IV. 1. b. 1. d. 1662/No. 3.) 1645 pünkösdjé körül Dienes Györggyel és Voxith Horvát Jánossal együtt Szécsényben törvénytelenül elfogja a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő Jakabházi Jánost és annak testvérét: Jakabházi Mihályt. (HORNYIK 1865. 178–179.) ♦ 1637. febr. 4-én Voxith Horvát István Tercsy Mihállyal együtt Esterházy Miklós nádortól megkapja a Nógrád megyei (Ipoly)haraszti (Chrastince, SK) puszta felében rejlő királyi jogot. (A birtokot kevéssel azelőtt vásárolták meg id. és ifj. Halmi Istvántól. NML VIII. 701. 9. d. IV/4.) 1637. dec. 31-én III. Ferdinándtól Komjáthy Ábrahámval együtt adományként királyi joggal megkap Heves megyében egy birtokrészt Erk (Erkkerekaszeg) faluban, Agya egész pusztát és Födémesbakta egész birtokot, valamint Nógrád megyében, egy Makháza nevű nemesi curia egy részét. (MOL A 57. 9. köt. 58–59.) 1639. márc. 26-án III. Ferdinándtól Komjáthy Ábrahámval és Szegedy Ferencsel együtt királyi joggal adományt nyer a Pest megyei Farkasd egész pusztára, illetve megkapják a Csanád megyei Keresztúr (Cherestur, RO), Kunbaja, Szentiván és Tabánkút, és Külső-Szolnok megyei (Tisza)inoka falvakban, valamint a Csongrád megyei Jankóc, a Csanád megyei Térvár, illetve a Solt megyei Gömbölyeg, Kötöny és Feked (*Fekecz* – romlott alak) pusztákban lévő királyi jogot. (MOL A 57. 9. köt. 265–266. BOROVSKY 1896–1897. 2. köt. 594.) 1640. okt. 31-én Jakabházi Gáspárral együtt adományként megkapja Esterházy Miklós nádortól a Csongrád megyei Ellés faluban és Szer pusztában rejlő királyi jogot. A birtokbaiktatásnak Voxith Horvát Istvánt illetően 1641. nov. 25-én a Garamszentbenedeki Konvent előtt ellentmond Jakabházi János. (HORNYIK 1865. 151–158.) 1642. máj. 11-én Jakabházi Gáspár és János megegyezést kötnek Voxith Horvát Istvánnal és Komjáthy Ábrahámval, hogy a Csongrád megyei Ellés falut és Szer pusztát a Jakabházy-család és Voxithék a jövőben fele-fele arányban bírják. (*uo.* 162–164.) 1647. márc. 26-án Draskovich János nádortól id. Ráday Andrásval, Liptay Istvánnal és Semléki Jánossal együtt adományként megkap egy szécsényi házat és a Pest megyei Farkasd pusztát. (MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 16. A birtokbaiktatási jelentés: DERL C/64. 2b. 15. d. 6. t. No. 26.) 1647-ben a Garamszentbenedeki Konvent Petőfalvi Pető [Istvánnal] és Ladányi Ferencsel együtt beiktatja a Csanád megyei Deszk, Fejéregyház, Kutasteremi (Teremia Mare, RO), Nemeskeresztúr (Krstur, SR), Oroszlámos/Oroszlános (Banatsko Arandjelovo, SR), és Szentiván falvak birtokába. (BOROVSKY 1896–1897. 2. köt. 137. 171–172. 323. 458. 461. 555.) 1648. márc. 16-án Voxith Horvát István elzalogosítja id. Ráday Andrásnak a Pest megyei Farkasd pusztát.

tában bírt negyedrészt. (DERL C/64. 2b. 15. d. 6. t. No. 64.) 1653-ban a Nógrád megyei Csalár (Čeláre, SK) egyik birtokosa. (TÓTH 2001. No. 1129.) 1651. febr. 14-én Heves–Külső-Szolnok vármegye arról állít ki id. Ráday András számára oklevelet, hogy megyéikben Voxith Horvát István nem rendelkezik birtokokkal. (DERL C/64. 2b. 52. d. 1. t. No. 114.) Nógrád vármegye 1658. és 1663. évi nemesi összeírásaiban nem szerepel.

Voxith Horvát János /zalukai/ (n/ nob coll.) – Joannes Horvat, Horvat Janos, Voxit Horvat Janos

- a szécsényi seregszék külső tagja (1656, 1660) **7, 89–90, 93**
- kertje (1660) **79**

(*1624. okt. 6. Korpona²–†1672 után) Horvátországi eredetű, Mohács után a szűkebb Magyarországra átszármazott család tagja. (Voxith – ejtsd: Voksics.) (NAGYIVÁN 5. köt. 165–166. BOROVSKY 1911. 599.) Voxith Horvát György (*1589 körül–†1641 körül) divényi provisor (DERL C/64. 2b. 11b. d. 11. t. p. 1.), drégelypalánki helyettes kapitány (1624 biztosan), szécsényi alkapitány (1627–1628 biztosan), nógrádi alispán (1633–1640) és Kovaszóy Sára fia. (MOL C 1601. Korpona, evangélikus anyakönyv, p. 52. TÓTH 2001. No. 1035. JAKUS 1985a. 126.) ♦ 1671. febr. 3-án Voxith Horvát János szendrői alkapitányként szerepel. (HORNÝK 1865. 202–204. Tisztségviselését megerősítő adat: MOL A 57. 32. köt. 280. 1672-ben már Bossányi Gábor az alkapitány. BOROVSKY 1908. 102.) *Nógrád* vármegyében viselt tisztségei: 1648 és 1667 között biztosan esküdt ülnök. (Első adatunk: 1648. márc. 2. Egy köztes adat: 1653. máj. 27. MOL P 683. 11. cs. 6. t. 1653/f. 3–4. Utolsó adatunk: 1667. okt. 13. MOL P 518. 20. cs. Szécs. No. 13. f. 107–109.) 1655. aug. 16-án Földváry János helyére pénztárnokká (*perceptor*) választják. (TÓTH 2001. No. 1378.) Nem tudjuk, tisztét meddig tölti be, 1656. nov. 28-án még perceptorként említik. (DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. No. 33.) Minden bizonnyal pénztárnoki működése alatt is esküdt. *Heves–Külső-Szolnok* vármegyében viselt tisztségei: 1656 és 1667 között biztosan esküdt ülnök. (Első adatunk: 1656. nov. 28. DERL C/64. 2b. 41. d. 9. t. No. 33. Utolsó adatunk: 1667. okt. 13. MOL P 518. 20. cs. Szécs. No. 13. f. 107–109.) 1667. ápr. 27-én az alispánválasztás jelöltjei között szerepel, ám Hamvay Ferencet választották meg, ráadásul a tisztújító széken Voxith jelölése ellen sokan kifogást tettek. (SZEDERKÉNYI 1891. 296.) *Pest-Pilis-Solt* vármegyében viselt tisztségei: 1657. dec. 13-ától esküdt ülnök. (A kelet a hivatali esküé: BOROSY 1983. No. 424.) Itt még 1667–1668-ban is biztosan esküdt. (1667. okt. 13. ld. fent. Utolsó adatunk: MOL P 1992. 1. cs. 6. t. 1668/f. 1–2.) 1645 májusában Liptay István szécsényi alkapitány Jakabházi János megsebesítésében és törvénytelen elfogásában való részvétele miatt tömlöcbe veti, ahonnan Voxith Horvát István és Dienes György kezességén szabadul. (HORNÝK 1865. 189.) 1656. júl. 24-én Nógrád vármegye Balassa Bálinttal, ifj. Földváry Jánossal és Pápay Jánossal együtt Forgách Ádám főispánhoz küldi követségbe. (TÓTH 2001. No. 1475. 1479. és 1484.) Pályája elején feltehetően Balassa Imre familiárisa, 1657–1660-ban rendszeresen képviseli a divényi várust Pest-Pilis-Solt vármegye előtt. (pl. BOROSY 1983. No. 421. 495. 617.) Voxith Horvát János az 1659. évi pozsonyi országgyűlésen is Balassa Imre – mint távollévő

² MOL C 1601. Korpona, evangélikus anyakönyv, p. 52. Az adatot Mészáros Kálmánnak köszönjük.

főrend – követeként vesz részt. (BOROSY 2001. 33.) ♦ 1653-ban és 1672-ben a Nógrád megyei Romhányban említik jobbágját. (HORVÁTH 1981. No. 127. NML IV. 1. b. 1. d. 1672/No. 8.) Egy 1715. évi említésből kiderül, hogy Voxith Horvát János fiának: Voxith Horvát Ferencnek sok más meg nem nevezett birtok mellett Nógrád megyében (Szécsény környékén) Dolyán faluban és Táb pusztában volt jószágga. (MOL A 57. 32. köt. 280–281. A birtokokkal vsz. már az apa is rendelkezett.) Katolikus. (SZEDERKÉNYI 1891. 296.) Voxith Horvát János Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 24 dénáros összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Vörös Benedek – *Benedictus Vörös, Vörös Benedek*

– Sziráki János alperes kezese (1656) **18**

Vörös János – *Joannes Vörös, Vörös/Vörös Janos*

– Sziráki János alperes kezese (1656) **18**

– megegyezése a seregszék előtt rokonaival (1658) **52**

– peres fél (1659) **60**

Szécsényi lovaskatona, egyike az 1650. júniusában Bács megyében portyázó szécsényi lovasoknak. (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 193.) Valószínűleg azonos azzal a Veres Jánossal, aki a füleki lovasság 1664 táján írott mustrajegyzékében egy lóval szolgáló lovaskatonaként szerepel, Csima Gergely főhadnagy századában. (MOL X 1047. No. 829. – 40575. d.)

Vörös Mihály – *Veres Mihali*

– Kovács Judit peres fél bizonyáglevelet kér tőle a seregszék előtt (1659) **60**

Lehetséges, hogy azonos azzal a Vörös Mihállyal aki 1667-ben egy Jánossy János vezette (füleki, korponai?) végvári portyázó csapat tagjaként a kiskunsági Harka és Kötöny puszták táján hatalmaskodik. (BOROSY 1999. No. 193.)

Wattay Pál/felsővattai/ (n, v) – *Vatai/Vataj/Vatay/Vataj Pal/Pál*

– a szécsényi seregszék külső tagja (1659–1661) **54, 59, 64, 66, 85, 89, 92, 96, 98**

– pénzbeli felajánlása a seregszék előtt a tűzkárok megtérítésére (1657) **25**

– tiltakozása a seregszék előtt (1660) **91**

– vsz. Nógrád vármegye esküdt ülnöke (1659) **54**

– Szabó András hitelezője (1659) **54, 76**

(*1606 körül – †1682) Régi, a 15. századig visszavezethető nemesi család sarja, amelynek neve a Borsod megyei Vatta falu nevéből ered. Talán felmenője az a Wattay Sandrinus, aki 1575. okt. 19-én Pest vármegye és Solt szék szolgabírájaként tűnik fel. (DERL C/64. 1b. No. 4002/10.) A család azonban állítólag csak 1580. febr. 26-án nyert címereslevelet. (KEMPELEN 1911–1932. 11. köt. 54–56.) Wattay Pál apja talán az a Wattay János, aki 1617. szept. 25-én megbízást ad Tassy János szécsényi katonának, a Pest megyei Csomád és Csömör, két később Wattay Pál birtokában lévő pusztá felügyeletére. (SZAKÁLY 1997. 187.) Wattay Pál felesége a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő Budai Bornemisza Bolgár Pál leánya: Budai Bolgár Anna. (*1626 körül. MOL X 7824. No. 7533. – C 1131. d.) Két, 1656. szept. 30-án illetve 1656. okt. 2-án felvett tanúvallatási jegyzőkönyv szerint Wattay Pál akkor 50 éves. (HORNYIK 1865.

189. MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 28a.) Egy 1671. jún. 29-én végzett tanúvallatásban pedig 65 évesnek tartják. (MOL X 7824. No. 7533. – C 1131. d.) A három adat jól egyezik. 1680. júl. 16-én is életben van még. (SZAKÁLY 1981a. 271.) Fiát: Pest-Pilis-Solt vármegye kecskeméti járásának szolgabíráját (1667–1679) ugyanúgy hívják, ám ez nem okozhat problémát a kései adatok személyhez kapcsolásánál, mivel ifj. Wattay Pál már 1679 februárjában meghalt. (BOROSY 1984. 1956.) 1681. szept. 12-én (id.) Wattay Pál még életben van, 1682. dec. 17-én már valószínűleg halott. (BOROSY 1985. No. 2107. és ld. tisztségeinél.) ♦ *Nógrád* vármegyei tisztségei: az 1636 és 1677 közötti időszakból vannak adataink esküdt ülnöki működésére. (Adataink: 1636. júl. 3. MOL P 1744. 13. cs. f. 19–23. 1641. máj. 29. BOROSY 1998. No. 28. 1652. márc. 13. DERL C/64. 2b. 14. d. 3. t. No. 2. 1656. okt. 2. MOL P 449. 2. cs. Fasc. III. No. 28a. 1672. jan. 21. NML IV. 1. b. 1. d. 1672/No. 11. 1677. márc. 22. DERL C/64. 2b. 39. d. 9. t. No. 2.) Vagyonának mérete és közéleti működésének hosszúsága alapján azonban könnyen elképzelhető, hogy az 1640-es években egy ideig szolgabíróként működött. 1671. szept. 28-án Nógrád vármegye egyik jelöltje a helyettes alispáni poszt-ra, ám végül Battik Gergelyt választják meg. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 116.) *Heves-Külső-Szolnok* vármegyei tisztségei: 1668. júl. 11-én megerősítik esküdt ülnökként. (SZEDERKÉNYI 1891. 296.) *Pest-Pilis-Solt* vármegyei tisztségei: a jegyzőkönyvek alapján hosszú ideig esküdt ülnök, ám a tisztség neve leírva csak 1668. ápr. 30-án szerepel adataink között. (BOROSY 2001. 252.) 1681. ápr. 10-én az elhunyt id. Michalek Miklós utódként helyettes alispánná választják. (BOROSY 1985. No. 2089.) 1682. dec. 17-én választják meg helyette a néhai id. Ráday András kisebbik fiát: Ráday Gáspárt, ami valószínűleg Wattay halálát jelzi. (BOROSY 1985. No. 2138.) 1670. aug. 11-én Nógrád vármegye öt küldi Pelargus György szolgabíróval együtt a királyhoz és az ország előkelőihez Némethy Pál alispán és társai szabadulása érdekében. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 45.) 1644. aug. 10. körül apósával, Budai Bornemisza Bolgár Pállal együtt őt is letartóztatja Liptay István szécsényi alkapitány. (MOL P 449. 2. cs. III. Fasc. No. 28a.) Szécsény 1663. évi feladása után Fülekre költözik. (SZAKÁLY 1981a. 271.) ♦ 1638-ban száz ezüztallérért egy szécsényi házat vásárol Tarnóczy Ferenctől. (JAKUS 1985a. 135.) 1654 előtt a Nógrád megyei (Nógrád)megyeren a Fegyvernekiek birtokrészének zálogbirtokosa, a birtokrész még 1674-ben is a Wattayak kezén van. (TÓTH 2001. No. 1308. TÓTH 2004. 35.) 1657-ben illetve 1669-ben a Nógrád megyei Pilinyben említik jobbágyságait. (DERL C/64. 2b. 49. d. No. 37. és NML IV. 1. b. 1. d. 1669/No. 3.) 1659-ben száz arany kölcsön fejében sógornőjének: Budai Sárának zálogosítja el három, a Nógrád megyei Pilinyben bírt jobbágyságát. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 202–203.) Budai Bornemisza Bolgár Pál 1661-ben bekövetkezett halála után vejeként jószágainak tekintélyes részét megörökli. Mivel a Wattay Pál által az öröklött birtokokra szerzett adománylevélből és az egyéb kapcsolódó iratokból a két Budai-lány pontos neve hiányzott, ezért 1662. márc. 27-én Szécsényben a Garamszentbenedeki Konvent két küldötté előtt Budai Sára illetve Budai Anna férje: Wattay Pál külön megegyezést kötnek a Pest, Pilis, Solt, Csongrád és Bács megyei birtokok elfelezéséről. A megállapodást 1662. júl. 1-én I. Lipót is megerősíti (*consensus*), az örökösöknek adományozva a pontosan felsorolt birtokokban rejlő királyi jogot. (MOL A 57. 10. köt. 829–832.) 1663-ban például Wattay Pált a Nógrád megyei Told puszta negyedének birtokosaként említik. (NML IV. 1. b. 1. d. 1664/No. 4.) 1669-ben a Nógrád megyei (Nógrád)megyeren említik jobbágyságát. (NML IV. 1. b. 1. d. 1669/No. 3.)

1670. jún. 17-én sógornője: Budai Sára Nógrád vármegye törvényszéke előtt említi a Nógrád megyei Kiskér (Kiarov, SK) kuriális pusztával kapcsolatos vitájukat. (NML IV. 1/a. No. 3. p. 41.) 1671. jún. 11-én ő tiltakozik Nógrád vármegye előtt a kiskéri tizedbérlet meghirdetése ellen. (uo. 97.) 1670–1672-ben a Nógrád megyei (Szarvas)gede egyik birtokosa. (DERL C/64. 2b. 11a. d. 9. t. p. 288. és p. 297.) 1676-ban a Nógrád megyei (Mátra)szőlősen említik jobbágját. (NML IV. 1. b. 2. d. 1676/No. 7.) Apósának: Budai Bornemisza Bolgár Pálnak halála után megörökölte annak a hódolt Bácskában bírt igen tekintélyes birtokállományát is. A bácskai birtokok teljes listáját csak az 1680-ban készített urbáriumból ismerjük. A forrás további birtokait is említi: Nógrád megyében részbirtok Bér faluban, Pest megyében részbirtokok Alsónémedi és Körtvélyeskesző falvakban, Pest, Pilis, Solt és Csongrád megyékben összesen 25 pusztát. (SZAKÁLY 1981a. 271–272. 416. Egy adalék: BOROSY 1999. No. 212.) A család 1697-ben meglévő birtokainak listáját Sarlay Samu rövid közléséből ismerjük. (SARLAY 1934. A Wattay Pálról itt szereplő életrajzi adatok viszont valószínűleg jórészt hibásak.) Nagy valószínűséggel református. (Egy erre utaló jel: BOROSY 1999. No. 255.) Nógrád vármegye 1658. évi nemesi összeírásában 1 forintos összeggel szerepel, a szécsényi járás birtokos nemesei között.

Wesselényi Ferenc /hadadi/ gróf (exc.) – *Franciscus Vesseleni de Hadad perpetuus in Murány*

- felperes (1656) **3**
- levele bizonyíték a seregszék előtt folytatott perben (1660) **91**
- jászárokszállási jobbágjai: Fejér István és Jakus Márton mint felperesek (1658) **39**
- kecskeméti jobbágjai: Kalocsa András és Pál János mint károsultak (1656) **3**
- Magyarország nádora, a kunok bírása (1656, 1658) **3, 39**

(*1605–†1667. márc. 27. Besztercebánya) Az eredetileg Nógrád megyei, ám a Báthory-fejedelmek Erdélyében felemelkedő Wesselényi család sarja, amely nevét a Nógrád megyei Nagyveselény/Veselény faluról (utóbb pusztáról) nyerte. (NAGYIVÁN 12. köt. 158–163. DEÁK 1878. 1–28. VÁRKONYI 1987. 76. Egy nógrádi adat: 1551. júl. 27. Wesselényi Miklós Nógrád vármegye alispánja. MOL P 481. 28. cs. Fasc. LXXXIV. No. 2.), Wesselényi István (†1627) és Dersffy Kata (†1607) fia. Wesselényi Ferenc első felesége magyarbéli Bosnyák Zsófia (*1609–†1644, esküvőjük: 1629), második hitvese rimaszécsi Széchy Mária Anna (esküvőjük: 1645). A beteges Wesselényi Ferenc előbb 1666. márc. 20-án, majd 1667. márc. 14-én végrendelkezett (MOL A 57. 13. köt. 470–471. és 473–477.), és 1667. márc. 27-én hunyt el Besztercebányán. (ACSÁDY 1884. 492. és Történelmi Tár 1904. 154.) Rendelkezésünkre áll Wesselényi Ferenc 1646-ban készült portréja. (WIDEMAN 1652. No. 91.) ♦ Wesselényi Ferenc 1616. márc. 2-től az olmtúzi jezsuita kollégiumban tanul, 1619-től 1623-ig pedig feltehetően a nagyszombati jezsuita kollégiumban. (SZÖGI 1991. 203. VÁRKONYI 1987. 80. 82.) 1623-tól Esterházy Miklós nádor (1625–1645) udvari embere. 1626. okt. 13-án azonban Bethlen Gábor erdélyi fejedelem „bejárójaként” (= fiatal familiáris) említik. (uo. 87.) 1634. jan. 12-én írott levelében Esterházy Miklós nádor bejelenti Pálffy István bányavidéki generálisnak, hogy Wesselényit fogja ajánlani a füleki főkapitányi posztra. (uo. 92.) 1635 és 1646 között Wesselényi Ferenc apósának: magyarbéli Bosnyák Tamásnak (†1634) utódjaként rendes füleki főkapitány (1635. febr. 24. Utasítás Wesselényi ré-

szére tisztségéről. MOL E 199. 6. cs. III/6. No. 7., kinevezése: ÖStA KA Best. No. 1500. Levelei az időszakból: MERÉNYI 1893.), majd fiának: Wesselényi Ádámnak 1646. febr. 12-i kinevezése után 1654-ig biztosan ő helyette az ideiglenesen megbízott főkapitány. (*administrator praesidii Filekiensis*) (ÖStA KA Best. No. 1500. Érdekes, hogy Wesselényi Ferencet egy adománylevélben 1646. febr. 18-án is rendes füleki főkapitányként említik: MOL A 57. 9. köt. 692. Még 1653. júl. 29-én és 1654. dec. 18-án is a füleki főkapitányi tiszt adminisztrátoraként szerepel. BOTKA 1988. 265. MOL A 57. 13. köt. 505–507. 1655. máj. 13-án Wesselényi Ádám már aktív füleki főkapitány: ILLÉSY 1897. 33.) 1638 nyarán Pálffy István bányavidéki főkapitány fegyelmi vétségek miatt átmenetileg ugyan felmenti Wesselényi Ferencet füleki főkapitányi posztjáról, ám az Udvari Haditanács augusztus közepén visszahelyezi tisztébe. (BÁRTFAI-SZABÓ 1910. 206–208. VÁRKONYI 1987. 97–100.) Wesselényi Ádám korai halála (1656. jan. 7., Fülek, ld. újabban JANKOVICS 2007. 12–13.) után, miután 1656. jan. 19-én másik fiát: Wesselényi Lászlót is füleki főkapitánnyá nevezik ki, ismét ő látja el fia nagykorúságáig a füleki főkapitányi tiszteket (MOL E 136. No. 49. f. 382–387. MOL A 14. 2. d. No. 237. és pl. 1657-ből: MOL E 142. Fasc. 3. No. 14.), a várat viszont ténylegesen nem a nádor, hanem Iványi Fekete László alkapitány irányítja. (Végül azonban a szendrői főkapitányi tisztre ígéretet nyerő Wesselényi László helyett 1657 februárjában Koháry lesz a füleki főkapitány.) Közben 1646. februárjától Wesselényi egyúttal Szendrő, Murány és Putnok várának királyi főkapitánya is. (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 295. f. 99.; ÖStA KA Best. No. 1423.) 1646. ápr. 23-án III. Ferdinánd királytól gyermekeivel (Ádámmal és Lászlóval) magyar grófi címet (Murány örökös grófja) kap. (MOL A 57 9. köt. 707–712.) 1646-tól III. Ferdinánd kamarása, szept. 21-én Pozsonyban az országgyűlésen leteszi esküjét (ÖStA HHStA OMeA SR Eidbücher Kart. 19. Bd. 1. p. 195. és ÖStA HHStA OKäA Reihe F, C 2 p. 8. és p. 28., valamint ÖStA HHStA OMeA SR Schachtel 184. No. 83. f. 2.) 1647 és 1655 között felsőmagyarországi végvidéki és kerületi főkapitány. 1655. szept. 17. és 1656. ápr. 24. (MOL A 14. 2. d. No. 232.) illetve 1663. áprilisa és 1664 között átmenetileg ismét betölti ezt a tiszteket. (PÁLFFY 1997b. 273. Első főkapitányi működésének kezdetéhez: 1647. ápr. 10. az Udvari Haditanács a Magyar Kancelláriának Wesselényi Ferenc, az új felsőmagyarországi főkapitány útjának szervezéséről. MOL A 14. 1. d. No. 134. Az utolsó időszakhoz: 1663. ápr. 30-án Ivanovics Pál püspöknek bejelenti, hogy kénytelen-kelletlen ismét elvállalta a „kassai generálisságot” MOL E 199. 8. cs. IV/4. t. No. 531.) 1655. márc. 15-től haláláig a Magyar Királyság nádora és Pest-Pilis-Solt vármegye főispánja. (1655:1. tc. CJH 1608–1657. 580–583. FALLENBÜCHL 2002, 353. és VÁRKONYI 2007. MOL A 57. 11. köt. 251–252.) 1659. márc. 10-én Gömör vármegye főispánjává is kinevezi az uralkodó. (MOL A 57. 12. köt. 166–167.) 1666–1667-ben a vasvári béke miatti általános elégedetlenség nyomán titkos szervezkedést indít a magyar rendek mozgásterének növelésére, ám mozgalma kibontakozását és gyors felszámolását már nem éri meg. ♦ 1646. febr. 18-án III. Ferdinánd királytól adományként királyi joggal elnyeri a Gömör megyei Murány várát és annak teljes uradalmát. (MOL A 57. 9. köt. 692–694.) Katolikus. Deák Farkas szerint már apja is katolikus. (DEÁK 1878. 48.) Pauler Gyula szerint viszont csak fiatalon: 1623-ban katolizál. (PAULER 1876. 1. köt. 25.)

Woxith ld. Voxith

Zákány [István] – Zakan

- özvegye mint alperes (1658) 47
- néhai (1658) 47
- Szalóki Mihály kezességén szabadult a török rabságból (1658) 47
- egy nógrádszakáli embertől kölcsönt vett fel (1658) 47

Vezetéke a Somogy megyei Zákány mezőváros nevéből eredhet. Minden bizonytalansággal nincs köze a Borsod megyében birtokos ónodi Zákány nemesi családhoz. ♦ 1644. aug. 10. körül szécsényi lovaskatonaként vesz részt Budai Bornemisza Bolgár Pál elfogásában. (JAKUS 1987b. 33.) Szerepel a neve egy 1656 előtti keltezetlen jegyzékben is, amely a szécsényi vitézek egyik zsákmányának felosztásáról szól. (MOL X 7824. No. 12403. – C 1275 d.)

Zákány [Istvánné] – Zakanné

- alperes (1658) 47
- Zákány István özvegye (1658) 47

Závodi István – Zavodi Istvan

- megegyezése a seregszék előtt (1660) 75

(†1678 után) Vezetéke valószínűleg a Nógrád vármegye losonci járásban található Újfalunak (Zavoda/Zavad, SK) a szlovákot követő régi magyar nevéből ered. 1665. aug. 11-én egy több várból (Füle, Korpona, Ónod, Szendrő) verbuválódott nagy portyázó csapat tagjaként a kiskunsági Szabadszálláson hatalmaskodik. Ekkor valószínűleg Füleken vagy Korponán szolgált. (BÁNKÚTI 2000. 157.) 1666. szept. 30-án Závodi István már lévai katonaként társaival ökröket és lovakat hajt el a Heves megyei Alattyánból, ám a parasztvármegye jászkiséri tagjai Tiszakürtnél megzavarják. (GYÁRFÁS 1885. 307–308.) 1667. ápr. 21-én Pest-Pilis-Solt vármegye Battik Péter alispán panaszára határozatot hoz, hogy Závodi István (st) közönséges lator elfogásáról írnak mind Besztercebánya városnak mind Radvánszky Györgynek. 1667. máj. 26-án az alispán kérésére elhatározzák, hogy Závodi István (st) elfogása ügyében írnak a zólyomi alispánnak. (BOROSY 1984. No. 1111. 1126.) A megfogalmazás nem egyértelmű, de úgy tűnik, hogy mindkét esetben már megvalósult cselekményről (*de incaptivatione / occasione incaptivationis*) van szó. 1674. szept. 18–19-én Závodi István szintén lévai katonaként szerepel Pest-Pilis-Solt vármegyének a legtöbbet hatalmaskodó végvári vitézeiről összeállított feketelistáján. (BOROSY 1984. No. 1694.) 1676. szept. 6-án a két csapatban érkező mintegy nyolcvan portyázó végvári katona egyikeként Kecskeméten jár. (IVÁNYOSI-SZABÓ 2008. 1. köt. 488. 491.) 1678. márc. 7-én egy nagy portyázó csapat élén Závodi István szintén Kecskeméten hatalmaskodik, majd pünkösd másnapján ismét, de akkor a város felkel ellenük, és elűzi őket. (uo. 529. 549.) 1678. szept. 11-én Závodi István és Kalmár János lévai katonák elhajtják Kecskemétről a gyöngyösi Czóke Lukács 57 lovát. (uo. 542. Hibás „Zavochi István” olvasat.)

Zeke Mihály – Zeke Mihali/Mihalj

- Nezir Csorbasia egri törökkel való ügyét a seregszék megvizsgálja (1659) 55
- domoszlói lakos (1659) 55

Zombori Benedek – *Zombori Benedek*

- a szécsényi seregszék belső tagja (1659–1660) **62, 64, 74, 76, 80–82, 88–89**
- szécsényi vásárbíróvá választása (1659) **61**
- szécsényi vásárbíró (1659–1660) **62, 64, 74, 76, 80–82, 88–89**
- Rédei Mátyás nyilatkozatának tanúja (1660) **81**

Vezetékeve talán a Nógrád megye kékkői járásában található Zobor (Zombor, SK) régi névalakjából ered, de számos más helynév is szóba jöhet. Talán rokona az 1650. jún. 30-án szécsényi lovaskatonaként említett Zombori István (MOL P 287. Ser. I. Fasc. A. No. 193.), és lehetséges, hogy köze van ahhoz a Zombori Jánoshoz is, aki 1674. szept. 18–19-füleki katonaként szerepel Pest-Pilis-Solt vármegyének a legtöbbit hatalmaskodó végvári vitézekről összeállított feketelistáján. (BOROSY 1984. No. 1694.) ♦ Zombori Benedek 1644. aug. 10. körül szécsényi lovaskatonaként vesz részt Budai Bornemisza Bolgár Pál elfogásában. (JAKUS 1987b. 33.)

Zsuzsanna – *Suska*

- férje örökségéről a seregszék rendelkezik (1658) **52**
- Véglesi János özvegye (1658) **52**

Helynévmutató

Előljáróban. Jelen helynévmutató nem az egész könyv, hanem csak a seregszéki jegyzőkönyv és a függelékként közölt seregszéki ítéletlevél mutatója, amelybe mind a településneveket, mind a vármegyék neveit, mind az említett tájegységeket felvettük. A hosszú kötőjel bal oldalán a személynévmutatóhoz hasonlóan a helynevek modernizált alapja szerepel. A helynevek más nyelvű (szlovák, német, román) alakjait, a seregszéki jegyzőkönyvben szereplő egykorú, előtag nélküli helynévalakokat illetve helynévváltozatokat utaló formájában vettük fel. A ma határainkon kívül található helységek esetében ezután dőlt zárójelben megadtuk a mai településnevet, az adott ország államnyelvén, és az ország nevét. Szintén dőlt zárójelben tüntettük fel az azóta elpusztult, vagy más településbe olvasztott falvak mai elhelyezkedését is. Ha a forrás megadja, hogy egy hely mely vármegyében helyezkedik el, akkor ez közvetlenül a modern név vagy a dőlt zárójel után szerepel, kerek zárójelben. Ha nem adja meg, szögletes zárójelben az általunk rögzített megyenév a következő elem, amelynek megállapítására Engel Pálnak a középkor végére vonatkozó adatbázisát használtuk. Ez nem vármegyenév, nem is lehet az, hiszen a középkori vármegyerendszer a kora újkorban átalakult (vármegyék egyesültek, a kiváltságos területek megszűntek) hanem területmegjelölés. Ebben Szakály Ferenc világos distinkcióját követjük, aki megkülönböztette egymástól a vármegyét mint igazgatási egységeket, és a megyét mint területi fogalmakat. (Egykorú forrásaink azonban a „vármegye/comitatus” szót természetesen földrajzi értelemben is használják.) Ha a seregszéki jegyzőkönyv területi behatárolása nem egyezik a ténnyel (mint például a Csongrád vármegyeinek mondott Kecskemét és Nagykőrös esetében), megadjuk a saját meghatározásunkat is.

A hosszú kötőjel jobb oldalán a helynévnek a forrásban szereplő alakjait találjuk. dőlt betűvel, előbb a főnéviek, majd a melléknéviek. Utóbbiakat, mindig az adj. (*adjectivum* = melléknév) rövidítéssel vezetjük be. Ha a latin melléknévi az eredetiben ragozott volt, mindig alanyesetbe tettük. Az egyes névváltozatokat vessző választja el egymástól. A névalakok után kerek zárójelben tüntettük fel a településnek a forrásban szereplő egykorú magyar vagy latin településtípus-megjelölését. (pl. város, praedium) Minden sor végén, vastagítva azon seregszéki ülések sorszáma szerepel, amelyeken a helynevet említették.

A, Á

Acsa [Pest m – a középkorban még Nógrád] – *Acsa*, adj. *Acsai* **23, 47**

Ajnács ld. Ajnácskő

Ajnácskő /ma: Hajnáčka, Szlovákia/ [Gömör m]– *Ainas* **49**

Árokszállás ld. Jászárokszállás

B

Bagamér [Bihar m] – *Bagamer* **36**

Balassagyarmat [Nógrád m] – *Giarmat*, *Gyarmat* adj. *Giarmati*, *Gyarmathi*,
Gyarmathj, *Gjarmati* **F, 16, 54, 96**

Banská Bystrica ld. Besztercebánya

Bányavidék /tájegység/ – adj. *Ante Montanus* **F**

Bars vármegye – *Bars* **43**

Bátony ld. Nagybátony

Berény ld. Jászberény

Beszterce ld. Besztercebánya

Besztercebánya /ma: Banská Bystrica, Szlovákia/ [Zólyom m] – *Besztercse* **74**

Bogyiszló [Tolna m] – *Bogiozlo*, *Bogizlo* (falu) **67**

Borosjenő /ma: Ineu, Románia/ [Zaránd m] – adj. *Bőrös Jenej* **98**

Buda [Pilis m] – adj. *Budai* **14**

Buják [Nógrád m] – *Buiak*, adj. *Bujákj* **F, 26, 54**

Cs

Csanád ld. Érsekcsanád

Cserhátsurány – *Surán* (falu) **F**

Csóri /ma: elpusztult falu Cserhátsurány és Herencsény között/ [Nógrád m] – *Csori* **50**

Csongrád vármegye – *Csongrad* vármegye **3**

D

Dab [Solt m] – *Dob* **76**

Domoszló [Heves m] – *Domoszlo*, adj. *Domoszloi* **55**

Drégelypalánk [Hont m] – *Palank*, adj. *Drégely Palánkj*, *Palanki* **F, 16, 42, 54, 75**

Duna /folyó/ – *Duna* **14**

Dunapataj [Solt m] – adj. *Patai*, *Pataj* **51**

Dunavecse [Solt m] – *Vecse* **24**

Dunáninnen /tájegység/ – *Dunán Innen*, *partes Cis Danubianae* **F**

E, É

Ecseg [Nógrád m] – *Ecsek* **56**

Eger [Heves m] – *Eger* (vár) adj. *Egri* **50, 54–55, 58, 62**

Érsekcsanád [Bodrog m] – *Csanad* **63**

Érsekvadkert [Nógrád m] – *Wadkert* **F**

Érsekújvár /ma: Nové Zámky, Szlovákia/ [Nyitra m] – *Uy Wár* adj. *Uyvari-ensis, Uyvariensis, Ersek Ujvari, Uyvari, Ujvari, Uywárj* **F, 16, 42, 54, 86, 98**

F

Filakovo ld. *Fülek*

Fülek /ma: Filakovo, Szlovákia/ [Nógrád m] – *Fülek*, adj. *Fileki, Filekj, Fileky, Füleki, Fúlekj, Füleki, Fúlekj, Fúlekj* **F, 12, 42, 51, 54, 56, 62, 96**

G, Gy

Galgaguta [Nógrád m] – adj. *Gutaj* **52**

Garamsolymos (Bars vm) – *Solimos* (falu) **43**

Guta ld. *Galgaguta*

Gyarmat ld. *Balassagyarmat*

Gyöngyös [Heves m] – *Giöngiös, Gyöngiös, Gyöngjes* (oppidum, város) adj. *Giöngiössi, Gyöngiösj* **11, 12, 31, 49, 70**

Gyöngyöspata [Heves m] – *Pata*, adj. *Patai* **11, 52–53**

Gyöngyöstarján [Heves m]– adj. *Gyöngiös Tariani, Tarjani* **12**

H

Hajnáčka ld. *Ajnácskő*

Halas ld. *Kiskunhalas*

Hartyán [Nógrád m] – *Hartyan* **77**

Hatvan [Heves m] – *Hatvan*, adj. *Hatvani/Hatvanyi* **F, 12, 19, 87**

Herencsény [Nógrád m] – adj. *Herencseni* **29**

Héhalom [Nógrád m] – *Hihalma* **46**

Heves és Külső-Szolnok vármegye – *Heves és Külső Szolnok vármegye* **F**

Híhalom ld. *Héhalom*

Hollókő [Nógrád m] – *Hollokő, Holló kő* adj. *Hollokői, Holloki* [!] **F, 26**

Hont vármegye – *Honth vármegye* adj. *Honthensis* **F, 43**

Hornján (Nyitra vm) – *Hornia* (falu) **43**

Hort [Heves m] – *Hort* **19, 87**

I

Ineu ld. Borosjenő

Ipolyhát /tájegység/ – *Ipolj hat* **27**

Ipolynyitra /ma: Nitra nad Ipľom, Szlovákia/ [Nógrád m] – adj. *Nagi Nitraj* **73**

J

Jankó ld. Jánoshalma

Jánoshalma [Bodrog m] – *Jankoi* adj. **42**

Jászárokszállás [Jászság] – *Arok szallas* adj. *Arok szállasi* **38**

Jászberény – adj. *birini, birimi* [!] **34**

K

Kalocsa [Solt m] – adj. *Kalocsaj* **63**

Karancsság [Nógrád m] – *Sag* **73**

Karpfen ld. Korpona

Kartal (Pest vm) – *Kartaly* (praedium) **F**

Kecskemét (Csongrád vm) [Pest vm] – *Keczkemet, Kecskemet* (város) **3, 61**

Kiskunhalas [Solt m] – *Halas* adj. *Halasi* **71**

Kiskürtös [Nógrád m] – *Kis Kűrtös* **85**

Korpona /ma: Krupina, Szlovákia/ [Zólyom m] – *Korpona* (város) **F**

Kőrös ld. Nagykőrös

Krupina ld. Korpona

M

Murán ld. Murány

Murány /ma: Murán, Szlovákia/ [Gömör m] – *Muranj* **3**

N, Ny

Nagybátony [Nógrád m] – *Batoni* **19**

Nagykőrös (Csongrád vm) [Pest m] – *Kőrös* (város) **3**

Nagynyitra ld. Ipolynyitra

Nagypöstény /ma: Pösténypuszta, Szécsény része/ (Nógrád m) – adj.

Nadgj Pösteni, Pösteni **27, 74**

Nagyszuha ld. Suha

Nagyvárad /ma: Oradea, Románia/ [Bihar m] – *Varad* (arx) **36**

Neusohl ld. Besztercebánya

Nitra nad Ipľom ld. Ipolynyitra

Nógrád [Nógrád m] – *Nograd* adj. *Nogradi, Nográdj* **F, 16, 42**

Nógrád vármegye – *Nograd, Nográd, Nógrád* vármegye adj. *Neogradiensis* **F, 3, 5, 6, 8, 38, 42, 54, 56, 74, 94**
Nógrádsípek [Nógrád m] – adj. *Sipeki* **12**
Nógrádszakál [Nógrád m] – adj. *Szakali* **47**
Nové Zámky ld. Érsekújvár
Nyitra vármegye – *Nitra* vármegye **43**

Ó, Ö

Ónod [Borsod m] – *Onod* **96**
Ópusztaszer (Csongrád vm) – *Pusztaszer* (föld) **3**
Óvár [Nógrád m] – *Ovar* **19**
Örs ld. Tarnaörs

P

Palánk ld. Drégelypalánk
Páztó [Heves m] – adj. *Pasztói* **9, 10**
Pata ld. Gyöngyöspata
Pataj ld. Dunapataj
Pest megye / földrajzi megjelölés/ – *comitatus Pestiensis* **F**
Pest-Pilis-Solt vármegye / igazgatási egység/ – *Pest, Pilis et Solt uniti comitatus; Pest, Pilis, Solt/ Pest Pilis és Solt vármegye* **F, 11, 54**
Pöstény ld. Nagypöstény
Pusztaszer ld. Ópusztaszer

R

Rimóc [Nógrád m] – *Rimocz* **46**
Romhány [Nógrád m] – *Romhanfalva* (pagus) **16**
Romhányfalva ld. Romhány

S, Sz

Ság ld. Karancsság
Sárköz / tájegység/ – *Sáárköz* **16**
Sípek ld. Nógrádsípek
Solt [Solt m] – *Solt* **24**
Solymos ld. Garamsolymos
Surány ld. Cserhátsurány
Svätý Anton ld. Szentantal
Szécsény (Nógrád m) – *Szeccsen, Szécsén, Szecseni*, adj. *Szecseniensis, Szecheniensis, Szecseni, Szecsen, Szecsenij, Szeczen, Szécsény, Szécsényi* (város, praesidium/vár) **F, 1-98**

Szeged [Csongrád m] – adj. *Szeged, Szegedy, Szegedj* **57, 60**
Szendrő [Borsod m] – adj. *Szendrei* **91**
Szent Antal /ma: Svätý Anton, Szlovákia/ [Hont m] – *Szent Antal* **47**
Szolnok [Külső-Szolnok m] – *Szolnok* adj. *Szolnoki* (vár) **34, 67, 91**
Szuha /ma: Veľká Suchá, Szlovákia/ [Kishont m] – *Szuha* **91**

T

Tápé [Csongrád m] – *Tape*, adj. *Tapei* **27**
Tar (Heves vm) – *Tar* **92**
Tarnaörs [Heves m] – adj. *Eörsi* **5**
Tass [Solt m] – *Tas* **20**
Terany ld. Terény
Terény /ma: Dolné/Horné Terany, Szlovákia/ (Hont vm) – *Terjen* (possessio) **43**
Terjén ld. Terény
Tiszovnyik /ma: Dolný/Horný Tisovník, Szlovákia/ (Nógrád vm) – *Tiszonik*, adj. *Tiszoniki* **56**
Tömörkény (Csongrád vm) – *Tömörkenj* (puszta) **3**

Ú

Újvár ld. Érsekújvár

V

Vadkert ld. Érsekvadkert
Vác [Pest m] – *Vác* adj. *Vaci, Vaczi, Wáczi* **F, 42**
Várad ld. Nagyvárad
Vecse – ld. Dunavecse
Veľká Suchá ld. Szuha
Visznek [Heves m] – *Visznek* **19**

Z

Zólyom vármegye – *Zolyom vármegye* **F**

Tárgymutató

Előljáróban: Jelen tárgymutató nem a teljes kötet, hanem csak a seregszéki jegyzőkönyv és a hozzá csatlakozó függelék mutatója, amely elsősorban a jogtörténet és művelődéstörténet szempontjait veszi figyelembe. Tartalmát ennek megfelelően nem egyszerű betűrendben helyeztük el, hanem tematikus csoportokban. A beosztás néhány esetben önkényesnek tűnhet, ám a téma szerinti célzott keresést véleményünk szerint nagyban megkönnyíti. A tizenhét tematikus csoport a következő: I. Foglalkozásnevek (csak a nem személynéviak), II. Népnevek (jelzőként is), III. Rokonsági és szomszédsági megjelölések, IV. Alárendeltségi viszonyok. V. Ingatlanok, helymegjelölések, VI. Várokra vonatkozó adatok. VII. Királyi katonai és katonai igazságszolgáltatási tisztségek, testületek, VIII. Egyéb tisztségek. IX. Magánjogi és perjogi fogalmak, X. Büntetőjogi fogalmak, XI. Büntetési nemek, XII. Irattípusok és kellékeik. XIII. Végvári élettel és rabtartással kapcsolatos fogalmak, XIV. Állatok, növények, élelmiszerek, XV. Használati tárgyak, XVI. Mértékegységek, pénznemek, XVII. Ünnepek. Az egyes címeken belül betűrendben szerepelnek a tételek. Az adatoktól jobbra – ahogy a többi mutatónál is – vastagított számmal a seregszéki ülés sorszámát találjuk. További megjegyzések: Az ingatlanok és helymegjelölések esetében csak a házaknál tüntettük fel a településneveket. A településtípusoknak csak a konkrét említéseire hivatkoztunk. A várak esetében azonban minden olyan adatot felvettünk, amely a várra, vagy katonáira vonatkozik. Ha egy, a forrásban említett településen volt vár, de a katonai funkcióról nem esett szó, akkor innen kimaradt. (A helynevek térképén azonban ezek is várként szerepelnek.) Ha egy tárgy vagy fogalom a szövegben latinul, vagy latinul is (esetleg régies magyar kifejezéssel) szerepelt, akkor kerek zárójelben a latin megfelelőt is feltüntettük. A tisztségeket és jogi fogalmakat feltáró csoportok (VII–XII.) adatainál akkor is feltüntettük a szavak vagy kifejezések latin megfelelőjét, ha azok a forrásban nem szerepeltek, mert így akartuk egyértelművé tenni a fogalmakat. Néhány kivételes esetben egyéb fogalmakkal is így jártunk el, ha a puszta magyar kifejezés nem tűnt elégnek. Mivel a jogforrásokat, illetve a seregszéki ülések néhány alapfogalmát (perfelvétel, felperes, alperes etc.) külön táblázattal tártuk fel, ezek feltüntetésétől eltekintettünk. Végül meg kell említenünk, hogy a jogi adatok kigyűjtésénél és rendszerezésénél erősen támaszkodtunk Béli Gábor színvonalas jogtörténeti összefoglalására.

I. Foglalkozásnevek (csak a nem személynévek)

ács 90
borbély (?) 32
csizmadia 27
gulyás 33
juhász 34, 53
kőműves 74
pintér F
szócs 83
kőműves 74
ménespásztor 3
mészáros 73

II. Népnevek (jelzőként is)

rác [ortodox délszláv] 9, 14, 74
tót [szlovák] 29
török/pogány 12, 13, 16, 19, 22–24, 27, 29, 42, 46–47, 49, 55, 57, 61, 71, 91, 96, 98, F
zsidó 75

III. Rokonsági és szomszédsági megjelölések

anya 35, 45, 52, 55
apa 53, F
após, ipa 22
árva 35, 52, 75, 82, 88, 97
atyafi (agnatus/cognatus) 17, 19, 47, 49, 52, 75, 82, 91
bátyja vkinek 50, 55, 82, F
feleség (consors) 5, 7–9, 15, 19–20, 27, 31, 35, 40, 44, 46–47, 51, 52, 56, 58, 69–70, 75, 82, 90, 92, 97
férj 35, 52, 82, 88, 92–93
fia vkinek (filius) 14, 18, 35, 44, 56, 74, 84
gyermek 32, 35, 98
húga vkinek 47
leánya vkinek 20, 35, 41, 44, 46, 52
„maradék” 79
nagybátyja vkinek 82
öccse vkinek 46, 49
unokahúga vkinek 82
özvegy 1, 6, 20–21, 33, 35, 40–41, 47, 52, 60, 74–75, 88

sógor **19, 31, 75, 93**
szomszéd **17, 27, F**

IV. Alárendeltségi viszonyok

földesúr, földbirtokos (dominus terrestris, possessor) **3, 9, 11, 23, 27, 29, 39, 46, 52, 63, 76, 86, 91**
jobbágy, parasztember, gazda (jobbaggio) **3, 9, 12, 23, 26, 39, 43, 46–48, 52, 55, 63, 76, 86, 91, 93–94**
szolgáló, cseléd, inas **12, 32, F**

V. Ingatlanok, helymegjelölések

falu (possessio) **43, 67, 74, 92, F**

föld (terra)

- bérelt **3**
- [területtípus] **3**
- vitatott ~ **27**

határ **3, 12, 43**

ház (domus)

- Borbély Tamás szécsényi háza **81**
- Bussai Tót Antal szécsényi háza **42**
- Géczi Gábor szécsényi háza **18, 33, 34, 37, 71**
- a Jambrik-család szécsényi háza **52**
- Faragó György szécsényi háza **59–60**
- Kajdi János szécsényi háza **2, 11, 19–20, 21, 27, 35, 44, 47, 50, 52, 56–58, 60–62, 67–68, 70, 78, 85, 87–95**
- Koháry István „palotája” a szécsényi belső várban) **3, 9, 23, 25, 28– 29, 36, 53, 96**
- Kőszegi István szécsényi faháza **90**
- Liptay István szécsényi háza **4–5, 8, 10, 14–15, 22, 24, 26, 30, 32, 40–41, 43, 49, 55, 65**
- Kis János háza a szécsényi belső várban **2**
- Kis Mihály/Verebélyi Jakabné szécsényi háza **80**
- Nagy Ilona szécsényi háza **33**
- Nyikon Pál szécsényi háza **75**
- Olasz Pál szécsényi háza **19, 38, 39**
- Szadai Erzsébet szécsényi háza **7**
- Szabó András szécsényi háza **54**
- Szabó András és Mészáros András háza a szécsényi külső várban **2**
- Vas János szécsényi háza **88, 97**
- egy egri rab gazdájának háza **54**

- Szabó Péter gyöngyösi háza **31, 75**
- a garamsolymosi bíró háza **43**
- tari ház **93**
- eladása adósság miatt **54**
- építése **31, 75, 81**
- felbecslése **59-60**
- felemelése **90**
- felgyújtása **21, 86**
- feltörése **39**
- kéménye, kürtője **90**
- összedőlése **90**
- vásárlása **31**
- híd **14**
- kert **43, 79, 84, F**
- major **25**
- méhhely **31, 75**
- mező **34, 42-43, 62**
- mezőváros (oppidum, város) **3, 11-12, 31, 49**
- országút **43**
- puszta (praedium) **3, F**
- piac (publicum forum) **27**
- rét (pratium) **25**
 - eladása **60**
 - irtvány~
 - bérlése **46**
- szállás **3**
- telek (fundus) **31, 80**
 - tulajdonosa (dominus fundi) **27**
- utca **25, 92**
- város **F**

VI. Várakra vonatkozó adatok

- vár, végház [keresztény] (praesidium, arx) **16, 42, 62**
 - ajnácskői **49**
 - gácsi **27**
 - bujáki **26, 54, F**
 - drégelypalánki **16, 42, 54, 75, F**
 - érsekújvári **16, 42, 54, 86, 98, F**
 - füleki **12, 42, 51, 54, 56, 62, 96, F**
 - gyarmati **16, 54, 96 F**
 - hollókői **26, F**

- nógrádi 16, 42, F
- ónodi 91, 96
- szécsényi 1-98, F
 - német/belső vár (belső praesidium) 1-2, 5-6, 12-13, 16, 28, 83-84, 92, 94
 - kapu (fores)
 - főkapu 5, 8, 12, 14, 25, 38, 40, 65-66, 74, 84, 94, 96
 - kis kapu 13
 - kőfal „kőpalánk” 74
 - kút
 - kőből való újjáépítése 98
 - külső vár (külső praesidium) 2, 8, 20, 84, 92
 - torony 13
- váradi 36
- vár, végház [török]
 - borosjenői 98
 - egri 50, 54-55, 58, 62
 - hatvani F, 12, 87
 - palánk
 - tapasztása 19
 - váci 42, F

VII. Királyi katonai és katonai igazságszolgáltatási tisztségek, testületek

- alkapitány (vicecapitaneus)
 - bujáki 54
 - drégelypalánki 54, F
 - füleki 42, 54, F
 - gyarmati 54, F
 - szécsényi 4-5, 8, 10, 12, 14-15, 20, 22, 24, 26, 30, 32, 40, 42, 49, 54, 64-65, 74, 76, 82, 84, 86, 89, 91-92, 97-98
- főkapitány (generalis)
 - érsekújvári és bányavidéki 15-16, 37, 42, 46, 54, 62, F
- gyalogvajda (certorum militum pedestrium dux/ductor)
 - gyarmati F
 - hollókői 26
 - szécsényi 20, 31, 33, 46, 64, 68, 70, 75-76, 92, F
- gyaloghadnagy ld. gyalogvajda
- hadiszék (sedes bellica)
 - érsekújvári 98
- hadnagy (certorum militum equestrium dux/ductor)
 - füleki 54, F
 - nógrádi F

- szécsényi **37, 73, 92-93, F**
- szécsényi ~á avatás **73**
- hadszertáros (Zeugwart)
 - szécsényi
 - felesége **10**
- hajdú **85**
- helyettes kapitány (substitutus capitaneus) **18-19, 21, 33, 46, 60, 67-68, 70-71, 78, 81, 88-89, 94-95**
- kapitány (supremus capitaneus)
 - füleki **42, 62**
 - nógrádi **42**
 - szécsényi **1, 3-5, 11-15, 27, 37, 42, 53-54, 62, 66, 73-74, 83, 89, 91, 95-96, F**
- kapus hajdú
 - szécsényi **13**
- katona ld. végvári katona
- lovashadnagy ld. hadnagy
- német tisztek
 - szécsényi **F**
- porkoláb (castellanus)
 - szécsényi **33, 61, 64, 66, 80, 82, 88**
- sereg (praesidium)
 - füleki **12**
 - gyarmati **F**
 - szécsényi **12, 96**
- seregbíró (judex bellicus)
 - drégelypalánki seregbíró **F**
 - szécsényi **2, 6-7, 11, 19-21, 27, 35, 38, 40, 44, 46-47, 50, 52, 54, 56-58, 60-62, 66-67-68, 70, 73, 78, 85, 87-95, F**
- seregszéki ülnök (juratus assessor bellicus)
 - szécsényi **F**
- seregjegyző (juratus notarius praesidii)
 - szécsényi [= seregbíró] **1, 92**
- strázsamester (excubiarum magister)
 - bujádi **F**
 - füleki **12**
 - szécsényi **61, 80, 84-85, 92, 96**
- század (compania)
 - szécsényi
 - lovas ~„had” **86**
- „szolga” [beosztott lovaskatona] **13, 74, 77**
- tömlöctartó (carceriarius)
 - szécsényi **89**

- eskütétele 17
- választása 95
- leváltása 96-98
- törvénybírák/törvénytevő/törvénybeli bírák (judices)
 - drégelypalánki 54
 - szécsényi 1-16, 18-30, 32-44, 46-47, 49-62, 64-71, 73-76, 78, 80-98, F
- ügyvéd (procurator) 3, 5, 8, 10-12, 15, 18, 23, 36, 38-40, 43, 52, 65-66, 68, 74, 78, 80, 84, 91-94, 98, F
- vásárbíró (judex fori/ judex forensis)
 - szécsényi 2-3, 5, 8, 27, 61-62, 64, 74, 76, 80-82, 84, 88-89, 92-93
 - választása 4, 25, 45, 61
- végvári katona (miles praesidiarius) 16, 19
 - érsekújvári 86
 - hollókői 26
 - gyalogos katona, hajdú (miles praesidiarius pedestris ordinis) 26
 - szécsényi 3, 5, 9, 15, 20, 27, 53, 84, 88, 91-92, F
 - gyalogos katona, hajdú (miles praesidiarius pedestris ordinis) 8, 46, 58
 - lovaskatona (miles praesidiarius equestris ordinis) 5, 14, 86, 92
 - „iratos katona” (miles stipendiarius) 56, 74, 92
 - „szabad legény” 15

VIII. Egyéb tisztségek

- aga 62
- bég
 - hatvani 19
 - váci F
- beglerbég F
- bíró (judex)
 - falusbíró
 - garamsolymosi 43
 - herencsényi 29
 - horti 19
 - ipolynyitrai 73
 - tarnaörsi 5
 - mezővárosi
 - gyöngyösi 12
 - gyöngyöstarjáni 12
- alispán (vicecomes)
 - Hont vármegye ~ja F
 - Nógrád vármegye ~ja 3, F
 - Pest-Pilis-Solt vármegye ~ja 11, 54, F

érsek (archiepiscopus)
 – kalocsai **63**
 esküdt
 – falu esküdtje
 – hartyáni **77**
 helyettes alispán (substitutus vicecomes)
 – Nógrád vármegye ~ ja **54**
 király (caesarea regiaeque maiestas, őfelsége) **1, 3, 5, 8–9, 12, 14–16, 20, 26–27, 31, 38, 42, 53–54, 56, 74, 84, 88, 91–92, 94, F**
 nádor (palatinus) [egyben a kunok bírása] **3, 39, 91**
 „pasa”
 – váci **98**
 plébános (plebanus)
 – pásztói **9–10**
 szolgabíró (judex nobilium)
 – Heves vármegye ~ja **F**
 – Nógrád vármegye ~ ja **F**
 – Pest-Pilis-Solt vármegye ~ja **F**
 tiszttartó (curator bonorum) **20**
 ülnök (juratos assessor) [vármegyei]
 – Nógrád vármegye ~a **54, F**
 – Pest-Pilis-Solt vármegye ~a **54**
 – Zólyom vármegye ~a **F**
 városhadnagy (dux)
 – gyöngyösi **31**
 vezír ld. beglerbég

IX. Magánjogi és perjogi fogalmak

adósság (debitum) **19, 36, 44, 47, 54, 56–58, 60–62, 73, 88, 91–92**
 ajándékozás (muneratio) **79, 96**
 bérlet (arendatio) **3, 46**
 bizonyíték (documentum) **3, 9, 88**
 bírság (convinctio, mulcta, poena) **5, 18, 23, 25, 65, 84, 92, 94, 96**
 csere (concambium) **2**
 elégtétel (satisfactio) **11, 20, 38, 43, 51, 57, 80, 82, F**
 elsőrendű alperes (principalior in causam attractus) **78**
 érdekelt (interessatus) **11–12, 16, 55, 73**
 eskü (juramentum) **4, 14, 17, 20, 44, 48, 52, 56, 61, 73–75, 82, 88, 94**
 – tisztító ~ (purga) **12, 32, 46, 74, 96**
 fellebbezés **98**
 felmentés (absolutio) **23, 32, 47, 50, 56, 62, 76, 86, 91, 93–94, F**

gyám (tutor) 82, 97

határidő

– egy havi (bis quindena) 13–14, 16, 27, 49, 61–62, 88

– kétheti (quindena) 3, 18–19, 38, 42, 46–47, 52, 56, 66, 70, 73–75, 78, 80, 84, 94, 96–97

hátralék (restantia) 73

hitel (creditum) ld. kölcsön

hivatali utasítás (instructio) 96

idézés (citatio) 19, 53

intés (admonitio) 1–3, 7, 33, 62, 68, 90–91

jogosulatlan kereset (indebita actio/vexatio) 10, 14–15, 27, 92

jogvita (controversia) 1, 6–7, 26, 44, 69–70, 75–76, 89, 92–93

jószág (bona) 80, 91

– ősi (bona avitica) 88

– szerzett (bona adquisita) 88

kár (damnum) 25, 43, 81

kártérítés (refusio damni) ld. elégtétel

kezesség (fidejussio) 3, 11, 18–19, 61, 73

kifogás (exceptio) 5, 8, 23, 65, 84, 92, 94

kézbeadás (stipulatio) 1, 6–7, 15, 75, 90

kikiáltás (proclamatio) 3, 5, 8, 15, 18, 25, 38, 40, 62, 65–66, 68, 70, 74, 78, 80, 84, 92, 94

kölcsön (mutuum) 11, 97

kötés (vinculum) 1, 6, 20, 27, 33, 69–70, 75,

követelés (praetensio) 11–12, 20, 36, 43, 44, 47, 49–50, 62, 75, 96

makacsság (contumacia) 5, 15, 18, 65–66, 78, 80, 84, 92, 94

megegyezés (concordia, compositio) 1, 3, 6–7, 15, 20, 28, 33, 41, 44, 47, 51–52, 62, 68–70, 75, 90–91

megelégtetés ld. elégtétel

meghatalmazás (plenipotencia) 10

munkaszerződés (conductio operis, conventio) 16, 74, 90

osztály (divisio) 52, 97

önbíráskodás (vigilantismus) 36, 68

örökség (haereditas) 35, 44, 52, 56, 75, 82, 88

ősiség (avicitas) 88

panasz (querela, querimonia) 8–11, 40, 74, 84, 92, 94

pénzösszeg (summa) 3, 9, 46

perhalasztás (dilatio causae) 9, 20, 33, 38, 40, 55, 64, 75–76, 82, 93

perköltség (expensa processus) 20

perleszállás (condescensio causae) 8, 29, 40, 92

perletétel (depositio causae) 9, 12

perorvoslat (remedium) 65

perújítás (novum iudicium) 60
 szabályozás, elrendezés (limitatio) 11, 29, 74
 szavazás (votatio) [a törvényszéké]
 - egyhangú (egyenlő/egyhangú vox, communis/egyező consensus, communes voti/suffragii) 2, 5, 13, 42, 46–47, 52–53, 56, 61–62, 64, 73, 75–76, 82–83, 86, 88–89, 92, 96, 98, F
 - egyhangú, egy kivétellel (egy személy híján communes voti/suffragii) 66
 - többségi (potior/superior vox) 13, 28, 46, 52
 tanúvallomás (fassio, attestatio, inquisitio, testimonium) 5, 10, 15–16, 19, 24, 32, 39, 47, 50, 52–53, 56, 66–67, 70, 85, 87–88, 91–92, 94, 98
 távolmaradás (absentia) 60
 tiltakozás (protestatio) 3, 5, 8, 10–12, 15, 27, 31, 36, 39, 46, 62, 66, 68, 72, 74, 78, 81, 91–94, 98, F
 tiltás (prohibitio) 31, 75
 törvényes kor (legitima aetas) 82
 végrehajtás (executio) 3, 10, 12, 43, 52, 64, 66, 70, 74, 78, 80, 86, 92, 94, 96
 vélemény (opinio) 89
 zálogosítás (impignoratio) 35, 60
 zár alá vétel (arestum) 21, 57

X. Büntetőjogi fogalmak

ártatlanság (innocentia) 10, 39
 árulás (proditio) 5, 12, 23
 bűnrészesek (auctores delicti immediati, interessati) 84
 előállítás (juri statutio) 93, 96, F
 esküszegés (transgressio fidei) 87, 96
 fegyelemsértés (contumacia) 25–26, 37, 62
 gonosztevő ld. latorság
 gyanú (suspicio) 23, 32
 gyilkosság (interemptio, homicidium) 18, 39, 52–53, 83, 85, 88, 92–93
 hatalmaskodás (violentia) 3, 14, 27–28, 36, 43, 46–47, 51, 56, 68, 75, 78, 86, 91, 94
 házasságtörés (adulterium) 32
 istenkáromlás (blasphemia) 39, 66, 92
 károkozás (datio damni) 3, 63, 90
 kegyelem (gratia) 15, 37, 86
 latorság (latrocinium, malefactoratus) 5, 13, 25, 28, 39, 53, 74, 92–93
 levelesítés (proscriptio) 18
 lopás (furtum) 5, 13–14, 28, 74, 84, 86
 nyelvváltság (emenda linguae) 7, 10, 14, 30, 40, 70, 75, 92
 önvédelem (defensio) 28, 93, 98
 őrizetbe vétel (arestatio) 92

paráznaság (stuprum consentaneum) 32, 52
rágalmazás (diffamatio) 9–10, 14–15, 20, 40, 70, 92
szidalmazás/szitkozódás (verba illicita) 5–8, 10, 20, 23, 30, 33, 66, 70, 92–94
társtettesek (complices) 78, F
tettenérés (deprehensio in flagranti) 92
törökösség (turcismus) 5, 12, 23, 51–52
vérdíj (homagium) 53

XI. Büntetési nemek

akasztás (suspendium) 13, 28
elevenen eltemetés (inhumatio) 53
felnégyelés (quadripartitio) 53
halálbüntetés (poena mortis) [közelebbről nem meghatározva] 32, 85, 90
hasonbüntetés (poena talionis) 15, 26, 51, 90
hivatalvesztés (officii privatio) 96, 98
karóbahúzás (impalatio) 5, 12, 19
kerékbetörés (rotae contusio) 39
lefejezés (decapitatio) 37, 62, 83
– „méltatlan fővétel” 52
kaloda (cippus) 84
kínzás (tortura) [mint mellékbüntetés] 5
– kézlevágás (amputatio manus) 53
– ló után kötés (post equum ad locum supplicis raptatio) 53
– tüzes fogókkal (adustio seu discertio forcium candentium) 53
pálcázás (poena baculi) 12, 25
száműzés (poena exilii) 46
tömlöcözés (poena carceris) F

XII. Irattípusok és kellékeik

adóslevél ld. kötelezvény
bizonyságlevél (litterae testimoniales, testimonialis) 10–11, 15, 27, 33, 36, 60, 66, 91, F
elismervény (litterae recognitionales) 91
felelet, mentség [az alperesé, írásban] (replica – in scriptis) 1, 5, 14, 32, 42, 52, 54, 97
iratmásolat (par) 18, 38, 43, 46, 78, 92, 97
ítéletlevél (litterae adjudicatoriae) [ld. a bizonyságlevélnél is.] F
keresetlevél (actio – in scriptis) 9, 11, 14, 30, 38, 40, 46, 62, 64, 66, 70, 74, 84, 91–92, 94
kérvény (supplicatio) 39

kezeslevél (litterae fidejussoriae) 18
 kötelezvény (litterae obligatoriae, obligatoria) 11, 21, 54, 56, 73, 91, 95
 meghatalmazás (litterae plenipotenciales) 21, 56
 panaszlevél ld. keresetlevél
 szabályozás (limitatio – in scriptis) 29
 tanúvallatási jelentés (inquisitionis relatoria, litterae inquisitoriae) 91–92, 94
 törvénykezési jegyzőkönyv (protocollum juridicum) 1
 ügyvédvalló levél (litterae procuratoriae) 3, 5, 8, 10–11, 12, 15, 18, 21, 23, 36,
 38–40, 43, 68, 74, 84, 92–94, F
 végrendelet (testamentum) 41, 75

XIII. Végvári élettel és rabtartással kapcsolatos fogalmak

Rabtartás

bilincs 49, 67, 96
 – levágása 34, 50, 56
 elharácsolás 43, F
 hitlevél 56, 91, 95
 kótyavetye 9, 13
 rab 9, 14, 22, 47–49, 62, 80, 96–97, F
 – ajándék ~ szabadulására 19
 – eladása 62, F
 – fő~ 62, F
 – halála 14, 24, 55, 62
 – „hordozása” 29
 – kezesség ~ért 13–14, 22, 33–34, 42, 47, 49, 54–55, 67–71, 87, 95
 – postarab 14, 24, 42, 56, 58
 – szökése 13–14, 34, 42, 50, 58, 67
 – vasas ~ 13, 24, 91, 95
 – verése 96
 – az érsekújváriak török ~ja F
 – a fülekiek török ~ja F
 – a szécsényiek török ~ja 13, 24, 62, 71, 96, 98
 – szécsényi magyar (keresztény) ~ 13, 19, 55, 91
 – az egri törökök magyar ~ja 50, 54–55, 58
 – hatvani törökök magyar ~ja 87
 – a szolnoki törökök magyar ~ja 34, 67, 91
 – a váci törökök magyar ~ja 42, F
 – a törökök magyar (keresztény) ~ja 46, 62, F
 rabos gazda 71, 96
 sarc 13–14, 24, 34, 39, 42, 49, 55–56, 62, 67, 87, 96,

tömlöc (carcer)
- egri **54**
- váci **42**
- megásása **42**
- szécsényi **96**
tömlöctartó (carcerarius)
- szécsényi **89**,
- eskütétele **17**
- választása **95**
- leváltása **96-98**
tömlöcváltság **98**

Végvári élet

borkimérés ld. kocsmáltatás
borosgazda **26**
csata ld. portyázás
csavargás [engedély nélküli eltávozás] (contumacia) **25-26, 37, F**
fegyverszünet (indultum) **F**
fizetés **59**
ganéjhordás **25**
halászat **27**
hírmondás/hírhordozás/hírvitel **12, 16, 29**
- hírmondó ló **12, 29**
járványos betegség **24**
kereskedelem **11, 47-48**
kocsmáltatás (educillatio)
- szécsényi **17**
- bujáki **26**
- hollókői **26**
mezőgazdaság **3, 25, 46, 60**
nyargaló **42**
nyomjárás **12, 29**
portyázás **37, 60, F**
pribék **19**
részegség **30, 68, 92**
szeméthordás **25**
tűz **12, 86**
- tűzkár **25, 81**
vármunka (labor gratuitus) **13**
vásár **27**
verekedés **93**
vitézlő rend **73**

XIV. Állatok, növények, élelmiszerek

abrak **F**
alma **14**
bor **17, 26**
 - óbor **17**
búza **16, 74**
 - aratása **43**
 - dézsma ~ **16**
 - szállítása **13, 16**
csikó **43, 59**
disznó **47-48**
étel **3**
fű
 - kaszálása **46**
gyermekló ld. csikó
juhtúró **75**
kenyér **F**
ló **19-21, 27-28, 43, 52, 57, 60-61, 74-75, 85-86, 92, F**
 - hírmondó ~ **12, 29**
 - méneses ~ **3**
marha [néhány esetben más lábasjószágot is jelenthet] **11, 44, 51, 61, 73, F**
 - vívő ~ **11**
méh
 - ~hely **31, 75**
ménes **3**
must **17**
nyáj **3**
oltvány **84**
ökör **13, 46, 61**
sör **17**
szalonna **74**
széna **35**
szilvafa **43**
tehén **47**
tetű **43**

XV. Használati tárgyak

Ruházati cikkek, textíliák

aba(posztó) **11**
csizma **27, 63**

dolmány 86
kendő 59, 70
ködmön 35
lepedő 59
parasztruha 12
posztó 35
 – szoknyának való ~ 35
saru 63
selyempaplan 96
szórpányva lepedő 63
szűrcsuha 63
zászló 16

Egyéb tárgyak

abroncsfa F
asztal 83
bilincs 34, 49–50, 56, 67, 96
csónak 67
dob 25
épületfa 90
fegyver 42, 86, 93
hordó 46
javak, portéka (bona mobilia) 1, 35, 44, 46, 52, 74–75, 86
kard 86, 93
készpénz (pecunia parata) 21, 44, 52, 75
kulcs 89
láda 38–39, 46
olló 83
patkó
 – török ~ 27
portéka ld. javak
puska 85
szekér 35
vas ld. bilincs
zászló 16

XVI. Mértékegységek, pénznemek

Mértékegységek

akó 17
icce 17, 26
kila 74, 90

lövés [mint hosszmérték] **43**
öl **74**
somló **26**
szekér [mint térfogatmérték] **35**

Pénznemek

dénár (denarius) **17, 44, 74**
forint (florenus) **1-2, 5, 9-12, 14, 17-18, 20-21, 23, 25, 27, 33, 35, 40-41, 43-44, 47, 53, 58, 60-61, 63, 65, 68-70, 74-75, 84, 92, 94, 96**
tallér, ezüsttallér (tallerus) **1, 3, 11, 13, 17, 19-20, 22, 34, 38, 44, 46-48, 52, 54, 56-59, 61-62, 73, 87, 90-91, 95-96**

XVII. Ünnepek

Karácsony, december 25. (festum Natalis Domini) **52**
Szent Bertalan nap, augusztus 24. (festum Sancti Bartholomei) **43**
Szent Ferenc nap, október 4. (festum Sancti Francisci) **92**
Szent György nap, április 24. (festum Sancti Georgii martyris) **12**
Szent Gergely nap, március 12. (festum Sancti Gregorii papae) **3**
Szent Mihály nap, szeptember 29. (festum Sancti Michaelis archangeli) **26**
Újlesztendő nap, január 1. (festum Circumcisionis Domini) **26**
Vízkereszt, január 6. (festum Epiphaniae Domini) **F**

Tartalomjegyzék

Előszó (Szabó András Péter)	5
Pálffy Géza: A szécsényi seregszék eddig ismeretlen jegyzőkönyve (1656–1661)	14
A végvári katonaság hadi bíraskodásának kutatásáról	14
Alapvető források felbukkanása az elmúlt másfél évtizedben	16
„Végvári mikrotörténet”: a szécsényi seregszék jegyzőkönyve	19
A magyar végvárkutatás egyik unikális forrása	19
A korszak: a hosszú háborús „békeidőszak” utolsó esztendei	22
A helyszín: a bányavidéki főkapitányság egyik meghatározó végvára	29
A „vitézlő törvényszék” személyzete	39
Az ítélkezés gyakorlata és szokásai	45
„Végvári hiteleshely” Szécsényben	55
Forrásközlés	59
Forrás- és irodalomjegyzék	183
Levéltári források	183
Kiadott források és szakirodalom	187
A szécsényi seregszéki jegyzőkönyvben szereplő bejegyzések listája	211
A seregszéki jegyzőkönyvben idézett jogforrások	229
A szövegben szereplő idegen és régies magyar kifejezések magyarázata	238
Személynévmutató – életrajzi adattár	252
Helynévmutató	425
Tárgymutató	431